DOCUMENT RESUME

ED 096 850 FL 006 519

AUTHOR	Kheang, Lim Hack; And Others
TITLE	Contemporary Cambodian: The Social Institutions.
INSTITUTION	Foreign Service (Dept. of State), Washington, D.C. Foreign Service Inst.
SPONS AGENCY	Defense Language Inst., Washington, D.C.
PUB DATE	74
NOTE	391p.; For related documents, see ED 066 094, ED 074 819, and FL 006 520-521 20402 ($3.65)
AVAILABLE FROM	Superintendent of Documents, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C. 20402 ($3.65)
EDRS PRICE	MF-$0.75 HC-$18.60 PLUS POSTAGE
DESCRIPTORS	Audiolingual Skills; *Cambodian; Conversational Language Courses; Cultural Context; *Language Instruction; Language Proficiency; *Language Skills; Pattern Drills (Language); Reading Instruction; *Social Structure; *Textbooks

ABSTRACT

"Contemporary Cambodian" consists of seven parts: the "Grammatical Sketch," the "Introduction," four intermediate modules, and a Cambodian-English glossary containing all the words in the series. After completing the "Introduction," a student can study the intermediate modules in any order, since each serves as a partial review of the others. This module focuses on social structures. It contains 15 lessons and a Cambodian-English glossary listing all the words contained in both this book and the "Introduction." Each lesson centers on one topic which serves as the subject for reading and conversation practice. Lessons typically consist of two reading passages, a dialogue, 6-15 drills, vocabulary, and exercises called "applications," which reinforce analogy formation and give students a chance to use new words and structures. At least one of the reading passages in each lesson is taken from a Cambodian publication. The dialogues, drills, and application exercises are designed to prepare the student to discuss the kinds of topics suggested at the end of each lesson. Romanized script is provided only for those words for which the pronunciation is not evident from the spelling. (Author/LG)

ED 096850

CONTEMPORARY CAMBODIAN

THE SOCIAL INSTITUTIONS

This work was prepared and published with the support of the Defense Language Institute, Department of the Army, United States of America.

By

LIM HACK KHEANG
MADELINE E. EHRMAN
KEM SOS

FOREIGN SERVICE INSTITUTE

WASHINGTON, D.C.

1974

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH,
EDUCATION & WELFARE
NATIONAL INSTITUTE OF
EDUCATION
THIS DOCUMENT HAS BEEN REPRODUCED EXACTLY AS RECEIVED FROM THE PERSON OR ORGANIZATION ORIGINATING IT. POINTS OF VIEW OR OPINIONS STATED DO NOT NECESSARILY REPRESENT OFFICIAL NATIONAL INSTITUTE OF EDUCATION POSITION OR POLICY

FL006519

DEPARTMENT OF STATE

FOREIGN SERVICE INSTITUTE
BASIC COURSE SERIES
Edited by
AUGUSTUS A. KOSKI

For sale by the Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office
Washington, D.C. 20402 - Price $3.65

PREFACE

Contemporary Cambodian *is an array of materials which includes a short reference grammar, an introductory module of sixty lessons, four intermediate subject-matter-oriented modules (of which the present volume is one), and a Cambodian-English English-Cambodian glossary which will present in a single volume all the vocabulary occurring in the total array of materials. The four intermediate modules are designed so that they can be studied in any order, depending on the student's interests and needs.*

Contemporary Cambodian: The Social Institutions *was produced by Madeline Ehrman, supervising linguist, and Kem Sos and Lim Hak Kheang, instructors in Cambodian, working as a team. Mr. Kem and Mr. Kheang selected the articles taken from printed sources and wrote the dialogues, drills, additional reading passages and exercises in Cambodian. The Cambodian script is primarily that of Mr. Kheang, though some was done by Mr. Keng Yonnara. Mr. Kheang typed the English language portions of the book. The Cambodian portion of the foreword was written by Mr. Kem and enscribed by Mr. Kheang.*

Madeline Ehrman suggested many of the exercises, wrote the explanatory notes and provided the English translations. She prepared the vocabulary section for each lesson and compiled the glossary at the end of the book. Except as noted below, she proofread the entire volume.

Midway through the preparation of this volume, Ms. Ehrman was assigned to duty in the American Embassy in Bangkok, Thailand, a fact which imposed long lines of communication on her coordination with the co-authors. An inconvenience resulting from this was that the publication deadline did not allow time for the glossary to be sent to her for final proofreading. The function was carried out by colleagues on the FSI staff who do not share Ms. Ehrman's expertise with the Cambodian language. She is therefore not accountable if errors should be discovered in the glossary appearing at the back of the volume.

Since the team was separated by Ms. Ehrman's transfer, Mr. Kem and Mr. Kheang took major day-to-day responsibility for the writing of the lessons and the production of camera copy, with help when needed from Dr. Warren G. Yates, Chairman of the Department of East Asian Languages.

FSI is grateful to the Defense Language Institute, particularly to its Director, Col. James R. Koenig, and to Dr. Roy F. Fallis, Jr., Chief, Systems Development Agency, for support of this project.

James R. Frith

James R. Frith, Dean
School of Language Studies
Foreign Service Institute

FOREWORD

Contemporary Cambodian, of which this volume is one part, is an array of materials consisting of the following:

1. A short reference grammar, called the *Grammatical Sketch*, which serves as a companion to the lessons.
2. The *Introduction*, which consists of sixty short lessons on general topics accompanied by reading passages and by taped drills, and comprehension passages.
3. Four intermediate modules on topics likely to be of interest or use to students of Cambodian. The present volume focuses on social structures; other modules treat geographic and economic topics, political and military topics, and everyday life and arts. A student who has completed the *Introduction* can study the intermediate modules in any order. After the first intermediate module, each subsequent module will serve as partial review for what has come before. Each module will take less time than its predecessors because of overlapping structures and vocabulary.
4. A Cambodian-English, English-Cambodian glossary containing all the words used in *Contemporary Cambodian*.

This volume contains fifteen lesson, and a Cambodian-English glossary containing all the words in this book and in the *Introduction*. The lessons in this volume are considerably longer than those of the *Introduction*. If this is the first intermediate module studied by a class, each lesson can take three or four days in an intensive course (six hours of classroom time daily). A non-intensive course will require proportionnally more time to complete each lesson.

Each lesson has its own topic, e.g., social stratification within the household, about which students can expect to be able to read and talk by the end of the lesson. A typical lesson contains two reading passages, a dialogue, six to fifteen drills, a vocabulary, and a section of special exercises called 'application.' An effort has been made to give reading and speaking an equal emphasis in each lesson. In presenting the material neither should be neglected, since reading and speaking complement and reinforce each other.

The purpose of the reading passage are to increase reading fluency and to help supply conversation topics. At least one of the reading passages in each lesson (and often more) is an unedited text taken from a Cambodian publication. Notes are supplied to clarify difficult places in the unedited passages. Another device to increase reading fluency is to supply a romanized transription only for words whose pronunciation is not evident from the spelling (such words are usually Sanskrit and Pali loans). Everything else is in Cambodian script.

Reading passages are taken from books and periodicals most of which were published after the overthrow of Norodom Sihanouk. Although in a few years the names and issues may have changed, the language and the types of situations described in the selection will be much the same. Thus, while the reading articles may not be current, the language used in them, their cultural background, and the type of writing will still be typical of what the student will meet in more current publications.

The dialogue, drills, and applications are meant to prepare the student to discuss the kinds of topics suggested by the cultural elicitation questions at the end of each lesson and to understand conversations about societies.

Discussions can take place both during study of the lesson and at its end. While certain exercises aim specifically at eliciting conversation, the teacher should be alert at all times for opportunities to encourage conversation, Anything in or related to the lesson, including reading passages, can be used as a starting point for conversation.

There are two types of exercises: drills and 'applications.' Drills aim primarily at improving fluency and pronunciation. Applications are meant to reinforce analogy formation and to give the student a chance to use new words and structures in different combinations and contexts.

អារម្ភកថា

វិធីការប្រើប្រាស់សៀវភៅ:

នេះជាសៀវភៅបង្រៀនខេមរភាសាមួយក្នុង៤ក្បាល ។ សៀវភៅនេះមាន ១៥ មេរៀន និងសន្ទនាក្រៅមេរៀន· អត្ថបទដែលសរសេរឡើងក្រោយរដ្ឋប្រហារ មានពាក្យទាំងពីសៀវភៅបង្រៀនខេមរភាសាមុន ។

មេរៀននីមួយៗនោះបែងចែកជាបីផ្នែកដូចតទៅ៖

១. អត្ថបទមេរៀន

នេះជាអត្ថបទអានក្រោមពាក្យដែលបានប្រែកាត់ពីនិត្យសារសង្គមនិងក្រសួងការពីទស្សនាវដ្ដី សៀវភៅព្រឹត្តិប័ត្រ និងកាសែតនានាមកដើម្បីឲ្យស្រួលនិងការប្រើការរបស់សិស្ស ។ អត្ថបទនេះនៅដើមគេបង្អស់ ។

២. ការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា

វិធីនេះដែលនឹងត្រៀមអោយសិស្សស្គាល់ពាក្យភាគច្រើន និងវេយ្យាករណ៍សំខាន់ៗខ្លះពីអត្ថបទមេរៀននោះ ។ វិធីនេះនៅបន្ទាប់អត្ថបទមេរៀន ។

៣. ការហាត់

បន្ទាប់ពីការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា មានចំនួនការហាត់យោលទៅតាមចំនួនវេយ្យាករណ៍ថ្មីនិងសំខាន់ៗដែលស្ថិតនៅក្នុងការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នានោះ ។

៤. អត្ថបទហាត់អាន

អត្ថបទសម្រាប់ហាត់អាននេះ ភាគច្រើនតែងឡើងដោយរើសប្រមូលពាក្យភាគច្រើន និងវេយ្យាករណ៍ដែលធ្លាប់បានជួបប្រទះមកហើយ ។ ឯអត្ថបទនេះ ខ្លះជាអក្សរពុម្ពនោះវិញ ដែលរើសធ្វើជាអត្ថបទសម្រាប់អាននោះដែរ ក៏ដោយសារតែអត្ថបទនោះសម្បូណ៌ទៅដោយពាក្យភាគច្រើននិងវេយ្យាករណ៍ដែលធ្លាប់បានឃើញមកហើយនោះដែរ ។ អត្ថបទនេះនៅបន្ទាប់ផ្នែកការហាត់ ។

៥. បញ្ជីពាក្យថ្មី

នៅក្នុងបញ្ជីខ្លះនៃមេរៀននីមួយៗ ពិតមែនតែឃើញពាក្យច្រើនមែន តែពាក្យខ្លះដែលមានសញ្ញា * AC CC RC និង (H) មិនត្រូវឲ្យមានការសិក្សាជាចាំបាច់ទេ ។ ផ្នែកនេះស្ថិតនៅបន្ទាប់អត្ថបទហាត់អាន ។

៦. ផ្នែកអនុវត្ត

បន្ទាប់ពីផ្នែកបញ្ជីពាក្យថ្មី មានផ្នែកអនុវត្តដែលជាជំនួយដល់សិស្សក្នុងការហាត់និយាយ និងការប្រើវេយ្យាករណ៍មាននៅក្នុងមេរៀននីមួយៗ ។

៧. អត្ថបទហាត់ស្តាប់

អត្ថបទហាត់ស្តាប់នេះមាននៅតែក្នុងខ្សែអាត់ទេ ហើយរបៀបនិងវិធីតែងអត្ថបទនេះទៀតក៏ដូចគ្នានិងរបៀបនៃការតែងអត្ថបទសម្រាប់អានដែរ ។

ពីមេរៀនមួយទៅមេរៀនមួយ ចំនួនចំណុចវេយ្យាករណ៍មានច្រើនមានតិច ។ ឯសេចក្តីពន្យល់នៃវេយ្យាករណ៍នៃចំណុចនីមួយៗស្ថិតនៅកន្លែងដែលមានការអនុវត្តនៃចំណុចវេយ្យាករណ៍នោះ ។

គោលបំណង

មុននឹងអាចប្រើសៀវភៅបញ្ចប់វិជ្ជាខេមរភាសានេះ សិស្សត្រូវទទួលការបង្ហាត់បង្រៀនពីសៀវភៅបឋមវិជ្ជាខេមរភាសារបស់យើងមុនសិន ព្រោះពាក្យនិងវេយ្យាករណ៍ទាំងប៉ុន្មានដែលបានប្រើនៅសៀវភៅដើមនោះ លែងជាពាក្យនិងវេយ្យាករណ៍ដែលត្រូវពន្យល់និងបង្ហាញទៀតហើយ ។

សៀវភៅបញ្ចប់វិជ្ជាខេមរភាសានេះមិនត្រឹមតែមានចំណុចវេយ្យាករណ៍ថ្មីខ្លះនិងពាក្យថ្មីខ្លះពិបាកជាងអ្វីៗទាំងប៉ុន្មាននៅសៀវភៅបឋមវិជ្ជាខេមរភាសានោះទេ តែមទាំងមានរបៀបប្រើភាសាប្លែកឆ្ងាយពីរបៀបប្រើនៅសៀវភៅមុននោះទៀតផង ។ តាមពិត ចំណុចប្លែកនេះជាចំណុចមួយដែលស្របនិងគោលបំណងរបស់យើង គឺថាយើងមានបំណងធ្វើឲ្យប្លែក ។

ដែលថារបៀបប្រើភាសាប្លែកនោះ គឺថានៅទីនេះ មានការប្រាស្រ័យគ្នាស៊ីតែក្របខ័ណ្ឌថ្នាក់ខាងខ្ពស់និងខ្ពស់ស្តួចស្តាន ។ តាមគោលបំណងរបស់យើងដ៏ពិតៗនោះ ក្នុងផ្នែកខាងការប្រាស្រ័យឆ្លងគ្នានៃសៀវភៅនេះ យើងមានបំណងចង់ឲ្យសិស្សធ្លាប់ស្តាប់ខ្ពស់និងខ្ពស់ក្របខ័ណ្ឌថ្នាក់ប្រាស្រ័យគ្នានៅតាមកាលទេស ។

សេចក្តីស្នើចំពោះចំណុចខ្លះ

អាននិងនិយាយ តាមទម្លាប់របស់យើងពាក្យ "អាន" មានន័យថាមើល គឺដូចជាយើងមើលសៀវភៅ ឬ មើលកាសែតជាដើម ។ កាលណាយើងមើលសៀវភៅឬកាសែតដោយបញ្ចេញសូរសំឡេងឲ្យឮផងនោះ យើងត្រូវតែប្រើសម្លេងឲ្យទៅ

តាមព្យាង្គ ស្រៈ និង ព្យញ្ជនៈ នៃពាក្យ ។

ឯពាក្យ "និយាយ" វិញ មានន័យថា ប្រាស្រ័យគ្នាក្នុងការទាក់ទងគ្នា ។ យើងជជែកគ្នា ជេរគ្នា ស្តីឲ្យគ្នា និងបង្គាប់គ្នាលេងជាដើមនោះ ហៅថា "ការនិយាយ" ។

ដូច្នេះ សូមលោកគ្រូ-អ្នកគ្រូយក "ភាសាអាន" និង "ភាសានិយាយ" នេះចំពោះសិស្សឲ្យបានច្បាស់លាស់[illegible] គឺថា កាលណាយើងបង្រៀនឲ្យសិស្ស ឬនិយាយទៅកាន់សិស្ស យើងត្រូវនិយាយធម្មតា និងកាលណាយើងអានឲ្យសិស្សអានអក្សរណា ឬអត្ថបទក្តី យើងត្រូវតែអាន ឲ្យសិស្សនោះតាមពាក្យនៃអក្សរ ។

អក្ខរាវិរុទ្ធ ដោយយើងសម្របបំណងយើងសំដៅទៅភាសានិយាយ ដូច្នេះអក្ខរាវិរុទ្ធនៃពាក្យខ្លះមិនបានត្រឹមត្រូវតាមក្បួនសរសេរនៃពាក្យនោះទេ ។ ដូចជាពាក្យ "ធ្វើ" ជួនកាលយើងសរសេរ "ធើ" ជួនកាលយើងសរសេរ "ធ្វើ" វិញ ។

ACKNOWLEDGEMENTS

We would like to express our gratitude to the following without whose help this volume would have not been possible. Responsibility for error, of course, is ours.

Dr. Roy Fallis of the Defense Language Institute, for his support both moral and financial, of this project.

Dr. James Frith, Dean, School of Language Studies, Foreign Service Institute, for support, interest, and helpful advice.

Mr. Augustus Koski, Publications Chief at Foreign Service Institute, has been most helpful in preparing this volume for printing.

Dr. Warren Yates, Chairman of the Department of East Asian Languages, for sympathic interest and administrative support.

Mr. Charles Sheehan, supervising linguist, for conscientiously answering many questions in grammar, posed by the Cambodian authors.

Printed articles and photographs were reproduced by the FSI Audiovisual Department, for whose cooperation we are grateful.

Reading articles are selected from the following sources:

Lesson 1.	Movement of The Khmer Literature (ចលនាអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ) pp. 137-139 by Om Nakri
Lesson 2.	'The Nationalist' (អ្នកជាតិនិយម) No. 532 (October 26, 1970) 'Khmerization' (ខេមរយានកម្ម No. 1, 1st year, pp. 17-19
Lesson 3.	'Khmerization' (ខេមរយានកម្ម) No. 2, 4th year, pp. 57-59 The Khmer Literature (អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ) pp. 206-207 by Ly Thiam Teng
Lesson 4.	'The Nationalist' (អ្នកជាតិនិយម) No. [illegible] (October 30, 1970) 'The Nationalist' (អ្នកជាតិនិយម) No. 539 (December 20, 1970)
Lesson 5.	'The Nationalist' (អ្នកជាតិនិយម) No. 341 (October 1, 1967) 'The Nationalist' (អ្នកជាតិនិយម) No. 347 (January 22, 1967)
Lesson 6.	The New Sun (ព្រះអាទិត្យថ្មី) pp. 11-15, 29-31, 216-221 by Suon Sorin
Lesson 7.	Two Wives (ភរិយាពីរ) pp. 12-18 by Im Chhou Deth
Lesson 8.	'Khmer-Mon Institute Magazine' (ព្រឹត្តិបត្រវិទ្យាស្ថានខ្មែរ-មន) pp. 27-28
Lesson 9.	'Khmer-Mon Institute Magazine' (ព្រឹត្តិបត្រវិទ្យាស្ថានខ្មែរ-មន) pp. 29-30 'Khmerization' (ខេមរយានកម្ម No. [illegible], 2nd year, pp. 62-63

'Khmerization' (ខេមរយានកម្ម) No. 1, 2nd year, pp. 64-65

Lesson 10. 'Khmer-Mon Institute Magazine' (ព្រឹត្តិប័ត្រវិទ្យាស្ថានខ្មែរ-មន) pp. 30-32

The Pest Village (ភូមិតិរច្ឆាន) pp. ក-ក by Dik Keam and Doeuk Om

Lesson 11. Culture - Civilization (វប្បធម៌-អរិយធម៌) pp.94-99, 103-106 by Teov Chhay Sok

Lesson 12. 'The Nationalist' (អ្នកជាតិនិយម) No. 342 (December 6, 1966)

100 Selected Articles (១០០ អនុវាក្យសំរាំង) pp. 287-288 by Chim Peou

Lesson 13. 'The Nationalist' (អ្នកជាតិនិយម) Special Number, (April 9, 1967)

'The Nationalist' (អ្នកជាតិនិយម) No. 512,(June 7, 1967)

Lesson 14. 'The New Kampuchea' (កម្ពុជាថ្មី) No. 15, 1st year

Lesson 15. Culture - Civilization (វប្បធម៌-អរិយធម៌) pp. 129-133 by Teov Chhay Sok

Limhak Kheang
Madeline E. Ehrman
Kem Sos

CONTENTS

PREFACE		
FOREWORD		
ACKNOWLEDGEMENTS		
LESSON 1	The Education System	1
Reading Passage 1	ការតាក់តែងនិងការសិក្សា	1
Dialogue	ការលើងទៅរៀន	4
Reading Passage 2	ការសិក្សា	15
LESSON 2	Khmerization	22
Reading Passage 1	បញ្ហាសុបការសាភាទាំងទៅបឋមសិក្សា	22
Dialogue	ខេមរយានកម្ម	26
Reading Passage 2	ទិដ្ឋានការផ្សេងៗក្នុងការអនុវត្តន៍ខេមរយានកម្ម	35
LESSON 3	Communications Routes	43
Reading Passage 1	ផ្លូវគមនាគមន៍	43
Dialogue	យ៉ាងម៉េចទៅស្រុកយើង ?	47
Reading Passage 2	គមនាគមន៍ក្នុងស្រុក	54
LESSON 4	Two Approaches to Illness	61
Reading Passage 1	ការតាស់ចំណីអាហារក្រោយពេលឆ្លងទន្លេ	61
Dialogue	ជួរយាយម៉ៅ	66
Reading Passage 2	ហាងថ្នាំស្ងួន-ជិន	77
LESSON 5	Health Services for Rich and Poor	83
Reading Passage 1	អំពីរបៀបថែទាំទារក	83
Dialogue	កូនអ្នកមាននិងអ្នកសំឡាកល្អ	85
Reading Passage 2	ពិធីបួងសួង	93
LESSON 6	Caste and Class	102
Reading Passage 1	ត្រកូលកសិករក៏សក	102
Dialogue	វណ្ណមនុស្ស	105
Reading Passage 2	អ្នកធាក់ស៊ីក្លូនិងប៉ូលិស	113
LESSON 7	Social Stratification Within The Household	120
Reading Passage 1	សេចក្តីស្នេហាគ្មានព្រំដែន	120
Dialogue	មានទៅមានមក	124
Reading Passage 2	មុខនិងទឹកភ្នែក	131
LESSON 8	The Earliest Cambodian Kingdoms and Their Neighbors	141
Reading Passage 1	ប្រវត្តិជនជាតិខ្មែរ	141
Dialogue	ខ្មែរសម័យនគរភ្នំនិងចេនឡា	144
Reading Passage 2	សម័យចេនឡា	153

LESSON 9	The Angkor Period	160
Reading Passage 1	សម័យមហានគរ (អង្គរ)	160
Dialogue	លើកការផ្លាស់ទីចេញពីមហានគរ	162
Reading Passage 2	ព្រះរាជានិងរបបគ្រប់គ្រង	170
Supplementary Reading	សម័យអង្គរ	176
LESSON 10	After Angkor	179
Reading Passage 1	សម័យក្រោយមហានគរ	179
Dialogue	ក្រោយអង្គរ	182
Reading Passage 2	ភូមិគីរទួន	188
LESSON 11	The Buddhist Religion	196
Reading Passage 1	ពុទ្ធប្រវត្តិ	196
Dialogue	បណ្ណាននៅសាកសម គួន	202
Reading Passage 2	ពុទ្ធសាសនា ឬ ពុទ្ធលទ្ធិ	214
LESSON 12	Buddhism: Present Practises	223
Reading Passage 1	ពុទ្ធសាសនា	223
Dialogue	ពុទ្ធសាសនានិងកូនខ្មែរ	226
Reading Passage 2	ពុទ្ធសាសនានិងយុវជនខ្មែរ	234
LESSON 13	The New Year Holiday	242
Reading Passage 1	ចូលឆ្នាំថ្មី	242
Dialogue	សង្ក្រាន្ត	245
Reading Passage 2	សេចក្ដីជូនដំណឹងពីប្រធានគណៈកម្មការរៀបចំបុណ្យចូលឆ្នាំ	252
LESSON 14	In Honor of The Ancestors	259
Reading Passage 1	បុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌ	259
Dialogue	នគរវត្ត	262
Reading Passage 2	បុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌ (ត)	269
LESSON 15	Rites and Holidays: Ancient and Modern	278
Reading Passage 1	ពុទ្ធសាសនានិងសង្គមខ្មែរ	278
Dialogue	បុណ្យទាន	281
Reading Passage 2	ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់	286
ANSWERS TO THE APPLICATION EXERCISES		291
CAMBODIAN-ENGLISH GLOSSARY		295

LESSON ONE

THE EDUCATION SYSTEM

By the time you finish this lesson, you should have learned the answers to the following questions, among others.

a. What kind of education is needed to get a government job?
b. Does everybody take the same program?
c. Are there scholarships for poor students?

ទាក់ទងនឹងការសិក្សា

យើងដឹងហើយថា សម័យដើម មិនមានសាលារៀនណាមួយនៅក្រៅវត្តទេ គឺវត្តហ្នឹងឯងជាសាលារៀនរបស់ប្រជាជនទូទៅ ហេតុព្រោះកុលបុត្រក៏ត្រូវទៅសិក្សានៅវត្តដែរ ។ ព្រះសង្ឃជាគ្រូបាធ្យាយរបស់កូនខ្មែរតាំងឆ្ងាយ លោកបង្ហាត់បង្រៀនចំណេះវិជ្ជាផ្សេងៗ មានអក្សរនិងលេខជាដើម និងណែនាំប្រដៅឲ្យមានកិរិយាល្អ ព្រមទាំងពិនិត្យចំពោះវិជ្ជាកិរិយាមារយាទរបស់សិស្សម្នាក់ៗ ។ ការសិក្សាជាន់នោះគ្មានការប្រឡងប្រជែងឲ្យសញ្ញាប័ត្រអ្វីទេ ។

កាលសឹកពីបួសមក បើត្រូវការធ្វើការ ព្រះសង្ឃជាបាធ្យាយដែលស្គាល់ចំណេះនិងកិរិយាមារយាទរបស់សិស្ស រមែងផ្ញើសិស្សនោះនឹងអ្នកធំណាមួយ ហេតុដល់ព្រះមហាក្សត្រជាទីបំផុត បើនរនោះ មានចំណេះ មានកិរិយាល្អ ក៏អាចបានទទួលយសស័ក្តិតាមសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន ។

ការរៀបរាប់ដោយសង្ខេបនេះ ល្មមជាគន្លឹះឲ្យយើងដឹងបានហើយថា កាលពីដើមវត្តជាសាលារៀន ព្រះសង្ឃជាគ្រូអាចារ្យរបស់កូនខ្មែរ ព្រះសង្ឃជាអ្នកជួយរុញច្រានសិស្សពូកែ

ដើម្បីបានសុចរិត ហើយឲ្យបានទទួលនូវកិត្តិយសផ្សេងៗ គឺព្រះសង្ឃមាននាទីជាឪពុកម្ដាយរបស់សិស្សតែម្ដង ដូច្នេះអ្នកនិពន្ធទើបចងក្រងច្បាប់ទាំងឡាយ មានច្បាប់ក្រមជាដើម ឲ្យសិស្សនោះគោរពប្រណិបត្តិចំពោះគាត់ឲ្យស្រដៀងឪពុកម្ដាយ «គ្រូអាចារ្យប្រដូចនូវម្ដាយ ឪពុកយើងហោង . . .

ព្រោះសម័យនោះ គ្មានគំនិតណាមួយ ដែលទុកដាក់គ្រូគ្រាន់តែជាអ្នកស៊ីឈ្នួល ដូចយោបល់អ្នកខ្លះ ក្នុងសម័យបច្ចុប្បន្ននេះទេ គេតែងទុកគ្រូជាអ្នកមានគុណធំបំផុត ដែលគួរលើកតម្កើងប្រណិបត្តិ ដោយគ្មានថ្លៃគិតគុណឡើយ ។

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Line 1. You have been taught that the negative of មាន 'there is' is គ្មាន 'there is not,' and you have been urged not to say មិនមាន . In this passage, however, you see that មិនមាន may be used in writing. Some speakers have picked up this usage from written texts and use មិនមាន in speech; in addition, some speakers confuse មិនមាន and មិនមែន , pronouncing the latter as if it were the former. In speaking you should continue to use គ្មាន as the negative of មាន and leave មិនមាន for writing.

Line 4. The word លោក has been used so far only as a title, as in លោកសុខ 'Mr. Sok' and as a pronoun meaning 'you.' Here you see that it can also used as a pronoun meaning 'he, they' when it refers to Buddhist monks or men of high rank. The pronoun គាត់ 'he, she, they' would not be used for a Buddhist monk.

Line 17. The word គឺ here means 'that is to say.'

Line 19. Note that the word ច្បាប់ here includes the meaning 'moral precepts.'

DRILLS FOR READING PASSAGE 1

DRILL A: Transformation

គំរូ

MODEL:

ក គាត់គោរពគ្រូ។ គាត់ប្រណិបត្តិគ្រូ។ គាត់បំរើគ្រូ។

T: He respects his teacher. He honors his teacher. He serves his teacher.

ខ គាត់គោរពប្រណិបត្តិបំរើគ្រូ។

S: He respects, honors, and serves his teacher.

ក គាត់គោរពឪពុកម្ដាយ ។ គាត់កោតខ្លាចឪពុកម្ដាយ ។
គាត់គោរពកោតខ្លាចឪពុកម្ដាយ ។

ខ គាត់ឲ្យគេ ។ គាត់ការពារគេ ។ គាត់សប្បាយគេ ។
គាត់ឲ្យការពារសប្បាយគេ ។

គ គាត់បង្ហាត់កូនគាត់ ។ គាត់បង្រៀនកូនគាត់ ។ គាត់ពន្យល់កូនគាត់ ។
គាត់បង្ហាត់បង្រៀនពន្យល់កូនគាត់ ។

ឃ គ្រូណែនាំកូនសិស្ស ។ គ្រូប្រដៅកូនសិស្ស ។
គ្រូណែនាំប្រដៅកូនសិស្ស ។

ង គាត់និយាយល្អណាស់ ។ គាត់ប្រដូចល្អណាស់ ។ គាត់រៀបរាប់ល្អណាស់ ។
គាត់និយាយប្រដូចរៀបរាប់ល្អណាស់ ។

ច គាត់មើលកូន ។ គាត់ណែនាំកូន ។ គាត់ពន្យល់កូន ។
គាត់មើលណែនាំពន្យល់កូន ។

DRILL B: Transformation

គំរូ

ក ព្រះសង្ឃជាអ្នកជួយរុញច្រានកូនសិស្ស ។
(មានឋានៈជាឪពុកម្ដាយ)

ខ ព្រះសង្ឃជាអ្នកជួយរុញច្រានកូនសិស្ស គឺព្រះសង្ឃមានឋានៈជាឪពុកម្ដាយកូនសិស្សតែម្ដង ។

MODEL:

T: The monks are the ones who push their students.
(be in the position of parents)

S: The monks are the ones who push their students, that is, they're in the position of the student's parents.

ក ប្រពន្ធខ្ញុំរៀបចំចាត់ចែងទាំងអស់ក្នុងផ្ទះ ។
(ជាមេហ្វាយ)
ប្រពន្ធខ្ញុំរៀបចំចាត់ចែងទាំងអស់ក្នុងផ្ទះ គឺប្រពន្ធខ្ញុំជាមេហ្វាយក្នុងផ្ទះតែម្ដង ។

ខ គ្រូបាធ្យាយប្រដៅណែនាំកូនសិស្ស ។
(ជាឪពុកម្ដាយទី២)
គ្រូបាធ្យាយប្រដៅណែនាំកូនសិស្ស គឺគ្រូបាធ្យាយជាឪពុកម្ដាយទី២តែម្ដង ។

គ ពួកម៉ាករៀនទៅបរទេសជាមួយគ្នាជួយលើកទឹកចិត្តយើង ។
(ជាបងប្អូន)
ពួកម៉ាករៀនទៅបរទេសជាមួយគ្នាជួយលើកទឹកចិត្តយើង គឺពួកម៉ាកជាបងប្អូនយើងតែម្ដង ។

ឃ ឡានខ្ញុំជារបស់មួយដែលខ្ញុំស្រឡាញ់ជាងអ្វីឯទៀត ។
(ជាប្រពន្ធ)
ឡានខ្ញុំជារបស់មួយដែលខ្ញុំស្រឡាញ់ជាងអ្វីឯទៀត គឺឡានខ្ញុំជាប្រពន្ធខ្ញុំតែម្ដង ។

ង ឆ្កែគាត់បើគាត់ទៅណាគាត់យកទៅដែរ ។
(ជាពួកម៉ាក)
ឆ្កែគាត់បើគាត់ទៅណាគាត់យកទៅដែរ គឺឆ្កែគាត់ជាពួកម៉ាកគាត់តែម្ដង ។

ច ព្រះសង្ឃជួយណែនាំយើងឲ្យធ្វើល្អ ។
(ជាព្រះនៅរស់)
ព្រះសង្ឃជួយណែនាំយើងឲ្យធ្វើល្អ គឺព្រះសង្ឃជាព្រះនៅរស់យើងតែម្ដង ។

DIALOGUE

កាលយើងនៅរៀន

	បឋម	first; elementary (literary)
	សិក្សា	to study
	បឋមសិក្សា	elementary education
	មាន	(see note)
១ ពៅ	បងចាំទេ កាលបងនៅរៀន នៅបឋមសិក្សា គេមានប្រឡងឡើងថ្នាក់ទេ?	Do you remember, when you were still in elementary school, did they take a test for promotion to the next class?
	រាល់តែ = តែរាល់	every single
	គ្មានខានទេ	without fail, definitely
	name + ឯង	you (familiar)
២ សេង	តែរាល់ឆ្នាំ គ្មានខានទេ ។ ហើយជំនាន់ពៅឯង គេឈប់ឲ្យប្រឡងហើយនេះ?	Every year, without fail. And in your time they stopped giving those tests, didn't they?
	វិទ្យាល័យ	secondary school, lycée
	បាន + clause	not... until
៣ ពៅ	ក្រោយខ្ញុំចូលវិទ្យាល័យ២ឆ្នាំ បានគេឈប់ឲ្យប្រឡង ។	It wasn't until after I'd been in lycée for two years that they stopped.
	រឹបប	probably
	សឺទីហ្វិកា	certificate (French)
៤ សេង	អញ្ចឹងជំនាន់ពៅឯង រឹបបគេនៅប្រឡងសឺទីហ្វិកានៅឡើយ ។	Then during your time they were probably still examining for the elementary school certificate.
	ថ្នាក់ទី១	class 1 (next to last of lycée)
	សញ្ញាប័ត្រ	certificate
៥ ពៅ	បាទ ដល់ខ្ញុំដល់ថ្នាក់ទី១ បានគេបញ្ឈប់មិនឲ្យមានសញ្ញាប័ត្របឋមសិក្សា ។	Yes. When I reached class 1, the elementary school certificate was eliminated.

	ប្អូនបង	my younger brother (see note)
	ឌីប្លូម	diplôme (Junior-high school certificate)
៦ មេង	ប្អូនបងនិយាយថាគាត់ប្រឡងឌីប្លូមសុទ្ធតែជាខ្មែរ ។	My younger brother says he was tested for his Junior-high certificate entirely in Cambodian.
	ថ្នាក់ទី ៦	class 6 (first year of secondary school)
	តាំងពី...ឡើងទៅ	from... on up
៧ ពៅ	ប្រហែល ព្រោះចាប់តាំងពីថ្នាក់ទី៦ឡើងទៅ គេកំពុងចាប់ប្រើខ្មែរហើយ ។	Maybe, because from class 6 on up, they have started using Cambodian.
	ណេះ	you see!
	ដែរ	positive emphatic particle
	ខ្លួន	body; you, one
	ទាន់នៅ	as long as, while
៨ មេង	ណេះ គួរតែរៀនខ្មែរដែរ ព្រោះគេត្រូវការខ្មែរណាស់ ហើយម្យ៉ាងទៀតទាន់ខ្លួននៅក្មេង ។	You see, we should start studying Cambodian too, because Cambodian is becoming very necessary, and we have to do it while we're still young, too.
	ជា	no doubt (see drill 11)
	ទំរាំបើ	still more (so), to say nothing of
៩ ពៅ	ជំនាន់ខ្ញុំហើយជាមិនសូវចេះខ្មែរ ចុះទំរាំបើជំនាន់បងទៀត ប្រហែលរៀនខ្មែរតិចណាស់មើលទៅ ។	There is no doubt that my generation didn't know much Cambodian, but maybe yours didn't study (it) much at all.
	មិនគ្រាន់តែ...ប៉ុណ្ណោះទេ...	not only... but...
	មិន(ដែល)ទាំង + verb	not even + verb
១០ មេង	មិនគ្រាន់តែមិនចេះខ្មែរប៉ុណ្ណោះទេ គេមិនដែលទាំងបង្រៀនខ្មែរទៀតផង ។	Not only didn't we know Cambodian, they didn't even teach it.

NOTE TO STUDENTS AND TEACHERS

The dialogues in this and the following lessons are written in as highly authentic and natural a style as possible. They attempt to reflect the interrelationships of many different types of member of Cambodian society.

As a foreigner you will be expected to keep within a relatively narrow style range. Many of the idioms, vocabulary items, and ways of saying things given in the dialogues will be quite colloquial. For the most part you should be very careful with anything labeled 'familiar,' 'very non-formal,' or 'intimate;' in fact you should usually avoid them. The best way, of course, is to ask your teachers. To be sure, if you should come to be very close to Cambodians you may find it appropriate to use some of the more familiar styles that these dialogues illustrate. However, until such time as you have this close a relation with Cambodians, you are best off using a relatively distant speech level.

To be sure, even if you never come to be on familiar or intimate terms with Cambodians, you are likely to hear Cambodians who are on such terms talk to each other. If you are thoroughly familiar with the contents of these lessons you will understand much more of what you hear than if you were to study only formal style.

The following designations are used in these lessons to indicate style levels. Percentage figures are based on a hypothetical stylistic continuum in which 100 per cent represents the most formal possible style and 0 per cent represents a total absence of formality.

formal	90-95%	used by inferior to superior or by people from certain areas and with a more formal upbringing than usual who do not know each other and are of approximately equal status.
literary	95-100%	used in writing and in formal speeches.
ordinary	80-85%	used by foreigners and by educated acquaintances or equal social status. This style level is not indicated in these materials. Anything that is not otherwise marked or annotated in these lessons can be considered acceptable at the ordinary (85%) style level.
familiar	40-45%	used by superior to inferior, or between friends.
intimate	15%	used between intimates or to show contempt.
non-formal	0-75%	(includes both familiar and intimate.)

There are also special varieties of formal style which are used with royalty and Buddhist clergy. When these occur they will be labeled 'Royal' and 'Clerical' respectively.

NOTES FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. 1

The dialogue in this lesson is written in familiar style, but there is much in it that you can use in ordinary style. Note that ខេម is probably younger than បេង, and they are on familiar terms. Their relationship is specified by the first and second person pronouns they use with each other: ខេម, the younger, refers to himself as ខ្ញុំ and addresses បេង as បង; បេង on the other hand refers to himself as បង and addresses ខេម as ខេមអូន. The two speakers are probably not related. (See also U.1.2 in the Grammatical Sketch.)

SENTENCE NO. 2

In the Introduction Lesson #1, you learned that មាន + clause means 'it is a fact that ...', e.g.,

មានគេលក់ថ្នាំនៅហាងហ្នឹងទេ ?
Don't they sell drugs in that store? (Isn't it a fact that they sell drugs in that store?)

In this sentence there is a use of មាន whose meaning is quite similar. The structure of the clause is slightly different, though. In the structure you have already studied, មាន precedes the subject; in this new structure the subject precedes មាន. The meaning of មាន in this case is that the action named by the verb following មាន actually occurs or has occurred, e.g.,

គាត់មានជំរាបលោកហើយឬនៅ ?
Has he told you yet?

In a sentence like the following example, the meaning is something like 'it exists that...':

កាលលោកនៅរៀនមហាវិទ្យាល័យ គេមានបង្រៀនឡាតាំងទេ ?
When you were still in university, were they teaching Latin?
(Did it exist that they were teaching Latin?)

The first of the translations for this sentence is preferable; the second is provided to suggest the meaning of មាន here, which is basically untranslatable.

The negative of មាន is, as usual, គ្មាន, e.g.,

វាគ្មានមករៀនពីរបីថ្ងៃមកហើយ ។
He hasn't appeared in class for 2-3 days.

SENTENCE NO.

Note the relationship between ឈប់ 'to stop, to cease' and បញ្ឈប់ 'to cause to stop, to terminate.' The prefix បន់- is used with many verbs to indicate that the action named by the verb is caused to happen. The prefix takes different shapes depending on the initial consonant of the verb with which it is used. Thus if the verb begins with p, ph, b, m the prefix will take the form បម- or បំ-

as in បំបែក 'to cause to break' from បែក 'to break.' If the verb begins with /t, th, d, n/, the prefix is បន- or បណ-, e.g., បណ្ដើរ 'to escort' from ដើរ 'to walk.' If verb begins with /c, ch, ñ/, the prefix is បញ - as in បញ្ឈប់ 'to put a stop to.' In other cases the prefix is បង-, e.g., បង្រៀន 'to teach' (cause to learn) from រៀន 'to study, learn.'

SENTENCE NO. 6

Remember in the phrase ប្អូនបង that បង here means 'my' because ខេង is speaking to a younger friend. The whole phrase is 'my younger brother.'

SENTENCE NO. 8

The expression ទាន់...នៅ... is used to indicate a time limitation on an action. For example, in this sentence, ខេង feels that ពៅ might get too old to study (literary) Cambodian, so he ought to get his studying in before he reaches that point. Another example:

យើងចង់អញ្ជើញលោកទៅពិសាបាយទាន់យើងនៅមានលុយ។

We want to invite you out to dinner while we still have money.

The deadline the speaker perceives here is the fast approaching time when he has spent all his money and can't afford to make such an invitation any more.

DRILLS

កំណត់សំរាប់គ្រូ:

ការហាត់នេះនិងការហាត់ទៅមិនត្រូវតែមានការពិបាកពីរបាក់តែមួយដែល បណ្ដាលឲ្យមេរៀនពិបាកខ្លាំងនោះទេ (ព្រោះតាំងដូនការបានតាក់ប្រើនូវទិបទៀតដែល ធ្វើឲ្យការហាត់ទាំងនេះពិតតែពិបាកទៅទៀតផង។ ដូច្នេះបើពន្យល់និងបង្ហាត់ឲ្យចប់ ការហាត់ ២ ឬ ៣ ក្នុងរយពេល ១ ម៉ោង ទុកជាការសម្រេចមួយដ៏ប្រសើរ។

Note: New words introduced in drills are underlined.

DRILL ONE: Substitution (variable)

គំរូ:

ក. អង្កាលបងនៅរៀន គេមានប្រឡងឡើងថ្នាក់ទេ? (ធ្វើការ)

ខ. អង្កាលបងនៅធ្វើការ គេមានប្រឡងឡើងថ្នាក់ទេ?

MODEL:

T: When you were still in school, did you have to take a test to get to the next grade? (work)

S: When you were working, did you have to take a test to get to the next (pay) grade?

អង្កាលបងនៅធ្វើការ គេមានប្រឡងឡើងថ្នាក់ទេ?

ក. រៀននៅបឋមសិក្សា

អង្កាលបងរៀននៅបឋមសិក្សា គេមានប្រឡងឡើងថ្នាក់ទេ?

១. បង្រៀនបារាំង

អង្កាលបងរៀននៅបឋមសិក្សា គេមានបង្រៀនបារាំងទេ?

ក. មហាវិទ្យាល័យ

អង្កាលបងរៀននៅមហាវិទ្យាល័យ គេមានបង្រៀនបារាំងទេ?

ឃ គោរពទង់ជាតិ

អង្កាល់បងរៀននៅឯមហាវិទ្យាល័យ គេមានគោរពទង់ជាតិទេ?

ង បង្រៀន

អង្កាល់បងបង្រៀននៅឯមហាវិទ្យាល័យ គេមានគោរពទង់ជាតិទេ?

ច បង្រៀនខ្លាំង

អង្កាល់បងបង្រៀននៅឯមហាវិទ្យាល័យ គេមានបង្រៀនខ្លាំងទេ?

DRILL TWO: Response

គំរូ

ក គេមានប្រឡងឡើងថ្នាក់ទេ? (រាល់ឆ្នាំ)

ខ គេប្រឡងឡើងថ្នាក់តែរាល់ឆ្នាំ គ្មានខានទេ។

MODEL:

T: Do they take a test to go to the next class? (every year)

S: They take a test to go on to the next class every single year, without fail.

ក សិស្សានុសិស្សមានយកចំណេះវិជ្ជាហ្នឹងទៅអនុវត្តទេ? (រាល់ថ្ងៃ)

សិស្សានុសិស្សយកចំណេះវិជ្ជាហ្នឹងទៅអនុវត្តតែរាល់ថ្ងៃ គ្មានខានទេ។

ខ យើងមានគិតដល់បងប្អូនទៅទេ? (រាល់ដង)

យើងគិតដល់បងប្អូនទៅតែរាល់ដង គ្មានខានទេ។

គ ពួកហ្នឹងមានជួបប្រទះនឹងឧបសគ្គទេ? (រាល់ពេល)

ពួកហ្នឹងជួបប្រទះនឹងឧបសគ្គតែរាល់ពេល គ្មានខានទេ។

ឃ សាស្ត្រាចារ្យមានទៅប្រជុំអំពីភាសាខ្មែរទេ? (រាល់ពេលគេហៅ)

សាស្ត្រាចារ្យទៅប្រជុំអំពីភាសាខ្មែរតែរាល់ពេលគេហៅ គ្មានខានទេ។

ឆ កូនសិស្សមានត្រូវធ្វើការស្រាវជ្រាវទេ? (រាល់វស្សានកាល)

កូនសិស្សត្រូវធ្វើការស្រាវជ្រាវតែរាល់វស្សានកាល គ្មានខានទេ។

ជ បងបានទៅរៀនឈ្នួលទេ? (រាល់វិស្សមកាល)

បងទៅរៀនឈ្នួលតែរាល់វិស្សមកាល គ្មានខានទេ។

DRILL THREE: Substitution (variable)

គំរូ

ក គេប្រឡងឡើងតែរាល់ឆ្នាំ គ្មានខានទេ។ (គ្រប់គ្នា)

ខ គេប្រឡងឡើងតែគ្រប់គ្នា គ្មានខានទេ។

MODEL:

T: They take a test to enter the next class each and every single year without fail. (everybody)

S: Everybody takes a test to enter the next class without fail.

គេប្រឡងឡើងតែគ្រប់គ្នា គ្មានខានទេ។

ក រាល់ដង

គេប្រឡងឡើងតែរាល់ដង គ្មានខានទេ។

ខ ចូលធ្វើការ

គេប្រឡងចូលធ្វើការតែរាល់ដង គ្មានខានទេ។

គ រាល់ឆ្នាំ

គេប្រឡងចូលធ្វើការតែរាល់ឆ្នាំ គ្មានខានទេ។

ឃ ចេញធ្វើការ

គេប្រឡងចេញធ្វើការតែរាល់ឆ្នាំ គ្មានខានទេ។

ង ចូល

គេប្រឡងចូលតែរាល់ឆ្នាំ គ្មានខានទេ។

ច ចេញ

គេប្រឡងចេញ តែរាល់ឆ្នាំ គ្មានខានទេ។

DRILL FOUR: Response

ក៖

ក គេឈប់ឱ្យប្រឡងឡើងថ្នាក់ពីអង្កាល់? (ថ្នាក់ទី៦)

ខ ដល់ថ្នាក់ទី៦ បានគេឈប់ឱ្យប្រឡងឡើងថ្នាក់ ។

MODEL:

T: How long have they stopped giving tests to go to the next class? (class 6)

S: After class 6 they've stopped giving tests to go to the next class.

ក លោកចាប់ធ្វើការនៅ? (រៀនចប់)
ដល់រៀនចប់ បានចាប់ធ្វើការ ។

ខ អង្កាល់ គេឱ្យលោកចូលរៀនថ្នាក់ទី២? (ប្រឡងឌីប្លូមបឋម)
ដល់ប្រឡងឌីប្លូមបឋម បានគេឱ្យចូលរៀនថ្នាក់ទី២ ។

គ លោកបញ្ជូនកូនលោកឱ្យចូលរៀនហើយឬនៅ? (អាយុ៦ឆ្នាំ)
ដល់អាយុ៦ឆ្នាំ បានខ្ញុំបញ្ជូនកូនខ្ញុំឱ្យចូលរៀន ។

ឃ គេត្រូវរៀនភាសាបារាំងទេ? (ចូលមហាវិទ្យាល័យ)
ដល់ចូលមហាវិទ្យាល័យ បានគេត្រូវរៀនភាសាបារាំង ។

ង លោកយកដីនេះធ្វើជាវត្តហើយឬនៅ? (ចេញធ្វើការ)
ដល់ចេញធ្វើការ បានខ្ញុំយកដីនេះធ្វើជាវត្ត ។

ច គេនាំចូលកម្មវិធីធ្វើយានកម្មហើយឬនៅ? (ថ្នាក់ទី៦)
ដល់ថ្នាក់ទី៦ បានគេនាំចូលកម្មវិធីធ្វើយានកម្ម ។

DRILL FIVE: Transformation

ក៖

ក គេប្រឡងសឺរទីហ្វីកា ។

ខ ដូចគេនៅប្រឡងសឺរទីហ្វីកា នៅឡើយ ។

MODEL:

T: They took the elementary school examination.

S: It seems they're still taking the elementary school examination.

ក គ្រូខ្មែរបង្រៀននៅវត្ត ។
ដូចគ្រូខ្មែរនៅតែបង្រៀននៅវត្តនៅឡើយ ។

ខ លោកសង្ឃបង្ហាត់បង្រៀនសិស្ស ។
ដូចលោកសង្ឃនៅបង្ហាត់បង្រៀនសិស្សនៅឡើយ ។

គ ខ្មែរបញ្ជូនកូនទៅរៀននៅសាលាក្នុងវត្ត ។
ដូចខ្មែរនៅបញ្ជូនកូនទៅរៀននៅសាលាក្នុងវត្តនៅឡើយ ។

ឃ គេគិតគ្រូជាអ្នកស៊ីឈ្នួល ។
ដូចគេនៅគិតគ្រូជាអ្នកស៊ីឈ្នួលនៅឡើយ ។

ង គេបង្រៀនភាសាបារាំងនៅបឋមសិក្សា ។
ដូចគេនៅបង្រៀនភាសាបារាំងនៅបឋមសិក្សានៅឡើយ ។

ច គេប្រឡងឌីប្លូមជាភាសាខ្មែរ ។
ដូចគេនៅប្រឡងឌីប្លូមជាភាសាខ្មែរនៅឡើយ ។

DRILL SIX: Response

ក៖

ក ឆ្នាំណា បានគេឈប់ឱ្យមានសញ្ញាបត្រ? (ខ្ញុំដល់ថ្នាក់ទី១)

ខ ដល់ខ្ញុំដល់ថ្នាក់ទី១ បានគេឈប់ឱ្យមានសញ្ញាបត្រ ។

MODEL:

T: What year was it that they stopped examining for the certificate?

S: It wasn't until I reached class 1 that they stopped examining for the certificate.[1]

---

[1] This is a colloquial way to say sentence [illegible] of the dialogue.

ក បុន្មានឆ្នាំទៀត បានប្រឡងឌីប្លូម ?
(បីឆ្នាំទៀត)
ដល់បីឆ្នាំទៀត បានប្រឡងឌីប្លូម ។

ខ ដល់អង្កាល់ បានប្រឡងបាក់ទី២ ?
(រៀនដល់ថ្នាក់តេមីណាល់)
ដល់រៀនដល់ថ្នាក់តេមីណាល់ បានប្រឡងបាក់ទី២ ។

គ ក្រោយពីប្រឡងឌីប្លូមបុន្មានឆ្នាំ បានប្រឡងបាក់ទី១ ? (រៀនបានពីរឆ្នាំ)
ដល់រៀនបាន២ឆ្នាំ បានប្រឡងបាក់ទី១ ។

ឃ ធ្វើមេច បានចូលរៀនសាលារដ្ឋការបាន ?
(ប្រឡងចូលជាប់)
ដល់ប្រឡងចូលជាប់ បានចូលរៀនសាលារដ្ឋការបាន ។

ង ដល់ធ្វើមេច បានគេឲ្យចេញ ?
(យើងប្រឡងធ្លាក់)
ដល់យើងប្រឡងធ្លាក់ បានគេឲ្យចេញ ។

ច ធ្វើមេចបានប្រឡងចូលធ្វើការបាន ។
(តែមានបាក់២ដង)
ដល់តែមានបាក់២ដង បានប្រឡងចូលធ្វើការបាន ។

ចាប់តាំងពីថ្នាក់ទី៦ឡើងទៅ គេឈប់ឲ្យប្រឡងឡើងថ្នាក់ហើយ ។

ខ ក្មេងត្រូវចូលរៀនក្នុងសាលា ។
(អាយុ៦ឆ្នាំ)
ចាប់តាំងពីអាយុ៦ឆ្នាំឡើងទៅ ក្មេងត្រូវចូលរៀនក្នុងសាលា ។

គ គ្រូត្រូវប្រើកម្មវិធីថ្មីទាំងអស់ ។
(ថ្នាក់ហ្នឹង)
ចាប់តាំងពីថ្នាក់ហ្នឹងឡើងទៅ គ្រូត្រូវប្រើកម្មវិធីថ្មីទាំងអស់ ។

ឃ កូនទាហានត្រូវកំដាប់ ។
(សក្តិមួយ)
ចាប់តាំងពីសក្តិមួយឡើងទៅ កូនទាហានត្រូវកំដាប់ ។

ង មានឧបសគ្គច្រើនណាស់ ។
(កន្លែងហ្នឹង)
ចាប់តាំងពីកន្លែងហ្នឹងឡើងទៅ មានឧបសគ្គច្រើនណាស់ ។

ច ក្មេងៗត្រូវធ្វើទាហាន ។
(អាយុ១៨ឆ្នាំ)
ចាប់តាំងពីអាយុ១៨ឆ្នាំឡើងទៅ ក្មេងៗត្រូវធ្វើទាហាន ។

DRILL SEVEN: Transformation

គំរូ

ក គេកំពុងចាប់ប្រើភាសាខ្មែរហើយ ។
(ថ្នាក់ទី៦)
ខ ចាប់តាំងពីថ្នាក់ទី៦ឡើងទៅ គេកំពុងចាប់ប្រើភាសាខ្មែរហើយ ។

MODEL:

T: They're beginning to use Cambodian. (class 6)

S: From class 6 on up, they're beginning to use Cambodian.

ក គេឈប់ឲ្យប្រឡងឡើងថ្នាក់ហើយ ។
(ថ្នាក់ទី៦)

DRILL EIGHT: Transformation

គំរូ

ក គាត់ចង់រៀនខ្មែរ ។ (គាត់ក្មេង)
ខ គាត់ចង់រៀនខ្មែរ ទាន់គាត់នៅក្មេង ។

MODEL:

T: He wants to study Cambodian. (he is young)

S: He wants to study Cambodian while he is still young.

ក យើងទិញកាដូជូនឪពុកម្ដាយ ។ (យើងមានលុយ)
យើងទិញកាដូជូនឪពុកម្ដាយ ទាន់យើងនៅមានលុយ ។

ខ ខ្ញុំចង់ទៅរៀននៅស្រុកក្រៅ។
(ពុកខ្ញុំមានលុយ)
ខ្ញុំចង់ទៅរៀននៅស្រុកក្រៅ ទាន់ពុកខ្ញុំនៅមានលុយ។

គ សួរលោកគ្រូឱ្យហើយទៅ។
(លោកគ្រូនៅទីនេះ)
សួរលោកគ្រូឱ្យហើយទៅ ទាន់លោកគ្រូនៅទីនេះ។

ឃ លោកធ្វើឱ្យត្រឹមត្រូវទៅ។
(លោកមានយសសក្តិ)
លោកធ្វើឱ្យត្រឹមត្រូវទៅ ទាន់លោកនៅមានយសសក្តិ។

ង យើងគួរជួយនិស្សិតឱ្យបានច្រើន។
(យើងមានសមត្ថភាព)
យើងគួរជួយនិស្សិតឱ្យបានច្រើន ទាន់យើងនៅមានសមត្ថភាព។

ច ត្រូវទៅសុំឱ្យកូនចូលរៀន។
(គេមានសល់កន្លែង)
ត្រូវទៅសុំឱ្យកូនចូលរៀន ទាន់គេនៅមានសល់កន្លែង។

DRILL NINE: Substitution (variable)

គំរូ

ក ខ្ញុំចង់រៀនខ្មែរទាន់ខ្លួននៅក្មេង។
(រកលុយឱ្យបានច្រើន)

ខ ខ្ញុំចង់រកលុយឱ្យបានច្រើនទាន់ខ្លួននៅក្មេង។

MODEL:

T: I want to study Cambodian while I'm still young. (to make a lot of money)

S: I want to make a lot of money while I'm still young.

ខ្ញុំចង់រកលុយឱ្យបានច្រើនទាន់ខ្លួននៅក្មេង។

ក ដើរលេងស្រុកគេ
ខ្ញុំចង់ដើរលេងស្រុកគេ ទាន់ខ្លួននៅក្មេង។

ខ មានលុយ
ខ្ញុំចង់ដើរលេងស្រុកគេ ទាន់ខ្លួននៅមានលុយ។

គ ទិញឡានមួយ
ខ្ញុំចង់ទិញឡានមួយទាន់ខ្លួននៅមានលុយ។

ឃ នាំស្រីដើរលេង
ខ្ញុំចង់នាំស្រីដើរលេងទាន់ខ្លួននៅមានលុយ។

ង មានខ្លាំង
ខ្ញុំចង់នាំស្រីដើរលេងទាន់ខ្លួននៅមានខ្លាំង។

ច ទៅលេងឪពុកម្តាយខ្ញុំ
ខ្ញុំចង់ទៅលេងឪពុកម្តាយខ្ញុំទាន់ខ្លួននៅមានខ្លាំង។

DRILL TEN: Transformation

គំរូ

ក ជំនាន់ខ្ញុំ គេមិនសូវរៀនខ្មែរប៉ុន្មានទេ។
(បងរៀនខ្មែរតិច)

ខ ចំពោះបងទៀត រឹតតែរៀនខ្មែរតិចទៅទៀត។

MODEL:

T: In our time they didn't study Cambodian much. (you studied Cambodian only a little)

S: [illegible] of you, you studied Cambodian still less (than we did).

ក កូនខ្ញុំមិនចេះខ្មែរទេ។
(កូនលោកភ្លេចខ្មែរ)
ចំពោះកូនលោកទៀត រឹតតែភ្លេចខ្មែរទៅទៀត។

ខ ភូមិខ្ញុំមានសាលារៀនតិចដែរ។
(ភូមិបងមិនសូវមានសាលារៀន)
ចំពោះភូមិបងទៀត រឹតតែមិនសូវមានសាលារៀនទៅទៀត។

គ សាលាខ្ញុំស្អាតគួរសមដែរ។
(សាលាបងស្អាតណាស់)
ចំពោះសាលាបងទៀត រឹតតែស្អាតណាស់ទៅទៀត។

ឃ ចំណោទថ្នាក់ទី២ពិបាក ។
(ចំណោទថ្នាក់ទី១ពិបាកជាង)
ចុះបើចំណោទថ្នាក់ទី១ទៀត រឹតតែពិបាកជាងទៅទៀត ។

ង សាលាបឋមសិក្សាពិបាក ។
(វិទ្យាល័យពិបាកណាស់)
ចុះបើវិទ្យាល័យទៀត រឹតតែពិបាកណាស់ទៅទៀត ។

ច ថ្នាក់ទី៣ថ្លៃបន្តិច ។
(ថ្នាក់ទី៤ថ្លៃជាងហ្នឹង)
ចុះបើថ្នាក់ទី៤ទៀត រឹតតែថ្លៃជាងហ្នឹងទៅទៀត ។

ឃ ខ្ញុំមិនសូវគោរពលោកសង្ឃ។
(ពួកម៉ាកខ្ញុំ)
ខ្ញុំហើយថាមិនសូវគោរពលោកសង្ឃ ចុះបើពួកម៉ាកខ្ញុំទៀត ប្រហែលរឹតតែមិនសូវគោរពលោកសង្ឃទៅហើយ។

ង ខ្ញុំមិនអាចប្រដៅកូនខ្ញុំ។ (លោក)
ខ្ញុំហើយថាមិនអាចប្រដៅកូនខ្ញុំ ចុះបើលោកទៀត ប្រហែលរឹតតែមិនអាចប្រដៅកូនខ្ញុំទៅហើយ ។

ច អ្នកបួសមិនចេះខឹង ។ (ខ្ញុំ)
អ្នកបួសហើយថាមិនចេះខឹង ចុះបើខ្ញុំទៀត ប្រហែលរឹតតែមិនចេះខឹងទៅហើយ។

DRILL ELEVEN: Transformation

គំរូ

ក ខ្ញុំមិនចេះខ្មែរ ។ (បង)

ខ ខ្ញុំហើយថាមិនចេះខ្មែរ ចុះបើបងទៀត ប្រហែលរឹតតែមិនចេះខ្មែរទៅហើយ ។

MODEL:

T: I don't know Cambodian. (you)

S: There is no doubt that I don't know Cambodian, but you probably know even less.

ក លោកមិនចេះនិយាយខ្មែរ ។ (កូនលោក)
លោកហើយថាមិនចេះនិយាយខ្មែរ ចុះបើកូនលោកទៀត ប្រហែលរឹតតែមិនចេះនិយាយខ្មែរទៅហើយ ។

ខ គ្រូនេះមិនចេះបង្រៀន ។ (លោក)
គ្រូនេះហើយថាមិនចេះបង្រៀន ចុះបើលោកទៀត ប្រហែលរឹតតែមិនចេះបង្រៀនទៅហើយ ។

គ អ្នកមានគ្មានឡានជិះ ។ (អ្នកក្រ)
អ្នកមានហើយថាគ្មានឡានជិះ ចុះបើអ្នកក្រទៀត ប្រហែលរឹតតែគ្មានឡានជិះទៅហើយ ។

DRILL TWELVE: Transformation

គំរូ

ក ខ្ញុំមិនចេះខ្មែរទេ ។ (រៀនខ្មែរ)

ខ មិនគ្រាន់តែមិនចេះខ្មែរប៉ុណ្ណោះទេ ខ្ញុំមិនដែលទាំងរៀនខ្មែរផង ។

MODEL:

T: I don't know Cambodian. (learn Cambodian)

S: Not only don't I know Cambodian, I have never learned it either.

ក ក្មេងៗមិនសូវចូលចិត្តលោកសង្ឃទេ ។ (ទៅវត្ត)
មិនគ្រាន់តែមិនសូវចូលចិត្តលោកសង្ឃប៉ុណ្ណោះទេ ក្មេងៗមិនដែលទាំងទៅវត្តផង ។

ខ កូនខ្ញុំមិនរៀនទេ ។ (ទៅរៀន)
មិនគ្រាន់តែមិនរៀនប៉ុណ្ណោះទេ កូនខ្ញុំមិនដែលទាំងទៅរៀនផង ។

គ គាត់មិនស៊ីឈ្នួលគេទេ ។ (ធ្វើការ)
មិនគ្រាន់តែមិនស៊ីឈ្នួលគេប៉ុណ្ណោះទេ គាត់មិនដែលទាំងធ្វើការផង ។

ឃ វាមិនដើរលេងទេ ។ (ចេញពីផ្ទះ)
មិនគ្រាន់តែមិនដើរលេងប៉ុណ្ណោះទេ វាមិនដែលទាំងចេញពីផ្ទះផង ។

ង គាត់មិនកោតខ្លាចបងគាត់ទេ ។
(គោរពពុកម្តាយគាត់)
មិនគ្រាន់តែមិនកោតខ្លាចបងគាត់ប៉ុណ្ណោះទេ
គាត់មិនដែលគោរពពុកម្តាយគាត់ផង ។

ច គាត់មិនដឹងគុណគេសោះ ។ (ឱ្យស្តីគេ)
មិនគ្រាន់តែមិនដឹងគុណគេ គាត់មិន
ដែលតាំងឱ្យស្តីគេផង ។

DRILL THIRTEEN: Transformation

គំរូ៖

ក គាត់ចេះខ្មែរច្រើនណាស់ ។ (បង្រៀនខ្មែរ)
ខ មិនគ្រាន់តែចេះខ្មែរប៉ុណ្ណោះទេ គាត់
បង្រៀនខ្មែរទៀត ។

MODEL:

T: He knows a lot of Cambodian.
(teach Cambodian.)

S: Not only does he knows a lot of
Cambodian, he teaches it too.

ក គាត់ចង់រៀនភាសាខ្មែរណាស់ ។
(ចូលចិត្តខ្មែរ)
មិនគ្រាន់តែចង់រៀនភាសាខ្មែរប៉ុណ្ណោះទេ
គាត់ចូលចិត្តខ្មែរទៀត ។

ខ គាត់បានទៅរៀននៅបរទេស ។
(ចូលសាលាបារូបករណ៍)
មិនគ្រាន់តែបានទៅរៀននៅបរទេស
ប៉ុណ្ណោះទេ គាត់ចូលសាលាបារូបករណ៍ទៀត ។

គ គាត់ជាកូនសិស្សពូកែណាស់ ។ (បានបុកពាល្អ)
មិនគ្រាន់តែជាកូនសិស្សពូកែប៉ុណ្ណោះទេ
គាត់បានបុកពាល្អទៀត ។

ឃ គាត់រៀនខ្លះផ្ទះ ។ (ទៅរៀនគួរ)
មិនគ្រាន់តែរៀនខ្លះផ្ទះប៉ុណ្ណោះទេ
គាត់ទៅរៀនគួរទៀត ។

ង គាត់ដឹងគុណគេ ។ (ជួយគេ)
មិនគ្រាន់តែដឹងគុណគេប៉ុណ្ណោះទេ គាត់
ជួយគេទៀត ។

ច កូនខ្ញុំប្រឡងឡើងថ្នាក់ជាប់រាល់ឆ្នាំ ។
(បានលេខមួយ)
មិនគ្រាន់តែប្រឡងឡើងថ្នាក់ជាប់រាល់ឆ្នាំ
ប៉ុណ្ណោះទេ កូនខ្ញុំបានលេខមួយទៀត ។

READING PASSAGE 1

ការសិក្សា

យើងចែកការសិក្សាជាបីផ្នែកគឺ បឋមសិក្សា មធ្យមសិក្សា និងការសិក្សាជាន់ខ្ពស់ ។

បឋមសិក្សាគឺការសិក្សាបឋមដំបូងបង្អស់ មានកូនសិស្សដែលនៅក្មេងកុមារ អាយុចាប់ពី ៦ ឬ ៧ ឆ្នាំឡើងទៅ ។ នៅផ្នែកសិក្សានេះ បើរៀនមិនធ្លាក់សោះពីថ្នាក់កុមារដ្ឋានទៅ ត្រូវ ៦ ឆ្នាំបានចប់ ។ កាលជំនាន់មុន នៅចុងឆ្នាំនៃថ្នាក់ក្រោយគេបង្អស់ក្នុងផ្នែកនេះ (ថ្នាក់ឧត្តមបឋម) គេមានឱ្យប្រឡងយកសញ្ញាប័ត្រមួយ ។ បើសិស្សណាប្រឡងធ្លាក់ ត្រូវរៀនថ្នាក់ដដែលនោះឬចេញទៅរកការធ្វើតែម្តង ។ ឯចំពោះសិស្សណាដែលប្រឡងជាប់វិញ បើចង់រៀនតទៅទៀត ត្រូវទៅប្រឡងម្តងទៀត គឺប្រឡងចូលថ្នាក់ទី ៦ នៃផ្នែកមធ្យមសិក្សា ។ ពេលនេះ គេឱ្យប្រឡងដើម្បីរើសចំនួនសិស្ស គឺគេរើសសិស្សដែលប្រឡងជាប់លេខ ១ រហូតដល់លេខដែលជាចំនួនសិស្សដែលគេត្រូវការឱ្យចូល ។ ចំពោះរឿងប្រឡងចូលនេះ បើសិស្សប្រឡងធ្លាក់ គេអាចឱ្យទៅប្រឡងទៅឆ្នាំក្រោយទៀត ។

ឯជំនាន់ឥឡូវនេះ ប្រឡងយកសញ្ញាប័ត្រនោះ គេលែងឱ្យមានទៀតហើយ មានតែប្រឡងចូលថ្នាក់ទី ៦ ប៉ុណ្ណោះទេ ។

កាលណាប្រឡងចូលថ្នាក់ទី ៦ ជាប់ បានចូលរៀនហើយ បើរៀនជាប់បានឡើងថ្នាក់មិនធ្លាក់សោះ ៤ ឆ្នាំក្រោយមក គឺនៅចុងឆ្នាំនៃថ្នាក់ទី៣ នៃផ្នែកមធ្យមសិក្សានេះ មានការប្រឡងយកសញ្ញាប័ត្រមួយទៀត គេហៅថាឌីប្លូម ។ ប្រឡងឌីប្លូមនេះនៅតែមានរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។ ធម្មតាសិស្សបើចង់រៀនឱ្យឆ្ងាយពីថ្នាក់ទី៣នេះទៅមុខទៀត ត្រូវប្រឡងឌីប្លូមនេះឱ្យជាប់សិន តែជួនកាលមិនបាច់ជាប់ទេ គេក៏អាចរៀនទៅមុខបាន បើកាលណានៅថ្នាក់លើនោះនៅសល់កន្លែងក្រោយពីធ្លាក់ជាប់ឌីប្លូមឈប់ចូលអស់ហើយ ។

ធម្មតាក្រោយពីប្រឡងឌីប្លូមពីរឆ្នាំ សិស្សត្រូវប្រឡងយកសញ្ញាប័ត្រមួយទៀត គឺបាក់ទីមួយ តែមានសិស្សខ្លះអាចទៅប្រឡងឆ្លងបានដែរ គឺគេរៀនតែមួយឆ្នាំក្រោយពីថ្នាក់ទី៣ ប្រឡងឌីប្លូមហើយ ទៅប្រឡងយកបាក់ទី១នេះ ។ សិស្សដែលនឹងរៀនតទៅមុខទៀតបាន ត្រូវតែប្រឡងជាប់បាក់ទី១នេះសិន ។ បើគេប្រឡងយកបាក់ទី១បានហើយ មួយឆ្នាំក្រោយទៀត គេត្រូវប្រឡងយកបាក់ទី២ទៀត ។ ហើយដល់តែប្រឡងយកបាក់ទី២នោះបាន បានគេអាចបន្តវិជ្ជាទៅមុខនៅផ្នែកសិក្សាជាន់ខ្ពស់បាន ។

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Line : The six grades of the elementary education system have traditional names as well as numbers. The grades are as follows:

year of study	name of grade	number of grade
1st	កុមារដ្ឋាន	12th grade (first year of school)
2nd	បវេសនដ្ឋាន	11th grade
3rd	អាទិកដ្ឋាន	10th grade

Year of Study	Name of Grade	Number of Grade
[illegible]	បន្ទីបដ្ឋានទី១	[illegible] grade
[illegible]	បន្ទីបដ្ឋានទី២	[illegible] grade
[illegible]	ឧត្តមបដ្ឋាន	[illegible] grade

These names are included for your information; they need not be memorized.

Line 2[illegible]: In the sequence បានបាន in this last sentence, the first បាន is a resultative verb in the phrase យក បាន 'to get'. The second ends the clauses ដល់តែគេប្រឡងយកបាក់ឌុបទី២នោះបាន 'when they pass the examination for Baccalaureat II' and គេអាចបន្តវិជ្ជាទៅមុខ ... បាន 'they can continue their studies.' It has the meaning 'not...until.'

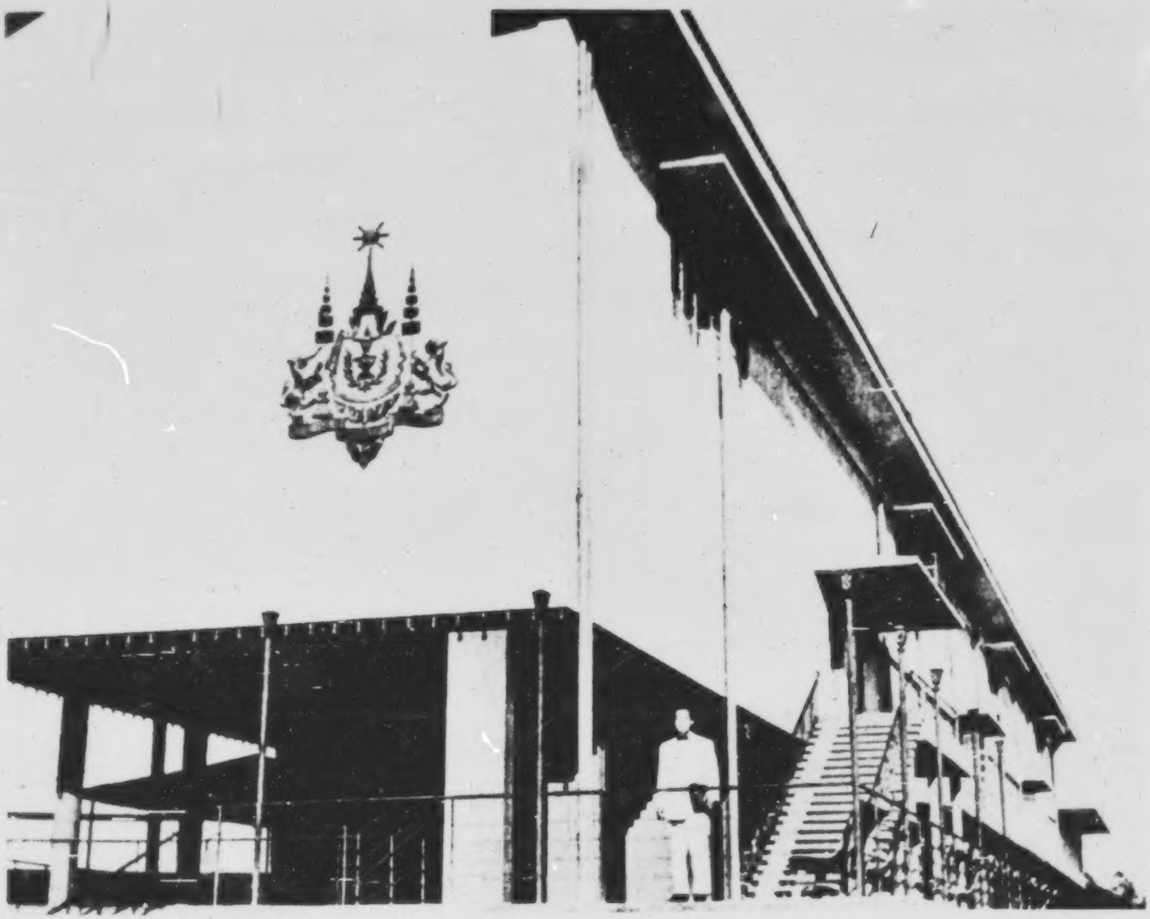

VOCABULARY

កម្មវិធី	program
កម្ម	action, consequence, result
វិធី	method, way
ការសិក្សាជាន់ខ្ពស់	higher education
ជាន់ខ្ពស់	high, advanced
កិរិយា	actions, behavior, characteristics
កិរិយាមារយាទ ke?ri?yia miayiat	behavior, character
មារយាទ miayiat	manners
កុមារ	child (literary)
កោត	to be in awe of
កំណត់	schedule, requirement, prerequisite
កត់	to make a note, to note
ក្រម	article, section, code of law
ខេមរយានកម្ម khaemara?yianəkam	Khmerization
ខេមរ khaemara? (H)[1]	Khmer (lit.)
* យានកម្ម yianəkam (H)	-ization
យាន	vehicle
ពុំខានទេ	without fail, certainly
គ្រូបាធ្យាយ	teachers
បាធ្យាយ or ឧបាធ្យាយ /u?baathyiey/	a teacher of morals
ចងក្រង	to compile
* ក្រង	to plait, braid, twist together
ចំណេះវិជ្ជា	knowledge
ច្បាប	moral precepts
ច្រាន	to push something (so it falls)
ជន cun	person
ជាទីបំផុត	in the extreme case

	in particular, especially
ដឹងគុណ	to be grateful (to)
ដើម	origin, stem
ដំណេះវិជ្ជា	knowledge
ដំណេះ	knowledge of a subject
ឋាន /thaana?/	level, grade
ឌីប្លូម	diplôme (junior high school certificate)
ណ៎ះ (<មើលណាទេ)	you see!
ណែនាំ	to lead, guide
* ណែ	to show (rare)
តទៅទៀត	further, in the future
តែតាល់ៈតាល់តែ	each and every, every single
ថ្នាក់ទីបញ្ចប់	last class of secondary education, following class 1
បញ្ចប់ (<ចប់)	to finish
ទង់ជាតិ	national flag
ទង់	banner, flag
ទាន់...នៅ...	as long as, while
ទុកដាក់...ជា...	to consider...to be...
ទុក...ជា...	to consider...to be...
ទូទៅ	general
ទូទៅ	general
*ទែមីណាល់	terminal (French)
ទំរាំបើ	still more (so), to say nothing of
ធម៌ /thóa/	scripture, virtue, generosity
*នរនោះ	that person
នៃ	of (formal)
បច្ចុប្បន្ន /paccəbɔn/	present (time
បឋមសិក្សា /pəthɔɔməsəksaa	elementary education
បឋម /pəthɔɔm/	first, elementary (literary)
បន្តវិជ្ជា	to continue one's education

[1] The symbol (H) indicates a bound form, that is, a word that cannot be used alone.

បន្ត (< ត)		to continue (transitive)
* បវេសនកាល	/pa?vensəna?kaal/	time of going to work
បាកឌី១		first baccalaureat (first secondary certificate)
បាកឌី២		second baccalaureat (final secondary certificate)
បាធ្យាយ(=ឧបាធ្យាយ)		teacher
បួស		to become a monk
របៀប		probably, it seems; way
ប្រជាជន	[illegible]	the people
ប្រជា (H)		the people, popular
ប្រណិបត្តិ	/pronibat/	to show respect, to respect
រំលោះ		to skip over
ពន្លឺ		light (n.)
ភ្លឺ		bright, light
ដើមឡើយ		originally
ព្រមទាំង		together with, and
ព្រះមហាក្សត្រ		king
ក្សត្រ	/ksat/	king
មហា (H)		great, large
* ព្រះរាជបុត្រ		child (royal)
ព្រះ		holy, sacred, royal (precedes nominals referring to royalty or divinities)
បុត្រ		child (formal, literary)
ព្រះសង្ឃ		Buddhist monk
សង្ឃ	/sɑŋ/	Sangha, member of the Sangha
រមិលគុណ		to be ungrateful
មធ្យមសិក្សា	/matyuməsəksaa/	secondary education
* មធ្យមសិក្សាបត្រ		baccalaureat (second certificate)
បាន + verb		indicates that the act has actually occurred
មិន(ដែល)ទាំង + verb		not even + verb
* យសសក្តិ	/yúnsa?/	honors and rank
* យស	/yún/	honor
ទៀង(ទាត់)		always
រាល់តែ		each and every
ឫកពា	/rɨkpia/	attitude
ឯ(វិញ)		as for
រៀបរាប់		to narrate, describe
លោកសង្ឃ		Buddhist monk
* លំទោកលំឱន(លំទោក AC)[2]		to pay respect to
* លំឱន		to cause to bend over
ឱន		to bend over
វិស្សមកាល		vacation
សង្ខេប	/sɔŋkhaep/	to summarize
សញ្ញាបត្រ	/saññaabat/	certificate, diploma (formal)
បត្រ	/bat/	paper, chit, form, letter (formal)
សព្វថ្ងៃ(នេះ)		nowadays
សព្វ	/sɔp/	all, every
សមត្ថភាព	/səmattəphiap/	capacity, ability, competence
សមត្ថ	/səmattha?/	capable
ភាព		state of -, -ness
សាស្ត្រាចារ្យ		professor
សាស្ត្រ	/sah/	study, science
អាចារ្យ		teacher, professor
សិក្សា		to study
សិស្សានុសិស្ស		students (collectively)
សឹក		to leave the monkhood
សឺទីភីកា		certificate of elementary school completion (French)
សុចរិយា		good character
* ហោង	/hɔɔŋ/	indicates an end of a list or of an issue
ហ្នឹងឯង		so, thus
អនុវត្ត	/a?nu?vót/	to apply, to execute

[2] The symbol AC indicates an alliterating component of a compound. Such a component has no independent meaning.

អាចារ្យ /aacaa/	teacher, professor; official in a wat, performer of certain traditional rituals
អាហារូបករណ៍	scholarship, fellowship (formal)
* ឧបករណ៍	help, aid
ឯង	you (familiar, intimate)
name + ឯង	you (familiar)
អ្នកនិពន្ធ	author, writer (formal)
* និពន្ធ /niʔpùn/	to write (formal)
អ្នកមានគុណ	someone to whom a debt of gratitute is owed
មានគុណ	to be owed a debt of gratitude

APPLICATIONS

1. Define the following words in Cambodian:

ព្រះរាជបុត្រ ចំណេះវិជ្ជា សឹក បួស កិរិយាមារយាទ
ជាទីបំផុត សុចរិយា និពន្ធ ទុកដាក់.

2. Fill in the blanks with words provided:

១ នៅបឋមសិក្សាក្មេងៗចូលរៀនដំបូងបង្អស់នៅថ្នាក់.....។ (ទី៧ បរិវច្ឆណដ្ឋាន កុមារដ្ឋាន)
២ បើចង់រៀនតទៅទៀត គេត្រូវប្រឡង.....។ (ចេញ ចូល យក)
៣ គេប្រឡងបាក់ទី២នៅចុងឆ្នាំក្រោយបង្អស់នៅ.....។ (បឋមសិក្សា មធ្យមសិក្សា ថ្នាក់ទី១២)
៤ គេប្រឡង.....ឌីប្លូម។ (យក ឡើង ចេញ)
៥ ដើម្បីឡើងពីថ្នាក់មួយទៅថ្នាក់មួយទៀត គេត្រូវប្រឡង.....។ (យក ឡើងថ្នាក់ ចេញ)
៦. ផ្នែកសិក្សាកណ្ដាលហៅថា.....។ (បឋមសិក្សា សិក្សាជាន់ខ្ពស់ មធ្យមសិក្សា)
៧ ដើម្បីនឹងចូលមហាវិទ្យាល័យបាន ត្រូវ.....។ (មានឌីប្លូម រៀន១៣ឆ្នាំសិន ជាប់បាក់ទី២)
៨ សព្វថ្ងៃគេប្រឡងឌីប្លូមនៅ.....។ (ឆ្នាំទី៣ ចុងឆ្នាំថ្នាក់ទី៣ ថ្នាក់ទី៤)
៩ សិស្សចេញធ្វើការ.....តាមឆ្នាំ។ (សព្វ គ្រាន់ រីក)
១០ ឯងឆ្នាំណា.....ចូលមហាវិទ្យាល័យ? (ហើយ រួច បាន)

3. Ask the following questions about the designated people. Use the appropriate third-person pronoun.

a. Has she gone to market yet?	(your mother)
b. Has he written a letter to Phnom Penh yet?	(a Buddhist monk)
c. Has he studied his lessons yet?	(your younger brother)
d. Do they read the newspaper every day?	(Buddhist monk)
e. When will she come back from Battambang?	(an older friend of yours named Kim)
f. Does he know the way to Wat Phnom?	(a taxi driver)
g. Has he eaten lunch yet?	(a cabinet minister)

4. Translate the following, using the appropriate auxiliaries (ធ្លាប់ មាន បាន ត្រូវ etc.):
   a. Last week I went to New York. I had a good time there.
   b. He was accused of being a thief.
   c. Is it a fact that there are a lot of people looking for work in the government?
   d. I've been to Kompong Cham once or twice.
   e. Have you indeed gone to Kompong Cham?
   f. You mustn't forget to write to me often.

5. If ឈប់ means 'to stop' and បញ្ឈប់ means 'to cause to stop,' what are the following:
   a. to deprive (ខ្វះ 'to lack')
   b. to bring together (រួម 'to unite')
   c. to put in (ចូល 'to enter')
   d. to cause to retreat (ថយ 'to retreat')
   e. to forget deliberately (ភ្លេច 'to forget')

6. Correct the following sentences by adding the proper word(s).
១ ព្រះរាជបុត្រក៏ត្រូវទៅសិក្សានៅវត្ត ។
២ ការសិក្សាជំនាន់នោះ គ្មានការប្រឡងប្រជែងសញ្ញាប័ត្រទេ ។
៣ ក៏ព្រះសង្ឃមានបាន ជាគ្រូជួយបង្រៀនសិស្សដែរ ។
៤ ជំនាន់នោះគេឈប់ឡើងប្រឡង ។
៥ ឡើងទៅប្រឡងនៅទេ ។
៦ កែក្តីមិនបានទេ ។
៧ ដល់គាត់ធ្លាក់ បានគេឈប់ប្រឡង ។
៨ ហើយខ្ញុំខានឡើងទៅរៀន ។
៩ គ្រូជាជួយប្រដៅមានកិរិយាល្អ ។
១០ ការរៀបការនេះជាក្តីឡើងមិនបាន ។

7. (Have the student) discuss the following situations:
១ របៀបសិក្សានៅស្រុកនេះ ។
២ ប្រឡងនៅស្រុកនេះ ។
៣ [illegible] (កូន) ។
៤ វិន័យនៅសាលា ។
៥ ចំនួនសិស្សទៅរៀនតាំងពីដើម ។
៦ រៀនទីខ្លះទៅបរទេសសិក្សា ។
៧ គេបង្រៀនដំបូន្មានទេ ?
៨ ពីគ្រូបង្រៀន ។

8. Questions for the teacher to ask:

១ អាយុប៉ុន្មាន បានក្មេងស្រុកនេះចាប់រៀនសាលា?
២ នៅបឋមសិក្សា ត្រូវរៀនប៉ុន្មានឆ្នាំ? ចុះមធ្យមសិក្សា?
៣ មានប្រឡងយកសញ្ញាប័ត្រអីខ្លះ នៅថ្នាក់បឋមសិក្សា និងមធ្យមសិក្សា?
៤ អ្នករៀនវិជ្ជាការគ្រូបង្រៀន ត្រូវរៀនប៉ុន្មានឆ្នាំ បានចេញធ្វើការ?
៥ ថ្នាក់នីមួយៗនៅបឋមសិក្សា និងមធ្យមសិក្សា មានសិស្សប៉ុន្មាននាក់?
៦ គ្រូមានទំលាប់វាយសិស្សទេ?
៧ សិស្សមិនធ្វើតាមគ្រូ តើគេធ្វើយ៉ាងមេច?
៨ សិស្សត្រូវប្រឡងចូលមហាវិទ្យាល័យទេ?
៩ នៅស្រុកនេះ សាលាទាំងអស់សុទ្ធតែសាលារដ្ឋការ?
១០ មួយឆ្នាំសិស្សមានវិស្សមកាលប៉ុន្មានដង?

9. Questions for the student to ask:

Find out from your teacher the answers to the following questions. Ask in Cambodian, of course. Use the questions at the end of each lesson as a guide to start conversation between yourself and your teachers, not simply as a task to be gotten through. If your teacher's answer brings up new questions in your mind, be sure to ask them; explore thoroughly every topic that comes up before going on to the next question on the list. Since different people have different experiences and different opinions, try asking these questions with more than one teacher, or try asking Cambodians who are not teachers.

a. What is the normal starting age for school children? Is it the same in the city and the country?
b. How many years do most students study? Are country and city different?
c. What kind of education is needed to get a government job?
d. Are private and public schooling considered to be equally good?
e. Does everbody take the same program, or are there special programs to meet special interests and different levels of ability?
f. How is discipline maintained in the classroom? Is there corporal punishment?
g. Does the government supply books, or must students buy them themselves?
h. Are scholarships and other forms of financial aid available to help children form poor families?
i. Does the government make provision for poor students from the provinces to come and study in the city?
j. Of all the students who start school, what percentage finish elementary school? The various stages of secondary school? University?
k. Is there anything corresponding to kindergarten in Cambodia? (You will probably have to explain the concept of kindergarten to get the idea across, since there is no single-word translated.)

LESSON TWO

KHMERIZATION

a. What is Khmerization?

b. What do the critics of Khmerization mean when they say it is really Sanskrit and Pali?

c. What is the extent of university instruction in Khmer?

បញ្ហាលុបភាសាបារាំងនៅបឋមសិក្សា

បញ្ហាលុបភាសាបារាំង នៅបឋមសិក្សានេះ លោក ហូតុងហូ ប្រធានអង្គប្រជុំនៃការលុបបំបាត់ បាន ពង្ហាញហេតុផល ជាច្រើនលើកមកហើយ ចំណែកអស់លោកជាសមាជិកនៃអង្គប្រជុំ ក៏បាន ឆ្លើយបញ្ជាក់តាម ទំព័រសារពត៌មាន ជាច្រើនណាស់ហើយដែរ ។ រីឯសេចក្ដីបញ្ជាក់ទាំងនោះឃើញថា ចង់ឲ្យសិស្សភាគច្រើន ដែលគ្មានភ័ព្វវាសនាអាចទៅបន្តវិជ្ជានៅមធ្យមសិក្សានោះ គ្នាបានចេះភាសាខ្មែរជ្រៅជ្រះគ្រាន់បើ កុំឱ្យស្ទាក់ស្ទើរ បារាំងមិនបារាំង-ខ្មែរមិនខ្មែរ ប្រើការមិនកើត ដូចមុនទៀត ។ ចំណែកសិស្សដែលបានទៅបន្តវិជ្ជា នៅមធ្យមសិក្សាសោត ក៏បានចំណេញពេលនឹងរៀនភាសាបរទេសដែរ ព្រោះបានចេះភាសាខ្មែរក្រាស់ក្រែលពីបឋមសិក្សារួចទៅហើយ ។ល។ និង ។ល។

កំណែប្រែនេះ ឃើញហុចអត្ថប្រយោជន៍ដល់កូនខ្មែរ ដ៏ធំទូលាយណាស់ គឺខ្មែរប្រាកដជាខ្មែរ-បារាំងប្រាកដជាបារាំង មិនស្ទើរភ្លើងឡើយ ។ ប៉ុន្តែអត្ថប្រយោជន៍ដ៏ធំធេងនេះ ពុំបានទាញអារម្មណ៍មនុស្សខ្លះឲ្យយល់ច្បាស់ឡើយ ត្រឡប់ជាភ័យស្លន់ស្លោហាក់ដូចជាស្រុតព្រះធរណី ហើយមានបញ្ញវ័ន្តខ្លះ ដែលសង្ឃឹមមើលតែផ្លែលើខ្ពស់ហួសពេកនោះ បានពោលថា បើមិនរៀនបារាំងទេ បានអីយកទៅនិយាយនៅអង្គការសហប្រជាជាតិ? បានអីយកទៅរៀនវិទ្យាសាស្ត្រ? (អស្ចារ្យ) ហើយមានអ្នកខ្លះទៀត បានពោលចំអកឲ្យខេមរយានកម្មថា ភាសាក្លិង្គ, ភាសាបាលី ។ល។

ចំណែកយើងវិញ យើងយល់ស្រប តាមកំណែនេះពេញទី ព្រោះយើងគិតឃើញបែបនេះយូរមកហើយ ។ ដូចយើងបានអធិប្បាយខ្លះ តាមអ្នកជាតិនិយមលេខ ៥៣១ ចេញថ្ងៃទី ២៥ តុលា ១៩៧០ ស្រាប់ ។

រីឯអង្គប្រជុំនៃបុគ្គលិកសិក្សាកាលពីថ្ងៃទី ៦-១០-៧០ ដែលយល់ព្រមឲ្យលុបបំបាត់មិនឲ្យរៀនភាសាបារាំង នៅបឋមសិក្សានោះ បានពិចារណាដោយ

មិត់ចត់ណាស់ ។ លោក ឈ្យក - ម៉ឹងម៉ៅ, លោក ហ្វ តុង ហ្វ ជាអធិការបឋមសិក្សា មានការពិសោធន៍យូរឆ្នាំហើយ ហើយបានទៅកាន់ការជានាយកទីចាត់ការ កិច្ចការគរុកោសល្យ និងបានទៅប្រជុំនៅអន្តរជាតិ អំពីវិស័យសិក្សា ក្នុងមួយឆ្នាំៗបីបួនដង ព្រមទាំងបានគិតអំពីបញ្ហានេះជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។ ចំណែកសមាជិកអង្គប្រជុំឯទៀតៗ មានលោក ណុប - ធុំ, លោក ខ្វាន់-ស៊ីផាន់ , លោក ផៃ-ផេង ជាដើមក៏សុទ្ធតែមាន ការពិសោធន៍យ៉ាងជាក់ច្បាស់ណាស់ គ្រាន់បើជាងអ្នកប្រឆាំងដែលចេះស្ទើរ ឬចេះហួស ឬក៏អ្នកដែលមិនដែលបានគិត ។

ចំណែកអស់លោកខ្លះដែលពោលថា បើមិនរៀនបារាំងទេ តើបានអីយកទៅនិយាយនៅអង្គការសហប្រជាជាតិ , បានអីយកទៅរៀនវិទ្យាសាស្ត្រ នោះ ឃើញថា ចាកប្រធានឆ្ងាយណាស់ សូមអស់លោកស្តាប់ឲ្យច្បាស់ផងមើល? តើមាននរណាមិនឲ្យរៀនភាសាបារាំង? គេគ្រាន់តែបំបាត់មិនឲ្យរៀននៅបឋមសិក្សាទេតើ? ចំណែកមធ្យមសិក្សាវិញនៅតែរៀនដដែល ហើយខ្លាំងជាងមុនទៀតផង ។ មិនគ្រាន់តែរៀនភាសាបារាំងប៉ុណ្ណោះទេ គឺចែកមុខគ្នារៀនភាសាបរទេសដទៃទៀត មាន **ភាសាអង់គ្លេស , រុស្ស៊ី , អាល្លឺម៉ង់** ជាដើម ។

ចំពោះអស់លោកខ្លះ ដែលពោលចំអកឲ្យខេមរយានកម្មថា **ភាសាក្លឹង្គ** និង **ភាសាបាលី** នោះ យើងសូមឲ្យអស់លោកទាំងនោះ ពិចារណាឡើងវិញផងដែរថា ចុះត្រង់ភាសាបារាំង ដែលគេយកភាសាដទៃមកបញ្ចូល មាន **ភាសាឡាតាំង** , **ភាសាក្រិច** និង **ភាសាអង់គ្លេស** ជាដើមនោះ ម៉េចក៏អស់លោកមិនថាផង? ប៉ុន្តែការណ៍នេះ យើងមិនងឿងឆ្ងល់អ្វីទេ ព្រោះការស្ថាបនាអ្វីៗក៏ដោយ វាតែងតែមានយោបល់ផ្ទុយគ្នាខ្លះពុំខាន ។

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Column 1 Line 5. Note that អស់លោក is the plural form of លោក 'sir, you.' To include members of both sexes the usual expression is អស់លោកអ្នក or អស់លោកអ្នកនាង 'ladies and gentlemen.' All of these phrases can be used either as second or third person forms; in this passage អស់លោក is third-person plural.

Column 1 Line 10. គ្នា , as you know, means 'each other.' However, it is also used as a first or third person pronoun, ordinarily with a strong connotation of familiarity or even intimacy. In the third person it has an additional connotation of sympathy.

Here, for instance, the writer is indicating that he feels compassion for students with limited opportunities to study beyond elementary school.

Column 1 Line 19. This line may be easier to understand if you read កំណែកែប្រែ នេះ បានឃើញ,...

Column 1 Line 19. The word កំណែ 'correction' is related to កែ 'to correct.' Many Cambodian words are related to other words in similar ways. The shorter word, e.g., កែ 'to correct,' is called the base, the new word, e.g., កំណែ 'correction' is called a derivative. The derivative is formed in this case by an infix, which is like a prefix or suffix, except that it comes inside the base rather than before it or after it. The infix in our present example is -ɔmn-. Some other words that you know are also derivatives formed by the infix -ɔmn-:

ចំណេញ 'profit' from ចេញ 'to go out, to emit'
ចំណេះ 'knowledge' from ចេះ 'to know how'

When the base begins with a second-series consonant (គ ឃ ង ជ ឈ ញ etc.), the infix is -umn-, e.g., គំនិត 'idea, thought' from គិត 'to think.'

When -ɔmn- -umn- is used with a base that begins with a consonant cluster, it takes the form -ɔm-/-um-, e.g., តម្លៃ 'price, value' from ថ្លៃ 'expensive, price.'

Derivatives can also include a prefix rather than an infix, e.g., បង្រៀន 'to teach' from រៀន 'to learn.' The prefix in this example is បង់ bɔŋ-.

Derivation is discussed in greater detail in N.3.1, N.3.1.1, and N.3.1.2 as well as V.3.2, V.3.2.1, and V.3.2.2. of the Grammatical Sketch. Note that both bases and derivatives can be nouns or verbs.

DRILLS FOR READING PASSAGE 1

DRILL A: Substitution

គំរូ

ក បើមិនរៀនបារាំង បានអីយកទៅ
និយាយនៅអង្គការសហប្រជាជាតិ ?
(មិនរៀនវិទ្យាសាស្ត្រ, ប្រឡងបាក់ឌុប២)

ខ បើមិនរៀនវិទ្យាសាស្ត្រទេ បានអីយកទៅ
ប្រឡងបាក់ឌុប២ ?

MODEL:

T: If we don't study French, what will we speak at the United Nations? (not study science, take the Baccalaureate II examination)

S: If we don't study science, how will we take the Baccalaureat II examination?

បើមិនរៀនវិទ្យាសាស្ត្រ បានអីយក
ទៅប្រឡងបាក់ឌុប ?

ក មិនរៀបចំឱ្យហើយ, ជម្រាបអង្គប្រជុំ
បើយើងមិនរៀបចំឱ្យហើយ បានអីយក
ទៅជម្រាបអង្គប្រជុំ ?

ខ លុបភាសាឡាតាំង, ឱ្យកូនយើងសិក្សា
បើយើងលុបភាសាឡាតាំង បានអីយក
ទៅឱ្យកូនយើងសិក្សា ?

គ បំបាត់ផ្លូវនេះ, បង្ហាញលោកប្រធាន
បើយើងបំបាត់ផ្លូវនេះ បានអីយក
ទៅបង្ហាញលោកប្រធាន ?

ឃ មិនយកសារពត៌មានមកនេះ, បញ្ជាក់អង្គប្រជុំ
បើយើងមិនយកសារពត៌មានមកនេះ
បានអីយកទៅបញ្ជាក់អង្គប្រជុំ ?

ង មិនសិក្សាភាសាខ្មែរត្រឹមត្រូវ, បន្តវិជ្ជានៅ
មុខទៀត ។
បើយើងមិនសិក្សាភាសាខ្មែរត្រឹមត្រូវ បាន
អីយកទៅបន្តវិជ្ជានៅមុខទៀត ?

ច មិនគិតគុណ, អធិប្បាយឱ្យគេស្ដាប់
បើយើងមិនគិតគុណ បានអីយកទៅ
អធិប្បាយឱ្យគេស្ដាប់ ?

DRILL B: Response

គ្រូ

ក មិនបាច់រៀនបារាំងទេ ។
(និយាយនៅអង្គការសហប្រជាជាតិ)

ស បើមិនរៀនបារាំង បានអីយកទៅ
និយាយនៅអង្គការសហប្រជាជាតិ ?

MODEL:

T: We don't need to study French.
(speak at the United Nations)

S: If we don't study French, what will
we speak at the United Nations?

ក មិនបាច់សរសេរទេ ។
(បង្រៀន)
បើមិនសរសេរ បានអីយកទៅបង្រៀន ?

ខ យើងមិនត្រូវសិក្សាភាសាបរទេសទេ ។
(បន្តការសិក្សានៅបរទេស)
បើមិនសិក្សាភាសាបរទេស បានអីយក
ទៅបន្តការសិក្សានៅបរទេស?

គ មិនបាច់ទុកសៀវភៅទេ ។
(ឱ្យក្មេងៗរៀនថ្ងៃក្រោយ)
បើមិនទុកសៀវភៅ បានអីយកទៅឱ្យ
ក្មេងៗរៀនថ្ងៃក្រោយ ?

ឃ មិនបាច់យកអាហ្វីសទេ ។
(បង្ហាញគណកម្មាធិការ)
បើមិនយកអាហ្វីសទៅ បានអីយកទៅ
បង្ហាញគណកម្មាធិការ ?

ង មិនបាច់នាំយកទៅទេ ។
(ជម្រាបសមាជិកអង្គប្រជុំ)
បើមិនយកទៅ បានអីយកទៅជម្រាប
សមាជិកអង្គប្រជុំ ?

ច មិនបាច់ឱ្យធ្វើបកទេ ។
(បញ្ជាក់សម្រាប់គេ)
បើមិនឱ្យធ្វើបក បានអីយកទៅ
បញ្ជាក់សម្រាប់គេ ?

DIALOGUE

ខេមរយានកម្ម

	នាំគ្នា	to do as a group
	ឆោឡោ	to be in a panic
	មើលទៅ	to seem, to be like
	ខ្លាចូលស្រុក	a tiger is in the neighborhood
១ តើក	រឿងខេមរយានកម្មហ្នឹង ធ្វើឲ្យនាំគ្នាឆោឡោ មើលទៅ ខ្លាចូលស្រុក ។	Khmerization is throwing people into a panic; it's as if a tiger were on the the prowl in the area.
	អីក៏មិន	of course
	និយម	to tend to, be accustomed to, to like
	verb + ទៅ	(see note)
២ កយ	អីក៏មិនឆោឡោ បើអ្នកនិយមបារាំងនិយាយទៅ ដូចមិនយល់អីសោះ ។	Of course they're in a panic, because when the Francophiles talk, they seem not to make any sense at all.
	បាន = បានជា	is the reason why
	ទៅជា	to become, to come about that
៣ តើក	ក្រុមអ្នកនិយមហ្នឹងគិតយ៉ាងម៉េច បានទៅជាមិនយល់គ្នា ។	How do those French speakers think that makes them unable to communicate?
	និយាយឡើង	to speak up
	ចាក	to depart
	ប្រធាន	subject
	ចាកប្រធាន	to miss the point
	តែម្តង təmdaŋ	directly, period, that's all
	អីសោះ	at all
៤ កយ	ពួកហ្នឹងនិយាយឡើងក៏ចាកប្រធានតែម្តង គ្មានយល់ពីរឿងខេមរយានកម្មអីសោះ ។	When that lot speak up, they just miss the point (of the conversation). They don't understand the reasons for Khmerization at all.

	ក្រែង	least, I'm concerned that, maybe
	ភ័យខ្លាច	to be afraid
	លុបចោល	to liquidate, do away with, eliminate
៥ តេក	ក្រែងពួកហ្នឹងភ័យខ្លាចគេលុប បារាំងចោលទេនេះ ?	Maybe they're afraid that French will be done away with altogether?
	ទោះបី	even (if)...
	ជា...ទៅចុះ	(see note)
	ទោះបី...ក៏	even if ...
៦ ភយ	គ្មានអ្នកណានិយាយពីរឿង លុបសោះ តែទោះបីជាលុប ទៅចុះ ក៏មិនត្រូវភ័យដែរ ។	No one's talking about eliminating it at all, but even if it were done away, they shouldn't be afraid.
	មិន...ឯណាបាន	how can not + verb be possible
	ឯណា	(cf. Introduction, lesson 54)
	មិនខ្ចី + verb	wouldn't ... under any circumstances
	ផងនោះ = តាមពិត	(see note)
៧ តេក	មិនភ័យឯណាបាន បើខ្លះមិន ខ្ចីទាំងចង់ចេះនិយាយខ្មែរផងនោះ ។	How can they not be afraid, if some of them wouldn't be caught dead wanting to know Cambodian.
	មែន	real, really
	មែនទែនទៅ	in fact, actually
	ទាំង + noun	even
	ទាំង + verb	even
	មិនត្រង់ត្រូវ	incorrect
៨ ភយ	មែនទែនទៅក្រុមបារាំងហ្នឹង និយាយទាំងបារាំងហ្នឹងមិនទាំង ត្រង់ត្រូវផង ។	In fact those French speakers don't even speak French correctly.
	ស្ទាក់ស្ទើរ	to be uncertain, to not know what to think
	ស្ទើរ	insufficient
	ក៏ ... ក៏	(see note)
	អីទាំងអស់	at all
	បានការ	to be of use, to be good, to have good result

៩ ទេក	ចំឡាកស្មើតែរអង់រស បារាំងមិនបារាំង ខ្មែរក៏មិនខ្មែរ ក្មានបានការអ្វីទាំងអស់ ។	They're all messed up: their French isn't French, and their Cambodian isn't Cambodian; they're no use at all.
	និយាយឲ្យខ្លី	In short
	ស្រុះ	(see note)
១០ កុយ	និយាយឲ្យខ្លីទៅ ស្រុកយើងបានស្រុះឯករាជ្យយូរហើយ តែភាសាមិនទាន់បានស្រុះទេ នោះ ។	In short, our country has had independence for a long time, but not our language.

NOTES FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. 2

As you know, ទៅ when preceded by a verb is an imperative or exhortative particle, e.g., មើលទៅ 'read it' or 'go ahead and read (it).' In this sentence, however, ទៅ is a defenite particle, e.g.,

បើគេសរសេរទៅ គេនឹងបានផលល្អ ។

If they would write, they would get good results.

In sentence 10 ទៅ in និយាយឲ្យខ្លីទៅ is a similar particle.

SENTENCE NO. 2

The word និយម here means 'to be in favor of, pro-.' និយមបារាំង means 'Francophile, pro-French'; និយមស្តេច means 'royalist.' និយម can also be used with a noun to mean 'fond of, partial to', e.g.,

គេនិយមសាច់ជ្រូកនៅស្រុកចិន ។

They're partial to pork in China.

With a verb, និយម means 'to tend to, to accustomed to, like to,' e.g.,

នៅស្រុកស្រែ អ្នកស្រែនិយមញ៉ាំបាយថ្ងៃប៉ុន្មានដង ?

In the country, how many times a day are the farmers accustomed to eating?

SENTENCE NO. 6

The idiom ថា...ទៅចុះ indicates concession of a point of an argument. It can be translated something like 'even granted that ...', e.g.,

ថាគាត់ត្រូវការលុយមែនទែនទៅចុះ ក៏គាត់មិនត្រូវធ្វើការយ៉ាងនោះដែរ ។

Even granted that he really needs money, he wouldn't be caught dead at that kind of work.

SENTENCE NO. 7

In this sentence នោះ is not translated. Its effect is to establish distance between the speaker and the Francophiles from whom, as a nationalistic Khmer, he wished to dissociate himself.

SENTENCE NO. 9

The words ក៏...ក៏ in this sentence indicate that the two clauses in which they occur are parallel and closely coordinated. Another way of translating the sentence that shows the parallelism indicated by ក៏...ក៏ is 'neither is their French French, nor is their Cambodian Cambodian.'

SENTENCE NO. 10

ត្រូវ + noun means 'to be struck by, to be affected by.' For instance ត្រូវគ្រាប់ is 'to be hit by a bullet.' In the case of ត្រូវវិការឡៀ the concept involved is somewhat more abstract, but the basic sense of the phrase is still related to 'to be struck and affected by.'

DRILLS

DRILL ONE: Substitution (Variable)

គំរូ

ក រឿងខេមរយានកម្មហ្នឹងធ្វើឱ្យនាំគ្នាឆោឡោ
មើលតែខ្លាចូលស្រុក ។ (រឿង)

ខ រឿងហ្នឹងធ្វើឱ្យនាំគ្នាឆោឡោមើលតែខ្លា
ចូលស្រុក ។

MODEL:

T: Khmerization has them in a panic as if a tiger were around. (that matter)

S: That matter has them in a panic as if a tiger were around.

រឿងហ្នឹងធ្វើឱ្យនាំគ្នាឆោឡោមើលតែខ្លា
ចូលស្រុក ។

ក រឿងលុបបារាំងចោល
រឿងលុបបារាំងចោលធ្វើឱ្យនាំគ្នាឆោឡោ
មើលតែខ្លាចូលស្រុក ។

ខ ភ័យ
រឿងលុបបារាំងចោលធ្វើឱ្យនាំគ្នាភ័យ
មើលតែខ្លាចូលស្រុក ។

គ បញ្ហា
បញ្ហាហ្នឹងធ្វើឱ្យនាំគ្នាភ័យមើលតែខ្លាចូល
ស្រុក ។

ឃ ស្រុកព្រះធរណី
បញ្ហាហ្នឹងធ្វើឱ្យនាំគ្នាភ័យមើលតែស្រុក
ព្រះធរណី ។

ង ភ័យស្លន់
បញ្ហាហ្នឹងធ្វើឱ្យនាំគ្នាភ័យស្លន់មើលតែ
ស្រុកព្រះធរណី ។

ច ភ័យស្លោ
បញ្ហាហ្នឹងធ្វើឱ្យនាំគ្នាភ័យស្លោមើលតែ
ស្រុកព្រះធរណី ។

DRILL TWO: Transformation

គំរូ

ក គេនាំគ្នាឆោឡោ ព្រោះនិយាយបារាំង
មិនត្រូវសោះ ។ (អ្នកនិយាយបារាំង)

ខ អីក៏មិនឆោឡោ បើអ្នកនិយាយបារាំងនិយាយ
បារាំងមិនត្រូវសោះ ។

MODEL:

T: They were in a panic because they couldn't speak French right at all. (Francophiles)

S: Of course they were in a panic, if the Francophiles couldn't speak French right at all.

ក គេនាំគ្នាប្រកែក ព្រោះមិនចេះរៀបចំ
ជាការ។ (ប្រធានអង្គប្រជុំ)
អីក៏មិនប្រកែក បើប្រធានអង្គប្រជុំមិនចេះ
រៀបចំជាការ។

ខ គេនាំគ្នាលបទោស ព្រោះរៀបចំមិន
បាន។ (អ្នកនិពន្ធ)
អីក៏មិនលបទោស បើអ្នកនិពន្ធរៀបចំ
មិនបាន។

គ គេនាំគ្នាលបភាសាបារាំង ព្រោះសរសេរ
ឈ្មោះជាខ្មែរមិនត្រូវទេ។ (កូនសិស្ស)
អីក៏មិនលបភាសាបារាំង បើកូនសិស្ស
សរសេរឈ្មោះជាខ្មែរមិនត្រូវទេ។

ឃ គេនាំគ្នារៀនខ្មែរ ព្រោះសុទ្ធតែជាខ្មែរ
ទាំងអស់។ (ប្រធានប្រឡង)
អីក៏មិនរៀនខ្មែរ បើប្រធានប្រឡងសុទ្ធតែ
ជាខ្មែរទាំងអស់។

ង គេនាំគ្នាភ័យស្លន់ ព្រោះធ្វើចំណោទមិន
ដែលត្រូវសោះ។ (កូនសិស្ស)
អីក៏មិននាំគ្នាភ័យស្លន់ បើកូនសិស្សធ្វើ
ចំណោទមិនដែលត្រូវសោះ។

ច គេនាំគ្នាខឹងឆោឡោ ព្រោះមិនប្រាប់
ឱ្យដឹងមុន។ (ប្ដី)
អីក៏មិនខឹងឆោឡោ បើប្ដីមិនប្រាប់
ឱ្យដឹងមុន។

DRILL THREE: Transformation

គ្រូ

ក អ្នកនិយមបារាំងនិយាយទៅ ដូចមិន
យល់សោះ។
(គិត)

ស អ្នកនិយមហ្នឹងគិតយ៉ាងម៉េច បានទៅជា
មិនយល់គ្នា ?

MODEL:

T: The Francophiles seem to show that they don't understand anything when they talk. (think)

S: How do the Francophiles think that makes them unable to understand each other?

ក ពួកខាងប្រឆាំងតបទៅទៀង ដូចមិនគាប់
អ្នកណាសោះ។
(គិតឃើញ)
ពួកហ្នឹងគិតឃើញយ៉ាង បានទៅជាមិន
គាប់គ្នា ?

ខ ក្រុមអ្នកការពារឆ្លើយទៀង ដូចមិន
បានស្ដាប់គ្នា។
(ចង់បាន)
ក្រុមហ្នឹងចង់បានយ៉ាងម៉េច បានទៅ
ជាមិនស្ដាប់គ្នា ?

គ ក្រុមអ្នកចង់លុបនិយាយទៀង ដូចមិន
គោរពអ្នកណាសោះ។
(គិតខ្លួន)
ក្រុមហ្នឹងគិតខ្លួនយ៉ាងម៉េច បានទៅ
ជាមិនគោរពគ្នា ?

ឃ ពួកស្ទើរបារាំងស្ទើរខ្មែរនិយាយទៀង ដូច
ជាចំអកឱ្យគេ។
(នឹកឃើញ)
ពួកហ្នឹងនឹកឃើញយ៉ាងម៉េច បានទៅជា
ចំអកឱ្យគ្នា ?

ង ក្រុមអ្នកចង់តែពោលទៀង ដូចមិនគិត
ដល់អ្នកណាសោះ។
(មើលទៅគេឃើញ)
ក្រុមហ្នឹងមើលទៅគេឃើញយ៉ាងម៉េច
បានទៅជាមិនគិតដល់គ្នា ?

ច ក្រុមចង់បញ្ជាក់ភាសាបារាំងពោលទៀង
ដូចមិនយល់អ្នកណាសោះ។
(ចង់បានអត្ថប្រយោជន៍)
ក្រុមហ្នឹងចង់បានអត្ថប្រយោជន៍យ៉ាង
ម៉េច បានទៅជាមិនយល់គ្នា ?

DRILL FOUR: Substitution (variable)

គំរូ

ក អ្នកនិយាយបារាំងនិយាយទៅ ដូចមិន
យល់អ្វីសោះ ។ (សួរ)

ខ អ្នកនិយាយបារាំងសួរទៅ ដូចមិនយល់
អ្វីសោះ ។

MODEL:

T: The Francophiles seem to show that they don't understand anything when they talk. (ask)

S: The Francophiles seem to show that they don't understand anything when they are asked.

អ្នកនិយាយបារាំងសួរទៅ ដូចមិនយល់
អ្វីសោះ ។

ក កូនសិស្សខ្ញុំ
កូនសិស្សខ្ញុំសួរទៅ ដូចមិនយល់អ្វីសោះ ។

ខ បង្រៀន
កូនសិស្សខ្ញុំបង្រៀនទៅ ដូចមិនយល់
អ្វីសោះ ។

គ បានប្រយោជន៍
កូនសិស្សខ្ញុំបង្រៀនទៅ ដូចមិនបាន
ប្រយោជន៍អ្វីសោះ ។

ឃ ប្រាប់
កូនសិស្សខ្ញុំប្រាប់ទៅ ដូចមិនបាន
ប្រយោជន៍អ្វីសោះ ។

ង ប្រពន្ធខ្ញុំ
ប្រពន្ធខ្ញុំប្រាប់ទៅ ដូចមិនបានប្រយោជន៍
អ្វីសោះ ។

ច ស្តីឲ្យ
ប្រពន្ធខ្ញុំស្តីឲ្យទៅ ដូចមិនបាន
ប្រយោជន៍អ្វីសោះ ។

DRILL FIVE: Substitution

គំរូ

ក ពួកហ្នឹងនិយាយឡើង គឺចាកប្រធាន
តែម្តង ។ (គិត, ចាកប្រធាន)

ខ ពួកហ្នឹងគិតឡើង គឺចាកប្រធានតែម្តង ។

MODEL:

T: When that group speaks up they miss the point.
(think, miss the point)

S: When that group thinks, they miss the point.

ពួកហ្នឹងគិតឡើង គឺចាកប្រធានតែម្តង ។

ក ពោល, ចំអកឲ្យគេ
ពួកហ្នឹងពោលឡើង គឺចំអកឲ្យគេ
តែម្តង ។

ខ បញ្ជាក់, ឃើញតែខុស
ពួកហ្នឹងបញ្ជាក់ឡើង គឺឃើញតែខុស
តែម្តង ។

គ លើកយកនិយាយ, ធ្វើឲ្យគេស្លន់
ពួកហ្នឹងលើកយកនិយាយឡើង គឺធ្វើឲ្យ
គេស្លន់តែម្តង ។

ឃ ថា, ខុស
ពួកហ្នឹងថាឡើង គឺខុសតែម្តង ។

ង កាន់ការ, ខុសគេ
ពួកហ្នឹងកាន់ការឡើង គឺខុសគេតែម្តង ។

ច ចាត់ការ, គ្មានអ្នកណាយល់ព្រម
ពួកហ្នឹងចាត់ការឡើង គឺគ្មានអ្នកណា
យល់ព្រមតែម្តង ។

DRILL SIX: Transformation

គំរូ

ក ពួកហ្នឹងមិនភ័យខ្លាចគេលុបបារាំងចោលទេ ។

ខ ក្រែងពួកហ្នឹងភ័យខ្លាចគេលុបបារាំង
ចោលទេដឹង ?

MODEL:

T: That lot isn't afraid that French will be eliminated.

S: Maybe that lot is afraid that French will be eliminated.

ក កូនសិស្សរៀនហ្នឹងចេះបារាំង ។
ក្រែងកូនសិស្សរៀនហ្នឹងមិនចេះបារាំងទេនេះ ?

ខ អ្នកប្រជុំយល់ព្រមឲ្យលុបចោល ។
ក្រែងអ្នកប្រជុំមិនយល់ព្រមឲ្យលុបចោលទេនេះ ?

គ លោកប្រធាននិយាយទាក់ប្រធាន ។
ក្រែងលោកប្រធានមិននិយាយទាក់ប្រធានទេនេះ ?

ឃ ភាគបានគិតការណ៍ដោយប្រាកដជាក់ ។
ក្រែងភាគមិនបានគិតការណ៍ដោយប្រាកដជាក់ទេនេះ ?

ង អស់លោកខ្លះមិនចង់អោយខេមរយានកម្មទេ ។
ក្រែងអស់លោកខ្លះចង់អោយខេមរយានកម្មទេនេះ ?

ច អ្នកខ្លះមិនទៀងទូលនឹងកម្មវិធីបង្រៀនថ្មីទេ ។
ក្រែងអ្នកខ្លះទៀងទូលនឹងកម្មវិធីបង្រៀនថ្មីទេនេះ ?

DRILL SEVEN: Substitution

គំរូ

ក ទោះបីថាលុបចោលទៅចុះ ក៏មិនត្រូវភ័យដែរ ។
(គ្មានសំណាង, អស់សង្ឃឹម)

ខ ទោះបីថាគ្មានសំណាងទៅចុះ ក៏មិនត្រូវអស់សង្ឃឹមដែរ ។

MODEL:

T: Even if they eliminate it, (they) shouldn't be afraid.
(have no luck, despair)

S: Even if (they) have no luck, (they) shouldn't despair.

ទោះបីថាគ្មានសំណាងទៅចុះ ក៏មិនត្រូវអស់សង្ឃឹមដែរ ។

ក មិនចំណេញ, ស្ទាក់ស្ទើរ
ទោះបីថាមិនចំណេញទៅចុះ ក៏មិនត្រូវស្ទាក់ស្ទើរដែរ ។

ខ មិនប្រជុំ, ខាន
ទោះបីថាមិនប្រជុំទៅចុះ ក៏មិនត្រូវខានដែរ ។

គ មិនបានស្នើឲ្យ, ឈប់
ទោះបីថាមិនបានស្នើឲ្យទៅចុះ ក៏មិនត្រូវឈប់ដែរ ។

ឃ មិនយល់ស្រប, ឆោឡោ
ទោះបីថាមិនយល់ស្របទៅចុះ ក៏មិនត្រូវឆោឡោដែរ ។

ង បំបាត់ចោល, ភ័យស្លន់
ទោះបីថាបំបាត់ចោលទៅចុះ ក៏មិនត្រូវភ័យស្លន់ដែរ ។

ច យល់ផ្ទុយ, ចែកបក្សគ្នា
ទោះបីថាយល់ផ្ទុយទៅចុះ ក៏មិនត្រូវចែកបក្សគ្នាដែរ ។

DRILL EIGHT: Response

គំរូ

ក ក្រែងពួកហ្នឹងភ័យខ្លាចគេលុបបារាំងចោលទេនេះ ? (ភ័យ)

ខ ថាលុបចោលទៅចុះ គេនៅតែមិនត្រូវភ័យដែរ ។

MODEL:

T: Maybe that lot is afraid that French will be eliminated.
(to be afraid)

S: Let them eliminate French, (they) still snoundn't be afraid.

ក ក្រែងពួកហ្នឹងមិនព្រមឲ្យគេកែប្រែទេនេះ ? (គិតយ៉ាងហ្នឹង)
ថាកែប្រែទៅចុះ គេនៅតែមិនត្រូវគិតយ៉ាងហ្នឹងដែរ ។

ខ ក្រែងគេមិនយល់ស្របឲ្យគេលុបបំបាត់ទេនេះ ? (ឆោឡោ)
ថាលុបបំបាត់ទៅចុះ គេនៅតែមិនត្រូវឆោឡោដែរ ។

គ ក្រែងគេមិនចង់ឲ្យគេធ្វើព្យាសនេះ?
(ឈ្មោះខ្ចីក្រេក)
ថាធ្វើព្យាសទៅចុះ: តែនៅតែមិនត្រូវ
ឈ្មោះខ្ចីក្រេកដែរ ។

ឃ ក្រែងគេមិនឃើញថាក្នុងសង្គ្រាមកាសនា
នេះ? (ភ័យស្លាប់)
ថាក្នុងសង្គ្រាមកាសនាទៅចុះ: តែនៅតែ
មិនត្រូវភ័យស្លាប់ដែរ ។

ង ក្រែងក្មេងហ្នឹងភ័យខ្លាចបើឲ្យគេពិបាក
នេះ? (ជួលឡានហ្នឹង)
ថាពិបាកទៅចុះ: តែនៅតែមិនត្រូវ
ជួលឡានហ្នឹងដែរ ។

ច ក្រែងគេគិតរឿងនេះមិនបានប្រយោជន៍
ឲ្យនេះ? (ចង់ចំណេញគេ)
ថាមិនបានប្រយោជន៍ឲ្យទៅចុះ: តែ
នៅតែមិនត្រូវចង់ចំណេញគេដែរ ។

DRILL NINE: Substitution

គំរូ

ក មែនទែនទៅ និយាយទាំងបារាំងហ្នឹងមិន
ទាំងត្រង់ត្រូវផង ។
(សរសេរ, ខ្មែរ)

ខ មែនទែនទៅ សរសេរទាំងខ្មែរហ្នឹងមិន
ទាំងត្រង់ត្រូវផង ។

MODEL:

T: In fact, they don't even speak
French correctly.
(write, Cambodian)

S: In fact, they don't even write
Cambodian correctly.

មែនទែនទៅ សរសេរទាំងខ្មែរហ្នឹងមិនទាំង
ត្រង់ត្រូវផង ។

ក ថា, ពាក្យ
មែនទែនទៅ ថាទាំងពាក្យហ្នឹងមិនទាំង
ត្រង់ត្រូវផង ។

ខ ប្រែ, ឃ្លា
មែនទែនទៅ ប្រែទាំងឃ្លាហ្នឹងមិនទាំង
ត្រង់ត្រូវផង ។

គ និយាយ, ភាសាខ្លួនឯង
មែនទែនទៅ និយាយទាំងភាសាខ្លួនឯង
ហ្នឹងមិនទាំងត្រង់ត្រូវផង ។

ឃ ចេះ, ភាសាខ្លួនឯង
មែនទែនទៅ ចេះទាំងភាសាខ្លួនឯងហ្នឹង
មិនទាំងត្រង់ត្រូវផង ។

ង មើល, បារាំង
មែនទែនទៅ មើលទាំងបារាំងហ្នឹងមិន
ទាំងត្រង់ត្រូវផង ។

ច និយាយតាម, គេ
មែនទែនទៅ និយាយតាមទាំងគេហ្នឹង
មិនទាំងត្រង់ត្រូវផង ។

DRILL TEN: Transformation

គំរូ

ក កូនសិស្សទាំងអស់ភ័យអំពីរឿងលុបបារាំង ។
(រៀនខ្មែរ)

ខ មិនភ័យឯណាបាន បើខ្លះមិនខ្ចីរៀន
ខ្មែរផងនោះ ។

MODEL:

T: All the students are afraid about the
business of eliminating French.
(study Cambodian)

S: How could (they) not be afraid, if
(they) wouldn't be caught dead studying
Cambodian.

គ លោកប្រធានខឹងខ្លាំងណាស់អំពីរឿងហ្នឹង ។
(ជួយការពារ)
មិនខឹងឯណាបាន បើខ្លះមិនខ្ចីជួយការពារ
ផងនោះ ។

ឃ គ្រូបង្អត់ពាក់ឃ្លាយក្មេងៗអស់ហ្នឹងហើយ ។
(ឲ្យរៀនខ្មែរ)
មិនបង្អត់ឯណាបាន បើខ្លះមិនខ្ចីឲ្យកូន
រៀនខ្មែរផងនោះ ។

គ លោកគ្រូដាក់ទោសកូនសិស្សណាស់ ។
(ចង់រៀនអង់គ្លេស)
មិនដាក់ទោសឯណាបាន បើខ្លួនមិនខ្ចីចង់
រៀនអង់គ្លេសផងនោះ ។

ឃ ត្រូវលើកទឹកចិត្តកូនសិស្ស ។
(មករៀន)
មិនលើកទឹកចិត្តឯណាបាន បើខ្លួនមិនខ្ចី
មករៀនផងនោះ ។

ង ខ្ញុំត្រូវដឹងខុសត្រូវក្នុងរឿងហ្នឹង ។
(បើកភ្នែកមើល)
មិនដឹងខុសត្រូវឯណាបាន បើខ្លួនមិនខ្ចី
បើកភ្នែកមើលផងនោះ ។

ច ត្រូវរៀបចំមេរៀនឲ្យសិស្ស ។
(យកសៀវភៅមក)
មិនរៀបចំឯណាបាន បើខ្លួនមិនខ្ចីយក
សៀវភៅមកផងនោះ ។

DRILL ELEVEN: Substitution

គំរូ

ក គាត់ស្ទាក់ស្ទើរទាំងអស់ បារាំងក៏មិនបារាំង
ខ្មែរក៏មិនខ្មែរ ។ (ស្រែ, ក្រុង)

ខ គាត់ស្ទាក់ស្ទើរទាំងអស់ ស្រែក៏មិនស្រែ
ក្រុងក៏មិនក្រុង ។

MODEL:

T: He doesn't know what to think, he doesn't know either French or Cambodian. (country, town)

S: He doesn't know what to think, he doesn't know whether (to choose) the the country or the city.

គាត់ស្ទាក់ស្ទើរទាំងអស់ ស្រែក៏មិនស្រែ
ក្រុងក៏មិនក្រុង ។

ក បាទ, ទេ
គាត់ស្ទាក់ស្ទើរទាំងអស់ បាទក៏មិនបាទ ទេ
ក៏មិនទេ ។

ខ ទៅ, នៅ
គាត់ស្ទាក់ស្ទើរទាំងអស់ ទៅក៏មិនទៅ នៅ
ក៏មិននៅ ។

គ. ចូល, ចេញ
គាត់ស្ទាក់ស្ទើរទាំងអស់ ចូលក៏មិនចូល
ចេញក៏មិនចេញ ។

ឃ លុប, ទុក
គាត់ស្ទាក់ស្ទើរទាំងអស់ លុបក៏មិនលុប
ទុកក៏មិនទុក ។

ង ទៅមុខ, ថយក្រោយ
គាត់ស្ទាក់ស្ទើរទាំងអស់ ទៅមុខក៏មិនទៅមុខ
ថយក្រោយក៏មិនថយក្រោយ ។

ច ឈរ, អង្គុយ
គាត់ស្ទាក់ស្ទើរទាំងអស់ ឈរក៏មិនឈរ
អង្គុយក៏មិនអង្គុយ ។

READING PASSAGE 2

វិធានការផ្សេង ៗ ក្នុងការអនុវត្តន៍ខេមរយានកម្មក្នុងសាលា

១– មូលដ្ឋាននៃការអនុវត្តន៍

ក– ចាប់អនុវត្តខេមរយានកម្មនៅឆ្នាំសិក្សា ១៩៦៧-៦៨ នេះ ។ ការអនុវត្តន៍ត្រូវធ្វើដោយប្រុងប្រយ័ត្នបំផុត ព្រោះការនេះពុំមែនជាការពិសោធន៍ទេ ។

ខ– ក្នុងការធ្វើខេមរយានកម្ម ក្រសួងអប់រំជាតិមានករណីយកិច្ចត្រូវនឹកជានិច្ច នូវសារៈសំខាន់ខាងវិទ្យាសាស្ត្រ និងកម្មវត្ថុនៃវិជ្ជានីមួយ ៗ ។ បង្រៀនវិទ្យាសាស្ត្រ គឺត្រូវឲ្យសិស្សានុសិស្សរបស់យើងស្គាល់តម្លៃនៃវិទ្យាសាស្ត្រ ហើយយកវិទ្យាសាស្ត្រនោះមកអនុវត្តបង្កើតជាប្រយោជន៍ ដល់ខ្លួននិងដល់មនុស្សទូទៅ ពុំមែនគ្រាន់តែឲ្យសិស្សទាំងនោះ ស្គាល់ពាក្យវិទ្យាសាស្ត្រជាភាសាខ្មែរតែប៉ុណ្ណោះទេ ។

គ– ក្នុងការធ្វើខេមរយានកម្មនេះ យើងនឹងរក្សាទុកនូវពាក្យវិទ្យាសាស្ត្រអន្តរជាតិ យើងគ្រាន់តែសរសេរពាក្យទាំងនោះជាអក្សរខ្មែរ និងសរសេរជាឡាតាំងផង ។

ឃ– ស្របជាមួយនឹងខេមរយានកម្មនេះ យើងនឹងយកចិត្តទុកដាក់ធ្វើឲ្យសិស្សមានវិជ្ជាជ្រៅជ្រះ ខាងបរភាសាណាមួយជាដាច់ខាត ។

២– វិធានការសម្រាប់ពេលខ្លី.– ក្រោយពីបានពិនិត្យស្ថានភាព ក្នុងការសិក្សាកន្លងមក យើងបានកំណត់នូវវិធានការដូចតទៅ :

ក– យើងនឹងចាប់អនុវត្តន៍ខេមរយានកម្មពីថ្នាក់ទី ៦ ទៅ នៅឆ្នាំសិក្សា ១៩៦៧-៦៨ ។ ក្រសួងអប់រំជាតិជឿថាគ្មានឧបសគ្គគួរឲ្យបារម្ភទេ ព្រោះចំនួនសាស្ត្រាចារ្យជាតិខ្មែរ ក៏មានល្មមដល់សេចក្ដីត្រូវការរបស់យើងដែរ ។ សាស្ត្រាចារ្យទាំងនោះ ក៏ធ្លាប់បង្រៀនមេរៀនជាខ្មែរខ្លះមកហើយ ហើយមានការពិសោធន៍គ្រប់គ្រាន់ដែរ ។

ខ– ដើម្បីឲ្យមានឯកភាពក្នុងការប្រើពាក្យដែលត្រូវបកប្រែមកពីបារាំង ពាក្យគន្លឹះទាំងឡាយ ដែលទាក់ទងទៅនឹងមេរៀនវិទ្យាសាស្ត្រនៅថ្នាក់ទី ៦ ត្រូវរៀបចំឲ្យហើយស្រេចនៅមុនខែសីហានេះ ។

គ– នៅពេលដែលសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ ព្រះអង្គយល់ព្រមលើពាក្យគន្លឹះនេះហើយ ក្រសួងអប់រំជាតិនឹងផ្សាយពាក្យទាំងនោះតាមវិទ្យុ តាមទូរទស្សន៍ តាមសារពត៌មាន និងតាមព្រឹត្តិប័ត្ររបស់គណៈកម្មាធិការជាតិអចិន្ត្រៃយនៃខេមរយានកម្ម ។

ឃ– មុនបវេសនកាលឆ្នាំសិក្សា ១៩៦៧-៦៨ ក្រសួងអប់រំជាតិនឹងអញ្ជើញសាស្ត្រាចារ្យជំនាញ ៗ មកបង្រៀនបង្ហាញជាគំរូ ផ្សាយតាមវិទ្យុ តាមទូរទស្សន៍ ។ មេរៀនរបស់លោកសាស្ត្រាចារ្យទាំងនោះ នឹងត្រូវចុះផ្សាយក្នុងសារពត៌មានជាតិ និងក្នុងព្រឹត្តិប័ត្ររបស់គណៈកម្មាធិការជាតិអចិន្ត្រៃយនៃខេមរយានកម្ម ។

ង– ដោយយល់ឃើញថា មតិសាធារណៈចូលចិត្តចង់ដឹង ចង់ឮ អំពីបញ្ហាខេមរយានកម្មនេះ ទើបក្រសួងអប់រំជាតិធ្វើមហាសន្និបាតនេះ ។

ច– ការតែងសៀវភៅសិក្សាជាភាសាខ្មែរសម្រាប់ថ្នាក់ទី ៦ និងចាប់ធ្វើការរៀងទៅកល់ត្រីមាស សម្រាប់ឆ្នាំសិក្សា ១៩៦៧-៦៨ នេះ ។

ឆ– ក្រសួងអប់រំជាតិនឹងតាំងគណៈកម្មការមួយ សម្រាប់ពិនិត្យវិធីសាស្ត្រ (Méthodologie) ដែលត្រូវយកទៅប្រើ ដើម្បីធ្វើឲ្យសិស្សខ្មែរចេះដឹងភាសាណាមួយឲ្យបានច្បាស់លាស់ជាអតិបរមា ។

ជ– អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន គណៈកម្មាធិការជាតិអចិន្ត្រៃយ៍នៃខេមរយានកម្ម មានភារៈទទួលពិនិត្យនូវសេចក្ដីស្នើទាំងឡាយដែលមជ្ឈដ្ឋាននានាផ្ញើមក ។

NOTES FOR READING PASSAGE 2

Line 5. You have already been introduced to the word នូវ , which precedes an object, usually of a verb. It occurs primarily in literary usage. In this sentence នូវ is used when something comes between the main verb and the object.

Here the adverbial phrase ជានិច្ច 'always' comes between the verb នឹក 'to think of' and សារសំខាន់ 'importance.' Normal order would be នឹក(នូវ) សារសំខាន់ [illegible] ជានិច្ច . Where such inversions take place, creating what would otherwise be an unacceptable sentence, នូវ is obligatory.

Line 15. The phrase ហើយស្រេច is not redundant, although both words mean 'ready, already.' ហើយ is a resultative verb meaning 'completed' and ស្រេច is 'already.' The phrase ហើយៗ could have been used also.

Line 30. ជា is one of the words that can be used before an adjective to make an adverbial phrase (cf. A.5 in the Grammatical Sketch). In this

sentence the adverbial phrase is ជាអតិបរមា 'to the maximum extent possible' from អតិបរមា 'maximum.' Other common examples are ជាច្រើន 'many, in large quantity' and ជាយូរមកហើយ 'for a long time already.' Remember that ជា never means 'to be' when it is used before an adjective, so if you see a phrase ជា + adjective in something you are reading, you know that it must be an adverbial phrase and not the predicate of the clause it occurs in. This kind of clue will help you figure out the long sentences that are quite common in literary Cambodian.

UNE ECOLE PRIVEE CHINOISE A PHNOM PEN

VOCABULARY

កម្មវត្ថុ		objective, subject
ករណីយកិច្ច		duty, function, role
ករណីយ		duty
កាន់ការ		to be in charge
កំណែ (< កែ)		correction
ក្រសួងអប់រំជាតិ		Ministry of Education
ក្រាស់ក្រែល		many, a lot
ក្រិច		Greek
ឥណ្ឌ		Indian, India
គណកម្មការ		committee
គណ	/kənaʔ/	group, faction (formal)
គណកម្មាធិការ		committee(with administrative responsibility)
គន្លឹះ		hinge, bolt; pivotal or key component, key to a matter
គរុកោសល្យ	/kəruʔkaosəl/	profession of pedagogy
* កោសល្យ	/kaosəl/	skill, profession
គំរូ		model, example
គ្នា		he, she, they (indicates compassion)
ងឿងឆ្ងល់		to wonder, concentrating hard on the subject
* ងឿង		the mind goes blank
ចាកប្រធាន		to miss the point
ចាក		to depart, to leave
ចុះផ្សាយ		to publish
ចំណេញ (< ចេញ)		profit, gain, to profit
ចំអក		sarcastic
ច្បាស់លាស់ (លាស់ RC[1])		very clear
[illegible]		to be in a panic
ជាក់		clear
* ជីវភាសា	/ciivéʔphiasaa/	modern (living) language

ជ្រៅ		deep
ដទៃ		other
ដូចតទៅ		as follows
តម្លៃ (< ថ្លៃ)		price, value
តែង		to arrange, compose, decorate
តែង(តែ)		often
តាំង		to set up, establish
ត្រឡប់ជា		instead, to become... instead
* ត្រីមាស		three months, trimester
ទាញអារម្មណ៍	/tieñ aarom/	to attract attention, to be of interest
ទាញ		to pull
អារម្មណ៍		impression, thought
ទីចាត់ការ		headquarters
ចាត់ការ		to take charge, to run (an organization or operation)
ទូរទស្សន៍	/tuorətuoh/	television
ទូលាយ		wide, spacious
ទោះបី		even (if), although
ទំព័រ	/tumpóa/	page
ទាំងនេះ		all these
ទាំងនោះ		all those
* ធំធេង (ធេង AC)		big, large
នរណា		who, anyone
នានា		various
នាយក		chief, head
និយាយឡើង		to speak up
នៃ		of (formal)
នាំគ្នា		to do as a group
បញ្ញវន្ត	/paññəvón/	intelligentsia, intellectual
* បញ្ញា	/paññéʔ/ (H)	intelligence
បាន = បានជា		is why
បានការ		to be of use, to get result, to have effect, to be productive

---

1. RC indicates a rhyming component of a compound with no independent meaning.

បារម្ភ /baarom/	to worry
បាលី	Pali
បុគ្គលិក	employee, personnel (formal)
បំបាត់ (< បាត់)	to cause to be lost, to eliminate
បំផុត	most of all, especially, particularly
ប្រធាន	subject (of a conversation or a sentence)
ប្រុងប្រយ័ត្ន	careful
ផ្ទៃ	surface, area
ផ្សាយ	to spread, disseminate, broadcast
ពិចារណា	to ponder
ពេញទី	completely, in every respect, legal
ពោល	to say (formal)
ពុំ	not (literary)
ព្រឹត្តិបត្រ /prɨttəbat/	bulletin
*ព្រះធរណី	earth (literary)
ព្រះអង្គ	he, she (used for royalty, high-ranking clergy, and divinities)
ភ័ព្វសំណាង	luck (in the future)
ភ័ព្វ	good luck
សំណាង	fate
ភារៈ /phiaréʔ/	duty
*មជ្ឈដ្ឋាន /məcchéʔthaan/	medium (of communication)
ម៉ត់ចត់ (= ហ្មត់ចត់)	careful, close, with attention paid, meticulous
មតិ /méʔtéʔ/	opinion, idea (formal)
មហាសន្និបាត	general assembly
សន្និបាត	debate
មិនខ្ចី + verb	wouldn't + verb under any circumstances
មិនត្រឹមត្រូវ	incorrect
មើល(ទៅ)	it seems that, like
ម៉េចក៏...	how come?
មែនទែនទៅ	in fact, actually
យល់ព្រម (ឬ ស្រប)	to agree
ស្រប	parallel
រក្សា /réʔsaa/	to take care of
រៀងរាល់	each and every

រៀង	consecutively, in order
។ល។ /laʔ/	etc.
លុប	to erase, wipe off, eliminate
វិធានការ	measures, steps, action taken to solve a problem
វិធាន	a plan, program, act
វិធីសាស្ត្រ	methodology
វិស័យ	field of, scope, range
វិទ្យាសាស្ត្រ	science
វិទ្យា = វិជ្ជា	knowledge
សមាជិក	member
សម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ	a patriach of one of the two Cambodian Buddhist orders to
សម្លឹង	to stare at, to look at
សាធារណៈ /saathiarənaʔ/	public
សារសំខាន់ /saaraʔsamkhan/	essence, core
សារព័ត៌មាន /saapóatəmian/	newspaper, the press
សេចក្ដី	matter, affair; nominalizes adjectives
សោត	furthermore, as for; thus
ស្ថានភាព	situation, state of affairs
ស្ថាបនា	to build (formal)
ស្ទាក់ស្ទើរ (ស្ទាក AC)	to be uncertain, to not know what to think
ស្ទើរក្លឹង	not enough
ស្ទើរ	insufficient
*ស្នើ	to advise, to suggest
ស្លន់ស្លោ	to panic
*ស្លន់	to panic
*ស្លោ	to be pale with fear or illness
ស្រុត	to sink, to cave in
ហាក់ដូចជា	it seems

ហុច	to hand over, to pass to
ហេតុផល	reason for a result, result
ហ្មត់ចត់	careful, with attention paid, precise, meticulous
ឡាតាំង	Latin
អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន	secretariat general
អគ្គលេខាធិការ	secretary general
អគ្គ /aʔkéʔ/ (H)	high, exalted
អង្គការសហប្រជាជាតិ	United Nations Organization
អង្គការ	organization
សហ /səhaʔ/ (H)	united
ប្រជាជាតិ	the people
អង្គប្រជុំ /ɔŋ pacum/	the assembled participants in a conference
អចិន្ត្រៃយ៍/aʔcəntrey/	permanent

អតិបរមា /aʔteʔpaʔrəmaa/	maximum (literary)
អត្ថប្រយោជន៍ /atthaʔpəyoac/	primary interest, benefit
អធិការ /aʔthiʔkaa/	chief, director, head (formal)
អធិប្បាយ	to explain, to discuss (as in an article)
អស់លោក	all you gentlemen, all the gentlemen
អស្ចារ្យ	great, magnificent
ឥតមិន...	of course
...អីទាំងអស់	... at all
...អីសោះ	... at all
ឯកភាព	unity
ឯក	one (Sanskrit number)
អ្នកជាតិនិយម	nationalist, name of official government magazine before 1971
ជាតិនិយម	nationalistic

APPLICATIONS

1. Define or describe the following words.

បញ្ហា បង្ខម កត្តា ពិចារណា ដំណាក់ការ សិក្សា
ស្ថាបនា នរណា អធិប្បាយ

2. Give a word or phrase with meaning contradictory to the following.

ជំនឿ ស្ថាបនា បំបាក់
ហ្មត់ចត់ មិនទាន់+ verb ស្រុក

3. Fill in the blanks with the proper words provided.

១ ការស្ថាបនាអ្វីៗ... ទាល់តែមានយោបល់ស្របគ្នាខ្លះពុំខាន ។ (គ្រាន់, ផង, ក៏ដោយ)
២ ចំណែកអស់លោកជាសមាជិកនៃអង្គប្រជុំ... បានឆ្លើយបញ្ជាក់ដែរ ។ (ដែរ, ផង, ក៏)
៣ ចំណែកសិស្សដែលទៅបន្តវិជ្ជានៅមធ្យមសិក្សា ... ក៏បានចំណេញ ... ។
(នៅ, ក៏, លោក, ដែរ)
៤ សិស្សត្រូវតែចេះភាសាខ្លួន ... ជ្រៅជ្រះ ... ស្ទាក់ស្ទើរ ។ (ក៏, កុំ, ពុំ, កុំឲ្យ, ឲ្យ)
៥ ប៉ុន្តែអត្ថប្រយោជន៍ដ៏ធំនេះពុំបានទាញអារម្មណ៍មនុស្ស... យល់ច្បាស់ឡើយ ។
(ក៏, ដ៏, ឲ្យ, ហាន)
៦ គេបានគោលចំអក... ទេបរយានក្នុង ។ (នៅ, និង, ឲ្យ, សម្រាប់)

៧ គេយល់ព្រមឲ្យលុបបំបាត់បឹង... ទៀងទាត់ ។ (កុំ, ឡើយ, ដែល, បាន)
៨ ដូចយើងបានអធិប្បាយខ្លះ... ។ (ផង, ហើយ, ស្រាប់)
៩ គ្រាន់បើជាងអ្នកប្រឆាំងដែលចេះស្ដីប ចេះប្លាសប... អ្នកដែលមិនដែលបានគិត ។
(ទៀត, ដែរ, ក៏)
១០ បញ្ហានេះបាន... រៀងរាល់ថ្ងៃ ។ (នឹង, ត្រូវ, ជា)

4. Give the appropriate second-person pronoun:
   a. a young girl
   b. a committee of cabinet ministers
   c. your older brother
   d. a friend named Kim whom you know well
   e. an audience at a university lecture

5. Using the analogy of កែ 'to correct' and កំណែ 'correction,' give the indicated derivatives from the bases supplied below:

a. សួរ	'to ask'	.... 'question'
b. កើត	'to be born'	.... 'to be born'
c. ត	'to continue'	.... 'continuation'
d. ទាប	'low'	.... 'a low place'
e. ទិញ	'to buy'	.... 'merchandise'

6. Translate the following into Cambodian, using structures or words introduced in this lesson:
   a. The employees of that ministry wouldn't be caught dead working after 5.
   b. The life of those villagers is very hard. They don't know whether to sell their rice now or keep it until later.
   c. Are the students in your country accustomed to getting involved in politics?
   d. Even granted that that he has studied science for years, the book he just published is really outstanding.
   e. The bookstore has sent the books to my teacher already. (Use នូវ)
   f. When there is a meeting of the general assembly, the restaurant has to make food in great quantity.

7. Correct the following sentences by adding the proper word(s):
   ១ យើងយល់ព្រមគេលុបបារាំងចោល ។
   ២ ភាសាបារាំងបឋមសិក្សាត្រូវលុបចោល ។
   ៣ សេចក្ដីបញ្ជាក់នោះចង់សិស្សភាគច្រើនចេះភាសា ។
   ៤ ចំណែកសិស្សដែលបានសិក្សានោះក៏បានចំណេញពេល ។

៥ [illegible]
៦ [illegible]
៧ [illegible]
៨ [illegible]
៩ [illegible]
១០ [illegible]

B. Questions for the teachers to ask:

១ នៅក្នុងវិទ្យាល័យនីមួយៗ សិស្សត្រូវរៀនភាសាប៉ុន្មាន?
២ សិស្សត្រូវរៀនភាសានីមួយ ប៉ុន្មាន?
៣ ក្នុងមហាវិទ្យាល័យ គេត្រូវបង្រៀនភាសាអ្វីខ្លះ? គេរៀនភាសាសម្រាប់ធ្វើអី?
៤ សិស្សមាន[illegible]រៀនភាសាដែលគេចូលចិត្ត ឬមានបង្គាប់សាលាបង្គាប់ឱ្យរៀន?
៥ នៅស្រុកខ្មែរ មាន[illegible]ដែលមនុស្ស[illegible] ហើយគេសួរថា តើមានចេះ [illegible] បើចេះគេអោយការធ្វើទេ?
៦ [illegible] ក្រៅពីមានសិស្ស[illegible] [illegible] គេរៀនអ្វីខ្លះ?
៧ [illegible] សិស្ស[illegible]រៀនភាសា[illegible] [illegible]? គេចូលចិត្ត [illegible]?
៨ នៅស្រុកខ្មែរ គេប្រើ[illegible]ភាសាទេ?

C. Questions for the student to ask:

1. What do the critics of Khmerization mean when they say it is really Sanskrit and Pali?
2. In Reading Passage 1 (column 4 line 3) it is stated that the result of Khmerization in the elementary school was to strengthen the study of French in secondary school. How was this the case? Is it still the case?
3. How far has the school system been Khmerized so far? With what results?
4. What is the extent of university instruction in Khmer? What is your instructor's opinion on this matter?
5. To what extent is French used in commerce? In the government? Is this situation changing?
6. What degrees are available from Cambodian universities? What are the main fields that students study?
7. Are there certain courses of study for which overseas study is required? Where do most students go?
8. How do Cambodian students going to English-speaking countries deal with their lack of background in English?
9. To get a Cambodian university degree, does one have to take an examination? If so, what kind? Does one write a thesis?
10. What kinds of job require a university education?

LESSON THREE

COMMUNICATIONS ROUTES

a. Are tolls exacted at bridges and on certain roads?

b. Is mail censored in Cambodia?

c. What would be the quickest way to reach someone in a rural area?

d. What medium has the most influence on public opinion? Why?

ផ្លូវគមនាគមន៍

ក. ផ្លូវដែក

ប្រទេសខ្មែរមានផ្លូវដែកតិចណាស់ ។

* ផ្លូវដែកទី ១ ពីភ្នំពេញទៅអូរជ្រៅ មានប្រវែង ៣៨៥ គ.ម. ហើយបន្តភ្ជាប់ផ្លូវដែកប្រទេសថៃរហូតដល់ក្រុងបាងកក ។ ផ្លូវនេះប្រើសំរាប់ដឹកជញ្ជូនផលិតផលកសិកម្មនិងព្រៃឈើ ពីតំបន់ខាងលិចប្រទេសមកកាន់រដ្ឋធានី ។ ឯទំនិញនាំចេញពីភ្នំពេញទៅមានតិចណាស់ ។ ទំងន់ទំនិញនាំពីអូរជ្រៅមកភ្នំពេញ ច្រើនជាងទំងន់នាំពីភ្នំពេញទៅអូរជ្រៅ ៧ ដង ។ ហេតុដូច្នេះហើយបានជាអាជីវកម្មផ្លូវដែកទី ១ នេះមានការពិបាកយ៉ាងខ្លាំង ព្រោះការដឹកនាំឡេចលតែម្ខាង (ពីអូរជ្រៅមកភ្នំពេញ) ។ សកម្មភាពពាណិជ្ជកម្មឡើងពី ៦២ លានតោន-គីឡូម៉ែត្រ នៅឆ្នាំ ១៩៦៣ ទៅ ៨១ លានតោនគីឡូម៉ែត្រនៅឆ្នាំ ១៩៦៨ ។

* ផ្លូវដែកទី ២ ពីភ្នំពេញទៅកំពង់សោម មានប្រវែង ២៦៦ គ.ម. ទើបតែទាក់ទងគ្នាបានដល់ទីដៅក្នុងខែធ្នូ ១៩៦៩ នេះ ។

ខ. ចលនាដឹកនាំតាមអាកាស

សព្វថ្ងៃនេះ ចលនាដឹកនាំតាមអាកាសរីកចំរើនច្រើន ដោយយើងមានអាកាសយានដ្ឋានអន្តរជាតិពីរ : **ពោធិចិនតុង** ដែលនៅ ១០ គ.ម. ពីភ្នំពេញ និង **សៀមរាប** ។

អាកាសយានដ្ឋានពោធិចិនតុងមានផ្លូវយន្តហោះមួយប្រវែង ២ ៤០០ ម. ទទឹង ៤០ ម. អាចទទួលទំងន់កង់ម្នាងៗ ៣០ តោន ។ ផ្លូវយន្តហោះនេះបើកឲ្យយន្តហោះធំៗចុះតាំងពីថ្ងៃទី ២៥ កញ្ញា ១៩៥៨ ម្ល៉េះ ។ ក្រុមហ៊ុនអាកាសចរណ៍ជាច្រើនបានមកធ្វើអាជីវកម្មលើអាកាសយានដ្ឋានយើងទាំងពីរ ដើម្បីភ្ជាប់គមនាគមន៍ពីភ្នំពេញ ឬពីសៀមរាបទៅទីក្រុងអាស៊ីនិងអឺរ៉ុប ។

គ. ចលនាដឹកនាំតាមទន្លេនិងតាមសមុទ្រ

ចលនាដឹកនាំមាននៅភ្នំពេញនិងកំពង់សោម ។ កំពង់ផែផ្សេងៗរៀបចំតែបន្តិចបន្តួចសំរាប់ដឹកនាំទំនិញចេញចូលក្នុងតំបន់របស់ខ្លួន ជាពិសេស នាំផលិតផលកសិកម្មមកកាន់កំពង់ផែធំៗ ។

★ កំពង់ផែភ្នំពេញនិងចលនាដឹកនាំ.— កំពង់ផែភ្នំពេញជាកំពង់ផែទន្លេផង និងជាកំពង់ផែសមុទ្រផង ។

— ភ្នំពេញឋិតនៅចំកណ្ដាលប្រទេស ហើយត្រង់កន្លែងដែលមានទន្លេធំៗហូរមកជួបគ្នា ដែលជាលក្ខណៈមួយអាចឲ្យកំពង់ផែនេះទាក់ទងជាមួយនឹងខេត្តនៅទិសឦសាននៃប្រទេស ជាមួយនឹងទន្លេសាបនិងជាមួយនឹងយៀកណាមខាងត្បូង ។ ដូច្នេះយើងមិនគួរឆ្ងល់ទេថា ហេតុអ្វីបានជាកំពង់ផែនេះនៅតែរីកចំរើនតាំងពីដើមមក ទុកជាមានផ្លូវថ្នល់ល្អខ្វាត់ខ្វែងពាសពេញប្រទេសឬផ្លូវដែកច្រើនក៏ដោយ ។ ចាប់តាំងពីខែមីនា ១៩៤៨ មក ពេលដែលមានកប៉ាល់សមុទ្រចូលដល់កំពង់ផែភ្នំពេញ កំពង់ផែនេះក៏ឡើងថ្នាក់ជាកំពង់ផែសមុទ្រ ។

ចលនាដឹកនាំចុះយ៉ាងខ្លាំងជាលំដាប់ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៦៥ មក ហើយនៅឆ្នាំ ១៩៦៨ នេះទៀត ចលនាដឹកនាំនេះក៏ថយច្រើនជាងឆ្នាំ ១៩៦៧ ដោយមានផលវិបាកកើតមកពីព្រឹត្តិការណ៍នៅយៀកណាមខាងត្បូង ។

ឃ. បណ្ដាញផ្លូវថ្នល់

ផ្លូវថ្នល់សព្វថ្ងៃពុំសូវស្អាតទេ ។ ពេលរដូវទឹកជំនន់ម្ដងៗ ផ្លូវស្រុកសឹងតែគ្រប់កន្លែង ជាហេតុតំរូវយើងឲ្យជួសជុលជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។ ផ្លូវស្រុក ផ្លូវខ្នងអណ្ដើក ផ្លូវចង្អៀតឬស្ពានតូចទ្រុឌទ្រោម សុទ្ធជារបស់ដែលយើងត្រូវថែទាំឲ្យបានល្អ ដើម្បីគួរឲ្យស្របតាមការដឹកនាំបច្ចុប្បន្ន ។ ផ្លូវភ្នំពេញ-កំពង់សោម កាត់តាមកំពង់ស្ពឺនិងផ្លូវភ្នំពេញ-កំពត កាត់តាមអង្គតាសោម មានសភាពស្អាតជាងផ្លូវឯទៀតច្រើន ។

★ ផ្លូវថ្នល់សំខាន់ៗ.— បណ្ដាញផ្លូវថ្នល់នៅទំនាបកណ្ដាល មានការលូតលាស់ជាងគេ ។ ផ្លូវទាំងនេះចែកជា : ផ្លូវជាតិប្រវែង ២ ៨០០ គ.ម. ផ្លូវខេត្តប្រវែង ១ ២០០ គ.ម. និងផ្លូវរុក្ខាបាល **(route forestière)** ប្រវែង ២ ០០០ គ.ម. ។ ក្នុងចំណោមផ្លូវទាំងនេះ មានផ្លូវជិត ២ ០០០ គ.ម. ដែលក្រាលកៅស៊ូ ផ្លូវប្រហែល ២ ០០០ គ.ម. គ្រាន់តែចាក់ថ្មឬដីក្រហម ឯផ្លូវសល់ពីនេះច្រើនជាផ្លូវលំនិងផ្លូវដីលើក ។

— ផ្លូវជាតិ (ផ.ជ.).— គឺជាផ្លូវដែលធ្វើនិងថែរក្សាដោយថវិកាជាតិ ហើយជាផ្លូវចេញពីរាជធានីទៅរកខេត្ត ។

Place Names

ស្រែជ្រៅ	S Chreev (town)	ទន្លេសាប	Tonle Sap (river and lake)
ប៉ាងកក	Bangkok		
កំពង់សោម	Kompong Som (port)	កំពង់ស្ពឺ	Kompong Speu (province)
ពោធិចិនតុង	Pochentong (airport)	កំពត	Kampot (province)
សៀមរាប	Siem Reap (province)	អង្គតាសោម	Ang Tasaom (town)

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Line 1. Note that the headings in this article are in a script slightly different from what you are used to. There are two very similar types of script which are used for headlines, sometimes for peoples' names, and sometimes in much the same way as English uses italics. Casual usage calls

Both these styles **អក្សរមូល** 'round script', though technically អក្សរមូល is the type of script used in the headings of this particular, and **អក្សរខម** 'Cambodian script' is the type used in the title of reading lessons in the preceding lesson (Lesson 2). អក្សរខម is actually considerably more frequently used than អក្សរមូល, though both are very similar.

The more popular type of script you have been used to reading is called អក្សរជ្រៀង 'slanted script' and is the usual type of script in most publications. If អក្សរជ្រៀង is written straight up and down it is called អក្សរឈរ 'standing script', but the shapes of the letters are the same, whether slanted or upright. ជ្រៀង script is of more recent origin than មូល or ខម.

You should have little trouble learning to read អក្សរមូល and អក្សរខម. Most of the shapes of the letters are the same as those of អក្សរជ្រៀង or អក្សរឈរ; but ង, ទ, and ន have entirely different shapes, and មូល ក, គ, ង, ជ, ខម, វ, and ឡ are partially different. The vowels and subscript consonants are basically the same in the ជ្រៀង, មូល and ខម scripts.

Below is a table comparing អក្សរជ្រៀង, អក្សរខម, and អក្សរមូល consonants.

អក្សរជ្រៀង	ក	ខ	គ	ឃ	ង	ច	ឆ	ជ	ឈ	ញ	ដ	ឋ	ឌ	ឍ	ណ
អក្សរខម	ក	ខ	គ	ឃ	ង	ច	ឆ	ជ	ឈ	ញ	ដ	ឋ	ឌ	ឍ	ណ
អក្សរមូល	ក		គ		ង			ជ							
អក្សរជ្រៀង	ត	ថ	ទ	ធ	ន	ប	ផ	ព	ភ	ម	យ	រ	ល	វ	
អក្សរខម	ត	ថ	ទ	ធ	ន	ប	ផ	ព	ភ	ម	យ	រ	ល	វ	
អក្សរមូល														វ	
អក្សរជ្រៀង	ស	ហ	ឡ	អ											
អក្សរខម	ស	ហ	ឡ	អ											
អក្សរមូល															

1. can also be written ង

2. missing consonants in the អក្សរមូល are the same in the អក្សរខម.

Note that មូល **គ** is written like ជ្រៀង ក but corresponds to ក, while មូល **ត** and ឈរ **ទ** are different from their ជ្រៀង counterpart ក. Here are a few words to practice with.

ធ្វើអ្វីខ្លះដែលថាមិនពិបាក?　　គេគង់តែជួយកកាយបើកឱ្យគេ

ស្រឡាញ់កូនទារកម៉ែហើយ　　បើចង់ស្រួល ម៉េចមិនការប្រពន្ធទៅ?

In ordinary speech the names of the directions of the compass are, as you have already learned, ជើង 'north', លិច 'west' ខាងកើតឆៀងខាងត្បូង 'southeast', etc. These names are also used in writing, but as often as not the following names from Sanskrit are used in writing instead of the ordinary names, especially for the compound directions, which are quite cumbersome to write.

The word for 'southeast' you have already studied in the word for Southeast Asia អាស៊ីអាគ្នេយ៍. You should now begin to learn the other names passively: that is, you should recognize them when you read them, but you need not produce them in speech or writing.

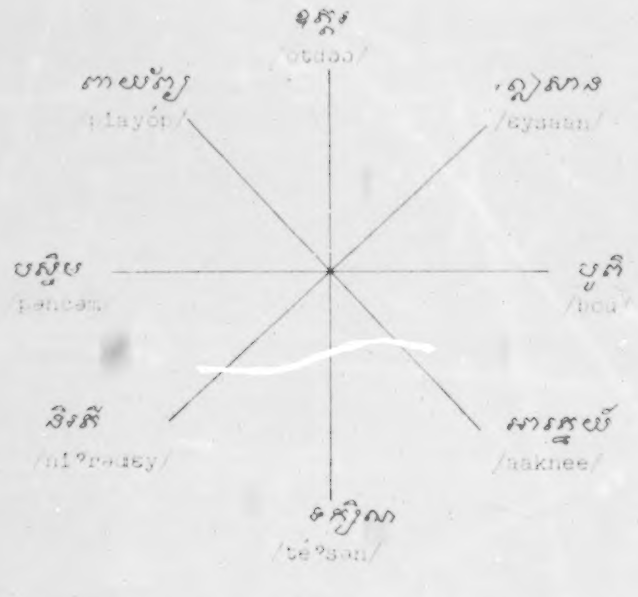

Note that in English there are eight directions: the ones shown in the diagram above. However, in Cambodian លើ 'up, above' and ក្រោម 'down, below' are also considered members of the set of directions, so Cambodian has ten.

DIALOGUE

យ៉ាងម៉េចនៅស្រុកយើង?

		ទូរទស្សន៍	television (formal)
១	ចុល	អង្កាល់ស្រុកយើងទើបនឹងមានទូរទស្សន៍ ប្រហែលគេមិនសូវទៅមើលកុនមើលល្ខោនទេ មើលទៅ។	When our country had just gotten T.V., I've guess no one went much to see movies and plays.
		មានដល់	even to the point of ...
		ង	(see note)
២	សិន	ខ្លះមើលមានដល់ទៅភ្លេចង បាយភ្លេចទឹកទៅទៀតង។	Some even watched to the point of forgetting to eat or drink.
		ការផ្សាយពាណិជ្ជកម្ម	commercial, advertisement
		ពាណិជ្ជកម្ម	commerce
		មិនជាជាង	no more than
៣	ចុល	ការផ្សាយពាណិជ្ជកម្មនៅស្រុកយើង ប្រហែលមិនជាជាងនៅស្រុកនេះទេ មើលទៅ។	Commercials seems to be handled pretty much the same in our country and this one.
		តិចៗ + verb	frequently
៤.	សិន	គេផ្សាយតែម្តងទេ មិនមែនតិចៗផ្សាយ តិចៗផ្សាយនោះទេ។	They show their commercials all at once, not frequently.
		ស៊ូ + verb	would rather + verb ... instead
		ទូរស័ព្ទ	telephone (formal)
៥	ចុល	បងខ្ញុំនិយាយថាគាត់ស៊ូដាក់ទូរស័ព្ទ គាត់មិនទៅទិញទូរទស្សន៍ទេ។	My brother said he'd rather put in a telephone instead; he's not going to buy a T.V.
		ប៉ា	father (urban)
		ទៀបនឹង	about to
៦	សិន	ប៉ាខ្ញុំទៀបនឹងដាក់ដែរ តែគាត់មានប្រសាសន៍ថាផ្ញើ	My father was about to put one in too, but he said it's cheaper to send a

	សំបុត្រ ទៅទាក់ទង ។	letter.
	ដែលងពិនឹង	to be bound to
	ម្ដងម្កាល	once in a while
៧ ចុល	យើងសរសេរ សរសេរហើយ តែដែលងពិនឹងមានការណ៍ ប្រញាប់ម្ដងម្កាល ។	Of course we write, but sometimes there are bound to be emergencies.
៨ សីន	ត្រូវហើយ តែស្រុកយើងមាន ទៅយល់ទូរស័ព្ទជាការចាំបាច ឯណា ។	That's true, but in our country you can see that the telephone isn't a necessity.
	ចាំ(បាច)	necessary
៩ ចុល	ហ្នឹង តែបបយើងយល់ថា បើ ចង់ទាក់ទងគ្នា ចាំហៅគ្នា តាមទូរស័ព្ទនោះទេ ។	Maybe that's because we know that we don't need the telephone to communicate.
	ទូរលេខ	telegram
១០ សីន	ហ៊ឹងហើយ បើមានការ អីផ្ញើសំបុត្រទៅ វាយទូរ- លេខទៅ វាបានហើយ ។	Right. If you have business (with someone), write a letter or send a telegram, that'll do.

NOTES FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. 2

The word ឯ in this sentence does not mean 'at' or 'as for.' It is used characteristically by rural people before a noun or a verb phrase for sentence rhythm. An example of ឯ before a verb phrase is:

គាត់ភ្លេចឯញ៉ាំបាយ ។
He forgot to eat.

SENTENCE NO. 7

Note that verb + verb ហើយ means 'of course (it is a fact that) (they) + verb.' It can be used as past or future as well, e.g.,

បើខ្ញុំថាខ្ញុំធ្វើ (ខ្ញុំ)ធ្វើហើយ ។
If I say I'll do it, I'll do it.

SENTENCE NO. 8

As you already know, ឯណា at the end of a sentence indicates incredulous disagreement with a previous statement or question, e.g.,

A. លោកទៅមើលកុនយប់ហ្នឹងទេ?

B. ទៅមើលកុនឯណា បើគ្មានលុយសោះ។

A. Are you going to the movies tonight?

B. What do you mean, go to the movies, if I haven't any money?!

In this lesson, ឯណា has a similar meaning. It can indicate that the proposition it follows is in some way improbable, unthinkable, or ridiculous, but in this case it simply means 'you see, it isn't the case that ....' As you can see in this dialogue, ឯណា does not have to be used as a direct response indicating disagreement.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

គំរូ

ក ពួកគេមិនសូវទៅមើលកុន និង ទៅមើលល្ខោនទេ មើលទៅ។

ខ ពួកគេមិនសូវទៅមើលកុន មើលល្ខោនទេ មើលទៅ។

MODEL:

T: They don't seem to go to movies or plays much, do they?

S: They don't seem to go to movies or plays much, do they?

ក គាត់មិនចូលចិត្តនៅស្រុកស្រែ ឬនៅស្រុកចំការទេ។
គាត់មិនចូលចិត្តនៅស្រុកស្រែស្រុកចំការទេ។

ខ ក្មេងៗគេមិនសូវធ្វើដំណើរតាមផ្លូវទឹក ឬតាមផ្លូវគោកទេ។
ក្មេងៗគេមិនសូវធ្វើដំណើរតាមផ្លូវទឹកតាមផ្លូវគោកទេ។

គ គាត់នាំគ្នាដើរមិនដឹងថ្ងៃ ឬមិនដឹងយប់ទេ។
គាត់នាំគ្នាដើរមិនដឹងថ្ងៃមិនដឹងយប់ទេ។

ឃ ទាហានធ្វើការមិនដឹងថែរក្សា ឬមិនដឹងថែស្រុកជាតិទេ។
ទាហានធ្វើការមិនដឹងថែរក្សាមិនដឹងថែស្រុកជាតិទេ។

ង កូនខ្ញុំដើរលេងមិនស្គាល់យប់ ឬមិនស្គាល់ថ្ងៃទេ។
កូនខ្ញុំដើរលេងមិនស្គាល់យប់មិនស្គាល់ថ្ងៃទេ។

ច គាត់ហៅខ្ញុំមិនស្គាល់ពេលទំនេរ ឬមិនទំនេរទេ។
គាត់ហៅខ្ញុំមិនស្គាល់ពេលទំនេរមិនទំនេរទេ។

DRILL TWO: Transformation

គំរូ

ក ខ្លះចូលចិត្តមើលទូរទស្សន៍ណាស់។
(ភ្លេចឯបាយភ្លេចឯទឹក)

ខ ខ្លះមើលរហូតដល់ទៅភ្លេចឯបាយភ្លេចឯទឹកទៅទៀត។

MODEL:

T: Some (people) like to watch T.V. a lot.
(forget to eat and drink)

S: Some (people) even watch to the point of forgetting to eat and drink.

ក គាត់ចូលចិត្តនិយាយទូរស័ព្ទណាស់។

(ភ្លេចធ្វើបាយធ្វើទឹកឱ្យប្ដី)
គាត់និយាយបានដល់ទៅភ្លេចធ្វើបាយធ្វើទឹកឱ្យប្ដីទៅទៀត។

ខ កូនស្រីខ្ញុំចូលចិត្តដើរលេងណាស់។
(មិនចង់ចូលផ្ទះ)
កូនស្រីខ្ញុំដើរលេងបានដល់ទៅមិនចង់ចូលផ្ទះទៅទៀត។

គ ខ្ញុំចូលចិត្តមើលទស្សនាវដ្ដីសាប្រកកណាស់។
(ភ្លេចដេកងញ្ញាន)
ខ្ញុំមើលបានដល់ទៅភ្លេចដេកងញ្ញានទៅទៀត។

ឃ ក្មេងៗចូលចិត្តសរសេរសំបុត្រណាស់។
(ភ្លេចរៀនភ្លេចសូត្រ)
ក្មេងៗសរសេរបានដល់ទៅភ្លេចរៀនភ្លេចសូត្រទៅទៀត។

ង ចាស់ៗចូលចិត្តមើលល្ខោនណាស់។
(សុខចិត្តមិនញ៉ាំម្ហូប)
ចាស់ៗមើលបានដល់ទៅសុខចិត្តមិនញ៉ាំម្ហូបទៅទៀត។

ច ក្មេងជំនាន់នេះចូលចិត្តសប្បាយណាស់។
(ភ្លេចរៀនសូត្រ)
ក្មេងជំនាន់នេះសប្បាយបានដល់ទៅភ្លេចរៀនសូត្រទៅទៀត។

DRILL THREE: Extension

គំរូ

ក គាត់មើលតែទូរទស្សន៍។
(ធ្វើបាយ)

ស គាត់មើលតែទូរទស្សន៍ ភ្លេចធ្វើបាយ។

MODEL:

T: All she does is watch T.V.
(cook)

S: She watches T.V. and forgets to cook.

ក គាត់គិតតែអំពីរឿងការ។
(ទៅស៊ីបាយស៊ីទឹក)
គាត់គិតតែអំពីរឿងការ ភ្លេចទៅស៊ីបាយស៊ីទឹក។

ខ ខ្ញុំបើកឡានរវល់តែនិយាយ។
(មើលផ្លូវ)
ខ្ញុំបើកឡានរវល់តែនិយាយ ភ្លេចមើលផ្លូវ។

គ កូនសិស្សរៀនតែសរសេរ។
(រៀននិយាយ)
កូនសិស្សរៀនតែសរសេរ ភ្លេចរៀននិយាយ។

ឃ គាត់រវល់តែបង្រៀន។
(ទៅជួបពួកម៉ាក)
គាត់រវល់តែបង្រៀន ភ្លេចទៅជួបពួកម៉ាក។

ង ស្ដាប់គេនិយាយ។
(ទៅធ្វើការ)
ស្ដាប់គេនិយាយ ភ្លេចទៅធ្វើការ។

ច ចំរកលុយ។
(បាយ)
ចំរកលុយ ភ្លេចបាយ។

DRILL FOUR: Response

គំរូ

ក យ៉ាងម៉េចទៅការផ្សាយពាណិជ្ជកម្មនៅស្រុកយើង?
(នៅស្រុកនេះ)

ស ការផ្សាយពាណិជ្ជកម្មនៅស្រុកយើងមិនដាច់ជាងនៅស្រុកនេះទេ។

MODEL:

T: How are advertisements handled in our country?
(In this country)

S: Advertisements in our country are not very different from those in this country.

ក យ៉ាងម៉េចទៅការធ្វើដំណើរនៅស្រុក
យើង?
(នៅទីក្រុងនេះ)
ការធ្វើដំណើរនៅស្រុកយើងមិនជា
ជាងនៅទីក្រុងនេះទេ។

ខ យ៉ាងម៉េចទៅ[illegible]?
(នៅបាត់ដំបង)
[illegible]មិនជាជាង
នៅបាត់ដំបងទេ។

គ យ៉ាងម៉េចទៅផ្លូវទៅខេត្តកំពង់ចាម?
(ផ្លូវបាត់ដំបង)
ផ្លូវទៅខេត្តកំពង់ចាមមិនជាជាង
ផ្លូវបាត់ដំបងទេ។

ឃ យ៉ាងម៉េចទៅស្ថានការណ៍នៅស្រុក
យួន?
(នៅស្រុកខ្មែរ)
ស្ថានការណ៍នៅស្រុកយួនមិនជា
ជាងនៅស្រុកខ្មែរទេ។

ង យ៉ាងម៉េចទៅទំនិញនៅស្រុកយើង?
(នៅស្រុកលោក)
ទំនិញនៅស្រុកយើងមិនជាជាង
នៅស្រុកលោកទេ។

ច យ៉ាងម៉េចទៅផលិតផលកសិកម្ម
ឆ្នាំនេះ?
(ឆ្នាំទៅ)
ផលិតផលកសិកម្មឆ្នាំនេះមិនជា
ជាងឆ្នាំទៅទេ។

DRILL FIVE: Substitution

គំរូ

ក គេផ្សាយតែម្ដងទេ មិនមែនតិចៗ
ផ្សាយ តិចៗផ្សាយនោះទេ។
(ហៅ)

ខ គេហៅតែម្ដងទេ មិនមែន
តិចៗហៅ តិចៗហៅនោះទេ។

MODEL:

T: They broadcast only once, not frequently.
(call)

S: They call only once, not frequently.

គេហៅតែម្ដងទេ មិនមែនតិចៗហៅ
តិចៗហៅនោះទេ។

ក ចូល
គេចូលតែម្ដងទេ មិនមែនតិចៗចូល
តិចៗចូលនោះទេ។

ខ ដាក់
គេដាក់តែម្ដងទេ មិនមែនតិចៗដាក់
តិចៗដាក់នោះទេ។

គ បើក
គេបើកតែម្ដងទេ មិនមែនតិចៗបើក
តិចៗបើកនោះទេ។

ឃ ប្រាប់
គេប្រាប់តែម្ដងទេ មិនមែនតិចៗប្រាប់
តិចៗប្រាប់នោះទេ។

ង ដឹកចេញ
គេដឹកចេញតែម្ដងទេ មិនមែនតិចៗ
ដឹកចេញ តិចៗដឹកចេញនោះទេ។

ច ផ្ញើ
គេផ្ញើតែម្ដងទេ មិនមែនតិចៗផ្ញើ
តិចៗផ្ញើនោះទេ។

ឆ ធើ
គេធើតែម្ដងទេ មិនមែនតិចៗធើ តិចៗ
ធើនោះទេ។

DRILL SIX: Response

គំរូ

ក គេផ្សាយប៉ុន្មានដង?

ខ គេផ្សាយតែម្ដងទេ មិនមែនតិចៗ
ផ្សាយ តិចៗផ្សាយនោះទេ។

MODEL:

T: How many times do they broadcast?

S: They only broadcast once, not frequently.

ក ទេះភ្លើងឈប់ច្រើនដងទេ?
ទេះភ្លើងឈប់តែម្ដងទេ មិនដែល
តិចៗឈប់ តិចៗឈប់នោះទេ។

ខ ផឹកស៊ីបទេ?
ផឹកស៊ីបតែម្ដងទេ មិនដែលតិចៗ
ស៊ីប តិចៗស៊ីបនោះទេ។

គ ថ្លៃសំបុត្រកប៉ាល់ហោះឡើងទេ?
ថ្លៃសំបុត្រកប៉ាល់ហោះឡើងតែម្ដង
ទេ មិនដែលតិចៗឡើង តិចៗ
ឡើងនោះទេ។

ឃ ស្ត្រីនេះ [illegible] ដួលសន្លប់ប៉ុន្មានដងហើយ?
ស្ត្រីនេះ [illegible] ដួលសន្លប់តែម្ដងទេ មិន
ដែលតិចៗដួលសន្លប់ តិចៗដួលសន្លប់
នោះទេ។

ង គាត់និយាយច្រើនទេ?
គាត់និយាយតែម្ដងទេ មិនដែល
តិចៗនិយាយ តិចៗនិយាយ
នោះទេ។

ច ម្ដាយខ្ញុំទៅមើលប៉ុន្មានដង?
ម្ដាយខ្ញុំទៅមើលតែម្ដងទេ មិន
ដែលតិចៗទៅមើល តិចៗទៅ
មើលនោះទេ។

DRILL SEVEN: Transformation

គំរូ

ក គាត់ទិញទូរទស្សន៍។
(ដាក់ទូរស័ព្ទ)

ខ ខ្ញុំសូវដាក់ទូរស័ព្ទ ខ្ញុំមិនទៅទិញ
ទូរទស្សន៍ទេ។

MODEL:

T: He bought a T.V.
(Install a telephone)

S: I'd rather install a telephone
than buy a T.V.

ក គេជិះឡាន។
(ដើរ)
ខ្ញុំសូវដើរ ខ្ញុំមិនទៅជិះឡានទេ។

ខ គាត់វាយតេឡេក្រាម។
(ផ្ញើសំបុត្រ)
ខ្ញុំសូវផ្ញើសំបុត្រ ខ្ញុំមិនទៅវាយតេឡេក្រាមទេ។

គ គាត់មើលកុន។
(មើលទូរទស្សន៍)
ខ្ញុំសូវមើលទូរទស្សន៍ ខ្ញុំមិនទៅមើល
កុនទេ។

ឃ គេបើកឡានទៅ។
(ជិះកប៉ាល់ហោះ)
ខ្ញុំសូវជិះកប៉ាល់ហោះ ខ្ញុំមិនទៅបើក
ឡានទៅទេ។

ង គាត់សរសេរសំបុត្រ។
(តេឡេហ្វូន)
ខ្ញុំសូវតេឡេហ្វូន ខ្ញុំមិនទៅសរសេរ
សំបុត្រទេ។

ច គេមើលទូរទស្សន៍។
(ស្ដាប់វិទ្យុ)
ខ្ញុំសូវស្ដាប់វិទ្យុ ខ្ញុំមិនទៅមើលទូរទស្សន៍
ទេ។

DRILL EIGHT: Substitution

គំរូ

ក សរសេរ សរសេរហើយ តែតែងអី
នឹងមានការប្រញាប់ម្ដងម្កាល។
(កាត់ - ត្រូវការ)

ខ កាត់ កាត់ហើយ តែតែងអីនឹង
ត្រូវការម្ដងម្កាល។

MODEL:

T: Of course you write, but sometimes
there are bound to be emergencies.
(cut - need)

S: Of course you cut (it), but sometimes (we) are bound to need (it).

កាត់ កាត់ហើយ តែតែងអីនឹង
ត្រូវការម្ដងម្កាល។

ក ស្ដាប់ - ខ្មោច
ស្ដាប់ ស្ដាប់ហើយ តែក៏លែង
ទទឹងខ្មោចបង្អង់បង្អាល។
ខ ឆ្ងាយ - ឈប់
ឆ្ងាយ ឆ្ងាយហើយ តែក៏លែង
ទទឹងឈប់បង្អង់បង្អាល។
គ មាន - ធូរ
មាន មានហើយ តែក៏លែង
ទទឹងធូរបង្អង់បង្អាល។
ឃ ដាក់ - ខុស
ដាក់ ដាក់ហើយ តែក៏លែង
ទទឹងខុសបង្អង់បង្អាល។
ង ដឹក - ខូច
ដឹក ដឹកហើយ តែក៏លែង
ទទឹងខូចបង្អង់បង្អាល។
ច ចង់ - ស្លាក
ចង់ ចង់ហើយ តែក៏លែង
ទទឹងស្លាកបង្អង់បង្អាល។

DRILL NINE: Substitution

គ្រូ
គ ស្រុកយើងមានទៅយកទូរស័ព្ទជាការចាំបាច់ឯណា។
(ប្រពន្ធខ្ញុំ - ពេលដើរលេង)
ស ប្រពន្ធខ្ញុំមានទៅយកពេលដើរលេងជាការចាំបាច់ឯណា។

MODEL:

T: You can see that the telephone isn't a necessity in our country?
(my wife - time for going out)

S: You can see that time for going out isn't a necessity for my wife.

ប្រពន្ធខ្ញុំមានទៅយកពេលដើរលេងជាការចាំបាច់ឯណា។

ក ខ្ញុំ - ឡាន
ខ្ញុំមានទៅយកឡានជាការចាំបាច់ឯណា។
ខ ខ្លួនយើង - ការដើរសំណើរឲ្យឆាប់
ខ្លួនយើងមានទៅយកការដើរសំណើរ
ឲ្យឆាប់ជាការចាំបាច់ឯណា។
គ ស្រុកយើង - ការមានផ្លូវល្អ
ស្រុកយើងមានទៅយកការមានផ្លូវល្អ
ជាការចាំបាច់ឯណា។
ឃ អ្នកលក់ទំនិញ - ទូរស័ព្ទ
អ្នកលក់ទំនិញមានទៅយកទូរស័ព្ទ
ជាការចាំបាច់ឯណា។
ង អ្នកប្រើឡាន - ផ្លូវក្រាលកៅស៊ូ
អ្នកប្រើឡានមានទៅយកផ្លូវក្រាល
កៅស៊ូជាការចាំបាច់ឯណា។
ច អ្នកភូមិខ្ញុំ - ផ្លូវក្រាលកៅស៊ូ
អ្នកភូមិខ្ញុំមានទៅយកផ្លូវក្រាលកៅ
ស៊ូជាការចាំបាច់ឯណា។

DRILL TEN: Transformation

គ្រូ
គ ហៅគាត់តាមទូរស័ព្ទទៅ។
ស ចាំហៅគាត់តាមទូរស័ព្ទធ្វើអី?

MODEL:

T: Call him on the telephone.

S: Why is it necessary to call him on the telephone?

ក ផ្ញើសំបុត្រទៅអញ្ជើញគាត់ទៅ។
ចាំផ្ញើសំបុត្រទៅអញ្ជើញគាត់ធ្វើអី?
ខ ទៅទិញសំបុត្ររទេះភ្លើងទុកឲ្យហើយ
ទៅ។
ចាំទៅទិញសំបុត្ររទេះភ្លើងទុកឲ្យ
ហើយធ្វើអី?
គ អញ្ជើញគាត់ស្ងាត់មាត់ទៅ។
ចាំអញ្ជើញគាត់ស្ងាត់មាត់ធ្វើអី?
ឃ ឲ្យអ្នកណាទៅហៅគាត់ទៅ។
ចាំឲ្យអ្នកណាទៅហៅគាត់ធ្វើអី?
ង ត្រឡប់ទៅប៉ុស្តិ៍ម្ដងទៀតទៅ។
ចាំត្រឡប់ទៅប៉ុស្តិ៍ម្ដងទៀតធ្វើអី?

READING PASSAGE 2

គមនាគមន៍ក្នុងស្រុក

នៅក្នុងស្រុកយើងសព្វថ្ងៃនេះ ផ្នែកខាងគមនាគមន៍កាន់តែកាន់បានគ្រាន់បើឡើងច្រើនហើយ។

នៅស្រុកស្រែចំការ យើងឃើញខុសពីមុនច្រើនណាស់។ អ្នកស្រុកភាគច្រើនបានទទួលដំណឹងផ្សេងៗតាមវិទ្យុ ហើយអ្នកខ្លះ បើគេគ្មានវិទ្យុទេ គេអាចទទួលដំណឹងនោះតាមកាសែតឬទស្សនាវដ្ដីផ្សេងៗដែរ។ ដូច្នេះយើងឃើញថាអ្នកស្រុកមានវិទ្យុស្ដាប់និងកាសែតមើលជិតទាំងអស់។ កាលប្រហែលជិត ២០ ឆ្នាំមុននេះ អ្នកស្រុកយើងនោះមិនដែលស្គាល់របស់ទាំងនោះយ៉ាងម៉េចទេ។ ឯឥឡូវនេះវិញ យើងឃើញថានៅសល់តែទូរទស្សន៍និងកប៉ាល់ហោះប៉ុណ្ណោះទេដែលគេមិនទាន់មាន។ តាមពិតទូរទស្សន៍យើងមានដែរ តែមាននៅតែភ្នំពេញនិងនៅជិតស្រុកយួនទេ។ អ្នកនៅជិតស្រុកយួនចាប់បុស្តិ៍នៅភ្នំពេញមិនបានទេ បានតែបុស្តិ៍យួនពីស្រុកយួន។ ឯកប៉ាល់ហោះវិញ មានតែនៅភ្នំពេញនិងទីរួមខេត្តទេ។

ចំពោះការធ្វើដំណើរទៅមកគ្នាវិញ ពីភ្នំពេញទៅទីរួមខេត្តខ្លះ យើងជិះកប៉ាល់ហោះ។ ដូច្នេះជនជាតិយើងបានស្គាល់យន្តហោះកាន់តែច្រើនឡើងៗហើយ។ កាលចំនួន ១០ ឆ្នាំមុន ជនជាតិយើងភាគច្រើន កុំថាតែជិះកប៉ាល់ហោះនោះ សូម្បីតែឃើញ ក៏មិនសូវបានឃើញផង។ ពេលនោះការធ្វើដំណើរនេះនៅមានការពិបាកច្រើន ព្រោះយើងនៅប្រើរទេះគោ រទេះសេះ និងរម៉កខ្លះ។ តាមពិតឥឡូវនេះក៏ដោយ យើងក៏នៅតែប្រើរទេះគោ និងរទេះសេះដែរ តែយើងប្រើនៅតែស្រុកស្រែចំការនិងទីប្រជុំជនតូចៗទេ។

នេះជាផ្នែកមួយខាងគមនាគមន៍ក្នុងស្រុកយើងឥឡូវ។

NOTE FOR READING PASSAGE 2

Line 15. In the clause ...យើងប្រើនៅតែស្រុកស្រែចំការ... the word តែ means 'only.' A somewhat more common paraphrase of this is ...យើងប្រើតែនៅស្រុក ... 'we use them only in the country.'

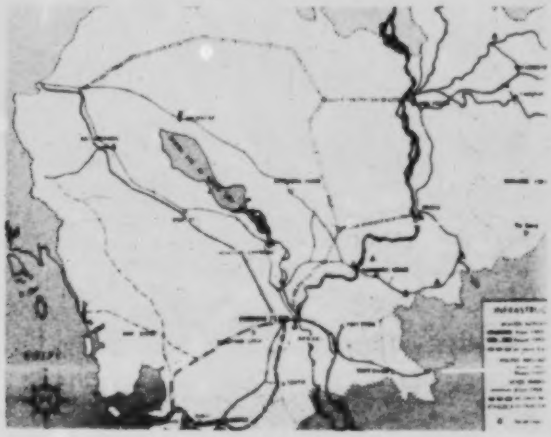

DRILLS FOR READING PASSAGE 2

DRILL A: Substitution (Variable)

គំរូ:

ក. ផ្នែកខាងគមនាគមន៍កាន់តែបានប្រសើរឡើងច្រើនហើយ។
(រីកចំរើន)

ខ. ផ្នែកខាងគមនាគមន៍កាន់តែបានរីកចំរើនឡើងច្រើនហើយ។

MODEL:

T: The field of communications is getting better and better.
(prosperous)

S: The field of communications is getting more and more prosperous.

ផ្នែកខាងគមនាគមន៍កាន់តែបានរីកចំរើនឡើងច្រើនហើយ។

ក. ការធ្វើដំណើរតាមយន្តហោះ
ការធ្វើដំណើរតាមយន្តហោះកាន់តែបានរីកចំរើនឡើងច្រើនហើយ។

ខ. រៀបចំបានល្អ
ការធ្វើដំណើរតាមយន្តហោះកាន់តែបានរៀបចំបានល្អឡើងច្រើនហើយ។

គ. ភូមិខ្ញុំ
ភូមិខ្ញុំកាន់តែបានរៀបចំបានល្អឡើងច្រើនហើយ។

ឃ. ជួសជុល
ភូមិខ្ញុំកាន់តែបានជួសជុលឡើងច្រើនហើយ។

ង. សង់ផ្ទះ
ភូមិខ្ញុំកាន់តែបានសង់ផ្ទះឡើងច្រើនហើយ។

ច. រដ្ឋការយើង
រដ្ឋការយើងកាន់តែបានសង់ផ្ទះឡើងច្រើនហើយ។

DRILL B: Substitution

គំរូ

ក. កុំថាតែជិះកប៉ាល់ហោះ សូម្បីតែឃើញក៏មិនសូវបានឃើញផង។
(ហៅ - សរសេរសំបុត្រ)

ខ. កុំថាតែហៅ សូម្បីតែសរសេរសំបុត្រក៏មិនសូវបានសរសេរផង។

MODEL:

T: They haven't even seen an airplane, let alone ride in one.
(call by telephone - write letters)

S: They haven't even written letters let alone call by telephone.

កុំថាតែហៅ សូម្បីតែសរសេរសំបុត្រក៏មិនសូវបានសរសេរផង។

ក. ដាក់ទូរស័ព្ទ - ទិញតែមប្រើ
កុំថាតែដាក់ទូរស័ព្ទ សូម្បីតែទិញតែមប្រើក៏មិនសូវបានទិញផង។

ខ. ស្តាប់ទូរទស្សន៍ - ស្តាប់វិទ្យុ
កុំថាតែស្តាប់ទូរទស្សន៍ សូម្បីតែស្តាប់វិទ្យុក៏មិនសូវបានស្តាប់ផង។

គ. មើលកាសែត - ទិញ
កុំថាតែមើលកាសែត សូម្បីតែទិញក៏មិនសូវបានទិញផង។

ឃ. ទៅលេងគាត់ - ផ្ញើសំបុត្រ
កុំថាតែទៅលេងគាត់ សូម្បីតែផ្ញើសំបុត្រក៏មិនសូវបានផ្ញើផង។

ង. បើកឡាន - ចេះជិះកង់
កុំថាតែបើកឡាន សូម្បីតែចេះជិះកង់ក៏មិនសូវចេះជិះផង។

ច. ទៅមើលកុនក្នុងរោង - មើលទូរទស្សន៍
កុំថាតែទៅមើលកុនក្នុងរោង សូម្បីតែមើលទូរទស្សន៍ក៏មិនសូវបានមើលផង។

VOCABULARY

កសិកម្ម /ka?se?kam/	agriculture
កាន់	to towards
ការផ្សាយពាណិជ្ជកម្ម	advertisement, commercial
កុំថាតែ (A) សូម្បីតែ (B)	even (B) ... let alone (A); (even) (B) ..., to say nothing of (A)
កំពង់ផែ	(water) port
កំពង់	port
ផែ	dock
ក្រាល	to cover, to pave, be paved, to be floored
ក្រុមហ៊ុន	company (commercial)
ហ៊ុន	share (e.g., of stock)
ញាក់ខ្វែង (ញាក់ AC)	reticular, like a natural network, intersecting
* ខ្វែង	to cross
គម = គីឡូម៉ែត្រ	kilometer
គមនាគមន៍	coming and going, communication
* គមន៍ (H)	act of going (literary)
ចង្អៀត	tight, narrow, constricted, cramped, crowded
ចលនា	traffic, movement
ចាប់ប៉ុស្តិ៍	to receive a channel (T.V., radio)
ចំ	right at
ចាំ : ចាំបាច់	necessary, need to
ច្នៃ	to improve, to polish, to cut (gem)
ឆ្នាំទៅ	last year
ជនជាតិ	the people of a country, nationals
ជាលំដាប់	consecutively, respectively
លំដាប់	order, sequence
ជំនន់	flood (n.)
ជន់	to flood
ដេកពួន	to go to sleep
ឋិតនៅ	to be located at
តែង + verb	frequently
តេឡេហ្វូន	telephone
តេឡេក្រាម	telegram
* តោន-គីឡូម៉ែត្រ	ton-kilometer (a measurement)
តែមប្រិ៍ /taεm/	postage stamp (French. timbre)
តម្រូវ = តំរូវ (< ត្រូវ)	to require, to enforce
ត្រង់	at, right at, sthraight
ថយ	to go backwards, pull back, withdraw
ថវិកា /thaˀviˀkaa/	budget
ថែរក្សា	to takc care of
ថែ	to take care of
រក្សា	to take care of
ថៃ	Thai
ថ្នល់	street, road
ទទឹង	width
ទន្លេសាប	Tonlé Sap (river and lake)
ទស្សនាវដ្តី /tuonsəniavədεy/	magazine, periodical
ទស្សនា /tuonsənia/	to look at, to tour, visit
ទិស	direction
ទិសដៅ	goal, destination
ដៅ	to mark, a target, marked place
ទីប្រជុំជន	population center
ទីរួមខេត្ត	provincial capital
រួម	to unite, to join
ទឹកលិច	to flood
ទោះជា... ក៏ដោយ	even though, although
ទំងន់ = ទម្ងន់	weight
ទំនាបកណ្តាល	central lowlands
ទំនាប	lowlands
ទំនិញ	goods, merchandise
ទ្រុឌទ្រោម	shabby and old

ទ្រុឌ	shabby, dented
ទ្រោម	collapsed
បណ្ដាញ (ត្បាញ)	something interwoven, a mesh
ត្បាញ	to weave, interweave
ប៉ា	father (urban)
បាត់ដំបង	Battambang (Cambodian province)
បិទ	to attach, to fasten on
ប៉ុស្តិ៍	channel, station (T.V., radio)
បុរាណ	ancient, old day
ប្រវែង	length
ផលវិបាក	event, occurence, incident
វិបាក	incident (with negative consequences)
ផលិតផល	products
ផ្ទាល់មាត់	orally
ផ្លូវក្រាលកៅស៊ូ	paved street
ផ្លូវខ្នងអណ្ដើក	rutted, potholed road
អណ្ដើក	turtle
ផ្លូវដីលើក	dirt road
ផ្លូវដែក	railroad
ដែក	metal, especially iron
ផ្លូវលំ	trail
* លំ	cleared just enough to permit passage
ពាណិជ្ជកម្ម /paanicakam/	commerce, to do commerce
* ពាណិជ្ជ	commercial (formal)
ភ្ជាប់ (<ជាប់)	to connect, to put together, to bring together
ម = ម៉ែត្រ	meter (unit of measurement)
មានដល់	even to the point of...
មិនដាក់ដាន	no more than
ម្ដងម្កាល	once in a while
យន្តហោះ	airplane
យន្ត /yŭn/	machine, engine
រដូវទឹកឡើង	flood season
រ៉ឺម៉ក	bicycle or motorcycle-drawn trailer (French: remorque)
រីកចំរើន	to expand, prosper
រីក	to expand, bloom, swell
* រុក្ខាបាល	forester
រៀនសូត្រ	to study
រៀបនឹង	about to
លក្ខណៈ	character, aspect of character
លទ្ធផល	result
លូតលាស់	to burgeon, bloom, swell, grow, prosper, progress
លាស់	to expand (leaf), progress, prosper
លូត	to grow bigger, taller
ដែលនឹងនឹង	to be bound to
សតវត្ស /sattavŏt/	century
សូត្រ	to recite, chant, to study
សូវ + verb	would rather + verb + instead
សៀមរាប	Siem Reap (Cambodian province)
ឡើងថ្នាក់	to be promoted
អាកាសចរណ៍	airline (formal)
អាកាសយានដ្ឋាន /aakaasyianathaan/	airport (formal)
អាកាសយាន	airplane (formal)
ដ្ឋាន (= ស្ថាន, ឋាន)	place (formal)
អាជីវកម្ម /aacilvakam/	a living, subsistance
ឦសាន /eysaan/	northeast (literary)
អឺរ៉ុប	Europe

APPLICATIONS

1.

1. Find synonyms for the following words. Use these words in sentences.

ស្លើដែក	រហេកផល	ស័ប្ទ	ស្រុកកន្លែង
(ទឹម)ភ្លៀកាន	តំរើប	ទកញ៉ា	ពាសពេញ
ជាសំរាប	ចំយ	ទុក្ខជាល	ក្នុងចំណោម

2. Find the word(s) that fit(s) each of the following definitions.

Example: ការធ្វើស្រែចំការ ។

Answer: កសិកម្ម

១ ផលដែលបានមកពីការធ្វើផ្សេងៗ ដូចជាកសិកម្មជាដើម ។

២ ចម្ងាយ គឺចំនួនម៉ែត្រនិងគីឡូម៉ែត្រពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយទៀត ។

៣ ប្ដូរចូលដែលចេញពីស្រុកទៅកាន់ខេត្តផ្សេងៗ ។

៤ កន្លែងដែលគេបាលសប់ដើម្បីដាក់ឬយកគេតាំង ។

៥ យន្តហោះ កប៉ាល់ហោះ ឬយានហោះ ។

៦ ការធ្វើដើម្បីយកផល ។

៧ អ្វីដែលសម្រាប់ធ្វើឱ្យស្គាល់ ។

៨ តាំងពីដើមរៀងតាំងពីកើត ។

៩ កាកញ្ញា ។

១០ អ្វីៗដែលយើងធ្វើ ។

3. Correct the following sentences by adding the proper word(s)

១ កំពង់ផែធំៗរៀបចំដែកបន្តិចបន្តួចដែលគេនាំទំនិញចេញចូល ។

២ ផ្លូវនេះបាន ១៩០ គម ។

៣ រោងចក្រច្រើនហើយនៅតែកម្ពុជាដែលគេនេះបានការគិតបាក់យ៉ាងខ្លាំង ។

៤ សកម្មភាពពាណិជ្ជកម្មឡើងពី ១០០ លាននៅឆ្នាំមុន ១៥០លាននៅឆ្នាំនេះ ។

៥ កំពង់ផែនៅភ្នំពេញជាកំពង់ផែទន្លេ និងជាកំពង់ផែសមុទ្រ ។

៦ ចលនាដឹកនាំនេះចុះយ៉ាងខ្លាំងជាសំខាន់ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៦៥ ។

៧ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៥០ ផលិតផលកសិកម្មវានៅតែចុះ ។

៨ ផលិតផលកសិកម្មក៏ការនៅតែចុះ ចលនាដឹកនាំការនៅតែចុះដែរ ។

៩ ពេលរដូវទឹកជំនន់ឡើង ស្ទើរស្រុកសឹងតែគ្របកន្លែង ។

១០ កុំថាតែមីង តែគ្នាក៏មិនដែលស្គាល់ ។

4. Change the style of the following from ordinary to formal.

១ ខ្ញុំចង់ហៅលោកមកញ៉ាំបាយនៅផ្ទះយើង ។

២ លោកគិតចូលគេងម៉ោងប៉ុន្មាន ?

៣ តាគិតទៅនោះដើម្បីជួបអ្នកណា ?

៤ ចៅហ្វាយលោកនិយាយចាំមើលការប្រជុំ ?

៥ ខ្ញុំសុំសួរលោកអំពីរឿងនោះបន្តិច ។

A. Have the student discuss the folowing situations.

១ បញ្ហាធ្វើដំណើរតាមឡានផ្ទាល់ខ្លួននៅស្រុកផ្សេងៗ ។
២ ការធ្វើដំណើរពីភ្នំពេញទៅកំពង់ចាម និងពីភ្នំពេញទៅកំពង់សោម ។
៣ បញ្ហាបើកឡានទៅធ្វើការក្នុងទីក្រុង ។
៤ ចង់បានការសុំច្បាប់ទិញដីធ្វើផ្ទះ ។
៥ របៀបផ្ញើសំបុត្រទៅក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ។

B. Questions for the teacher to ask.

១ ពីកន្លែងលោកមក មានការ៉ុសប៉ុន្មានដែលចេញមករាល់ថ្ងៃ?
២ ដំណើរតាមប៉ុស្តិ៍ ឬតាមអ្នកណាដែលលោកជឿជាងគេ?
៣ ទស្សនាវដ្តីណាមួយដែលលោកចូលចិត្តអានជាងគេ?
៤ នៅស្រុកនេះ មានវិទ្យុរបស់ឯកជនទេ?
៥ បើរដ្ឋាភិបាលចង់ជូនដំណឹងទៅដល់ពលរដ្ឋ គេធ្វើយ៉ាងម៉េច?
៦ ប៉ុស្តិ៍នៅស្រុកនេះជារបស់រដ្ឋការ ឬជារបស់អ្នកណាម្នាក់?
៧ នៅស្រុកនេះអ្នកមានតេឡេហ្វូន មានប៉ុន្មានភាគរយ?
៨ អ្នកស្រុកនេះចូលចិត្តធ្វើដំណើរតាមអ្វី? ហេតុអ្វី?
៩ ស្រុកនេះមានផ្លូវគមនាគមន៍ប៉ុន្មានយ៉ាង?
១០ បើប្រើផ្ញើសំបុត្រឱ្យឆាប់ដល់គេត្រូវធ្វើយ៉ាងម៉េច?

C. Questions for the student to ask.

a. Why does Cambodian use the term លើកផ្លូវ instead of សង់ផ្លូវ ?
b. Are tolls exacted at bridges and on public roads? Have they ever been in the past?
c. Who is responsible for building and maintaining the roads?
d. Ask your teacher to describe a train trip in Cambodia. Are there sleeper trains? Dining cars? Can one buy a ticket on the train?
e. Is mail censored in Cambodia? If so, what are the censors looking for? Is international mail censored?
f. What would be the quickest way to reach someone in a provincial capital if he has no telephone? In a district town? In a village?
g. Do Cambodians trust the domestic mail, or do they prefer to entrust messages and things to people they know who are going to the area they want to send to?
h. Where are newspapers published? Do small towns ever publish their own newspapers?
i. What do most Cambodians like to read? Are people in the city and country different?
j. Is there radio and television outside of Phnom Penh? In rural areas?
k. What medium of communication has the most influence on public opinion?

Why?

l. Are there both privately owned and government owned radio stations? Newspapers? Magazines?

m. What languages are publications and broadcasts in? Is the percentage of Khmer increasing?

n. Can one send a telegram or make an international phone call from a private telephone?

LESSON FOUR

TWO APPROACHES TO ILLNESS

1. Get a description of a healer from your teacher.
2. Are there special qualifications to become a medium? Special training?
3. If someone is ill, what would a "traditional" family do firts?
4. Is Western medicine considered more effective than tradional practises?

ការទាស់ចំណីអាហារក្រោយពេលឆ្លងទន្លេ

ជនខ្លះត្រូវការបរិភោគអំបិលតែល្មមទៅនឹង ជនខ្លះទៀត ត្រូវការបរិភោគអំបិលយ៉ាងច្រើន ៗ នេះជាគុណសម្បត្តិរបស់អំបិលដែលមនុស្សយើងតែងដឹង ។ ក្រៅពីនេះទៅទៀតជាតិអំបិលមានគុណសម្បត្តិសម្រាប់ទប់ជាតិទឹកឲ្យមាននៅក្នុងខ្លួនជានិច្ច ព្រោះរូបកាយមនុស្សយើង តែងត្រូវការនូវជាតិទឹកឲ្យមាននៅក្នុងសាច់ឈាមជានិច្ចកាល ។

យើងសូមបញ្ជាក់ថា រូបកាយមនុស្សយើង បើខ្វះជាតិអំបិលនិងជាតិទឹកនាំធ្វើឲ្យស្រេះស្រោះ អស់កម្លាំង, ធ្វើឲ្យអន្ទះអន្ទែង, ធ្វើឲ្យឈឺចុកចាប់ក្នុងសាច់ឈាមនិងដៃ-ជើង, ធ្វើឲ្យរមួលសាច់ដុំ ដែលខ្មែរយើងហៅថារមួលក្រពើ ៗ ល ៗ ហើយប្រសិនបើខ្វះជាតិអំបិល និងជាតិទឹកយ៉ាងច្រើន នាំធ្វើឲ្យលំបាកវេទនាយ៉ាងខ្លាំង រហូតដល់បាត់បង់ជីវិត ។ ឧទាហរណ៍ ដូចជាមនុស្ស ដែលកើតរោគរាកយ៉ាងខ្លាំងមួយថ្ងៃ ដល់ទៅ ១០ ឬ ២០ ដង បានសេចក្តីថា មនុស្សដែលរាកយ៉ាងច្រើន របៀបនេះនាំធ្វើឲ្យខ្វះជាតិអំបិលនិងជាតិទឹកនៅក្នុងខ្លួន រួចនាំឲ្យឈឺចុកចាប់រោចរោល លំបាកវេទនា យ៉ាងខ្លាំងៗ ពុំនោះសោតទេ ឧទាហរណ៍ដូចជាមនុស្សកើតជម្ងឺ អាសន្នរោគដែលចុះផងក្អួតផង ក៏ស្រេះស្រោះអស់កម្លាំង, ចុកដៃ-ជើង រមួលក្រពើ, ឈឺចុកចាប់ ក្នុងសាច់ឈាម លំបាកវេទនាជាអនេក ដោយមកពីខ្វះជាតិអំបិល និង ជាតិទឹក ។

ដោយជាតិអំបិលនិងជាតិទឹកមានគុណសម្បត្តិដ៏ធំ ដូច្នេះហើយបានជានៅបរទេស គេអាចព្យាបាលជម្ងឺអាសន្នរោគឲ្យបានជាសះស្បើយឡើងវិញ ដោយគ្រាន់តែចាក់បញ្ចូលជាតិអំបិល និងជាតិទឹកឲ្យមានគ្រប់គ្រាន់ឡើងវិញ ដែលពាក្យពេទ្យខ្មែរហៅថា ចាក់បញ្ចូលសេរ៉ូម (Sérum) គឺពុំចាំបាច់តាំងប្រើថ្នាំអ្វីផងក៏មាន ។

ឧទាហរណ៍ប៉ុណ្ណោះសឲ្យឃើញថា ជាតិអំបិលនិងជាតិទឹកមានគុណសម្បត្តិខ្លាំងក្លាណាស់ សម្រាប់រូបកាយមនុស្សគ្រប់រូប ។ ប៉ុន្តែជាតិអំបិលនិងជាតិទឹក ដែល

មានគុណសម្បត្តិជាចាំបាច់ដូច្នេះ ពុំមែនចេះតែចូលទៅក្នុងសាច់ឈាមបានតាមចិត្តនោះទេ គឺត្រូវមានកម្រិតចំនួនជាដាច់ខាត ឧទាហរណ៍ ដូចជាក្នុង ១ លីត្រឈាម ត្រូវមានជាតិអំបិលចំនួន ៣ ក្រាមកន្លះប៉ុណ្ណោះ តែបើលើសពីនេះមិនបាន ។ ត្រង់នេះប្រហែល ជាមានអស់លោកខ្លះឆ្ងល់ថា បើមនុស្សត្រូវបរិភោគអំបិលនិងទឹកយ៉ាងច្រើនក្នុងមួយថ្ងៃ ៗ តើធ្វើម្តេចឲ្យជាតិអំបិលនិងជាតិទឹក មានកម្រិតចំនួនទៀងទាត់ទៅកើត?

ចំណុចត្រង់នេះ យើងសូមបញ្ជាក់ថា ករណីយកិច្ចធំពួកនេះ ត្រូវតម្រងនោមទទួលខុសត្រូវ គឺបើជាតិអំបិលនិងជាតិទឹកមានកម្រិតលើសចំនួន ត្រូវតម្រងនោមបញ្ចេញចោលទៅវិញ ។ ឧបមាថាមនុស្សម្នាក់ ដែលមិនស្រេកទឹកសោះ ហើយត្រូវគេបង្ខំឲ្យផឹកទឹកអស់ ១ លីត្រ ឬ ១ លីត្រកន្លះ ប៉ុន្មានម៉ោងក្រោយមក គេក៏នោមអស់ទៅវិញ ។ សេចក្តីនេះមានន័យថា ជាតិទឹកដែលលើសពីសេចក្តីត្រូវការ របស់រូបកាយ ត្រូវតម្រងនោមបញ្ចេញចោលទៅក្រៅវិញ មិនទុកឲ្យសល់នៅក្នុងខ្លួនឡើយ ។ នេះចំពោះមនុស្សមានសុខភាពធម្មតា បើត្រូវការប្រើជាចាំបាច់ គេឲ្យប្រើថ្នាំណាដែលមានជាតិពុល តិចតួចស្តួចស្តើងជាទីបំផុត និងថ្នាំណាដែលមានគុណសម្បត្តិសម្រាប់ជួយឲ្យតម្រងនោម ឆាប់ជាឡើងវិញ ។

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Line 11 This long sentence beginning at line 11, will be much clearer if it is read as three sentences, with the breaks at the end of ...បាត់បង់ជីវិត , (line 11),and at the end of ...១០ ឬ ២០ ដង។, (line 20).

Line 35 In this long sentence that starts here, the clause beginning with [illegible] at line 35, modifies អាចព្យាបាលជម្ងឺ... at line 37. The

clause at line 42, that begins with ដែល modifies ចាក់បញ្ចូលជាតិអំបិល...

Line Note that this ល្អ is the one that means 'well, healthy' as in សុខសប្បាយល្អទេ.

Line 62 You have previously learned that រាល់ 'every, each' is used only before time words. Here you see that it can be used before other classifiers, but such usage is rare. Another more common use of រាល់ is in រាល់គ្នា 'everyone.'

Line 6 In many cases ចេះតែ means 'always' when it is used before a verb. However, this is not the whole story. There are two components to the meaning of ចេះតែ that deserve further discussion. ចេះ + verb can mean 'to (verb) without being told to.'

e.g., ប្រពន្ធខ្ញុំចេះទៅរកទិញម្ហូបទុក កុំអីគ្នាអត់មានស៊ីទេថ្ងៃនេះ។
If my wife hadn't gone to get food, we wouldn't have anything to eat today.

This component of meaning occurs strongly in some cases of ចេះតែ 'always, to keep + verb.'

e.g., ប្រពន្ធខ្ញុំចេះតែទិញម្ហូបទុក។
My wife keeps buying food in advance.

The other component of meaning comes from the literal translation of ចេះតែ 'to know how to ... only.'

e.g., គាត់ចេះតែដើរលេងប៉ុណ្ណោះទេ។
All he knows how to do is go out for fun.

Thus, when ចេះតែ means 'always,' it frequently has the connotation 'to the exclusion of other activities.' In the above example, going out for fun excludes more productive activities.

Line The phrase កាលបើលើសពីនេះមិនបាន is the same in meaning as លើសពីនេះមិនបាន; កាលបើ is redundant in this sentence. A possible source for this sentence is a combination of the following two clauses into one: កាលបើលើសពីនេះ and លើសពីនេះមិនបាន.

Line and 70 Note that several auxiliaries can occur before the subject of the sentence, especially in writing. In this case the inverted sentence is:

ត្រូវតម្រងនោមទទួលខុសត្រូវ
The kidneys must take responsibility

The normal order is

តម្រងនោមត្រូវទទួលខុសត្រូវ។

Line 58 Note the sequence of verbs បញ្ចេញចោល 'to discard.' In this sequence ចោល 'to throw, to throw away, to abandon' is used as an adverbial with the meaning of 'out' or 'away' as in 'throw out, throw away.' It ordinarily follows the subject of the main verb,

e.g., ខ្ញុំចាយលុយចោល

I spend money wastefully.

As an adverbial it can also mean 'to abandon,' but in this case frequently has an object,

e.g., ប្រពន្ធគាត់រត់ចោលគាត់។

My wife ran away and abandoned him.

DRILLS FOR READING PASSAGE 1

DRILL A: Transformation

គំរូ

ក តម្រងនោមត្រូវទទួលខុសត្រូវ។

ខ ត្រូវតម្រងនោមទទួលខុសត្រូវ។

MODEL:

T: The kidneys are responsible.

S: The kidneys are responsible.

ក គ្រូពេទ្យថ្មីៗត្រូវប្រយ័ត្នរៀនឱ្យចាំ។
ត្រូវគ្រូពេទ្យថ្មីៗប្រយ័ត្នរៀនឱ្យចាំ។

[illegible] តម្រងនោមត្រូវបញ្ចេញជាតិសល់ចោល។

ត្រូវតម្រងនោមបញ្ចេញជាតិសល់ចោល។

គ អ្នកជំងឺត្រូវប្រាប់គ្រូពេទ្យឱ្យត្រង់។
ត្រូវអ្នកជំងឺប្រាប់គ្រូពេទ្យឱ្យត្រង់។

ឃ អ្នកជំងឺឈាមលើសត្រូវតមម្ហូបបន្តិច។
ត្រូវអ្នកជំងឺឈាមលើសតមម្ហូបបន្តិច។

ង ស្ត្រីមានផ្ទៃពោះត្រូវឧស្សាហ៍ទៅជួបគ្រូពេទ្យ។

ត្រូវស្ត្រីមានផ្ទៃពោះឧស្សាហ៍ទៅជួបគ្រូពេទ្យ។

ច គ្រូពេទ្យត្រូវប្រាប់អ្នកជំងឺឱ្យត្រង់។
ត្រូវគ្រូពេទ្យប្រាប់អ្នកជំងឺឱ្យត្រង់។

DRILL B: Transformation

គំរូ

ក គាត់ចាយលុយគ្មានប្រយោជន៍។

ខ គាត់ចាយលុយចោល។

MODEL:

T: He spends money to no purpose.

S: He spends money wastefully.

ក ខ្ញុំនិយាយគ្រាន់តែឲ្យគេឮទេ។
ខ្ញុំនិយាយចោលទេ។

ខ គាត់ទិញថ្នាំយកមកហើយមិនប្រើ។
គាត់ទិញថ្នាំយកមកចោល។

គ កុំប្រើទឹកឥតប្រយោជន៍។
កុំប្រើទឹកចោល។

ឃ កុំបើកភ្លើងបើមិនត្រូវការ។
កុំបើកភ្លើងចោល។

ង វាគិតហើយតែមិនធ្វើតាមគំនិតនោះទេ។
វាគិតចោល។

ច វាថាវានឹងធ្វើនេះធ្វើនោះតែមិនដែលឃើញធ្វើអ្វីសោះ។
វាថាចោល។

ឆ ធ្វើបាយតែគ្មានអ្នកណាស៊ី។
ធ្វើបាយចោល។

DIALOGUE

ខ្សែយាយម៉ៅ

១	ពូខ្មៅ	កូនបានស្រាន់បើហើយឬនៅ?	Is your child better yet?
		លៀង	to treat, give a party for (see note)
		រើក...វិញ	to relapse
២	មីងម៉ន	កាលលៀងហើយភ្លាម ឃើញបានស្រាន់បើបន្តិច។ តែឥឡូវរើកធ្ងន់វិញ។	Just after we held the ceremony for the spirit he got a little better, but now he's worse again.
		ចេះតែ	constantly
		អាម៉េច	how what's it like (spoken)
		ទៅតាម	to send for
		គ្រូ	healer, practitioner of folk medicine.
៣	ពូខ្មៅ	វាចេះតែអាម៉េច? បាន ឲ្យអ្នកណាទៅតាមគ្រូទេ?	What's wrong with him? Have you sent for the healer?
		ប្លែក	strange
		អន្ទះអន្ទែង	to show signs of severe pain or discomfort
៤	មីងម៉ន	ឲ្យទៅតាមហើយ។ ដូច ប្លែកណាស់ វាចេះតែ អន្ទះអន្ទែង។	Yes we have. It's strange, he's in constant pain.
		ត្រូវ	to be affected by, to have
		ខ្សែ	line, family line
៥	ពូខ្មៅ	មើលកូនហ្នឹងវាកើតថ្ងៃអី? ក្រែងមិនមែនត្រូវខ្សែយាយ ម៉ៅទេឬអី?	Let's see, what day was your child born? Isn't he from (grandmother) Maw's line?
		ហួស	to pass, exceed
		ថ្ងៃអន្ត្រា	the day on which death is believed to usually occur (that day is one's birthday)
		បញ្ចូល	to consult a medium

ចូល	to go into trance

៦ មីងម៉ន ហួសថ្ងៃអន្តរាយហើយ។ ខ្សែ ហ្នឹងហើយ ព្រោះកាលទៅ បញ្ចូល គេថាខាងហ្នឹង។ His dangerous day (birthday) has already passed. And that's his family line, because when they went to consult the medium, she said it was that side (of the family).

ខ្មោចចូល	to be possessed by a spirit
ខ្មោច	spirit, ghost, corpse
ចូល	to enter, to possess (e.g, spirit)
ទារ	to demand

៧ ពូខៀវ ចុះកាលខ្មោចចូលគាត់នោះ មាន ទារអ្វីខ្លះ? And when the spirit possessed him, what did it demand?

អា + verb	that which
ណុង	that (colloquial)
រៀប	to prepare (in accordance with spirit's orders))
ថ្វាយ	to give (to a god, king, or spirit)

៨ មីងម៉ន អាទារទាំងប៉ុន្មានណុង រៀប ថ្វាយអស់ហើយ រួចបាន ទាំងសៀងនោះថែមទៀត។ Whatever it asked for, we prepared to give it, and then we also performed the ceremony for it.

និមន្ត /ni ʔmún/	to invite (a Buddhist monk)
លោក	Buddhist monk
ស្រោច	to sprinkle, water
ស្រោចទឹក	to sprinkle water (here: as part of a ritual)

៩ ពូខៀវ បើរៀបមិនស្រួលអញ្ចឹង និមន្តលោកស្រោចទឹកមើល។ If your preparations don't work, invite the monks to come and sprinkle water, and see if that works.

ទឹក ហ្នឹង	even that ...

១០ មីងម៉ន មិនកើតទេ ទឹកគ្រូហ្នឹងដឹង ហ៊ានឱ្យថ្នាំមិនហ៊ានផង។ You can't do that. Even the healer doesn't know if he dares give medicines or not.

អឹម	umm (indicates indecision)
ខ្មោច	spirit, ghost
ប្រកាន់	to be hard to please, to mind, to be prejudiced
ហ្នឹង	like that

១១ ពូខ្មៅ អឹម ខ្មោចខាងខ្សែហ្នឹង ដូច មិនប្រកាន់ដល់ហ្នឹង។ — Umm, spirits from that family line aren't that hard to please.

កាច	fierce
ត្រូវមិនត្រូវ	easily (indicates warning)
កាប់	to break off, to kill
ទាំងស្រស់	in cold blood
ស្រស់	fresh

១២ មិនមែន ទេ ខ្សែហ្នឹងកាចណាស់ ត្រូវ មិនត្រូវកាប់ទាំងស្រស់ហ្នឹង។ — No, that line is really fierce. They will easily kill in cold blood.

NOTES FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. 2

The ceremony of សែនខ្មោច is performed by the family of one believed to be possessed by a spirit. Food is prepared and offered to the spirit with the request that the spirit permit the affected person to recover from his illness.

SENTENCE NO. 5

As you have already seen in the case of ពូ 'uncle,' kinship terms can be used in addressing or speaking about people who are not relatives. In this case យាយទេព is probably not related to ពូខ្មៅ, the speaker, but since she is (or was) an old woman of ពូខ្មៅ's grandparents generation and someone with whom he is not on formal terms, she can be addressed and referred to as យាយ. For you as a foreigner យាយ or ដូន 'grandmother' are respectful terms for addressing an old woman for whom it would be inappropriate to use the more formal terms like លោកស្រី, អ្នកស្រី. The corresponding term for a man is តា 'grandfather.'

SENTENCE NO. 6

Most mediums (រូបអារក្ស rup ʔaaréʔ) in Cambodia are women. When consulted

they enter a trance and are possessed by a spirit, which may be male or female. While in the trance the medium speaks in a falsetto and uses many special words used only in dealing with spirits and mediums.
Mediums are used to intercede with spirits and to seek predictions of the future.

SENTENCE NO. 8

Note that a verb phrase or clause can be nominalized by អា . Here the clause is ទារទាំងប៉ុន្មានក៏ដោយ ... '(it) demands however much...' The noun(s) created by អា : អាទារទាំងប៉ុន្មានក៏ដោយ 'whatever (it) demands...' represents the otherwise unstated object of the verbs ទារ 'demand' and រៀបថ្វាយ 'prepare to offer.' The nominalized clause can have a subject, e.g.,

អាគាត់រកឃើញនោះ មានតំលៃគួរសមដែរ ។

What he found is fairly valuable.

The word ដែល can be used instead of អា with no change of meaning, e.g.,

ដែលគាត់រកឃើញនោះ មានតំលៃគួរសមដែរ ។

What he found is fairly valuable.

or

ដែលទារទាំងប៉ុន្មានក៏ដោយ យើងរៀបថ្វាយអស់ហើយ ។

Whatever it asked for, we prepared to give it.

Note also that the nominalized clause in sentence 8 is also part of a larger construction: verb$_1$ + ទាំងប៉ុន្មាន + verb$_2$ + អស់. There are two clauses, each with a different verb. Another example of the construction:

គាត់ដើរឆ្ងាយទាំងប៉ុន្មាន ខ្ញុំដើរបានអស់ ។

I can walk as far as he can.

As you can see, the most literal translation would be 'however much + verb$_1$, verb$_2$ all of it.'
This is a very important Cambodian structure. When you want to make a general statement like 'you can have anything you want' Cambodian says 'whatever you want, you can have it all,' e.g., លោកចង់បានអ្វី ខ្ញុំឲ្យទាំងអស់ ។.
The first clause has an indefinite like អ្វី , ណា etc.; the second clause has a substitute like ទាំងអស់ , ហ្នឹង , នោះ , etc. in the same position in the clause. Thus, for instance, if the indefinite is in object position in the first clause, its substitute in the second clause is also in object position, e.g.,

បើលោកទៅណា ខ្ញុំទៅនោះដែរ ។

Wherever you go, I'll go too.

Another example, with the indefinite in subject positon:

អ្នកណាបានលុយអ្នកហ្នឹងត្រូវចេញ ។

Whoever has money should pay.

SENTENCE NO. 9

និមន្ត (nimúən) is used as an honorific before verbs of motion whose subject is a Buddhist monk. It is similar to អញ្ជើញ , which is used for respected persons. Like អញ្ជើញ it also means 'to invite.' An example of និមន្ត used preverbally:

លោកនិមន្តមកដល់ពីអង្កាល់?

When did he arrive?

There are other special words which must be used in addressing or discussing monks. They will be introduced later. Most of them are also discussed in the Grammatical Sketch at U.3.2.

SENTENCE NO. [illegible]

The ceremony of sprinkling water consists of inviting monks to chant scriptures and sprinkle water on an ill person, a person on whom a blessing is asked (e.g., an examination candidate), or a thing or place that is unlucky. This ceremony is meant to bring luck and to exorcise evil spirits.

SENTENCE NO. [illegible]

The phrase ត្រូវមិនត្រូវ indicates that the actor will perform the action without thinking of whether it is right or wrong, that he will not stop to think or measure the consequences of his action. Thus in this sentence ត្រូវមិនត្រូវ warns that spirits from Maw's family are quick to kill if angered.

DRILLS

DRILL ONE: Response

គូ

ក កូនបានស្រាន់បើហើយឬនៅ?

ខ កូនមិនទាន់បានស្រាន់បើទេ។

MODEL:

T: Is your child better yet?

R: He hasn't gotten better yet.

ក បាត់ចុកពោះហើយឬនៅ?
មិនទាន់បាត់ចុកពោះទេ។

ខ ជើងបាត់ចុកហើយឬនៅ?
ជើងមិនទាន់បាត់ចុកទេ។

គ លេបថ្នាំនោះហើយឬនៅ?
មិនទាន់លេបថ្នាំនោះទេ។

ឃ ចាក់ថ្នាំការពារជំងឺអាសន្នរោគហើយឬនៅ?
មិនទាន់ចាក់ថ្នាំការពារជំងឺអាសន្នរោគទេ។

ង ថ្នាំទឹកអស់ហើយឬនៅ?
ថ្នាំទឹកមិនទាន់អស់ទេ។

ច ទឹកនោះបញ្ចេញចោលអស់ហើយឬនៅ?
ទឹកនោះមិនទាន់បញ្ចេញចោលអស់ទេ។

DRILL TWO: Transformation

Teacher and student do this drill again, reversing roles, e.g.,

ឧ.

ក កូនមិនទាន់បានធូរស្បើយទេ។

ខ កូនបានធូរស្បើយហើយឬនៅ?

MODEL:

T: My child hasn't gotten better yet?

S: Has your child gotten better yet?

DRILL THREE: Transformation

ឧ.

ក បានធូរស្បើយបន្តិច។

(សែន)

ខ កាលសែនហើយ ឃើញបាន
ធូរស្បើយបន្តិច។

MODEL:

T: He's a little better.
(appease the spirit)

S: When you appeased the spirit, he got a little better.

ក ហាក់ធូរពោះបន្តិច។
(លេបថ្នាំហ្នឹង)
កាលលេបថ្នាំហ្នឹងហើយ ឃើញ
ហាក់ធូរពោះបន្តិច។

ខ ហាក់ធូរជើងបន្តិចហើយ។
(ទឹកក្រូច)
កាលទឹកក្រូចហើយ ឃើញហាក់
ធូរជើងបន្តិចហើយ។

គ ឈប់ចេញឈាមបន្តិចដែរ។
(ដាក់ថ្នាំ)
កាលដាក់ថ្នាំហើយ ឃើញឈប់
ចេញឈាមបន្តិចដែរ។

ឃ ហាក់ស៊ីបានវិញ។
(លេបថ្នាំហ្នឹង)
កាលលេបថ្នាំហ្នឹងហើយ ឃើញ
ហាក់ស៊ីបានវិញ។

ង ឈប់ចេញឈាមទេ។
(បិទ)
កាលបិទហើយ ឃើញឈប់ចេញ
ឈាមទេ។

ច បាន*ចង់*ស៊ីបានវិញ។
(ទឹកដូង)
កាលផឹកដូងហើយ ឃើញបាន
ចង់ស៊ីបានវិញ។

DRILL FOUR: Response

ឧ.

ក វាចេះតែអាម៉េច ក្នុងខ្លួនលោក?
(អន្ទះអន្ទែង)

ខ ក្នុងខ្លួនខ្ញុំ វាចេះតែអន្ទះអន្ទែង។

MODEL:

T: What's the matter with you?
(in discomfort)

S: I'm in constant discomfort.

ក វាចេះតែអាម៉េច ចិត្តលោក?
(រសេះរសោះ)
ចិត្តខ្ញុំ វាចេះតែរសេះរសោះ។

ខ វាចេះតែអាម៉េច សាច់ជើងលោក?
(ចុកចួល)
សាច់ជើងខ្ញុំ វាចេះតែចុកចួល។

គ វាចេះតែអាម៉េច ក្នុងខ្លួនលោក?
(ស្ពាប់ស្ពល់)
ក្នុងខ្លួនខ្ញុំ វាចេះតែស្ពាប់ស្ពល់។

ឃ វាចេះតែអាម៉េច លោក?
(ចុះផងក្អកផង)
ខ្ញុំ វាចេះតែចុះផងក្អកផង។

ង វាចេះតែអាម៉េច ប៉ុន្មានថ្ងៃហ្នឹង
លោក?
(អស់កម្លាំង)
ប៉ុន្មានថ្ងៃហ្នឹង ខ្ញុំ វាចេះតែអស់កម្លាំង។

ច វាចេះតែអាម៉េច ព្រឹកៗលោក?
(ចង្អោរ)
ព្រឹកៗ ខ្ញុំ វាចេះតែចង្អោរ។

DRILL FIVE: Transformation

Do this drill again, reversing roles, e.g.,

គំរូ

ក ក្នុងខ្លួនខ្ញុំ វាចេះតែអន្ទះអន្ទែង។

ខ វាចេះតែអាម៉េច ក្នុងខ្លួនលោក?

MODEL:

T: I'm in constant discomfort.

S: What's the matter with you?

DRILL SIX: Transformation

គំរូ

ក កូនខ្ញុំឈឺអន្ទះអន្ទែងទៀតហើយ។
(ទៅតាមគ្រូ)

ខ កូនហ្នឹងចេះតែអាម៉េច? បានទៅតាមគ្រូទេ?

MODEL:

T: My child is uncomfortably sick again.
(send for the healer)

S: What's wrong with the child? Have you sent for the healer?

ក ភ្នែកខ្ញុំឈឺមើលអីមិនច្បាស់ទេ។
(ទៅមើលពេទ្យ)
ភ្នែកហ្នឹងចេះអាម៉េច? បានទៅមើលពេទ្យទេ?

ខ ស្មាខ្ញុំឈឺសើកដែរ មិនដូចទេឥឡូវ។
(ទឹកថ្នាំអី)
ស្មាហ្នឹងចេះតែអាម៉េច? បានទឹកថ្នាំអីទេ?

គ ពោះខ្ញុំ ញាំអីទៅចុក ញាំអីទៅចុក។
(ស៊ីថឹកអី)
ពោះហ្នឹងចេះតែអាម៉េច? បានស៊ីថឹកអីទេ?

ឃ ខ្លួនខ្ញុំបរតោះមិនអស់ទៀតក្រើកមិញ។
(យកឱ្យជាងមើល)
ខ្លួនហ្នឹងចេះតែអាម៉េច? បានយកឱ្យជាងមើលទេ?

ង ភ្នែកខ្ញុំបែរជាឈឺឥឡូវ។
(ទៅពេទ្យភ្នែក)
ភ្នែកហ្នឹងចេះតែអាម៉េច? បានទៅពេទ្យភ្នែកទេ?

ច ក្រចៀកខ្ញុំឈឺពីរបីថ្ងៃហើយ។
(ដាក់ថ្នាំអី)
ក្រចៀកហ្នឹងចេះតែអាម៉េច? បានដាក់ថ្នាំអីទេ?

DRILL SEVEN: Response

គំរូ

ក បានឱ្យអ្នកណាទៅតាមគ្រូទេ?
(អន្ទះអន្ទែង)

ខ ឱ្យទៅតាមហើយ ព្រោះវាចេះតែនៅអន្ទះអន្ទែង។

MODEL:

T: Have you sent for the healer?
(in pain)

S: Yes, because he's so constantly in pain.

ក បានឱ្យទៅមើលទេ?
(អស់កម្លាំង)
ឱ្យទៅមើលហើយ ព្រោះវាចេះតែនៅអស់កម្លាំង។

ខ បានឱ្យទឹកថ្នាំអីទៀតទេ?
(ចុក)
ឱ្យទឹកហើយ ព្រោះវាចេះតែនៅចុក។

គ បានឱ្យដាក់ថ្នាំម្តងទៀតទេ?
(ឈឺខ្លាំងៗ)
ឱ្យដាក់ហើយ ព្រោះវាចេះតែនៅឈឺខ្លាំងៗ។

ឃ បានបានសម្រាកទេ?
(ទទេះទទោះ)
បានសម្រាកហើយ ព្រោះវាចេះតែនៅទទេះទទោះ។

ង បានទៅដកចារមាសទេ?

(ឈឺពេក)
គេដក(ចោល)ហើយ ព្រោះវាចេះ
តែនៅឈឺពេក។

ច មានគេលេបថ្នាំដេកទៀតទេ?
(ដេកមិនលក់)
លេបហើយ ព្រោះវាចេះតែនៅ
ដេកមិនលក់។

DRILL EIGHT: Extension

គំរូ

ក កូនហ្នឹងមកពីត្រកូលណា?
(ខ្សែយាយម៉ៅ)

ខ ក្មេងមិនមែនត្រកូលខ្សែយាយម៉ៅទេឬអី?

MODEL:

T: What family is that child from?
(grandmother Maw's line)

S: Isn't he from grandmother Maw's
line?

ក លោកស្គាល់ម្នាក់នោះទេ?
(បងប្អូននឹងលោក)
ក្មេងមិនមែនត្រកូលបងប្អូននឹងលោក
ទេឬអី?

ខ មិនយល់ថាវាម៉េចពីលោកនោះ?
(កូននិងកូនស្រីខ្ញុំ)
ក្មេងមិនមែនត្រកូលកូននិងកូនស្រីខ្ញុំ
ទេឬអី?

គ ម៉េចទៅវិញលោក?
(តាកស្លូ)
ក្មេងមិនមែនត្រកូលតាកស្លូទេឬអី?

ឃ លោកនោះជាអ្នកណា?
(មាឃួន)
ក្មេងមិនមែនត្រកូលមាឃួនទេឬអី?

ង ម្នាក់ហ្នឹងមកពីណាមក?
(ពួកលោក)
ក្មេងមិនមែនត្រកូលពួកលោកទេ
ឬអី?

ច កូនហ្នឹងដូចអ្នកណា?
(ខ្សែខាងម្ដាយ)
ក្មេងមិនមែនត្រកូលខ្សែខាងម្ដាយទេឬអី?

DRILL NINE: Response

គំរូ

ក គេទារអីខ្លះ រៀបចំទុកហើយឬនៅ?

ខ អាទារទាំងប៉ុន្មានហ្នឹង រៀបចំទុក
អស់ហើយ។

MODEL:

T: What was demanded? Have you gotten
it ready yet?

S: We've prepared everything that was
demanded.

ក យើងទិញអីខ្លះ ស្ងោរទុកហើយឬនៅ?
អាទិញទាំងប៉ុន្មានហ្នឹង ស្ងោរទុក
អស់ហើយ។

ខ ធ្វើអីខ្លះ បានប្រាប់គេហើយឬនៅ?
អាធ្វើទាំងប៉ុន្មានហ្នឹង បានប្រាប់
គេអស់ហើយ។

គ ខ្ចីអីខ្លះ យកទៅសងគេហើយឬនៅ?
អាខ្ចីទាំងប៉ុន្មានហ្នឹង យកទៅសង
គេអស់ហើយ។

ឃ បណ្ដេញចោលអីខ្លះ បានគិតគូរ
មើលហើយឬនៅ?
អាបណ្ដេញចោលទាំងប៉ុន្មានហ្នឹង
បានគិតគូរមើលអស់ហើយ។

ង បង្ហាញអីខ្លះ សុំច្បាប់ហើយឬនៅ?
អាបង្ហាញទាំងប៉ុន្មានហ្នឹង សុំច្បាប់
អស់ហើយ។

ច ដាំអីខ្លះ ដុះហើយឬនៅ?
អាដាំទាំងប៉ុន្មានហ្នឹង ដុះអស់ហើយ។

DRILL TEN: Transformation

គំរូ

ក វាទារច្រើនណាស់។
(រៀបចំទុក)

ខ អាទារទាំងប៉ុន្មានហ្នឹង រៀបចំទុក
អស់ហើយ។

[illegible]

MODEL:

T: If your preparations don't work, invite the healer to sprinkle water.
(after sprinkling water he doesn't improve - get the doctor)

S: If after sprinkling water he doesn't improve, get the doctor.

បើប្រោះទឹកមិនជា អញ្ជើញគ្រូពេទ្យ
មើល។

ក ឈឺក្អះ - ទៅរកគ្រូពេទ្យ
បើឈឺក្អះមិនជា អញ្ជើញទៅរក
គ្រូពេទ្យមើល។

ខ ប្រើថ្នាំខ្មែរមិនស្រួល - ប្រើថ្នាំចិន
បើប្រើថ្នាំខ្មែរមិនស្រួល អញ្ជើញប្រើថ្នាំ
ចិនមើល។

គ ផឹក - ចាក់ម្ជុល
បើផឹកមិនស្រួល អញ្ជើញចាក់ម្ជុលមើល។

ឃ ទឹកមិនបាត់ - ក្រាំម្ជុល
បើទឹកមិនបាត់ អញ្ជើញក្រាំម្ជុលមើល។

ង លេបថ្នាំបារាំង - ចាប់ខ្យល់
បើលេបថ្នាំបារាំងមិនបាត់ អញ្ជើញ
ចាប់ខ្យល់មើល។

ច ពេទ្យមិនស្រួល - ទៅរកគ្រូខ្មែរ
បើពេទ្យមិនស្រួល អញ្ជើញទៅរកគ្រូ
ខ្មែរមើល។

DRILL TWELVE: Transformation

គំរូ

ក ខ្ញុំមិនហ៊ានឲ្យថ្នាំទេ។
(គ្រូ)

ខ តែគ្រូក៏មិនដឹងហ៊ានឲ្យថ្នាំ មិនហ៊ាន
ផង។

MODEL:

T: I didn't give any medicine.
(healer)

S: Even the healer doesn't know if he

dares give medicine or not.

ក គ្រូធំមិនហ៊ានបណ្ដេញខ្មោចទេ។
(គ្រូ)
តែគ្រូហ្នឹងដឹងហ៊ានបណ្ដេញខ្មោច មិនហ៊ានផង។

ខ ខ្មោចហ្នឹងមិនកាចទេ។
([illegible])
តែ[illegible]ហ្នឹងដឹងហ៊ានកាច មិនហ៊ានផង។

គ គាត់មិនធ្វើឲ្យទេ។
(លោកតា)
តែលោកតាហ្នឹង ដឹងហ៊ានធ្វើឲ្យ មិនហ៊ានផង។

ឃ គេមិនចាក់ថ្នាំទេ។
(គ្រូពេទ្យ)
តែគ្រូពេទ្យហ្នឹង ដឹងហ៊ានចាក់ថ្នាំ មិនហ៊ានផង។

ង ខ្ញុំមិនតាំងការទេ។
(លោក)
តែលោកហ្នឹង ដឹងហ៊ានតាំង មិនហ៊ានផង។

ច ខ្ញុំមិនទៅនឹកខ្មោចនោះទេ។
([illegible])
តែ[illegible]ហ្នឹង ដឹងហ៊ានទៅនឹកខ្មោចនោះ មិនហ៊ានផង។

DRILL THIRTEEN: Substitution

គំរូ

ក ខ្មោចខាងខ្សែហ្នឹង ដូចមិនប្រកាន់ដល់ហ្នឹង។
(មនុស្ស - ស្រុក)

ខ មនុស្សខាងស្រុកហ្នឹង ដូចមិនប្រកាន់ដល់ហ្នឹង។

MODEL:

T: The spirits of that line aren't that that hard to please.
(people, district)

S: The people of that district aren't that hard to please.

មនុស្សខាងស្រុកហ្នឹង ដូចមិនប្រកាន់ដល់ហ្នឹង។

ក ពួក - ភ្នំ
ពួកខាងភ្នំហ្នឹងដូចមិនប្រកាន់ដល់ហ្នឹង។

ខ ស្រីៗ - ភ្នំ
ស្រីៗខាងភ្នំហ្នឹង ដូចមិនប្រកាន់ដល់ហ្នឹង។

គ អ្នកមាន - ស្រុក
អ្នកមានខាងស្រុកហ្នឹង ដូចមិនប្រកាន់ដល់ហ្នឹង។

ឃ ពួក - ភូមិ
ពួកខាងភូមិហ្នឹងដូចមិនប្រកាន់ដល់ហ្នឹង។

ង អ្នក - គ្រួសារ
អ្នកខាងគ្រួសារហ្នឹងដូចមិនប្រកាន់ដល់ហ្នឹង។

ច ខ្មោច - ខ្សែ
ខ្មោចខាងខ្សែហ្នឹងដូចមិនប្រកាន់ដល់ហ្នឹង។

DRILL FOURTEEN: Substitution

គំរូ

ក ខ្សែហ្នឹងកាចណាស់ ស្រួលមិនស្រួលកាប់ ទាំងស្រស់ៗហ្នឹង។
(ខ្សែ - យក)

ខ ខ្សែហ្នឹងកាចណាស់ ស្រួលមិនស្រួលយក ទាំងស្រស់ៗហ្នឹង។

MODEL:

T: That line is really fierce. They'll easily kill in cold blood.
(line - take (someone away))

S: That line is really fierce. They'll easily take (someone away) in cold blood.

ខ្សែហ្នឹងកាចណាស់ ស្រួលមិនស្រួលយក ទាំងស្រស់ៗហ្នឹង។

ក ស្រី - ជេរ
ស្រីហ្នឹងកាចណាស់ ស្រួលមិនស្រួលជេរ ទាំងស្រស់ៗហ្នឹង។

ខ ឆ្កែ - ខាំ

[illegible]
[illegible]

គ [illegible]
[illegible]
[illegible]

ឃ [illegible]
[illegible]

[illegible]

ង [illegible]
[illegible]
[illegible]

ច [illegible]
[illegible]
[illegible]

READING PASSAGE 4

ហាងថ្នាំ សួន - ជិន

ស្ត្រីបុត្រ ថ្នាំរក្សាគភ៌

ថ្នាំនេះសម្រាប់ស្ត្រីមានផ្ទៃពោះធំក ៗ ដើម្បីការពារបានច្រើនយ៉ាង ៗ ស្ត្រីចាញ់ផ្ទៃ បណ្ដាលឲ្យរមួលចង្កោរទទួលទានបាយពុំបានក្អួតអស់ពីពោះ ៗ ស្លាបមាត់អស់កម្លាំង ដេកមិនលក់ ចុកដៃជើង ឬមួយវិលមុខ ងើបពុំរួច ដើរពុំបាន ៗ ហើយភាំងខ្លួន ដេកមិនចង់ងើប បើបានពិសាថ្នាំនេះ ជាមិនខានល់ខែនឹងបានសេចក្ដីសុខដល់ម្ដាយនិងកូន លុះដល់ពេលសំរាលកូនមិនឈឺពោះខ្លាំងទេ គឺឈឺបន្តិចៗ សំរាលរួចក្លាយ ៗ ប៉ុន្តែបើមានផ្ទៃពោះ ៦ ខែហើយត្រូវឈប់ធ្វើសេវនកិច្ចរហូតដល់កើត សំរាលមកហើយគ្មានជម្ងឺដល់កូនផង ៗ

វិធីប្រើៈ ថ្នាំ ១ ស្លាបព្រាសម្ល ទឹកក្ដៅ ១ ចានឬកែវពិសាទៅ ១ ថ្ងៃពីរបីពេល ៗ

(នៅមុខសាលារៀនវត្តមហាមន្ត្រី ផ្ទះលេខ ៤១៩ ឃុំលេខ ៥.ភ្នំពេញ)

VOCABULARY

* [illegible]	many, a lot
កម្រិត	limit
* ក្រិត	to mark
កាប់	to kill
កាលណាបើ = បើ	if
កើតរោគ	to have an illness, come down with an illness
រោគ	disease
ក្រាម	gram (measurement) (French. gramme)
តុកៗ	throbbing pain, pounding pain
ខ្មែរយើង	we Khmer
ចាប់បូល	to be possessed by a spirit
ខ្លាំងក្លា (ក្លាង)	strong, powerfull
ខ្សែ	line, string
គភ៌ kɔ́ɔ,kɔɔ/embryo	
គុណសម្បត្តិ	quality, value
សម្បត្តិ sambat/	property, asset
គ្រូ	healer, practitioner of folk medicine
ឡើង	to rise
ចង្អោរ	to dry-vomit
ចាញ់កូន	to have nausea from pregnancy
ចាប់ខ្យល់	to pinch the skin repeatedly at a single place to relieve pain elsewhere (e.g., headache)
ចុក	to have a sharp pain
ចុកចាប់	to be painful
ចុះ	to have diarrhea
ចូល	to go into a trance (of a medium), to enter, possess (e.g., spirit)
ចេះតែ	always; only know how to; to keep + verb

ចំណុច	a point
* ចុច	to push with one finger, e.g., to to push a button
ជាតិ	flavor, essence, element, trace
ជានិច្ច(ជា)កាល	always, constantly
ជាអនេក /cia ʔaneek/	very much, extremely
ជាតិទឹក	water substance
ជាតិពុល	a poisonous substance
ពុល	to be poisonous; poison
* ជាតិអំបិល	salt substance
ជួរ	row, column, line, family line
ជេរ	to curse, insult
ជំពូក	category
ដ៏	very (literary); introduces an adjective clause
តម្រងនោម	kidney
តម្រង (= ត្រង)	strainer
នោម	urine; to urinate
* ណុង	that (colloquial)
តាមចិត្ត	as one wishes, according to desire
ទាំង + noun + ហ្នឹង	even that + noun
ត្រង់នេះ	here, at this point
ត្រាំ	to soak, to pickle
ត្រូវ	to be affected, to have
ត្រូវមិនត្រូវ	easily (indicates warning)
ថ្ងៃអន្សា (= -អន្សារ)	the day on which death is believed to usually occur (that day is one's birthday)
ថ្វាយ	to give (to a god, king, spirit)
ទន់	soft

ចប	to stop, terminate, [illegible]
ទៅនិមន្ត(និមន្ត)	[illegible]
ទៅចាំ	to wait for
តាំងពីព្រេង	In olden times
និមន្ត nimɔn	to invite a Buddhist monk
បញ្ចូល	to consult a medium
ប៉ុណ្ណេះ	this much
ប៉ុណ្ណោះ	that much
បាត់បង់ជីវិត	to lose one's life, to die
បាត់សេចក្ដីចាំ	to faint
ប្រកាន់	to be hard to please, to be prejudiced, to mind, to take offense
ប្រសិនបើ	if
ប្លែក	strange, odd
ពូជ	lineage, descent, seed, breed
មានផ្ទៃពោះ	pregnant
ម្ដេច = ម៉េច	how
ម្ដុំ	region, area, vicinity
ម៉្លឹង	like that
រមួល	the stomach churns
រមួល	twisted, intertwined
រមួលក្រពើ	cramp, especially in the legs
ក្រពើ	crocodile
រសាប់រសល់	restless, uncomfortable
រាក	to have diarrhea
រឹត. រឹត(=ការ[illegible])	to [illegible]
រូបកាយ	body
កាយ	body
រូបអារក្ស rup ʔarèʔ	spirit medium
រៀប	to prepare (in accordance with spirit's orders), to meet a spirit's demands
លើស	to exceed, surpass, pass
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
សព្វមុខ	of every sort
* [illegible]	language, [illegible] language/ [illegible] (literally)
សាបមាត់	mouth tastes [illegible]
សុខភាព	health
សេរ៉ូម	serum
[illegible]	[illegible]
* [illegible]	[illegible] (H) [illegible]
សំរាលកូន	to deliver a child
សះស្បើយ	to be healing, well
សះ	healed
ស្បើយ	[illegible]
ស្គមស្គាំង	skinny, thin
ស្គម	skinny, [illegible]
* [illegible]	woman (in general) (literally: female-[illegible])
ស្រេកទឹក	thirsty
ស្រោចទឹក	to sprinkle, water
ស្លាបព្រាកាហ្វេ	teaspoon
ស្លាបព្រាសម្ល	tablespoon
សោះ	... at all (used [illegible] with a negative phrase)
អន់	to get a little better; [illegible], less, less
អន្ទះអន្ទែង	to show signs of [illegible] pain or discomfort, to the point of discomfort
អញ្ចាញ(=អញ្ចឹង)	[illegible]
អាម៉េច	[illegible], what's it like
អារក្ស	a kind of guardian spirit
អឺប	uhh (indicates hesitation)

ឧបមា	/ɔpəmaa, ɔpəmaa suppose that ...	អ្នកតា	guardian spirit, a patriarch

APPLICATIONS

1. Define the following words.

គាថា
បញ្ញាស្ត្រ
សាបជំ
មើលជម្ងឺ
ខ្មោចយក
ជម្ងឺរាក
ស្រេះស្រោះ
មើលខ្លួន
អ្នកតា
ជាសះស្បើយ
ស្រុះស្រឹង
គេងពេទ្យ
ខ្មោចចូល
ចុក
បាក់បង់ជីវិត

2. Find the word(s) that fit(s) each of the following definitions.

Example: ការរស់នៅ

Answer: ជីវិត

១ របស់មួយពណ៌សដូចសរដែលប្រើនៅក្បាយ ។
២ ជម្ងឺមួយដែលធ្វើឲ្យមិនស្រួលខ្លួន មកពីខ្វះជាតិអំបិល និងទឹក ។
៣ នៅក្នុងខ្លួនយើងមានសាចប្យាំងដែលធ្វើឲ្យយើងខ្លាំង ។
៤ សេចក្ដីក្រ និងលំបាក ។
៥ ជម្ងឺមួយដែលធ្វើឲ្យក្អកឈងចុះឈង អាចបណ្ដាលឲ្យស្លាប់ ។
៦ មើលជម្ងឺ ។
៧ ទៅនៅក្នុងពេទ្យដើម្បីមើលខ្លួន ។
៨ អ្នកដើរមើលជម្ងឺដេញខ្មោច ។
៩ ខ្មោចសម្លាប់មនុស្ស ។
១០ ថ្ងៃដែលត្រូវស្លាប់ ។

3. The students should complete the following sentences using his own answers.

១ ស្ថានការណ៍នៅស្រុកខ្មែរ ឲ្យឃើញថា...
២ ទាងគការរៀប ទាំនេះស ឲ្យឃើញថា...
៣ ពុកម្ដាយដែលឲ្យកូនធ្វើតាមចិត្ត ស ឲ្យឃើញថា...
៤ ទាឆាប់ភ័យណាស់ ត្រូវមិនត្រូវថា...
៥ ...ដោយសារគាត់មានផ្ទៃពោះ ។
៦ ...ចេះតែបណ្ដាលឲ្យវិលមុខ ។
៧ ...ព្រោះជាទម្លាប់មនុស្សចាស់ហ្នឹង ។

4. Fill in the blanks using the following words:

ច្រើនតែ កាន់តែ ទើបតែ ចេះតែ មុខតែ មានតែ
តែងតែ គ្រាន់តែ បានតែ

១ ខ្ញុំខឹងនឹងវាព្រោះវា ...បង្ខំសុំលុយខ្ញុំ ។
២ បើយើងមិនប្រាប់គេមុន ថ្ងៃស្អែក...គេភ្លេច ។
៣ នាង...ក្រោកពីព្រឹកជានិច្ច ។
៤ បើយើងមិនជួយប្រដៅខ្លះទេ នោះ...គេធ្វើខុសច្រើនទៀត ។
៥ គាត់បាននិយាយថាគឺ...គាត់ឃ្លាតទៅក្នុងពេលនេះ ។
៦ មនុស្សយើង កើត ចាស់ ឈឺ ស្លាប់ជាធម្មតា ។
៧ បើគាត់ ... ថាប៉ុណ្ណឹង តើខឹងនឹងគាត់ធ្វើអី ?
៨ គាត់.. ថា តែមិនដែលធ្វើម្ដងណាទេ ។
៩ ដើម្បីឲ្យបានជោគជ័យ គឺ... ប្រើបញ្ញាបាយតែមួយប៉ុណ្ណោះ ។
១០ មិនដឹងជាយ៉ាងម៉េច ...ពួកម៉ាក់ស្រីខ្ញុំ...ខឹងនឹងខ្ញុំរាល់យប់ ។

5. Translate the following into Cambodian. If necessary, refer to the note for Dialogue sentence 7.

a. You can have whatever you want.
b. Anywhere I go, he goes too.
c. It seems as if every time I call he's gone out.
d. I'll do it however you tell me to.
e. Everything he asked for, he got.

6. Correct the following sentences by adding the proper words.

១ យើងសូមបញ្ជាក់រូបកាយមនុស្សយើងត្រូវការជាតិអំបិល ។
២ ជំងឺនោះវាធ្វើអន្ទះអន្ទែង ។
៣ ជំងឺអាសន្នរោគបណ្ដាល ចុះនិងក្អួត ។
៤ អំបិលមាន មិនដូចស្ករ ។
៥ ជំងឺចុះនិងក្អួតនឹងគេហៅជំងឺអាសន្នរោគ ។
៦ កុំស៊ីអីច្រើន គ្រាន់ដាក់ជាតិទឹកអំបិលចូលបានហើយ ។
៧ គេកុំបាច់ចាំតាំងប្រើថ្នាំអីផងដែរ ។
៨ ខ្មោចចូលហើយចូល ។
៩ វាមិនគាចដល់ទេ ។
១០ យើងមិនបាច់មើលជំងឺហ្នឹងទេ តែត្រូវពេទ្យហ្នឹងមើលមិនជា ។

7. Have the student discuss the following situations.

១ ជឿខ្មោច
២ ជំងឺសំខាន់ៗនៅស្រុកអាមេរិក

៣. [illegible]
៤. [illegible]
៥. [illegible]

8. Questions for the teacher to ask.

១ [illegible] ?
២ [illegible] ?
៣ [illegible] ?
៤ [illegible] ?
៥ [illegible] ?
៦ [illegible] ?
៧ [illegible] ?
៨ [illegible] ?
៩ [illegible] ?
១០ [illegible] ? ហេតុអី ?

9. Questions for the student to ask.

a. Ask the teacher to describe the ceremony of sprinkling water.
b. Who makes the water used for sprinkling? On what other occasions is water sprinkled?
c. Get a description of a medium.
d. Is there more than one kind of medium?
e. What are the usual offerings?
f. At [illegible] ceremony is a medium necessary?
g. Is there a special type of language or certain prayers or the like used at these ceremonies?
h. How does someone become a medium? Is there special training? An apprenticeship? Are there special qualifications?
i. If someone is ill, what is the first action a traditional family takes? Are city and country different?
j. If the first action has no effect, what will the family or ill person do next?
k. What kinds of illness are Chinese medicines preferred for?
l. Are Chinese medical practitioners often consulted?
m. What are the main methods of the Khmer healers?
n. Is a prescription necessary to buy Western medicines? How are Chinese or traditional medicines obtained?
o. Is Western medicine considered more effective than traditional practises?

LESSON FIVE

HEALTH SERVICES FOR RICH AND POOR

a. Is medical treatment available to the very poor?
b. What type of training does a midwife receive?
c. Will medical personnel all work for the government?
d. Do Western-trained practitioners cooperate with mediums and healers?

អំពីរបៀបថែទាំទារក

ចាប់តាំងពីថ្ងៃកំណើតមកទល់នឹងថ្ងៃទី ៨ ឬ ១០ ជារយៈពេលដែលគួរឲ្យយើងមានការព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំង ចំពោះការរស់នៅរបស់ទារក ព្រោះថា ក្នុងពេលសម្រាល ទារកបានទទួលនូវទុក្ខវេទនាយ៉ាងខ្លាំងហើយ ប្រសិនបើទារកនោះខ្សោយ ពុំសូវមានកម្លាំងពលំផង អាចនឹងបាត់បង់ជីវិត ។ ដូច្នេះ នៅក្នុងរយៈពេលនេះ ទារកត្រូវមានការថែទាំយ៉ាងម៉ត់ចត់ជាទីបំផុត ។

តាមគោលការ នៅតាមប្រទេសនានា កាលបើកើតមកបានចំនួន ៤៨ ម៉ោង ហើយ ទារកនោះត្រូវមានការពិនិត្យពីគ្រូពេទ្យជំនាញការខាងកូនក្មេង គឺពិនិត្យមើលនូវផ្នែកដែលមានទាក់ទងនឹងការដកដង្ហើម, នូវផ្នែកឈាមរត់ និងពិនិត្យមើលនូវកម្លាំងឈាមរត់ក្នុងដង្ហើមធំ ។ល។ កាលបើបានពិនិត្យមើលសព្វគ្រប់ហើយ ពុំឃើញមានឧបសគ្គអ្វីមកជ្រៀតជ្រែកនូវសុខភាពនៃកូនខ្ចីទេ គ្រូពេទ្យនោះលោកនឹងឲ្យជំបូន្មានជាចំណុចសំខាន់ៗ តាមក្បួនអនាម័យចំពោះមាតាបិតា ឬអ្នកថែទាំទារក មានការពន្យល់លើកទឹកចិត្តម្ដាយឲ្យមានចិត្តស្រឡាញ់ នូវការបំបៅកូនដោយទឹកដោះម្ដាយ និងពន្យល់ឲ្យស្គាល់នូវគុណប្រយោជន៍នៃការថែរក្សាទារកត្រឹមត្រូវ ហើយនិងឲ្យមានសេចក្ដីក្លាហាននូវ ក្នុងការពុះពារនូវឧបសគ្គតិចតួច ព្រមទាំងនិយាយពន្យល់បន្ថែមទៀតឲ្យម្ដាយចៀសវាងគ្រូព្យាបាលផ្សេងៗ ដើម្បីកុំឲ្យមានការរំខាន ដល់ទារកពីសំណាក់នៃអ្នកជិតខាង ។

«នៅប្រទេសកម្ពុជាយើង ការឲ្យជំបូន្មានចំពោះមាតាបិតា ឬចំពោះអ្នកថែទាំទារក យើងមានធ្វើនៅតាមមន្ទីរពេទ្យ, នៅតាមមណ្ឌលសុខភាព, នៅតាមឱសថាល័យមាតា ដែលមានមន្ទីរពិគ្រោះស្ត្រីមានផ្ទៃពោះ និងក្រោយមានផ្ទៃពោះ ហើយនិងនៅក្នុងតំបន់ណាដែលមានឆ្មបជនបទ» ។

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Line 7. The word ពលំ /púlléŋ/ 'strength' is spelled according to Pali convention. In this spelling the vowel ◌ំ is read /ɑŋ/ following a first series consonant and /eŋ/ following a second series consonant. This type of spelling irregularity is very rare in ordinary Cambodian prose.

Line 19. The word [illegible] here means 'he' and refers to គ្រូពេទ្យ 'the doctor.' You should not translate it.

Line 19. The sentence that begins here and ends at line 28 is not as difficult as it looks. The main clause begins at line 19 with គ្រូពេទ្យ and ends with អ្នកថែទាំទារក 'the one who takes care of the baby.' What follows is all appositive to the word ដំបូន្មាន 'advice.' In other words, this sentence would read: គ្រូពេទ្យនឹងឲ្យដំបូន្មាន...ចំពោះ...អ្នកថែទាំទារកគឺមានការពន្យល់ etc. 'The doctor will give advice to whoever cares for the baby; that is to say, there is an explanation of ....' The long appositive has four parallel parts. The first begins at line 21 with ការលើកទឹកចិត្ត, the second is at line 23 following និង 'and' and beginning with ការរក្សាឲ្យស្អាត. The third follows ហើយនិង 'and' at line 25, begins ឲ្យបាន..., and is parallel with ឲ្យស្អាត ... in the preceding clause. The last follows ព្រមទាំង 'together with' at line 27 and begins និយាយពីការ....

Line 26. ដើម្បីកុំឲ្យ... means 'so that ... won't ...,e.g., ដើម្បីកុំឲ្យយើងខាតប្រាក់ 'so we won't lose money.'

DIALOGUE

កូនអ្នកមាននិងអ្នកធំស្អាតល្អ

១ មី	ធម្មតាគេឃើញកូនអ្នកធំនិង អ្នកមានភាគច្រើន ច្រើនតែ ស្អាតៗល្អណាស់។	Usually most of the children of important, wealthy people are very good looking.
	តែមាន	whenever
	ទឹកលុយ	money
	បុណ្យស័ក្តិ	rank and status
២ ថោង	ហេតុអី? ដឹងទេ? ព្រោះ តែមានទឹកលុយឬបុណ្យស័ក្តិ ហើយ សប្បាយ...	Do you know why? Because when one has money or status one's happy....
	មានតែ	the only way is
	ស្រស់	fresh, pretty
៣ មី	អញ្ចឹងមានតែសប្បាយហ្នឹងធ្វើ ឲ្យមនុស្សទៅជាស្រស់ល្អអញ្ចឹង។	Then it means that such happiness will make people attractive?
	ម្យ៉ាង	in a way
	អញ	I, me (familiar)
	ចង់ថា	to mean
	នៅត្រង់	to depend; just, specifically
	មានស៊ីមានចុក	to eat (familiar)
	ចុក	— to stuff, to stop up
៤ ថោង	ថាយ៉ាងហ្នឹងក៏ត្រូវម្យ៉ាង តែ អញចង់ថាគឺ នៅត្រង់មាន ស៊ីមានចុកគ្រប់គ្រាន់នោះទេ។	You could say that, but what I meant was it depends on having enough to eat (that'll do it).
	ឮៗមក	to be heard, rumored
	ម្នុះ = មនុស្ស	human being, person
	ពូជ	lineage, descent, seed, breed
៥ មី	បើតាមឮៗមក ម្នុះស្អាតល្អ នោះមានតាមពូជទេ។	From what I've heard, people inherit their attractiveness.
	ដុះ	to grow
	សាច់	flesh, skin

	ឡើងឈាម	to have good color (not pale); to have high blood pressure
	សម្រស់ (< ស្រស់)	prettiness, charm
	ទាំងគ្រប់ទាំងសព្វ	of every kind, all
	ហ្នឹង	(see note)
៦ ចោង	ត្រូវហើយ តែម្ហូបជួយឲ្យ ដុំសាច់ឡើងឈាមមានសម្រស់ ទាំងគ្រប់ទាំងសព្វហ្នឹង ។	That's true, but (proper) food helps muscles and skin and helps people look better in every way.
	មានតែមាន	there is but
៧ មី	បើនិយាយអញ្ចឹង មានតែមាន តែម្ហូបថ្លៃទេដែលធ្វើឲ្យស្អាត ល្អនោះ ។	If you put it that way, it's only expensive food that makes us look good.
៨ ចោង	ទេ តែអ្នកដែលគេមានលុយ ដូចអស់លោកនិងអ្នកមានទាំង នោះជាដើម គេមានស៊ីមាន ចុកសព្វប៉ុនជាង ។	No, but people who have money like all those rich people for instance, they eat better in every way than (ordinary).
៩ មី	អញ្ចឹងស្អីខ្លះទៅដែលធ្វើឲ្យ មានសាច់មានឈាមនោះ ?	Then what is it that gives us healthy bodies and good color?
	រាប់មិនអស់	countless
	ចំបំផុត	especially
	អីៗ	and the like, etc.
១០ ចោង	រាប់មិនអស់ទេ តែចំបំផុត យើងត្រូវការត្រី សាច់ បន្លែ និងផ្លែឈើអីៗហ្នឹង ។	Countless things, but we especially need fish, meat, vegetables, fruit and the like.

NOTES FOR THE DIALOGUE

Sentence No. 3 Note that សប្បាយ 'to be happy, to have fun' is nominalized by ហ្នឹង , so that សប្បាយហ្នឹង means 'happiness, fun.'

Sentence No. 4 Note the use of ឯង , which you have previously learned means 'you', to mean 'I, me.' Its style level is approximately midway between ខ្ញុំ , which is ordinary or formal, and អញ , which is intimate. ឯង (= ខ្ញុំ) is used between members of the same sex who are on familiar terms and between members of the opposite sex who are on intimate terms. គ្នា is also used familiarly as a first-person pronoun, and ឯង 'you' is also familiar. This last is far more common in Phnom Penh than in the provinces. The translations for English pronouns that you have learned so far, arranged by style levels, are

0%	intimate	familiar	ordinary	formal 100%
first person:	អញ	ឯង	ខ្ញុំ	ខ្ញុំ
2nd person :	អាឯង (ហ្អែង)	kinship term, name + ឯង	លោក, លោកស្រី, នាង, អ្នកស្រី,	លោក, លោក ស្រី, អ្នកស្រី
3rd person :	វា	គេ , name	គេ, គាត់	គាត់, លោក

Sentence No. 6 In this sentence ហ្នឹង means 'as we have been discussing.' The topic of the conversation so far has been the manifestations of good health, so that ហ្នឹង here marks their enumeration as a review of what has come before. Whether noun or verb, whatever is marked in this way is definite; that is, it is familiar to both participants in a conversation.

Sentence No. 9 The word ទៀត in a question like this carries the connotation 'after all that came before, what more?' Another example: a worker who has been making repeated attempts to complete a task, none of them satisfactory, might say in exasperation:

ធ្វើម៉េចទៀត ទើបបានល្អ ?...

What more should I do to make it right?

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

គំរូ

ក អ្នកមានភាគច្រើន ច្រើនតែស្អាតៗ ល្អណាស់ ។

(កូនអ្នកធំ)

ខ កូនអ្នកធំភាគច្រើន ច្រើនតែស្អាតៗល្អណាស់ ។

MODEL:

T: Usually the wealthy are very good looking.

(children of important people)

S: Usually the children of important people are very good looking.

កូនអ្នកធំភាគច្រើន ច្រើនតែស្អាតៗ ល្អណាស់ ។

ក. មានសុខភាពល្អ

កូនអ្នកធំភាគច្រើន ច្រើនតែមានសុខភាពល្អណាស់ ។

ខ. ខ្ជិលធ្វើការ

កូនអ្នកធំភាគច្រើន ច្រើនតែខ្ជិលធ្វើការណាស់។

ក ដេកច្រើន
កូនអ្នកធំភាគច្រើន ច្រើនតែដេកច្រើនណាស់។

ខ មនុស្សធាត់
មនុស្សធាត់ភាគច្រើន ច្រើនតែដេកច្រើនណាស់។

គ អ្នកក្រ
អ្នកក្រភាគច្រើន ច្រើនតែដេកច្រើនណាស់។

ឃ កូនក្មេង
កូនក្មេងភាគច្រើន ច្រើនតែដេកច្រើនណាស់។

ង មានកូនប្រុសច្រើន។
(ពិបាកចិត្តច្រើន)
ព្រោះ តែមានកូនប្រុសច្រើនហើយ ពិបាកចិត្តច្រើនហើយ។

ច មានទុក្ខបារម្ភច្រើន។
(ឆ្សាហ៊ាឈឺ)
ព្រោះ តែមានទុក្ខបារម្ភច្រើនហើយ ឆ្សាហ៊ាឈឺហើយ។

ឆ មានគំនិតមានមារយាទ។
(គេទុកចិត្ត)
ព្រោះ តែមានគំនិតមានមារយាទហើយ គេទុកចិត្តហើយ។

DRILL TWO: Transformation

គំរូ

ក មានទឹកលុយ បុណ្យស័ក្តិ
(សប្បាយ)

ខ ព្រោះ តែមានទឹកលុយ បុណ្យស័ក្តិហើយ សប្បាយហើយ។

MODEL:

T: To have wealth and status.
(happy)

S: It's because whenever they have wealth and status, they're happy.

ក មានលុយមានស៊ីមានចុកគ្រប់គ្រាន់។
(រៀនពូកែ)
ព្រោះ តែមានលុយមានស៊ីមានចុកគ្រប់គ្រាន់ហើយ រៀនពូកែហើយ។

ខ មានពួកម៉ាកច្រើន។
(ដើរលេងច្រើន)
ព្រោះ តែមានពួកម៉ាកច្រើនហើយ ដើរលេងច្រើនហើយ។

គ មានឈ្នួលមានអ្នកបំរើ។
(ស្រួល)
ព្រោះ តែមានឈ្នួលមានអ្នកបំរើហើយ ស្រួលហើយ។

DRILL THREE: Transformation

គំរូ

ក តែមានទឹកលុយ បុណ្យស័ក្តិហើយ សប្បាយហើយ។

ខ មានតែទឹកលុយ បុណ្យស័ក្តិហ្នឹងធ្វើឲ្យសប្បាយ។

MODEL:

T: Whenever you have wealth and status, you'll be happy.

S: So you mean that wealth and status make you happy.

ក តែមានលុយមានស៊ីមានចុកគ្រប់គ្រាន់ហើយ រៀនពូកែហើយ។
មានតែលុយ ស៊ីចុកគ្រប់គ្រាន់ហ្នឹងធ្វើឲ្យរៀនពូកែ។

ខ តែមានពួកម៉ាកច្រើនហើយ ដើរលេងច្រើនហើយ។
មានតែពួកម៉ាកច្រើនហ្នឹងធ្វើឲ្យដើរលេងច្រើន។

គ តែមានឈ្នួលមានអ្នកបំរើហើយ ស្រួលហើយ។
មានតែឈ្នួលអ្នកបំរើច្រើនហ្នឹងធ្វើឲ្យស្រួល។

ឃ. តែមានកូនប្រុសច្រើនហើយ
ពិបាកចិត្តច្រើនហើយ។
មានតែកូនប្រុសច្រើនហ្នឹងធ្វើឲ្យ
ពិបាកចិត្តច្រើន។

ង. តែមានទុក្ខបារម្ភច្រើនហើយ
ឧស្សាហ៍ឈឺហើយ។
មានតែទុក្ខបារម្ភច្រើនហ្នឹងធ្វើឲ្យ
ឧស្សាហ៍ឈឺ។

ច. តែមានគំនិតមានមារយាទហើយ
គេចូលចិត្តហើយ។
មានតែគំនិតមានមារយាទហ្នឹងធ្វើឲ្យ
គេចូលចិត្ត។

DRILL FOUR: Substitution

គំរូ

ក. ឯងចង់ថា គឺនៅត្រង់មានស៊ីមាន
ចុកគ្រប់គ្រាន់នោះទេ។
(លុយ - កាក់គ្រប់គ្រាន់)

ខ. ឯងចង់ថា គឺនៅត្រង់មានលុយមាន
កាក់គ្រប់គ្រាន់នោះទេ។

MODEL:

T: What I mean is that it depends on having enough to eat.
(enough money)

S: What I mean is that it depends on having enough money.

ឯងចង់ថា គឺនៅត្រង់មានលុយមាន
កាក់គ្រប់គ្រាន់នោះទេ។

ក. សាច់ - ឈាមល្អ
ឯងចង់ថា គឺនៅត្រង់មានសាច់មាន
ឈាមល្អនោះទេ។

ខ. គ្រប់ - គ្រាន់
ឯងចង់ថា គឺនៅត្រង់មានគ្រប់មាន
គ្រាន់នោះទេ។

គ. សព្វ - គ្រប់
ឯងចង់ថា គឺនៅត្រង់មានសព្វមាន
គ្រប់នោះទេ។

ឃ. ទឹក - ដីឲ្យគេក្ដស់គេលស់
ឯងចង់ថា គឺនៅត្រង់មានទឹកមានដី
ឲ្យគេក្ដស់គេលស់នោះទេ។

ង. បាយ - ទឹកគ្រប់គ្រាន់
ឯងចង់ថា គឺនៅត្រង់មានបាយមាន
ទឹកគ្រប់គ្រាន់នោះទេ។

ច. ត្រី - សាច់គ្រប់គ្រាន់
ឯងចង់ថា គឺនៅត្រង់មានត្រីមាន
សាច់គ្រប់គ្រាន់នោះទេ។

DRILL FIVE: Transformation

គំរូ

ក. កូនអ្នកមានៗស្អាតៗល្អណាស់។
(ពូជ)

ខ. កូនអ្នកមានៗស្អាតៗល្អមានតាមពូជទេ។

MODEL:

T: The children of the rich are very good looking.
(lineage)

S: The children of the rich are good looking according to inherited factors.

ក. កូនអ្នកក្រីក្រឧស្សាហ៍ឈឺណាស់។
(តំបន់)
កូនអ្នកក្រីក្រឧស្សាហ៍ឈឺមានតាមតំបន់ទេ។

ខ. កូនអ្នកចំការរៀនពូកែណាស់។
(មនុស្ស)
កូនអ្នកចំការរៀនពូកែមានតាម
មនុស្សទេ។

គ. បរទេសនៅស្រុកយើងស្អាតណាស់។
(ជាតិ)
បរទេសនៅស្រុកយើងស្អាតមាន
តាមជាតិទេ។

ឃ. ជម្ងឺនេះឆ្លងណាស់ឥឡូវ។
(កន្លែង)
ជម្ងឺនេះឆ្លងមានតាមកន្លែងទេ។

ង. ម្ដាយតាកចាស់ចាស់ខ្ញុំ។
(ចំណាស់)

ម្ដាយតាកែចាស់មានភាពចំណាស់ទេ។

ច តាកែនេះយំណាស់។
(ទោល)
តាកែនេះយំមានភាពទោលទេ។

DRILL SIX: Response

គំរូ
ក ម្ហូបធ្វើឱ្យមានសម្រស់។
ខ ហ្នឹងហើយ វាធ្វើឱ្យមានសម្រស់
ទាំងសព្វទាំងគ្រប់ហ្នឹង។

MODEL:

T: Food makes people attractive.

S: Right. It gives one every kind of good looks.

ក ឫសទាំបង្កើតឱ្យមានជំងឺ។
ហ្នឹងហើយ វាបង្កើតឱ្យមានជំងឺ
ទាំងសព្វទាំងគ្រប់ហ្នឹង។

ខ ផ្លែឈើនិងបន្លែធ្វើឱ្យស្រួលខ្លួន។
ហ្នឹងហើយ វាធ្វើឱ្យស្រួលខ្លួន
ទាំងសព្វទាំងគ្រប់ហ្នឹង។

គ ត្រីសាច់ជួយឱ្យយើងមានកម្លាំង។
ហ្នឹងហើយ វាជួយឱ្យយើងមាន
កម្លាំងទាំងសព្វទាំងគ្រប់ហ្នឹង។

ឃ ដើរលេងច្រើនបណ្ដាលឱ្យយើង
ខូចខ្លួន។
ហ្នឹងហើយ វាបណ្ដាលឱ្យយើង
ខូចខ្លួនទាំងសព្វទាំងគ្រប់ហ្នឹង។

ង ផឹកស្រាច្រើនពេកបណ្ដាលឱ្យ
ខូចខួរក្បាល។
ហ្នឹងហើយ វាបណ្ដាលឱ្យខូចខួរ
ក្បាលទាំងសព្វទាំងគ្រប់ហ្នឹង។

ច ជក់ថ្នាំច្រើនពេកនាំឱ្យខូច
សុខភាព។
ហ្នឹងហើយ វានាំឱ្យខូចសុខភាព
ទាំងសព្វទាំងគ្រប់ហ្នឹង។

DRILL SEVEN: Transformation

គំរូ
ក ម្ហូបថ្លៃធ្វើឱ្យរូបកាយស្អាតល្អ។
ខ អញ្ចឹងមានតែមាន តែម្ហូបថ្លៃទេដែល
ធ្វើឱ្យរូបកាយស្អាតល្អនោះ។

MODEL:

T: Expensive food makes one good-looking.

S: Then there is but expensive food that makes one good-looking.

ក ម្ហូបអ្នកស្រែចំការធ្វើឱ្យឈឺច្រើន។
អញ្ចឹងមានតែមាន តែម្ហូបអ្នកស្រែ
ចំការទេដែលធ្វើឱ្យឈឺច្រើននោះ។

ខ មនុស្សស្លាប់កប់មិនទាន់បណ្ដាលឱ្យ
មានជម្ងឺឆ្លង។
អញ្ចឹងមានតែមាន តែមនុស្សស្លាប់កប់
មិនទាន់ទេដែលបណ្ដាលឱ្យមានជម្ងឺឆ្លងនោះ។

គ ញ៉ាំក្បាលជ្រូកនាំឱ្យម្ដាយតាកែចាស់។
អញ្ចឹងមានតែមាន តែញ៉ាំក្បាលជ្រូក
ទេដែលនាំឱ្យម្ដាយតាកែចាស់នោះ។

ឃ បន្លែលាងមិនស្អាតបណ្ដាលឱ្យមាន
ជម្ងឺ។
អញ្ចឹងមានតែមាន តែបន្លែលាង
មិនស្អាតទេដែលបណ្ដាលឱ្យមាន
ជម្ងឺនោះ។

ង បង្គន់អ្នកស្រុកស្រែចំការបណ្ដាលឱ្យ
មានជម្ងឺឆ្លង។
អញ្ចឹងមានតែមាន តែបង្គន់អ្នក
ស្រុកស្រែចំការទេដែលបណ្ដាលឱ្យមាន
ជម្ងឺឆ្លងនោះ។

ច សាច់ជ្រូកសាច់គោស្រុកយើងធ្វើឱ្យ
មានព្រូន។
អញ្ចឹងមានតែមាន តែសាច់ជ្រូក
សាច់គោស្រុកយើងទេដែលធ្វើឱ្យ
មានព្រូននោះ។

DRILL EIGHT: Transformation

គំរូ

ក គេមានស៊ីមានចុកសព្វមុខជាង។

(មានលុយ)

ខ តែអ្នកដែលមានលុយ គេមានស៊ីមានចុកសព្វមុខជាង។

MODEL:

T: They have more variety in what they eat.
(have money)

S: When they have money, they have more variety in what they eat.

ក គេមិនឈឺច្រើន។

(មានស៊ីមានចុកគ្រប់គ្រាន់)

តែអ្នកដែលមានស៊ីមានចុកគ្រប់គ្រាន់ គេមិនឈឺច្រើន។

ខ គេស៊ីក្បាលជ្រូកមិនដែលចាស់។

(មិនរៀន)

តែអ្នកដែលមិនរៀន គេស៊ីក្បាលជ្រូកមិនដែលចាស់។

គ គេច្រើនឈឺក្រពះ។

(មានលុយច្រើន)

តែអ្នកដែលមានលុយច្រើន គេច្រើនឈឺក្រពះ។

ឃ គេមិនសូវព្រួយចិត្ត។

(ចូលចំណាយ)

តែអ្នកដែលចូលចំណាយ គេមិនសូវព្រួយចិត្ត។

ង គេមិនសូវឈឺដែរ។

(មិនគមទេ)

តែអ្នកដែលមិនគមទេ គេមិនសូវឈឺដែរ។

ច គេមិនព្រួយនឹងជម្ងឺ។

(មានសុខភាពល្អ)

តែអ្នកដែលមានសុខភាពល្អ គេមិនព្រួយនឹងជម្ងឺ។

DRILL NINE: Substitution

គំរូ

ក អញ្ចឹងស្អីខ្លះទៅដែលធ្វើឲ្យមានសាច់ឈាមនោះ?

(ស្រួលខ្លួន)

ខ អញ្ចឹងស្អីខ្លះទៅដែលធ្វើឲ្យស្រួលខ្លួននោះ?

MODEL:

T: Then what is it that gives us healthy bodies and good color?
(feel well)

S: Then what is it that makes us feel well?

អញ្ចឹងស្អីខ្លះទៅដែលធ្វើឲ្យស្រួលខ្លួននោះ?

ក កើតរោគ

អញ្ចឹងស្អីខ្លះទៅដែលធ្វើឲ្យកើតរោគនោះ?

ខ ធាក់ឈឺ

អញ្ចឹងស្អីខ្លះទៅដែលធ្វើឲ្យធាក់ឈឺនោះ?

គ ស្រកសាច់

អញ្ចឹងស្អីខ្លះទៅដែលធ្វើឲ្យស្រកសាច់នោះ?

ឃ ស្គម

អញ្ចឹងស្អីខ្លះទៅដែលធ្វើឲ្យស្គមនោះ?

ង មិនធាត់

អញ្ចឹងស្អីខ្លះទៅដែលធ្វើឲ្យមិនធាត់នោះ?

ច ទិលមុខ

អញ្ចឹងស្អីខ្លះទៅដែលធ្វើឲ្យទិលមុខនោះ?

DRILL TEN: Substitution

គំរូ

ក តប់មិនអស់ទេ តែចាំបំប៉ុកស្លឹកឈើ ផឹកៗញ៉ាំង។

(ត្រីសាច់)

ខ រាប់មិនអស់ទេ តែងបំផុតត្រីសាច់
អីៗហ្នឹង។

MODEL:

T: Countless things, but especially
fruits and the like.
(fish and meat)

S: Countless things, but especially
fish and meat and the like.

រាប់មិនអស់ទេ តែងបំផុតត្រី
សាច់អីៗហ្នឹង។

ក. ទឹកដោះគោ
រាប់មិនអស់ទេ តែងបំផុតទឹក
ដោះគោអីៗហ្នឹង។

ខ សាច់ជ្រូក
រាប់មិនអស់ទេ តែងបំផុតសាច់ជ្រូក
អីៗហ្នឹង។

គ សណ្ដែក
រាប់មិនអស់ទេ តែងបំផុតសណ្ដែក
អីៗហ្នឹង។

ឃ សាច់គោ
រាប់មិនអស់ទេ តែងបំផុតសាច់
គោអីៗហ្នឹង។

ង ពងមាន់
រាប់មិនអស់ទេ តែងបំផុតពងមាន់
អីៗហ្នឹង។

ច ខ្លើបគោ
រាប់មិនអស់ទេ តែងបំផុតខ្លើប
គោអីៗហ្នឹង។

READING PASSAGE 2

ពិធីបួងសួង

ដើម្បីជាបដិការ ដោយកតវេទិតា ចំពោះព្រះមហាករុណាទិគុណ នៃសម្តេច ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទូទាំងប្រទេស បាននាំគ្នាធ្វើ ពិធីបួងសួង ដល់គុណព្រះរតនត្រៃ និងវត្ថុ ស័ក្តិសិទ្ធិទាំងឡាយ មានទេវតាទាំងមួយ សែនកោដិចក្រវាឡ អារុក្ខ អារក្ខទេវតា អាកាសទេវតា ភុម្មទេវតា ព្រមទាំងទេវតា រក្សាព្រះមហាស្វេតច្ឆត្រជាដើម សូមជួយក្នុង ការព្យាបាលព្រះរោគ នៃសម្តេចសហជីវិន ព្រះប្រមុខរដ្ឋ ឲ្យបានទ្រង់ឆាប់ជាសះស្បើយ ដើម្បីឆាប់បានទ្រង់ព្រះនិវត្តមកដឹកនាំប្រទេស ជាតិ ឲ្យបានយូរអង្វែងតទៅ ដោយមានការ ចំរើនព្រះបរិត្ត និងប្រគេនចង្ហាន់បិណ្ឌបាត ជាដើម ដល់ព្រះសង្ឃតាមប្រពៃណី នៃ ព្រះពុទ្ធសាសនាដូចកាលពីថ្ងៃទី ១៣ មករា ១៩៦៧ នៅមន្ទីររដ្ឋសភា សមាជិកនៃសភា ទាំងពីរ ព្រះសង្ឃនិងសមាជិកនៃកជាង្គ· ក៏បានរួបរួមគ្នាធ្វើពិធីនេះ ៗ ឯនៅខេត្ត នានា ដូចជាខេត្តតាកែវជាដើម ក៏បានធ្វើ កាលពីថ្ងៃទី ១១ មករា ១៩៦៧ នេះដែរ ៗ

NOTES FOR READING PASSAGE 2

This passage was taken from អ្នកជាតិនិយម 'the Nationalist,' (dated since January 1967) which was the goverment magazine until shortly after the overthrow of Prince Sihanouk in 1970. At the time this article was published, Prince Sihanouk was in power, and was hospitalized in Paris, France. It describes a ceremony dedicated to the Prince's recovery. Prince Sihanouk had been king, had subsequently abdicated in favor of his father, who had died before the time of this article, and was revered as if he were still king. For this reason he was addressed and referred to as if he were still king, as we see in this article. Royalty is addressed and referred to by a special type of language which involves a great many words taken from Sanskrit and Pali. Just as you have to use អញ្ជើញ and ពិសា with high-ranking commoners, so you must use special words for royalty. In fact we can say that at the formal level of speech (90-100 %) there are three different substyles: royal, clerical, and the formal style used with high-ranking commoners (this third substyle will be referred to simply as 'formal'.) Since the abolition of the monarchy, royal style is seldom necessary in speech, but you will need to understand it when you read it, since

It is still used in folk stories and in writing about the royalty of other countries. The patriarchs of the two Buddhist orders are also referred to and addressed with royal vocabulary.

There are two types of royal word. The first kind is those words which are used exclusively for royalty (or divinities). Such words includes ព្រះអង្គ 'he, she', ទ្រង់ 'he, she' (used for lower ranks of royalty), សោយ 'to eat', etc. The other type is composed of ordinary (usually formal or literary words) which are preceded by a special word to make them royal. For example, ព្រះ: is used before nouns, e.g., ព្រះរោគ 'the royal disease'; ទ្រង់ is used before ordinary verbs, e.g., ទ្រង់ឆាប់ជា 'to get well fast.' Where អញ្ជើញ is used usually laymen and និមន្ត for monks, យាង is usually used before a verb of motion whose subject is royal, e.g.,

ស្តេចយាងទៅវាំងអង្កាល់?

When will the king go to the palace?

Line 1. From line 1 to line 28 is all one sentence. The following alterations may help you understand this very long sentence better:

Line 2: put a comma at the end of the line, following សម្តេច 'prince.'

Line 5: add ដែល 'which, that' before មាន 'there were.'

Line 8: follow ជាដើម by a semicolon and put ប្រជាពលរដ្ឋ before សូម 'to request.'

Line 16: put ដែល 'during, which' before សមាជិក 'members.'

The complicated set of clauses beginning at line 8 can be numbered as follows:

clause 1 begins at line 10 with ឲ្យបាន
clause 2 begins at line 11 with ដើម្បី
clause 3 begins at line 12 with ឲ្យបាន
clause 4 begins at line 12 with ដោយ

and they can be interpreted as follows:

clause 1 modifies the clause beginning with សូម at line 8, giving the purpose of the action.
clause 2 tells the purpose of clause of clause 1.
clause 3 modifies clause 2.
clause 4 modifies the clause at line 8 that begins with សូម.

Cultural Elicitation Questions For Reading Passage 2

Ask the following questions in Cambodian. If your teacher's answers suggest new questions, be sure to ask them:

a. For whom is a បន់ស្រន់ ceremony performed? Can such a ceremony be performed for anyone?

b. Who participates in បន់ស្រន់ ceremony?

c. Is it performed only for illness?

d. Is this part of Buddhism?

e. What kinds of deities are there, in addition to those named?

f. Is it believed that a person can be made ill by witchcraft?

g. If so, through whom does the witch work?

h. If so, how would the spell be removed?

VOCABULARY

* កតវេទិតា	/kaʔtaʔveetiʔtaa/	act of repaying back (moral) obligations, or gratitude
* កត	/kaʔtaʔ/(H)	repayment
* វេទិតា		gratitude
កម្ពុជា	/kampucia/	Cambodia
កូនខ្ចី		infant, newborn baby
* កោដិ	/kaot/	ten million
កំណើត (< កើត)		birth, origin, to originate
ក្បួន		rule, generality, formula
ក្រពះ		stomach
ក្លាហាន		brave, courageous
ខាំ		to bite
គោលការណ៍		purpose, goal
* ចក្រវាល, ចក្រវាឡ		outer space (figuratively used to incate an enormous number)
ចង់ថា		to mean
ចង្ហាន់ (< ឆាន់)		food (of a monk)
ឆាន់		to eat (clerical)
ចាញ់		to be allergic to
ចំណី		food, snack
ឆ្មប		midwife
ជក់		to suck, to smoke (tobacco)
ជនបទ	/cúnəbɔt/	urban area, town, especially a remote one
ជំនាញការ		expert, skilled
ជ្រៀតជ្រែក		to interfere, to disturb, to cause problems
* ជ្រៀត		to crowd in
* ជ្រែក		to push one's way in, insert

ដកដង្ហើម		to breathe
ដង្ហើម		breath
ដំបូន្មាន		teachings, advice, moral instruction
តំបន់		region, area
តែកបាន		whenever
ថែទាំ	(ទាំ AC)	to take care of
ថ្លើម		liver
ទល់នឹង		opposite, next to, up against, up to
ទារក	/tiarúʔ/	infant, baby
ទាស់		to have a reaction to, to become sick from, to be allergic
ទឹកលុយ		money power, money
ទូទាំង		all over
ទូលំទូលាយ (ទូល AC)		wide, spacious; to be well to do
ទេវតា	/teevədaa/	deity, god
ទាំងប្រភេទទាំងអស់		of every kind, all
ទ្រង់		honorific word used before verbs whose subject is royal
ធំបំផុត		especially
នាទី		scope, domain, time of power
និវត្ត	/niʔvót/	to return (literary)
នៅត្រង់		just, specifically; to depend on
* បដិការ	/paʔdeʔkaa/	repayment, expression of gratitude
* បដិ	/paʔdeʔ/ (H)	to return; against
* បរិត្ត		sutra or prayer to protect from danger
បិណ្ឌបាត		to beg for (food)(of monk)
បិណ្ឌ		to beg (of monk)
បាត		a monk's begging bowl
បិតា		father (formal)

បុណ្យស័ក្តិ /bon sa?/	rank, status
បួងសួង	to wish for, pray for
បំបៅ	to nurse, breastfeed (mother)
បៅ	to nurse, suckle (child)
ប្រគេន	to give, to offer (to a Buddhist monk)
ប្រជាពលរដ្ឋ /paciapúlrót/	the people, populace
ប្រពៃណី /propeynii/	tradition
* ពលំ /palén/	strength (literary)
ពិគ្រោះ	to discuss a subject
ពិធី	ceremony, occasion
ពុះពារ	to counter, to protect against, to be brave
ព្រូន	tape worm
ព្រះប្រមុខរដ្ឋ	royal chief of state
ព្រះពុទ្ធសាសនា	Buddhism
ព្រះពុទ្ធ	Buddha
ពុទ្ធ	Buddha
ពុទ្ធសាសនា	Buddhism
សាសនា	religion
* ព្រះមហាករុណាធិគុណ /préh mənaaka?ru?naa-ti?kún/	[illegible]him (royalty, divinities, high-ranking clergy)
* ព្រះមហាស្វេតច្ឆត្រ /préh məhaasveetəchat/	seven-tiered white umbrella over the royal throne
* ស្វេតច្ឆត្រ /sveetəchat/	a white umbrella (literary)
* ព្រះកេន៍ត្រេក	bright, outstanding (literary)
* ព្រះរោគ	disease or illness (of royalty)
* ភូមិទេវតា /phumé?teevədaa/	god of the earth
* ភូមិ: /phumé?/	(H) earth, land (literary)

មណ្ឌល /mondúl/	region, area, center (formal)
មាតា	mother (formal)
មានតែមាន	there is but
មានស៊ីមានចុក	to eat (familiar)
ចុក	to stuff, to stop up
មូស	mosquito
ម្និះ = មនុស្ស	human being
យូរអង្វែង	for a very long time
រដ្ឋសភា	congress, parliament, national assembly
សភា	house of parliament or congress
រយៈ /rəyé?/	interval, period (time)
រាជរដ្ឋាភិបាល	royal government
រាប់មិនអស់	countless, many
រិះ	to think; stingy (slang)
រួបរួម	to unite
រួម	to join, unite
លុយកាក់	money
វត្ថុ	thing (formal)
ស័ក្តិសិទ្ធ /sa?sit/	efficacious; sacred
	completely
សព្វគ្រប់	completely
* សម្តេចឪ	'Papa Prince' (affectionate title for Prince Sihanouk)
សម្តេច	prince, nobleman (a title given to people of non-royal birth)
សម្រស់ (<ស្រស់)	charm, prettiness
* សហជីវិន	comrade
សួត	lungs
សំណាក់	place where one lives for a short time, to to at a place
ស្នាក់	to live, to dwell at
ស្គម	thin, skinny (used only for humans and animals)
ស្រកសាច់	to lose weight

ស្រឡាញ់		to love, to like
ឡើងឈាម		to have good color (not pale), to have high blood pressure
អនាម័យ		hygiene
អារ្យប្រទេស		civilized country
អារ្យៈ	/arəyéʔ/	(H) civilized
* អាកាសទេវតា		god of the air
* វនារុក្ខអារក្ខទេវតា		god that cares for forests (literary)
* វនារុក្ខ	(H)	vegetation, plants
* អារក្ខ	/aaréʔ/	(H) to take care of (literary)
អញ		I, me, (familiar)
* ឱសថាល័យ		dispensary
ឱសថ	/osot/	drug, medicine (literary)
អាល័យ	(H)	a place (literary)
ទីៗ		and the like, etc.

APPLICATIONS

1. Find the word(s) that fit(s) each of the following definitions.

Example : ការរស់នៅ

Answer : ជីវិត

១ ទើបកើត
២ ទាន់ពេល
៣ កើតកូន
៤ រុក្ខទេវតា
៥ មើលកូនឲ្យបាយទឹកនិងស្លៀកពាក់, មើលកុំឲ្យឈឺ
៦ ចេះប្រាកដក្នុងការបេយ
៧ ធ្វើឲ្យខ្យល់ចេញចូលក្នុងសួត
៨ មាតាបិតា
៩ មិនខ្លាច
១០ ខំទក
១១ ជាករបស់ជីវិត
១២ មានកូនក្នុងពោះ

2. Define the following words.

ទារក	ថែទាំ	ពុះពារ
រយពេល	ពិនិត្យ	ទិះទក
ផល	ឧបសគ្គ	មច្ឆាជាយ
សម្រាល	ស្រៀកស្រ័ក	ស្រកសាច់
រុក្ខទេវតា	កូនខ្ចី	ចាស់ចំណី
ខ្សោយ	គុណប្រយោជន៍	ថ្នាំស័ក្តិសិទ្ធិ

3. Correct the following sentences by adding the proper words.

១ បើគាត់មិនទៅ មានលោកទៅ។
២ ម្ហូបហ្នឹងធ្វើយើងស្រួលខ្លួន។
៣ ដូច្នេះតែមានលោកទេដែលចេះធ្វើ។
៤ អាហ្នឹងការធ្វើឲ្យល្អគ្រប់តាំងសព្វហ្នឹង។
៥ ការទៅមានបកស្ដបដប់ការទេ។
៦ គាត់មានគ្រឿងណាស់ចាប់មិនទេ។
៧ រឿងនេះគួរយើងព្រួយណាស់។
៨ គេគួរលើកទឹកចិត្តអ្នកជំងឺឆាប់ជា។
៩ ដើម្បីកុំមានទុក្ខវេទនា។
១០ ទឹកបំពុកយើងមានម្ហូបទាំងអស់។

4. Change the following sentences to the style indicated in parentheses.

(familiar) ខ្ញុំទទួលទានរួចហើយ។
(royal) គាត់ទៅពិសាបាយហើយ។ អង្កាលបានគាត់អញ្ជើញត្រឡប់មកវិញ។
(formal) គាត់ដេកពេទ្យពីរបីអាទិត្យហើយ។
(clerical) យើងអញ្ជើញគាត់មកពិសាបាយមុននឹងជូនសៀវភៅគាត់។

5. Complete the following sentences:

១ ... គាមពូជទេ។
២ បើនិយាយអញ្ចឹងហើយ មានតែ... ។
៣. បើគាបញ្ញៗមក ... ។
៤. មេដឹកនាំបានលើកទឹកចិត្តយើងឲ្យ... ។
៥ ស្អីខ្លះទៅដែល ... ?
៦ ប្រសិនបើខ្ញុំបានធ្វើដំណើរទៅស្រុកក្រៅ... ។
៧ ... គឺគាត់ខ្ជិលទឹកប្ដង។
៨ ពេលហ្នឹងខ្ញុំមាននាទីទាក់ទងនឹង... ។
៩ ... ដើម្បីកុំឲ្យមានការរំខានដល់... ។
១០ បើគេកាត់ទំហំបង់ដុំគន្ធុះយើង មានតែ... ។
១១ ចម្ការយើងញាក្ដូនអ្នកមាន... ។
១២. ទុក្ខវេទនាធ្វើឲ្យមនុស្សទៅជា... ។
១៣. បានអញ្ចឹងក៏ត្រូវប្រយ៉ាង ... គឺនៅត្រង់... ។

6. Describe the following medical terms in Cambodian. If you do not already know the Cambodian word, try to explain clearly enough that your teacher can tell you the word.

food poisoning hepatitis

tuberculosis
coronary thrombosis
splint
smallpox
high blood pressure
plague
kidney transplant
brain tumor
measles
vitamin C
leprosy
traveler's troubles

Once you have learned the words for the above diseases, find out how they were traditionally treated in Cambodia.

7. Have the student discuss the following situations.
   ១ ព្យាបាលកូននៅផ្ទះ
   ២ ជម្ងឺកូនក្មេង
   ៣ ឆ្មបមើលកូន
   ៤ ចិញ្ចឹមកូន
   ៥ ឲ្យទឹកដោះកូន

8. Questions for the teacher to ask .
   ១ មនុស្សភាគច្រើនស្លាប់ដោយអ្វី ?
   ២ កុមារនៅស្រុកនេះ ភាគរយប៉ុន្មានបានស្លាប់ ?
   ៣ មានជម្ងឺអ្វីខ្លះនៅស្រុកនេះ ?
   ៤ ស្រីឬប្រុសដែលងាយឈឺ ? ហេតុអ្វី ?
   ៥ ម្ហូបអ្វីខ្លះដែលធ្វើឲ្យយើងស្រួលខ្លួន ?
   ៦ ម្ហូបកំប៉ុង(canned food)អាចធ្វើឲ្យយើងឈឺទេ ?
   ៧ កុមារគេនាំឲ្យគ្រូពេទ្យមើលប៉ុន្មានដងមួយឆ្នាំ ?
   ៨ នៅស្រុកនេះមានមនុស្សមិនជឿពេទ្យទេ ?
   ៩ បើគេមិនជឿពេទ្យ ដល់គេឈឺ គេធ្វើម៉េចទៅ ?
   ១០ ហេតុអីបានពេទ្យស្រុកនេះថ្លៃម្ល៉េះ ?

9. Questions for the student to ask.
   a. What are the most prevalent diseases in Cambodia?
   b. Is treatment available to the very poor? Is there public treatment for the middle classes?
   c. Can one go to medical school in Cambodia?
   d. Where do most medical students go to study abroad? Why?
   e. What type of training does a midwife receive?
   f. Other than midwives what other kinds of medical personnel are to be found outside of Phnom Penh?

g. Do doctors and other medical personnel have to work for the government? If not, what percentage do? Where do the others work?

h. Do Western-trained practitioners ever cooperate with mediums and native healers? If so, how?

i. In the U.S. doctors often have very high incomes. Is this also the case in Cambodia?

j. How are doctors licensed?

LESSON SIX

CASTE AND CLASS

1. Can a person from a poor and ignorant family rise to the top of society? How?
2. Is a self-made man treated with the same respect as someone who was born to [illegible] that?
3. Are there any group that is considered particularly contemptible?

១
គ្រួសារកសិករកំសត់

គ្រួសាររបស់ សុខ-សម ជាកសិករសាមញ្ញ ។ បុព្វបុរសរបស់ សុខ-សម ខាងឪពុកក្ដី ខាងម្ដាយក្ដី សុទ្ធតែជាអ្នកស្រែទាំងអស់ ជាអ្នកស្រែទាល់តែមាននិស្ស័យដក់ជាប់នៅនឹងស្រែ ដែលគួរណាស់តែបានទទួលនូវការលើកដំកើងក្នុងឋានៈជាអ្នកសាបព្រោះនូវស្រូវ សម្រាប់ចិញ្ចឹមប្រជាជនទាំងប្រទេស – តែថា មានអ្នកស្រែណាមួយដែលបានទទួលនូវការលើកដំកើងនោះ? ព្រោះអ្នកស្រែជាអ្នកក្រីក្រ ស្លៀកពាក់រហែកលេបមុខលេបក្រោយ ហើយខ្វះការសិក្សា ។ ដូច្នេះ ក្នុងសម័យអាណានិគមនិយម ពួកអ្នកស្រែភាគច្រើន តែងត្រូវគេមើលងាយ, ត្រូវគេជិះជាន់សង្កត់សង្កិនពីលោកអ្នកធំ អ្នកមានខ្លះនៅតាមនិគមជនបទ ហើយរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ដោយសារការជាប់កំណែលអាណានិគមនិយមនោះ បើមានអ្នកណាមួយមិនពេញចិត្តនឹងអ្នកណាមួយទៀតនោះ គេតែងស្ដីឲ្យគ្នាថា " អាអ្នកស្រែ " ឬ " មីអ្នកស្រែ " ។ ក្រៅពីនេះ ពួកអ្នកស្រែនៅត្រូវធ្លាក់ខ្លួនទៅជាខ្ញុំកំដររបស់ពួកនាយទុន ឬជនបរទេសដែលមានឧបាយកលជាច្រើនក្នុងផ្លូវជំនួញទៀតផង ។

លុះបានធ្វើបុណ្យសពម្ដាយរួចហើយ សម កម្លោះកំព្លោះដែលទើបតែមានអាយុ ១៨ ឆ្នាំ ក៏ដាច់ចិត្ត ធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីក្រុងភ្នំពេញ ដើម្បីស្វះស្វែងរកការងារ ធ្វើនៅក្នុងព្រះរាជធានី ។

សម នៅសល់ខោអាវត្រឹមតែមួយបន្លាស់ប៉ុណ្ណោះ ។ សម បានចូលទៅសុំសំណាក់អាស្រ័យនៅជាមួយនឹងភិក្ខុមួយអង្គ នៅក្នុងវត្តមហាមន្ត្រី ដែលលោកក៏បាននិមន្តមកពីខេត្តបាត់ដំបងដែរ ។ ព្រះភិក្ខុ សៅ បានជួយជ្រោមជ្រែងយក សម ទៅផ្ញើឲ្យធ្វើការជាកម្មករលីសែងនៅក្នុងហាងជំនួញមួយ បានតម្លៃឈ្នួលត្រឹមតែ ១៨ រៀលប៉ុណ្ណោះក្នុងមួយថ្ងៃ ។

PROPER NAMES

Persons	Places	
ស្ងួន-សម = សម	វត្តមហាមន្ត្រី	name of a pagoda near the Olympic Stadium
សៅ	បាត់ដំបង	Battambang (province)

NOTES FOR READING PASSAGE 1

The reading passages in this lesson were all taken from a long novel ព្រះអាទិត្យថ្មីរះលើលោកចាស់ 'A New Sun Rises over an Old World,' a novel that earned 1st prize of the Indra Devi Literature Contest in 1960-1961. It is the story of a young man from the country who goes to seek his fortune in Phnom Penh. The various misfortunes he suffers there lead him to return to the healthier, more independent life of a farmer.

This novel has particularly vivid dialogues between of various social classes and descriptions of their interrelations. Since this is a didactic novel, there may be some exaggeration, but on the whole the attitudes are portrayed accurately.

Line 1. Note the correspondence between កម្ម 'action' in កសិកម្ម 'agriculture' and and ករ 'agent' in កសិករ 'farmer.' This correspondence applies to other words ending Is កម្ម ,e.g., បាតុកម្ម 'demonstration', បាតុករ 'demonstrator.'

Line 13. This sentence may be clearer to you if you insert a period after និយាយនោះៈ.

DRILL FOR READING PASSAGE 1

DRILL A: Substitution

គំរូ

ក ជាអ្នកស្រែទាល់តែមាននិស្ស័យជក់ជាប់នៅនឹងស្រែ ។
(ខ្មែរ - ប្រទេសខ្មែរ)

ខ ជាខ្មែរទាល់តែមាននិស្ស័យជក់ជាប់នៅនឹងប្រទេសខ្មែរ ។

MODEL:

T: To be a farmer you have to really like the farm.
(Khmer - Cambodia)

S: To be a Khmer you have to really like Cambodia.

ជាខ្មែរទាល់តែមាននិស្ស័យជក់ជាប់នៅនឹងប្រទេសខ្មែរ ។

ក កូនសិស្ស - សៀវភៅ
ជាកូនសិស្សទាល់តែមាននិស្ស័យជក់ជាប់នៅនឹងសៀវភៅ ។

ខ លោកសង្ឃ - វត្ត
ជាលោកសង្ឃទាល់តែមាននិស្ស័យជក់ជាប់នៅនឹងវត្ត ។

គ មេដឹកនាំ - ច្បាប់ទម្លាប់
ជាមេដឹកនាំទាល់តែមាននិស្ស័យជក់ជាប់នៅនឹងច្បាប់ទម្លាប់ ។

ឃ ចៅហ្វាយខេត្ត - វិន័យ
ជាចៅហ្វាយខេត្តទាល់តែមាននិស្ស័យជក់ជាប់នៅនឹងវិន័យ ។

ង អ្នកធ្វើការ - កិច្ចការខ្លួន
ជាអ្នកធ្វើការទាល់តែមាននិស្ស័យជក់ជាប់នៅនឹងកិច្ចការខ្លួន ។

ច គ្រូបង្រៀន - វិន័យក្នុងថ្នាក់
ជាគ្រូបង្រៀនទាល់តែមាននិស្ស័យជក់ជាប់នៅនឹងវិន័យក្នុងថ្នាក់ ។

DIALOGUE

វណ្ណៈមនុស្ស

	នាំអាទិ៍	to act as ringleader, to cause
	វណ្ណ vanna?	caste, color
១ ជួន	លោកពូ! ស្អីដែលនាំអាទិ៍ ឲ្យមនុស្សបែកជាជាន់ជាថ្នាក់ វណ្ណៈខ្ពស់ទាបហ្នឹង?	Puu! What makes people break up into high and low social castes?
	ម្ដេចក៏... កើតរួច	I can't believe that ... is possible
	ដល់ណាដល់ណាហើយ	quite a lot
	គួរណាស់តែ	should really
២ ពូសោម	ម្ដេចក៏ក្មួយសួរហ្នឹងកើត ក្មួយរៀន ដល់ណាដល់ណាហើយ គួរណាស់តែដឹង។	How can you ask that? When you've studied as much as you have, you really should know.
	គិត + clause	(see note)
៣ ជួន	បាទ តែគិតលោកពូស្មានថា គេបង្រៀនច្រើនរឿងនោះចុះ។	Yes (I've studied), but don't suppose that they taught me much about that.
	ថោកទាប	of low value, little importance
៤ ពូសោម	កើតជាអ្នកស្រែដូចពូ បាន យល់។ មិនថោកទាបដូច អ្នកក្រុងថានោះទេ។	You only understand if you're born a farmer like me. It isn't as contemptible as the city people say.
	កុំអ្នកណា... មិនបានទេ	no one can ...
៥ ជួន	បាទ ហើយកុំអ្នកណាមក មើលងាយមើលថោកខ្ញុំ មិនបានទេ។	Yes, and no one can come looking down on me.
	តែង(តែ)	often
	ដៀល	to insult by comparing to something bad
៦ ពូសោម	ក្មួយ! គេតែងដៀលថា "អាអ្នកស្រែ មីអ្នកស្រែ" ក្មួយប្រកាន់ទេ?	Sonny! They often speak contemptuously of country people. Do you object to that?
	ល្ងង់	ignorant

២៧ ស្ងួន	ខ្ញុំធ្លាប់ក្រ ល្ងង់ លុះខំ... ប្រឹងបានដល់សព្វថ្ងៃ ខ្ញុំមិន ប្រើ[illegible] ពាក្យមើលងាយទាំងនេះ ។	I've been poor and ignorant, so since I strived and reached where I am, I don't use those (contemptuous) expressions.
	សំដី	speech, utterance
	សំដែងឲ្យឃើញថា	to demonstrate that
២៨ [illegible]	ឃើញទេ ការពាក្យសំដីប្រើ ហ្នឹង ឲ្យឃើញថាមនុស្ស មានវណ្ណៈ ។	You see, using that kind of language shows that a person has caste.
	ខ្ញុំបាទ	I (very deferent)
	ព្រះតេជគុណ	you (very deferent)
	ទានព្រាស	very deferent particle
២៩ ស្ងួន	អញ្ចឹងពាក្យ ខ្ញុំបាទ ព្រះ តេជគុណ ទានព្រាស ពាក្យ ហ្នឹងបង្កើតឲ្យមានវណ្ណៈ ?	Then you've saying that very deferent words give status?
	noun + ទេតើ + clause	it's (noun) that ...
៣០ [illegible]	ពាក្យហ្នឹងកើតមុនវណ្ណៈ ឬ វណ្ណៈកើតមុនពាក្យហ្នឹង អ្នកឯងទេតើដែលត្រូវគិតមើលទៅ ។	You're the one who has to figure out whether status comes before such words, or such words come before status.

NOTES FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. The meaning of តិច + clause is 'don't say that ..., I'm afraid that ..., don't you dare ....'

SENTENCE NO. As you already know, you can use words like លោក, លោកស្រី, [illegible] etc. to show respect and courtesy to an age mate of equivalent or somewhat higher status. If the difference in status is very great, there is a set of especially deferent words that should be used.

There are special first person pronouns: a man says ខ្ញុំបាទ , and a woman says នាងខ្ញុំ . The appropriate second person pronoun is ព្រះតេជគុណ for men; there is no exact equivalent for women, though a very high-ranking woman could be addressed as លោកស្រី or លោកជំទាវ. Other variations on ព្រះតេជគុណ are: ព្រះតេជព្រះគុណ and តេជគុណ. Except with Buddhist monks, where they are the normal address form, all three variations are going out of use, while លោក is becoming more widely used. The appropriate third person pronoun for very deferent style is លោក (or លោកស្រី).

The particles ទាន or ទានទ្របាស are used by a commoner to another commoner of very high status or to a Buddhist monk. At the end of a clause or sentence, they follow everything else, including final particles like ទេ or ចុះ. At the beginning of an utterance ទាន may be used with a response particle បាទ or ចាំ, e.g.,

បាទទាន ខ្ញុំ(បាទ)ទៅរកគាត់ហើយ។

Yes, sir, I've already gone to look for him.

There is no convenient way to translate these very deferent words into English. 'Sir' helps, but it is confusing because it also translates លោក.

Note that anyone with whom you use ទាន, ខ្ញុំបាទ, etc. must also be addressed or referred to with the formal words for normal activities, e.g., សម្រាន្ត instead of ដេក 'sleep' or ពិសា instead of ញ៉ាំ 'eat.'

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

គំរូ

ក លុយនាំអោយមនុស្សបែកជាជាន់ជាថ្នាក់។

ខ ស្អីដែលនាំអោយមនុស្សបែកជាជាន់ជាថ្នាក់?

MODEL:

T: Money makes people break up into social classes.

S: What is it that makes people break up into social classes?

ក សំណាបនាំអោយមនុស្សធ្វើការ។

ស្អីដែលនាំអោយមនុស្សធ្វើការ?

ខ. មាន នាំអោយមនុស្សជិះជាន់មនុស្ស។

ស្អីដែលនាំអោយមនុស្សជិះជាន់មនុស្ស?

គ. លទ្ធិអាណានិគមនិយមនាំអោយអ្នកមានមើលងាយអ្នកក្រ។

ស្អីដែលនាំអោយអ្នកមានមើលងាយអ្នកក្រ?

ឃ ពួកនាយទុននាំអោយជំនួញចម្រើនឡើង។

ស្អីដែលនាំអោយជំនួញចម្រើនឡើង?

ង កិច្ចការប៉ូលីសនាំអោយមានរបៀប។

ស្អីដែលនាំអោយមានរបៀប?

ច លុយនាំអោយអ្នកមានមើលងាយអ្នកក្រ។

ស្អីដែលនាំអោយអ្នកមានមើលងាយអ្នកក្រ?

DRILL TWO: Transformation

គំរូ

ក ឯងរៀនច្រើនណាស់ហើយ នៅតែមិនចេះ ។

ខ រៀនដល់ណាដល់ណីហើយ គួរណាស់តែចេះ ។

MODEL:

T: You've studied a lot already and still don't know!

S: When you've studied so much, you really should know.

ក គាត់ធ្វើប៉ុណ្ណឹងហើយ នៅតែមិនត្រូវ ។
គាត់ធ្វើដល់ណាដល់ណីហើយ គួរណាស់តែត្រូវ ។

ខ គាត់ពន្យល់ច្រើនណាស់ហើយ នៅតែស្ដាប់មិនបាន ។
គាត់ពន្យល់ដល់ណាដល់ណីហើយ គួរណាស់តែស្ដាប់បាន ។

គ ពួកហ្នឹងដើរទៅវត្តដែរ នៅតែមិនប្រកាន់ ។
ពួកហ្នឹងដើរដល់ណាដល់ណីហើយ គួរណាស់តែប្រកាន់ ។

ឃ គេដេញច្រើនដងមកហើយ នៅតែមិនចេញ ។
គេដេញដល់ណាដល់ណីហើយ គួរណាស់តែចេញ ។

ង ពួកអស់ហ្នឹងស្ដីឲ្យប៉ុន្មានដងហើយ នៅតែមិនឈឺ ។
ពួកអស់ហ្នឹងស្ដីឲ្យដល់ណាដល់ណីហើយ គួរណាស់តែឈឺ ។

ច វាប្រាប់ប៉ុន្មានដងហើយ នៅតែមិនឈប់ទៅរកវាទៀត ។
វាប្រាប់ដល់ណាដល់ណីហើយ គួរណាស់តែឈប់ទៅរកវាទៀត ។

DRILL THREE: Response

គំរូ

ក គាត់សួរថាហេតុអ្វីបានជាខ្ញុំមិនសងលុយគាត់ ។

ខ កោកតែគាត់សួរអញ្ចឹងកើត ។

MODEL:

T: He asked why I didn't repay him.

S: I can't imagine how he could ask such a question.

ក វាប្រាប់គេឲ្យស្ដាប់យើង ។
កោកតែវាប្រាប់គេអញ្ចឹងកើត ។

ខ វាថាវាមិនស៊ីឈ្នួលបោកគេទេ ។
កោកតែវាថាអញ្ចឹងកើត ។

គ គាត់និយាយថាគាត់មិនចូលចិត្តអ្នកក្រទេ ។
កោកតែគាត់និយាយអញ្ចឹងកើត ។

ឃ ពួកហ្នឹងប្រកាន់ណាស់ គេមិននិយាយរកយើងទេ ។
កោកតែពួកហ្នឹងប្រកាន់អញ្ចឹងកើត ។

ង គេធ្វើការទាំងថ្ងៃទាំងយប់ ។
កោកតែគេធ្វើការអញ្ចឹងកើត ។

ច វាដេកក្នុងស្ពានទាល់ភ្លឺ ព្រោះវាគ្មានផ្ទះនៅ ។
កោកតែវាដេកអញ្ចឹងកើត ។

DRILL FOUR: Transformation

គំរូ

ក មនុស្សគួរណាស់តែប្រកាន់បុណ្យស័ក្តិ ។
(ថែរក្សាងារនិងងារថ្នាក់)

ខ ហ្នឹង នាំទៅឲ្យមនុស្សថែរក្សាងារនិងងារថ្នាក់ហើយ ។

MODEL:

T: People should take rank and status seriously.

(break up into social classes)

S: That'll lead people to break up into social classes.

ក គាត់គួរណាស់តែក្តីឱ្យគាត់។
(មើលងាយ)
ហ្នឹង នាំអោយគេមើលងាយ
គាត់ហើយ។

ខ គេគួរណាស់តែរកស៊ីមិនរកធ្វើការ។
(មិនចង់រកធ្វើការ)
ហ្នឹង នាំអោយគេមិនចង់រក
ធ្វើការហើយ។

គ ក្មេងក្មេងគួរណាស់តែបណ្តោយឱ្យ
ទៅលេងលេងឯង។
(បានចិត្តមិនស្តាប់ចាស់)
ហ្នឹង នាំអោយក្មេងបានចិត្តមិន
ស្តាប់ចាស់ហើយ។

ឃ កូនសិស្សគួរណាស់តែកុំបង្ខំឱ្យ
ធ្វើការហាត់។
(ខ្ជិលរៀន)
ហ្នឹង នាំអោយកូនសិស្សខ្ជិល
រៀនហើយ។

ង អ្នកស្រុកគួរណាស់តែធ្វើតែស្រែ។
(ខឹង)
ហ្នឹង នាំអោយអ្នកស្រុកខឹងហើយ។

ច ពួកហ្នឹងគួរណាស់តែជួយរាស្ត្រ។
(ថារដ្ឋការសង្កត់សង្កិនរាស្ត្រ)
ហ្នឹង នាំអោយពួកហ្នឹងថារដ្ឋការ
សង្កត់សង្កិនរាស្ត្រហើយ។

DRILL FIVE: Response

គំរូ

ក យើងប្រាប់គេឱ្យបង្រៀនរឿងហ្នឹង
យូរណាស់ហើយ។
(ស្មាន)

ខ ឈប់ស្មានថាគេបង្រៀនរឿងហ្នឹង
ទៅចុះ។

MODEL:

T: We told them to teach that a long time ago.
(think)

S: Don't think that they'll teach that.

ក រដ្ឋការបានណែនាំពួកនោះឱ្យចេះរស់នៅជា
មួយគ្នាច្រើនឆ្នាំហើយ។
(គិត)
ឈប់គិតថាពួកនោះចេះរស់នៅជាមួយ
គ្នាទៅចុះ។

ខ រដ្ឋាភិបាលបានដាក់ច្បាប់ឱ្យគេទៅរៀន
ជាមួយគ្នាហើយ។
(យល់)
ឈប់យល់ថាគេទៅរៀនជាមួយគ្នាទៅ
ចុះ។

គ គាត់សុំឱ្យគាត់ឈប់ប្រកាន់។
(សង្ស័យ)
ឈប់សង្ស័យថាគាត់ឈប់ប្រកាន់ទៅចុះ។

ឃ យើងបានពន្យល់ប្រាប់ឱ្យឈប់មើល
ងាយគេពីរបីដងហើយ។
(សង្ស័យ)
ឈប់សង្ស័យថាគាត់ឈប់មើលងាយគេទៅចុះ។

ង គេបានបង្ខំពួកនោះឱ្យជិះឡានជាមួយ
គ្នា។
(ទុកចិត្ត)
ឈប់ទុកចិត្តថាពួកនោះជិះឡានជាមួយ
គ្នាទៅចុះ។

ច. រដ្ឋាភិបាលចេញច្បាប់ឱ្យពួកឃុំនោះ
ធ្វើតាម។
(គិតស្មាន)
ឈប់គិតស្មានថាពួកឃុំនោះធ្វើតាម
ទៅចុះ។

DRILL SIX: Transformation

គំរូ

ក កើតជាអ្នកស្រែមិនថោកទាបទេ។
(គួរយល់)

ខ កើតជាអ្នកស្រែដូចគួរបានយល់ មិនថោកទាបទេ។

MODEL:

T: It's not contemptible to be born a farmer.
(As you know)

S: As you know, It's not contemptible to be born a farmer.

ក កើតជាអ្នកក្រមិនខ្លាចប៉ុន្មានទេ។
(ឯងដឹង)
កើតជាអ្នកក្រដូចឯង បានដឹង មិនខ្លាចប៉ុន្មានទេ។

ខ កើតជាមនុស្សមិនចេះត្រូវគ្នាហូកទេ។
(ពូស្រាប)
កើតជាមនុស្សដូចពូ បានស្រាប មិនចេះត្រូវគ្នាហូកទេ។

គ អ្នកធំមិនត្រូវមើលងាយគេទេ។
(លោកស្រាប)
អ្នកធំដូចលោក បានស្រាប មិនត្រូវមើលងាយគេទេ។

ឃ ជាអ្នកមានមិនត្រូវចេះតែដៀលគេទេ។
(ឯងចេះ)
ជាអ្នកមានដូចឯង បានចេះ មិនត្រូវចេះតែដៀលគេទេ។

ង កើតជាមនុស្សត្រូវតែមានស្លប់គ្នា។
(យើងដឹង)
កើតជាមនុស្សដូចយើង បានដឹង ត្រូវតែមានស្លប់គ្នា។

ច អ្នកមានមិនសូវត្រូវគ្នាទេ។
(ឯងឃើញ)
អ្នកមានដូចឯង បានឃើញ មិនសូវត្រូវគ្នាទេ។

DRILL SEVEN: Equivalence

គំរូ

ក ហើយគ្មានអ្នកណាមកមើលងាយមើលថោកខ្ញុំបានទេ។

ខ ហើយកុំអ្នកណាមកមើលងាយមើលថោកខ្ញុំ មិនបានទេ។

MODEL:

T: Nobody can look down on me.

S: Nobody can look down on me.

ក ហើយគ្មានអ្នកណាមកដៀលថាបានទេ។
ហើយកុំអ្នកណាមកដៀលថា មិនបានទេ។

ខ ដូចគ្មានពួកណាមកបង្ខំយើងឲ្យចូលបានទេ។
ដូចកុំពួកណាមកបង្ខំយើងឲ្យចូល មិនបានទេ។

គ ដូចគ្មានខាងណាបំបែកយើងបានតែម្តង។
ដូចកុំខាងណាបំបែកយើង មិនបានតែម្តង។

ឃ ហើយគ្មានអស់លោកណាប្រាប់បានទេ។
ហើយកុំអស់លោកណាប្រាប់ មិនបានទេ។

ង ដូចគ្មានរដ្ឋាភិបាលណាមកដឹកនាំបានឡើយ។
ដូចកុំរដ្ឋាភិបាលណាមកដឹកនាំ មិនបានឡើយ។

ច ហើយគ្មានព្រះតេជគុណ(អង្គ)ណានិមន្តទៅបានទេ។
ហើយកុំព្រះតេជគុណ(អង្គ)ណានិមន្តទៅ មិនបានទេ។

DRILL EIGHT: Substitution (variable)

គំរូ

ក គេច្រើនតែដៀលថា "អាអ្នកស្រែ មីអ្នកស្រែ" ក្មួយប្រកាន់ទេ?
(លោកខ្ជិល - លោក)

ខ គេច្រើនដៀលថាលោកខ្ជិល លោកប្រកាន់ទេ?

MODEL:

T: They often call you names. Do you object to that?
(you're lazy - you)

S: They often say you're lazy. Do you object to that?

គេច្រើនតែជេរថាលោកខ្ជិល លោកប្រកាន់ទេ?

ក កូនលោក - ខឹង
គេច្រើនតែជេរថាកូនលោកខ្ជិល លោកខឹងទេ?

ខ អ្នកក្រ - ពូ
គេច្រើនតែជេរថាអ្នកក្រខ្ជិល ពូខឹងទេ?

គ មិនចង់ធ្វើការ - មានប្រសាសន៍ថាម៉េច
គេច្រើនតែជេរថាអ្នកក្រមិនចង់ធ្វើការ ពូមានប្រសាសន៍ថាម៉េច?

ឃ មើលងាយថា - លោកតា
គេច្រើនតែមើលងាយថាអ្នកក្រមិនចង់ធ្វើការ លោកតាមានប្រសាសន៍ថាម៉េច?

ង ថោកទាប - ប្រកាន់ទេ
គេច្រើនតែមើលងាយថាអ្នកក្រថោកទាប លោកតាប្រកាន់ទេ?

ច ត្រកូលក្មួយ - ក្មួយ
គេច្រើនតែមើលងាយថាត្រកូលក្មួយថោកទាប ក្មួយប្រកាន់ទេ?

DRILL NINE: Transformation

គំរូ

ក គាត់ខំយ៉ាងម៉េច បានបានដល់ប៉ុណ្ណឹង?

ខ លុះគាត់ខំៗទៅ ក៏បានដល់ប៉ុណ្ណឹង។

MODEL:

T: How did strive to reach that point?

S: When he strove and strove, he reached that point.

ក តស៊ូយ៉ាងម៉េច បានបានស្រួលដល់ប៉ុណ្ណឹង?
លុះតស៊ូៗទៅ ក៏បានស្រួលដល់ប៉ុណ្ណឹង។

ខ គេរៀនយ៉ាងម៉េច បានបានធ្វើធំដល់ប៉ុណ្ណឹង?
លុះគេរៀនៗទៅ ក៏បានធ្វើធំដល់ប៉ុណ្ណឹង។

គ ចិនលក់យ៉ាងម៉េច បានបានមានដល់ប៉ុណ្ណឹង?
លុះចិនលក់ៗទៅ ក៏បានមានដល់ប៉ុណ្ណឹង។

ឃ គេពន្យល់យ៉ាងម៉េច បានបានច្បាស់ដល់ប៉ុណ្ណឹង?
លុះគេពន្យល់ៗទៅ ក៏បានច្បាស់ដល់ប៉ុណ្ណឹង។

ង គាត់គិតយ៉ាងម៉េច បានបានស្រួលដល់ប៉ុណ្ណឹង?
លុះគេគិតៗទៅ ក៏បានស្រួលដល់ប៉ុណ្ណឹង។

ច គាត់បណ្ដោយយ៉ាងម៉េច បានបានទៅដល់ប៉ុណ្ណឹង?
លុះគាត់បណ្ដោយៗទៅ ក៏បានទៅដល់ប៉ុណ្ណឹង។

DRILL TEN: Transformation

NOTE: In sentence ង, ទៅវត្តទៅវ៉ា is a colloqual way to say ទៅវត្ត

គំរូ

ក លោកត្រូវតែពិចារណាពីរឿងហ្នឹង។
(ក្មួយ)

ខ ក្មួយទេតើដែលត្រូវតែពិចារណាពីរឿងហ្នឹង។

MODEL:

T: You must figure that matter out.
(you)

S: It's you who have to figure that matter out.

ក លោកខ្លួនមិនត្រូវយករឿងហ្នឹងមកនិយាយ។
(លោក)
លោកទេតើដែលមិនត្រូវយករឿងហ្នឹងមកនិយាយ។

ខ លុយនាំអាទិ៍ឲ្យមនុស្សចែកជាជាន់ជាថ្នាក់។
(លោក)
លោកទេតើដែលនាំអាទិ៍ឲ្យមនុស្សចែកជាជាន់ជាថ្នាក់។

គ ពួកនោះធ្វើឲ្យគេមិនចូលចិត្ត។
(អាហ្នឹង)
អាហ្នឹងទេតើដែលធ្វើឲ្យគេមិនចូលចិត្ត។

ឃ ព្រះតេជគុណបង្ខំឲ្យគេគោរព។
(ពួកអស់លោក)
ពួកអស់លោកទេតើដែលបង្ខំឲ្យគេគោរព។

ង ម្តាយខ្ញុំមិនសូវទៅវត្តទៅវ៉ា (ទេ)។
(លោក)
លោកទេតើដែលមិនសូវទៅវត្តទៅវ៉ា។

ច ប្រពន្ធលោកច្រើនប្រើសំដីខ្វះការគួរសម។
(លោក)
លោកទេតើដែលច្រើនប្រើសំដីខ្វះការគួរសម។

READING PASSAGE 2

អ្នកធាក់ស៊ីក្លូ និងប៉ូលិស

សមប្រឹងធាក់ត្រីចក្រយានគួរកំសត់ទៅតាមវិថីអូហ៊ុយេ។ សមត្រេកអរជាខ្លាំង ក្នុងកាលដែលក្រឡេកមើលទៅឃើញចិនម្នាក់បោយដៃហៅ ។ សមខំប្រឹងធាក់ត្រីចក្រយានយ៉ាងលឿនសំដៅទៅរកចិននោះ ។

ក៏ប៉ុន្តែ.. សមត្រូវចាប់ហ្វ្រាំងឈប់ភ្លាម ព្រោះមានភ្នាក់ងារប៉ូលិសម្នាក់ជិះទោចក្រយានមកអែបជិត ហើយប្រាប់ឱ្យសមឈប់

«ឪ! ម៉េចក៏ធាក់ស៊ីក្លូបញ្ច្រាសផ្លូវអញ្ចឹង? ប៉ូលិសសួរ

សមស្រងាកចិត្ត... សេចក្ដីត្រេកអរក្នុងការបានទទួលភ្ញៀវជិះនោះ បានធ្វើឱ្យសមមិនបានជាសង្កេតមើលផ្លូវស្រប ឬ ផ្លូវបញ្ច្រាស ហើយខណៈនោះ សមក៏បានធាក់ត្រីចក្រយានលូកចូលជ្រុលហួសមកប្រហែលជា ៧ ម៉ែត្រទៅហើយ ។

សមប្រញាប់ប្រញាល់ចុះពីលើកែបត្រីចក្រយាន ហើយលើកដៃសំពះភ្នាក់ងារប៉ូលិស ព្រមទាំងនិយាយសុំទោស

«សុំមេត្តាអត់ទោសផងចុះលោកប្រុស ខ្ញុំបាទមិនបានជាមើល»

ភ្នាក់ងារប៉ូលិសមានទឹកមុខក្រញូវ, គ្រវីក្បាល ហើយក៏ឆ្លើយមកវិញភ្លាមថា

«ពួកអាឯងនេះ ចេះតែមានលេសដោះសារៈហើយ ចាយគេធ្វើជាសញ្ញាប៉ុណ្ណាប៉ុណ្ណោះម៉េចក៏មិនមើល?» ភ្នាក់ងារប៉ូលិសនិយាយដោយពាក្យតឹងរឹង «មើល! យក

សៀវភៅសុំគូមកមើល!»

សមលូកយកសៀវភៅត្រីចក្រយានហុចទៅឱ្យភ្នាក់ងារប៉ូលិសដោយដៃទាំងពីរ ។

ប៉ូលិសកម្លោះនេះ មិនដែលអភ័យទោសឱ្យដល់អ្នកណាសោះឡើយ ។ គេពិនិត្យមើលសៀវភៅត្រីចក្រយានដោយហ្មត់ចត់ ហើយក៏ទាញកូនសៀវភៅមួយចេញមក ។ ស[illegible]ញដូច្នោះ ក៏ភិតភ័យជាខ្លាំង ព្រោះដឹងថា ត្រូវបង់ប្រាក់ពិន័យ បើតិចណាស់ក៏ ២៥ រៀលដែរ ។

«ព្រះតេជគុណ!» សមនិយាយដោយសម្លេងញ័រៗ ភ្នែកសម្លឹងមើលភ្នាក់ងារប៉ូលិសដោយសភាពអង្វរករ «សូមមេត្តាអត់ទោសឱ្យខ្ញុំបាទម្តងទៅចុះលោកប្រុស»

ភ្នាក់ងារប៉ូលិសគ្រវីក្បាល

«អញមិនដែលអត់ទោសឱ្យអ្នកណាធ្វើខុសទេ ឯងក៏ប្រហែលជាដឹងច្បាប់ខ្លះៗដែរហើយ កាលបើឯងធ្វើខុស អញក៏ត្រូវតែចាត់ការធ្វើទៅតាមនាទីរបស់អញ»

NOTES FOR READING PASSAGE 2

Lines 10. and 15 The phrase បានជា used before a verb is equivalent to បាន in the same question. It means 'to get around to, to have time to, to occur to someone to (do).'

Line 25 The phrase ដោយដៃទាំងពីរ 'with both hands' is a further indication of សម's deference to the policeman. It is considered polite to use both hands in handing something to another person; in fact, it is obligatory to do so with a person to whom one owes respect. Certainly it is due anyone to whom លោកប្រុស is used.

VOCABULARY

កម្មករ	kammakɑɑ	laborer, coolie
កម្លោះ		young man, bachelor
កល		trick
កសិករ	kaʔsəʔkɑɑ	farmer, peasant (formal)
* កសិ	kaʔseʔ	(H) pertaining to land and farming
ករ	(H)	agentive suffix with certain bases
កែប		seat of a bicycle
កោតកើត		I can't believe that ..., how can ... (happen)?
កុំអ្នកណាៈគ្មានអ្នកណា		no one can ... (indicates warning or concern)
* កំអែល < ក្អែល		dead skin that flakes off; frequently used figuratively for something useless and disgusting
* ក្អែល		dead skin that flakes off
ក្ដី... ក្ដី		whether ... or ...
ក្រញូវ (~ មុខក្រញូវ)		frowning, angry expression
ក្រឡេក		to glance
ក្រីក្រ (ក្រ AC)		poor
ខណៈ	khaʔnaʔ	time
ខ្ញុំកញ្ជះ		servant, slave
ខ្ញុំ		servant, slave
កញ្ជះ		to be together, to follow along, to keep company
ខ្ញុំបាទ		I, me (male, deferent)
* គូកំសត់		companion in good and bad fortune
កំសត់		sad, troubled
គួរណាស់តែ		should really
គ្រវី		to shake (head), wave from side to side, to twirl
clause + ចុះ		go ahead and..., I urge you to...
ជិះជាន់		to oppress
ជ្រុល		too much, overdone, out of line
ជ្រោមជ្រែង		to help out
ញ័រ		to tremble
ដក់		to put in a bag or pocket, to heat
ដល់ណាដល់ណី		quite a lot
ដាច់ចិត្ត		to decide to do something difficult or painful, 'to bite the bullet'
ដៀល		to insult by comparing to something bad
ដោះសារ		an excuse, to make an excuse
* ដំកើង		to raise
* ខ្ពើង		ideal, excellent
* កើង		high (rare)
តិច + clause		indicates warning or concern
តិចណាស់ចា		at least
តឹងរ៉ឹង (រ៉ឹង AC)		tight, strict, firm
* តែថា		however
ត្រកូល		lineage, family
* ត្រីចក្រយាន		cyclo (formal)
* ត្រី		three (literary)
* ចក្រ		wheel, engine, machine (literary)
ត្រឹមតែ		only, just at
ត្រេកអរ		delighted, very happy
* ត្រេក		to want (poetic)
ថោកទាប		trivial, contemptible, unimportant, cheap
* ទានប្រោស		very deferent particle
ទាន		alms, charity; very deferent particle
ទាល់តែសោះ		in no way, at all, whatsoever

* ទឹកលុយ, -ប្រាក់	money
ទឹកមុខ	facial expression
noun + ទេទើ + clause	It's (noun) that ... + clause
* ទោចក្រយាន	bicycle
* ទោ	two (literary)
ធ្លាក់ខ្លួន	to fall in status or wealth
ធ្វើធំ	to be important, have status
នាងខ្ញុំ	I, me (female, deferent)
នាយទុន	capitalist, tycoon
ទុន	capital, principal
និយាយរក	to be friendly, seek out, talk to
និស្ស័យ	desire, understanding; something in common
នាំអាទិ៍ nóm aat	to cause, instigate
បង្រួបបង្រួម	to cause to unite
* ពាយ	a Chinese gesture of respect, kowtow; to kowtow
ប៉ុណ្ណាប៉ុណ្ណី	ever so much
ប៉ុណ្ណោះ	that much
បន្លាស់ (<ផ្លាស់)	a change of clothing (classifier for clothing)
បុព្វបុរស	ancestor, forebear (literary)
* បុព្វ	first, original (literary)
បុរស	man, male (formal)
បើតិចណាស់ក៏	at least ...
បោយដៃ	to wave the hand
ប្រញាប់ប្រញាល់	hasty, in a hurry, urgent
ផ្លូវបញ្ច្រាស	the wrong way on a road (against traffic)
ផ្លូវស្រប	the right way on a road, parallel road (with traffic)

ពិន័យ	to fine (formal)
ព្រោះ	to sow
ព្រះតេជគុណ	/prodeccakún/ you, he (very deferent, used for males)
* ភិក្ខុ	a Buddhist monk
ភិតភ័យ	to be afraid (rare
ភិត	to be afraid (rare)
ភ្នាក់ងារ	agent, employee
មី	derogatory or intimate title for a female correspondent to for a male
មើលងាយ	to look down on, despise
មើលថោក	to look down on, despise
មេត្តា	to pity, forgive; please (carries a strong pleading connotation)
ម៉ែត្រ	meter (unit of measurement
លទ្ធិ	philosophy, ideology, regime
លី	to carry propped up against the shoulder, e.g., rifle
លូកចូល	to reach in; figuratively: to enter
លូក	to reach
* លេចមុខលេចក្រោយ	ragged and full of holes front and back
ល្ងង់	ignorant, stupid
* វណ្ណ	color, color of complexion; caste, lineage
វិថី	street, road
សង្កត់សង្កិន	to oppress, to sit on and push down
សង្កត់	to press on something
សង្កិន	to run over, flatten, grind by milling action
កិន	to grind, to mill
សង្កេត	to observe
សព	corpse, the late ...

	សម្រួះសម្រួល (ស្រួះស្រួល)	to ease, to smooth the way
	សាប	to sow (for eventual transplanting)
	សាមញ្ញ /saamaañ/	ordinary, general
*	សៀវភៅស៊ីក្លូ	registration book for a cyclo (unofficial usage)
	សែង	to carry (by two or more people)
	សំដី (ស្តី)	speech, utterance
	សំដៅ	to, towards
	សំពះ	to greet with hands pressed together and raised to the face, a gesture of respect
	ស្រងាកចិត្ត	to be disappointed
	ស្វះស្វែង	to look hard for
*	ស្វះ	to look hard for
	ស្វែង	to look hard for

	អង្គ /ɔŋ/	classifier for royalty, clergy, and deities
*	អង្វរករ (ករAC)	to plead, beg
	អង្វរ	to plead, beg
	អត់	to be patient, bear, put up with
	អភ័ព្វ	unlucky, luckless
	អភ័យទោស	to pardon, to forgive
	អភ័យ	to forgive
	អាណានិគមនិយម	colonialism
	អាណានិគម	protectorate
*	អាណា (H)	law, power
	និគម	commune, colony
	និយម	-ism
	អាស្រ័យ	to depend on, to eat
	អាឯង	you (intimate or contemptuous)
	ឧបាយ	trick
	អែប	to approach

APPLICATIONS

1. Find the word(s) that fit(s) each of the following definitions.

example: ដាក់បង់ទឹក

answer : ស្ដាប, សាប

១ ពិបាកវេទនានិងព្រួយ
២ ខិតខំប្រឹងប្រែង
៣ ខ្ចីលុយគេហើយមិនបានសងគេវិញ
៤ មិនយកថ្លៃ
៥ គ្មានឬអត់សំណាង
៦ ហ៊ានឬអាចធ្វើអ្វីមួយដោយមិនខ្លាច
៧ អ្នកធ្វើការដោយកម្លាំង
៨ សុំដើម្បីកុំឲ្យគេយកទោស
៩ អត់ទោសឬមិនយកទោស
១០ មិនអាចញ៉ាំបានទៀត

2. Correct the following sentences by adding the proper words.

១ មិនមែនដូចតួយល់នោះ ។
២ រួចកុំអ្នកណាបង្ក្រាបគាត់ទេ ។
៣ គេប្រើនីតិរៀលជាតាអ្នកក្រីក្រ អ្នកក្រ ។
៤ ខ្ញុំក្រណាស់ ខ្ញុំស្លៀកពាក់លេចមុខក្រោយ ។
៥ ខ្ញើងហ៊ីងបរទឹកមានការរងគ្រា ។
៦ គេតែងតែស្តីគាត់ថា គាត់ខ្ជិល ។
៧ ក្មួយនេះគាត់មិនទាន់មានលុយទេ   គាត់កំពុងតែក្រើម ។
៨ ខ្ញុំអក្រុតាំនិងតាក្រសំងឺនោះមិនបាន   ខ្ញុំនឹងបញ្ចូនទៅ ។
៩ សព្វថ្ងៃគាត់រកស៊ីសឹក ។
១០ ក្មួយនេះគាត់រកស៊ីក្រីក្រ ។
១១ សព្វថ្ងៃ គាត់រកស៊ីឆ្ងាន ។

3. Define the following words.

មាននិស្ស័យ
ដាប់កំរិល
ដាច់ចិត្ត
ដកដាប់
ទាញចិត្ត
ធ្លាក់ខ្លួន
ដំណើង
ស្ដីឱ្យ
ដោះសារ
សាប
ខ្ញុំកដៃ
ប៉ាយ
មើលងាយ
សកញ
ទឹកមុខ

4. Play the following role.

You have just become the proprietor of a small business, which you would like to revitalize. You would like to remodel the quarters and modernize the stock (and anything else that may occur to you). You are trying to arrange for a loan from an official of a bank.

5. Have the student discuss the following situations.

១ ភាសាអ្នកក្រីក្រ និងអ្នកស្ដុកភារ
២ ជីវភាពរស់នៅអ្នកក្រីក្រ និងអ្នកទីក្រុង
៣ សំលៀកបំពាក់អ្នកក្រីក្រ និងអ្នកទីក្រុង
៤ ម្ហូប, របៀបបរិភោគ   និងពេលវេលាបរិភោគរបស់អ្នកក្រីក្រនិងអ្នកស្ដុកភារ

6. Questions for the teacher to ask.

១ ឮថាការបរិភោគសមើបាបការបរិភោគទៅណាស់   មែនទេ ?
២ ហេតុអ្វីបានពាក់ស្បែកស និងស្បែកខ្មៅមិនត្រូវគ្នា ?
៣ ចុះពួកខាងជើង និងពួកខាងត្បូងខុសគ្នាយ៉ាងម៉េចខ្លះ ?
៤ ហេតុអ្វីបានក្មេងនិងចាស់មិនត្រូវគ្នា ?
៥ នៅស្រុកនេះមានបែកជាជាន់ជាថ្នាក់ទេ ?
៦ តើអ្នកមាន និងអ្នកក្រនៅភូមិជាមួយគ្នាទេ ?
៧ ពាក្យ bussing មានន័យយ៉ាងម៉េចទេ ?
៨ ស្ថិតិរៀលធ្វើឲ្យមនុស្សបែកជាជាន់ជាថ្នាក់ ?

៩ ហេតុអ្វីបានជា [illegible]?
១០ ហេតុអ្វីបានជាអ្នក [illegible] ល្អជាងកើតមកពីគ្រួសារអ្នកមាន?

7. Questions for the student to ask.

a. In former times, did Cambodia have castes?
b. Does it have castes today? That is, are there certain groups of different social status, whose members may not intermarry?
c. Are there any group that are considered particularly contemptible?
d. What are the social classes in Cambodia? Are they based on birth, wealth, education, or what?
e. Can a person from a poor and ignorant family rise to the top of society? How?
f. What would hinder such a rise? What would help it?
g. Why are country people looked down on?
h. What are some of the differences in the language used by country and city people?
i. Is a new rich person or self-made man treated with the same respect as someone who was born to high status?
j. Do the wealthy and the poor live in the same part of town?
k. What does your teacher believe leads to social stratification?

LESSON SEVEN

SOCIAL STRATIFICATION WITHIN THE HOUSEHOLD

a. Are servants regarded as part of the family?

b. Have there been changes in the way servants are treated in the past 20 or 30 years?

c. What are the responsibilities of an employer to his servants?

d. How are poor relations treated?

ដោយសេចក្ដីខ្នះខ្នែងយកចិត្តទុកដាក់នឹងការងារ នឹងសេចក្ដីថ្លៃថ្នូរ ទិតបានទទួលប្រកាសតែងតាំងជាក្រុមការតាំងកម្លោះ ៗ ក្នុងពេលនេះអាចសង្កេតបានថា បើលោកទិតនឹងស្វែងរកនារីឯណាដែលស្អាតឆើតឆាយ ហើយ[illegible] ព្រមទាំងទ្រព្យសម្បត្តិនោះ លោកនឹងរកបានដោយងាយ ៗ ព្រោះការងារក៏រុងរឿង សម្បត្តិក៏មាន រូបលោកទៀតក៏បាន ៗ តែលោកមិនអាចមើលឃើញស្ត្រីឯណាដែលត្រូវចិត្តក្រៅពីម៉ាលីឡើយ ៗ ម៉ាលីតែមួយប៉ុណ្ណោះទេដែលជានារីជាទីគាប់ចិត្តរបស់លោក ៗ ក្នុងលោកយើងនេះ គ្មានអំណាចណាដែលអាចទប់ចិត្តលោកមិនឲ្យស្រឡាញ់ម៉ាលីយ៉ាងប្ដូរដៃតែបានឡើយ ៗ ក្រមុំកម្លោះទាំងពីរ គឺចេះតែលបស្មោះស្ម័គ្រនឹងគ្នារៀង ៗ មក ៗ ច្រើនដងណាស់ដែលលោក ទិត ចង់ចូលទៅជំរាបលោកឪពុកនឹងអ្នកម្ដាយថា លោកប្រាថ្នានឹងចិញ្ចឹមម៉ាលី ជាភរិយាដោយពេញមុខ ៗ តែម៉ាលីដែលចេះគិតវែង គិតឃើញខ្លួនខាងទាបថោកណាស់ មិនសមល្មមនឹងលោក ទើបតបទៅលោកថា :

– « ឃើញទេលោកបង តែប៉ុណ្ណោះអូនក៏សុខណាស់

ទៅហើយ ម្ដេចលោកបងចង់តែឲ្យសុខជាងនេះទៅទៀត គួរគិតឲ្យល្អសិនថា ការដែលយកបាក្រៅមកជាប្រពន្ធយ៉ាងពេញមុខនោះ ជាការមិនប្រសើរទេ គេនឹងនិន្ទាដល់ឈ្មោះលោកបង តិចលោកមីងគាត់ទឹងនឹងលោកបង ហើយគាត់ទឹងលើប្រពន្ធបង ខ្លួនក្រែងក៏មិនសុខទេដឹងលោកបង ? កុំជកបគាត់ធ្វើអី...»

ម៉ាលីចេះដាក់ខ្លួន សឹងដូចពាក្យបុរាណាចារ្យលោកថាដើមស្អក ខុនជាក់គ្រាប់ ។ ចំណែកលោកចិត យល់ឃើញថា ដំកបប្ដីមិនដំកបនោះ មិនសំខាន់ទេ ព្រោះយ៉ាងណាក៏ដោយរឿងនេះ ក៏គង់តែផុះឡើងជាមិនខាន ។ លោកចិតបានកាត់ចិត្តសម្រេចថា នឹងចិញ្ចឹមសង្សារនេះឲ្យសមមុខបានសុខគ្រប់យ៉ាង ។

ក.សេម្នាក់នេះ គង់ទ្រង់នៅយូរពុំបាន ។ គ្រាប់ផុតម៉ាលីនាងក៏មានផ្ទៃ ។ បាយពុំសូវបាន ឈឺរអេះរអុះ ធ្វើការសឹងពុំកើត ។ នៅថ្ងៃដែលលោកស្រីមណ្ណាប្រាប់រឿងនេះលោកចិតមិនទាន់ត្រឡប់មកពីធ្វើការទេ ។ ម៉ាលីបានទទួលទោសនៃសេចក្ដីស្នេហាដោយរំពាត់លោកស្រី ។ នាងនេះសោកសង្រេងនៅក្នុងបន្ទប់ ។

ចំណែក លោកប៊ុនចេត កេកត់គេចមុខពីលោកស្រីព្រោះខ្លាចមានរឿងក៏វែងទៅទៀតខ្ទុះ លោកបានជួបនឹងចិតកូនកម្លោះ ៖

—« ចិត ! ឯងទៅធ្វើម្ដេចម៉ាលីហ្នឹះ ? ក្ដៅក្រហាយពេញផ្ទះហើយ »

និយាយរឿងលោកដើរបួសទៅ ។

លោក ចិត ញាក់ញើមក្ដុក គ្មានក៏យល់នឹងរឿងម៉ាលីទេ តែក៏យល់នឹងពាក្យដែលជាក្ដៅក្រហាយពេញទាំងផ្ទះ ។ លោកឈានដើរចូលទៅបន្ទប់ម៉ាលី ។ លោកស្រីក្រឡេកឃើញក៏ស្រែកហៅ ។ តែចិតលើកដៃសំពះសូមទោសថា :

„ សូមទោស ឈប់សិនអ្នកម្ដាយ ចាំបន្តិចទៀត "

លោកស្រីចង់ចេញតាមណាស់ តែឃើញចូលទៅក្នុងបន្ទប់ម៉ាលីផ្ទួញ លោកស្រីក៏ឈប់ស្ងៀម ។ លោកមិនចង់ឃើញមុខម៉ាលីទៀតទេ ព្រណិតណាស់ដែរ តែ ស្អប់ព្រោះលោកស្រីជាមាតា ប្រាថ្នាចង់ឃើញកូនកម្លោះលោកខ្ពស់មុខជាងនេះ ។ កេរ្តិ៍ឈ្មោះដែលក្រអូបសុះសាយ ទៅលើស្រុកក្រុងនៃសន្តមរបស់ ចិត លោកស្រីត្រូវបញ្ចាស់ ។ ព្រោះផ្ទួញនេះធ្វើលោកស្រីប្រាថ្នាឲ្យកូនលោករៀបចំអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាមួយនារីដែលមានត្រកូលខ្ពង់ខ្ពស់ ដើម្បីជាការរុងរឿងទៀត ។ តែ អនិច្ចា ! កូនកម្លោះរបស់លោកស្រីមកផ្ទើងស្រឡាញ់នាងម៉ាលីទៅហើយ ។ លោកស្រីយល់ថា ម៉ាលីនេះហើយដែលជាឧបសគ្គកំងើកមិនឲ្យកូនលោកស្រីចំរើនទៅបាន ។

NOTES FOR READING PASSAGE I

The two reading passages in this lesson are taken from a novel called ភរិយាពីរ 'Two Wives' published in the 1960's. Unlike the book excerpted in the preceding lesson, it is not a didactic novel.

Line 2 The phrase ទាំងកំលោះ means 'although (still) a young man.'

Line 9 In ជាទីគាប់ចិត្ត the word ទី 'place' means 'the object of', e.g., the object of attraction. ទី can have this meaning with other verbs as well, e.g., (ជា)ទីគោរព 'object of respect.'

Line 23 The words រូបរាង is equivalent to រាង but adds a connotation of concreteness.

Line 29 In this lesson there are no fewer than seven compounds which include the word ចិត្ត 'heart, mind.' The words introduced in this lesson are: ត្រូវចិត្ត 'to be pleased', បំពេញចិត្ត 'to satisfy', កាត់ចិត្ត 'to make a definite decision', គាប់ចិត្ត 'to be pleased', ចិត្តត្រជាក់ 'calm', ដាច់ចិត្ត 'to make up one's mind to do something difficult', and ទប់ចិត្ត 'to restrain desire, to calm.'

These words may be classified by their structure and role in sentences as follows:

1. Intransitive verb + ចិត្ត, usually describes a state or feeling, e.g.,

ស្រងាកចិត្ត	'disappointed'	គាប់ចិត្ត	'pleased'
អស់ចិត្ត	'to be fed up'[1]	សុខចិត្ត	'willing'
ពេញចិត្ត	'satisfied'	អន់ចិត្ត	'to feel humiliated'
រំជួលចិត្ត	'moved emotionally'	ក្ដៅចិត្ត	'angry'

2. ចិត្ត + adjective, usually describes a personality characteristic, e.g.,

ចិត្តត្រជាក់	'calm, not angry'	ចិត្តខ្មៅ	'evil, bad (person)'

3. transitive verb with ចិត្ត as object of the verb. This class has two subclasses:

a. verb compound is intransitive, e.g.,

ទប់ចិត្ត	'to restrain desire (in oneself)'		
ស្ម័គ្រចិត្ត	'to volunteer'	ខូចចិត្ត	'to get spoiled'
សម្រេចចិត្ត	'to decide'	មានចិត្ត	'to be willing'
កាត់ចិត្ត	'to decide definitely'		
ដាច់ចិត្ត	'to make up one's mind to do something difficult'		

b. verb compound is transitive, e.g.,

ទុកចិត្ត	'to trust'	បំពេញចិត្ត	'to satisfy'
សម្រួលចិត្ត	'to please'	យកចិត្ត	'to flatter'
ផ្គាប់ចិត្ត	'to please some one'		

Line 54 Here ទើប has the same meaning as បានជា 'is why.'

---

[1] This could also be classified as transitive verb + ចិត្ត.

DIALOGUE

បានទៅបានមក

	ឲ្យតែ	Just so, provided that
	ល្អល្អក	beautiful
	លើកឲ្យ	to offer (see note)
	យកមិនអស់	plenty, more than can be taken
១ បុក	កុំព្រួយ រៀនឲ្យតែចេះទៅ កូនក្រមុំអ្នកធំល្អល្អកៗ គេ លើកឲ្យយកមិនអស់។	Don't worry, just get an education, and you'll be offered more pretty daughters of important men than you can take.
	ហ៊ាន	to dare
	សំឡឹង	to look at, to stare
	សំឡឹងឃើញ	to expect to see, to foresee
២ ទេព	តែគេហ៊ានឲ្យហើយ គេ សំឡឹងឃើញស្អីមួយហើយ។	If they offer their daughter, they already foresee something.
	បានទៅបានមក	to work two ways
	បើកឲ្យ	to allow
	អា + verb	(see note)
៣ ប៊ុក	អារឿងហ្នឹង វាបានទៅបាន មក តែបើហួសបើកឲ្យ អាទៅច្រើនពេក ក៏មិនកើតដែរ។	That works two ways. But if we allow them too much, that won't do either.
	ថា	to say
	ធើ (ធ្វើ)	to do
	ទៅមកទៅមក	finally
៤ ទេព	អាថាវាស្រួលទេ តែធ្វើវារឹង ទៀត។ ទៅមកទៅមក ដូច រឿងពូម៉ីអញ្ចឹង។	It's easy to talk, but doing is another matter, (when it may come out) as it finally did in Puu Mey's case.
	ហួស	too much, excessive
	អត់	not (colloquial)
៥ ប៊ុក	រឿងពូម៉ី វាហួសពេក តែអញអត់ដឹងរឿងហ្នឹងច្បាស់ ទេ។	That business of Puu Mey is really too much, but (actually) I'm not sure of what happened.

ជាជាង	more than
សម	appropriate, to be becoming
បុណ្យ	power, influence
ស័ក្តិ	rank, status
សមបុណ្យសមស័ក្តិ	appropriate to one's status

៦.	ម៉ៅ	គ្មានរឿងអីជាជាងក្រនិងមានទេ។ ពូម៉ីគាត់ក្រពេក គេថាគាត់មិនសមបុណ្យសមស័ក្តិនឹងគេ។	It's nothing more than rich and poor. Puu Mey is too poor; they said he doesn't fit in with their social status.

ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ	nevertheless
ចូលផ្ទះ	to enter a house

៧.	ម៉ុក	ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏មិនត្រូវដេញគាត់មិនឲ្យចូលផ្ទះដែរ។	Nevertheless, they shouldn't have forbidden him to enter their house.

លោកម៉ន = កូនពូម៉ី	name of a person
ធ្វើ	to pretend
ធ្វើមិនដឹង	to pretend not to know

៨.	ម៉ៅ	គេមិនគ្រាន់តែដេញតែគាត់ទេ គេដេញទាំងលោកម៉នទៀតផង តែលោកម៉នធ្វើមិនដឹង។	Not only did they forbid him the house, they even did it to Mon (his son who is married to their daughter) as well, but Mon pretended not to notice.

តឹងតែង	to be hard on
ម៉េចក៏	how come
កប្រុក	dumb, sleazy, dirty; figuratively: to be a weakling

៩.	ម៉ុក	ម៉េចក៏ខាងស្រីនោះតឹងតែងម្លេះ? ហ៊ី (ហើយ) លោកម៉នម៉េចក៏កប្រុកម្លេះ?	Why is the wife's family so hard on him? And how come Mon's such a weakling?

ធ្វើដឹង	to take notice
verb + ម៉េចនឹងកើត	how can ...? (rhetorical question)

សិតតែ = សុទ្ធតែ

បស់ = របស់

ដោយសារ	because of

១០.	ម៉ៅ	ធ្វើដឹងម៉េចនឹងកើត បើផ្ទះ ឡានស្អីៗសិតតែបស់គេ ទេ បានធើធំទៀតក៏ដោយសារគេដែរ។	How can he take notice if the house, car, and everything belong to his wife's

family, and furthermore he owes his (important) position to them as well.

NOTES FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. 1 Ordinarily the man or his family takes the initiative in arranging for a marriage in Cambodia. In fact, formely it was the custom for a suitor to prove himself by gifts and service to the woman's family before he was accepted. However, in some cases where a particular desirable man is concerned, parents may offer their daughter to him, usually with the daughter's acquiescence. Such an offer may be made because of the man's excellent prospects or because of the wealth or position of his family. In such cases the daughter is usually attractive as well.

SENTENCE NO. [illegible] Note that ការ here is used to nominalize the following verb ការទៅ 'going.'

SENTENCE NO. 7 The word ឡើងផ្ទះ means 'to come into (the house), to enter (the house).' It is so said because the Cambodian houses are traditionally built on stilts in order to save spaces underneath them for storage and additional ventilation. The word (អញ្ជើញ) ចូល 'please come in' is also used but mostly in the city. ឡើងផ្ទះ also means 'house warming, open house.' It is used in the city as well as in the country whether the house is built on stilts or on the ground.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

គំរូ	MODEL:
គ ត្រូវរៀនយ៉ាងម៉េចបានបានកូនស្រីប៉ុអ្នកធំ ?	T: How should one study so one will be able to marry a girl from a high-up family?
(ចេះ)	(to know)
ស ត្រូវខិតខំរៀនឲ្យចេះទៅ បានកូនស្រីប៉ុអ្នកធំហើយ។	S: Just study well, and you'll get a girl from a high-up family.

ក និយាយយ៉ាងម៉េច បានមានគេ
ចូលចិត្ត។
(ត្រឹមត្រូវ)
និយាយឲ្យតែត្រឹមត្រូវទៅ បាន
គេចូលចិត្តហើយ។

ខ ធ្វើខ្លួនយ៉ាងម៉េច បានឪពុក
ម៉ាក់ស្រលាញ់បាន?
(ស្អាតរីករាយ)
ធ្វើខ្លួនឲ្យតែស្អាតរីករាយទៅ
ឪពុកម៉ាក់ស្រលាញ់បានហើយ។

គ ដាក់ខ្លួនយ៉ាងម៉េច បានចូលជាមួយ
គេចុះ?
(ត្រាន់បើ)
ដាក់ខ្លួនឲ្យតែត្រាន់បើទៅ ចូលជា
មួយគេចុះហើយ។

ឃ រើសប្រពន្ធយ៉ាងម៉េច បានបានកូន
ល្អ?
(ប្រយ័ត្ន)
រើសប្រពន្ធឲ្យតែប្រយ័ត្នទៅ បាន
កូនល្អហើយ។

ង បើកឡានយ៉ាងម៉េច បានទៅឆាប់
ដល់?
(លឿន)
បើកឡានឲ្យតែលឿនទៅ ទៅឆាប់
ដល់ហើយ។

ច ធ្វើការយ៉ាងម៉េច បានបានឆាប់
ឡើងបុណ្យស័ក្តិ?
(ប្រយ័ត្នហើយល្អ)
ធ្វើការឲ្យតែប្រយ័ត្នហើយល្អទៅ
បានឆាប់ឡើងបុណ្យស័ក្តិហើយ។

MODEL:

T: They see something.
(dare to offer)

S: If they dare to offer their daughter,
they already see something.

ក គាត់ទាញការទៅខ្លួន។
(ចេះចាំឲ្យគេ)
តែគាត់ចេះចាំឲ្យគេហើយ គាត់
ទាញការទៅខ្លួនហើយ។

ខ គាត់ធ្វើឲ្យយ៉ាងល្អ។
(ខ្វល់)
តែគាត់ខ្វល់ហើយ គាត់ធ្វើឲ្យ
យ៉ាងល្អហើយ។

គ គេចង់ធ្វើអីក៏បាន។
(មានអំណាច)
តែគេមានអំណាចហើយ គេចង់ធ្វើ
អីក៏បានហើយ។

ឃ ម្ដាយខ្ញុំធើអីក៏ធើដែរ។
(ខឹង)
តែម្ដាយខ្ញុំខឹងហើយ ម្ដាយខ្ញុំធើអី
ក៏ធើដែរហើយ។

ង ហ៊ានការធើប្រពន្ធ។
(ហ៊ានស្រឡាញ់)
តែហ៊ានស្រឡាញ់ហើយ ហ៊ានការធើ
ប្រពន្ធហើយ។

ច ទៅឲ្យទាល់តែបាន។
(ប៉ុនទៅ)
តែប៉ុនទៅហើយ ទៅឲ្យទាល់តែ
បានហើយ។

DRILL TWO: Transformation

គំរូ

គ គេសង្ឃឹមលើស្អីមួយ។
(ហ៊ានលើកឲ្យ)

ស តែគេហ៊ានលើកឲ្យហើយ គេ
សង្ឃឹមលើស្អីមួយហើយ។

DRILL THREE: Substitution

គំរូ

គ មាត់ថាថាស្រួលទេ តែធើមិនកើត។
(ទៀន - ប្រហុកមិនដាច់)

ស ទៀនថាថាស្រួលទេ តែប្រហុក
មិនដាច់។

MODEL:

T: It's easy to talk, but doing is another matter.
(study - pass the exam)

S: It's easy to study, but passing the exam is another matter.

ឯការរៀនវាស្រួលទេ តែប្រឡង
មិនជាប់។

ក ចាំ - ធ្វើមិនត្រូវ
ឯចាំវាស្រួលទេ តែធ្វើមិនត្រូវ។

ខ ស្វែងរក - រកមិនឃើញ
ឯស្វែងរកវាស្រួលទេ តែរក
មិនឃើញ។

គ ឲ្យខ្ចី - ទារមិនឲ្យវិញ
ឯឲ្យខ្ចីវាស្រួលទេ តែទារមិនឲ្យ
វិញ។

ឃ យកឡានទៅប្រើ - សាំងមិនដាក់ឲ្យ
ឯយកឡានទៅប្រើវាស្រួលទេ តែ
សាំងមិនដាក់ឲ្យ។

ង ធ្វើការ - លុយមិនឲ្យទៀង
ឯធ្វើការវាស្រួលទេ តែលុយមិន
ឲ្យទៀង។

ច ឲ្យខ្ចី - ខូចមិនធ្វើឲ្យ
ឯឲ្យខ្ចីវាស្រួលទេ តែខូចមិន
ធ្វើឲ្យ។

DRILL FOUR: Transformation

គំរូ
ក ក្រធ្វើឲ្យមនុស្សពិបាក។
ខ គ្មានអីជាជាងក្រទេដែលធ្វើឲ្យ
មនុស្សពិបាកនោះ។

MODEL:

T: Being poor makes things hard for people.

S: There is nothing harder on people than being poor.

ក លុយនាំឲ្យមនុស្សហ៊ាន។
គ្មានអីជាជាងលុយទេដែលនាំឲ្យមនុស្ស
ហ៊ាន។

ខ រៀនបានធ្វើឲ្យមនុស្សឈ្នះខ្លួន។
គ្មានអីជាជាងរៀនបានទេដែលធ្វើ
ឲ្យមនុស្សឈ្នះខ្លួន។

គ ការចេះដឹងនាំឲ្យមានសេចក្ដីថ្លៃថ្នូរ។
គ្មានអីជាជាងការចេះដឹងទេដែលនាំឲ្យ
មានសេចក្ដីថ្លៃថ្នូរ។

ឃ រឿងលើកដាយបណ្ដាលឲ្យអស់លុយ។
គ្មានអីជាជាងរឿងលើកដាយទេដែល
បណ្ដាលឲ្យអស់លុយ។

ង ការចេះដឹងនាំឲ្យរុងរឿង។
គ្មានអីជាជាងការចេះដឹងទេដែលនាំ
ឲ្យរុងរឿង។

ច មើលងាយគ្នាធ្វើឲ្យថោកទាប។
គ្មានអីជាជាងមើលងាយគ្នាទេដែល
ធ្វើឲ្យថោកទាប។

DRILL FIVE: Transformation

គំរូ
ក ម្ដាយក្មេកដេញគាត់មិនឲ្យទៀងផ្ទះ។
ខ ទុកជាយ៉ាងណាក៏ដោយក៏មិនត្រូវ
ដេញគាត់មិនឲ្យទៀងផ្ទះដែរ។

MODEL:

T: His mother-in-law kicked him out of the house.

S: In any case, she shouldn't have kicked him out of the house.

ក វាជេរម្ដាយបង្កើត។
ទុកជាយ៉ាងណាក៏ដោយក៏មិនត្រូវជេរ
ម្ដាយបង្កើតដែរ។

ខ ម្ដាយក្មេកគាត់ហ៊ានទៅវាយគេ។
ទុកជាយ៉ាងណាក៏ដោយក៏មិនត្រូវ
ហ៊ានទៅវាយគេដែរ។

គ ម្ដាយលើកកូនក្រមុំឲ្យគេ។

ទុកជាយ៉ាងណាក៏ដោយក៏មិនត្រូវលក់
កូនក្របីឱ្យគេដែរ។

ឃ គាត់ទៅឈ្លោះជាមួយបងស្រីមិន
ដឹងអីនោះ។
ទុកជាយ៉ាងណាក៏ដោយក៏មិនត្រូវ
ទៅឈ្លោះជាមួយបងស្រីមិនដឹងអី
នោះដែរ។

ង គាត់យករឿងហ្នឹងទៅប្រាប់ប្រពន្ធ
គាត់។
ទុកជាយ៉ាងណាក៏ដោយក៏មិនត្រូវ
យករឿងហ្នឹងទៅប្រាប់ប្រពន្ធគាត់
ដែរ។

ច លោកត្រូវដាក់ខ្លួនឱ្យទៅរកតាមដល់
បណ្ដឹង។
ទុកជាយ៉ាងណាក៏ដោយក៏មិនត្រូវ
ដាក់ខ្លួនឱ្យទៅរកតាមដល់បណ្ដឹង
ដែរ។

DRILL SIX: Transformation

គំរូ

ក គេមិនដេញលោកមនទេ។
(ដឹង)

ខ គេដេញតាំងលោកមនទៀតផង តែ
លោកមនធ្វើមិនដឹង។

MODEL:

T: They didn't kick Mon out.
(to know)

S: They even kicked Mon out, but Mon
pretended not to notice.

ក ម្ដាយក្មេកមិនស្ដីឱ្យកូនប្រសារទេ។
(ឮ)
ម្ដាយក្មេកស្ដីឱ្យតាំងកូនប្រសារ
ទៀតផង តែកូនប្រសារធ្វើមិនឮ។

ខ ម៉នមិននិយាយរកកូនក្រមុំគេទេ។
(ឃើញ)
ម៉ននិយាយរកតាំងកូនក្រមុំគេ
ទៀតផង តែកូនក្រមុំគេធ្វើមិន
ឃើញ។

គ គាត់មិនអស់ញញើតកិរិយាលោកទេ។
(ចង់បក)
គាត់អស់ញញើតតាំងកិរិយាលោកទៀត
ផង តែកិរិយាលោកមិនចង់បក។

ឃ ខ្ញុំមិនស្គាល់អ្នកទទួលខុសត្រូវទេ។
(ដឹង)
ខ្ញុំស្គាល់តាំងអ្នកទទួលខុសត្រូវទៀតផង
តែអ្នកទទួលខុសត្រូវធ្វើមិនដឹង។

ង គេមិនប្រាប់គាត់ទេ។
(បានឮ)
គេប្រាប់តាំងគាត់ទៀតផង តែគាត់
ធ្វើមិនបានឮ។

ច យើងមិនទៅជួបគាត់ទេ។
(ឃើញ)
យើងទៅជួបតាំងគាត់ទៀតផង តែ
គាត់ធ្វើមិនឃើញ។

DRILL SEVEN: Response

គំរូ

ក គាត់គួរតែធ្វើដឹង។
(អ្វីៗសុទ្ធតែរបស់គេ)

ខ ធ្វើដឹងម៉េចនឹងកើត បើអ្វីៗសុទ្ធតែ
របស់គេ។

MODEL:

T: He ought to take notice.
(everything belongs to others)

S: How can he take notice if everything
belongs to others?

ក ប្រពន្ធខូចត្រូវតែដេញចោល។
(ប្ដីខ្លាចប្រពន្ធអញ្ចឹង)
ដេញចោលម៉េចនឹងកើត បើប្ដីខ្លាច
ប្រពន្ធអញ្ចឹង។

ខ លោកត្រូវតែការស្រីនោះ។
(ម្ដាយខ្ញុំមិនសុខចិត្ត)
ការស្រីនោះម៉េចនឹងកើត បើម្ដាយ
ខ្ញុំមិនសុខចិត្ត។

៤ [illegible]
[illegible]
[illegible] ហើ
[illegible]

៥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

៦ [illegible]
[illegible]
[illegible] ហើ
[illegible]

៧ [illegible]
[illegible]
[illegible] ហើ [illegible]
[illegible]

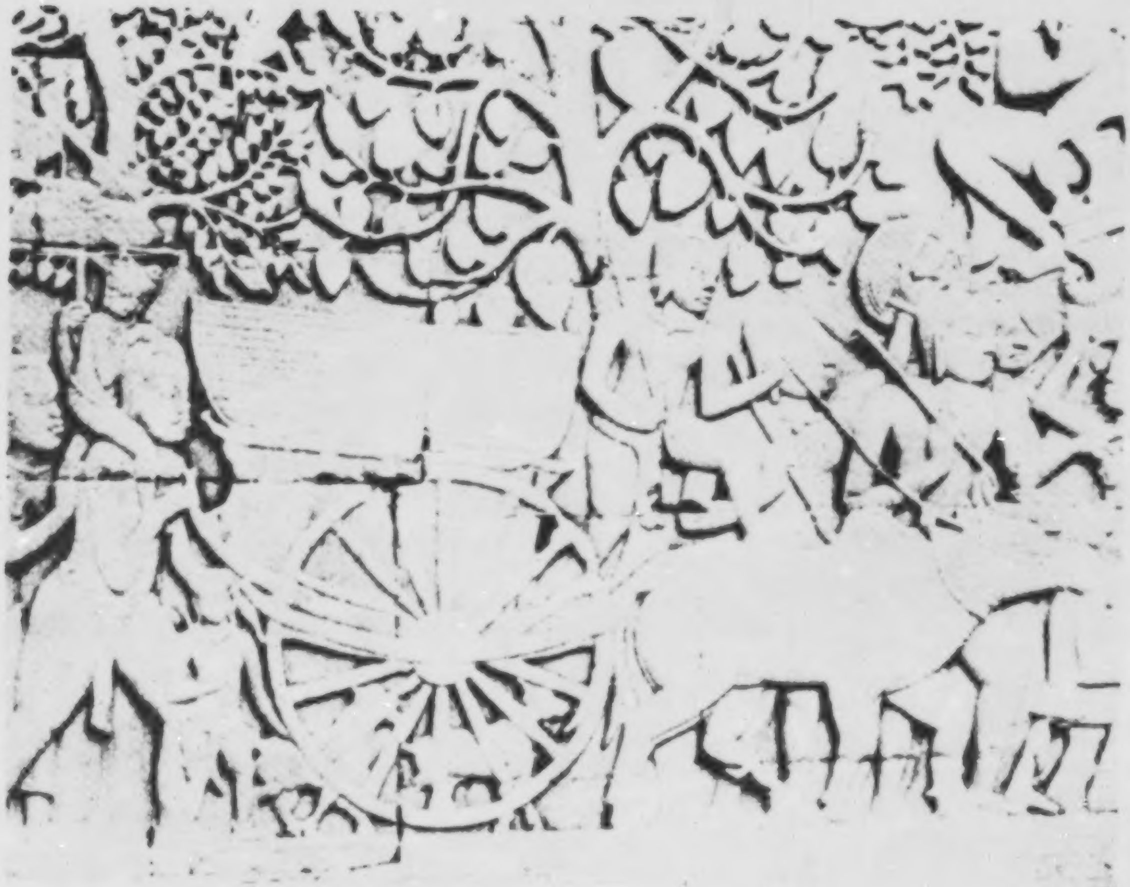

READING PASSAGE 2

ទុក្ខនិងទឹកភ្នែក

លោកគិត ត្រាន់តែចូលទៅក្នុងបន្ទប់ឃើញម៉ាលីដេកសណ្ដូកផ្កាប់មុខលើគ្រែ ។ សក់ខ្ចាត់ខ្ចាយរាត់រាយលើខ្នើយ ។ លោកដាក់កាបូបទៅម្ខាង គ្រវែងមួកទៅម្ខាង ចូលទៅអង្គុយលើគ្រែ:

-« អូន »-

-« ចាស »-

ម៉ាលីក្រោកឡើងអង្គុយភ្លាម ។ ឃើញគូសង្សារក៏ចុះក្រាបលើភ្លៅ យំសសឹកអួលណែនក្នុងទ្រូង នាងកំពុងតែនឹងរត់ចោលសង្សារ ដើម្បីឲ្យសង្សារបានរុងរឿងទៅថ្ងៃក្រោយ ហើយដើម្បីបំពេញចិត្តលោកស្រីមណ្ណាផង ។ តែកាលបានឃើញមុខសង្សារកាលណា នាងកាត់ពុំដាច់ គំនិតផែនការណ៍នឹងរត់ចោលទាំងប៉ុន្មាន រលាយបាត់រូបរាងអស់:

-« លោកបង » ទឹកភ្នែកហូរព្រាកៗតាមថ្ពាល់ទាំងសងខាង « លោកបង ... លោកម៉ែគាត់ ... គាត់ជ្រាបការណ៍យើងអស់ហើយ ... គាត់សួរថាអ្នកណាជាឪពុករបស់កូនយើង »

លោកគិត ទាញសង្សារមកឱប

-« ចុះជំរាបគាត់ទេ »-

-« កុំខឹងនឹងអូនលោកបង អូនឈឺណាស់ »

-« ចុះជំរាបគាត់ទេ ? »

-« ចាសជំរាប » នាងនិយាយទាំងញញើត

ញញឹម ៗ

លោកទិត គួរណាស់តែខឹង តែត្រឡប់ជាបោចសក់ម៉ាលី ៗ

-" បងខឹងខឹងអូនឯណាបាន បើអូនមុខជាប្រពន្ធបង ហើយកូនក៏កើតជាឈាមបង ... យី ! នេះគាត់ក៏យ៉ាងអូនឬ អេះ ?"

លោកទិតឃើញស្នាមជាំទៀតនៅកំភួនដៃម៉ាលី ៗ ម៉ាលីពុំឆ្លើយ ញញឹមមុខយំ ៗ លោកទិតលើកសក់រៀបឲ្យស្រួល យកកន្សែងជូតមុខប៉ិកទឹកភ្នែកនាង ៗ មើលចុះ ទោះបីលោកទិត ធ្វើតែស៊ុតប្រដាក់តាំងនៅលើកូនៗ លោកផ្លាស់សំលៀកបំពាក់បណ្តើរនិយាយបណ្តើរ-

-" មកតែពីអូនឯងដែរ ឃើញទេ ? បើសិនណាអូនឲ្យបងផ្តាច់គាត់ពីមុនមក គាត់មិនមែនមកយកកូនផ្ទះទេ ប្រាប់បើសិនជាបងទៅ គាត់ក៏ធ្វើផ្ទះពុំកើត កូនហើយនឹងកូនយើងក៏បានអត្តកយ មិនចុះទេ នៅជាបងហ៊ានទេហើយ ថ្ងៃនេះយើងនឹងចាំបែកផ្ទាកការសម្លាក់យើង ចាំនៅនេះហើយហ្ន៎ះ " លោកចេញពីបន្ទប់មក ជួបក្មេងបំរើម្នាក់ក៏ហៅ :

-" អ៊ើ ! នាងជួន ឯងទៅឡានទៅចានលើរឹយកកោកាអែកចានអស់ចុះមកដាក់ក្នុងបន្ទប់ម៉ាលី ក្រៀនមួយទឹកអប់ម៉ូ ៗ ក៏យកចុះមកដែរ ពីថ្ងៃនេះទៅគេឯងថ្មីជាម៉ាលីជាប្រពន្ធអញ ឮទេ ? ប្រាប់គ្នាឲ្យដឹងឮផង អក

ណាមិនត្រឹមត្រូវនឹងប្រពន្ធអញ... ត្រូវហើយ... ពុះហើយនៅ ? ទៅរើសកំទមក »

ហើយលោកចិត្តក៏ឆាកទៅចូលបន្ទប់លោកស្រី ក្រឡេកឃើញ លោកស្រីក៏បោះផ្ទៃមកឲ្យថា ! =

–« ម៉េច ! ផ្អែមណាស់ទៅឬ ពៅកូនម្ដាយ... រើសយកខាងណាកូន ? តាមម្ដាយ ឬ តាមប្រពន្ធ »

លោកចិត្តអង្គុយចុះយ៉ាងស្រុកាត ។ លោកមានចិត្តត្រជាក់ដូចលោកពុំនទេពជាឪពុក :

–« អ្នកម្ដាយនឹងខ្ញុំបាទ ខឹងនិយាយគ្នាក្ដីកំហឹងហ្នឹង ហាក់ដូច្នេះមិនកើតទេផ្ទះនេះ ខ្ញុំបាទឆ្ងល់ណាស់អ្នក ម្ដាយមិនគួរធ្វើបាបម៉ាលីសោះ យ៉ាងតិចគួរអាណិតដល់ទារកក្មេងតូចក្នុងពោះផង ម៉ាលីគ្នាមានចៅផ្ទៃ ហើយគ្នាមកត្រូវអ្នកម្ដាយធ្វើទោសដូច្នេះ គ្នាមានអន្តរាយច្រើនជាពូកណាស់ »

–« ឱ អីចឹងឬកូន ? ឲ្យវាស្លាប់ទៅចុះ »

–« អ្នកម្ដាយ! ... ចម្កាសត្វក៏គង់ចេះស្រឡាញ់កូនបាន ចុះខ្ញុំ អ្នកម្ដាយមិនឲ្យខ្ញុំស្រឡាញ់កូនខ្ញុំឬ ? »

លោកស្រីទន្ទ្រំដើរចុំងៗ...ចង្អុលមុខលោក ចិត :

–« ណែ ! កុំចេះប្រដៅអញ អញជាម៉ែឯង ត្រូវតែឲ្យវែន កុំឈ្លើយខុសគេក្នុងស្រុក តិចគេសើច »

–« អ្នកណាសើចគឺសើចចុះ អ្នកម្ដាយស្ដីខ្ញុំយ៉ាងណាក៏ស្ដីចុះ ដែលខ្ញុំចូលមកនេះមានបំណងនឹងជំរាបអ្នកម្ដាយថា រឿង

ដែលខ្ញុំលះបង់ម៉ាលីពេលនោះជារឿងផុតវិស័យខ្ញុំធ្វើពុំកើត
ខ្ញុំខឹងសូមចំពឹមមានយ៉ាងពេញមុខពេញមាត់..អ្នកម្ដាយកុំទៅ
ទឹងខឹងម៉ាលី ជាកំហុសខ្ញុំទេតើ ... តែការដែលខ្ញុំប្រព្រឹត្តទៅ
លើរូបម៉ាលីនោះ មិនមែនខ្ញុំរំលោភហើយដ្រលខ្ញុំខនោះទេ
គឺខ្ញុំស្រឡាញ់ ស្រឡាញ់ដោយស្មោះមែន សូមអ្នកម្ដាយ
អាណិតកូនផងចុះ,,

NOTE FOR READING PASSAGE 2

Line [illegible]. Note the use of ដែល here to mean 'the fact that' rather than 'that, which.' The clause it introduces (ដែលខ្ញុំមកនេះ 'the fact that I'm coming here, my coming here') acts as a nominal.

VOCABULARY

NOTE: Because of the unusually large number of words in this lesson, most words have not been broken down into components. Such components are, however, defined in the glossary to this volume.

កន្លង	to pass, to exceed
កាត់ចិត្ត	to make a definite decision
កាត់...ដាច់	to be able to decide
កាល + clause + កាលណា	when
កេរ្តិ៍ឈ្មោះ	reputation
កេរ្តិ៍ /kee/	heritage, inheritance
កំភួនដៃ	forearm
កំហឹង (< ខឹង)	anger
កំហុស (< ខុស)	error, fault, mistake
ក្ដៅក្រហាយ	angry
ក្របូប	purse, billfold, wallet, briefcase
* ក្រុមការ	a civil servant of officer level
* ក្រែង	to fear, to be afraid
* ខ្ចាត់ខ្ចាយ	to run about in all directions, to be in great disorder
ខ្នើយ	pillow
ខ្នះខ្នែង	to try very hard, put put onself out
ខ្ពង់ខ្ពស់ (ខ្ពង់ AC)	high, exalted
ខ្ពស់មុខ	to have good social status, to occupy a respected position
ខ្លាំងដៃ	to be hard on
គង់(តែ) + verb	can be expected to + verb
គង់ទ្រង់ (ទ្រង់ RC)	to remain, last long
គម្រក	sleazy, dumb, dirty; figuratively: to be a weakling
គិតវែង	to think ahead, to be foresighted
គូសង្សារ	boy or girl who is one's steady date, fiancé(e)
គេចមុខ	to avoid confrontation
គ្នីគ្នា (គ្នី AC)	the members of one's circle of acquaintances and friends
គ្រវែង	to throw to the side
គ្រាបន្ទាប់	later
គ្រា	time
ងើបស្កក ឱនដាក់គ្រាប់	proverb: if the rice head stands up it is empty, if it bends down, it's full of seed
ឱន	to bend down, to bow
ចង្អុល	to point
* ចាស = ចា៎	yes (female answer)
ចិត្តត្រជាក់	calm, not angry
* ច្រោកៗ	(to flow) heavily
ឆើតឆាយ	flamboyant, richly colored
ជាជាង	more than
ជាមិនខាន	without doubt, certainly
ជាំ	to be bruised, saturated
ឈាន	to walk (literary)
ឈ្ងោក	to look down
* ញញើតញញើម	(ញញើម AC) to be afraid, fearful
ដាក់ខ្លួន	to act in an egalitarian manner, to be humble
ដូច្នោះ	thus, like that
ណែ៎	well! (calls listener's attention)
ណែន	close, tight, crowded

តែងតាំង	to appoint
ត្រូវចិត្ត	to be pleasing or satisfactory to
ថើប	to sniff, to kiss
ថ្ពាល់	cheek
ថ្លៃថ្នូរ	dignified, important
ទន្ទ្រាំជើង	to stamp the foot
ទប់ចិត្ត	to restrain desire, to calm
ទប់	to stop, to barricade
ទាបថោក	trivial, unimportant, cheap
ទីគាប់ចិត្ត	something attractive
គាប់ចិត្ត	to be pleased
ទឹកភ្នែក	tears
ទឹកអប់	perfume
ទុកជាយ៉ាងណាក៏ដោយ	nevertheless, anyway
ទៅមកទៅមក	and finally
ទាំងសងខាង	both sides
ទ្រព្យ /tró	property, asset
ធ្លាក់ថ្លើមភ្ញាក់	to be shocked
ធ្វើ	to pretend
ធ្វើដឹង	to take notice (e.g., of an insult)
នារី	young woman, girl (formal)
និន្ទា	to make trouble for someone out of envy or jealousy, to nag
* នុះ	that there (often not translatable)
នែ	well! (calls listener's attention)
* បស់៖ បោះ (mispelling)	to throw away
* បស់៖ របស់ (fast speech pronunciation)	to belong to
បាត់រូបរាង	to disappear
រាង	shape, form
បាយ	to eat (non-formal)
បាវព្រាវ	servant (old word)
បុណ្យ	power, influence
បើកឆាក	to open or begin a play
ឆាក	stage, scene, set
បើកឱយ	to allow
បើសិនណា	if
បោះដៀល	to insinuate, to be ironic
បំពេញចិត្ត	to satisfy, to please
* ប៉ុង!	represents sound of impact: Bang!
* បុរាណកាវ្យ	traditionally used classical
ប្តិក	to pat dry, to blot ink
ប្តូរជីវិត	to give one's life
ប្រកាស	to announce, announcement
ប្រសើរ	very good, excellent
ប្រាថ្នា	to wish, desire
ផុត	to get free or clear of
ផ្កាប់	face down
ពេញផ្ទះ	all over the house
ពេញមុខ	legitimate, fully qualified
ពេញមុខពេញមាត់	in fully appropriate style
* ពៅពន្លក	dearest, darling
ពៅ	youngest child in a family
ភរិយា /phéʔriʔyia/	wife (formal)
ភ្លៅ	thigh, lap
មានទៅមានមក	to work two ways, to be a two-edged sword
មានផ្ទៃ	to be pregnant
មិនថ្វីទេ៖ មិនអីទេ	it's nothing, no problem
ម្សៅ	powder, flour
យកមិនអស់	more than can be taken, plenty
* យំសសឹក	to sob
លះចោល	to abandon

រលាយ	to melt
* រេរះរេរះ	to groan and act restless
* រាត់រាយ (រាត AC)	messy, unorganized
រុងរឿង (រុង CC)	prosperous, happy
* រូបរលោកគំប្រាង	capable, able, handsome
រើ	to move, to remove
រឿងរ៉ាវ (រ៉ាវ AC)	a fight, fuss, quarrel
រៀងរហូត	regularly, continuously
រំពាត់	whip
រាំងរា	to interfere with, to get in the way
លប	to do something secretly, to sneak
លើកឲ្យ	to offer
លះបង់	to abandon, to throw away
ល្អល្អក	beautiful
វង្វេង	to be lost, to lose the way
វង្ស /vʊ́ŋ/	circle, family, clique, arena
វើយ	indicates warning or urging
សង្សារ	boy or girl who is steady date
សន្ធឹង	to lie, to be extended
សមគួរ	appropriate
សមស្របនឹង	appropriate to, fitting for
សម	appropriate, fitting, right
សឹងតែ=សុទ្ធតែ	all, exclusively
សើច	to laugh
សុភាព	polite, modest
* សុះសាយ	all over
សោកសង្រេង	unhappy, sad
សំលៀកបំពាក់ (<ស្លៀកពាក់)	dress, clothing

ស្នាម	scar, print, mark, footprint
ស្នេហា /snaehaa/	to love (poetic); love
ស្មោះស្ម័គ្រ	frank, straightforward
ស្មោះ	honest, straightforward
ស្រេច /sraec/	already, complete
ហ៊ា=រហើយ (fast speech pronunciation)	and
* ហ៎ះ	indicates an angry question (intimate style)
* ហ្ន៎ះ=ណា៎	you hear! (urges action) (non-formal)
ហ្មឹងហ្មាត់	serious, severe, firm
ឡើងផ្ទះ	to enter house
* អនិច្ចា /ʔaniʔcaa/	alas! (obsolescent)
អន្តរាយ /ʔɑntəraay/	disaster, disorder
អាណិត	to pity, feel sorry for
អាពាហ៍ពិពាហ៍ /ʔaapíəhpipíəh/	marriage (formal)
អ៊ីចឹង	like that, thus
អូន (<ប្អូន)	intimate or familiar address form for younger sibling or for one's wife or girlfriend
ឧត្តុង្គឧត្តម	well-to-do, wealthy, important
អួល	food or air gets caught in the esophagus, to get choked; sluggish (machine)
* អ៊ើះ=អេ៎ (represents fast speech pronunciation)	
ឱប	to embrace
* ឱរា /ʔaoraa/	body (poetic)
អ្នកម្ដាយ	mother (respectful address form)

APPLICATIONS

1. Find the word(s) that fit(s) each of the following definitions.

example: ទុក្ខនឹងវេរ

answer : ក្រាន

១ ដាក់ដើងការណាអន្តរាយឬបែក
២ ក្រឡាប់មុខឬងាកក្បាលចុះក្រោម
៣ ធ្វើអោយគេសប្បាយឬយកចិត្តគេ
៤ សប្បាយត្រូវចិត្ត
៥ ទៅជាទឹក
៦ ខ្លាចមិនហ៊ាន
៧ កន្លែងជាតិសេសសោរសើរស្រុកដែលស្លាប់បានបួស
៨ ដាក់មុខចុះឬផ្ងាមុខ
៩ ការខូចខាត
១០ មិនអាច ត្រិះត្រូវដឹងខុសនិងត្រូវ

2. Correct the following sentence by adding the proper words.

១ គ្មានអ្នកណាអាចទប់ចិត្តគាត់មិនស្រឡាញ់បានទេ។
២ អ្នកទាំងពីរក៏ចេះតែលបស្មោះស្ម័គ្រគ្នាបក់។
៣ គាត់ចង់ប្រាប់ប្រពន្ធគាត់ដឹង។
៤ រឿងនេះបើសិនមានសេចក្តីទៅប៉ះគាប។
៥ ម្តាយសឃើញស្រាប់គាត់មិនកើត។
៦ គាត់គ្មានភ័យរឿងនេះទេ។
៧ គាត់សំពះសុំទោស "សុំទោសខ្ញុំបានធ្វើខុសទៅហើយ"។
៨ កេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់លោកក្រមួបសុះពេញស្រុក។
៩ កូនគាប់ម្តាយឬប្រពន្ធ?
១០ សុំសុខសប្បាយទៅថ្ងៃមុខ។

3. Define the following words and use in a sentence.

សម្បត្តិ
ប្រាថ្នា
និស្វា
គេចមុខ
ខ្វះខ្វែង
គិតក្រែង
ស្តុក
ធ្លាក់ខ្លឹមក្ដុក
យកចិត្តទុកដាក់
ស្រឡាញ់ប្តូរជីវិត
ដាក់គ្រាប់
[illegible]
ល្អមើលងាយ
ចាប់ប៉ាក់
សប្បុរស
ពោះវៀន
ទប់ចិត្ត
សមនឹងគ្នា
កាត់ចិត្ត

4. Find the synonym of the following words.

បាត់ព្រាត់
ក្តៅក្រហាយ
គ្រា
ភរិយា
សន្ដក
មានផ្ទៃ
អាពាហ៍ពិពាហ៍
ត្រូវចិត្ត
ស្នេហា
វង្ស
គាប់ចិត្ត
សង្សារ
យកមិនអស់
កន្ទក់

5. Have the student discuss the following situations.
   ១ ការ[illegible]ប្រពន្ធ
   ២ អាពាហ៍ពិពាហ៍អ្នកស្រែនឹងអ្នកក្រុង
   ៣ កូនអ្នកមាននឹងកូនអ្នកក្រ
   ៤ សាលាកូនអ្នកមាននិងសាលាកូនអ្នកក្រ
   ៥ គ្រួសារដែលមានអ្នក[illegible]

6. Questions for the teacher to ask .
   ១ នៅស្រុកអាមេរិកឪពុកម្ដាយរកប្រពន្ធឲ្យកូនប្រុសទេ?
   ២ លោកសុំស្រីម្នាក់ឲ្យការជាមួយលោក តើលោកត្រូវប្រាប់ឪពុកម្ដាយលោក ឬឪពុកម្ដាយខាងស្រីទេ?
   ៣ នៅពេលរៀបការ គេអាចការនៅកន្លែងណាខ្លះ?
   ៤ នៅមុនពេលរៀបការ អ្នកណាត្រូវធ្វើសំបុត្រអញ្ជើញភ្ញៀវ?
   ៥ របៀបការនៅស្រុកនេះមានប៉ុន្មានយ៉ាង? គេមានធ្វើជប់លៀងទេ?
   ៦ នៅពេលជប់លៀង តើប្ដីប្រពន្ធទើបនឹងការថ្មីៗនេះ (ដែលគេហៅថា គូស្រករថ្មី) ចេញមកទទួលភ្ញៀវទេ? បំរើភ្ញៀវទេ? តើភ្ញៀវជូនអំណោយយ៉ាងម៉េច?
   ៧ ថ្លៃរៀបការនេះ អ្នកណាចេញ?

Note: សំនួរខាងលើនេះ កូនសិស្សក៏អាចសួរគ្រូបានដែរ។

7. Questions for the student to ask.
   a. Is it customary for employers to beat their servants?
   b. Are servants regarded as part of the family? Are some servants considered to be higher-ranking than others?
   c. Is it usual for servants to live in?
   d. If they do not live in, does this affect their wages?
   e. What are the responsibilities of an employer to his servants?
   f. What are a servant's responsibilities? What are his rights?
   g. Do employers see that the children of their servants get schooling?
   h. What kinds of etiquette are demanded of a servant to his employers?
   i. Have there been changes in the way servants are treated in the past 20 or 30 years?
   j. If លោកទិត goes ahead and marries ហ៊ាលី , what is likely to happen?
   k. How are poor relations treated?
   l. When a marriage is arranged, do the bride and groom have the right to refuse to marry each other?
   m. Do they see each other before they marry?
   n. Are there child marriages? Betrothals?

c. What kinds of gifts are made between the families?

d. When a couple is married, where do they usually go to live?

e. Who performs the marriage?

f. What is the ritual like?

g. Is there civil marriage? Is it as valid as a religious marriage?

h. How easy is it to get a divorce? Is there alimony?

LESSON EIGHT

THE EARLIEST CAMBODIAN KINGDOMS AND THEIR NEIGHBORS

a. When were the first inscriptions written in the Khmer alphabet? What language were they written in?

b. Who occupied the Indochina peninsula before the Funan and Chenla empires?

c. How did Chenla arise from Funan?

d. What was the main cultural influence on these early kingdoms?

ប្រវត្តិនៃជាតិខ្មែរ

១- សម័យនគរភ្នំ (ពីសតវត្សទី ១ ដល់ ស.វ.ទី ៦ នៃគ.ស.)

ចំណុចសំខាន់នៃប្រវត្តិសាស្ត្រក្នុងសម័យនេះគឺមានការបង្រួបបង្រួមប្រមូលផ្តុំជនជាតិខ្មែរ-មន ដោយសារស្នាព្រះហស្តព្រះបាទស្រីមារៈ ។ ទឹកដីខ្មែរកាលណោះធំទូលាយ ជាពិសេសតាំងពីស.វ.ទី ៣ នៃគ្រិស្តសករាជ ខាងជើងដល់ទឹកដីយុនណាន់ និងក្យាវេ (តុងកឹង)- ខាងត្បូងដល់ទឹកដីនគរស្រីធម្មរាជ-ខាងកើតដល់ទឹកដីសមុទ្រចិន-ខាងលិចដល់ទឹកដីភូមាខាងក្រោម ។ ឥទ្ធិពលខ្មែរត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយដល់កោះទាំងឡាយមានកោះហ្សាវ៉ា បរណេអូ និងជ្រោយម៉ាឡាយូ ។ គេបានរកឃើញសិលាចារឹកមួយផ្ទាំងនៅខាងកើតកោះបរណេអូ (ស.វ.ទី ៤) និយាយពីកូនព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យឈ្មោះអស្វវរ្ម័នដែលបានសោយរាជ្យ នៅលើកោះនោះនិងមានកូន៣នាក់គ្រប់គ្រងលើកោះទាំងឡាយក្នុងភូមិភាគអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ។ ប្រភពផ្សេងដែលបានឲ្យពត៌មានទៀតថាព្រះបាទសញ្ជ័យ (សោយរាជ្យនៅកោះហ្សាវ៉ា) បានរៀបអភិសេកកូនប្រុសឈ្មោះប៉ាណាងការ៉ាណានិងក្សត្រីមួយអង្គនៃនគរភ្នំ ។ ស្តេចអង្គនេះមានកូនពីរនាក់ ម្នាក់មានកូនឈ្មោះសមរោត្តុង ជាអ្នកស្ថាបនាប្រាសាទបូរ៉ូប៊ូឌួ ។

រជ្ជកាលព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យជ័យវរ្ម័ន(៤៧៨-៥១៤) ជាសម័យរុងរឿងបំផុតនៃប្រវត្តិនគរភ្នំៈ ស្របពេលនិងសាសនាព្រាហ្មណ៍ ព្រះពុទ្ធសាសនាក៏បានអ្នកស្រុកនិយមកាន់ច្រើនណាស់ដែរ ។ ព្រះសង្ឃខ្មែរពីរអង្គគឺសង្ឃបាល និងមន្ទ្រសេនត្រូវ បានព្រះចៅក្រុងចិននិមន្តទៅប្រទេសចិនដើម្បីបកប្រែគម្ពីរត្រៃបិដក ។

ការប្រាស្រ័យទាក់ទងរវាងនគរភ្នំនិងលិខយ៍មានលក្ខណៈល្អប្រពៃណាស់ៈ អ្នកប្រវត្តិវិទ្យាបានកត់សំគាល់ឃើញថា ព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យជ័យវរ្ម័នទ្រង់បានខ្នះខ្នែងយ៉ាងខ្លាំង ក្នុងការការពារបល្ល័ង្កជាណា

ចក្រលិនយីប្រឆាំងនឹងអំពើជ្រកកផ្សររបស់មន្ត្រីព្រះអង្គ(ពួកកូនប្រុស ព្រះអង្គ)នៅក្នុងប្រទេសនេះ ។ ព្រះចៅអធិរាជនៃនគរភ្នំមានព្រះថានន្តរនាមថា „ក្រុងភ្នំ" (សំស្ក្រឹតហៅថាសៃលរាជឬសៃលេន្ទ្រ) ។ គេបានសង្កេតឃើញថាព្រះមហាក្សត្រនៅកោះជ្វាក៏និងស៊ូម៉ាត្រានៅស.វ.ទី៨ មានថានន្តរនាមថាសៃលេន្ទ្រដូច្នេះដែរ ។

Proper Names in Reading Passage 1

(other than those given in the vocabulary section)

People

Line 5	ស្រីមារៈ	(king)
Line 7	កៅណ្ឌិន្យ	(king)
Line 8	ឥន្ទ្រវរ្ម័ន	(king)
Line 9	សញ្ជ័យ	(king)
Line 10	ប៉ាណាង់ការាណា	(son of សញ្ជ័យ)
Line 11	សមរគ្រាវីរ	(grandson of ប៉ាណាង់ការាណា)
Line 12	កៅណ្ឌិន្យជ័យវរ្ម័ន	(king)
Line 13	សង្ឃបាល	(name of a monk)
Line 15	មន្ទ្រសេន	(name of a monk)
Line 20	សៃលេន្ទ្រ	(name of a dynasty)

Places

Line 4	គ្យាវឈឺ	(in North Vietnam)
Line 5	ស្រីវិជ័យ	(an ancient kingdom)
Line 17	លិនយី	(Chinese name for Champa)

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Subtitle ១. នគរភ្នំ 'the mountain kingdom' is probably what this kingdom was called by its inhabitants. The name usually given, Funan, is thought to be a Chinese rendering of the Khmer word ភ្នំ 'mountain.' Since much of what we know of the earliest kingdoms comes from Chinese records, it is not surprising that Chinese names like Funan (and Chenla) came to be used by scholars.

Subtitle ១. គស stands for គ្រិស្តសករាជ or Christian Era. The Cambodians reckon years either by គស or by ពស (ពុទ្ធសករាជ 'Buddhist Era'). Frequently books and other publications will give both គស and ពស date by subtracting 543: e.g., ពស 2516 is equivalent to គស 1973.

Line 1 Note that in ប្រមូល 'to gather' the sound of the vowel of the base changes to bring it into harmony with the prefix, which is first series. Thus ប្រមូល is pronounced /prɔmoul/ even though the base is pronounced /[illegible]/. Similar alteration occurs in ប្រវែង /proovaeŋ/ 'length' from វែង 'long.'

Line 13 Remember that បាន + clause means 'to have (something) happen to one', generally something desireable. It is usually translated by a passive verb in English. Thus ព្រះពុទ្ធសាសនា...បានអ្នកស្រុកនិយម [illegible] translated 'Buddhism was adopted by the people.'

DIALOGUE

ខ្មែរជំនាន់នគរភ្នំនិងចេនឡា

	ជំនាន់	generation, period, era
១ ស៊ីក	តាមប្រវត្តិសាស្ត្រ ខ្មែរជំនាន់ នគរភ្នំនិងចេនឡា ពិតជាខ្លាំង ពូកែណាស់។	According to history, the Khmer of the Funan and Chenla Kingdoms were really powerful.
	ក៏...ដែរ	too, also
២ ភួន	ត្រូវហើយ ហើយទឹកដីខ្មែរ កាលនោះក៏ធំទូលាយសម្បើម ណាស់ដែរ។	Right, and Khmer territory at that time really covered a lot of land.
	តាមពិតទៅ	in fact
	សូម្បី(តែ)...ក៏	even
	គ្មាន	lack, to not exist
	តំបន់	location, area
	សុទ្ធតែ (...ទាំងអស់)	exclusively
៣ ស៊ីក	តាមពិតទៅ កាលពេលនោះសូម្បី ថៃ(ស្រុកសៀម)ក៏គ្មានដែរ។ តំបន់នោះសុទ្ធតែដីខ្មែរទាំងអស់។	In fact, at that time even Thailand didn't exist either. That area was entirely Khmer land.
	ទូលំទូលាយ	wide, spacious
	ប្រហែល	maybe, apparently
	រាប់មិនអស់	countless, many
	មើលទៅ	perhaps
៤ ភួន	បើទឹកដីទូលំទូលាយយ៉ាងនេះ ប្រហែលមានខ្មែររាប់មិនអស់ដែរ មើលទៅ?	If the territory was so spacious, maybe there were a great many Khmer too.
	...ណាក៏ដូច...ណាដែរ	all ... are alike
	មិនសូវប៉ុន្មាន	not very ...
៥ ស៊ីក	ទេ ពីជំនាន់នោះស្រុកណាក៏ ដូចស្រុកណាដែរ មិនសូវ មានមនុស្សប៉ុន្មានទេ។	No, in those times all countries were alike: there weren't very many people at all.
	ពិត	true, factual
	ពិតមែនហើយ	yes, indeed
	អ្នក + កិរិយាសព្ទ	those who + verb

	ក៏មាន	exist
	ក៏មាន...ក៏មាន	... exist and ... exist (also)
៦ ញ៉ុង	ប្រហែលអញ្ចឹងមែនហើយ ព្រោះ អ្នកស្លាប់នឹងចម្បាំងក៏មាន អ្នកស្លាប់នឹងជំងឺក៏មាន ។	Probably that's indeed so, because there were those who died in wars and also those who died of illness.
	សំលៀកបំពាក់	clothing
	ក្នុងវេលា	during that time
	ហ៊ាន	(see note)
៧ ញើក	និយាយអញ្ចឹង សំលៀកបំពាក់ ខ្មែរយើងក្នុងវេលានោះ យ៉ាងម៉េចខ្លះ· ហ៊ានដឹងទេ?	Speaking of that (period), how did the Khmer dress at that time? Do you know?
	កុំថាតែ	not only
	ប៊ិន	to wear very little clothing, to go half-naked
៨ ញ៉ុង	មុននោះ កុំថាតែខ្មែរ សូម្បីតែជាតិអឺរ៉ុបខ្លះក៏ប៊ិន ដែរ ប្រហែលទេ ។	At that time not only the Khmer but even some of the Europeans were probably half-naked.
	ប្លែក	strange, different
	តាំងពី	since
	កាលហ្នុង	then
៩ ញើក	ចុះភាសា? ប្លែកៗ ប្រហែល ណាស់ តាំងពីកាលហ្នុងមក ដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។	What about language. It's probably become very different in the time from then to today.
	ប៉ុន្មាន...មកហើយ	the past several ...
	តោងតែ	must
១០ ញ៉ុង	ធម្មតាទេ ប៉ុន្មានសតវត្ស មកហើយនោះ ភាសាណា ក៏ដូចភាសាណាដែរ តោង តែបានប្លែក ។	That's the way it usually is. In the course of past centuries, every language must have changed.
	សំស្ក្រឹត	Sanskrit
	បាលី	Pali
១១ ញើក	តែយើងដូចជាផ្លាស់ប្ដូរជាង គេ ព្រោះមានសំស្ក្រឹត និង បាលីចូលពេលក្រោយៗ ។	But we seem to have changed most of all, because in the later periods there was a lot of Sanskrit and Pali

	introduced (into the language).
និយាយទៅ	In fact, really.
ទោះជា...ក៏ដោយ	even though
ទោះជាមាន.. ឥត.. ក៏ដោយ	whether ... existed or not
១២ ស្វាង និយាយទៅស្រុកខ្មែរដើមដំបូង ដើមឡើយ: ហាក់ស្រួលណាស់ ណាស់ទោះជាមានល្អខ្លះអាក្រក់ខ្លះ ក៏ដោយ។	Really, Cambodia in the earliest times seems to have been a nice place, even though it had its good and bad points.

NOTES FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. [illegible] The idiom ...ណាក៏ដូច...ណាដែរ 'all ... are alike' is the most common instance of a pattern in which idefinites can be used: idefinite + ក៏ដូច + (same) indefinite . For example:

អ្នកណាក៏ដូចអ្នកណាដែរ។
Everybody is alike.
សម័យណាក៏ដូចសម័យណាដែរ។
All times are the same.

SENTENCE NO. [illegible] As you already know, អ្នក can be used with an adjective to mean the (adjective) one(s), e.g., អ្នកស 'the white one(s).' Here we see អ្នក used with an action verb phrase to make a noun phrase that can serve as subject or object of yet another verb phrase. In this sentence អ្នកស្លាប់... 'those who died' is subject of the verb មាន 'there are.'

SENTENCE NO. [illegible] Note that នឹង , the general relator of nouns, here means 'because of.'

SENTENCE NO. [illegible] In this sentence មាន has the meaning 'is it a fact that..., is it the case that ...?'. It has a similar meaning in sentence 10, except here it is used in a statement rather than a question.

SENTENCE NO. 10 In this sentence the word នោះ indicates past time or time gone by.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

គំរូ

ក ខ្មែរនៅអាណាចក្រភ្នំដូចជាមានអំណាចសម្បើម ណាស់។

(ចេនឡា   សប្បាយ)

ខ ខ្មែរនៅអាណាចក្រចេនឡាដូចជាសប្បាយ សម្បើមណាស់។

MODEL:

T: The Khmer of the Funan Kingdom seemed to be very powerful.

(Chenla - have a good life)

S: The Khmer of the Chenla Kingdom seemed to have a good life.

ខ្មែរនៅអាណាចក្រចេនឡាដូចជាសប្បាយ សម្បើមណាស់។

ក. ព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យ - ខ្លាំងឡើង
ខ្មែរនៅព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យដូចជា ខ្លាំងឡើងសម្បើមណាស់។

ខ. រើប - បួលស្តុំគ្នា
ខ្មែរនៅរើបដូចជាបួលស្តុំគ្នា សម្បើមណាស់។

គ. បងៗ - ចេះប្រៀបប្រៀបគ្នា
ខ្មែរនៅបងៗដូចជាចេះប្រៀប ប្រៀបគ្នាសម្បើមណាស់។

ឃ មានចំបាំង - ចេះស្រលាញ់គ្នា
ខ្មែរនៅមានចំបាំងដូចជាចេះ ស្រលាញ់គ្នាសម្បើមណាស់។

ង ស្តេចអង្គនោះ - ទីបកខ្ទិកគ្នា
ខ្មែរនៅស្តេចអង្គនោះដូចជា ទីបកខ្ទិកគ្នាសម្បើមណាស់។

ច ហ៊ីង - និយមគ្នា
ខ្មែរនៅហ៊ីងដូចជានិយមគ្នា សម្បើមណាស់។

DRILL TWO: Transformation

គំរូ

ក ទឹកដីខ្មែរធំទូលាយសម្បើមណាស់។

ខ ទឹកដីខ្មែរកាលនោះក៏ធំទូលាយ សម្បើមណាស់ដែរ។

MODEL:

T: Khmer territory was very extensive.

S: Khmer territory at that time was very extensive also.

ក ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរមិនសូវច្បាស់។
ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរកាលនោះក៏មិនសូវ ច្បាស់ដែរ។

ខ ឥទ្ធិពលខ្មែរត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយឆ្ងាយ ណាស់។
ឥទ្ធិពលខ្មែរកាលនោះក៏ត្រូវបានផ្សព្វ ផ្សាយឆ្ងាយណាស់ដែរ។

គ ជនជាតិខ្មែរជឿពុទ្ធសាសនាណាស់។
ជនជាតិខ្មែរកាលនោះក៏ជឿពុទ្ធ សាសនាណាស់ដែរ។

ឃ ជនជាតិខ្មែរប្រឹងទាំងអស់គ្នា។
ជនជាតិខ្មែរកាលនោះក៏ប្រឹងទាំង អស់គ្នាដែរ។

ង អ្នកស្រុកនិយមកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ច្រើនណាស់។
អ្នកស្រុកកាលនោះក៏និយមកាន់ ព្រះពុទ្ធសាសនាច្រើនណាស់ដែរ។

ច ភាស្ត្រខ្មែររើបកខ្ចីកច្រើនពាក្យ។
ភាស្ត្រខ្មែរកាលនោះក៏រើបកខ្ចីក ច្រើនពាក្យដែរ។

DRILL THREE: Substitution

គំរូ

ក ពិតមែនទៅកាលណោះសូម្បីតែស្រុកសៀមក៏គ្មានដែរ។
(ស្រុកយួន)

ខ ពិតមែនទៅកាលណោះសូម្បីតែស្រុកយួនក៏គ្មានដែរ។

MODEL:

T: In fact, at that time even Thailand didn't exist either.
(Vietnam)

S: In fact, at that time even Vietnam didn't exist either.

ពិតមែនទៅកាលណោះសូម្បីតែស្រុកយួនក៏គ្មានដែរ។

ក ស្ដេចមួយអង្គ
ពិតមែនទៅកាលណោះសូម្បីតែស្ដេចមួយអង្គក៏គ្មានដែរ។

ខ អ្នក[illegible]ម្នាក់
ពិតមែនទៅកាលណោះសូម្បីតែអ្នក[illegible]ម្នាក់ក៏គ្មានដែរ។

គ អ្នកប្រវត្តិសាស្ត្រ
ពិតមែនទៅកាលណោះសូម្បីតែអ្នកប្រវត្តិសាស្ត្រក៏គ្មានដែរ។

ឃ អ្នក[illegible]ម្នាក់
ពិតមែនទៅកាលណោះសូម្បីតែអ្នក[illegible]ម្នាក់ក៏គ្មានដែរ។

ង ព្រះសង្ឃមួយអង្គ
ពិតមែនទៅកាលណោះសូម្បីតែព្រះសង្ឃមួយអង្គក៏គ្មានដែរ។

ច ក្សត្រមួយអង្គ
ពិតមែនទៅកាលណោះសូម្បីតែក្សត្រមួយអង្គក៏គ្មានដែរ។

DRILL FOUR: Substitution

គំរូ

ក ម្ដុំហ្នឹងសុទ្ធតែដីខ្មែរទាំងអស់។
(ទឹកដីខ្មែរយើង)

ខ ម្ដុំហ្នឹងសុទ្ធតែទឹកដីខ្មែរយើងទាំងអស់។

MODEL:

T: That area was entirely Khmer land.
(territory of us Khmer)

S: That area was entirely the territory of us Khmer.

ម្ដុំហ្នឹងសុទ្ធតែទឹកដីខ្មែរយើងទាំងអស់។

ក របស់ព្រះចៅក្រុងចិន
ម្ដុំហ្នឹងសុទ្ធតែរបស់ព្រះចៅក្រុងចិនទាំងអស់។

ខ មានមនុស្ស[illegible]ខ្មែរ
ម្ដុំហ្នឹងសុទ្ធតែមានមនុស្ស[illegible]ខ្មែរទាំងអស់។

គ នៅក្រោមអំណាចស្ដេចចេនឡា
ម្ដុំហ្នឹងសុទ្ធតែនៅក្រោមអំណាចស្ដេចចេនឡាទាំងអស់។

ឃ នៅក្រោមព្រះចៅអធិរាជនគរភ្នំ
ម្ដុំហ្នឹងសុទ្ធតែនៅក្រោមអំណាចព្រះចៅអធិរាជនគរភ្នំទាំងអស់។

ង ខ្មែរយើងបានកសាង
ម្ដុំហ្នឹងសុទ្ធតែខ្មែរយើងបានកសាងទាំងអស់។

ច គ្មានមនុស្សនៅ
ម្ដុំហ្នឹងសុទ្ធតែគ្មានមនុស្សនៅទាំងអស់។

DRILL FIVE: Transformation

គំរូ

ក បានខ្មែរ[illegible]ចិនអស់ហើយ។

ខ កាលណោះបើបានខ្មែរ[illegible]ចិនអស់ហើយ[illegible]។

MODEL:

T: There were a great many Khmer.

S: At that time there were probably a great many Khmer.

ក សាសនាព្រាហ្មណ៍សំខាន់ណាស់។
កាលនោះប្រហែលសាសនាព្រាហ្មណ៍សំខាន់ណាស់មើលទៅ។

ខ គ្មានអ្នកណាចេះបកប្រែគម្ពីរនេះទេ។
កាលនោះប្រហែលគ្មានអ្នកណាចេះបកប្រែគម្ពីរនេះទេមើលទៅ។

គ នគរហ្វូណនមានស្ដេចពីរអង្គសោយរាជ្យ។
កាលនោះប្រហែលនគរហ្វូណនមានស្ដេចពីរអង្គសោយរាជ្យមើលទៅ។

ឃ ពួកអ្នកក្រុងច្រើន។
កាលនោះប្រហែលពួកអ្នកក្រុងច្រើនមើលទៅ។

ង ជនជាតិហ្វូណនកាន់សាសនាព្រាហ្មណ៍។
កាលនោះប្រហែលជនជាតិហ្វូណនកាន់សាសនាព្រាហ្មណ៍មើលទៅ។

ច គេដឹងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរតាមផ្ទាំងសិលាចារឹក។
កាលនោះប្រហែលគេដឹងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរតាមផ្ទាំងសិលាចារឹកមើលទៅ។

DRILL SIX: Transformation

គំរូ

ក ជំនាន់នោះស្រុកខ្មែរមិនសូវមានមនុស្សប៉ុន្មានទេ។
(ស្រុក)

ខ ជំនាន់នោះស្រុកណាក៏ដូចស្រុកណាដែរ មិនសូវមានមនុស្សប៉ុន្មានទេ។

MODEL:

T: At that time Cambodia didn't have many people.
(country)

S: At that time all countries were alike; They didn't have many people.

ក សាសនាព្រាហ្មណ៍មានគម្ពីរច្រើនណាស់។
(សាសនា)
សាសនាណាក៏ដូចសាសនាណាដែរ មានគម្ពីរច្រើនណាស់។

ខ កាលនោះប្រាសាទនីមួយៗជារបស់ស្ដេចទាំងអស់។
(ប្រាសាទ)
កាលនោះប្រាសាទណាក៏ដូចប្រាសាទណាដែរ ជារបស់ស្ដេចទាំងអស់។

គ ជំនាន់នោះជាតិខ្មែរប៉ុនទាំងអស់។
(ជាតិ)
ជំនាន់នោះជាតិណាក៏ដូចជាតិណាដែរ ប៉ុនទាំងអស់។

ឃ សម័យនគរភ្នំមនុស្សចង់បានតែសុខទេ។
(សម័យ)
សម័យណាក៏ដូចសម័យណាដែរ ចង់បានតែសុខទេ។

ង គម្ពីរសាសនាព្រះពុទ្ធត្រូវបកប្រែទាំងអស់។
(គម្ពីរសាសនា)
គម្ពីរសាសនាណាក៏ដូចគម្ពីរសាសនាដែរ ត្រូវបកប្រែទាំងអស់។

ច ពីដើមទាហានខ្មែរប្រើសេះប្រើដំរី។
(ទាហាន)
ពីដើមទាហានណាក៏ដូចទាហានណាដែរ ប្រើសេះប្រើដំរី។

DRILL SEVEN: Transformation

គំរូ

ក ជំនាន់នោះស្ដេចណាក៏ដូចស្ដេចណាដែរមែនទេ?
(ហ្នឹង)

ខ ហ្នឹងហើយ ស្ដេចៗជំនាន់នោះ ស្ដេចណាក៏ដូចស្ដេចណាដែរ។

MODEL:

T: At that time all kings were the same, right?

(yes)

S: Yes, the kings of that era were all alike.

ក ពេលនោះប្រុសណាក៏ដូចប្រុសណាដែរ មែនទេ?
(អញ្ចឹង)
អញ្ចឹងហើយ ប្រុសៗពេលនោះ ប្រុសណាក៏ដូចប្រុសណាដែរ។

ខ កាលណោះស្រីណាក៏ដូចស្រីណាដែរ មែនទេ?
(ត្រូវ)
ត្រូវហើយ ស្រីៗកាលណោះ ស្រីណាក៏ដូចស្រីណាដែរ។

គ ស្រុកនោះក្មេងណាក៏ដូចក្មេងណាដែរ មែនទេ?
(ហ្នឹង)
ហ្នឹងហើយ ក្មេងៗស្រុកនោះ ក្មេងណាក៏ដូចក្មេងណាដែរ។

ឃ ក្រុមហ្នឹង ទាហានណាក៏ដូចទាហានណាដែរ មែនទេ?
(ត្រូវ)
ត្រូវហើយ ទាហានៗក្រុមហ្នឹង ទាហានណាក៏ដូចទាហានណាដែរ។

ង ម្តុំហ្នឹង ខ្មែរណាក៏ដូចខ្មែរណាដែរ មែនទេ?
(អញ្ចឹង)
អញ្ចឹងហើយ ខ្មែរៗម្តុំហ្នឹង ខ្មែរណាក៏ដូចខ្មែរណាដែរ។

ច ឆ្នាំហ្នឹង គ្រូណាក៏ដូចគ្រូណាដែរ មែនទេ?
(ហ្នឹង)
ហ្នឹងហើយ គ្រូៗឆ្នាំហ្នឹង គ្រូណាក៏ដូចគ្រូណាដែរ។

DRILL EIGHT: Response

គំរូ

គ ជំនាន់នោះខ្មែរស្លៀកពាក់ប៉ឹង មែនទេ?
(ជាតិអឺរ៉ុបខ្លះ)

ស កុំថាតែខ្មែរ សូម្បីតែជាតិអឺរ៉ុបខ្លះ ក៏ស្លៀកពាក់ប៉ឹងដែរ។

MODEL:

T: At the time the Khmer went half-naked, right?

(some Europeans)

S: Not only the Khmer, even some Europeans were half-naked too.

ក កាលណោះ ស្រុកខ្មែរនៅក្រោមអំណាចស្តេចក្រុងចិន មែនទេ?
(ស្រុកឯទៀត)
កុំថាតែស្រុកខ្មែរ សូម្បីតែស្រុកឯទៀតក៏នៅក្រោមអំណាចស្តេចក្រុងចិនដែរ។

ខ ជំនាន់នោះ ស្រុកសៀមមិនទាន់មានទេ មែនទេ?
(ស្រុកយួន)
កុំថាតែស្រុកសៀម សូម្បីតែស្រុកយួនក៏មិនទាន់មានដែរ។

គ កាលសម័យនោះ ស្តេចខ្មែរមានប្រពន្ធច្រើនណាស់ មែនទេ?
(ស្តេចស្រុកណាទៀត)
កុំថាតែស្តេចខ្មែរ សូម្បីតែស្តេចស្រុកណាទៀតក៏មានប្រពន្ធច្រើនណាស់ដែរ។

ឃ ក្នុងកម្លុងពេលនោះ ខ្មែរបែកខ្ញែកគ្នាណាស់ មែនទេ?
(ជាតិឯទៀត)
កុំថាតែខ្មែរ សូម្បីតែជាតិឯទៀតក៏បែកខ្ញែកគ្នាណាស់ដែរ។

ង សតវត្សនោះ ស្តេចហ្នឹងចង់ប្រែកពាក្យស្តេចយើង មែនទេ?

(ស្តេចណា)
ក៏បានតែស្តេចហ្នឹង សូម្បីតែស្តេចណា
ក៏មិនដែលគ្រងរាជ្យស្តេចយើងដែរ។

ឃ គេសរសេរស្តេចអង្គហ្នឹងមិនបានសោយ
រាជ្យយូរទេ មែនទេ?
(ស្តេចអង្គក្រោយហ្នឹង)
ក៏បានតែស្តេចអង្គហ្នឹង សូម្បីតែស្តេច
អង្គក្រោយហ្នឹងក៏មិនបានសោយ
រាជ្យយូរដែរ។

ង គេស្រាវជ្រាវតាមប្រភពពត៌មានក៏មាន។
(អ្នកស្រុក)
គេស្រាវជ្រាវតាមប្រភពពត៌មានក៏មាន
អ្នកស្រុកក៏មាន។

ច គេសរសេរលើផ្ទាំងសិលាក៏មាន។
(ស្លឹកត្នោត)
គេសរសេរលើផ្ទាំងសិលាក៏មានស្លឹកត្នោតក៏មាន។

DRILL NINE: Transformation

គំរូ
ក មែនហើយ មនុស្សស្លាប់ក្នុងចំបាំងក៏មាន។
(និងជម្ងឺ)
ខ មែនហើយ មនុស្សស្លាប់ក្នុងចំបាំង
ក៏មាន ស្លាប់និងជម្ងឺក៏មាន។

MODEL:

T: That's true, some died in war.
(of illness)

S: That's true, some died in war
and some of illness.

ក កាលណោះ មនុស្សប្រើគេឲ្យទៅធ្វើ
ទាហានក៏មាន។
(កសាងប្រាសាទ)
កាលណោះ មនុស្សប្រើគេឲ្យទៅធ្វើ
ទាហានក៏មាន កសាងប្រាសាទក៏មាន។

ខ គេទៅមើលស្នាព្រះហស្តស្តេចជំនាន់
ដើមក៏មាន។
(ជំនាន់នេះ)
គេទៅមើលស្នាព្រះហស្តស្តេចជំនាន់
ដើមក៏មាន ជំនាន់នេះក៏មាន។

គ គេឲ្យកូនទៅនៅក្នុងវត្តក៏មាន។
(នៅជាមួយអ្នកធំ)
គេឲ្យកូនទៅនៅក្នុងវត្តក៏មាន
នៅជាមួយអ្នកធំក៏មាន។

ឃ ធ្វើបុណ្យនៅវត្តក៏មាន។
(នៅផ្ទះ)
ធ្វើបុណ្យនៅវត្តក៏មាន នៅផ្ទះ
ក៏មាន។

DRILL TEN: Substitution

គំរូ
ក ប៉ុន្មានសតវត្សមកហើយនោះ គង់
តែមានប្លែក។
(បើបែកខ្ញែកគ្នាអញ្ចឹង - រឿង)
ខ បើបែកខ្ញែកគ្នាអញ្ចឹងហើយនោះ
គង់តែមានរឿង។

MODEL:

T: In past centuries, there must have
been changes.
(if they break up like that-problems)

S: If they break up like that, there
will certainly be problems.

បើបែកខ្ញែកគ្នាអញ្ចឹងហើយនោះ
គង់តែមានរឿង។

ក បើមានអ្នកធំប្រជែងអញ្ចឹង - បែកខ្ញែកគ្នា
បើមានអ្នកធំប្រជែងអញ្ចឹងហើយនោះ
គង់តែមានបែកខ្ញែកគ្នា។

ខ បើមានស្តេចប្រជែងយ៉ាងហ្នឹង - ចំបាំង
បើមានស្តេចប្រជែងយ៉ាងហ្នឹងហើយនោះ
គង់តែមានចំបាំង។

គ គេនិយាយដដែលៗអញ្ចឹងគ្រប់គ្នា -
រឿងពិត
គេនិយាយដដែលៗអញ្ចឹងគ្រប់គ្នាហើយ
នោះ គង់តែមានរឿងពិត។

ឃ បើគ្រូការបង្រៀន សិស្សខូច
បើគ្រូការបង្រៀនហើយនោះ គង់នឹងមានសិស្សខូច។

ង បើនៅផ្ទះជាមួយគ្នាយ៉ាងហ្នឹង - ការមិនស្រួល
បើនៅផ្ទះជាមួយគ្នាយ៉ាងហ្នឹងហើយនោះ គង់នឹងមានការមិនស្រួល។

ច បើដេកសើស្រូវ - ស៊ីស្រូវខ្លះ
បើដេកសើស្រូវហើយនោះ គង់នឹងមានស៊ីស្រូវខ្លះ។

DRILL ELEVEN: Transformation

គំរូ

ក កាលនោះមិនសូវមានស្អីទេ តែសប្បាយណាស់។

ខ ហ្នឹងហើយ សប្បាយណាស់ទោះជាមានស្អីគ្មានស្អីក៏ដោយ។

MODEL:

T: At that time there wasn't much of anything, but life was pleasant.

S: Right, it was very pleasant, whether there was very much of anything or not.

ក ជំនាន់នោះមិនសូវមានលុយទេ តែយើងសប្បាយណាស់។
ហ្នឹងហើយ យើងសប្បាយណាស់ទោះជាមានលុយគ្មានលុយក៏ដោយ។

ខ ពេលនោះមិនមានមនុស្សទេ តែសុខណាស់។
ហ្នឹងហើយ សុខណាស់ទោះជាមានមនុស្សគ្មានមនុស្សក៏ដោយ។

គ ស្រុកនោះមិនសូវមានស្អីស៊ីទេ តែស្រួលរស់ណាស់។
ហ្នឹងហើយ ស្រួលរស់ណាស់ទោះជាមានស្អីស៊ីគ្មានស្អីស៊ីក៏ដោយ។

ឃ យើងមិនសូវមានសង្ឃឹមទេ តែយើងត្រូវរើ។
ហ្នឹងហើយ យើងត្រូវរើទោះជាមានសង្ឃឹមគ្មានសង្ឃឹមក៏ដោយ។

ង កាលនោះមិនសូវមានមនុស្សទេ តែគេចូលចិត្តសម្លាប់គ្នាណាស់។
ហ្នឹងហើយ គេចូលចិត្តសម្លាប់គ្នាណាស់ទោះជាមានមនុស្សគ្មានមនុស្សក៏ដោយ។

ច ពីដើមគេមិនសូវមានអីទេ តែគេស្រឡាញ់គ្នាណាស់។
ហ្នឹងហើយ គេស្រឡាញ់គ្នាណាស់ទោះជាមានអីគ្មានអីក៏ដោយ។

READING PASSAGE 2

២. សម័យចេនឡា (ពី ស.វ. ទី ៦ ដល់ ស.វ.ទី ៩ នៃគ.ស.)

ព្រះបាទភវវរ្ម័ន(កាន់សោយរាជ្យ-នគរភ្នំ)ដែលបានរៀបអភិសេកជាមួយព្រះនាងកម្ពុជលក្ស្មី (កាន់សោយរាជ្យ-ចេនឡាដើម)បាននាំយកនគរភ្នំបញ្ចូលនឹងចេនឡាដើមបង្កើតជាចេនឡាធំ ។ ទៀតសោត មានការរីករ រដ្ឋជាច្រើនត្រូវបានបង្កើតឡើងជាបន្តបន្ទាប់គ្នា ឬ បានរើបំរស: រដ្ឋម៉ាឡាយូ(នគរស្រីធម្ម-រាជ)រដ្ឋមននៅសៀម(លពបុរី ទ្វារវតី ហរិភុញ្ជ័យនិងហង្សាវតី)រដ្ឋលិនយ៍ ។ ក្រោយពីព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី១(៦៥៧-៦៨១)សោយទីវង្គតទៅហើយដោយព្រះអង្គពុំមានបុត្រាសោយរាជ្យស្នងផងនោះអគ្គមហេសីរបស់ព្រះអង្គព្រះនាងជ័យទេវីបានឡើងគ្រប់គ្រងរដ្ឋ ។ តែមិនយូរប៉ុន្មាន គឺក្រោយឆ្នាំ៧០៦ បន្តិចរដ្ឋចេនឡាធំត្រូវបែងចែកជាពីរ : ចេនឡាដីគោកនិងចេនឡាទឹកលិច ។ ឯចេនឡាទឹកលិចនេះទៀតសោតក៏ត្រូវបែងចែកជារដ្ឋតូចៗជាច្រើន មានរដ្ឋអនិន្ទិតបុរ និងសម្ភុបុរជាដើម ។

ដូច្នេះយើងឃើញថាក្នុងកំឡុងពេលពីស.វ.ទី៦ដល់ស.វ ទី៨ មានការបែកខ្ញែកនៃជនជាតិខ្មែរ-មនទៅវិញៗ តែទោះបីយ៉ាងហ្នឹងក៏ដោយក៏មានព្រឹត្តិការណ៍ខ្លះ បង្ហាញប្រាប់យើងថាជនជាតិទាំងនោះនៅតែមានចំណងគ្រួសារនឹងគ្នាជានិច្ច ។ នៅលិនយ៍ ព្រះបាទភទ្រវរ្ម័ន(ស.វ.ទី៤) បានកសាងលិង្គភទ្រេស្វរដំកល់នៅប្រាសាទមីសឺន ចំណែកនៅឯចេនឡាដើមគេក៏ឃើញមានលិង្គភទ្រេស្វរដែរដែលគេដំកល់នៅរាជធានីវត្តភូដែរ ។ ក្រោយមកនៅលិនយ៍លិង្គភទ្រេស្វរនេះក៏ត្រូវបានកសាងឡើងជាច្រើនលើកទៀតគឺនៅស.វ.ទី៧ម្តងហៅថាសម្ភុភទ្រេស្វរ (ដោយព្រះបាទសម្ភុវរ្ម័ន)និងនៅស.វ.ទី ៨ម្តងហៅថាឥន្ទ្រភទ្រេស្វរ(ដោយព្រះបាទឥន្ទ្រវរ្ម័នទី១) ។ ក្រៅពីនេះ គេឃើញថាចេនឡានិងលិនយ៍តែងតែមានទំនាក់ទំនងល្អនឹងគ្នាទៀត: ព្រះបាទមហេន្ទ្រវរ្ម័នបានបញ្ជូនទូតឈ្មោះសិង្ហទេវទៅចងចំណងមិត្តភាពជាមួយនឹងលិនយ៍ ឯព្រះបាទឦសានវរ្ម័ន (រាជធានីនៅសំបូរព្រៃគុក)បានរៀបអភិសេកបុត្រីរបស់ព្រះអង្គជាមួយស្តេចចាមឈ្មោះជគទ្ធម្ម ។

Proper names in Reading Passage 2

People

Line 1	ភវវរ្ម័ន	(king)
Line 1	លក្ស្មី	(queen)
Line 5	ជ័យវរ្ម័ន	(king)
Line 7	ជ័យទេវី	(queen)

[illegible]

Line 12	[illegible]	(Cham king)
Line 14	[illegible]	(king)
Line 16	[illegible]	(king)
Line 17	[illegible]	(king)
Line 17	[illegible]	(ambassador)
Line 18	[illegible]	(king)
Line 18	[illegible]	(Cham prince)

Places

Line 4	[illegible]	(kingdom)
Line 5	លវោបុរី	(in Thailand)
Line 5	[illegible]	(in Thailand)
Line 5	[illegible]	(in Thailand)
Line 5	[illegible]	(in Thailand)
Line 5	អនិន្ទិតបុរ	(kingdom)
Line 5	សម្ភុបុរ	(kingdom)
Line 12	[illegible]	(name of linga)
Line 13	[illegible]	(name of a ruin)
Line 14	នគរ	(city)
Line 19	[illegible]	(name of a linga)
Line 19	[illegible]	(name of a linga)

VOCABULARY

កត់សំគាល់	to notice, to single out
សំគាល់	to recognize, to know
* កម្ពុជរាជ	the kingdom of Cambodia
កសាង	to build
កាន់ (កាន់សាសនា)	to believe (in a religion)
កន្លង	interval of time, period of time
ក្សត្រី /ksatrey/	reigning queen
គ.ស. (គ្រិស្តសករាជ)	Christian Era
សករាជ /saʔkaraac/	era (e.g., Buddhist or Christian era)
គម្ពីរ	scripture, bible
គ្រប់គ្រង	to govern
គ្រង	to watch over
ចាម	Cham (ancient empire of S.E. Asia remnants of which are still found in Cambodia and Vietnam)
ចេនឡា	Chenla (name of pre-Angkor Khmer empire)
* ចេនឡាដីគោក	dry-land Chenla (the inland portion of Chenla)
* ចេនឡាដើម	original Chenla
* ចេនឡាទឹកលិច	water Chenla (the coastal portion of Chenla)
លិច	to set (sun), to submerge
ចំណង (< ចង)	knot, bond, a tie
ជ័យវរ្ម័ន /cəyvarman/	Jayavarman (name of several important kings of Angkor)
ដណ្តើមរាជ្យ	to usurp, to seize the throne
ដណ្តើម	to push aside
ជ្រោយ	peninsula, projection (of land)

ដម្កល់ (< កល់)	to store, to put a wedge under
...ណាក៏ដូច...ណាដែរ	all ... are alike
ណោះ	that, there
តុងកឹង	Tonkin (North Vietnam)
ត្រូវតែ	must
ត្នោត	sugar palm
ត្រីបិដក (= ត្រៃបិដក)	the Tripitaka (Three Baskets) (name of the basic Theravada Buddhist scriptures)
* ថានន្តរនាម /thanɔntaréʔniəm/	name of any very high rank
ទូត	diplomat, diplomatic
ទោះជា...ក៏ដោយ	even though, whether ... or not
ទោះបីយ៉ាងហ្នឹងក៏ដោយ	nevertheless
* ទំនាក់ទំនង (< ទាក់ទង)	relations (rare)
នគរភ្នំ	Funan (earliest kingdom in Khmer history)
និយាយៗទៅ	in fact, really
បកប្រែ	to translate, interpret
បក	to peel, to translate, to reverse
បង្រួបបង្រួម (< រួបរួម)	to cause to unite
បញ្ចូល	to cause to enter, to put into, to combine with
បន្តបន្ទាប់គ្នា	one after another
បន្ទាប់	next
* បល្ល័ង្ក /pəlaŋ/	throne
* ប៊័រណេអូ	Borneo
ប៊ិង	to wear very little clothing, go half-naked
* បុត្រា	son (royalty) (lit.)
* បុត្រី	daughter (royalty) (lit.)
ប៉ុន្មាន + time word + មកហើយ	the past several ...
* បូរបូឌួ	Borobodur (ancient Buddhist city in Java)
បែកខ្ញែក (ខ្ញែកAC)	to break up (intrans.)
បែងចែក	to divide

ចែក		to divide
បំលាស់		to move, to move out from under
ប្រពៃ		good, excellent
ប្រភព		source
ប្រមូល		to gather
មូល		round; united
ប្រវត្តិ	/pravɔ̀t/	history
ប្រវត្តិវិទ្យា		the study of history
ប្រវត្តិសាស្ត្រ		history
ប្រាស្រ័យ		to deal with, have relations with
ប្រាសាទ		castle, ancient temple, ruins
ផ្ទាំង		slab, sheet, flat piece
ផ្សព្វផ្សាយ (ផ្សាយ AC)		to spread everywhere
ព័ត៌មាន		information, news
* ព្រះរាជ		title for a king or the King
ព្រះចៅអធិរាជ		emperor
ព្រះនាង		she (royal)
ព្រះនាម		name (royal)
នាម		name (formal); noun
ព្រះបាទ		title preceding name of a king
ភទ្រេស្វរ		Noble Siva (refers to linga)
ភូមិភាគ		region
មន		Mon (a people culturally and linguistically akin to the Khmer)
* មន្ត្រី		civil servant, official (literary)
ម៉ាឡេស៊ី		Malaysia
មិត្តភាព		friendship
* យូណាន		Yunnan (in South China)
រជ្ជកាល	/reaccakaal/	period of reign
រាជាណាចក្រ		kingdom
អាណាចក្រ		realm, domain, territory of a state
រាស្ត្រ		the people
* រៀបរាជាភិសេក		to crown (ceremony usually includes marriage)(royal)
* រាជាភិសេក	/[illegible]/	coronation (usually including marriage) (royal)
រាជា		king
* អភិសេក		coronation (royal)
លក្ខណៈ		character, aspect of character
លិង្គ	/lɨŋ/	linga, lingam (Hindu phallic symbol symbolizing Siva and the god-king)
វប្បធម៌		culture
* វឹកវរ		to be in difficulties
* វឹក		to stir
* វរ		to have trouble, difficulties
សតវត្ស	/satavɔ́t/	century
* សត	/sataʔ/	100 (literary)
* វត្ស	/vɔ́t/	year (literary)
សវ = សតវត្ស		century
សាសនាព្រាហ្មណ៍		Brahmanism, Hinduism
ព្រាហ្មណ៍	/prīəm/	Brahman
សិលាចារឹក		inscription in stone
* សិលា	/səylaa/	stone (literary)
* ចារឹក (< ចារ)		carving (lit.)
* សុរិយវង្ស		Sun Dynasty (a Funanese dynasty concurrent with សោមវង្ស (q.v.))
* សុរិយា		sun (literary)
* សុមាត្រា		Sumatra
* សៃលេន្ទ្រ	/sailen/	Sailendra (a Javanese dynasty)
* សោមវង្ស		Moon Dynasty (a Funanese dynasty concurrent with សុរិយវង្ស (q.v.))
* សោម		moon (literary)
* វង្ស		circle, family, clique; arena
* សោយទិវង្គត		to die (royal)

សោយរាជ្យ		to reign (royal)
សោយ		to eat (royal)
* រជ្ជកាល		period of reign
* សំបូរព្រៃគុក		Sombour Prey Kuk (place with famous pre-Angkor ruins)
សំស្ក្រឹត		Sanskrit
ក្សត្រ	/ksat/	king, member of the royal family
កសាង		to build (formal)
តំណាង		to represent, to be in the image of; something returned
* ស្នាព្រះហស្ត		handiwork, masterpiece (royal)
* ព្រះហស្ត	/prəhɔn/	hand (royal)
* ហស្ត	/hɔn/	hand (royal)
ស្រាវជ្រាវ		to do research
ជ្វា		Java
អគ្គមហេសី	/aʔkéʔmaheesɛy/	queen
ឥទ្ធិពល	/etthipúl/	influence
អំពើ		act, deed
ប្រជារាស្ត្រ		the people of a country, the common people

APPLICATIONS

1. Fill in the blanks with the proper words chosen from those provided.

១ ស្តេច[illegible]... [illegible]។
([illegible])

២ [illegible]... ស្តេច[illegible]។
([illegible])

៣ មនុស្ស[illegible]... [illegible]។
([illegible] បាន [illegible])

៤ [illegible]... ។
([illegible] ប្រាសាទ)

៥ [illegible]ស្តេច[illegible]... បាន[illegible]។
([illegible])

៦ [illegible]... [illegible]។
([illegible])

៧ [illegible]... [illegible]។
(បាន ក៏បាន [illegible])

៨ ...ស្តេច[illegible] ស្តេច[illegible]។
([illegible])

៩ មនុស្ស[illegible]... ។
([illegible] ស្រុក)

១០ ស្រុកយើង[illegible]... [illegible]។
([illegible])

Find the synonyms of the following words.

ជំនាន់ និមន្ត កំឡុងពេលនោះ ក្សត្រី ទំនប
ព្រះវង្ស និយាយ ព្រះមហាក្សត្រ ការរីកចំរើន ស្ពាន

Make up short speeches using the following sets of words.

១ កត់សំគាល់ ប្រកាស មិត្តភាព ស្ថាបនា អ្នកស្រុក
២ ព្រាហ្មណ៍ ឥទ្ធិពល ភូមិភាគ ប្រវត្តិសាស្ត្រ កម្ពុជ
៣ ស្ដេច ស្នង ចំណង ទំនងទែក ទូក
៤ ក្ដាក ប៊ឹង លក្ខណៈ វប្បធម៌ សតិ សម្រួល

What dates do the following correspond to?

ព.ស ១៤៧៣ គ.ស ១៨៩០ ព.ស ១៩៧៥ គ.ស ៣៨១
ព.ស ២៥០១ ព.ស ២៥១៨ គ.ស ២៥០០ ព.ស ១៨៧៥

Translate the following into Cambodian.

1. He was given money to continue his studies in the U.S. (use បាន)
2. All students are alike, they would rather watch T.V. than study.
3. All places are alike, so why go traveling?
4. The ones who have knowledge are given the jobs in government. (use គេ)

Using the words you have learned in this lesson, try writing a very simple biography of a king or queen.

Have the student discuss the following situations.

១ ស្រុកអាមេរិក កាលជំនាន់ Chritopher Columbus.
២ ប្រៀបធៀបភាសាអង់គ្លេស និងអាមេរិកាំង
៣ ជីវិតអាមេរិកាំងកាល ២០០ ឆ្នាំមុន
៤ សង្គ្រាមស៊ីវិលអាមេរិកាំង
៥ ពិធីបុណ្យផ្សេងៗ

Questions for the teacher to ask.

១ កាលជំនាន់ដើមស្រុកអាមេរិកមានស្ដេចទេ?
២ កាលណាស្រុកអាមេរិកបានទៅក្រោមអំណាចណាទេ?
៣ ទំនងទៅជា ដីស្រុកអាមេរិកជាដីរបស់ប្រទេសណា? ដីអ្នកណា?
៤ ចុះគេនិយាយអំពីកោះម៉ាន់ហាតតាន់ ថាក្រុងញូយ៉កប្ដូរ សុំប្រាប់ខ្ញុំម្ដងទៀតមក
៥ កាលពីដើមស្រុកអាមេរិកមានដីច្រើនទេ?
៦ កាលណាស្រុកអាមេរិកបានដែលច្បាំងនឹងប្រទេសណាហើយបាត់ទឹកដីទេ?

9. Questions for the student to ask.
   a. When were the first inscriptions written in the Khmer alphabet? What language were they written in?
   b. From where do we get most of what we know about Funan and Chenla?
   c. What was the religion of the Funanese? Where did they learn it? Were they Khmers?
   d. Who occupied the Indochina peninsula before the Funanese and Chenla empires?
   e. What happened to them?
   f. What was the main cultural influence on Chenla?
   g. How did Chenla arise from Funan?
   h. Was there a relationship between the ruling families of Funan and Chenla?
   i. What can you find out about the most famous pre-Angkor ruins?
   j. Where do the names Chenla and Funan come from?
   k. What institutions began with Chenla that persist to the present?

LESSON NINE

THE ANGKOR PERIOD

a. Why were most of the buildings of Angkor built?

b. What traditions that have lasted to the present day originated with the Khmer of Angkor?

c. Were the last kings of Cambodia (in the 19th and 20th centuries) direct descendants of the kings of Angkor?

៣~ សម័យមហានគរ (អង្គរ) (ពីស.វ.ទី ៩ ដល់ស.វ.ទី ១៥ នៃគ.ស.)

ក្នុងសម័យមហានគរដែលប្រវត្តិវិទូបានចាត់ទុកជាសម័យដ៏រុងរឿងបំផុតនៃប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ គេឃើញមានការបង្រួបបង្រួមប្រមូលផ្ដុំសាជាថ្មី ឡើងវិញនៃជនជាតិខ្មែរ-មន ដោយសារស្នាព្រះហស្ដនៃព្រះមហាក្សត្រសម័យនោះ :

- ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ២ បរមេស្វ (អឌ្ឍភាគទី ១ នៃស.វ.ទី ៩)

ក្រោយពីបានយាងមកពីកោះជ្វាក៏ទ្រង់បានធ្វើសក្តិការូបនីយកម្មបង្រួបបង្រួមរដ្ឋតូចៗនៅក្នុងដែនឡាចិកល័ប ។

- ព្រះបាទឥន្ទ្រវរ្ម័នទី ១ ឥស្វរលោក (អឌ្ឍភាគទី ២ នៃស.វ.ទី ៩)

ទ្រង់បានបន្តការបង្រួបបង្រួមដោយបានបញ្ចូលរដ្ឋសម្ពុ (សំបូរនៅក្រចេះ) ។

- ព្រះបាទយសោវរ្ម័នទី ១ បរមសិវលោក (ចុងស.វ.ទី ៩)

ទ្រង់ជាព្រះមហាក្សត្រទី១ក្នុងសម័យមហានគរដែលបានធ្វើឲ្យប្រពៃណីនៅលិងយ៉ និងនៅចេនឡាដើមមានជីវិតរស់ឡើងវិញដោយបានកសាងលិង្គកម្រេស្វរដំកល់នៅសិវបូរ „ភ្នំសណ្ដក„ ។ សិលាចារិកមួយបានឲ្យពត៌មានថាទឹកដីខ្មែរ សម័យនោះមានព្រំប្រទល់ជាប់នឹងដែនសួកស្នាកាមកំពាស (ភូមា) សមុទ្រ (ឈូងសមុទ្រសៀម) ប្រទេសចម្ប៉ានិងប្រទេសចិន ។

- ព្រះបាទរាជេន្ទ្រវរ្ម័នទី២ សិវលោក(ពាក់កណ្ដាលស.វ.ទី១០)

ក៏ដូចជាព្រះបាទយសោវរ្ម័នទី១ដែរ ព្រះអង្គទ្រង់បានកសាងលិង្គកម្រេស្វរដំកល់នៅប្រាសាទប្រែរូប មាននាមថារាជេន្ទ្រកម្រេស្វរ និងបានបន្តនយោបាយបង្រួបបង្រួមជនជាតិខ្មែរ-មន ។

- ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័នទី១ បរមនិព្វានបទ(អឌ្ឍភាគទី១នៃស.វ.ទី១១)

ដែលយាងមកពីនគរស្រីធម្មរាជ (ជម្រកចុងក្រោយបង្អស់របស់អធិរាជនគរភ្នំក្រោយពីរដ្ឋនេះត្រូវចេនឡាវាយលុក) ទ្រង់បានបញ្ចូលបន្ថែមនូវរដ្ឋមននៅកណ្ដាលទំនាបទន្លេមេណាម (រហូតដល់សុខោទ័យ) ព្រមទាំងកណ្ដាលទំនាបទន្លេមេគង្គរហូតដល់លួងព្រះបាង ។

- ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័នទី ២ បរមវិស្ណុលោក (ពាក់កណ្ដាលទី ១ នៃស . វ.ទី ១២)
- និងព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ បរមសៅគត (ស.វ .ទី ១២- ១៣)

ទ្រង់បានបញ្ចូលរដ្ឋចម្ប៉ាទៅក្នុងក្រុមរដ្ឋខ្មែរ-មន ។ កាលណោះអរិយធម៌រដ្ឋកម្ពុជាបានឡើងដល់កំពូលដោយមានការសាងប្រាសាទអង្គរវត្តដែលជា និមិត្តរូបនៃការរុងរឿងដ៏ពូកែនៃអំបូរខ្មែរ-មន„ ១៧ "។ នេះតែម្ដង ។ គួរកត់សំគាល់ថាចម្ប៉ាជារដ្ឋខ្មែរ-មនចុងក្រោយបង្អស់ដែលត្រូវបានបង្រួបបង្រួមបញ្ចូលជាមួយរដ្ឋខ្មែរ-មនឯទៀត ហើយការបង្រួបបង្រួមនេះ ដែលសំរេចទៅបានដោយសារតែ មានស្ដេចតាមខ្លះដែលបានរស់នៅ នៅកណ្ដាលមហានគរបានជួយជ្រោមជ្រែងផង ដូចជាវិទ្យានន្ទន៍ ជនបតិគ្រាម និងអង្គសរាជ ។ ក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ៧ ទឹកដីខ្មែរមានទំហំធំទូលាយដូចក្នុង សម័យនគរភ្នំដែរ គឺបានគ្របដណ្ដប់ ទៅលើប្រទេសសៀមសព្វថ្ងៃទាំងមូល លើប្រទេសលាវមួយភាគធំ លើប្រទេសយួនខាងត្បូង មួយភាគធំ និង មួយភាគនៃប្រទេសភូមា ។

Proper [illegible] Names In Reading Passage 1

People

Line 5	ជ័យវរ្ម័ន...បរមបទ	Khmer King
Line 8	ឥន្ទ្រវរ្ម័ន...ឥសូរលោក	Khmer King
Line 10	យសោវរ្ម័ន...បរមសិវលោក	Khmer King
Line 15	រាជេន្ទ្រវរ្ម័ន...សិវលោក	Khmer King
Line 18	សូរ្យវរ្ម័ន...បរមនិព្វានបទ	Khmer King
Line 22	សូរ្យវរ្ម័ន...បរមវិស្ណុលោក	Khmer King
Line 23	ជ័យវរ្ម័ន...បរមសៅគត	Khmer King
Line 29	វិទ្យានន្ទន៍	Cham King
Line 29	ជនបតិគ្រាម	Cham King
Line 29	អង្គសរាជ	Cham King

Places

Line 5	សម្ពុបុរ (Modern សំបូរ)
Line 12	សិវបុរ
Line 12	ភ្នំសណ្ដក
Line 15	សូកត្មាកាបរាកាស
Line 15	ប្រាសាទនំប្រទូប
Line 15	រាជេន្ទ្រភទ្រេស្វរ (name of a linga)
Line 18	នគរស្រីធម្មរាជ

DIALOGUE

លើករាជធានីចេញពីមហានគរ

	ខ្លួន	you (familiar)
	លើក	to lift, raise, found, remove
	ក្សត្រ /ksat/	king
	អង្គ	classifier for king and clergy
១ ស៊ីម	ខ្លួនចាំទេ ក្សត្រអង្គណាលើករាជធានីចេញពីមហានគរលើកទីមួយ?	Do you remember which king moved the capital from Angkor for the first time?
	គ្នា	I (familiar)
	រវាង	between
	សតវត្ស	century
២ ហ៊ាន	យី! មិនចាំទេ តែគ្នាចាំថា នៅរវាងពាក់កណ្ដាលសតវត្សទី១៤។	Gee! I don't remember that, but I do remember that it was around the middle of the 14th century.
	មិនទាន់បាន + verb...ផង	still has not even + verb
	ឲ្យអស់ដៃ	completely, all the way
	ទំរូស	when, incidently
៣ ស៊ីម	សម័យអង្គរ ខ្មែរមិនទាន់បានសប្បាយឲ្យអស់ដៃផង ទំរូសសៀមចូលបុកស្រុកសោះ។	During the Angkor period the Khmer hadn't really had the opportunity to enjoy life before they were unexpectedly invaded by the Thai.
	ដល់ណាដល់ណី	to a great degree
	ទាំង + verb	even + verb
	ទៅហើយ	indicates completed action
៤ ហ៊ាន	ហ្នឹងហើយ ច្បាំងគ្នាដល់ណាដល់ណី ហើយយើងទាំងឈ្នះម្ដងទៅហើយ។	That's true. They fought for a very long time, and we even beat them once.
	អញ	I (familiar)
	ភ្នាល់	to bet, wager
	កាលណោះ	then
	ពុំតែ...ពុំមិន	if it weren't for the fact that ...

៥ ជ័យ អញហ៊ានភ្នាល់ កាលណាសិនកុំតែស្តេចខ្មែរស្លាប់ដោយជម្ងឺ កុំអីមិនចាញ់ទេ។	I'll bet that if it weren't for the fact that the Khmer king died of illness, we wouldn't have lost.
ប្រហែលៗគ្នា	very similar
ដោយសារ	because of
មេទ័ព	commander
៦ ហ៊ាន កម្លាំងទ័ពក៏ប្រហែលៗគ្នា។ ម្យ៉ាងទៀតដោយសារតែមេទ័ពធំម្នាក់ស្លាប់ក្នុងចម្បាំងទៀត។	The military strength of the two sides was very similar, and furthermore an important commander died in battle.
នាំគ្នា	to do as a group
ជាប់ + time word	for + time word
៧ ជ័យ គេនាំគ្នាច្បាំងជាប់ឆ្នាំ តពីក្សត្រមួយទៅក្សត្រមួយ។	They fought together for years, from one king's reign to another.
សុខសាន្ត	peaceful, quiet
៨ ហ៊ាន តាមខ្ញុំស្មាន មកដល់ចុងសតវត្សទី១៥ ទើបបានសុខសាន្ត ដូចក៏រើកសាងរាជធានីឡើងវិញ។	I think it wasn't until the end of the 15th century that peace was achieved, and they rebuilt the capital.
ដូច	it seems
រជ្ជកាល	period of reign
៩ ជ័យ ដូចក្នុងរជ្ជកាលព្រះពញាយ៉ាតទេះ?	Wasn't it in the reign of King Ponhe Yat?
១០ ហ៊ាន កាលណុងយើងបានសុខសាន្ត តែដូចត្រូវរត់ចេញម្តងទៀត។	At that time it was peaceful, but it seems that we had to flee once more.

DRILLS

DRILL ONE: Substitution (variable)

គ្រូ

ក ក្សត្រអង្គណា លើករាជធានី ចេញពីមហានគរលើកទីមួយ?
(រត់ចេញពី)

ខ ក្សត្រអង្គណារត់ចេញពីមហានគរលើកទីមួយ?

MODEL:

T: Which moved the capital away from Angkor the first time?
(Fled from)

S: Which king fled from Angkor the first time?

ក្សត្រអង្គណារត់ចេញពីមហានគរលើកទីមួយ?

ក យាងមកពី
ក្សត្រអង្គណាយាងមកពីមហានគរលើកទីមួយ?

ខ ក្រោយគេបង្អស់
ក្សត្រអង្គណាយាងមកពីមហានគរក្រោយគេបង្អស់?

គ យាងចូល
ក្សត្រអង្គណាយាងចូលមហានគរក្រោយគេបង្អស់?

ឃ មុនគេបង្អស់
ក្សត្រអង្គណាយាងចូលមហានគរមុនគេបង្អស់?

ង យាងចេញពី
ក្សត្រអង្គណាយាងចេញពីមហានគរមុនគេបង្អស់?

ច ចុងក្រោយបង្អស់
ក្សត្រអង្គណាយាងចេញពីមហានគរចុងក្រោយបង្អស់?

DRILL TWO: Response

គ្រូ

ក ជំនាន់មុននោះ ខ្មែរមិនទាន់បានសប្បាយឲ្យអស់ចិត្តទេ។
(សម័យអង្គរ)

ខ កុំថាតែជំនាន់នោះ សម័យអង្គរមិនទាន់បានសប្បាយឲ្យអស់ចិត្តផងទេ។

MODEL:

T: In early generations, the Khmer hadn't really had the opportunity to enjoy life yet.
(Angkor period)

S: Not only in those generations, but in the Angkor period they didn't have the opportunity to enjoy life either.

ក កាលពីមុន យើងមិនទាន់ចេះស្លៀកពាក់ទេ។
(ជំនាន់ចេនឡា)
កុំថាតែកាលនោះ ជំនាន់ចេនឡា មិនទាន់ចេះស្លៀកពាក់ផងទេ។

ខ ពេលហ្នឹង ស្ដេចអង្គៗមិនទាន់បានពង្រីកនគរទេ។
(ដល់ក្រោយមក)
កុំថាតែពេលនោះ ដល់ក្រោយមក ក៏មិនទាន់បានពង្រីកនគរផងទេ។

គ ជំនាន់មុននោះ ខ្មែរមិនទាន់បានចុះចៀនទេ។
(ឥឡូវនេះ)
កុំថាតែជំនាន់នោះ ឥឡូវនេះមិនទាន់បានចុះចៀនផងទេ។

ឃ សម័យនោះ ស្ដេចមិនទាន់បានកសាងអ្វីទេ។
(សម័យក្រោយនោះ)
កុំថាតែសម័យនោះ សម័យក្រោយនោះមិនទាន់បានកសាងអ្វីផងទេ។

ង គាត់នោះ [illegible]មិនចង់បាន
ខ្មែរទេ។
(ប្អូនស្រីខ្ញុំ [illegible]
ក៏ដូចគាត់នោះ ប្អូនស្រីខ្ញុំ
[illegible]មិនចង់បានខ្មែរដែរ។
ច [illegible]នោះ [illegible]
មួយទេ។
([illegible])
ក៏ដូច[illegible]នោះ [illegible]
[illegible]
មួយដែរ។

DRILL THREE: Substitution

គំរូ
ក ច្បាំងដល់ណាដល់ណី ហើយយើង
តាំងឈ្នះម្តងទៅហើយ។
(ប្រកែកគ្នា - វាយគ្នា)
ខ ប្រកែកគ្នាដល់ណាដល់ណី ហើយ
យើងតាំងវាយគ្នាម្តងទៅហើយ។

MODEL:

T: We fought for a long time, and we even won once.
(argued - hit each other)

S: We argued for a long time, and we even hit each other once.

ប្រកែកគ្នាដល់ណាដល់ណី ហើយ
យើងតាំងវាយគ្នាម្តងទៅហើយ។
ក និយាយគ្នា - [illegible]
និយាយគ្នាដល់ណាដល់ណី ហើយ
យើងតាំង[illegible]ម្តងទៅហើយ។
ខ [illegible] - ឲ្យលុយ
[illegible]ដល់ណាដល់ណី ហើយយើង
តាំងឲ្យលុយម្តងទៅហើយ។
គ ស្ទូច - ចាប់បាន
ស្ទូចដល់ណាដល់ណី ហើយយើង
តាំងចាប់បានម្តងទៅហើយ។

ឃ វាយលុក - យកបានខេត្តមួយ
វាយលុកដល់ណាដល់ណី ហើយយើង
តាំងយកបានខេត្តមួយម្តងទៅហើយ។
ង ផឹក - [illegible]
ផឹកដល់ណាដល់ណី ហើយយើងតាំង
[illegible]ម្តងទៅហើយ។
ច ស្តាប - សរសេរ
ស្តាបដល់ណាដល់ណី ហើយយើង
តាំងសរសេរម្តងទៅហើយ។

DRILL FOUR: Response

គំរូ
ក ហ្នឹងហើយ ច្បាំងគ្នាដល់ណាដល់ណី
ទៅហើយ។
(ឈ្នះ)
ខ ហ្នឹងហើយ ច្បាំងគ្នាដល់តាំងឈ្នះម្តង
ទៅហើយ។

MODEL:

T: Right, they fought for a long time.
(to win)

S: Right, they fought and even won once.

ក ហ្នឹងហើយ វាយគ្នាដល់ណាដល់ណី
ទៅហើយ។
(ចាញ់គេ)
ហ្នឹងហើយ វាយគ្នាដល់តាំងចាញ់គេ
ម្តងទៅហើយ។
ខ ហ្នឹងហើយ នាំគ្នា[illegible]ដល់ណាដល់ណី
ទៅហើយ។
([illegible])
ហ្នឹងហើយ នាំគ្នា[illegible]ដល់តាំង[illegible]
ម្តងទៅហើយ។
គ ហ្នឹងហើយ នាំគ្នា[illegible]ដល់ណាដល់
ណីទៅហើយ។
([illegible]ដល់[illegible])

ហ្នឹងហើយ នាំគ្នាដើរចេញដល់
ទាំងជិតដល់ភូមិថ្មីម្ដងទៅហើយ។

ឃ ហ្នឹងហើយ សម្លាប់គ្នាដល់ណាដល់
ណឹងទៅហើយ។
(ជិតអស់មនុស្ស)
ហ្នឹងហើយ សម្លាប់គ្នាដល់ទាំងជិត
អស់មនុស្សម្ដងទៅហើយ។

ង ហ្នឹងហើយ ស្រឡាញ់គ្នាដល់ណា
ដល់ណឹងទៅហើយ។
(ជិតបានកូនមួយ)
ហ្នឹងហើយ ស្រឡាញ់គ្នាដល់ទាំង
ជិតបានកូនមួយម្ដងទៅហើយ។

ច ហ្នឹងហើយ នាំគ្នាដើរលេងដល់ណា
ដល់ណឹងទៅហើយ។
(ដេកជាមួយគ្នា)
ហ្នឹងហើយ នាំគ្នាដើរលេងដល់
ទាំងដេកជាមួយគ្នាម្ដងទៅហើយ។

DRILL FIVE: Transformation

Note: Do this drill once using the pattern of student response 1. Then do it again using the pattern of student response 2.

គំរូ

ក ស្ដេចខ្មែរស្លាប់ដោយសារជំងឺ បាន
ជាចាញ់។

ខ១ កុំតែស្ដេចខ្មែរស្លាប់ដោយសារជំងឺ
កុំអីមិនចាញ់ទេ។

or

ខ២ កុំអីមិនចាញ់ទេ កុំតែស្ដេចខ្មែរ
ស្លាប់ដោយសារជំងឺ។

MODEL:

T: We lost because a Khmer king died of illness.

S1: If it weren't that a Khmer king King died of illness, we wouldn't have lost.

or S2: We wouldn't have lost if a Khmer king hadn't died of illness.

ក ខ្លាចមានចម្បាំងទៀត បានជាលើក
ទីក្រុង។
កុំតែខ្លាចមានចម្បាំងទៀត កុំអី
មិនលើកទីក្រុងទេ។

ខ នាម៉ឺនបែកឈ្លោះគ្នា បានជាគេយក
ដីអស់។
កុំតែនាម៉ឺនបែកឈ្លោះគ្នា កុំអីគេ
មិនយកដីអស់ទេ។

គ យើងត្រូវការគាត់ បានជាយើងជួយ
គាត់។
កុំតែយើងត្រូវការគាត់ កុំអីយើង
មិនជួយគាត់ទេ។

ឃ សត្រូវច្រើនពេក បានជាដកទ័ពថយ។
កុំតែសត្រូវច្រើនពេក កុំអីមិនដក
ទ័ពថយទេ។

ង គាត់ពូកែនិយាយ បានជាទៅជំនួស។
កុំតែគាត់ពូកែនិយាយ កុំអីមិន
ទៅជំនួសទេ។

ច ត្រូវការវា បានជាទិញ។
កុំតែត្រូវការវា កុំអីមិនទិញទេ។

DRILL SIX: Substitution (variable)

គំរូ

ក កងទ័ពយើងខ្លាំង ប្រហែលៗគ្នា។
(ប្រទេសទាំងពីរ)

ខ ប្រទេសទាំងពីរខ្លាំង ប្រហែលៗគ្នា។

MODEL:

T: Our forces were equally strong.
(both countries)

S: Both countries were equally strong.

ប្រទេសទាំងពីរខ្លាំង ប្រហែលៗគ្នា។

ក មានទ័ពសេះ
ប្រទេសទាំងពីរមានទ័ពសេះ ប្រហែលៗ
គ្នា។

ខ បញ្ញា
ប្រទេសទាំងពីរមានបញ្ញា ប្រហែលៗ
គ្នា។

ក ទាហានយើង
ទាហានយើងមានបញ្ញា ប្រហែលៗគ្នា។
ខ ធំ
ទាហានយើងធំ ប្រហែលៗគ្នា។
គ សាលាទាំងអស់
សាលាទាំងអស់ធំ ប្រហែលៗគ្នា។
ឃ បង្រៀនរបៀប
សាលាទាំងអស់បង្រៀនរបៀប
ប្រហែលៗគ្នា។

DRILL SEVEN: Transformation

គំរូ
ក យើងច្បាំងចាញ់គេ។
(មេទ័ពធំម្នាក់ស្លាប់)
ខ យើងច្បាំងចាញ់គេដោយសារមេទ័ពធំម្នាក់ស្លាប់។

MODEL:

T: We fought and lost.
(an important general died)
S: We fought and lost because an important general died.

ក លើកទីក្រុងចេញពីមហានគរ។
(ការច្បាំងចាញ់សៀម)
លើកទីក្រុងចេញពីមហានគរដោយសារការច្បាំងចាញ់សៀម។
ខ មិនដឹងក្សត្រអង្គណា។
(មិនបានរៀនប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ)
មិនដឹងក្សត្រអង្គណាដោយសារមិនបានរៀនប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ។
គ កាលនោះខ្មែរចាញ់។
(គេស្ទាក់ទ័ពមិនទាន់)
កាលនោះខ្មែរចាញ់ដោយសារគេស្ទាក់ទ័ពមិនទាន់។
ឃ គេជីកលេខក។
(ជាស្នាព្រះហស្តរបស់ស្តេចជំនាន់ដើម)
គេជីកលេខកដោយសារជាស្នាព្រះហស្តរបស់ស្តេចជំនាន់ដើម។

ង សម័យមហានគររុងរឿង។
(ស្នាព្រះហស្តល្អៗរបស់ស្តេច)
សម័យមហានគររុងរឿងដោយសារស្នាព្រះហស្តល្អៗរបស់ស្តេច។
ច ប្រទេសខ្មែរមានឈ្មោះល្បីល្បាញ។
(អង្គរវត្ត)
ប្រទេសខ្មែរមានឈ្មោះល្បីល្បាញដោយសារអង្គរវត្ត។

DRILL EIGHT: Substitution

គំរូ
ក គេនាំគ្នាច្បាំងរាប់ឆ្នាំ ពីក្សត្រមួយទៅក្សត្រមួយ។
(សតវត្ស - ស្រុក)
ខ គេនាំគ្នាច្បាំងរាប់សតវត្ស ពីស្រុកមួយទៅស្រុកមួយ។

MODEL:

T: They fought for years, from one king to another.
(centuries - country)
S: They fought for centuries, from one country to another.

គេនាំគ្នាច្បាំងរាប់សតវត្ស ពីស្រុកមួយទៅស្រុកមួយ។
ក ខែ - កន្លែង
គេនាំគ្នាច្បាំងរាប់ខែ ពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ។
ខ រយឆ្នាំ - រដូវ
គេនាំគ្នាច្បាំងរាប់រយឆ្នាំ ពីរដូវមួយទៅរដូវមួយ។
គ ពាន់ឆ្នាំ - ប្រទេស
គេនាំគ្នាច្បាំងរាប់ពាន់ឆ្នាំ ពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយ។
ឃ សតវត្ស - ក្សត្រ
គេនាំគ្នាច្បាំងរាប់សតវត្ស ពីក្សត្រមួយទៅក្សត្រមួយ។

ង ខេត្ត - ភូមិ
គេនាំគ្នាប្រកាន់តាមខេត្ត គតិភូមិ
មួយទៅភូមិមួយ។

ច ឆ្នាំ - រាជ្យ
គេនាំគ្នាប្រកាន់តាមឆ្នាំ គតិរាជ្យ
មួយទៅរាជ្យមួយ។

DRILL NINE: Substitution

គំរូ:

ក: មកដល់ចុងសតវត្សរ៍ទី១៥ ទើប
បានសុខសាន្ត។
(ជំនាន់ក្រោយ - សប្បាយ)

ខ: មកដល់ជំនាន់ក្រោយ ទើប
បានសប្បាយ។

MODEL:

T: It wasn't peaceful until the end of the 15th century.
(next generation, pleasant)

S: It wasn't pleasant until the next generation.

មកដល់ជំនាន់ក្រោយ ទើប
បានសប្បាយ។

ក ចុងសតវត្សរ៍នោះ - រុងរឿង
មកដល់ចុងសតវត្សរ៍នោះ ទើប
បានរុងរឿង។

ខ ស្តេចបន្ទាប់ - សោយរាជ្យ
មកដល់ស្តេចបន្ទាប់ ទើបបានសោយ
រាជ្យ។

គ រាស្ត្រ កាលនោះ - ចេះនៅជាមួយគ្នា
មកដល់រាស្ត្រ កាលនោះ ទើបបាន
ចេះនៅជាមួយគ្នា។

ឃ រាជ្យក្សត្រអង្គនោះ - ឈប់ច្បាំងគ្នា
មកដល់រាជ្យក្សត្រអង្គនោះ ទើប
បានឈប់ច្បាំងគ្នា។

ង ពីរខែក្រោយមក - គេងជាមួយគ្នាវិញ
មកដល់ពីរខែក្រោយមក ទើប
បានគេងជាមួយគ្នាវិញ។

ឆ ស្តេចក្រោយមក - និយាយរកគ្នាវិញ
មកដល់ស្តេចក្រោយមក ទើបបាន
និយាយរកគ្នាវិញ។

DRILL TEN: Transformation

គំរូ

ក យើងមិនសប្បាយឲ្យអស់ពីដួង។
(សត្រូវចូលមកលុកលុយ)

ខ យើងមិនសប្បាយឲ្យអស់ពីដួង
ទទួលសត្រូវចូលមកលុកលុយ។

MODEL:

T: We weren't completely comfortable.
(the enemy invaded)

S: We weren't completely comfortable (before) we were unexpectedly invaded by the enemy.

ក ទ័ពស្រុកវាយជិតឈ្នះ។
(មេទ័ពរបស់ពួកនោះស្លាប់)
ទ័ពស្រុកវាយជិតឈ្នះ ទទួលមេទ័ព
របស់ពួកនោះស្លាប់។

ខ ខ្ញុំគិតទៅបង្រៀនជំនួស។
(លោកគ្រូមកដល់)
ខ្ញុំគិតទៅបង្រៀនជំនួស ទទួលលោក
គ្រូមកដល់។

គ គាត់ទៅបានពាក់កណ្តាលផ្លូវ។
(ខ្ញុំឃើញគាត់)
គាត់ទៅបានពាក់កណ្តាលផ្លូវ ទទួល
ខ្ញុំឃើញគាត់។

ឃ ខ្មាំងបំរុងដកទ័ពហើយ។
(ទ័ពយើងទៅដល់)
ខ្មាំងបំរុងដកទ័ពហើយ ទទួលទ័ព
យើងទៅដល់។

ង ខ្ញុំគ្មានសល់លុយសោះ។
(ឡានខូចទៀតផង)
ខ្ញុំគ្មានសល់លុយសោះ ទទួលឡាន
ខូចទៀតផង។

ច ទាហានកំពុងតែសប្បាយ
(នាយទាហានចូលមកដល់)
ទាហានកំពុងតែសប្បាយ [illegible]
នាយទាហានចូលមកដល់ ។

DRILL ELEVEN: Transformation

គំរូ

ក ក្នុងរជ្ជកាលព្រះពញាយ៉ាត ។

ខ ដូចក្នុងរជ្ជកាលព្រះពញាយ៉ាតនេះ?

MODEL:

T: In the reign of Ponha Yat.

S: Wasn't it like in the reign of Ponha Yat?

ក [illegible] ពាក់កណ្ដាលសតវត្សរ៍ទី១៥ ។
ដូច[illegible] ពាក់កណ្ដាលសតវត្សរ៍ទី១៥នេះ?

ខ [illegible] ។
ដូច[illegible]នេះ?

គ [illegible] ។
ដូច[illegible]នេះ?

ឃ [illegible]
[illegible] ។
ដូច[illegible]
[illegible]នេះ?

ង [illegible] ។
ដូច[illegible]នេះ?

ច គេ[illegible]ឆ្នាំ ។
ដូចគេ[illegible]ឆ្នាំនេះ?

READING PASSAGE 2

ក- ព្រះរាជានិងរបបគ្រប់គ្រង.-

ព្រះរាជាជាម្ចាស់ផែនដីនិងជាបង្គោលនៃការគ្រប់គ្រងប្រទេសជាតិ ទាំងខាងផ្នែកនយោបាយទាំងខាងផ្នែកតុលាការ ។ ព្រះមហាក្សត្រជាអ្នកកាន់អំណាចតុលាការ រកយុត្តិធម៌ឲ្យប្រជារាស្ត្រព្រះអង្គ ។ សិលាចារឹកទាំងឡាយបានបង្ហាញឲ្យឃើញថា ព្រះរាជាជាអ្នកការពារសាសនានិងគ្រប់គ្រងថែរក្សាប្រាសាទជាប្រយោជន៍ខាងសាសនាទៀតផង ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ព្រះអង្គបានបំពេញនូវពិធីសក្ការបូជាផ្សេងៗ ខាងផ្លូវសាសនាព្រមទាំងមានភារៈការពារជាតិទប់ទល់នឹងសត្រូវពីខាងក្រៅនិងធ្វើឲ្យមានសុខសន្តិភាពខាងក្នុងប្រទេសថែមទៀត ។

ទីក្រុងរបស់ព្រះអង្គជាតំណាងពិភពលោកទាំងមូលដែលមានជួរភ្នំកណ្ដាប់ចក្រវាល និងមហាសាគរព័ទ្ធជុំវិញ ។ នៅកណ្ដាលទីក្រុង ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់បានសាងប្រាសាទភ្នំមួយដើម្បីជាតំណាងភ្នំព្រះសុមេរុនិងដើម្បីតម្កល់លិង្គទេវរាជ ។

ក្នុងសម័យអង្គរ គេសង្កេតឃើញមានការរៀបចំយ៉ាងល្អិតល្អន់ខាងផ្នែករដ្ឋបាល មានតាំងពីរដ្ឋមន្ត្រី មេទ័ព ទីប្រឹក្សា អធិការ ចៅហ្វាយខេត្ត រហូតដល់ចៅហ្វាយស្រុក មេភូមិ មេឃុំជាដើម ។

នាម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រីត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយព្រះរាជាក្នុងចំណោមឥស្សរជនដែលចេះដឹងក្នុងវណ្ណៈអភិជន ។ គណៈរដ្ឋមន្ត្រីទទួលភារៈចាត់ចែងកិច្ចការរដ្ឋជំនួសព្រះអង្គផងនិងក្រោមព្រះរាជបញ្ជាផ្ទាល់ផង ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ព្រះមហាក្សត្រនិងព្រះរាជវង្សានុវង្សបានយកមកកាន់កាប់ផ្ទាល់ព្រះហស្តនូវគ្រប់កិច្ចការសំខាន់ៗ ទាំងឡាយដែលទាក់ទងនឹងអាយុជីវិតនៃប្រទេសជាតិមាតុភូមិ ។

ក្នុងសម័យនោះ ព្រះរាជាបានជ្រើសរើសព្រាហ្មណ៍បុរោហិត ដើម្បីធ្វើជាព្រះរាជគ្រូទទួលភារៈចាត់ចែងពិធីទេវរាជ (culte du Dieu-roi) ទៅតាមទស្សនៈថ្មីក្នុងសាសនា ដែលព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ២ ទ្រង់បានបញ្ចូលទៅក្នុងដើមសម័យអង្គរ ។

ខ- ជីវភាព សាសនានិងជំនឿនៃប្រជារាស្ត្រ.-

ប្រជារាស្ត្រនៅប្រកបរបរកសិកម្មជាធំ ចេះធ្វើស្រែចម្ការយ៉ាងប៉ិនប្រសប់ ទាញយកផលបានច្រើនដោយសារនយោបាយទឹក (ការស្ថាបនាបារាយណ៍ជាដើម) ។ ក្រៅពីនេះ គេសង្កេត

ឃើញមានប្រជាពលរដ្ឋមួយប្រភេទដែលគេហៅថា "ពលព្រះ" ។ អ្នកទាំងនេះទទួលភារៈថែទាំបោសសម្អាតវត្តអារាម ព្រមទាំងប្រាសាទនានាដែលគេទុកដូចជាលំនៅនៃអាទិទេពនិងជាទីសម្រាប់ប្រារព្ធពិធីផ្សេងៗ ។

ក្នុងផ្នែកសាសនា ខ្មែរសម័យនោះបានគោរពពុទ្ធសាសនាផង ព្រហ្មញ្ញសាសនាផង ។ ពីស.វ.ទី ៩ ដល់ទី ១០ គេនិយមព្រហ្មញ្ញសាសនា ដោយគោរពព្រះសិវៈ ។ នៅស.វ.ទី១២ គេនិយមព្រះវិស្ណុជាធំម្ដងវិញ ដូចជានៅក្នុងរជ្យព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័នទី ២ ជាដើម ។ សម័យនោះ មានខ្មែរភាគតិចទេដែលនិយមព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយមានតែព្រះរាជាពីរព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះគឺ ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័នទី ១ និងព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ ដែលទ្រង់បានកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន ។

សាសនាទាំងពីរនេះ បានត្រូវគេទទួលស្គាល់តែក្នុងព្រះរាជវង្សានុវង្ស និងក្រុមគ្រួសារអភិជនតែប៉ុណ្ណោះ ព្រោះគេយល់ថា ជាវប្បធម៌មួយមានតម្លៃ ប៉ុន្តែពុំមែនជាវប្បធម៌ដែលបានជ្រួតជ្រាបដល់អ្នកស្រុកដែលរស់នៅតាមជនបទនោះឡើយ ។ ប្រជារាស្ត្រខ្មែររស់នៅតាមរបៀបខ្មែរពីបុរាណកាល ដោយពុំពឹងផ្អែកទៅលើច្បាប់បញ្ញត្តិនៃសាសនាណាមួយឡើយ ។

VOCABULARY

គន្លងចក្រវាល	encircling the world (refers to a mythical mountain range)
កាមគុណ (L)	passion, sexual desire, love
កុំតែ... កុំអី	if it were not for...
កំពូល	summit, high point
កំណត់	limit; to limit
ក្រចេះ	Kratie (Cambodian province)
ខម	name for ancient Khmer
ខ្ជាប់ខ្ជួន (ខ្ជួន C)	long-lasting, recurrent, persistent
គណៈរដ្ឋមន្ត្រី	cabinet (of ministers)
អញ	I, me (familiar)
គ្របដណ្តប់	to take care of
គ្រប	to cover, a cover
* ដណ្តប់	to cover with a blanket or clothing
ចម្ប៉ា	Champa (name of ancient empire of the Chams, neighboring the Khmer)
ចាត់ចែង	to arrange, set up
ចែង	to state, say, declare
ចាត់ទុក	to consider that
ចុងក្រោយបង្អស់	last of all
ចេះដឹង	to be knowledgeable
ជម្រក	shelter, refuge
* ជ្រក	to take refuge, take shelter
ជីវភាព	way of life, standard of living
ជួរភ្នំ	mountain range
ជ្រួតជ្រាប	to permeate, be saturated, absorbed, to be aware of
ជ្រាប	permeable; to permeate, to be saturated, absorbed

	ជ្រើសរើស	to choose, select
	ជ្រើស	to choose
	ឈូងសមុទ្រ	gulf (in an ocean, e.g., Gulf of Mexico)
	ឈូង	gulf (geographic)
	ដែន	territory, country
	ដំកល់	cf. តម្កល់
	តម្កល់-ដំកល់	to raise, prop up
*	កល់	to prop up; firmly in place
	ទទួលស្គាល់	to accept, recognize
	ទប់ទល់	to bear, support, defend, withstand
*	ទស្សនៈ tuəhsanaʔ	vision, opinion, view (literary)
	ទីប្រឹក្សា	adviser
	ប្រឹក្សា	adviser
	[illegible]	[illegible]
	ទំនាប (ទាប)	low surface; a low, flat place
	ទំហំ (ធំ)	size
	ទាំងមូល	all
	នយោបាយទឹក	water development policy
*	និម៉ឺន niʔmɨɨn, ləmɨɨn	civil servant
	នីតិវង្ស niʔtiʔvɔŋ	dynasty
*	នីតិ	identifier
	បង្គោល	a [illegible], post, support
	បញ្ញត្តិ paññat/	law, order
*	បារាយណ៍	Baray (name of lakes near Angkor)
	ប៉ិន	skillful, clever
	បុរាណកាល	ancient times
	បោស	to sweep
	ប្រកបរបរ	to earn a living, have a profession
	ប្រជារាស្ត្រ	the people
	ប្រភេទ	type, kind, class
	ភេទ	sex, gender
	ប្រវត្តិវិទូ	historian
	វិទូ	agent suffix replacing វិទ្យា in a noun, indicating a specialist in a field of study
	ប្រសប់	skillful, capable
	ប្រហែលគ្នា	similar
	[illegible]	to create, formulate, be created
	រួច	to get free of, clear of
	[illegible]	the world
*	[illegible]	disk
	ផ្ទាល់	personal, relating to, in person
	ពលព្រះ	hereditary laborers attached to a wat (in ancient times)
*	ពល	subgroup of the laborer caste (India)
	ព័ទ្ធជុំវិញ	surrounding, encircling
	ព័ទ្ធ	to surround
	ជុំវិញ	surrounding, around
	ពិភពលោក	the world
	ភព	world, planet
	ពឹងផ្អែក (លើ)	to depend on
	ផ្អែក	to lean on
	ព្រាហ្មណសាសនា prɔmmaʔnaʔsasnaa/	Brahmanism, Hinduism
	ព្រាហ្មណ៍ prɔm/	Brahman
	ព្រាហ្មណ៍[illegible]	Brahmans attached to the royal court
*	[illegible]	executive, performer of ceremonies, arranger
	ព្រំដែន	border, frontier
*	ព្រំ	border, frontier
	ដែន	up to, ending
	[illegible]	[illegible] teacher
	ព្រះរាជវង្សានុវង្ស	the royal family

	[illegible]	[illegible] (literary)
	ព្រះវិស្ណុ	Vishnu
*	ព្រះសិវៈ	Siva
*	[illegible]	property, [illegible]
	[illegible]	property, [illegible]
	[illegible]	to bet, wager
	[illegible]	Brahman, the [illegible] people
	[illegible]	people, [illegible], all, [illegible], state
*	[illegible]	[illegible] (formal)
	[illegible]	[illegible] (formal)
	[illegible]	to spread
*	[illegible]	(H) [illegible]
	[illegible]	Mekong (river)
	[illegible]	the [illegible]
	[illegible]	[illegible] one, [illegible] one
	[illegible]	Menam (river) (European name for the Chao Phraya River in Thailand)
	មេទ័ព	leader of troops, commander
	[illegible] (L)	leader, source of fire
	[illegible]	royal honorific used before verbs of motion
	[illegible]	[illegible] position
*	[illegible]	(H) [illegible] power
	[illegible]	scriptures, [illegible], truth, virtue
	រដ្ឋាភិបាល	government, administration
	រដ្ឋមន្ត្រី	cabinet minister
	របប	régime
*	រាជបញ្ជា	royal command
	បញ្ជា	to command; to command
	[illegible]	to [illegible], to [illegible]
	[illegible]	[illegible] name [illegible] given
	[illegible]	Luang Prabang (east of the River of Laos)
	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible] in this [illegible]
	[illegible]	fine, [illegible]
	[illegible]	[illegible] state [illegible]
	[illegible]	[illegible] persons; [illegible], [illegible]
*	[illegible]	(H) [illegible], [illegible]
	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	offering, [illegible]
*	[illegible]	present, gift, [illegible] offering
	[illegible]	to offer to a [illegible] or divinity; to present, act of offering [illegible]
	[illegible]	[illegible] publication
	[illegible]	[illegible]
*	[illegible] (H)	[illegible]
*	[illegible]	suffix to make [illegible]
	សព្វ	all, every
	សាជាថ្មី	again, another time
	សា	to do again, to repeat
	សាង	to build
	[illegible]	[illegible]
	សុខសាន្ត	peaceful, happy
	សុខោទ័យ	Sukhothai (name of first Thai kingdom)
	ហរិហរាល័យ	Hariharalaya (name of early Khmer capital)
	[illegible]	to [illegible], to [illegible]
	verb + ឡើងវិញ	again, to repeat, to do again

អង្គរវត្ត	Angkor Wat	អរិយធម្មរដ្ឋ	/ʔariyéʔthoamarŏt/ civilized country (literary)
អឌ្ឍភាគ	/ʔatthéʔphieq/ half portion	អរិយធម៌	/ʔariyéʔthoa/ civilization
អឌ្ឍ	/ʔatthéʔ/ (a)half	អាទិទេព	god
អធិការ	inspector, administrator, to administrate, inspect (formal)	ឥស្សរជន	/ʔeisaraʔcun/ dignitary
អធិរាជ	emperor	ទាំងស្រុង	completely
អាយុជីវិត	lifetime, life span	អំបូរ	family, lineage, class

APPLICATIONS

I. Fill in the blanks with the proper words provided.

១ គេបង្រួបបង្រួមឲ្យក្លាយជា ... វិញ ។
(ម្ដង ទៀត ម្ដងទៀត)

២ សម័យនោះគេបានចាត់ ... សម័យរុងរឿងបំផុត ។
(ទុកថា ទុក ទុកថាជា)

៣ ការបង្រួបបង្រួមនោះកើតឡើងដោយ... ស្នាព្រះហស្តស្ដេចមួយព្រះអង្គ ។
(ជា ការ ថា សារ)

៤ ស្ដេចខ្មែរជំនាន់នេះទៀត ...... ក៏ត្រូវបែបដូចគ្នាដែរ ។
(សោត ហើយ ដូច)

៥ ... ស្ដេចខ្មែរដើមវិញ ... គេឃើញមានសិល្បៈដែរ ។
([illegible] ក៏ សោត)

៦ គាត់បាន ... យកឱកាសទៅសាកសួរប្រជារាស្ត្រ ។
(នាំ ទាញ ឆ្លៀត)

៧ ទោះ ... បើយ៉ាងហ្នឹងក៏ដោយ ... មានព្រឹត្តិការណ៍ថ្មីទៀតដែរ ។
(ជា នោះ ក៏ ត្រូវ)

៨ ប្រជាជន... នោះនៅតែមានចំណងគ្រួសារនឹងគ្នាជានិច្ច ។
([illegible] គ្រប់ ទាំង)

៩ ក្រោយមកនេះលើសិល្បៈគេក្រុមនេះ ... ត្រូវបានគេសាងឡើង ។
(ហើយ វិញ ក៏)

១០ ~ ក្សត្រអង្គនោះសោត ... ត្រូវយាងចេញ ។
(ក៏ ហើយ ទៀត)

2. Find the antonyms of the following words.

ក្សត្រ ព្រះហស្ត យាន ទឹកដី ប្រទេស
ព្រះរាជវង្សានុវង្ស ប្រវត្តិសាស្ត្រ ងាប សម័យ
ស្រោបស្រែង ចិត្តសប្បា សត្រូវ បញ្ញាញ

3. Reconstruct as much of Khmer history as you can through the Angkor period. If you feel that there are important gaps in your knowledge, try to fill them in with your teacher's help.

4. Correct the following sentences by adding the proper words.

១ ស្ទិតពេលនៅសម័យអង្គរមេឿងដល់ណាដល់ហើយ ក្រុណាសម្លាំងក្បួន ។
២ ទឹកទន្លេរបស់ទឹករស្មោះគា កុំមិនមិនបាញ់ខាំងទេ ។
៣ ពួកគេយើងត្រូវរួបរួមនាំគ្នាយ៉ាងចេញពីស្រុក ។
៤ ខ្មាននលោកនឹងខ្មាងខ្ញុំទៅប្រទេសហ៊ាល ។
៥ កាលនោះស្រុកយើងពីបាកទេណ ហើយបានហៅបាទាំងមកជួយផង ។
៦ ស្ដេចយើងមិនគងទាំងបានសង់ប្រាសាទឱ្យបងបន់ ខ្ញុំនូវមកទៀត ។
៧ មកពាក្យយើងត្រូវសិទ្ធិកសប្បាយឱ្យបានដែរ ។
៨ ខ្ញុំមិនទេ ទៅ ... បានអង្គុយផង លោកមកដល់ ។
៩ ក្សត្រ ... ទេចញ្ញពីស្ដេចញ្ញក្រោយមកបំផុត ។
១០ ពួកអ្នកស្រុក ស្ដេចទៅនៅក្នុងកន្លែងឈើទៅហើយ ។

5. Define the following words.

អាណានិគម សង្គ្រាមបដិវត្តន៍ កំពូល រដ្ឋការ អំបូរ
ឈ្មួញសម្បុរ ការបរស្ពា ប្រវត្តិវិទូ ប្រសប់ ភាពីង

6. Have the student discuss the following situations.

១ អាមេរិកាំងនៅប្រទេសអង់គ្លេស ។
២ អំពីជនជាតិអាំងឌៀន ។
៣ ហេតុធ្វើឱ្យសហរដ្ឋអាមេរិកមាន ។
៤ ពេលដែលអាមេរិកបានឯករាជ្យ ។

7. Questions for the teacher to ask.

១ កាលពីដើម ជនជាតិសហរដ្ឋអាមេរិកនៅឯណា? ឈ្មោះទីក្រុងអ្វី?
២ ចុះឥឡូវ ជនជាតិសហរដ្ឋអាមេរិកឈ្មោះអ្វី?
៣ ហេតុអ្វីបានជាកើតជនជាតិមកទឹកដីនេះ?
៤ ហេតុអ្វីបានជនបរទេសស្គាល់ពីក្រុងនិងយកជាជនជាតិវិញ?
៥ សព្វថ្ងៃមានរដ្ឋប៉ុន្មាន? រដ្ឋណាជារដ្ឋធំ? ទីក្រុងឈ្មោះអ្វី?
៦ មានរដ្ឋខ្លះបានទិញពីគេ ។ ហេតុអ្វីបានទិញបាន?

8. Questions for the student to ask.
   a. What can your teacher tell you about life in Angkor?
   b. What were most of the buildings there built for? What does your teacher think the effect of so much building was on Khmer society of the time?
   c. What traditions that have lasted to the present day originated with the Khmers of Angkor?
   d. Do the ព្រាហ្មណ៍បុរោហិត still exist?
   e. What was their function under the monarchy? What is their function nowadays?
   f. Are there other places where Brahmanism (Hinduism) is still practised in Cambodia?
   g. Why does your teacher think Angkor fell?
   h. What does he think the main contribution of Angkor was to civilization?
   i. Ask your teacher about Chou-Ta-Kouan, who was he? Why is he important to Khmer history?
   j. Were the last kings of Cambodia (in the 19th and 20th centuries) direct descendents of the kings of Angkor?

Supplementary Reading Passage

សម័យអង្គរ

យើងអាចរៀបរាប់បាននូវរាជវង្សព្រះរាជាខ្មែរនៅសម័យអង្គរដែលជាសម័យដ៏រុងរឿងមួយក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ ដោយសារតែសិលាចារឹកដែលជួនកាលនៅជាប់នឹងខ្លោងទ្វារប្រាសាទ ជួនកាលជាសសរស្តម្ភដាក់ក្នុងប្រាសាទនីមួយ ៗ ។ សិលាចារឹកទាំងនេះតែងតែរៀបរាប់ពីព្រះរាជវង្សព្រះរាជា ស្នាព្រះហស្តនិងគុណសម្បត្តិរបស់ព្រះអង្គ ព្រមទាំងព្រះរាជសារទុកជាបទបញ្ជានៅក្នុងប្រាសាទនីមួយ ៗ ។ ក្រៅពីនេះ ដោយសារតែសិលាចារឹកដែល យើងអាចស្គាល់ខ្លះ ៗ នូវព្រំប្រទល់ប្រទេសខ្មែរក្នុងរាជ្យនីមួយៗថែមទៀតផង ។ ឧទាហរណ៍ នៅ ៣ ឆ្នាំក្រោយដែលព្រះបាទយសោវរ្ម័នទី ១ ចូលទីវង្គតទៅ ព្រំប្រទល់ប្រទេសខ្មែរខាងជើងទល់នឹងតំបន់យុន-ណាន់និងប្រទេសភូមា ឯខាងលិចទៅទល់នឹងឈូងសមុទ្រសៀមសព្វថ្ងៃ ។

ព្រះរាជាសម័យអង្គរជាព្រះរាជាចក្រវាល (monarque universel) ។ ព្រះអង្គទ្រង់ទទួលអំណាចពីអាទិទេព ដើម្បីយកមកអនុវត្តក្នុងការគ្រប់គ្រងប្រទេស ។ ដូច្នេះ ព្រះអង្គមានករណីយកិច្ច

ក្នុងការបំពេញពិធីផ្សេងៗ សម្រាប់បង្កើតភោគផលឲ្យបានច្រើនដល់ប្រទេសជាតិ ។ ព្រះរាជាក្នុងសម័យហ្វូណនបានទទួលជាសុទ្ធតែជាប់ព្រះរាជវង្សនឹងព្រះរាជាព្រះរាជនីដើមបំផុតគឺកៅណ្ឌិន្យ-សោមា ឬព្រាហ្មណ៍កៅណ្ឌិន្យនិងព្រះនាងនាគី ។ ចំណែកឯព្រះមហាក្សត្រនៅប្រទេសចិនឡាវិញបានកត់ត្រាទុកថា សុទ្ធតែជាប់ព្រះញាតិនិងព្រះរាជវង្សថ្មីមួយទៀតគឺព្រាហ្មណ៍កម្ពុនិងព្រះនាងមេរា ។ ខ្មែរយើងក៏យកពាក្យកម្ពុនេះមកប្រើសម្រាប់ហៅជាឈ្មោះរបស់ប្រទេសខ្លួនឯងថា កម្ពុជា (កើតពីឥសីកម្ពុ) ។ លុះមកដល់សម័យអង្គរវិញ ព្រះរាជាអង្គខ្លះជាប់ព្រះញាតិនឹងកម្ពុមេរា អង្គខ្លះជាប់ព្រះញាតិទៅនឹងកៅណ្ឌិន្យ-សោមា — អង្គខ្លះជាប់ព្រះញាតិទៅនឹងរាជវង្សទាំងពីរ អង្គខ្លះទៀតសឹងតែពុំជាប់ទៅនឹងរាជវង្សទាំងពីរនោះផង ។ អ្នកខ្លះបានហៅរាជវង្សកៅណ្ឌិន្យ-សោមាថា សោមវង្ស ឬវង្សព្រះចន្ទ ឯវង្សកម្ពុមេរាវិញនោះថា សុរិយវង្សឬវង្សព្រះអាទិត្យ ។

ឯរាជវង្សក្សត្រខ្មែរសម័យអង្គរ ចាប់តាំងពីព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ២ មករហូតដល់ព្រះបាទរាជេន្ទ្រវរ្ម័ន សុទ្ធសឹងជាប់ជាព្រះញាតិនឹងសោមវង្សទាំងអស់ ហើយចាប់ពីព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ៥ រហូតមកដល់ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ៧ មានជាប់ព្រះញាតិនឹងសុរិយវង្សផង (ព្រះអគ្គមហេសីរបស់ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ៥ ជាប់ព្រះញាតិខាងកម្ពុមេរា) ។ ដើម្បីនឹងឲ្យបានស្រួលដល់ការសិក្សាពីព្រះរាជវង្សក្សត្រខ្មែរសម័យអង្គរនេះ យើងសូមជូនតារាងដូចតទៅ :

សេចក្តីពន្យល់

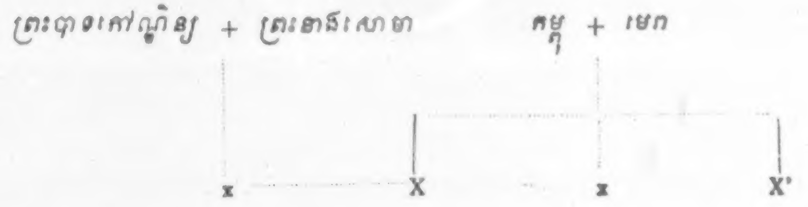

កម្ពុមេរាមានរាជបុត្រ ២ព្រះអង្គ គឺព្រះនាម x និង X' ហើយមានព្រះរាជបុត្រីព្រះនាម x ។
ព្រះរាជបុត្រ × បានព្រះមហេសី x ជាប់ជាព្រះញាតិនឹងកៅណ្ឌិន្យ-សោមា ។

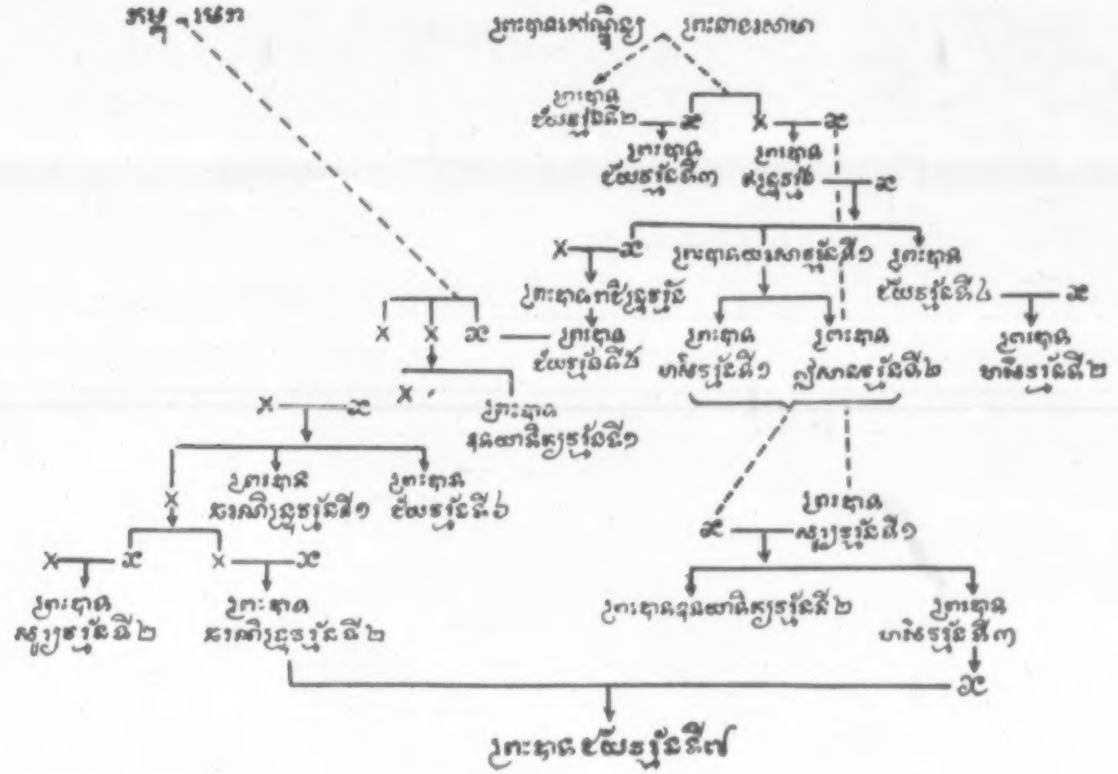
កម្វុ-មេរា
ព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យ
ព្រះនាងសោមា
ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី២
ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៣
ព្រះបាទឥន្ទ្រវរ្ម័ន
ព្រះបាទយសោវរ្ម័នទី១
ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៤
ព្រះបាទរាជេន្ទ្រវរ្ម័ន
ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៥
ព្រះបាទហស៌វរ្ម័នទី១
ព្រះបាទឦសានវរ្ម័នទី២
ព្រះបាទហស៌វរ្ម័នទី២
ព្រះបាទឧទយាទិត្យវរ្ម័នទី១
ព្រះបាទធរណិន្ទ្រវរ្ម័នទី១
ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៦
ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័នទី១
ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័នទី២
ព្រះបាទធរណិន្ទ្រវរ្ម័នទី២
ព្រះបាទឧទយាទិត្យវរ្ម័នទី២
ព្រះបាទហស៌វរ្ម័នទី៣
ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧

Names in the Supplementary Reading Passage

យសោវរ្ម័នទី១	(Khmer king)	កម្វុ	(Brahman)
កៅណ្ឌិន្យជយវរ្ម័ន	(Funanese king)	មេរា	(wife of កម្វុ)
កៅណ្ឌិន្យ	(Brahman)	រាជេន្ទ្រវរ្ម័ន	(Khmer king)
សោមា	(Funanese queen)		

VOCABULARY

កត់ត្រា	to make a note, to note	ព្រះរាជសារ	royal documents
ខ្លោងទ្វារ	gate posts in wall; a wall with a gate	ព្រះអាទិត្យ	the sun
ចូលទិវង្គត	to die (royal)	យូនណាន	Yunnan
ញាតិ	relative, family	សសរស្តម្ភ	kind of column found in temples
តារាង	list, table (on paper)	សសរ	column
បទ	matter, work, act, song	ស្តម្ភ	column, firm
ព្រះចន្ទ	moon	ហ្វូណន	Funan
ព្រះរាជិនី	queen	ឥសី	a teacher of sacred matters

LESSON TEN

AFTER ANGKOR

a. Was Cambodia ever a Thai colony?
b. How did France come to take over Cambodia?
c. Under what circumstances did the French Protectorate end?
d. How does the French colonizing of Cambodia still show up in everyday life? That is, what are the effects left by the French on Cambodian life?

– សម័យក្រោយមហានគរ

រដ្ឋខ្មែរ-មនទាំងឡាយដែលបានរួបរួមមូលគ្រប់គ្នាក្នុងសម័យមុន ក៏ត្រូវបែកខ្ញែកទៅវិញ ដោយកំណើនកម្លាំងរបស់ជនជាតិសៀម-យួននេះឯង ។

សៀមនិងយួនជាមែកធាងពីរនៃអំបូរម៉ុងហ្គោល ។ កាលដើមឡើយពួកនេះរស់នៅត្រង់វាលទំនាបទន្លេយ៉ង់សេខាងត្បូងប្រទេសចិន ក្រោយមកដោយមានការរុញច្រានពីសំណាក់ជនជាតិចិនក៏បានធ្វើដំណើរសំដៅមកភូមិភាគអាស៊ីអគ្នេយ៍តាមដងទន្លេធំៗ ។

ក្រោយរជ្ជកាលជ័យវរ្ម័នទី ៧ (ស.វ.ទី ១៣) នៅមហានគរមានការវឹកវរខ្លាំងដោយសារប្រតិកម្មរបស់ពួកកាន់សាសនាព្រាហ្មណ៍ប្រឆាំងនឹងពុទ្ធសាសនា ។ គឺក្នុងក្របខណ្ឌនេះហើយដែលគេឃើញព្រះពុទ្ធរូបជាច្រើននៅអង្គរត្រូវវាយបំបែកឬត្រូវគេកោសលុប និងមានពួកពុទ្ធសាសនិកជនភៀសខ្លួនទៅនៅសុខោទ័យ។ពួកសៀមនៅទីនោះទៀតយកឱកាសនាំគ្នាបះបោរដើម្បីបង្កើតអាណាចក្រសុខោទ័យ ។ តំណតមកសៀមបានលើកទ័ពចូលវាយមហានគរពីរលើកគឺនៅឆ្នាំ១៣៥២ម្តងនិងឆ្នាំ ១៤១០ម្តង ដោយមានគោលបំណងចង់យកប្រទេសកម្ពុជាដាក់ជាចំណុះ ។ ព្រះបាទបរមរាជាហៅពញាយ៉ាត ក្រោយពីរំដោះប្រទេសបានកាលណា ទ្រង់បានលើករាជធានីពីមហានគរទៅតាំងនៅស្រីសន្ធរ រួចមកនៅភ្នំពេញ ។ នៅស.វ.ទី១៦ព្រះបាទអង្គចន្ទទី១បានតាំងរាជធានីនៅលង្វែកតែក្រោយពីក្រុងនេះធ្លាក់ទៅក្នុងកណ្តាប់ដៃសៀមទៀតនៅឆ្នាំ១៥៩៣ទឹកដីខ្មែរមួយភាគធំដែលស្ថិតនៅឯនាយជួរភ្នំដងរែក (រយ៉ង នាងរោង ឧតរាជ សុរិន្ទ សង្កែ ស៊ីបុន) និងចន្ទបូរត្រូវបាត់បង់ជាស្ថាពរ។ទឹកដីមួយភាគធំទៀត បាត់ដំបងសៀមរាបអង្គរ ត្រូវសៀមបញ្ចូលជាអាណាខេត្តរបស់គេនៅចុងស.វ.ទី១៨ ដោយមានការផ្សំគំនិតរបស់មន្ត្រីក្បត់ខ្លះ ។ ដោយមានអន្តរាគមន៍របស់បារាំង ទឹកដីទាំងនោះត្រូវបានប្រគល់ឲ្យខ្មែរវិញក្នុងឆ្នាំ១៩០៧ ។ តែមិនយូរប៉ុន្មាន ដោយមានការគាំទ្រពីពួកជប៉ុនផងនោះ សៀម បានដណ្តើម

យកខេត្តទាំងប៉ុន្មាននេះមកក្រោមការត្រួតត្រារបស់ខ្លួនជាថ្មីទៀតចាប់ពីឆ្នាំ១៩៤១ ដល់ ឆ្នាំ១៩៤៦ទើបប្រគល់សងមកខ្មែរវិញតែក្រោយ បរាជ័យរបស់ជប៉ុនក្នុងសង្គ្រាមសកលលោកលើកទី២ ។

ស្របពេលជាមួយការរុករានទន្ទ្រានយកទឹកដីរបស់សៀម យួនក៏បានធ្វើសកម្មភាពដូចគ្នានេះដែរ ។ ជាការពិតណាស់ ក្រោយពីបានរំដោះខ្លួនជាស្វាតន្ត្រពីនឹម អាណានិគមរបស់ចិន យួនខ្លួនឯងដែលមានបណ្ដាជនចេះតែកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស ក៏បានអនុវត្តនយោបាយពង្រីកទឹកដីម្ដងៗ ចាប់ពីស.វ.ទី១១ យួនបានផ្ដើមលេបទឹកដីរបស់អាណាចក្រចម្ប៉ាបន្តិចម្ដងៗដោយប្រើកលល្បិចខ្លះ ដោយធ្វើសង្គ្រាមខ្លះលុះត្រាតែអស់រលីង ។ រាជធានីចុងក្រោយបង្អស់របស់ចាមត្រូវទទួលបរាជ័យនៅឆ្នាំ១៤៧១ ហើយចាប់តាំងពីពេលនោះមក អាណាចក្រចម្ប៉ាលែងមានឈ្មោះជារដ្ឋអធិបតេយ្យទៀតហើយ ។

នៅដើម.ស.វ.ទី ១៧ យួនបានចូលមកធ្វើការទាក់ទងជាមួយខ្មែរ ។ ព្រះចៅក្រុងវេក្រោយដែលបានលើកបុត្រី(ម្ចាស់ស្រីនាម៉ុនណាម្នាក់ ?)ថ្វាយទៅជ័យជេដ្ឋាទី២ ជាអគ្គមហេសីហើយបានបញ្ជូនគណៈបេសកកម្មមួយមកក្រុងឧដុង្គដើម្បីសុំទីដីខ្មែរទុកហ៊ុកហាត់ជាឋានទីងឲ្យពាណិជ្ជជនយួនចូលមករកស៊ីនៅត្រង់ភូមិភាគព្រៃគរ (ព្រៃនគរ)-កំពង់ក្របី ។ ជ័យជេដ្ឋាទី២ក៏បានយល់ព្រម ។ ចំណេរតមក ជម្លោះដណ្ដើមអំណា[illegible]ងស្ដេចខ្មែរជាឱកាសល្អបំផុតឲ្យយួនលូកដៃចូលមកជ្រៀតជ្រែកក្នុងកិច្ចការផ្ទៃក្នុងហើយដណ្ដើមយកបានទឹកដីខ្មែរមួយភាគធំ ។ នៅចុងស.វ.ទី១៧ ខេត្តកំពង់ស្រកាត្រី ព្រះសួគ៌ា កំពង់ក្របី-ព្រៃនគរត្រូវយួនបញ្ចូលជាអាណាខេត្តរបស់គេ ។ បន្ទាប់មកយួនយកបានខេត្តមេសរនិងលង់ហោរ ។ ដូច្នេះនៅដើមស.វ.ទី១៨ភូមិភាគខាងកើតនៃទន្លេមេគង្គត្រូវធ្លាក់ទៅក្នុងកណ្ដាប់ដៃយួនមួយរបអន្លើទៀត ដោយសារអ្នកផ្សងព្រេងចិនម្នាក់ឈ្មោះម៉ាក់គីវ(មកពីក្រុងកង់តុង) និងកូនចៅរបស់គាត់ជនជាតិយួនបានក្លាយទៅជាម្ចាស់ទឹកដីភូមិភាគកម្ពុជាក្រោមខាងលិចគឺពាម ស្វាយទង មាត់ជ្រូក បាពន់ ក្រមួនស ។ ទោះបីយ៉ាងហ្នឹងក៏ដោយ ក៏ជនជាតិខ្មែរបានប្រយុទ្ធតទល់និងយួនក្នុងខេត្តឃ្លាំង ពលលាវ ព្រះត្រពាំង ព្រែកឬស្សីរហូតដល់ពេលបារាំងមកដល់(១៨៥៨) ។

ការដែលស្ដេចយួននៅក្រុងវេបានធ្វើទុក្ខបុកម្នេញលើរូបអ្នកផ្សាយនិងអ្នកកាន់សាសនាគ្រិស្តជាលេសមួយយ៉ាងសំខាន់ឲ្យបារាំងធ្វើអន្តរាគមន៍ ។ ពួកអាណានិគមនិយមចំណូលថ្មីនេះបានវាយយកភូមិភាគព្រៃនគរ-ឧកញ៉ាចិន ដែលជាទឹកដីខ្មែរពីយួនមួយជាន់ទៀតក្នុងឆ្នាំ១៨៥៨ ។ តមកបារាំង

បានវាយយកកម្ពុជាក្រោមទាំងមូលទុកជាអាណានិគមរបស់គេហើយដែលគេឲ្យ ឈ្មោះហៅថាកូសាំងស៊ីនក្រោម (Basse Cochinchine) (១៨៦១) ។ ពីរឆ្នាំក្រោយ បារាំងបានដាក់ប្រទេសកម្ពុជាក្រោមអាណាព្យាបាលភាពរបស់គេទៀត (១៨៦៣) ។ ក្នុងសម័យនោះ បារាំងបានបញ្ចូលដោយខុសច្បាប់ខេត្តខ្មែរឈ្មោះដារទ្លាក់ (មានសុទ្ធតែជនជាតិខ្មែរ-មននៅ) ទៅក្នុងប្រទេសលាវរួច ទៅក្នុងប្រទេសយួន ។

Proper Names in Reading Passage 1

Places

ទន្លេយង់សេ		ខេត្តមេស	(My Tho, Vietnam)
ស្រីសន្ធរ		ខេត្តលង់ហោរ	(Vinh Long, Vietnam)
រយ៉ង	(in Thailand)	ពាម	(Hatien, Vietnam)
ណាងរោង	(in Thailand)	ស្វាយទង	(in Vietnam)
នគររាជ	(in Thailand)	មាត់ជ្រូក	(Chau Doc, Vietnam)
សុរិន្ទ	(in Thailand)	បាពាប	(Long Xuyen, Vietnam)
សង្គ័ក	(in Thailand)	ក្រមួនស	(Rach Gia, Vietnam)
ស៊ីបុន	(in Thailand)	ឃ្លាំង	(Soc Trang, Vietnam)
ចន្ទបូរ	(in Thailand)	ពលលាវ	(Bac Lieu, Vietnam)
ព្រៃនគរ	(in Vietnam)	ព្រះត្រពាំង	(Tra Vinh, Vietnam)
កំពង់ក្របី	(in Vietnam)	ព្រែកឫស្សី	(Can Tho, Vietnam)
ខេត្តកំពង់ស្រកាត្រី	(Bien Pha, Vietnam)	ទុកញ៉ាទិន	(in Vietnam)
ព្រះសួគ៌ា	(in Vietnam)	ដារទ្លាក់	(Da Lat Vietnam)

People

ជ័យវរ្ម័នទី៧
ព្រះបាទបរមរាជពញាយ៉ាត
ព្រះបាទអង្គចន្ទទី១
ជ័យជេដ្ឋាទី២
ម៉ាក់គីវ

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Line 7. ក្នុងក្របខណ្ឌនេះហើយដែលគេឃើញ.. is translated 'it is in this frame- that they see ....' The structure phrase + ហើយដែល + clause is quite common both in writing and in speech.

Line 8. Note that the classifier for ព្រះពុទ្ធរូប 'Buddha image' is អង្គ , just as for monks and royalty.

DIALOGUE

ក្រោយអង្គរ

	បើ	if
	អង្កាល	when
១. ពូសៅ	បើនឹកពីច្បាំង នឹកឃើញពីអង្កាលជំនាន់អង្គរវត្តហើយ។	If we're thinking about war, we recall the Angkor period.
	មិនដល់	not as much as
២. សួន	ជំនាន់នោះ គេច្បាំងមិនដល់ជំនាន់នេះទេ! ឥឡូវនេះ មនុស្សស្លាប់រាប់មិនអស់។	They didn't fight then the way they do nowadays! Now countless people die.
៣. ពូសៅ	កយ! មិនដល់មែន តែគេ ច្បាំងរាប់រយឆ្នាំ ចាញ់ឈ្នះ ចាញ់ឈ្នះ។	It's true it's not the same, but (then) they fought for hundreds of years, won and lost, won and lost.
	ជិត	almost
	អស់រលីង	completely gone
៤. សួន	មែនទែនទៅ កាលណោះ យើងចាញ់ចង់ជិតអស់ដីរលីង។	In fact we lost so badly that we almost lost all our territory.
	កុំបាន ... កុំអី	if it were not for ...
	ដូចគេដូចឯង	like the others
៥. ពូសៅ	អានេះយកបន្តិច អានោះយកបន្តិច កុំបានគេជួយទាន់ កុំអីអស់ដីដូចគេដូចឯងដែរទៅហើយ។	These took some, those took some. If it weren't for the fact that we were helped in time, we would have lost everything like the others.
	គ្រា	time
	តាំង + verb	to start
៦. សួន	បាទ មកពីច្បាំងច្រើនដង ច្រើនគ្រាពេក ស្ដេចខ្មែរតាំងហៅបារាំងឲ្យមកជួយទៅ។	Yes, because of too much fighting, the Cambodian king then started to ask the French to come to help.
	v. + បន្តិចមិន + v.+បន្តិច	more or less
៧. ពូសៅ	បារាំងជួយបន្តិចមិនជួយបន្តិច តែធ្វើម៉េចបើមិនមែនស្រុកគេយ៉ាងហ្នឹងនោះ។	The French helped in a way and didn't help in a way, but what do you expect if it wasn't their country?

		តាមត្រូវ	In fact, logically
		អាណានិគម	colony
៨	ដួង	តាមត្រូវ ប្រទេសយើងមិនត្រូវ នៅក្រោមអាណានិគមបារាំង យូរយ៉ាងនោះទេ។	In fact our country shouldn't have been a French colony for so long.
		បើ	because
		ដែលថាមិន...ម៉េះ	certainly, why not
		សម្បូណ៌	plentiful
		សឹងសាប់	really (colloquial)
៩	ពូនៅ	ដែលថាមិនយូរម៉េះគួយ! បើ ស្រុកយើងសម្បូណ៌សប្បាយសឹង សាប់យ៉ាងហ្នឹងនោះ។	It was indeed long, because our country was really abundant and plentiful.
		ជ្រៀតជ្រែក	to interfere
		អេស្ប៉ាញ	Spanish
		ព័រទុយហ្គេ	Portuguese
		ប្រឹង	try, strive
១០	ដួង	អញ្ចឹងបានពួកអេស្ប៉ាញ ពួកព័រទុយហ្គេប្រឹងជ្រៀតជ្រែក យកស្រុកយើងធ្វើអាណានិគម ដែរ។	That's why the Spanish and Portuguese tried to interfere and get our country as a colony too.

NOTE FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. 5 The pronouns ...គេ ...ឯង are often found paired with a meaning of 'people (in general), everyone, the others.' Some other examples of ...គេ ...ឯង are:

ខ្ញុំខ្មាសណាស់ ព្រោះគាត់ដើរប្រាប់គេប្រាប់ឯងអំពីរឿងនោះ។

I'm embarrassed because he went around telling everyone about that business.

គេសួរគាត់កណ្ដាលមុខគេមុខឯងតែម្ដង។

They asked him right in front of everyone.

Note that the phrase can be either មុខគេមុខឯង or មុខគេឯង, ប្រាប់គេប្រាប់ឯង or ប្រាប់គេឯង, etc., without any change in meaning.

DRILLS

DRILL ONE: Response

គំរូ

ក នឹកឃើញពីជំនាន់អង្គរទេ?
(និយាយពីចម្បាំង)

ខ បើនិយាយពីចម្បាំង នឹកឃើញពី
ជំនាន់អង្គរហើយ។

MODEL:

T: Do you recall about the Angkor Era?
(speak of war)

S: If we're talking about war, we certainly recall the Angkor Era.

ក គាត់ខឹងទេមើលទៅ?
(ប្រាប់គាត់ខុស)
បើប្រាប់គាត់ខុស គាត់ខឹងហើយ។

ខ ពួកនោះមកជួយទេ?
(ហៅគេភ្លាម)
បើហៅគេភ្លាម ពួកនោះមក
ជួយហើយ។

គ ពួកហ្នឹងរួមគំនិតគ្នាបះបោរទេ
មើលទៅ?
(និយាយពន្យល់ទៅ)
បើនិយាយពន្យល់ទៅ ពួកហ្នឹង
រួមគំនិតគ្នាបះបោរហើយ។

ឃ វាចង់ធ្វើការទេ?
(ឲ្យលុយឲ្យច្រើនទៅ)
បើឲ្យលុយឲ្យច្រើនទៅ វា
ចង់ធ្វើការហើយ។

ង គេជួយយើងទេ?
(ធ្វើការឲ្យត្រឹមត្រូវទៅ)
បើធ្វើការឲ្យត្រឹមត្រូវទៅ គេ
ជួយយើងហើយ។

ច ទាំងស្លូកដែលមកប្រៀបធៀបគេទេ?
(ភ្លេចខ្លួន)
បើភ្លេចខ្លួន ទាំងស្លូកដែលមក
ប្រៀបធៀបគេហើយ។

DRILL TWO: Transformation

គំរូ

ក គេធ្វើចម្បាំងខ្លាំងណាស់ ជំនាន់នោះ។
(ជំនាន់នេះ)

ខ គេធ្វើចម្បាំងមិនដល់ជំនាន់នេះទេ។

MODEL:

T: They fought hard in that time.
(this time)

S: They didn't fight as hard as they fight in this time.

ក ទាហានពីដើមមានការហ្វឹកហាត់ច្រើន
ណាស់។
(ទាហានសម័យនេះ)
ទាហានពីដើមមានការហ្វឹកហាត់មិន
ដល់ទាហានសម័យនេះទេ។

ខ ខ្មែរប្រសប់ប្រៀបធៀបក្នុងរឿងអន្តរ-
ជាតិណាស់។
(យួន)
ខ្មែរប្រសប់ប្រៀបធៀបក្នុងរឿងអន្តរ-
ជាតិមិនដល់យួនទេ។

គ យួនចេះធ្វើស្រែប្រាំងណាស់។
(ចិន)
យួនចេះធ្វើស្រែប្រាំងមិនដល់ចិនទេ។

ឃ ទាហានយើងចូលចិត្តប្រើកលល្បិចអា
ក្រក់ណាស់។
(ពួកខ្មាំង)
ទាហានយើងចូលចិត្តប្រើកលល្បិច
(អាក្រក់) មិនដល់ពួកខ្មាំងទេ។

ង បារាំងជំនាន់នេះកាចណាស់។
(ជំនាន់អាណានិគមនិយម)
បារាំងជំនាន់នេះកាចមិនដល់ជំនាន់
អាណានិគមនិយមទេ។

ច ទាហានធ្វើទុក្ខបុកម្នេញអ្នកស្រុកណាស់។
(ពួកខ្មាំងសត្រូវ)
ទាហានធ្វើទុក្ខបុកម្នេញអ្នកស្រុកមិន
ដល់ពួកខ្មាំងសត្រូវទេ។

DRILL THREE: Response

គំរូ

ក ច្បាំងយូរណាស់ យើងក៏មិនខាតប៉ុន្មានទេ។
(ដីអស់ស្ទើរលីង)

ខ ច្បាំងយូរណាស់ យើងខាតចង់ដីអស់ស្ទើរលីង។

MODEL:

T: The fighting was very long; we didn't lose out much.
(almost all (our) land was gone)

S: The fighting was very long; we lost out, and almost all our land was gone.

ក លោកមិនសូវ[illegible]ទេរឺ?
(លើកជើងមិនរួចហើយ)
ខ្ញុំ[illegible]ចង់លើកជើងមិនរួចហើយ។

ខ លោកពិសាស្រាដូចមិនស្រវឹង។
(ទាក់ស្ដីលម្ដងៗហើយ)
ខ្ញុំ(ញ៉ាំស្រាស្រវឹង)ចង់ទាក់ស្ដីលម្ដងៗហើយ។

គ លោកញ៉ាំដូចមិនទាន់ឆ្អែត?
(រហែកពោះទៅហើយ)
ខ្ញុំ(ញ៉ាំ)ឆ្អែតចង់រហែកពោះទៅហើយ។

ឃ ពលរដ្ឋយើងដូចមិនជួយរដ្ឋការសោះ។
(លក់ឥវ៉ាន់អស់ពីផ្ទះទៅហើយ)
ពលរដ្ឋយើងជួយរដ្ឋការចង់លក់ឥវ៉ាន់អស់ពីផ្ទះទៅហើយ។

ង ពួកឈ្លបច្បាំងដូចមិនដែលចាញ់។
([illegible]មិនឃើញទៅហើយ)
ពួកឈ្លបច្បាំងចាញ់ចង់[illegible]មិនឃើញទៅហើយ។

ច ធ្វើការឲ្យពួកហ្នឹងមិនចំណេញទេ។
(មិនដឹងយកលុយទៅណាទៅហើយ)
ធ្វើការឲ្យពួកហ្នឹងចំណេញចង់មិនដឹងយកលុយទៅណាទៅហើយ។

DRILL FOUR: Transformation

គំរូ

ក អស់ដីដូចគេដូចឯងទៅហើយ។
(គេជួយទាន់)

ខ កុំបានគេជួយទាន់ កុំអីអស់ដីដូចគេដូចឯងទៅហើយ។

MODEL:

T: To lose one's land like the others.
(they helped us in time)

S: If they hadn't helped us in time, we would have lost our land like the others.

ក មិនដឹងទៅហៅគេអ្នកណាមកជួយទេ។
(មានគ្រាប់សល់ខ្លះ)
កុំបានមានគ្រាប់សល់ខ្លះ កុំអីមិនដឹងទៅហៅគេអ្នកណាមកជួយទេ។

ខ ចាញ់គេទៅហើយ។
(កប៉ាល់ហោះជួយទម្លាក់គ្រាប់បែក)
កុំបានកប៉ាល់ហោះជួយទម្លាក់គ្រាប់បែក កុំអីចាញ់គេទៅហើយ។

គ ទ្រាំនឹងពួកវាមិនបានទេ។
(ទ័ពជំនួយមកទាន់)
កុំបានទ័ពជំនួយមកទាន់ កុំអីទ្រាំនឹងពួកវាមិនបានទេ។

ឃ មិនដឹងឈ្នះវាយ៉ាងម៉េចទេ។
(យើងមានគ្នាច្រើន)
កុំបានយើងមានគ្នាច្រើន កុំអីមិនដឹងឈ្នះវាយ៉ាងម៉េចទេ។

ង ស្រុកយើងពិបាកច្រើន។
(រំដោះខ្លួនពីអាណានិគមទាន់)
កុំបានរំដោះខ្លួនពីអាណានិគមទាន់ កុំអីស្រុកយើងពិបាកច្រើន។

ច សៀមដណ្ដើមយកខេត្តពីរបីបាត់។
(មានការគាំទ្រពីពួកជប៉ុន)
កុំបានមានការគាំទ្រពីពួកជប៉ុន កុំអីសៀមដណ្ដើមយកខេត្តពីរបីបាត់។

DRILL FIVE: Transformation

គំរូ

ក ហៅបារាំងឲ្យមកជួយទៅ។
(យើងភ័យពេក)

ខ យើងភ័យពេកក៏តាំងហៅបារាំងឲ្យមកជួយទៅ។

MODEL:

T: Call the French in to help.
(we were too afraid)

S: We were too afraid, so we called the French in to help.

ក នាំគ្នាបះបោរប្រឆាំងភ្លាមទៅ។
(យើងមិនដឹងនិយាយអីទៀត)
យើងមិនដឹងនិយាយអីទៀតក៏តាំងនាំគ្នាបះបោរប្រឆាំងភ្លាមទៅ។

ខ នាំគ្នារត់ចោលកន្លែងអស់។
(ទ្រាំនឹងគេមិនបាន)
ទ្រាំនឹងគេមិនបានក៏តាំងនាំគ្នារត់ចោលកន្លែងអស់។

គ ចាប់តែគ្នាឯងទៅ។
(មិនដឹងទៅចាប់អ្នកណា)
មិនដឹងទៅចាប់អ្នកណាក៏តាំងចាប់តែគ្នាឯងទៅ។

ឃ ដកខ្លួនថយបន្តិចម្ដងៗទៅ។
(ដល់មិនឃើញគ្នាឯងមកជួយ)
ដល់មិនឃើញគ្នាឯងមកជួយក៏តាំងដកខ្លួនថយបន្តិចម្ដងៗទៅ។

ង ចូលដៃនឹងគេទៅ។
(ដល់ឃើញគ្នាគេច្រើនពេក)
ដល់ឃើញគ្នាគេច្រើនពេកក៏តាំងចូលដៃនឹងគេទៅ។

ច លូកដៃមកជ្រៀតជ្រែកទៅ។
(ឃើញខ្មែរស្រួល)
ឃើញខ្មែរស្រួលក៏តាំងលូកដៃមកជ្រៀតជ្រែកទៅ។

DRILL SIX: Response

គំរូ

ក កាលណោះបារាំងជួយទេ?

ខ កាលណោះបារាំងជួយបន្តិច មិនជួយបន្តិច។

MODEL:

T: At that time, did the French help?

S: At that time the French helped more or less

ក ការពិតខ្មែរចង់ធ្វើចម្បាំងទេ?
ការពិតខ្មែរចង់ធ្វើចម្បាំងបន្តិច មិនចង់ធ្វើ(ចម្បាំង)បន្តិច។

ខ កម្មករខ្មែរយើងស្អប់បារាំងទេ?
កម្មករខ្មែរយើងស្អប់បារាំងបន្តិច មិនស្អប់បារាំងបន្តិច។

គ លោកយល់ទេកាលបារាំងឲ្យដីបាត់ដំបងទៅសៀម?
ខ្ញុំយល់បន្តិច មិនយល់បន្តិចកាលបារាំងឲ្យដីបាត់ដំបងទៅសៀម។

ឃ ខ្មែរយើងខឹងទេកាលស្ដេចខ្មែរយើងឲ្យដីខ្លះទៅយួន?
ខ្មែរយើងខឹងបន្តិច មិនខឹងបន្តិចកាលស្ដេចខ្មែរយើងឲ្យដីខ្លះទៅយួន។

ង ជំនាន់នោះខ្មែរចូលចិត្តស្ដេចទេ?
ជំនាន់នោះខ្មែរចូលចិត្តស្ដេចបន្តិច មិនចូលចិត្តស្ដេចបន្តិច។

ច កូនសិស្សភាគច្រើនចង់បះបោរទេ?
កូនសិស្សភាគច្រើនចង់បះបោរបន្តិច មិនចង់បះបោរបន្តិច។

DRILL SEVEN: Response

គំរូ

ក ប្រទេសយើងមានអ្នកចេះច្រើនណាស់។
(នៅក្រោមអាណានិគមបរទេស)

ឆ តាមត្រូវ ប្រទេសយើងមិនត្រូវនៅក្រោមអាណានិគមគេទេ។

MODEL:

T: Our country has many educated people.
(under the colonial rule of others)

S: In fact, our country should not be under the colonial rule of others.

ក ខ្មែរបេះបែកគ្នាណាស់។
(ដណ្ដើមអំណាចគ្នា)
តាមត្រូវ ខ្មែរមិនត្រូវដណ្ដើមអំណាចគ្នាទេ។

ខ យើងមានទាហានច្រើនណាស់ដើម្បីការពារកន្លែងនោះ។
(ឲ្យបាត់បង់កន្លែងនោះ)
តាមត្រូវយើងមិនត្រូវឲ្យបាត់បង់កន្លែងនោះទេ។

គ កន្លែងនោះសំខាន់ណាស់។
(ឲ្យគេមកទន្ទ្រានបាន)
តាមត្រូវ កន្លែងនោះមិនត្រូវឲ្យគេមកទន្ទ្រានបានទេ។

ឃ ពួកនោះខ្លាំងជាងគេទាំងអស់។
(ចាញ់គេ)
តាមត្រូវ ពួកនោះមិនត្រូវចាញ់គេទេ។

ង ទីស្ថានចាស់នោះសប្បាយណាស់។
(រើកចេញពីកន្លែងនោះ)
តាមត្រូវ ទីស្ថានចាស់នោះមិនត្រូវរើកចេញពីកន្លែងនោះទេ។

ច ជនជាតិខ្មែរស្រឡាញ់គ្នាណាស់។
(ច្បាំងគ្នាយ៉ាងនេះ)
តាមត្រូវ ជនជាតិខ្មែរមិនត្រូវច្បាំងគ្នាយ៉ាងនេះទេ។

DRILL EIGHT: Transformation

NOTE: There are two possible student responses. The first time through the drill use one type of response, then repeat the drill for the second time.

គំរូ.

គ: ប្រទេសយើងមិននៅក្រោមអាណានិគមបារាំងយូរទេ។

ស១. ប្រទេសយើងនៅក្រោមអាណានិគមបារាំងដែលថាមិនយូរនេះ។

ឬ:

ប្រទេសយើងដែលថាមិននៅក្រោម

ស២: អាណានិគមបារាំងយូរនេះ។

MODEL:

T: Our country was not a French colony for long.

S: Our country was certainly a French colony for a long time.

ក កាលណោះបារាំងវាយមិនចាញ់ជប៉ុនទេ។
កាលណោះបារាំងវាយដែលថាមិនចាញ់ជប៉ុននេះ។

ខ កាលណោះបារាំងមិនអនុញ្ញាតិឲ្យសៀមយកខេត្តខ្មែរទាំងបីទេ។
កាលណោះបារាំងដែលថាមិនអនុញ្ញាតិឲ្យសៀមយកខេត្តខ្មែរទាំងបីនេះ។

គ ពួកនោះមិនជ្រុំកំនិតនិងយួនទេ។
ពួកនោះដែលថាមិនជ្រុំកំនិតនិងយួននេះ។

ឃ. គាត់មិនទិញនិងទៀងប៉ុណ្ណឹងទេ។
គាត់ដែលថាមិនទិញនិងទៀងប៉ុណ្ណឹងនេះ។

ង មុនយួនមិនយកចិត្តបារាំងទេ។
មុនយួនដែលថាមិនយកចិត្តបារាំងនេះ។

ច បារាំងដូចមិនបង្វិលខេត្តទាំងបីនោះមកខ្មែរវិញទេ។
បារាំងដែលថាមិនបង្វិលខេត្តទាំងបីនោះមកខ្មែរវិញនេះ។

READING PASSAGE 2

" ភូមិតិរច្ឆាន "

រឿង "ភូមិតិរច្ឆាន" *"ព្រឹត្តិការណ៍ ១៨ មេសា"* ពុំមែនជារឿងយល់សប្តិរបស់អ្នកនិពន្ធទេ ប៉ុន្តែគឺជារឿងពិតនៅដើមសតវត្សទី ២០ នេះ ។

" ព្រឹត្តិការណ៍ ១៨ មេសា " នឹងបង្ហាញលោកអ្នកអានបានជ្រាបអំពីចលនាមហាបាតុកម្មមួយ ប្រឆាំងទល់នឹងអាណានិគមនិយមបារាំងសែស នៅឆ្នាំ ១៩២៨ ។ ចលនានេះមានសភាពឃោរឃៅ គួរឲ្យរំភើបក្រៃលែង ដែលបានផ្ទុះឡើងពីចំណោមកសិករខ្មែរដ៏សុទ្ធសាធ នៅភូមិក្រាំងលាវ ស្រុករលាប្អៀរ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ក្រោមការដឹកនាំរបស់អ្នកក្លាហានពីរនាក់ គឺឈ្មោះ *ជួន* ខ និងឈ្មោះ *នៅ* ខ ដែលមានដើមកំណើតនិងទីលំនៅ នៅភូមិបន្ទាយអំពិល ឃុំព្រៃខ្មែរ ស្រុករលាប្អៀរ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ។ ពួកបាតុករបានសម្លាប់លោកបារាំងម្នាក់ឈ្មោះ *បារ ដេស* ដែលធ្វើជារ៉េស៊ីដង់ត៍ នៅខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ហើយនឹងអ្នកបកប្រែភាសាម្នាក់ទៀតឈ្មោះ *សួន* ព្រមទាំងទាហានរក្សាស្រុកម្នាក់ឈ្មោះ *ឡាច* ដែលបានទៅតាមបារាំងនៅពេលនោះ ។

ពិតមែនតែអ្នកសិក្សាខ្មែរភាគច្រើន មិនសូវបានដឹងឮព្រឹត្តិការណ៍នេះ ប៉ុន្តែបើតាមយោបល់ផ្ទាល់យើងខ្ញុំយល់ថា រឿងដែលយើងខ្ញុំបានសរសេរជម្រាបនៅទំព័រខាងមុខនេះ ចាត់ទុកជាជាព្រឹត្តិការណ៍ដ៏ធំមួយនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រជាតិយើង ។ ហើយព្រឹត្តិការណ៍នៅថ្ងៃ ១៨ មេសា ១៩២៨ ក៏បានពន្យល់ទុកនូវអនុស្សាវរីយ៍ដ៏ជូរចត់មួយដែរ ដល់អ្នកស្រុកក្រាំងលាវ ។

ចាស់ទុំនៅភូមិក្រាំងលាវសព្វថ្ងៃ ដែលមានអាយុ ៦០ បាយឆ្នាំឡើងទៅ គាត់នៅមិនទាន់ភ្លេច ព្រឹត្តិការណ៍ថ្ងៃ ១៨ មេសា នេះ នៅឡើយទេ ។ កាលណាគាត់នឹកឃើញដល់រឿងនេះ គាត់ហាក់ដូចជាចង់ញញឹមផង ចង់យំមិនចេញទឹកភ្នែកផង :–

១- គាត់ញញឹម ព្រោះគាត់យល់ថា មហាបាតុកម្មរបស់ប្រជាកសិករនៅក្រាំងលាវ នាថ្ងៃទី ១៨ មេសា ១៩២៥ នោះ គឺជាចម្លើយដ៏សមរម្យមួយចំពោះរដ្ឋការអាណាព្យាបាលបារាំងសម័យនោះឯង ដែលបានចងក្រៀកកូនខ្មែរ នៅក្រោមនឹមដែករបស់ខ្លួន អស់រយៈពេលជិតកន្លះសតវត្សមកហើយ ។ ជាពិសេសខ្មោចលោកធំបារាំង ដែលស្លាប់នៅភូមិក្រាំងលាវ ក្នុងថ្ងៃ ១៨ មេសា ១៩២៥ គឺស្លាប់នៅចំពោះមុខអ្នកទោសខ្មែរកប់រយនាក់ ដែលជើងទាំងពីរជាប់ខ្នោះឃ្នាងយ៉ាងរដោករង្វើយ អត់បាយក្រហាយទឹក ដោយសារតែគ្មានប្រាក់បង់ពន្ធដារជូនលោកធំ ។

២ - គាត់យំមិនចេញទឹកភ្នែក ព្រោះគាត់នឹកឃើញដល់អំពើសងសឹក យ៉ាងអមនុស្សធម៌របស់បារាំងទៅលើបណ្ដារាស្ត្រ ភូមិក្រាំងលាវ ដែលឥតវិញ្ញាណសោះនោះ ដោយបានចាត់ទាហានឲ្យដេញចាប់អ្នកស្រុកក្រាំងលាវទាំងប្រុសទាំងស្រី ផ្អើលកោលាហលជ្រួលច្របល់អស់ ១ ស្រុក រួចចងតម្រៀបគ្នាជាជួរ យកមកសួរចម្លើយនៅឯទីក្រុងកំពង់ឆ្នាំង បង្អត់បាយទឹកយ៉ាងវេទនា រួចកន្លងមកមិនដល់១០ថ្ងៃផង ស្រាប់តែមានចេញប្រកាសមួយ ចុះថ្ងៃទី ២៧ មេសា ១៩២៥ បង្គាប់ឲ្យហៅឈ្មោះភូមិក្រាំងលាវថា " *ភូមិតិរច្ឆាន* " ព្រោះគេបានសន្មតពួកបាតុករជាជាសត្វតិរច្ឆាន មិនស្គាល់ខុសត្រូវ ហ៊ានសម្លាប់លោកដ៏ជាធំ ! !

" *ភូមិតិរច្ឆាន* " គឺជាចំណាងដៃដល់អ្នកស្រុកក្រាំងលាវ បន្ទាប់ពីបានសម្លាប់បារាំងម្នាក់នោះមក ! ។ " *ភូមិតិរច្ឆាន* " គឺជាកេរ្តិ៍មរតករបស់អាណានិគមនិយមបារាំងសែស បន្ទាប់ពីបានចូលមកទឹមកប្រជាជនខ្មែរ នៅចុងសតវត្សទី ១៩ ។ ប៉ុន្តែបើតាមយោបល់យើងខ្ញុំបាទយល់ថា " *ភូមិតិរច្ឆាន* " គឺជាភូមិតិរច្ឆានជាន់ខ្ពស់ ដែលសត្វតិរច្ឆាននៅក្នុងភូមិនេះបានខិតខំរើបម្រះពីក្រោមនឹមដែក ដើម្បីទាមទារនូវអ្វីមួយដែលមនុស្សលោកត្រូវការចង់បានគ្រប់ៗគ្នា ប្រយោជន៍ឲ្យបានរស់នៅសមរម្យនឹងពេញលក្ខណៈជាមនុស្សឡើងវិញ ។

Reading Passage 2

Proper Names

Places	People
ភូមិក្រាំងលាវ	ស៊ិន
ស្រុកទេសារប្លៀរ	សៅ
ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង	ប៉ាសេរិស
ភូមិបន្ទាយអំពិល	ស៊ុន
ឃុំព្រៃតាខ្ទរ	ម៉ាច

NOTE FOR READING PASSAGE 2

Line 1. This sentence may be more familiar to you if you insert ឲ្យ between បង្ហាញ and សេចក្ដីក្លាហាន.

VOCABULARY

កងតង	Canton
កណ្ដាប់ដៃ	grip
កម្ពុជាក្រោម	Lower Cambodia (portion of South Vietnam that was formerly Cambodian territory)
កលល្បិច	trick
ល្បិច	trick
កាលដើមឡើយ	originally, before
កូនចៅ	descendants
* កូសាំងស៊ីនក្រោម	Lower Cochin China (the Mekong Delta area)
កើន	to increase, to become more
កេរ្តិ៍មរតក /kee moradɔ?/	inheritance, heritage
កោលាហល	tense and angry
កោស	to scrape off
កុំបាន... កុំអី	if it were not for
ក្របខណ្ឌ	framework
ក្រប	frame
ខណ្ឌ /khan/	limit, period, partition
ក្រហាយ	to be painful (burning sensation)
*ក្រៀក	to be tied or to tie to something;
ក្រៃលែង	extremely, very much
ក្រោយពី	after
ក្លាយ	to change, to change into
ខិតខំ	to try, strive
ខិត	to move closer to; to move over
ខុសច្បាប់	against the law, illegal
*ខ្នោះឃ្នាង(ឃ្នាងAC)	shackles
ខ្នោះ	shackles
គាំទ្រ	to support, to back
គាំ	to support
ទ្រ	to support, to carry from the bottom

គ្រប់ៗគ្នា	all, everyone
ឃោរឃៅ	savage
ងុយដេក	sleepy (nonformal)
ចង់ (= ជិត)	about to, almost
ចត់	chalky-tasting, acrid
ចាស់ទុំ	old or mature person
ចំណងដៃ	gift (usually for a wedding)
ចំណុះ (< ចុះ)	to be subordinated, something dominated, subject, capacity (volume)
ចំណូល (< ចូល)	entry, act of entering
* ចំណេរមក	later, next
ជម្លោះ (< ឈ្លោះ)	quarreling, fighting
ជាស្ថាពរ	definite, permanently (formal)
* ជ្រួលច្របល់	to be mixed up
ច្របល់	to mix
ដងទន្លេ	the body or length of a river
ដងរែក = ដង្រែក	Dang Rek (name of a mountain range along the northwest border of Cambodia)
ដណ្តើម	to quarrel over, compete for
ដូចគេដូចឯង	like the others
ដែលចាំមិន +verb	certainly + verb
ត (នឹង)	to oppose, fight against
តមក	next, later
តាមត្រូវ	in fact, logically
តិរច្ឆាន	beast
បើ	if
តំណតមក (តំណ < ត + ត + មក)	next, later
ត្រួតត្រា (ត្រា AC)	to govern, supervise, run
ទន្ទ្រាន	to do illegally, to enter by other than established paths, to trespass

ទាមទារ	to claim, demand repeatedly
*ទាហាន[illegible]	soldiers with police powers
*ទឹម	to yoke
នា	at, in (literary)
នាយ	apart from (here: beyond)
នឹម	yoke (noun)
បង្វិល (< វិល)	to cause to turn, to return
បង្អត់	to deprive of
បណ្តាជន	populace, the people, population
បណ្តា	all the ..., the group of ,..
បណ្តារាស្ត្រ	the people
verb + បន្តិច មិន + V. + បន្តិច	more or less
*បម្រះ	to get out of, to escape from the grasp of, to move
*បវរ	high, noble
បរាជ័យ	defeat
បាត់បង់	to lose, be lost
បាតុករ	demonstrator
បារាំងសែស	France, French (français)
បុក[illegible]	to stir up trouble
បះបោរ	to riot, strike, have an uprising
ប្រគល់	to hand over, to give
ប្រយុទ្ធ	to fight
* យុទ្ធ (H)	to fight
ប្រយោជន៍	for the purpose of
ប្លាយ	more than, - odd (used with numbers)
ផ្តើម	to begin
ផ្ទៃក្នុង	internal, domestic
ឃុបឃិត	to collaborate, conspire
ផ្អើល	to be startled, scared
ពង្រីក (< រីក)	to expand (transitive)

ពន្ធដារ	tax
ព័រទុយហ្គ	Portuguese
ពុទ្ធសាសនិកជន /putthəsasnɨkəcún/	Buddhist (excluding clergy)
ពេញលក្ខណៈជា /-lé'khəna'-/	in full status as...
ព្រៃនគរ	Saigon
*ព្រះពុទ្ធរូប	image of Buddha
មានឋានៈជា	to have the status of
* ម៉ុងហ្គោល	Mongol
មូលគ្នា	to get together, to assemble
* មែកធាង	branches
មែក	branch
* ធាង	branch (of a palm tree)
យល់សប្តិ /yúl sɔp/	to dream
យើងខ្ញុំ	we
រកស៊ី	to earn a living
* រងាក់រងើយ	lethargic
រហ័ស	fast, rapid
រុករាន	to invade
រេស៊ីដង់	Résident (French provincial governor)
រំដោះ	to liberate
រំភើប	to be moved emotionally
* លង្វែក	Lovek (former Cambodian capital)
លូកដៃ	to reach out
លើកទ័ព	to raise or muster an army
លេស	pretext, excuse
លោកអ្នកអាន	readers
វិញ្ញាណ	consciousness, soul, spirit
* វេ	Huế (ancient Vietnamese capital)
សងសឹក	to take revenge
សមរម្យ /sɔmrúm/	good, logical (some what formal)
សម្បូរណ៍	plentiful, abundant
សាកលលោក	the whole world, universe
សឹងងាប់	really, extremely (colloquial)
សុទ្ធសាធ	true, real, pure
* ស្ថាពរ	definite, permanent (formal)
ហ្វឹកហាត់	to train, practise
number + ឡើងទៅ	from (number) up, (number) or more
អធិបតេយ្យ	sovereign
អនុស្សាវរីយ៍ /anu'saavərii/	souvenir, memento
អន្តរាគមន៍ /ɔntərəakum/	intervention
អន្លើ	region, part
អមនុស្សធម៌ /a'mənusəthóa/	inhumanity; inhumane
មនុស្សធម៌ /mənusəthóa/	humanity
អស់រលីង	completely gone
រលីង	barren
អាណាខេត្ត	subject territory
អាណាព្យាបាលភាព	protection
អាណាព្យាបាល	protectorate
អាណិកជន	resident alien
* អាណិក (H)	foreign, alien
*ឧដុង្គ	Oudong (former Cambodian capital)
អេស្ប៉ាញ	Spanish
អ្នកផ្សងព្រេង	adventurer
ផ្សងព្រេង	to have adventures
អ្នកផ្សាយសាសនា	missionary

APPLICATIONS

1. Find the word(s) that fit(s) the following definitions.

១ ពូជឬគ្រួសារដើម
២ កាលពីមុនយូរមកហើយ
៣ បន្ទាប់មក
៤ ឆ្ពោះទៅមុខទៅ
៥ ពេល ឬសម័យដែលតាំងស្តេចមួយអង្គៗ
៦ មើលការខុសត្រូវលើស្រុក ឬ ពួកមួយក្រុមៗ
៧ សាសនាមួយនៅស្រុកខ្មែរ ដែលខ្មែរនិយមថាជាព្រះពុទ្ធសាសនាដែរ
៨ ធ្វើឲ្យរួចពីអំណាច ក្រុមឬស្រុកណាមួយ
៩ ឈើឬរបស់មួយដែលគេដាក់កគោ ឬសត្វឯទៀតដើម្បីអូស
១០ របៀបពិសេសដែលធ្វើឲ្យសត្រូវចាញ់
១១ ព្រមឲ្យគេត្រួតត្រា

2. Correct the following sentences by adding the proper words.

១ កាលដើមពួកយើងរស់នៅទីនោះ។
២ ក្រោយមក មានការពិបាកច្រើនពេក យើងក៏គេចេញពីទីនោះ។
៣ ក្រោយពីពេលនោះ ក៏ធ្លាក់កណ្ដាប់ដៃយើង។
៤ តងណាទីបីក៏ស្ថិតកន្លែងដដែលវិញ។
៥ មិនយូរប៉ុន្មានយើងត្រួតត្រាបីម្ដងទៀត។
៦ គេបានប្រគល់យើងត្រួតត្រាវិញ។
៧ គេចូលមកធ្វើការទាក់ទងខ្មែរ។
៨ ពួកនោះមកស្រុកយើងឋានៈភ្ញៀវ។
៩ ពួកយើងក៏ក្លាយទៅម្ចាស់ទឹកដីស្រុកនោះទៅ។
១០ បន្ទាប់យើងក៏យកបានខេត្តនោះវិញ។

3. Define or describe the following words in Cambodian.

ត្រកូល របប សុខោទ័យ ទ័ព ខ្ញុំ ប្រាន
ទាស ស្លៀក លើកទ័ព ស្ថាពរ [illegible]
ដណ្ដើម សាង [illegible] [illegible] ទើប
ព្រឹត្តិការណ៍ យំមិនចេញ ឆ្ងល់ តាមទារ ប្រតិកម្ម ទឹកដៃ

4. Give a synonym for each of the following words.

ត្រកូល កាលដើមឡើយ សំដៅ [illegible] [illegible]
ត្រួតត្រា ឃោរឃៅ ក្លាយ កន្លងមក បង្ក្រាប
បន្ទាប់ពី ឱកាស ព្រាះទៅ បាត់បង់ដីទឹក
មិនយូរប៉ុន្មាន ក្រោយពី

5. Make short speeches or stories using the following sets of words.
   ១ បណ្ដាក្រុង អធិបតី ទំនាស់ អំណាចបក គាំទ្រ
   ២ ប្រយុទ្ធ ចំណុះ ការពារ ប្រកាស បញ្ជា អស់ទំលឹង
   ៣ សង្សឹក ស្ដេច អនុសញ្ញាសង្គ្រាម គ្រប់គ្រា កណ្ដាប់ដៃ
   ៤ កងស្បៀង នគរ ទឹកចិត្ត បារាំង ជាតិ ប្រកបេញ
   ៥ មានបានការ ក្រោយមក អន្ដរជាតិ អាណានិគម សេរី ដណ្ដើម

6. Have the student discuss the following subjects.
   ១ ជនជាតិដើមបំផុតនៅស្រុកនេះ។
   ២ សង្គ្រាមប្រជាជននៅស្រុកនេះ។
   ៣ ការកំសាន្តសប្បាយនៅស្រុកនេះជំនាន់ដើម។
   ៤ ការរស់នៅនៅក្រោមអាណានិគមអង់គ្លេស។
   ៥ Effects of English colonialism on American culture (e.g., religion, protestant ethnic, law etc.)

7. Questions for the teacher to ask.
   ១ ប្រជាជនស្រុកនេះមកពីណាខ្លះ?
   ២ ដំបូងបំផុត មានមនុស្សនៅកន្លែងណាមុនជាងគេ នៅស្រុកនេះ?
   ៣ តាំងពី២០០ឆ្នាំមុន មកដល់ឥឡូវនេះ ស្រុកនេះដែលមានសង្គ្រាមទេ?
   ៤ មនុស្សជំនាន់ដើមពិបាកយ៉ាងម៉េចខ្លះ?
   ៥ មនុស្សជំនាន់ដើមរកស៊ីធ្វើអីខ្លះ? គេសប្បាយយ៉ាងម៉េចខ្លះ?
   ៦ ហេតុអ្វីខ្លះបានជាស្រុកតាំងយ៉ាងនេះ?
   ៧ តំបន់ណាខ្លះដែលជាដើមកំណើតនៃស្រុកនេះ?
   ៨ មានដែលស្រុកណាគ្រប់គ្រងស្រុកនេះទេ? បើយ៉ាងម៉េចខ្លះដើម្បីរំដោះស្រុកនេះ?
   ៩ ហេតុអីខ្លះបានជាស្រុកនេះទៅជាសហរដ្ឋ?
   ១០ ឈ្មោះស្រុកនេះយកតាមស្រុកណាខ្លះ? ហេតុអី?

8. Questions for the student to ask.
   a. How does the French colonizing of Cambodia still show up in everyday life? That is what are the effects left by the French on Cambodians life?
   b. In what ways has Thai influence been felt in Cambodian life and customs? Vietnamese influence? Chinese?
   c. Was Cambodia ever a Thai colony?
   d. How did France come to take over Cambodia?
   e. How did they govern the country?
   f. Did they have troops occupying Cambodia?
   g. How much authority did the king have under the French?

h. Under what circumstances did the French Protectorate in Cambodia end? When?

i. Who were the major Cambodians in the effort to win independence?

j. Did Cambodia maintain a special relationship with France after independence? If so, of what kind?

k. Does your teacher feel that the Protectorate was a good thing for Cambodia? Why or why not?

l. What is the attitude of Cambodians toward the French nowadays?

LESSON ELEVEN

THE BUDDHIST RELIGION

a. Did the Buddha teach that there is any life after death?
b. What is the consequence of evil deeds in Buddhist theology? In popular belief?
c. What is done on ថ្ងៃសីល ?
d. Is fasting a frequent pratice for laymen?

ពុទ្ធប្រវត្តិ

- ព្រះពុទ្ធជាមនុស្ស បុត្រក្សត្រ កើតនៅប្រទេសឥណ្ឌា ។

- ព្រះពុទ្ធប្រសូត នៅថ្ងៃសុក្រ ១៥ កើត ខែវិសាខ ឆ្នាំច មុន គ.ស ៦២៤ ឆ្នាំ ក្នុងឧទ្យានលុម្ពិនី ក្រុងកបិលពស្តុ ទ្រង់ព្រះនាមថា «សិទ្ធត្ថ» (អ្នកធ្វើឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍គ្រប់យ៉ាង, សំ - សិទ្ធាថ៌) ក្នុងវង្ស គោតម ។

- ព្រះបិតា ព្រះនាម សុទ្ធោទន៍, ព្រះមាតា ព្រះនាម សិរីមហាមាយា សោយរាជ្យនៅនគរកបិលពស្តុ (ប្រទេសនេប៉ាល់ សព្វថ្ងៃ) នាសតវត្សទី ៧ មុន គ.ស ។

- ព្រះសិទ្ធត្ថ បានសិក្សាវិជ្ជាផ្សេង ៗ ព្រមទាំងសិក្សាចេះចប់គម្ពីរត្រៃវេទ តាមលទ្ធិព្រាហ្មណ៍ក្នុងសំណាក់ព្រះគ្រូពិស្វាមិត្រ ។

- លុះព្រះជន្ម បាន ១៦ វស្សា ទ្រង់បានរៀបអភិសេកជាមួយនឹងព្រះនាងពិម្ពាយសោធរា (ដែលត្រូវជាបងប្អូនជីដូនមួយ បុត្រីស្តេចសុប្បពុទ្ធ) ។

- ព្រះសុទ្ធោទន៍ ជាបិតា បានឲ្យគេសង់ប្រាសាទ ៣ ថ្វាយព្រះសិទ្ធត្ថ សម្រាប់ទៅតាមរដូវទាំង ៣ : ក្តៅ ត្រជាក់ រំហើយ ។

- ទ្រង់បានជួបប្រទះឃើញ មនុស្ស ៤ ពួក គឺមនុស្សចាស់ ឈឺ ស្លាប់ និងអ្នកបួស នៅពេលដែលព្រះអង្គបានយាងចេញក្រៅពីវាំង ធ្វើទស្សនកិច្ច ជុំវិញទីក្រុង ។ មនុស្សទាំង ៤ ប្រភេទនេះ បានធ្វើឲ្យព្រះអង្គកើតសង្វេគយល់បញ្ហាជីវិត និងការឈឺចាប់ ទុក្ខវេទនា នៃមនុស្សសត្វ ។

- ព្រះសិទ្ធត្ថមានបុត្រមួយ នាមរាហុល ។

- លុះព្រះជន្មបាន ២៩ វស្សា , ក្រោយដែលបានវិលត្រឡប់អំពីឧទ្យាន ដែលទ្រង់បានទតឃើញភេទអ្នកបួស អំពីថ្ងៃ, ពេលកក្រើស្ងាត់ ព្រះសិទ្ធត្ថបានបោះបង់ចោលកផលសម្បត្តិ មហេសីនិងបុត្រ យាងចេញសាងផ្នួស ចម្ងាយផ្លូវ ៣០ យោជន៍ នៅទៀបឆ្នេរស្ទឹងអនោមានទី ក្នុងថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ១៥ កើត ខែអាសាឍ ឆ្នាំថោះ ។

- លុះបួសរួច ព្រះអង្គបានទៅសិក្សារៀនសូត្រ ក្នុងសំណាក់តាបស ពីររូប ដែលបានសម្រេចឈានជាន់ខ្ពស់ គឺ ឧទកតាបស និង អាឡារតាបស តែពុំបានរកឃើញនូវសច្ចធម៌ ដែលជាមាគ៌ារំលត់ទុក្ខសោះឡើយ ។ ម្ល៉ោះហើយ ព្រះអង្គចាំបាច់ត្រូវតែសុំលាតាបសទាំងពីររូប ចេញទៅស្វែងរកសិក្សា ស្រាវជ្រាវតែរក តទៅទៀត នូវសច្ចធម៌ ។

- ព្រះអង្គបានខំប្រឹងព្យាយាម តស៊ូ ស្វែងរកមោក្ខធម៌ មាគ៌ារំលត់ទុក្ខ ដោយធ្វើទុក្ករកិរិយា អស់រយៈកាល៦ឆ្នាំ លុះត្រាតែទ្រង់បានសម្រេចសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ ចេះដឹង

យល់ ស្គាល់ សច្ចៈគ្រប់ទាំងអស់ ដែលហៅថា ត្រាស់ដឹង ។

– ទ្រង់បានត្រាស់ដឹង ជាព្រះពុទ្ធ នៅថ្ងៃពុធ ១៥ កើត ខែវិសាខ ឆ្នាំរកា ក្នុងព្រះជន្មាយុ ៣៥ ឆ្នាំ (៥៨៩ ឆ្នាំមុន គ.ស) នៅក្រោមដើមពោធិព្រឹក្ស ខេត្ត ពិហារ សព្វថ្ងៃ ។

– ព្រះពុទ្ធបានយាងទៅទេសនា លើកទី ១ « បឋមទេសនា » មានឈ្មោះថា «ធម្មចក្រ ឬ ធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រ» ប្រោសភិក្ខុបញ្ចវគ្គិយ ចំនួន ៥ រូប, ដែលជាសហការីចាស់ នៅក្នុងព្រៃឥសិបតនមិគទាយវ័ន ក្បែរក្រុងពារាណសី ។

– ទ្រង់បានយាងទេសនា ប្រោស សត្វ ដោយពុំមាន ប្រកាន វណ្ណៈ ឋានៈ សោះឡើយ ជាពិសេស ទ្រង់បានប្រកាសផ្សាយរំលាយ វណ្ណៈ ផងទៀត ។

– ព្រះពុទ្ធ ទ្រង់ ទេសនា ទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅ មនុស្ស សត្វអស់រយៈកាល ៤៥ ឆ្នាំ មានពុទ្ធវចនៈ ទាំងអស់ ចំនួន ៨៤០០០ ធម្មក្ខន្ធ ។

– ព្រះពុទ្ធ បរិនិព្វាន ក្នុងព្រះជន្មាយុ ៨០ ឆ្នាំ ត្រូវនៅថ្ងៃអង្គារ ១៥ កើតខែវិសាខ ឆ្នាំម្សាញ់ មុន គ.ស ៥៤៣ ឆ្នាំ ក្រោមដើមសាលព្រឹក្សទាំងគូ បណាទៀបក្តិ នាក្រុង កុសិនារា (សព្វថ្ងៃហៅឧត្តរប្រទេស) ។

Proper Names in Reading Passage 1

People

សិទ្ធត្ថ	/sɨthoat/	(Siddhartha)
គោតម	/koodɑm/	(family name)
សុទ្ធោទន៍	/sutho̍ot/	(Buddha's father)
សិរីមហាមាយា	/sereymɑhaa mlayia/	(Buddha's mother)
ពិស្វាមិត្រ	/piʔsvnamɨt/	
ពិម្ពាយសោធរា	/pɨmpiaysaothoria/	(Buddha's wife)
សុប្បពុទ្ធ	/sopoput/	
រាហុល	/riahol/	(son of Buddha)

Places

ឧទ្យានលុម្ពិនី		
ក្រុងកបិលពស្តុ	/kəbəl pŏh/	
ស្ទឹងអនោមានទី	/aʔnaomaantii/	
ខេត្តពិហារ	/piʔhia/	(Bihar)
ឥសិបតនមិគទាយវ័ន	/εysɨptɔnəmɨkətiayəvŏn/	
ក្រុងពារាណសី	/piarianəsεy/	
ក្រុងកុសិនារា	/koʔsənəria/	
ឧត្តរប្រទេស		(Uttar Pradesh, India)

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Line 3. In lesson 30 of the Introduction mention was made of the fact that two types of calendar are used in Cambodia. The calendar based on the sun is used in the cities for most secular activities; the calendar based on the phases of the moon is used in the Buddhist religion and for most activities in the country.

The months of the lunar calendar begin with the new moon. The full moon is in the middle of the month, and the old moon is at the end. Each month is divided into two two-week segments: ខ្នើត 'period of the waxing moon' and រនោច 'period of the waning moon.' Lunar dates give the day, and the phase of the moon (កើត 'waxing moon' or រោច 'waning moon'), and the name of the month, e.g., ᧣ ៦ៈ ថ្ងៃចន្ទ បីកើត ខែពិសាខ 'Monday the third day of the waxing moon in the month of Pisak). Note that in a lunar calendar date the number written above the symbol ᧠ indicates a day in the two weeks of waxing moon, while a number under the symbol ᧠ indicates one of the fifteen days of waning moon, e.g.,

១ក្ខ ៦: ថ្ងៃចន្ទ បីរោចខែពិសាខ Monday the third day of the waning moon in the month of Pisak.' Also note that Monday is the first day of the Cambodian week).

The first month of the lunar year is មិគសិរ , which corresponds to the last half of November and the first half of December. The first day of this month is not celebrated as the Cambodian New Year; instead the new year celebration occurs on the first day of ពិសាខ , which is really the sixth month. This date coincides with the season that the rice harvest is finished and a new farm cycle is ready to begin. The lunar months are presented below. You do not need to learn to produce them at this point, but you should be able to recognize them when you see them.

1.	មិគសិរ	/mɨkkəsee/	mid November - mid December
2.	បុស្ស	/boh/	mid December - mid January
3.	មាឃ	/miak/	mid January - mid February
4.	ផល្គុន	/phɔlkún/	mid February - mid March
5.	ចេត្រ	/caɛt/	mid March - mid April
6.	ពិសាខ	/pisaak/	mid April - mid May
7.	ជេស្ឋ	/ceeh/	mid May - mid June
8.	អាសាឍ	/aasaat/	mid June - mid July
9.	ស្រាពណ៍	/sraap/	mid July - mid August
10.	ភទ្របទ	/phóttəbót/	mid August - mid September
11.	អាស្សុជ	/aasoc/	mid September - mid October
12.	កត្តិក	/kədək/	mid October - mid November

Line 4. Traditional Cambodian dates are figured in terms of a 12-year cycle, each year of which is named for an animal. The cycle is the same as that used by the Chinese and Vietnamese.

It is extremely important to astrological calculations and is more widely used in Cambodia than the Zodiac with which we are familiar. Horoscope sections in newspapers, for instance, are arranged by year of birth in the 12-year cycle.

The years and their names, in order, are:

	year name	common equivalent		years in which it falls
1.	ជូត	កណ្ដុរ	rat	1936, 48, 60, 72
2.	ឆ្លូវ	គោ	cow, ox	1937, 49, 61, 73
3.	ខាល	ខ្លា	tiger	1938, 50, 62, 74
4.	ថោះ	ទន្សាយ	rabbit	1939, 51, 63, 75

5.	រោង	នាគ	dragon	1940, 52, 64, 76
6.	ម្សាញ់	ពស់	snake	1941, 53, 65, 77
7.	មមី	សេះ	horse	1942, 54, 66, 78
8.	មមែ	ពពែ	goat	1943, 55, 67, 79
9.	វក	ស្វា	monkey	1944, 56, 68, 80
10.	រកា	មាន់	cock, chicken	1945, 57, 69, 81
11.	ច	ឆ្កែ	dog	1946, 58, 70, 82
12.	កុរ	ជ្រូក	pig	1947, 59, 71, 83

These names are given for reference.

Line 13. The word វស្សា 'rainy season' is used here to mean 'year.'

Line 26. In this sentence អំពី has the same meaning as កាលពី 'when.'

Line 29. Here the word ជាប means ជិត 'near.'

Line 50. In this case the word សត្វ refers to any being with the capacity to understand the Buddha's preaching.

Line 57. Note that the Buddha was born, achieved enligntment, and died (entered Nirvana) on the same day, the 15th day of the waxing moon of the month of ពិសាខ, which corresponds to early May in the solar calendar. This day is celebrated in Buddnist countries as វិសាខបូជា, the anniversary of Buddha's birth, death and enligntment.

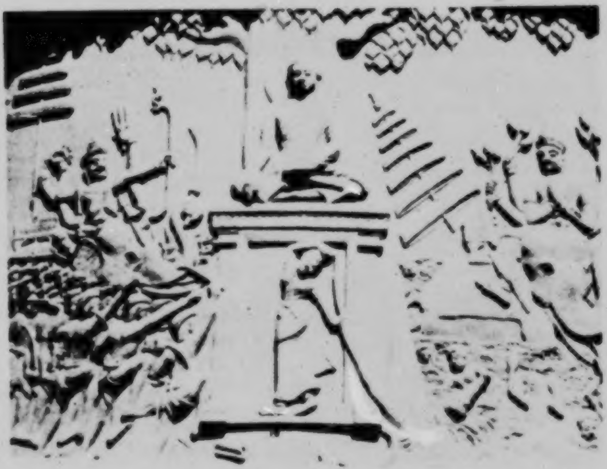

DIALOGUE

ចង្ហាន់ទៅលោកនៅវត្ត

		ចានស្រាក់	(see note)
១	កូន	សម្លបាយនៅក្នុងចានស្រាក់ ហ្នឹង ទុកឲ្យអ្នកណា? ម៉ែ។	Who's the food in the carrier for, Mom?
		លូក	to reach
		ទុកឲ្យ	to keep for
		យាយ	grandmother
		វត្ត	wat
២	ម៉ែ	នែ៎ះ កុំលូកណា៎ អាហ្នឹងទុក ឲ្យយាយយកទៅវត្តទេ។	Now, don't touch! That's for grandmother to take to the wat.
		ចាប់	to take
		ផង	(see note)
៣	កូន	ខ្ញុំចាប់បន្តិចបានទេ? នៅក្នុង ឆ្នាំងអត់អីផងមានតែបាយ។	Can I take a little bit? There's nothing in the pot, just rice.
		ឆ្កេសឆ្កាស	silly, mischievous
		ថ្ងៃ៨	(see note)
		គិប + clause	watch out that ..., be careful that
		ក្អែក	crow
		ត្មាត	vulture
៤	ម៉ែ	នែ៎ះ កុំឆ្កេសឆ្កាស ថ្ងៃហ្នឹង ត្រូវថ្ងៃ៨ផង គិបកើតទៅ ជាក្អែក ជាត្មាតទៅ។	Don't be silly. Today is the eighth day. Watch out that you aren't reborn as a crow or a vulture.
		សីល	religious rule, precept, pity, grace
		verb + ទេះ + verb noun + ទេះ + noun	too much
		សីលទេះសីល	too much piety
		ប្រគេន	to give (to a monk)
៥	កូន	សីលទេះសីល បន្តិចសីល៥ បន្តិចសីល៨។ អាណាល្អៗ យកទៅប្រគេនលោកអស់។	There's too much piety around here. If it isn't the 5 precepts, it's the 8 precepts. Anything good gets taken to give to the monks.

ខ្ញាំងរង	to be disobedient, bad (child)
មុខតែ	surely
ចុះ	to descend
នរក	Hell

៦ ឪព ឯង កុំខ្ញាំងរងពេក។ តែ យ៉ាងហ្នឹង មុខតែចុះនរក មិនខានទេហើយ។ — Don't get out of hand, now. If you do like that, you'll surely go to Hell.

ជាតិក្រោយ	next life, next incarnation
ចមោច = ស្រមោច	ant (spoken)
ចស្លាច = សស្លាច	large black ant (spoken)
អីក៏ដោយ	anything
ចុះ	(see note)
ឲ្យតែ	as long as

៧ កូន ជាតិក្រោយទៅជាចមោច ចស្លាចអីក៏ដោយចុះ ឲ្យតែ បានញ៉ាំអីឆ្ងាញ់ទំនេះសិន។ — I don't care if I'm an ant or anything in my next life as long as I get to eat something good right now.

យី	gee!
អានេះ	this (kid)
ថ្លើម	liver
ថ្លើមធំ	fresh, disrespectful
ចេញពី	to originate, come from
កាត់មក/ដោតក	to take after
អាចេះ = អញ្ចេះ	thus (spoken)

៨ ម៉ែ យី អានេះអីក៏ថ្លើមធំម្ល៉េះ? ចេញមកពីណាមក? គ្មាន កាត់មកតែអញទេនោះអាចេះ។ — Gee! this kid - how did he get so disrespectful? Where did he come from? He didn't get it from me, I hope.

អើយ	vocative particle (begging for gentleness)
ខឹងសម្បា	angry, mad
កុំខឹងកុំសម្បា	don't be angry

៩ កូន ខ្ញុំនិយាយលេងទេ ម៉ែអើយ កុំខឹងកុំសម្បាអី។ — I'm just kidding, Mon. Don't get angry.

ឲ្យតែ	whenever
តែ	if

ត្រូវបោក — to be scolded

អស់ចិត្ត — to give up

១០ ន័ប ន័ឯងនេះ ចេះតែនិយាយ ទៀត បើមិនបានត្រូវបោក មិនអស់ចិត្តទេ។ — You! whenever you speak up, if you are not told off, you never give up!

NOTES FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. 1 A ចានស្រាក់ is a kind of food carrier that consists of nested containers stacked vertically, each serving as cover for the one below it, except for the top one, which has a lid. The stacked containers are held together by a removable handle which has a hinged piece that swings down to keeps the lid in place.

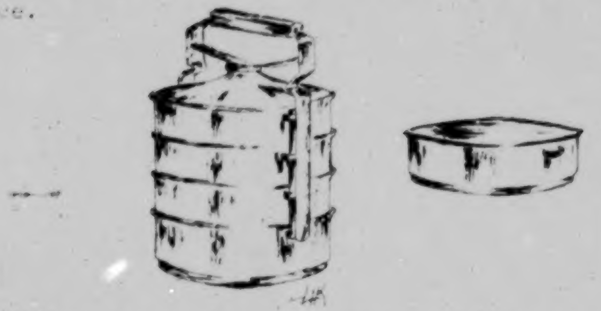

When monks go out in the morning to collect food, they ordinarily carry a large covered rice bowl បាត្រ and a ចានស្រាក់ for the meat and vegetable dishes they may be given. Sometimes the monk carries only the rice bowl, and a young boy living or studying at the wat follows with the ចានស្រាក់.

SENTENCE NO. 3 ផង in this sentence indicates a negative statement which is in some way contrary to previous expectation. It must follow a negative clause to have this meaning. Another example:

ចេះឲ្យដឹងយ៉ាងម៉េច បើខ្ញុំមិនបានទៅផង។

How do you expect me to know, if I didn't even get to go.

SENTENCE NO. 4 In the lunar calendar each month is divided into two periods, the waxing moon and waning moon. Each period consists of 14 or 15 days depending on whether it is a 28-day month or a

30-day month.

ថ្ងៃសីល 'day of abstinence and religious observance' refers normally to the 8th and the 15th day of each period.

ថ្ងៃកោរ 'day to shave' refers to either the day preceding the full moon or the day before the last day of the month when the monks shave their heads.

SENTENCE NO. In this sentence ចំ adds a meaning of 'as a matter of fact' or 'it happens that....' e.g.,

[illegible]

It happens that today is the 8th day (of the lunar month).

SENTENCE NO. Note that the idiom ...ណាស់ ... in this sentence can be used with a noun, with a verb, with a phrase, or with a clause. When it begins with a phrase or clause, the second repetition of the phrase or clause will normally include only the verb, e.g.,

[illegible]

If you go out too much, watch out you don't fail your exam.

[illegible]

My wife keeps following me around, and I can't do anything at all.

SENTENCE NO. 7 The word ចុះ has the connotation of 'go ahead and ...' or 'let (it) ...,' e.g.,

[illegible]

Let my next life be that of an ant! (I don't care.)

SENTENCE NO. The form [illegible], [illegible], [illegible], would only used to or about people who are on intimate terms with the speaker or whom the speaker wishes to insult.

DRILLS

DRILL ONE: Response

គំរូ

ក: សម្លបាយនៅនឹងចានស្រាក់ហ្នឹង ទុកឲ្យអ្នកណា?
(លូក - ជូនយាយយកទៅវត្ត)

ខ: ទេណា កុំលូកណា៎ អាហ្នឹងទុកជូនយាយយកទៅវត្តទេ។

MODEL:

T: Who are you keeping the food in the carrier for?
(reach - for Grandmother to take to the wat)

S: Now don't reach. That's for Grandmother to take to the wat.

ក នំនៅនឹងចានហ្នឹង ទុកយកទៅណា?
(ចាប់ - យកទៅប្រគេនលោកតា)
ទេណា កុំចាប់ណា៎ អាហ្នឹងទុកយកទៅប្រគេនលោកតាទេ។

ចបសហ្នឹងទុកធ្វើអី?
(យកទៅណា - ជូនយាយយកទៅធ្វើបុណ្យ)
ទេណា កុំយកទៅណាណា៎ អាហ្នឹងទុកជូនយាយយកទៅធ្វើបុណ្យទេ។

គ បង្អែមនៅនឹងឆ្នាំងហ្នឹង ទុកប្រគេនលោកណា?
(ប្រគេនលោកណា - ប្រគេនលោកគ្រូ)
ទេណា កុំប្រគេនលោកណាណា៎ អាហ្នឹងទុកប្រគេនលោកគ្រូទេ។

ឃ ម្ហូបទាំងអស់ហ្នឹងទុកធ្វើអី?
(ផ្ដេសផ្ដាស - និមន្តលោកឆាន់ស្អែក)
ទេណា កុំផ្ដេសផ្ដាសណា៎ អាហ្នឹងទុកនិមន្តលោកឆាន់ស្អែកទេ។

ង អីវ៉ាន់នៅលើតុហ្នឹង ទុកជូនអ្នកណា?
(កាន់ - ជូនតាយកទៅសុំសីល)
ទេណា កុំកាន់ណា៎ អាហ្នឹងទុកជូនតាយកទៅសុំសីលទេ។

ច ក្រណាត់នេះទុកកាត់ខោអាវឲ្យអ្នកណា?
(យក - កាត់ធ្វើចីវរលោក)
ទេណា កុំយកណា៎ អាហ្នឹងទុកកាត់ធ្វើចីវរលោកទេ។

DRILL TWO: Substitution

គំរូ

ក: កុំលូកណា៎ ទុកឲ្យយាយយកទៅវត្តទេ។
(ស៊ី - ប្រគេនលោក)

ខ: កុំស៊ីណា៎ ទុកឲ្យយាយប្រគេនលោកទេ។

MODEL:

T: Don't reach (it). I'm keeping it for Grandmother to take to the wat.
(eat - give to the monks)

S: Don't eat (it). I'm keeping it for Grandmother to give to the monks.

កុំស៊ីណា៎ ទុកឲ្យយាយប្រគេនលោកទេ។

ក យកទៅស្ល - ធ្វើបង្វាន់ទៅវត្ត
កុំយកទៅស្លណា៎ ទុកឲ្យយាយធ្វើបង្វាន់ទៅវត្តទេ។

ខ ឲ្យគេខ្ចង - ជូនលោកតា
កុំឲ្យគេខ្ចងណា៎ ទុកឲ្យយាយជូនលោកតាទេ។

គ ប្រើទៀនធូបហ្នឹង - ប្រើនិមន្តលោក

កុំព្រួយខ្វល់នឹងរឿងណា ចុះឱ្យយាយយាយ
ព្រួយនិមន្តលោកទេ។

ឃ សី ដាក់បាត្រលោក
កុំសីណា ចុះឱ្យយាយដាក់បាត្រលោកទេ។

ង យកទៅឱ្យគេ - ពីសា
កុំយកទៅឱ្យគេណា ចុះឱ្យពីសាទេ។

ច ឱ្យអ្នកណា - ឱ្យតាទៅសុំសីល
កុំឱ្យអ្នកណាណា ចុះឱ្យតាទៅសុំសីលទេ។

DRILL THREE: Equivalence

គំរូ

ក នៅក្នុងឆ្នាំងអត់អីអញ្ចឹង មានតែបាយ។

ខ នៅក្នុងឆ្នាំងអត់អីផង មានតែបាយ។

MODEL:

T: There's nothing in the pot, just rice.

S: There's nothing in the pot, just rice.

ក ថ្ងៃហ្នឹង អត់អីញ៉ាំអញ្ចឹង មានតែត្រីងៀត។
ថ្ងៃហ្នឹង អត់អីញ៉ាំផង មានតែត្រីងៀត។

ខ ល្ងាចនេះគ្មានឃើញអ្នកណាអញ្ចឹង ឱ្យខ្ញុំនៅទេម៉ែ។
ល្ងាចនេះគ្មានឃើញអ្នកណាផង ឱ្យខ្ញុំនៅទេម៉ែ។

គ ម៉ែ ខ្ញុំអត់អីស្លៀកអញ្ចឹង ខ្ញុំអត់ទៅវត្តទេ។
ម៉ែ ខ្ញុំអត់អីស្លៀកផង ខ្ញុំអត់ទៅវត្តទេ។

ឃ ព្រឹកមិញ គ្មានអីស្លក់អញ្ចឹង មានតែបន្លែ។
ព្រឹកមិញ គ្មានអីស្លក់ផង មានតែបន្លែ។

ង ខ្ញុំគ្មានអីសងគុណឪពុកម្ដាយខ្ញុំអញ្ចឹង មានតែទៅបួស។
ខ្ញុំគ្មានអីសងគុណឪពុកម្ដាយខ្ញុំផង មានតែទៅបួស។

ច ម៉ោងនេះគ្មានឃើញកូនសិស្សអញ្ចឹង ឃើញតែលោកគប។
ម៉ោងនេះគ្មានឃើញកូនសិស្សផង ឃើញតែលោកគប។

DRILL FOUR: Response

គំរូ

ក ថ្ងៃស្អែក ធ្វើចង្ហាន់ប្រគេនលោកទេ?
(ថ្ងៃ៨)

ខ ថ្ងៃស្អែកត្រូវថ្ងៃ៨ផង ធ្វើចង្ហាន់ប្រគេនលោកម្ដង។

MODEL:

T: Tomorrow are you going to make food for the monks?
(the 8th day)

S: Tomorrow's the 8th day; I'll make food for the monks.

ក ថ្ងៃស្អែក និមន្តលោកឆាន់ទេ?
(ថ្ងៃខួបយាយ)
ថ្ងៃស្អែកត្រូវថ្ងៃខួបយាយផង និមន្តលោកឆាន់ម្ដង។

ខ ថ្ងៃស្អែក ទៅដាក់បាត្រលោកនៅវត្តទេ?
(ថ្ងៃ៨)
ថ្ងៃស្អែកត្រូវថ្ងៃ៨ផង ទៅដាក់បាត្រលោកនៅវត្តម្ដង។

គ ថ្ងៃស្អែក និមន្តលោកទេសនាទេ?
(បុណ្យ១០០ថ្ងៃតា)
ថ្ងៃស្អែកត្រូវបុណ្យ១០០ថ្ងៃតាផង និមន្តលោកទេសនាម្ដង។

ឃ. ស្អែក ធ្វើចង្ហាន់ទៅវត្តទេ?
(ថ្ងៃសីល)
ស្អែកត្រូវថ្ងៃសីលផង ធ្វើចង្ហាន់
ទៅវត្តម្តង។

ង. ស្អែក ទៅលេងលោកតាទេ?
(ថ្ងៃបុណ្យ)
ស្អែកត្រូវថ្ងៃបុណ្យផង ទៅលេង
លោកតាម្តង។

ច. ស្អែក គិតលួចចេញមុនម៉ោងទេ?
(អ្នកគ្រូស្នងបង្រៀន)
ស្អែកត្រូវអ្នកគ្រូស្នងបង្រៀនផង
គិតលួចចេញមុនម៉ោងម្តង។

DRILL FIVE: Double Substitution

គំរូ

ក កុំឆ្កួសឆ្កាស ថ្ងៃហ្នឹងត្រូវថ្ងៃ៨ផង។
(យើង - ចៅជគុណធំ)

ខ កុំឆ្កួសឆ្កាស យើងត្រូវចៅជគុណា
ធំផង។

MODEL:

T: Don't act silly, today's the 8th day.
(we have (as a visitor) - the head monk)

S: Don't act silly, we have the head monk (as a visitor).

កុំឆ្កួសឆ្កាស យើងត្រូវចៅជគុណា
ធំផង។

ក. ថ្ងៃហ្នឹង - ថ្ងៃសីល
កុំឆ្កួសឆ្កាស ថ្ងៃហ្នឹងត្រូវថ្ងៃសីល
ផង។

ខ លោក - ក្រាប់
កុំឆ្កួសឆ្កាស លោកត្រូវក្រាបផង។

គ ស្អែក - ថ្ងៃបុណ្យ
កុំឆ្កួសឆ្កាស ស្អែកត្រូវថ្ងៃបុណ្យផង។

ឃ ស្អែក - វេនយើង
កុំឆ្កួសឆ្កាស ស្អែកត្រូវវេនយើងផង។

ង ថ្ងៃសីលហ្នឹង - វេនឯងផង
កុំឆ្កួសឆ្កាស ថ្ងៃសីលហ្នឹងត្រូវវេនឯង
ផង។

ច យើង - ថ្ងៃសូត្រធម៌
កុំឆ្កួសឆ្កាស យើងត្រូវថ្ងៃសូត្រធម៌
ផង។

DRILL SIX: Transformation

គំរូ

ក កុំឆ្កួសឆ្កាស ប្រយ័ត្នកើតទៅជាក្អែក។

ខ កុំឆ្កួសឆ្កាស គិចកើតទៅជាក្អែក។

MODEL:

T: Don't be silly. Be careful you don't get born as a crow.

S: Don't be silly. Watch out you don't get born as a crow.

ក ខំខ្ជិលរៀន ប្រយ័ត្នដាំបាយ។
ខំខ្ជិលរៀន គិចដាំបាយ។

ខ កុំបើកល្បឿនអញ្ចឹង ប្រយ័ត្នមាន
គ្រោះថ្នាក់។
កុំបើកល្បឿនអញ្ចឹង គិចមានគ្រោះ
ថ្នាក់។

គ កុំញ៉ាំផ្អែមពេក ប្រយ័ត្នឈឺពោះ។
កុំញ៉ាំផ្អែមពេក គិចឈឺពោះ។

ឃ ដេកលេងច្រើន ប្រយ័ត្នតាយំ។
ដេកលេងច្រើន គិចតាយំ។

ង កុំលួចគេ ប្រយ័ត្នបាប។
កុំលួចគេ គិចបាប។

ច កុំមើលងាយលោក ប្រយ័ត្នចុះនរក។
កុំមើលងាយលោក គិចចុះនរក។

DRILL SEVEN: Substitution

Note: (Drill Eight, too)

When the idiom ...ៗ... begins with a phrase or clause, the second repetition will normally include only the verb, e.g.,

Phrase: ដើរលេងច្រើននេះដើរ ប្រយ័ត្ន ប្រមូលឆ្លាក់។

Sentence: ប្រពន្ធខ្ញុំដើរតាមខ្ញុំនេះដើរ ទកទក់ទើសិសិមិនបាន។

គំរូ

ក សីលនេះសីល អន្តិចសីលអន្តិចសីល។
(ស៊ី)

ខ ស៊ីនេះស៊ី អន្តិចស៊ីអន្តិចស៊ី។

MODEL:

T: There's too much piety here, all the time piety!
(eating)

S: There's too much eating here, all the time eating.

ស៊ីនេះស៊ី អន្តិចស៊ីអន្តិចស៊ី។

ក បុណ្យ
បុណ្យនេះបុណ្យ អន្តិចបុណ្យអន្តិចបុណ្យ។

ខ ស្ងួរ
ស្ងួរនេះស្ងួរ អន្តិចស្ងួរអន្តិចស្ងួរ។

គ ដើរលេង
ដើរលេងនេះដើរ អន្តិចដើរលេងអន្តិចដើរលេង។

ឃ ភ្លៀង
ភ្លៀងនេះភ្លៀង អន្តិចភ្លៀងអន្តិចភ្លៀង

ង ទកទឿង
ទកទឿងនេះទក(ទឿង) អន្តិចទកទឿងអន្តិចទកទឿង។

ច ធើ
ធើនេះធើ អន្តិចធើអន្តិចធើ។

DRILL EIGHT: Transformation

គំរូ

ក អន្តិចធើបុណ្យអន្តិចធើបុណ្យ ធើតាប់មិនអស់។

ខ ធើបុណ្យនេះធើ អន្តិចធើអន្តិចធើ។

MODEL:

T: All the time making merit, you do it so much!

S: There's too much merit-making here, all the time merit-making!

ក អន្តិចកាន់សីលអន្តិចកាន់សីល កាន់តាប់មិនអស់។
កាន់សីលនេះកាន់ អន្តិចកាន់អន្តិចកាន់។

ខ អន្តិចសូត្រអន្តិចសូត្រ សូត្រតាប់មិនអស់។
សូត្រនេះសូត្រ អន្តិចសូត្រអន្តិចសូត្រ។

គ អន្តិចសុំសីលអន្តិចសុំសីល សុំតាប់មិនអស់។
សុំសីលនេះសុំ អន្តិចសុំអន្តិចសុំ។

ឃ អន្តិចដាក់បាត្រអន្តិចដាក់បាត្រ ដាក់តាប់មិនអស់។
ដាក់បាត្រនេះដាក់ អន្តិចដាក់អន្តិចដាក់។

ង អន្តិចធើចង្ហាន់អន្តិចធើចង្ហាន់ ធើតាប់មិនអស់។
ធើចង្ហាន់នេះធើ អន្តិចធើអន្តិចធើ។

ច អន្តិចនិមន្តលោកឆាន់ អន្តិចនិមន្តលោកឆាន់ និមន្តតាប់មិនអស់។
និមន្តលោកឆាន់នេះនិមន្ត អន្តិចនិមន្តអន្តិចនិមន្ត។

DRILL NINE: Equivalence

គំរូ

ក ឯង បើមិនបានស្រ្តីវាក មិនអស់ចិត្តទេ។

ខ ឯង ទកមិនបានស្រ្តីវាក មិនអស់ចិត្តទេ។

MODEL:

T: You! If you aren't told off, you never give up.

S: You! If you aren't told off, you never give up.

ក ខ្ញុំ បើមិនបានទៅ មិនសប្បាយទេ។
ខ្ញុំ តែមិនបានទៅ មិនសប្បាយទេ។

ខ យើង បើមិនបានចំណេញ មិនធ្វើទេ។
យើង តែមិនបានចំណេញ មិនធ្វើទេ។

គ គាត់ បើមិនបានស៊ី មិនសុខចិត្តទេ។
គាត់ តែមិនបានស៊ី មិនសុខចិត្តទេ។

ឃ គេ បើមិនបានចេញ មិនអស់ចិត្តទេ។
គេ តែមិនបានចេញ មិនអស់ចិត្តទេ។

ង កូនខ្ញុំ បើមិនស្គាល់ មិននិយាយទេ។
កូនខ្ញុំ តែមិនស្គាល់ មិននិយាយទេ។

ច គាត់ បើមិនបានឃើញ មិនអស់ចិត្តទេ។
គាត់ តែមិនបានឃើញ មិនអស់ចិត្តទេ។

DRILL TEN: Transformation

គំរូ

ក តែថ្ងៃសីល គ្មានម្ហូបឆ្ងាញ់តែម្តង។
ខ ថ្ងៃសីលនេះថ្ងៃ តែថ្ងៃសីល មុខតែគ្មានម្ហូបឆ្ងាញ់តែម្តង។

MODEL:

T: If it's a day of abstinence, there is nothing good to eat.

S: It's always a day of abstinence, and if it's a day of abstinence, there'll surely nothing good to eat.

ក តែថ្ងៃបុណ្យ គ្មានបានទៅផ្ទះសំរាកទេ។
ថ្ងៃបុណ្យនេះថ្ងៃ តែថ្ងៃបុណ្យ មុខតែគ្មានបានទៅផ្ទះសំរាកទេ។

ខ តែភ្លៀង មិនបានដើរលេង។
ភ្លៀងនេះភ្លៀង តែភ្លៀង មុខតែមិនបានដើរលេងទេ។

ឆ តែបើលវាយលោក ចុះនរកមិនខានហើយ។
បើលវាយលោកនេះបើល តែបើលវាយលោក មុខតែចុះនរកមិនខានហើយ។

ជ តែពិបាក ឈប់ទៅធ្វើការតែម្តងហ្នឹង។
ពិបាកនេះពិបាក តែពិបាកមុខតែឈប់ទៅធ្វើការតែម្តងហ្នឹង។

ឈ តែឆ្ងាញ់ មិនទុកជូនលោកតាទេ។
ឆ្ងាញ់នេះឆ្ងាញ់ តែឆ្ងាញ់មុខតែមិនទុកជូនលោកតាទេ។

ញ តែឈប់ ប្រពន្ធមិនជាប់ទេ។
ឈប់នេះឈប់ តែឈប់មុខតែប្រពន្ធមិនជាប់ទេ។

DRILL ELEVEN: Transformation

គំរូ

ក ជាតិក្រោយទៅជាស្រមោចស្វាហើយ។
(ឆ្ងាញ់)
ខ ជាតិក្រោយទៅជាស្រមោចស្វាអីក៏ដោយចុះ ឲ្យតែឆ្ងាញ់ឥឡូវសិន។

MODEL:

T: In your next life you'll become an ant.
(good to eat)

S: Let me become an ant or anything in my next life, just so I eat well now.

ក ជាតិក្រោយចុះនរកហើយ។
(ស្អែកកោះ)
ជាតិក្រោយចុះនរកអីក៏ដោយចុះ ឲ្យតែស្អែកកោះឥឡូវសិន។

ខ ចាប់ជាតិជាឆ្កែស្នាហើយ។
(កុំឲ្យតែតាចរ)
ចាប់ជាតិជាឆ្កែស្នាអីក៏ដោយចុះ ឲ្យតែកុំឲ្យតែតាចរឥឡូវសិន។

គ កើតទៅជាខ្ញុំបំរើគេហើយ ។
(បានលុយចាយ)
កើតទៅជាខ្ញុំបំរើគេអីក៏ដោយចុះ
ឲ្យតែបានលុយចាយខ្លួនឯង ។

ឃ កើតទៅជាស្ត្រីកជាគ្នាគេហើយ ។
(ទៅ[illegible])
កើតទៅជាស្ត្រីកជាគ្នាគេអីក៏ដោយ
ចុះ ឲ្យតែទៅ[illegible]ខ្លួនឯង ។

ង ជាតិក្រោយចាប់ជាតិជាសត្វហើយ ។
(សប្បាយ)
ជាតិក្រោយចាប់ជាតិជាសត្វអីក៏
ដោយចុះ ឲ្យតែសប្បាយខ្លួនឯង ។

ច ជាតិក្រោយកើតមកគ្មានសំណាង
ហើយ ។
(បានរស់ស្រណុក)
ជាតិក្រោយកើតមកគ្មានសំណាងអី
ក៏ដោយចុះ ឲ្យតែបានរស់ស្រណុក
ខ្លួនឯង ។

DRILL TWELVE: Substitution

គំរូ

ក អានេះអីក៏ឡើងមុខម្ល៉េះ ចេញពី
ណាមក ?
(ហ៊ាន - កើតពីពូជ)

ខ អានេះអីក៏ហ៊ានម្ល៉េះ កើតពីពូជ
ណាមក ?

MODEL:

T: This kid! How fresh he is - where
did he come from?
(to dare - come from what line)

S: This kid! How he dares - what line
does he come from?

អានេះអីក៏ហ៊ានម្ល៉េះ កើតពីពូជ
ណាមក ?

ក មិនខ្លាចបាបអីសោះ - មកពីភូមិ
អានេះ អីក៏មិនខ្លាចបាបអីសោះម្ល៉េះ
មកពីភូមិណាមក ?

ខ ចិត្តអាក្រក់ - កើតពី
អានេះអីក៏ចិត្តអាក្រក់ម្ល៉េះ កើតពី
ណាមក ?

គ ចូលចិត្តធ្វើបាបគេ - រៀនពី
អានេះ អីក៏ចូលចិត្តធ្វើបាបគេម្ល៉េះ
រៀនពីណាមក ។

ឃ មិនអៀនមិនអីសោះ - មកពីទិស
អានេះអីក៏មិនអៀនមិនអីសោះម្ល៉េះ
មកពីទិសណាមក ?

ង ចោរកាប - កាត់ពី
អានេះអីក៏ចោរកាបម្ល៉េះ កាត់ពី
ណាមក ។

ច ឡើងមុខ - ចេះពីគ្រូ
អានេះអីក៏ឡើងមុខម្ល៉េះ ចេះពីគ្រូ
ណាមក ?

DRILL THIRTEEN: Response

គំរូ

ក អាហ្នឹង បើមិនបានធ្វើឲ្យអញខឹង មិន
សុខចិត្តទេ ។
(ម៉ែ - ខ្ញុំ)

ខ ម៉ែអើយ កុំខឹងនឹងខ្ញុំអី ។

MODEL:

T: That kid, if he doesn't get me mad,
he doesn't give up.

S (mother - me)

S: Mother, don't get mad at me.

ក ពួកអស់ហ្នឹងត្រូវតែធ្វើបាបវាម្ដង ។
(បង - គ្នា)
បងអើយ កុំធ្វើបាបគ្នាអី ។

ខ អញវាយវាឲ្យងាប់ ។
(លោកគុណ - គ្នា)
លោកគុណអើយ កុំវាយគ្នាអី ។

គ អាហ្នឹង បានតែដេញឲ្យទៅណា
ឲ្យបាត់ ។
(អូន - វា)
អូនអើយ កុំដេញវាអី ។

ឃ អញស្អប់អាលង់ណាស់កាលថ្ងៃហ្នឹង ។
(ម៉ែ - កូន)
ម៉ែអើយ កុំស្អប់កូនអី ។
ង អញឱ្យអាលង់ទៅនៅវត្ត អញឈប់
ឱ្យដើរលេងទៀតហើយ ។
(ឪ - ខ្ញុំ)
ឪអើយ កុំឱ្យខ្ញុំទៅនៅវត្តអី ។
ច ម៉ែឱ្យកូនលង់ទៅនៅនឹងលោកតា ។
(ម៉ែ - កូន)
ម៉ែអើយ កុំឱ្យកូនទៅនៅនឹង
លោកតាអី ។

DRILL FOURTEEN: Substitution

គំរូ
ក ឱ្យតែនិយាយឡើង តែមិនបាន
ត្រូវដាកមិនអស់ចិត្តទេ ។
(ធ្វើម្ហូបប្រគេនលោក - ស៊ីមុន)
ខ ឱ្យតែធ្វើម្ហូបប្រគេនលោក តែមិន
បានស៊ីមុនមិនអស់ចិត្តទេ ។

MODEL:

T: Whenever he speaks up, he doesn't give up until he's told off.
(make food for the monks - eat first)

S: Whenever they make food for the monks, he doesn't give up until he gets to eat (it) first.

ឱ្យតែធ្វើម្ហូបប្រគេនលោក តែមិន
បានស៊ីមុនមិនអស់ចិត្តទេ ។
គ និយាយពីលោកសង្ឃ - គេជេរ
ឱ្យតែនិយាយពីលោកសង្ឃ តែមិន
បានគេជេរមិនអស់ចិត្តទេ ។
ឃ យកម្ហូបទៅវត្ត - ស៊ីបន្តិច
ឱ្យតែយកម្ហូបទៅវត្ត តែមិនបាន
ស៊ីបន្តិចមិនអស់ចិត្តទេ ។
ង មានបុណ្យទាន - ទៅវត្ត
ឱ្យតែមានបុណ្យទានតែមិនបានទៅ
វត្តមិនអស់ចិត្តទេ ។

ឃ ថ្ងៃសីល - និមន្តលោកមកផ្ទះ
ឱ្យតែថ្ងៃសីល តែមិនបាននិមន្ត
លោកមកផ្ទះមិនអស់ចិត្តទេ ។
ង ប្រកែកគ្នាមួយលោកនេន - ឈ្នះ
ឱ្យតែប្រកែកគ្នាមួយលោកនេន តែ
មិនបានឈ្នះមិនអស់ចិត្តទេ ។
ច ទៅលេងលោក - សុំលុយ
ឱ្យតែទៅលេងលោក តែមិនបាន
សុំលុយមិនអស់ចិត្តទេ ។

DRILL FIFTEEN: Equivalence

Note: Do this drill twice, the second time reversing the teacher's and student's sentences.

គំរូ
ក ឯងនេះកាលណានិយាយឡើង ទាល់
តែត្រូវដាក់បានអស់ចិត្ត ។
ខ ឯងនេះ ឱ្យតែនិយាយឡើង តែ
មិនបានត្រូវដាក់មិនអស់ចិត្តទេ ។

MODEL:

T: You! When you speak up, you don't give up until you've been told off.

S: You! When you speak up, you don't give up until you've been told off.

គ គាត់ កាលណារៀនចប់ ទាល់តែ
ចេះបានឈប់ ។
គាត់ ឱ្យតែរៀនចប់ តែមិន
បានចេះមិនឈប់ទេ ។
ឃ យាយខ្ញុំ កាលណាធ្វើបុណ្យ ទាល់
តែអស់លុយបានពេញចិត្ត ។
យាយខ្ញុំ ឱ្យតែធ្វើបុណ្យ តែមិន
បានអស់លុយមិនពេញចិត្តទេ ។
ង លោកតា កាលណានិមន្តលោក
ទាល់តែយើងទៅទទួលបានលោក
និមន្ត ។

លោកតា ឲ្យតែនិមន្តលោក តែ
មិនបានឡើងទៅទទួល លោកមិន
និមន្តទេ ។

៦ តាខ្ញុំ កាលណាទៅសុំសីល ទាល់
តែយប់បានត្រឡប់មកវិញ ។
តាខ្ញុំ ឲ្យតែទៅសុំសីល តែមិន
បានយប់ មិនត្រឡប់មកវិញទេ ។

៧ ប្រុសៗពីដើម កាលណាចង់បាន
ប្រពន្ធ ទាល់តែដែលបួសសិនបាន
បាន ។
ប្រុសៗពីដើម ឲ្យតែចង់បានប្រពន្ធ តែមិនបានដែលបួសសិន មិន
បានទេ ។

៨ អាហ្នឹង កាលណាពឹងជាទៅតាម
លោក ទាល់តែបានស៊ីទើបបានទៅ ។
អាហ្នឹង ឲ្យតែពឹងជាទៅតាមលោក
តែមិនបានបានស៊ីផឹក ក៏មិនទៅទេ ។

READING PASSAGE 2

ពុទ្ធសាសនា ឬ ពុទ្ធលទ្ធិ

ពុទ្ធលទ្ធិ ជាទស្សនៈ ទ្រឹស្ដី របស់ព្រះពុទ្ធ កើតមានឡើងតាំងដំបូង នៅប្រទេសឥណ្ឌា ក្នុងសតវត្សទី ៦ មុន គ.ស មានគោលច្បាប់សម្រាប់ប្រព្រឹត្តប្រតិបត្តិ ចំនួន ៨៤០០០ ធម្មក្ខន្ធដែលមានចារឹកក្នុងគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ។ បច្ចុប្បន្ននេះ អ្នកដែលគោរពជឿកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ហៅថា ពុទ្ធសាសនិក មានចំនួន ៥០០.០០០.០០០ នាក់ មាននៅក្នុងប្រទេស ខ្មែរ សៀម លាវ ចិន យួន ភូមា ឥណ្ឌា លង្កា នេប៉ាល់ ទីបេត៍ ជប៉ុន ម៉ុងហ្គោលី ។ល។

ពុទ្ធសាសនា បែកចេញទៅជានិកាយផ្សេងៗ ក្រោយពេលដែលព្រះពុទ្ធបរិនិព្វាន ប្រមាណជាង៦០០ឆ្នាំ តែនិកាយដែលធំៗ មាន២ គឺ:

— មហាយាន (ឧត្តរនិកាយ - អាចរិយវាទ)

– ហីនយាន (ទក្ខិណនិកាយ - ថេរវាទ) ។

១– មហាយាន

យានធំ ទូលាយអាចផ្ទុកមនុស្សសត្វបានច្រើនគ្នា ដឹកនាំឆ្ពោះទៅកាន់ទីរំលត់ទុក្ខគឺព្រះនិព្វាន ។ និកាយមហាយានមានវិន័យធូរស្រាល ស្លៀកខោ ពាក់អាវ ឆាន់លៀង ។ និកាយនេះ សង្កត់យ៉ាងខ្លាំង ឬ ឱ្យតម្លៃទៅលើការអប់រំចិត្ត ។ និកាយមហាយាន គោរពតាមលទ្ធិអាចរិយវាទ គឺប្រព្រឹត្តប្រតិបត្តិតាមគ្រូអាចារ្យរបស់ខ្លួនៗគ្នា មិនប្រតិបត្តិតាម

គោលព្រះត្រៃបិដក ដូចនិកាយហីនយានទេ ។ អ្នកប្រាជ្ញនៃនិកាយមហាយាន បានបង្កើតគម្ពីរដីកាឡែកស់ពីគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកគឺ :

- គម្ពីរ សទ្ធម្មបុណ្ឌរីក
- គម្ពីរ លង្កាវតារសូត្រ
- គម្ពីរ ប្រជ្ញាបារមិតា ជាដើម ហើយសុទ្ធតែចារឹកជាអក្សរភាសា សំស្ក្រឹត ទាំងអស់ ។ និកាយនេះលើកយកភាសា សំស្ក្រឹត ជាធំ ជាយានសម្រាប់សិក្សា ។ បច្ចុប្បន្ននេះ និកាយមហាយាន មានរីកនៅក្នុងប្រទេសចិន យួន ជប៉ុន ទីបេត៍ មុងហ្គោលី ។ល។

និកាយមហាយានគោរព ពោធិសត្វ ៣ អង្គ គឺ :

១- អវលោកិតេស្វរៈ

២- មញ្ជុស្រី

៣- មៃត្រេយ្យៈ ឬ ព្រះស្រីអារ្យមេត្រី ។

២- ហីនយាន

យានតូច យានចង្អៀត ផ្ទុកមនុស្សសត្វបានតិច មានវិន័យតឹងតែង មានការគោរពវិន័យយ៉ាងម៉ត់ចត់ ជាបឋម ជាធំ ។ និកាយនេះ ឲ្យតម្លៃទៅលើវិន័យ ការអប់រំខ្លួនកាយ វាចា ចិត្តឲ្យបានល្អត្រឹមត្រូវ ស្រគត់ស្រគំ រៀបរយ ។ បព្វជិតគ្រងឃុំ ស្បង់ចីពរ ពណ៌លឿង ។ និកាយហីនយានគោរព ប្រព្រឹត្ត ប្រតិបត្តិតាមគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក ដោយយកភាសាបាលី ជាធំ ជាយាន ក្នុងការសិក្សា ពុទ្ធ

ថេរៈ ។ បច្ចុប្បន្ន ពុទ្ធសាសនានិកាយហីនយាន មាន
ចិតនៅប្រទេស : ខ្មែរ សៀម លាវ ភូមា លង្កា
ឥណ្ឌា នេប៉ាល ។ល។ និកាយនេះ គោរព ព្រះពុទ្ធ
តែមួយព្រះអង្គគឺ ព្រះសមណគោតម និង ព្រះធម៌ ព្រះ
សង្ឃ ។ 45

Names in Reading Passage 2

Three important Bodhisattvas:

អវលោកិតេស្វរ	/aave?lookateesvaara?/
មញ្ជុស្រី	/məñco?srεy/
មៃត្រេយ្យ:	/maitreyé?/
or ព្រះស្រីអារ្យមេត្រី	/préh srεyaariyé?meetrεy/

NOTES FOR READING PASSAGE 2

Line 13. Cambodian is a member of the Mon-Khmer language family, which is unrelated to the Indo-European language family (of which English is a member). However, it has borrowed many words from Sanskrit and Pali, both of which are Indo-European languages, especially in its religious vocabulary. Pali and Sanskrit bear much the same relations to Cambodian as Latin and Greek bear to English. That is, they are the classical languages from which neologisms are coined. They are also liturgical languages for major religions (Pali is used in Theravada Buddhism, and Sanskrit is used in Hinduism and in much of Mahayana Buddhism). All three of these religions are or have been important in Cambodian history, so it is not surprising that there are many words borrowed from both languages.

Lines 16, and 38

These lines describe the dress of the monks of the two major sects.

VOCABULARY

កាត់ទម្រង់ កាត់ឫកពារ	to take after, to inherit someone's characteristics
កាន់សីល	to observe religious precepts (including abstinence)
* កើត	refers to the waxing moon in lunar dates
ក្រណាត់	cloth
ក្អែក	crow
* ខឹងសម្បា	to be angry, mad
ខ្ជាំងខ្ជើ	to be disobedient, bad, naughty
* គោតម, -ន៍ /koodɔɔm/	family name of the Buddha
គោលច្បាប់	main law, rule
គ្រង	to wear (clerical); to reign
ឃ្លុំ	to cover, to wear a monks outer garment
* ច (ឆ្កែ)	dog (name of 11th year of 12-year cycle)
ចានស្រាក់	a kind of food carrier
ចារឹក	to write down
ចីវរ	monk's outer garment
ឆ្នេរ	edge (of a body of water), shore
ឆ្ពោះទៅ	to, towards
* ជន្ម /cún/	age (royal)
ឈាន	step, stage of enlightment
ឈឺចាប់ (ចាប់ AC)	to hurt, to feel acute pain
ដាក់បាត្រ	to give food to a monk
* ដីកា	exegesis
តស៊ូ	to struggle
តម្រូវ (< ត្រូវ)	to enforce, to require

តាបស (< តបៈ)	a Hindu ascetic, hermit
តឹងតែង (តែង AC)	critical, strict
ត្មាត	vulture
ត្រាស់	to be enlightened, achieve enlightenment
ត្រូវបាក់	to be scolded, told off
* ត្រៃវេទ	an important Hindu scripture
ត្រៃ	three (literary)
* វេទ	knowledge, Veda
ថេរវាទ	Theravada (name of the type of Buddhism practised in Cambodia)
* ថេរៈ /theeréʔ/	an elder, a senior Buddhist monk
* ថោះ	rabbit (name of 4th year of 12-year cycle)
ថ្ងៃខួប	anniversary
ថ្ងៃសីល	day of abstinence and religious observance
ថ្លើមធំ	fresh, disrespectful
* ទក្ខិណានិកាយ (ទក្ខិណា = ទក្សិណា)	southern sect
* ទត	to look (royal)
ទស្សនកិច្ច /tuohsənaʔkec/	tour, trip
ទីបេ, ទីបេត៍	Tibet
ទុក្ករកិរិយា /tukkəraʔkeriyaa/	doing what few others can do, struggling for enlightment, practicing asceticism
* ទុក្ករៈ /tukkaʔraʔ/	that which is difficult to achieve, rarely achieved
ទូន្មាន	to remind, to give advice
ទៀន	candle
ទេសនា	a sermon, to preach
ទ្រឹស្ដី	theory

ធម្ម /thómé?/ = ធម៌	
ធម្មខន្ធ /thómməkhan/	items of Buddhist teaching in the ត្រៃបិដក
* ធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រ /thómmé?cakkappa?vatta?na?sout/	name of Buddha's first sermon
* ធម្មចក្ក	wheel of dharma
ធម្មចក្រ /thómməca?/	the wheel of dharma (name of Buddha's first sermon)
ធូប	incense
ធូរ	relaxed, easy, loose
នរក	Hell
និកាយ	sect
នេន	a postulant monk
នេប៉ាល់	Nepal
verb + នែះ + verb noun + នែះ + noun	too much
បង្អែម (< ផ្អែម)	dessert, sweet
បញ្ចវគ្គីយ /pañca?vokii/	Buddha's first 5 disciples
បញ្ច	five (literary)
* វគ្គី	an advanced disciple
បព្វជិត /bɔppəcɨt/	clergy (formal)
បរិនិព្វាន /bare?nipian/	to achieve Nirvana
និព្វាន	Nirvana
បុណ្យ១០០ថ្ងៃ	a ceremony performed 100 days after a person's death
ធ្វើបុណ្យ	to celebrate; to make merit
ប្រសូត	to be born (royal, divine)
ប្រៀនប្រដៅ	to teach manners to, to give advice
* ប្រាជ្ញាបារមីតា /pracñaabaarəmɛytaa/	name of a Mahayana Buddhist scripture

ប្រោស	to inspire; to revive (from death)
ផ្តេសផ្តាស	silly, useless, pernicious, mischievous
ពុទ្ធវចនៈ	utterance of Buddha
* វចនៈ	utterance (lit.)
ពុទ្ធសាសនិក	Buddhist (excluding clergy)
ពោធិព្រឹក្ស /poothiprɨk/	Bo tree (a kind of tree)
* ព្រឹក្សា	vegetation
ពោធិសត្វ	Bodhisattva (a future Buddha. a Buddhist divinity considered to be a saving spiritual force)
* ពោធិ (H)	enlightment
ព្យាយាម	to strive, struggle
* ព្រះជន្មាយុ /- cunəmiayu?/	age (royal)
ព្រះសមណគោតម /saməna?koodɔɔm/	the Buddha Siddhartha
* សមណៈ /saməna?/	one who follows the dharma, who strives to live in accord with Buddhist principles; a monk
មហាយាន	Mahayana (branch of Buddhism)
មហេសី	queen, wife (royal)
មាគ៌ា /miakia/	route, way, road; approach, policy (literary)
ម៉ង្គោលី	Mongolia
មោក្ខធម៌ /mookhəthóa/	the truth that leads to elimination of suffering
* មោក្ខៈ /mookha?/	elimination of suffering, Nirvana
ម្ល៉ោះហើយ	therefore
* ម្សាញ់ (ពស់)	snake (name of 6th year of 12-year cycle)
យោជន៍	distance the eye can see

រករឿង	to make trouble, start a fight
* រកា (មាន់)	cock, chicken (name of 10th year of 12-year cycle)
រុនទុំ /runtum/	to be restrained in movement
រាជសម្បត្តិ /riacsambat/	throne, royal property
រាត្រី	evening (formal)
រាវរក	to search, research
រាវ	to grope
រូប	form, shape, classifier for persons
* រោច	refers to the waning moon in lunar dates; to pull away
រំលត់	to extinguish, put out
រំលាយ	to melt (trans.), liquidate, do away with
រំហើយ	to cool (off), relax
លង្កា	Ceylon (Srilanka)
* លង្កាវតារសូត្រ /laŋkaavətaasout/	name of a Mahayana Buddhist scripture
លទ្ធិ /lethi?/	philosophy, ideology, régime
លោកតា	way of referring to an elderly monk
វាចា	speech, utterance
វិសាខ /visaak/ = ពិសាខ	name of 6th lunar month (mid April to mid May)
សងគុណ	to repay a moral debt
សង្វេគយល់	to feel empathy
សង្វេគ	to feel pity
* សង្ហារ (= ចង្ហារ)	large black ant
សច្ចៈធម៌ /sacca?thóə/	the truth
* សច្ចៈ /sacca?/	truth, certainty

* សទ្ធម្មបុណ្ឌរិក /sɔnthəma?bonda?rika?/	name of a Mahayana Buddhist scripture
សម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ /sɔmaasɔmpoothəñian/	enlightment
* សម្មា	true, correct, good
* សម្ពោធិ	enlightment
ញាណ	consciousness, mind, intelligence, knowledge
សហការី	colleague, co-worker
សាងផ្នួស (បួស)	to become a monk, give up worldly life
* ផ្នួស	act of giving up the world, one who gives up the world
* សាលព្រឹក្ស /saal prɨk/	a bayan tree under which Buddha was born and died
សិទ្ធត្ថ (= សិទ្ធាថ) /sɨthót/	Siddhartha (given name of the Buddha)
សីល /səl/	religious rule, precept, piety, holiness, grace
សុំសីល	to go to the wat on a day of abstinence to participate in prayers
ស្ងាត់	quiet, alone, without people
ស្បង់	monk's sarong-like garment
ស្រគត់ស្រគំ	to be quiet (speech); conservative (manner)
ស្រមោច	ant
ហីនយាន /hinəyian/	Hinayana (branch of Buddhism)
* ហីន	small, lesser, cheap, all gone

អស់ចិត្ត	to give up, to stop hoping, to be fed up
* អាចារិយវាទ /aacare?yəviət/	philosophy of the teachers
* អាចារិយ /aacare?ye?/ (H)	teacher
* វាទ	philosophy, utterance
* អាសាឍ /aasaat/	8th lunar month (mid June - mid July)
* អាហារតាបស	a stage of asceticism involving deprivation of food
* អាហារ	food (literary)
ឥណ្ឌា	India
*ឧត្តរនិកាយ	the northern sect
*ឧទកតាបស /u?té?kataaboh/	a stage of asceticism involving deprivation of water
* ឧទក	water
ឧទ្យាន	garden, park (royal)
អ្នកប្រាជ្ញ	genius

APPLICATIONS

1. Find the word(s) that fit(s) the following definitions.

១ ដាក់គំនិតបន្តិចៗទៅក្នុងយានណាមួយ

២ ពាក្យសំដីរបស់ព្រះពុទ្ធ

៣ ប្រដាប់មួយដែលលោកសង្ឃប្រើដើម្បីដាក់សម្លបានច្រើនមុខ

៤ ម្ហូបលោកសង្ឃ

៥ ដាក់ទុក - ដើងទៅក្នុងអីមួយ

៦ កន្លែងដែលមនុស្សល្អធ្វើអាស្រមបានក្បួរកើតនៅជាតិក្រោយ

៧ សំលៀកបំពាក់លោកសង្ឃ

៨ កើតឡើងម្តងទៀតនៅជាតិក្រោយ

2. Correct the following sentences by adding the proper words.

១ អានៅលើហ្នឹងឧកស្នកណា ។

២ ប្រយ័ត្នកើតទៅសត្វ ។

៣ សង សង អន្តិចសង់អន្តិចសង់ ។

៤ វីតកើតមុខយ៉ាងមុខស្លាប់មិនបានហើយ ។

៥ លោកសង្ឃពីបាននិមន្តចេញពីវត្តនេះ ។

៦ អាហ្នឹងមិក៏ហ៊ាន ?

៧ ព្រះអង្គពុំអាចកេរឃើញសច្ចធម៌ ។

៨ ព្រះអង្គបានទេះដឹងយល់ស្គាល់សព្វគ្រប់តាំងអស់ដែលទៅហៅត្រាស់ដឹង ។

3. Define the following words.

ប្រទេន ខ្លាំងវត្ត ជាតិក្រោយ អស់សេចក្តី វត្ត

ផ្តើមដ៏
ពុទ្ធសាសនិក
សង្វេគ
គ្រូវហាត
ប្រទេស
ចេញបួស
ព្យាយាម
សោយរាជ្យ
ត្រាស់
សតវត្ស
ទស្សនកិច្ច
ទិលក
ទេសនា
ប្រាសាទ

4. Find the synonyms of the following words.

ប្រសូត
ទត
សាងផ្នួស
(ព្រះ)នាម
អភិសេក
សត្វ
ទៀង
បុត្រ
ជន្មាយុ
សោយ
មហេសី
បរិនិព្វាន
សិក្សា
សាង
បង់ម

5. Describe briefly the life of a major religious with whom you are familiar, e.g., Jesus or Moses. (In Cambodian, of course.)

6. Describe the organization of Christianity, Judaism, or Islam in the same way as Reading Passage 2 describes Buddhism.

7. Try to get a fuller explanation of the following words. Ask any questions that are prompted by your teacher's explanations.

វេន
សម្មប្រក
សច្ចធម៌
ត្រាស់ដឹង
ពោធិសត្វ
សីល
បញ្ញាត្តិ
មោក្ខធម៌
និព្វាន
គេងវត្ត
សង្កុណ
បុណ្យ១០០ថ្ងៃ

8. Do the words សាងផ្នួស and បួស have exactly the same meaning?

9. Have the student discuss the following topics.
១ ព្រះយេស៊ូគ្រិស្តជាអ្នកណា?
២ ព្រះពុទ្ធជាអ្នកណា?
៣ មានត្រង់ណាដែលពុទ្ធសាសនានិងសាសនាគ្រិស្តស្របគ្នា? តើស្របយ៉ាងណា?
៤ ហេតុអ្វីបានជាយើងត្រូវមានសាសនា?
៥ ហេតុអ្វីបានជាយើងត្រូវការសាសនា?

10. Questions for the teachers to ask.
១ នៅស្រុកអាមេរិកមានវិហារពុទ្ធសាសនាទេ?
២ បើមានវិហារពុទ្ធសាសនា តើអាមេរិកាំងគោរពពុទ្ធសាសនាតាមលទ្ធិមហាយាន ឬហីនយាន?
៣ គ្រិស្តសាសនាមាននិកាយដូចពុទ្ធសាសនាទេ?
៤ អាមេរិកាំងភាគច្រើនបានមើលគម្ពីរគ្រិស្តសាសនា (Bible) ។ តើលោកជឿទេ?
៥ នៅក្នុងសាលា តើកូនសិស្សអាមេរិកាំងរៀនអំពីគ្រិស្តសាសនាទេ?
៦ ហេតុអ្វីបានជានៅមុនពេលញ៉ាំបាយ អាមេរិកាំងភាគច្រើនសូត្រធម៌?

តើគេសូត្រធម៌មិនដូចគ្នាទេ ពួកកាតូលិក និងប្រូតេស្តង់ ?

៧ ពួកហិណ្ឌូ (ហិណ្ឌូ) មានប្រហែលនឹងការគោរពទេវតាច្រើន ហេតុអ្វីបានជាសាសនាហិណ្ឌូ ចាត់ទុកជាសាសនាតែមួយដូចសាសនាកាតូលិកនិងប្រូតេស្តង់ដែរ។

៨ ការបរិភោគហិណ្ឌូដែលត្រូវគេមើលងាយ ដាក់ទោសដោយរបៀបណាមួយទេ?

៩ តើការបរិភោគភាគច្រើនយល់យ៉ាងម៉េចអំពីពួកហិណ្ឌូ ?

11. Questions for the student to ask.

a. We know that popular Buddhist belief includes lives after death. Did the Buddha teach that there is any life after death? If not, what happens to people after they die. If so, what is it like?

b. What is the consequence of evil deeds in Buddhist theology? In popular belief?

c. When the Buddha deserted his family to search for truth, he caused them suffering, which is presumably sinful. How do Buddhists account for this? Do they believe that the Buddha suffered any consequences?

d. If the Buddha entered Nirvana and no longer exists, why do people still pray to the Buddha?

e. Have there ever been female equivalents of the Buddhist monks (ភិក្ខុនី)? Why are there none today?

f. What is done on ថ្ងៃសីល?

g. In an observant household, does ថ្ងៃសីល effect small children? Students?

h. Is fasting a frequent practice for layman?

i. What is meant by the term កាន់សីល? What does it involve? Can it be done on days other than ថ្ងៃសីល?

j. What is popularly believed to be the reward of កាន់សីល? Is there believed to be a punishment for its omission?

LESSON TWELVE

BUDDHISM: PRESENT PRACTISES

a. What are the rules which every Buddhist should follow?

b. How do the rules which monks must follow differ from those for laymen?

c. Has the observance of some such rules had to be altered because of the demands of modern life?

ព្រះពុទ្ធសាសនា

ចំពោះមនុស្សពុទ្ធជន

ដូចយើងគេពោលគ្នា កម្មរបស់យើងដែលយើងប្រព្រឹត្តទៅជានិច្ចនិរន្តរ៍ នៅក្នុងអនន្តភពវដ្តសង្សារនេះ ឥតមានផលណាមួយដែលបានជាកម្មនោះឲ្យផលនៅពេលណាទេ ប៉ុន្តែដោយយកពុទ្ធសាសនាមកជាសំខាន់ យើងនិយាយបានថា:

១– កម្មពីអតីត និងកម្មបច្ចុប្បន្ន អាចនាំមកនូវការផ្លាស់ប្រែដល់គ្នាបាន ។ ដូច្នេះ ត្រូវយើងប្រឹងប្រយ័ត្ន ហើយតាំងសតិអារម្មណ៍ ញុំាងខ្លួនឲ្យទៅកាន់ផ្លូវសុចរិត ដោយវៀរចេញនូវអកុសលកម្មតាំងពីតូច ៗ ឯលទ្ធផលដែលកើតពីការព្យាយាមនេះ ជួនកាលយឺតយូរ ជួនកាលឆាប់រហ័ស ស្រេចហើយតែកម្លាំងក្នុងការប្រព្រឹត្តិរបស់យើង ។ បើពុំអាចកើតចេញឲ្យឃើញទាន់ក្នុងភពនេះ កម្មនោះក៏នឹងនាំផលទៅអនាគតជាតិជាទៀងទាត់ គេចមិនផុតសោះឡើយ ។

២– ដោយសារកម្មបច្ចុប្បន្ន យើងអាចនឹងដំរង់តាមគន្លងផ្លូវល្អ ដើម្បីអនាគតជាតិបាន ក្នុងការធ្វើឲ្យសម្រេចតាមគោលដៅនេះ បុគ្គលម្នាក់ ៗ ជាជាងរចនានូវអនាគតរបស់ខ្លួន ឥតមានបុគ្គលដទៃណាអាចនឹងកសាងជំនួសខ្លួនបានឡើយ ។ យើងនឹងបានទៅដល់ទីដៅដូចបំណងរបស់ខ្លួន គឺល្អ ឬអាក្រក់ ។ ការត្រង់នេះ សេរីភាពដើម្បីជ្រើសរើសផ្លូវល្អ ឬអាក្រក់ មានដាច់ខាតក្នុងខ្លួនយើងម្នាក់ ៗ ស្រាប់ហើយ ។

៣– ដោយកម្មមានទីបំផុតរបស់វា គឺជាទីដែលព្រះសម្ពុទ្ធបរមគ្រូ ឬព្រះអរហន្តលោកបានទៅដល់ហើយ នៅ (ក្រោយការនិព្វាន) ផ្តាច់បង់ជាសមុច្ឆេទប្បហាន នូវបដិសន្ធិ ។

ពោលមកដល់ត្រង់នេះ កើតជាបញ្ហាមួយឡើងថា «ខ្ញុំស្រឡាញ់ការរស់នៅជាមនុស្ស ដែលពេញទៅដោយសោមនស្ស និងទោមនស្ស ខ្ញុំចង់ឲ្យស្លាប់ហើយចាប់ជាតិថ្មីជាមនុស្សទៀតទៅ ប៉ុន្តែ ចង់ឲ្យបានជាមនុស្សថ្លៃថ្នូរជាងក្នុងជាតិនេះតែប៉ុណ្ណោះ» ។ ការណ៍ត្រង់នេះ ដូចបានប្រាប់ស្រាប់ ខ្លួនអ្នកជាម្ចាស់, ជានាយទៅហ្វាយរបស់អ្នក បុគ្គលដទៃពុំអាចធ្វើជាម្ចាស់, ជានាយលើព្រេងវាសនាក្នុងបច្ចុប្បន្ន និងអនាគតរបស់អ្នកបានទេ ។ បើអ្នកចង់ចាប់ជាតិថ្មី ក៏តាមតែចិត្តរបស់អ្នកចង់ទៅចុះ គ្មាននរណាមានអំណាចហាមឃាត់បានទេ ។ ឯត្រង់ដែលថាថ្លៃថ្នូរ ឬថោកទាប នោះសោតក៏ស្រេចហើយលើខ្លួនអ្នកដែរ ។ សេចក្តីអធិប្បាយពន្យល់ពីកម្មនេះ គ្រាន់តែជាមគ្គុទ្ទេសក៍ចង្អុលច្រកផ្លូវអ្នកឲ្យដើរតែប៉ុណ្ណោះទេ ។

តាមទំនងដូចរៀបរាប់មកនេះ គេគប្បីសំគាល់ថា កម្មជាបច្ច័យនាំទៅរកទុក្ខ, ជាបណ្តាលនាំឲ្យកើតទុក្ខ ។ ចំពោះបញ្ហានេះ ឥតនៅសង្ស័យជាមួយនឹងការបាត់បង់ជីវិតដែលជាមរណៈនៃយើងឡើយ ក្នុងករណីមរណៈនឹង [illegible] កម្មចាស់នេះឆ្លងទៅតាមកម្មថ្មីបច្ចុប្បន្ន ដើម្បីបង្កើតការដុះដាលក្នុងការប្រែផ្លាស់ឡើងវិញ ដោយអំណាចកម្លាំងកម្មចាស់ដែលសន្សំទុកមក ។

ព្រោះហេតុនេះបានជាថា: គ្មានទីណាមួយអាច

និយាយបានថា កម្មណាមួយដែលនៅពីខាងក្រោយមនុស្សនីមួយ ៗ ឬកម្មនោះនឹងលេចផុសចេញនៅពេលណាឡើយ ។ គឺប៉ុន្តែដែលដឹងប្រាកដគួរឲ្យកក់ក្តៅ នឹងគួរឲ្យទុកចិត្តនោះ គឺថា បុគ្គលម្នាក់ៗ ចេះតែនៅជាប្រក្រតី ឬនៅស្ងៀមមួយកន្លែងនោះឡើយ ។ កម្មនេះមនុស្សម្នាក់ៗ អាចនឹងកែខ្លួនធ្វើឲ្យប្រសើរឡើង ពីអាក្រក់ឲ្យទៅជាល្អវិញបាន ។ អាស្រ័យដោយហេតុនេះហើយ បានជាពុទ្ធសាសនិក ឬពួកមនុស្សក្នុងលោក ទោះជនណាក៏ដោយ ត្រូវតែប្រព្រឹត្តកាន់យកនូវអធ្យាស្រ័យជាអ្នកមានចិត្តទូលាយក្នុងទាន, មានមេត្តាករុណាចេះសង្គ្រោះដល់អ្នកដទៃ ព្រោះថាមនុស្សល្អក្លាយទៅជាអាក្រក់វិញ មនុស្សអាក្រក់ក្លាយទៅជាល្អវិញ ក៏មានដែរ ។ ធម្មតាមនុស្សពុំមែនជាវត្ថុទេ តែនឹងក្លាយទៅជាអ្វីៗបាន ។ មនុស្សពុំមែនល្អឬអាក្រក់ស្រាប់ទេ តែនឹងក្លាយទៅជាល្អ ឬអាក្រក់តាមយថាកម្មរបស់ខ្លួនបាន ។ ដោយហេតុនេះ ៖ យើងមិនត្រូវភ្លើតភ្លើនដោយការតែមានគុណសម្បត្តិខាងផ្លូវចិត្ត មានសក្តិយសខ្ពស់ធ្វើឲ្យគេសន្ធឹម ឬដោយការលើទ្រព្យធនស្តុកស្តម្ភ ហើយមិនត្រូវមើលងាយអ្នកដទៃ ដោយឃើញគេទន់ទាបជាងខ្លួននោះឡើយ ។ កម្មនេះមិនត្រឹមតែជាសការដល់នូវវិបល្លាសទេ គឺអាចប្រែសភាពពីកុសលទៅជាអកុសលបាន ស្រេចហើយតែខ្លួនយើងជាអ្នកកសាងសន្សំពីក្នុងអតីតជាតិមក ។ ក្នុងពេលសព្វថ្ងៃ អ្នកដទៃគេចូលអ្នកជាបុគ្គលគួរដល់ការគោរព ហើយដល់ថ្ងៃស្អែក ខ្លួនអ្នកអាចទៅជាមនុស្សអាក្រក់ដូចគេវិញ ក៏សឹងតែមានដែរ សេចក្តីនេះយ៉ាងណាមិញ មនុស្សឧក្រិដ្ឋក្នុងពេលជាបច្ចុប្បន្ន អាចនឹងទៅជាមនុស្សល្អសុចរិតនៅថ្ងៃមុខបាន ។

កម្មមានគុណនៃក្រៃលែងជាងអ្វីៗទាំងអស់ ឥតមានអ្វីប្រៀបបានឡើយ ។ កម្មពុំមែនឲ្យផលត្រឹមតែដល់អ្នកប្រព្រឹត្តនោះទេ សូម្បីតែអ្នកដទៃក្រៅក៏សឹងបានទទួលផលរបស់វាដែរ ទោះបីណាក់ខ្លួននៅក្នុងទីណាក៏ដោយ ទាំងខាងផ្លូវល្អ ទាំងខាងផ្លូវអាក្រក់ ។ ភស្តុតាងយ៉ាងច្បាស់ក្នុងរឿងនេះ គឺដូចជាសង្គ្រាមសព្វយ៉ាង ដែលតែងតែកើតមកតែពីតណ្ហារបស់បុគ្គលម្នាក់ ឬក្រុមពួកណាមួយ ហើយកលជាលជាសេចក្តីអន្តរាយ, ជាអំណត់អត់ឃ្លាន នឹងជាសេចក្តីវិនាសស្លាប់ដល់ជីវិតមនុស្សរាប់សែនលាន ។

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Column 1 Line 9. As you know from the preceding lesson, Sanskrit and Pali, from which Cambodian has borrowed many words, are related to English, though Cambodian itself is not. For this reason, from time to time you will run across Cambodian words or prefixes that have a strong similarity to English for the very good reason that they ultimately come from the same ancestor word. In this line, the prefix អ /a?-/ 'not' is a good example. It is the same as a- of 'atheist' or 'amoral' (these words come from Greek, which is also related to English). An even clearer example is ទ្វេ 'two' or ត្រៃ 'three.' These are Indic loans which are used in elevated contexts and which are directly related to their English equivalents.

Column 1 Line 11. [illegible] is equivalent to [illegible]

Column 1 Line 16. It may help you in reading this sentence if you remember that ជាង is a noun ('artisan, craftman').

Column 2 Line 1. The parentheses here indicate material that is to be emphasized. English text would use italics instead. This use of parentheses is not common.

Column 2 Line 10. Note that អ្នក here is used as an impersonal pronoun, much like English 'one' or 'you.'

Column 2 Line 27. The word គេ refers to អ្នកដទៃ and need not be translated.

Column 2 Line 27. The phrase [illegible] is the same as [illegible] ។

DIALOGUE

ពុទ្ធសាសនានិងកូនខ្មែរ

...ក្ដី ...ក្ដី	whether ... or
អើពើ	to be concerned, interested in
វត្តវ៉ា (វ៉ា AC)	wat (colloquial)
១ សែម. ស្រីក្ដី ប្រុសក្ដី បែបឈប់អើពើ ទៅវត្តទៅវ៉ាអស់ហើយ មើលទៅ ?	Both men and women seem to have lost all interest in going to the wat.
ហួសចែកបួង	completely shot, forget it, no way
២ សន នៅស្រុកស្រែចំការមិនសូវអីប៉ុន្មានទេ តែនៅទីក្រុងហួសចែកបួងហើយ ។	In the country it's not so bad, but in the city, forget it.
លោកសង្ឃ	Buddhist monk
អ៊ីចេះអ៊ីចុះ	this and that, thus and so
មុខតែ	certainly
ត្រូវ	(see note)
៣ សែម. ចាស់ៗភូមិខ្ញុំមិនបាននោះ តិចទៅនិយាយពីលោកសង្ឃអ៊ីចេះអ៊ីចុះ មុខតែត្រូវហើយ ។	With the old folks in my village, don't speak ill of the monks, or you'll get it.
សីល	holiness, virtue, supernatural force
រក្សាសីល	to live piously, visit the wat, keep Buddhist precepts, practise religion
ស្ថិតស្ថេរ	firm, stable
ដដែល	likewise, the same as before
៤ សន នៅទីក្រុង ចាស់ៗច្រើននៅតែស្រឡាញ់ទៅរក្សាសីលជាប់ស្ថិតស្ថេរដដែល ។	In the city, the old people are still firmly pious, the same as before.
ឆាន់	to eat (clerical)
៥ សែម ក្មេងៗបើឲ្យរៀបចំខាងសាសនា មុខតែលោកសង្ឃដាំបាយឆាន់ខ្លួនឯងហើយ ។	If you let the young people take care of religious matters, the monks would have to cook for themselves.

៦ សខ គេគោរព គេជឿ គេគោរព គេជឿហើយ តែឲ្យគេទៅវត្ត បែបគ្មានសង្ឃឹមទេ ។	There's no doubt that they respect and believe (the religion), but don't expect to see them in the wats.
បួស	to become a monk
សឹក	to leave the clergy
អន្តិត (បណ្ឌិត)	title given to a young person who has been a monk
សូម្បី(តែ) ក៏ { ផង ដែរ ទេ:	even
៧ សែម បួស សឹកមក គេហៅអន្តិត តែឥឡូវអន្តិតគ្មានតម្លៃ សូម្បីតែបន្តិចក៏គ្មាន ។	If you've been a monk, they call you antit, but now the title has no value, not even a little bit.
អាស្រ័យយ៉ាងណាក៏ដោយ	nevertheless, anyway
៨ សខ តែអាស្រ័យយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ខ្មែរនៅតែស្គាល់ថាជាអ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាដរាប ។	But anyway, the Khmer will still be known as Buddhists forever.
៩ សែម នេះគឺយើងជឿថាពុទ្ធសាសនាធ្វើឲ្យមនុស្សស្លូតត្រង់ ។	That's because we believe that Buddhism makes people lead good lives.
ក៏ដោយ ក៏ដោយ	whether ... or ...
បុណ្យ	good deed, merit
បាប	sin
១០ សខ ម្យ៉ាងទៀត ជាអ្នកស្រែក៏ដោយ ជាអ្នកក្រុងក៏ដោយ គេតែងជឿ ថា ធ្វើបុណ្យបានបុណ្យ ធ្វើបាប បានបាប ។	Also, whether they come from the country or the city, they believe that if you do good, you receive good; and if you do evil, you will receive evil back.

NOTES FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. 3 The term ត្រូវ is that of ត្រូវគ្រាប់ 'to be struck by a bullet', ត្រូវដាក់ 'to be scolded', or ត្រូវគេវាយ 'to be hit by them.' That is, it the ត្រូវ of 'to undergo an experience', and in this context, the implication is that the experience will be an unpleasant one.

SENTENCE NO. 5 According to Buddhist monastic discipline, monks are supposed to be totally dependent on the alms of the laymen around them. Normally they are supplied with rice and cooked food, which they collect in the early morning or which is brought to them at the wat.

DRILLS

DRILL ONE: Transformation

គំរូ

ក គេឈប់ទៅវត្តទាំងអស់ហើយ ។
(ប្រុស . ស្រី)

ខ ប្រុសក្ដី ស្រីក្ដី បែបឈប់ទៅវត្តទាំងអស់ហើយ មើលទៅ ។

MODEL:

T: They've all stopped going to the wat.
(men - women)

S: Whether women or men, they seem to have all stopped going to the wat.

ក គេមិនសូវជឿព្រះសាសនាទេ ។
(ក្មេង . ចាស់)
ក្មេងក្ដី ចាស់ក្ដី បែបមិនសូវជឿព្រះសាសនាទេ មើលទៅ ។

ខ គេលែងឲ្យកូនទៅរៀននៅវត្តហើយ ។
(អ្នកទីក្រុង . អ្នកស្រែចំការ)
អ្នកទីក្រុងក្ដី អ្នកស្រែចំការក្ដី បែបលែងឲ្យកូនទៅរៀននៅវត្តហើយ មើលទៅ ។

គ គេឈប់ដាក់បាត្រឲ្យលោកហើយ ។
(នៅទីក្រុង . នៅស្រែចំការ)
នៅទីក្រុងក្ដី នៅស្រែចំការក្ដី បែបឈប់ដាក់បាត្រឲ្យលោកហើយ មើលទៅ ។

ឃ ឥឡូវគេចូលធ្វើនយោបាយទាំងអស់គ្នា ។
(សង្ឃ . សិស្ស)
សង្ឃក្ដី សិស្សក្ដី បែបចូលធ្វើនយោបាយទាំងអស់គ្នា មើលទៅ ។

ង ខ្មែរមិនសូវយកចិត្តទុកដាក់និងបុណ្យទំនៀមទម្លាប់ទេ ។
(ចាស់ទុំ . ក្មេងក្មាង)
ចាស់ទុំក្ដី ក្មេងក្មាងក្ដី បែបមិនសូវយកចិត្តទុកដាក់និងបុណ្យទំនៀមទម្លាប់ទេ មើលទៅ ។

ច ខ្មែរលែងបញ្ជូនកូនឲ្យទៅបួសហើយ ។
(អ្នកទីក្រុង . អ្នកស្រែចំការ)
អ្នកទីក្រុងក្ដី អ្នកស្រែចំការក្ដី បែបលែងបញ្ជូនកូនឲ្យទៅបួសហើយ មើលទៅ ។

DRILL TWO: Transformation

គំរូ

ក គេឈប់ទៅវត្តទាំងអស់ហើយ ។
(នៅស្រុកស្រែចំការ . នៅទីក្រុង)

ខ នៅស្រុកស្រែចំការ មិនសូវទៅវត្តទេ តែនៅទីក្រុង ឈប់តែម្ដងហើយ ។

MODEL:

T: They've stopped going to the wat.
(in the country - in the city)

S: In the country they don't go to the wat much, but in the city they don't go at all.

ក គេមិនជឿព្រះសាសនាប៉ុន្មានទេ ។
(ចាស់ល្មមៗ . ក្មេងៗ)
ចាស់ល្មមៗមិនសូវជឿព្រះសាសនាទេ តែក្មេងៗ ឈប់តែម្ដងហើយ ។

១ គេមិនឲ្យកូនទៅរៀននៅវត្តទេ ។
(នៅស្រែចំការ . នៅទីក្រុង)
នៅស្រែចំការមិនសូវឲ្យកូនទៅរៀននៅវត្តទេ តែនៅទីក្រុង ស្រេចតែម្តងហើយ ។

២ គេច្រើនចូលធ្វើនយោបាយទាំងអស់ ។
(អ្នកទីក្រុង អ្នកស្រែចំការ)
អ្នកទីក្រុងមិនសូវចូលធ្វើនយោបាយទេ តែអ្នកស្រែចំការ ស្រេចតែម្តងហើយ ។

៣ ខ្មែរយកចិត្តទុកដាក់នឹងព្រះពុទ្ធសាសនាណាស់ ។
(ចាស់ទុំ . ក្មេងក្មាង)
ចាស់ទុំមិនសូវយកចិត្តទុកដាក់នឹងព្រះពុទ្ធសាសនាទេ តែក្មេងក្មាង ស្រេចតែម្តងហើយ ។

៤ គេមិនបញ្ជូនកូនឲ្យទៅបួសទៀតទេ ។
(អ្នកស្រែចំការ . អ្នកទីក្រុង)
អ្នកស្រែចំការមិនសូវបញ្ជូនកូនឲ្យទៅបួសទេ តែអ្នកទីក្រុង ស្រេចតែម្តងហើយ ។

៥ យើងមិនចូលចិត្តគោរពលោកសង្ឃទេ ។
(នៅខេត្ត . នៅភ្នំពេញ)
នៅខេត្តមិនសូវចូលចិត្តគោរពលោកសង្ឃទេ តែនៅភ្នំពេញ ស្រេចតែម្តងហើយ ។

DRILL THREE: Response

គំរូ
ក នៅស្រុកស្រែចំការមិនសូវទៅវត្តទៀតទេ ។
(នៅទីក្រុង , សោះ)
ខ បើនៅទីក្រុងវិញ ស្រេចតែម្តងហើយ មិនទៅសោះ ។

MODEL:

T: In the country they don't go to the wat.
(in the city - at all)

S: If (you talk about) the city, forget it. They don't go at all.

៦ ចាស់ៗគេមិនសូវជឿសាសនាទេ ។
(ក្មេងៗ , សោះ)
បើក្មេងៗវិញ ស្រេចតែម្តងហើយ មិនជឿសោះ ។

១ តែថ្ងៃបុណ្យ មានក្មេងច្រើនណាស់ ។
(ថ្ងៃក្រោយបុណ្យ .. សោះ)
បើថ្ងៃក្រោយបុណ្យវិញ ស្រេចតែម្តងហើយ គ្មានសោះ ។

២ ពេលសប្បាយ គ្មាននឹកគេបន្តិចទេ ។
(ពេលមានអាសន្ន , គ្មានភ្លេចទេ)
បើពេលមានអាសន្នវិញ ស្រេចតែម្តងហើយ នឹកគេគ្មានភ្លេចទេ ។

៣ ស្រុកអត់ចំបាំង គ្មានអ្នកចង់បួសទេ ។
(ស្រុកមានចំបាំង , រាប់មិនអស់ទេ)
បើស្រុកមានចំបាំងវិញ ស្រេចតែម្តងហើយ បួសរាប់មិនអស់ទេ ។

៤ ស្រុកមានចំបាំង គ្មានលោកណាចង់សឹកទេ ។
(ស្រុកសាន្តត្រាណ, យកមិនអស់ទេ)
បើស្រុកសាន្តត្រាណវិញ ស្រេចតែម្តងហើយ ចង់យកមិនអស់ទេ ។

៥ កាលណាមានទុក្ខ ចាំបន់ព្រះ ។
(កាលណាសប្បាយ , មិនទេ)
បើកាលណាសប្បាយ ស្រេចតែម្តងហើយ មិនបន់មិនទេ ។

DRILL FOUR: Substitution

គំរូ
ក ពិតទៅនិយាយពីលោកសង្ឃ ប្រាកដតែត្រូវហើយ ។
(ស៊ីចង្ហាន់លោក , បាបជាតិជាសត្វ)
ខ ពិតទៅស៊ីចង្ហាន់លោក ប្រាកដតែបាបជាតិជាសត្វហើយ ។

MODEL:

T: If you say anything (bad) about the monks, you'll surely get it.

(eat the monk's food - to be reborn as an animal)

S: If you eat the monk's food, you will surely be reborn as an animal.

គិតទៅស៊ីចង្ហាន់លោក មុខតែចាប់ជាតិជាសត្វហើយ ។

ក ពាក់មួកក្នុងវត្ត , អស់សក់
គិតទៅពាក់មួកក្នុងវត្ត មុខតែអស់សក់ហើយ ។

ខ សម្លាប់សត្វ , មានកម្មជាតិក្រោយ
គិតទៅសម្លាប់សត្វ មុខតែមានកម្មជាតិក្រោយហើយ ។

គ ធ្វើបាបគេ , មានកម្ម
គិតទៅធ្វើបាបគេ មុខតែមានកម្មហើយ ។

ឃ ពាល់ក្បាលចាស់ , បាប
គិតទៅពាល់ក្បាលចាស់ មុខតែបាបហើយ ។

ង អង្គុយខ្ពស់ជាងលោក , បាប
គិតទៅអង្គុយខ្ពស់ជាងលោក មុខតែបាបហើយ ។

ច សម្លាប់មាន់ , ទៅជាមាន់ជាតិក្រោយ
គិតទៅសម្លាប់មាន់ មុខតែទៅជាមាន់ជាតិក្រោយហើយ. ។

DRILL FIVE: Equivalence

គំរូ

ក គិតទៅសម្លាប់សត្វ មុខតែមានកម្មជាតិក្រោយហើយ ។

ខ គិតទៅសម្លាប់សត្វ មុខតែមានកម្មហើយជាតិក្រោយ ។

MODEL:

T: If you kill, you'll surely have consequences in your next life.

S: If you kill, your next life you will surely have consequences.

ក គិតទៅអង្គុយខ្ពស់ជាងលោក មុខតែបាបជាតិក្រោយហើយ ។
គិតទៅអង្គុយខ្ពស់ជាងលោក មុខតែបាបហើយជាតិក្រោយ ។

ខ គិតទៅសម្លាប់គេ មុខតែគេសម្លាប់វិញថ្ងៃក្រោយមិនខាន ។
គិតទៅសម្លាប់គេ មុខតែគេសម្លាប់វិញមិនខានថ្ងៃក្រោយ ។

គ គិតទៅពាក់មួកក្នុងវត្ត មុខតែអស់សក់ពេលណាមួយមិនខាន ។
គិតទៅពាក់មួកក្នុងវត្ត មុខតែអស់សក់មិនខានពេលណាមួយ ។

ឃ គិតទៅស៊ីចង្ហាន់លោក មុខតែទៅជាសត្វហើយដល់កើតម្តងទៀត ។
គិតទៅស៊ីចង្ហាន់លោក មុខតែទៅជាសត្វហើយដល់កើតម្តងទៀត ។

ង គិតទៅធ្វើបាបគេ មុខតែមានកម្មទៅឋាននរកមិនលែង ។
គិតទៅធ្វើបាបគេ មុខតែមានកម្មមិនលែងទៅឋាននរក ។

ច គិតទៅលួចមើលគេ មុខតែធ្លាក់គុកថ្ងៃណាមួយមិនលែង ។
គិតទៅលួចមើលគេ មុខតែធ្លាក់គុកមិនលែងថ្ងៃណាមួយ ។

DRILL SIX: Transformation

គំរូ

ក គិតទៅអង្គុយខ្ពស់ជាងលោក មុខតែបាបហើយជាតិក្រោយ ។

ខ គិតទៅអង្គុយខ្ពស់ជាងលោកទៅចុះ មុខតែបាបហើយ ។

MODEL:

T: If you sit higher than a monk, you will surely be in sin (and have to pay for it) in your next life.

S: If you go ahead and sit higher than a monk, you will surely be in sin.

ក គិតទៅសម្លាប់សត្វ មុខតែមានកម្ម ហើយជាតិក្រោយ ។
គិតទៅសម្លាប់សត្វទៅចុះ មុខតែមានកម្មហើយ ។

ខ គិតទៅតាកប្លុកក្នុងវត្ត មុខតែសសសក មិនខានថ្ងៃណាមួយ ។
គិតទៅតាកប្លុកក្នុងវត្តទៅចុះ មុខតែសសសកមិនខាន ។

គ គិតទៅលួចមើលគេ មុខតែខ្វាក់ភ្នែកមិនលែងថ្ងៃណាមួយ ។
គិតទៅលួចមើលគេទៅចុះ មុខតែខ្វាក់ភ្នែកមិនលែង ។

ឃ គិតទៅស៊ីចង្ហាន់លោក មុខតែទៅជាសត្វហើយដល់កើតខ្លួនទៀត ។
គិតទៅស៊ីចង្ហាន់លោកទៅចុះ មុខតែទៅជាសត្វហើយ ។

ង គិតទៅធ្វើបាបគេ មុខតែមានកម្មមិនលែងទៅអនាគត ។
គិតទៅធ្វើបាបគេទៅចុះ មុខតែមានកម្មមិនលែង ។

ច គិតទៅស៊ីបាយមុនលោក មុខតែកើតជាសត្វមិនខានជាតិក្រោយ ។
គិតទៅស៊ីបាយមុនលោកទៅចុះ មុខតែកើតជាសត្វមិនខាន ។

DRILL SEVEN: Transformation

គំរូ

ក ចាស់ៗអញ្ជើញទៅវត្ត ។
(និមន្តលោកមកផ្ទះបាន)

ខ និមន្តលោកមកផ្ទះបានដែរ អញ្ជើញទៅវត្តធ្វើអី ?

MODEL:

T: The old people go to the wat.
(invite the monks to the house)

S: They can invite the monks to the house, so why should they go to the wat?

ក ទៅវត្តធ្វើបុណ្យ ។
(បើធ្វើបុណ្យបានតែបាប)
បើធ្វើបុណ្យបានតែបាបដែរ ទៅវត្តធ្វើអី ?

ខ បួសសងគុណឪពុកម្ដាយ ។
(បើបួសទៅមិនបានសងគុណ)
បើបួសទៅមិនបានសងគុណដែរ បួសធ្វើអី ?

គ ទៅបួសបំរុងរៀនបាលី ។
(បួសមិនបានរៀន)
បួសមិនបានរៀនដែរ ទៅបួសធ្វើអី ?

ឃ កសាងដើម្បីឲ្យបានកុសល ។
(កសាងមិនបានអី)
កសាងមិនបានអីដែរ កសាងធ្វើអី ?

ង ឲ្យទៅវត្តដើម្បីរៀនធម៌ ។
(បើអត់ប្រយោជន៍)
បើអត់ប្រយោជន៍ដែរ ឲ្យទៅធ្វើអី ?

ច ជួយលោកដើម្បីឲ្យបានបុណ្យ ។
(មិនបានបុណ្យ)
មិនបានបុណ្យដែរ ជួយធ្វើអី ?

DRILL EIGHT: Response

គំរូ

ក ឥឡូវពាក្យបណ្ឌិតគ្មានតំលៃទេ ។
(និយាយ)

ខ ឥឡូវពាក្យបណ្ឌិតគ្មានតំលៃទេ សូម្បីតែនិយាយក៏មិននិយាយដែរ ។

MODEL:

T: Nowadays the tern antit has no value.
(say)

S: Nowadays the tern antit has no value ; they don't even say it (any more).

ក ខ្ញុំមិនសូវទៅវត្តទៅវាទេ ។
(ធ្វើបុណ្យធ្វើបាប)
ខ្ញុំមិនសូវទៅវត្តទៅវាទេ សូម្បីតែធ្វើបុណ្យធ្វើបាបក៏មិនធ្វើដែរ ។

ខ ក្មេងឥឡូវមិនសូវរៀនសាសនាទេ ។

(ចង់យល់)
ក្មេងក្រុងមិនសូវរៀនសាសនាទេ សូម្បីតែចង់យល់ក៏មិនចង់ដែរ ។

គ ធ្វើបុណ្យនេះមិនបានហៅអ្នកណាទេ ។
(ហៅញាតិ)
ធ្វើបុណ្យនេះមិនបានហៅអ្នកណាទេ សូម្បីតែហៅញាតិក៏មិនហៅដែរ ។

ឃ សឹកមកវិញមិនដែលផឹកស្រាទេ ។
(ទៅដើរតៀមស្រា)
សឹកមកវិញមិនដែលផឹកស្រាទេ សូម្បីតែទៅដើរតៀមស្រាក៏មិនទៅដែរ ។

ង លោកសង្ឃមិនឆាន់ល្ងាចទេ ។
(ឆាន់ទឹកដោះគោ)
លោកសង្ឃមិនឆាន់ល្ងាចទេ សូម្បីតែឆាន់ទឹកដោះគោក៏មិនឆាន់ដែរ ។

ច លោកនេនខ្ញុំខ្ជិលធ្វើការណាស់ ។
(កាប់ដី)
លោកនេនខ្ញុំខ្ជិលធ្វើការណាស់ សូម្បីតែកាប់ដីក៏មិនកាប់ដែរ ។

DRILL NINE: Transformation

គំរូ
ក ខ្មែរមិនចូលចិត្តទៅវត្តទេ ។
(គេកាន់ពុទ្ធសាសនាដរាប)
ខ ខ្មែរមិនចូលចិត្តទៅវត្តទេ តែអាស្រ័យយ៉ាងណាក៏ដោយក៏គេនៅតែកាន់ពុទ្ធសាសនាដរាប ។

MODEL:

T: The Khmer don't like to go to the wat.
(they'll always be Buddhists)

S: The Khmer don't like to go to the wat, but nevertheless they'll always be Buddhists.

ក ឪពុកខ្ញុំរក្សាសីលរាល់ថ្ងៃសីល ។
(គាត់ពិសាស្រាដរាប)
ឪពុកខ្ញុំរក្សាសីលរាល់ថ្ងៃសីល តែអាស្រ័យយ៉ាងណាក៏ដោយក៏គាត់នៅតែពិសាស្រាដរាប ។

ខ បងខ្ញុំជឿបុណ្យជឿបាបណាស់ ។
(គាត់លួចគេ)
បងខ្ញុំជឿបុណ្យជឿបាបណាស់ តែអាស្រ័យយ៉ាងណាក៏ដោយក៏គាត់នៅតែលួចគេ ។

គ ហៀងនិងបាន[illegible]ល្អ ។
(ហៀងមិនធ្វើការ)
ហៀងនិងបាន[illegible]ល្អ តែអាស្រ័យយ៉ាងណាក៏ដោយក៏ហៀងនៅតែមិនធ្វើការ ។

ឃ ក្មេងៗគោរពលោកសង្ឃ ។
(គេមិនជឿពុទ្ធសាសនា)
ក្មេងៗគោរពលោកសង្ឃ តែអាស្រ័យយ៉ាងណាក៏ដោយក៏គេនៅតែមិនជឿពុទ្ធសាសនា ។

ង ខ្ញុំចូលចិត្តស្ដាប់អំពីសាសនាគ្រិស្ត ។
(ខ្ញុំមិនជឿ)
ខ្ញុំចូលចិត្តស្ដាប់អំពីសាសនាគ្រិស្ត តែអាស្រ័យយ៉ាងណាក៏ដោយក៏ខ្ញុំនៅតែមិនជឿ ។

ច ឪពុកម្ដាយខ្ញុំជឿពុទ្ធសាសនា ។
(គាត់មិនឲ្យកូនគាត់បួស)
ឪពុកម្ដាយខ្ញុំជឿពុទ្ធសាសនា តែអាស្រ័យយ៉ាងណាក៏ដោយក៏គាត់នៅតែមិនឲ្យកូនគាត់បួស ។

DRILL TEN: Equivalence

គំរូ
ក ទាំងអ្នកស្រែ ទាំងអ្នកក្រុង តែងតែជឿបុណ្យជឿបាប ។
ខ អ្នកស្រែក៏ដោយ អ្នកក្រុងក៏ដោយ គេតែងជឿបុណ្យជឿបាប ។

MODEL:

T: Both country and city people usually believe in merit and sin.

S: Whether country or city people, they

usually believe in merit and sin.

១ ទាំងភិក្ខុទាំងនេន និមន្តទាំងអស់ ។
ភិក្ខុក៏ដោយ នេនក៏ដោយ និមន្ត
ទាំងអស់ ។

២ ទាំងកូនស្តេច ទាំងកូនរាស្ត្រ ធ្លា
ប់ត្រូវរៀនក្នុងវត្ត ។
កូនស្តេចក៏ដោយ កូនរាស្ត្រក៏ដោយ
ធ្លាប់ត្រូវរៀនក្នុងវត្ត ។

៣ ទាំងឪពុកខ្ញុំ ទាំងម្តាយខ្ញុំ ចង់ឲ្យ
ខ្ញុំទៅបួសទាំងអស់ ។
ឪពុកខ្ញុំក៏ដោយ ម្តាយខ្ញុំក៏ដោយ ចង់
ឲ្យខ្ញុំទៅបួសទាំងអស់ ។

៤ ទាំងប្រុស ទាំងស្រី សុំសីលបាន
ដូចគ្នា ។
ប្រុសក៏ដោយ ស្រីក៏ដោយ សុំសីល
បានដូចគ្នា ។

៥ ទាំងព្រះសង្ឃ ទាំងទាហាន មិន
អាចបោះឆ្នោតបានទេ ។
ព្រះសង្ឃក៏ដោយ ទាហានក៏ដោយ
មិនអាចបោះឆ្នោតបានទេ ។

៦ ទាំងអ្នកមាន ទាំងអ្នកក្រ ខំធ្វើបុណ្យ
ណាស់ ។
អ្នកមានក៏ដោយ អ្នកក្រក៏ដោយ ខំ
ធ្វើបុណ្យណាស់ ។

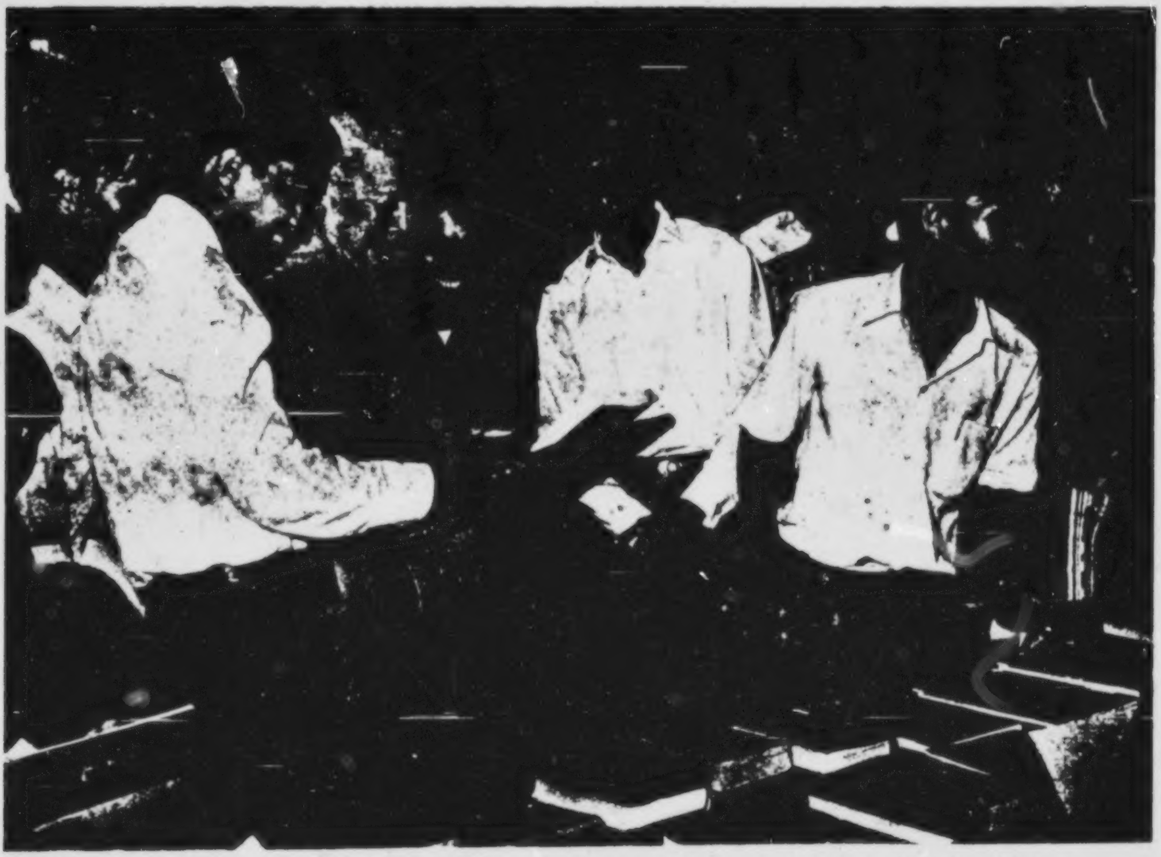

Venerable Huot Tath, Supreme Head Monk of the Mohanikay Order, looks on the books exhibition with, on his left (in white shirt), Mr. Maing Mory, Under-Secretary of State for Religion.

READING PASSAGE 2

ពុទ្ធសាសនានិងយុវជនខ្មែរ

ប្រជាជនខ្មែរអប់រំកូនចៅតាមប្រពៃណីបូរាណ គឺឱ្យកូនចៅទៅរៀននៅវត្ត ។ កូនខ្មែរទោះជាព្រះរាជបុត្រក្តី បុត្រមន្ត្រីក្តី កូនចៅប្រជានុរាស្ត្រក្តី ទាំងអស់ទៅរៀននៅវត្ត យកវត្តជាសាលារៀន ។ វត្តមួយៗ ត្រូវបង្រៀនមុខវិជ្ជាបានគ្រប់យ៉ាង បង្រៀនអក្សរ នព្វន្ត ការរចនា ការស្ថាបនា ច្បាប់សីលធម៌ និងធម៌គាថាពុទ្ធសាសនា ។

កូនខ្មែរដែលបានរៀនសូត្រចេះដឹងគួរសមហើយត្រូវបួសជាសាមណេរ ជាភិក្ខុ កើតទៅជាទំនៀមថា កូនប្រុសអាយុ១២ឆ្នាំ ត្រូវបួសជាសាមណេរសងគុណមាតា, អាយុ២១ឆ្នាំ ត្រូវបួសជាភិក្ខុសងគុណបិតា, បួសហើយត្រូវរៀនសូត្រវិជ្ជាខ្ពង់ខ្ពស់តទៅទៀត រៀនបាលី រៀនធម៌គាថាពុទ្ធវចនៈ ។ល។

កូនចៅខ្មែរ, បើបានបួសជាសាមណេរ ជាភិក្ខុហើយ សឹកមកវិញ ទើបគេរាប់ថាជាមនុស្សពេញអង្គ. សឹកមកវិញភ្លាម គេឲ្យនាមថា បណ្ឌិត ប្រែថា អ្នកប្រាជ្ញគេលែងហៅ អា មឹង ដូចពីដើមហើយ ។ បើមិនបានបួសទេ គេហៅ អា មឹង មួយជាតិ ហើយគេមិនរាប់ជាក្រីមុខទេ ។

បើបានបួសហើយ តែខ្ជិលរៀនសូត្រទៀត ច្បាប់ក្រមខ្មែរបន្ទោសថា «កំផិលគៀនប្រៀន បួសហើយមិនរៀនបន្ទោសថាខ្លៅ» ។ អាស្រ័យដោយការអប់រំប្រសើរនេះហើយទើបបានជាប្រជាជនខ្មែរមានចរិយាសុភាព រាបសាស្លូតត្រង់ចិត្តថ្លើមល្អ មិន

សូវចេះបៀតបៀនគ្នីគ្នាទេ ។

សព្វថ្ងៃនេះ កូនប្រុសពុំសូវចូលជាភិក្ខុ ជាសាមណេរដូចជំនាន់មុនទេ ព្រោះមានសាលារៀនកើតនៅក្រៅវត្តច្រើន តែទោះម្ដេចក្ដី ព្រះរាជរដ្ឋាភិបាលក៏ព្យាយាមបង្កើតសាលានៅតាមវត្តដូចបុរាណកាលវិញជាបំផុត ។ សូម្បីមានសាលារៀននៅក្រៅវត្ត តែសិស្សច្រើនគ្នាណាស់ដែលពឹងពាក់អាស្រ័យនៅតាមវត្តជាឱកាសល្អបានសេពគប់ព្រះសង្ឃ ។

NOTE FOR READING PASSAGE 2

Line 18 Like many proverbs and old sayings, this is in verse. Most Cambodian literature produced before the 19th and 20th centuries is in verse.

VOCABULARY

កក់ក្ដៅ		warm (emotion); to hope, secure; cordial
កម្ម	/kam/	actions (good and bad), (often used in negative sense to indicate the effects and consequences of the bad actions for the perpetrator), karma
ករុណា		to forgive
កាន់ក្បាលចាស់		to touch the head of an older person (considered to be a sin)
[illegible]		in this matter
* កែខៃ		to correct, amend, fix
ខៃ		to drill, extreme (fine)
ខជិល (ខ្ជិល)		laziness; lazy person
* ក្មេងក្មាង (ក្មាង AC)		youngsters, children
* ក្លា		clear, sure
ខ្លៅ		stupid, ignorant
ខ្វាក់		blind
គូរ		to draw, to sketch
គោលដៅ		purpose, goal
ចរន្ត	/ca?ron/	current, movement
ចរិយា	/ca?riyaa/	character, attitude (literary)
ចាប់ជាតិ		to be reborn
ចិត្តថ្លើម		one's heart and mind
ចិត្តទូលាយ		generous, broad-minded
ឆន្ទ	/chanté?/	will, desire
ជានិរន្តរ៍	/ciani?rondɔɔ, - ni?ron/	forever, in the future
ជាបំផុត		especially, last of all
[illegible]		crude, vulgar, disrespectful
ជៀសវាង	(L)	to avoid
ញ៉ាំងឲ្យ		to cause to
ដរាប		always
ដុះដាល		to prosper, flourish
ដាល		to expand (in an undesirable way)
ដោះស្រាយ		to solve (a problem)
ណេន (នេន)		novice monk
[illegible]		respectable, good
ត្រើយខាងនាយ		the next life, the other bank (river)
ទាន់ភ្នែក		immediate, tragic
តៀមស្រា		stall that sells liquor by the drink; bar
តៀម		stall, small shop
ទីបំផុត		last phase, last level, finally
ទោមនស្ស	/toomenah/	to be concerned, disappointed; upset
ទោះ[illegible]		in any case, nevertheless, anyway, anyhow
ទាំងស្រុង		all; every one
ធន	/thɔ́n/	property, capital (money)
[illegible]	/thoń aa/	([illegible] CC) = [illegible]
* នព្វន្ត	/nopún/	arithmetic (literary)
និរន្តរ៍		see ជានិរន្តរ៍
* បដិសន្ធិ	/pa?de?sonthi?/	life, incarnation
បណ្ឌិត		title for a learned person, doctor (e.g., of philosophy), title for a young man who has been a monk
បន់		to wish, pray for
បន្ទោស	ទោស	to blame
បុគ្គល		individual
* [illegible]	/pathoccún/	(= [illegible]) original sin, emergent

បុព្វកម្ម	/boppukam/	karma from a previous life (see កម្ម)
បុរាណ		ancient, old, classical, old fashioned
បៀតបៀន		to interfere with other, violate the rights of others, to injure another
បោះឆ្នោត		to vote, to hold an election
ប្រក្រតី	/prokrodey/	usual, ordinary
ប្រជារាស្ត្រ		the common people
ប្រព្រឹត្ត		to do, perform
ប្រព្រឹត្តទៅ		to happen, carry on
ផុស		to arise, appear, emerge
ផ្តាច់ (ដាច់)		to cut, to cause to break
ពៀរ		refers to bad actions that will have bad consequences (see កម្ម)
ពេញសង្គ		fully
ព្រេងវាសនា		fate since former times
* ព្រេង		relating to earliest times
* ព្រះសម្ពុទ្ធបរមគ្រូ		the Buddha
* សម្ពុទ្ធ		one who is enlightened
ភស្តុតាង	/phɔhtaaŋ/	proof, evidence
ក្អើកក្អើន		proud, arrogant
* មគ្គុទេស	/méʔkuʔteeh/	guide (literary)
មរណ	/mɔrənaʔ/	to die
មិនរំលង		without fail
មុខវិជ្ជា		field of knowledge
មួយជាតិ		all one's lifetime
យថាកម្ម	/yéʔthaakam/	fate, destiny
* យថា	(H)	along with, following
យឺតយូរ		slow, long time

យុវជន		youth, young people
* យុវ	/yuvéʔ/ (H)	young
រក្សាសីល		to live piously, to visit the wat, keep Buddhist precepts, practise religion
រង់ចាំ		to wait
* រង់		to wait (for royalty or clergy)
រចនា		decoration, pattern, to make a pattern, to think in an organized way
រារាំង	(រាំង CC)	to obstruct, hinder
រា		to obstruct, hinder
រាបសា		knows right from wrong, well-bred, polite
រាល់គ្នា		all (together), every one
រាលដាល		all over, everywhere
លទ្ធផល	/lattephɔl/	result, product, outcome
លទ្ធ	/ləttéʔ/	decision, result
លាងបាប		to cleanse of sin
ល្បែងស៊ីសង		gambling
* វដ្តសង្សារ	/vattəsɔŋsaa/	a cycle of birth-death-rebirth
វត្តវា	(វា AC)	wats (colloquial)
វិនាស		to be destroyed, to ruin
* វិបល្លាស	/vɨppəllaah/	change
វិហារ	/vihia/ (L)	church, sanctuary (of a wat), temple
* វៀរបង់	(វៀរ CC)	to discard, give up, throw out
សតិអារម្មណ៍		thought, idea
* សតិ	/səteʔ/	thought (lit.)
អារម្មណ៍		impression, thought, contemplation
សន្តោស		to forgive
សន្សំ		to save up

សភាវ	/sa?phiavé?/(=សភាព)	aspect, state of being, appearence (literary)
* សមុច្ឆេទប្បហាន	/samu?cheetəpa?haan/	to give up desire completely
* ប្រហារ		to attack, beat, kill (formal)
ស័ក្តិ	/sa?/(=ស័ក្ដិ)	rank
សាន្តត្រាណ (ត្រាណAC)		peaceful, calm
		a novice monk
សេពគប់	/saep kúp/	to associate with, to be members of the same crowd
* សេព		to eat, live off
គប់		to associate with (obsolete)
សោមនស្ស		to like, be interested, curious, happy (formal)
សំអាង (<អាង)		something on which one relies
ស្តុកស្តម្ភ	/sdoksdɔm/	a lot, much (used to refer to wealth)
ស្តុក		much (wealth)
* ស្តម្ភ	/sdɔm/	column, firm
ស្ថាននរក	/thaannərú?/ (L)	Hell
ស្ថានសួគ៌	/thaansuo/ (L)	Heaven
ស្ថិតស្ថេរ	/thətthee/	firm, stable
[illegible]		forget it, no way, that's the end of it, completely shot
ស្លូតត្រង់		decent, of good character
ស្លូត		docile, tame
អកុសល	/a?kəsɔl/	unfortunate, unlucky
អ		not (like English un-, in-, a-, am-)
កុសល		good fortune (formal); lucky, fortunate
អត់ឃ្លាន		to starve
អធ្យាស្រ័យ		mutual understanding; to be understanding
អនាគតជាតិ		future life
អនាគត	/a?naakút/	future
អន្ទិត (បណ្ឌិត)		title given to a young person who has been a monk (spoken version)
អន្លង់		hole, ditch
អរហន្ត	/arəhɔn/	one who has succeeded in detaching himself from worldly desire
អាត្មា		self; I, me (clergy)
អាទឹង		refers to intimate or contemptuous words like អាឯង, វា etc.
អាសន្ន	/əsɔn/	emergency (adj. or n.)
អាស្រ័យដោយហេតុនេះហើយ		for this reason
អាស្រ័យយ៉ាងណាក៏ដោយ		nevertheless, anyway
អ៊ីចេះអ៊ីចុះ		this and that, thus and so
អ៊ីចេះ		like this, thus
អ៊ីចុះ		like that, thus
ឧក្រិដ្ឋ	/okrət/(H)	serious (formal), criminal
អើពើ		to be concerned, to pay attention, be interested in
អៀនប្រៀន (ប្រៀនAC)		to be shy, asnamed
អៀន		to be shy
អំណត់ (<អត់)		patience, endurance

APPLICATIONS

1. Find words or phrases that fit the following definition or sentence.

១ ដើម្បីថាអ្នកនេះអាក្រក់ អ្នកនោះល្អ លោកត្រូវមានអ្វីមួយជាក់ច្បាស់បង្ហាញឲ្យឃើញ យ៉ាងនោះ ។
២ មនុស្សម្នាក់ធ្វើអាក្រក់ មនុស្សនោះនឹងទទួលទោសរបស់ខ្លួន ។
៣ ទទួលសេចក្ដីស្លាប់ ។
៤ សៀវភៅដែលបង្ហាញប្រាប់ឲ្យលោកធ្វើយ៉ាងនេះយ៉ាងនោះ ។
៥ សប្បាយចិត្ត ពេញចិត្ត ឬ មិនសប្បាយចិត្ត មិនពេញចិត្ត ។
៦ ស្លាប់ទៅ កើតជាថ្មីជាតិក្រោយក៏កើតទៅចុះប្រសិនដែលបុណ្យបាបយើងបានកសាង ។
៧ ដើម្បីសងគុណឪពុកម្ដាយ កូនប្រុសត្រូវទៅបួសធ្វើជាសង្ឃ ។
៨ គេមិនដែលបាននិមន្តលោកមកពិសាបាយទេ ។
៩ បោះបង់ភេទសង្ឃមកវិញ ។

2. Correct the following sentences by adding the proper words.

១ ចំពោះមនុស្សបុថុជ្ជន ដូចយើងគ្នា ។
២ [illegible] អាចនាំមកការផ្លាស់ប្រែបាន ។
៣ រឿងនេះញាំងយើងទៅកាន់ផ្លូវសុចរិត ។
៤ លទ្ធផលកើតពីការព្យាយាម និងនាំឲ្យទៅកាន់សេចក្ដីសុខ ។
៥ យើងស្រឡាញ់ការរស់នៅដែលពេញទៅសេចក្ដីសុខ ។
៦ ខ្ញុំចង់តែស្លាប់ ហើយចាប់ជាតិនិងគ្រួសារអ្នកមាន ។
៧ កម្មនិយមសេចក្ដីចេញមិនទៀងទេ ។
៨ យើងអាចធ្វើកម្មប្រែត្រឡប់វិញបាន គឺពីអាក្រក់ឲ្យទៅជាល្អ ។
៩ នេះគ្រាន់តែប្រាប់យើងដើរតាមផ្លូវចិត្តប៉ុណ្ណោះ ។
១០ យើងត្រូវកសាងកុសលទៀង ។

3. Define the following words.

បុថុជ្ជន ឬ ប្រថុជ្ជន
សាសនា
បុព្វកម្ម
សន្ដោស
ភស្តុតាង
ស្ដុកស្ដម្ភ
សន្សំ
និមន្ត
សុចរិត
ព្យាយាម
បុគ្គលដទៃ
សាងបាប
អាត្មា
ស្ថានសួគ៌
ស្ថាននរក

4. Find the synonyms of the following words.

សោមនស្ស
កម្ម
ចរន្ត
សាសនា
មរណា
សុចរិត
ប្រពៃ
ឆាន់
និមន្ត

5. Give an opposite for each of the following.

ខ្មៅ [illegible] បន្ទាស ល្ងង់ ស្ថាននរក កុសល សក្តិ

[illegible] [illegible] បុរាណ [illegible] សុខ [illegible] រៀន

6. Have the student discuss the following situations.

១ បើគ្មានសាសនា មនុស្សទៅជាយ៉ាងមេច ?

២ ហេតុដែលធ្វើឲ្យមនុស្សកាន់សាសនាផ្សេងៗ ។

៣ សាសនាក្នុងពិភពលោក

៤ ស្ថាបសាសនា

៥ ទ្រឹស្ដីព្រះពុទ្ធនិងទ្រឹស្ដីយេស៊ូ

7. If you are familiar with it, explain the concept of original sin to your teacher. What is this concept meant to account for in the human condition?

8. Question for the teacher to ask.

១ អាមេរិកាំងច្រើនកាន់សាសនាអី ?

២ តាមយោបល់លោក តើមនុស្សដែលកាន់សាសនានោះមាន[illegible] ?

៣ នៅស.រ.អ. មានសាសនាពីរដែលប្រកាន់ជាងគេ ។ សាសនាទីមួយអ្នកជឿមិនត្រូវជក់បារី ផឹកស្រា លេងល្បែងស៊ីសង (gambling) ឬ[illegible] ។ល។ ហើយសាសនាមួយទៀត អ្នកជឿមិនអាចឲ្យបញ្ចូលឈាម ទោះជាគេឈឺយ៉ាងខ្លាំងត្រូវការឈាមយ៉ាងណាក៏ដោយ ។ ខ្ញុំសុំលោកនិយាយប្រាប់ឲ្យបានច្រើនទៀតអំពីសាសនាទាំងពីរនេះ ។

៤ ក្រៅពីសាសនាកាតូលិក និងប្រូតេស្តង់ តើមានសាសនាណាទៀតទេដែលជនជាតិអាមេរិកាំង គេកាន់ ទេ ។

៥ វិហារកាតូលិកដែលធំជាងគេនៅស្រុកអាមេរិក នៅទីក្រុងណា រដ្ឋណា ? ចុះវិហារប្រូតេស្តង់ ?

៦ តាមយោបល់លោក វិហារណាខ្លះដែលអ្នកដំណើរគួរទៅលេង ?

៧ នៅក្បែរ ឬជិតផ្ទះលោក មានវិហារទេ ?

៨ លោកកាន់សាសនាណា ? ទៅវិហារណា ?

៩ នៅស.រ.អ. មានសាសនាណាដែលជាសាសនាជាតិទេ ?

9. Questions for the student to ask.

a. What are the rules which every Buddhist should follow?

b. In Buddhist theory (as opposed to popular religion), why should people feed the monks and visit the wat?

c. In popular belief, what is the reason for these actions?

d. In theory, can a person be cleansed of sin? Is popular belief different in this respect?

e. Is free will a meaningful concept, or do Buddhists believe that everything one does is determined by one's កម្ម ?

f. What are some of the important rules that govern the lives of monks that are different from those that affect layman?

g. Has the observance of some such rules had to be altered because of the demands of modern life?

h. If one becomes a monk, is it for life? If not, how many times can one enter and leave the monkhood? Can a married man become a monk?

i. Can a wat own property (e.g., land that was willed to it)? If so, who is responsible for such wordly affairs?

j. What are the main reasons for becoming a monk? For leaving the monkhood?

LESSON THIRTEEN

THE NEW YEAR HOLIDAY

a. Is there such a thing as a New Year's resolution in Cambodia?

b. Are there ceremonies and holidays in which monks do not participate? If so, what are they?

c. Do individuals celebrate their birthdays? If so, how?

ចូលឆ្នាំថ្មី

ក្នុងឱកាសសង្ក្រាន្តចូលឆ្នាំតាមទំនៀមហោរាចាប់កំណត់ទុកជា ៣ ថ្ងៃ ។ ដំបូងហៅថ្ងៃមហាសង្ក្រាន្ត ថ្ងៃទី ២ ហៅជាថ្ងៃវណ្ណបតថ្ងៃទី ៣ ហៅជាថ្ងៃឡើងស័កជាស្ដេចថ្ងៃ ជាថ្ងៃល្អ ទោះបានលើថ្ងៃអាទិត្យ ឬចន្ទ អង្គារជាដើមក៏ដោយ សឹងមានសេចក្ដីពន្យល់ច្បាស់លាស់ទៅតាមក្បួនហោរាស្រាប់ ។

ឯទំនៀមចូលឆ្នាំទាំង ៣ ថ្ងៃនោះ សូមឲ្យមហាជនប្រជាពលរដ្ឋរៀបចំតាក់តែងរូបកាយខ្លួនប្រាណ នឹងសំពត់ខោអាវសារ៉ៃស្យប្រដាប់ប្រើប្រាស់ផ្ទះលំនៅជាដើម គឺឲ្យបោសប្រាសដុសលាងជូតសំអាត ហើយឲ្យរកផ្កាទៀនធូបជាដើមធ្វើជាសក្ការបូជាព្រះរតនត្រ័យនឹងបូជាទេវតាថ្មី ហើយនឹងតាំងចិត្តឲ្យបានរក្សាសីលធ្វើកាយវាចាចិត្តឲ្យសុចរិតក្នុងឆ្នាំថ្មីតទៅទៀត ។

រីឯពិធីនិងទំនៀមចូលឆ្នាំតាមប្រពៃណីខ្មែរយើង សឹងមានសេចក្ដីជា ២ ប្រការគឺ ៖

១– ប្រពៃណីពុទ្ធសាសននិយម

២– ប្រពៃណីលោកនិយម

ក)– ឯប្រពៃណីពុទ្ធសាសននិយមនោះ បើកាលណាដល់ពេលចូលឆ្នាំគេតែងនាំគ្នាទៅកាន់វត្តអារាម គឺបើពេលព្រឹកគេតែងយក

ចង្ហាន់ទៅប្រគេនលោក ឬ វេរភត្តាហារឧទ្ទិសផលតាមទៀងដល់ញាតិកាទាំង ៧ សន្តានមានមាតាបិតាជីដូនជីតាជាដើម ។ ពេលរសៀលល្ងាច គេតែងនាំយកគេបដ្ឋៈទៀនធូបតែស្ករផ្កាស្លាជាដើមទៅប្រគេនលោកសង្ឃផង អ្នកខ្លះគេនិមន្តលោកសង្ឃទៅបង្សុកូលឧទ្ទិសភាគផលជូនដល់ញាតិ ។ អ្នកខ្លះគេដងទឹកស្រង់ព្រះពុទ្ធរូបនិងស្រង់ព្រះសង្ឃ ។ អ្នកខ្លះនាំគ្នាជញ្ជូនដីដាក់ទីវត្តត្រង់ដែលមានក្រហែងក្រហូង អ្នកខ្លះទៀតជញ្ជូនខ្សាច់យកមកពូនកធ្វើជា «វាលុកចេតិយ» ធ្វើទង់ធ្វើព្រះភជ៌តិផ្សេង ៗ ហើយនិមន្តលោកសូត្រមន្តទេសនា ជាវត្ថុបុណ្យកុសលរបស់ខ្លួនគ្រប់ ៗ គ្នា ។

១)– ឯប្រពៃណីលោកនិយមនោះ កាលណាបើជិតដល់ពេលចូលឆ្នាំម្តងៗ គេតែងប្រឹងប្រើយកចិត្តការងារបន្តិចបន្តួច បើការនោះធំ ឬ ច្រើនគេក៏ផ្អាកបង្អង់ទុកចូលឆ្នាំរួចទើបចាប់ធ្វើតទៅទៀត ។

ឯត្រង់កិច្ចដែលកំពុងចូលឆ្នាំទាំង ៣ ថ្ងៃ គេមិនត្រូវប្រកបរបរអ្វីទាំងក្រៅអំពីការធ្វើបុណ្យនិងលេងល្បែងកំសាន្តឡើយ ពោលគឺគេត្រូវស្លដណ្តាំ ធ្វើនំចំណីចែកជូនម៉ែឪញាតិមិត្ត ខ្លះដងទឹកជូនចាស់ទុំ ខ្លះជូនសំលៀកបំពាក់ម៉ែឪ ខ្លះនាំគ្នាលេងល្បែងកំសាន្ត គឺបោះឈូងប្រលែង ទាញព្រ័ត្រ·លេងអង្គុញ អន្ទាក់កាច់-ស្តេចចង់·ចាប់កូនខ្លែង - បន្ទង់កូនទាទជាដើម ។

រួមទំនៀមប្រពៃណីទាំងពីរប្រការដែលបុរាណខ្មែរធ្លាប់និយមកាន់តមកហើយនេះ ជាការចាំបាច់របស់ជាតិខ្មែរ ក្នុងប្រទេសជារៀងរាល់ឆ្នាំមក ទើបហៅថា បុណ្យចូលឆ្នាំ ឬ ហៅថា «ជីវិតមហាគម្ម» ប្រែថាធ្វើបុណ្យធ្វើជីវិត ដោយមានអត្ថន័យថា ជីវិតគឺអាយុនៃយើងដែលរស់នៅគ្រប់គ្នា បានពេញ ១ ឆ្នាំ ទុកជាជីវិតមានភ័ព្វសំណាងល្អណាស់

ដោយ គ្មានគ្រោះថ្នាក់ ឬ ឧបស័គ្គអ្វីមួយ មកបំផ្លាញឲ្យអន្តរាយបាន ឡើយនោះ ។

សេចក្ដីនេះហើយ ទើបយើងគ្រប់គ្នាត្រូវតែធ្វើបុណ្យឆ្លងជីវិតរបស់ខ្លួនទុកប្រចាំ ជាការចាំបាច់ ដើម្បីសំដែងឲ្យឃើញសេចក្ដីអំណររបស់ខ្លួនផង ដើម្បីកំណត់សំគាល់អាយុកាលរបស់ខ្លួនផង ។

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Line 1. Sunday, Monday, and Tuesday are considered to be unlucky days by astrologers.

Line 19. The seven groups refered to here are the seven generations including one's own generation plus three ascending and three descending generations (through great grandparents and great grandchildren). (The names of the members of the seven generations are given in the Grammatical Sketch section U.2.)

Line 30. Note that here ចូលឆ្នាំ is a verb, not the name of a holiday.

Line 36. The phrase បុរាណខ្មែរ is equivalent to ខ្មែរបុរាណ 'the ancient Khmer.'

Line 38. The word ទើប here means 'and so.'

DIALOGUE

សង្ឃទាន

ករុណា = ខ្ញុំករុណា	I, me (to monk)
និមន្ត	to invite (a monk)
ទាន	alms
សង្ឃទាន	(see note)
ខានស្អែក	day after tomorrow
១ ខុន ម៉ែករុណាឲ្យករុណាមកនិមន្តលោកពីរអង្គទៅសង្ឃទានខានស្អែក ។	My mother sent me to invite two monks to have a meal the day after tomorrow.
ញោម	you, he, she (see note)
អាត្មា	I, me (by monk)
២ តាក់ ញោមប្រាប់អាត្មាដែរ ។ អាត្មានិមន្តលោកឲ្យហើយ ។	She told me, too. I've already invited them.
កុដិ /kot/	monk's quarters
តេជគុណ	you (to monk)
៣ ខុន កុដិតេជគុណមានលោក៨អង្គដដែលឬ តេជគុណ?	Are there still 8 monks in your quarters?
ចំរើនពរ	yes (by monk)
ភិក្ខុ	Buddhist monk
៤ តាក់ ចំរើនពរ មានដដែល តែភិក្ខុមួយអង្គនិមន្តទៅស្រុក១អាទិត្យហើយ ។	Yes, the same as before, but one has gone home for a week.
អាសន្ន	urgent
៥ ខុន មានការណ៍ធុរៈអីជាអាសន្ន តេជគុណ?	Was there some emergency?
ញោមប្រុស	male layman
៦ តាក់ ញោមប្រុសឈឺខ្លាំងណាស់ ។ ហើយញោមធ្វើសង្ឃទានឲ្យអ្នកណា?	His father is very sick... And for whom is your mother inviting the monks?
ករុណា (ករុណា)	yes (see note)
៧ ខុន ករុណា ម៉ែករុណាធ្វើឲ្យយាយ ។	She's doing it for grandmother.

លោក	he, they (referring to monks)
៨ ភគ. ខានស្អែក ម៉ោងប៉ុន្មាន? ចាំអាត្មាប្រាប់លោកឱ្យម្ដងទៀត ។	Day after tomorrow, what time? I'll tell the monks again for her.
៩ ទុន. ម៉ោង៨ព្រឹក ហើយចាំកូនណា មកទទួល ។	Eight in the mroning, and I'll come to get them.
ថ្ងៃក្រោយ	next time, some other day
១០ ភគ. អញ្ចឹងស្រួលហើយ ហើយប្រាប់ញោមផង ថ្ងៃក្រោយអាត្មានិមន្តទៅម្ដង ។	Good. And tell your mother that next time I'll go there (myself).

NOTES FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. 1 A សង្ឃទាន is a ceremony at someone's house at which monks are invited to chant. As part of the ceremony the monks are given a meal. Such a ceremony is usually arranged for someone who can not get to the wat, such as an old person or an invalid.

SENTENCE NO. 2 The term ញោម is used by a monk for his relatives of both sexes who are of an older generation than he. It is also used for acquaintances in the approproate age range. Strangers and younger people are addressed in the usual ways.

SENTENCE NO. 4 Note that ចំរើនពរ (or just ពរ) is used by a monk the way a layman would use បាទ . However, he will use (ចំរើន)ពរ less often than the layman uses ករុណា (± បាទ) to him.

SENTENCE NO. 4 The term ស្រុក means 'the place where one comes from' in this sentence.

SENTENCE NO. 7 Note that ករុណា is the appropriate replacement for បាទ or ចា៎ when a layman talks to a monk. The usual fast speech pronunciation of this word is /kənnaa/.

Other term used to, about, and by monks are given in the following table.

Used by Clergy to Layman	Used by Layman to Layman	Used by Layman to Clergy
ញោមប្រុស, ញោមស្រី	ឪពុកម្តាយ, មាមីង	លោក, តេជគុណ
ជីដូនជីតា, តាយាយ	ជីដូនជីតា	លោកតា, លោកគ្រូ
ចាស់ទុំ	ចាស់ទុំស្រីប្រុស	
អាត្មា, អាត្មាភាព	ខ្ញុំ	ខ្ញុំករុណា, ទូលបង្គំ
ចំរើនពរ, អ៊ឺ អើ(ទៅក្មេង)	បាទ, ចា៎, អ៊ឺ អើ	ករុណា
ចំរើនពរ, ចំរើនពរលា	ជំរាបសួរ, ជំរាបលា	(ក្រាប)ថ្វាយបង្គំ, -លា
(ញោម) ទៅ, មក, ដើរ	ទៅ, មក, ដើរ	និមន្តទៅ, មក, ដើរ
(អាត្មា) និមន្តទៅ, មក, ដើរ		
អញ្ជើញ	អញ្ជើញ	និមន្ត
ឆាន់ [1]	ញ៉ាំ ។ល។	ឆាន់
មានពុទ្ធដីកា [1]	មានប្រសាសន៍, និយាយ	មានពុទ្ធដីកា
ប្រគេន [1]	ឲ្យ, ជូន	ប្រគេន
កុដិ [1]	ផ្ទះ	កុដិ
បច្ច័យ [1]	លុយ	បច្ច័យ
អាពាធ [1]	ឈឺ	អាពាធ
សឹង [1]	ដេក, គេង	សឹង
បិណ្ឌបាត្រ [1]	សុំ(ទាន)	បិណ្ឌបាត្រ
ញោម	លោក	លោក, តេជគុណ
ស្បង់ចីពរ [1]	សំលៀកបំពាក់, ខោអាវ	ស្បង់ចីពរ
	(សុំ)អញ្ជើញចូល(លោក)	សុំនិមន្តចូលតេជគុណ
គង់ [1]	នៅ	គង់
ស្រង់, ស្រង់ទឹក [1]	ងូតទឹក	ស្រង់, ស្រង់ទឹក
សុគត [1]	ស្លាប់, ងាប់	សុគត
គាត់, គេ, វា	គាត់, គេ, វា	ព្រះអង្គ, លោក, តេជគុណ
នាគ	នាគ	អង្គ

---

[1] These are used by the monk when speaking of himself, e.g., អាត្មាឆាន់ 'I eat,' ប្រគេនអាត្មា 'for me.'

DRILLS

DRILL ONE: Substitution

គំរូ

ក ករុណាមកនិមន្តលោកទៅសង្ឃទាន ខានថ្ងៃស្អែក។

(ទេសនា)

ខ ករុណាមកនិមន្តលោកទៅទេសនា ខានថ្ងៃស្អែក។

MODEL:

T: I came to invite some monks to a ceremony at the house day after tomorrow.

(to preach)

S: I came to invite some monks to preach day after tomorrow.

ករុណាមកនិមន្តលោកទៅទេសនា ខានថ្ងៃស្អែក។

ក សូត្រមន្ត

ករុណាមកនិមន្តលោកទៅសូត្រមន្ត ខានថ្ងៃស្អែក។

ខ ស្រោចទឹកឲ្យខ្ញុំ

ករុណាមកនិមន្តលោកទៅស្រោចទឹកឲ្យខ្ញុំ ខានថ្ងៃស្អែក។

គ ឆាន់

ករុណាមកនិមន្តលោកទៅឆាន់ ខានថ្ងៃស្អែក។

ឃ បង្សុកូល

ករុណាមកនិមន្តលោកទៅបង្សុកូល ខានថ្ងៃស្អែក។

ង ទេសនា

ករុណាមកនិមន្តលោកទៅទេសនា ខានថ្ងៃស្អែក។

ច ឆាន់ព្រឹក

ករុណាមកនិមន្តលោកទៅឆាន់ព្រឹក ខានថ្ងៃស្អែក។

DRILL TWO: Transformation

Change from clerical style to layman style or vice versa as appropriate.

គំរូ

ក ញោមប្រុសអាត្មាបានប្រាប់អាត្មាដែរ។

(ខ្ញុំ)

ខ ឪពុកខ្ញុំបានប្រាប់ខ្ញុំដែរ។

MODEL:

T: My father told me also.

(I)

S: My father told me also.

ក ខ្ញុំបានអញ្ជើញលោកសុខមកដែរ។

(អាត្មា)

អាត្មាបានអញ្ជើញលោកសុខមកដែរ។

ខ ខ្ញុំបានអញ្ជើញលោកសុខមកដែរ។

(ភិក្ខុសុខ)

ខ្ញុំបាននិមន្តភិក្ខុសុខមកដែរ។

គ លោកសុខបានមានប្រសាសន៍រួចមកហើយ។

(ភិក្ខុសុខ)

ភិក្ខុសុខបានមានពុទ្ធដីការួចមកហើយ។

ឃ អាត្មាភាពបានអញ្ជើញលោកគ្រូសុខដែរ។

(ភិក្ខុសុខ)

អាត្មាភាពបាននិមន្តភិក្ខុសុខដែរ។

ង អាត្មាបានប្រគេនសំបុត្រនោះឲ្យភិក្ខុសុខហើយ។

(ខ្ញុំ)

ខ្ញុំបានប្រគេនសំបុត្រនោះឲ្យភិក្ខុសុខហើយ។

ច ខ្ញុំនិមន្តលោកគ្រូសង្ឃពងហើយ។

(តាអាចារ្យ)

ខ្ញុំអញ្ជើញតាអាចារ្យហើយ។

DRILL THREE: Transformation

Note: In the student sentence, a layman is talking to clergy. The students should substitute clerical words for ordinary ones.

គំរូ

ក ម្ដាយខ្ញុំឱ្យខ្ញុំមកអញ្ជើញលោកសុខ។
(ភិក្ខុសុខ)

ខ ម្ដាយករុណាឱ្យករុណាមកនិមន្តភិក្ខុសុខ។

MODEL:

T: My mother had me come to invite Mr. Sok.
(the monk Sok)

S: My mother had me come to invite the monk Sok.

ក ឪពុកខ្ញុំថាគាត់បានឱ្យទៅមីងសុខហើយ។
(ភិក្ខុសុខ)
ឪពុកករុណាថាគាត់បានប្រគេនទៅភិក្ខុសុខហើយ។

ខ អ្នកស្រុកភូមិខ្ញុំគិតសង់ផ្ទះមួយឱ្យគ្រូបង្រៀន។
(លោកសង្ឃ)
អ្នកស្រុកភូមិករុណាគិតសង់កុដិមួយប្រគេនលោកសង្ឃ។

គ ថ្ងៃស្អែក ខ្ញុំត្រូវអញ្ជើញភ្ញៀវ ១០នាក់។
(លោកសង្ឃ)
ថ្ងៃស្អែក ខ្ញុំត្រូវនិមន្តលោកសង្ឃ ១០អង្គ។

ឃ ម្ដាយខ្ញុំសុំឱ្យលោកគ្រូទៅសុំគេឯទៀតទៅ។
(តេជគុណ)
ម្ដាយករុណាសុំនិមន្តតេជគុណនិមន្តបិណ្ឌបាត្រគេឯទៀតទៅ។

ង ខ្ញុំត្រូវទំរលុយទិញខោអាវឱ្យអ្នកទៀសខ្លួន។
(លោកសង្ឃ)
ករុណាត្រូវទំរលុយទិញស្បង់ចីពរប្រគេនលោកសង្ឃ។

ច ម្ដាយខ្ញុំសុំខ្ចីទូកមួយពីលោកពូ។
(លោកតាសង្ឃរាជ)
ម្ដាយករុណាសុំខ្ចីទូកមួយពីលោកតាសង្ឃរាជ។

DRILL FOUR: Transformation

Note: Clergy is talking to layman. The students play the role of a monk.

គំរូ

ក ផ្ទះលោកសុខឱ្យកូនសិស្ស២នាក់នៅ។
(អាត្មា)

ខ កុដិអាត្មាឱ្យកូនសិស្ស២នាក់នៅ។

MODEL:

T: Mr. Sok allows two students to stay in his house.
(I (monk))

S: I allow two students to stay in my quarters.

ក លោកអញ្ជើញទៅតែម្នាក់ឯងមិនបានទេ។
(អាត្មា)
អាត្មានិមន្តទៅតែអាត្មាមិនបានទេ។

ខ ចាំលើកក្រោយខ្ញុំទៅលេងម្ដង។
(ភិក្ខុសុខ)
ចាំលើកក្រោយភិក្ខុសុខនិមន្តទៅលេងម្ដង។

គ ខ្ញុំចង់ឱ្យលោកអញ្ជើញទៅម្ដង។
(ភិក្ខុសុខ)
អាត្មាចង់ឱ្យភិក្ខុសុខនិមន្តទៅម្ដង។

ឃ បើខ្ញុំទៅបាន ខ្ញុំនឹងទៅ។
(អាត្មា)
បើអាត្មានិមន្តបាន អាត្មានឹងនិមន្តទៅ។

ង. ខ្ញុំអញ្ជើញលោកចៅហ្វាយដែរ តែគាត់មិនចង់មក។
(ភិក្ខុ១)
អាត្មានិមន្តភិក្ខុ១ដែរ តែលោកមិនចង់និមន្តមក។

ច. ផ្ទះហ្នឹងជាផ្ទះរបស់ខ្ញុំ ខ្ញុំចង់លក់ ស្រេចតែខ្ញុំ។
(កុដិ)
កុដិហ្នឹងជាកុដិរបស់អាត្មា អាត្មាចង់លក់ ស្រេចតែអាត្មា។

ឃ អាត្មាបានឲ្យលោកតាអាចារ្យហើយ។
(លោកគ្រូសង្ឃរាជ)
តេជគុណបានប្រគេនលោកគ្រូសង្ឃរាជទេ?

ង អាត្មានិមន្តលោកគ្រូសូត្រស្តាំឲ្យញោមហើយ។
(តាអាចារ្យ)
តេជគុណអញ្ជើញតាអាចារ្យទេ?

ច បើនិមន្តអាត្មា អាត្មាគិតយកភិក្ខុ១ទៅ។
(ក្មេងម្នាក់)
បើនិមន្តតេជគុណ តេជគុណគិតយកក្មេងម្នាក់ទៅទេ?

DRILL FIVE: Response

Layman to clergy.

គំរូ

ក កុដិអាត្មាមានលោក៨អង្គ។
(សិស្សសាលា)

ខ កុដិតេជគុណមានសិស្សសាលាទេ?

MODEL:

T: There are 8 monks in my quarters?
(students)

S: Are there any students in your quarters?

ក ថ្ងៃអាត្មាត្រូវការតាអាចារ្យម្នាក់។
(លោកនេន)
ថ្ងៃតេជគុណត្រូវការលោកនេនទេ?

ខ អាត្មាចង់ឲ្យភិក្ខុ១និមន្តទៅស្រុកលោក២ថ្ងៃ។
(អាខាង)
តេជគុណចង់ឲ្យអាខាងទៅស្រុកតាទេ?

គ លោកតាអាចារ្យបានប្រាប់អាត្មាម្ដងហើយ។
(ភិក្ខុ១)
ភិក្ខុ១បានមានពុទ្ធដីកាប្រាប់តេជគុណទេ?

DRILL SIX: Response

Layman to clergy.

គំរូ

ក ញោមប្រុសញោមស្រីធ្វើសង្ឃទានឲ្យអ្នកណា?
(លោកយាយ)

ខ ពុកម្ដាយកូណាធ្វើសង្ឃទានឲ្យលោកយាយ។

MODEL:

T: For whom are your parents giving the ceremony?
(grandmother)

S: My parents are giving it for grandmother.

ក លោកបាននិមន្តលោកគ្រូសូត្រឆ្វេងហើយឬនៅ?
(ហើយ)
កូណាបាននិមន្តលោកគ្រូសូត្រឆ្វេងហើយ។

ខ កុដិលោកគ្រូឯងមានកូនសិស្សសាលាប៉ុន្មាននាក់?
(២នាក់)

កុដិលោកគ្រូ ករុណាមានកូនសិស្ស
សាលា២នាក់។

គ ឯងចង់ទៅនៅកុដិលោកណា?
(លោកគ្រូសូត្រស្តាំ)
ករុណាចង់ទៅនៅកុដិលោកគ្រូសូត្រ
ស្តាំ។

ឃ លោកតាអាចារ្យត្រូវនិមន្តលោកពី
កុដិណា?
(លោកគ្រូសូត្រឆ្វេង)
ករុណាត្រូវនិមន្តលោកពីកុដិលោក
គ្រូសូត្រឆ្វេង។

ង ចុះញោមត្រូវនិមន្តលោកឆាន់ប៉ុន្មាន
អង្គ?
(៤អង្គ)
ចុះករុណាត្រូវនិមន្តលោកឆាន់៤អង្គ។

ច តាអាចារ្យចង់ឲ្យភិក្ខុសុខនិមន្តទៅ
ណា?
(វិហារ)
ករុណាចង់ឲ្យភិក្ខុសុខនិមន្តទៅ
វិហារ។

BEST COPY AVAILABLE

READING PASSAGE 2

សេចក្ដីជូនដំណឹងពី ប្រធានគណៈកម្មការ រៀបចំបុណ្យចូលឆ្នាំ

បងប្អូនរួមជាតិទាំងឡាយ

កាលពីបុណ្យចូលឆ្នាំខ្មែរក្នុងនាមគណៈកម្មាធិការ រៀបចំបុណ្យចូលឆ្នាំ ខ្ញុំបានអំពាវនាវដូចតទៅ :

១— នាំគ្នាធ្វើបុណ្យ គ្រប់វត្តអារាម តាមប្រពៃណីព្រះពុទ្ធសាសនា

២— នាំគ្នាសំអាតផ្ទះភូមិ វត្តអារាម ប្រជុំគ្នាលេងកំសាន្ត តាមរបៀបប្រពៃណី

៣— នាំគ្នា រៀប ចំ ជា អំណោយ ផ្សេងៗ ដើម្បីចែកចាយផ្សព្វផ្សាយ ឲ្យបានសប្បាយរីករាយទាំងអស់គ្នា ។

៤— រួបរួមគ្នាតាមភូមិ និងគណៈកម្មាធិការប្រជាធិយមភូមិ រៀបចំរើសដីព្រៃណាមួយ សម្រាប់ ធ្វើ ជានាទីស្រែរួមមួយ ដើម្បីសហការណ៍គ្នាទៅថ្ងៃក្រោយ ដើម្បីនឹងយកស្រូវដាក់ជង្រុករួម សម្រាប់ជួយ គ្នាជា សហ សង្គ្រោះទៅវិញទៅមក ក្នុងគ្រាដែលលំបាកម្ដងៗ ។

ខ្ញុំមានសេចក្ដីរីករាយជាអតិបរមា ដោយបានពត៌មានថា ជនរួមជាតិយើង បានរួបរួមគ្នាពិតប្រាកដ បានធ្វើបុណ្យធ្វើអំណោយ លេងកំសាន្តសប្បាយយ៉ាងស្និទ្ធស្នាលជាទីបំផុត ក្នុងឱកាសចូលឆ្នាំកន្លងទៅនេះ ។

តែមានចំណុចមួយដែលបងប្អូននៅស្រុកស្រែបានចាប់អារម្មណ៍ ជាពិសេសគឺចំណុចទី ៤ ដែលថា បងប្អូនស្រុកស្រែត្រូវរួបរួមគ្នា តាមភូមិ និងគណៈកម្មាធិការប្រជាធិយមភូមិ រៀប ចំ រើសដីព្រៃ ដីណាមួយ សម្រាប់ធ្វើជានាទីស្រែរួមមួយ ដើម្បីសហការគ្នាទៅថ្ងៃក្រោយ ដើម្បីនឹងយកស្រូវដាក់ជង្រុករួម សម្រាប់ជួយគ្នាជាសហសង្គ្រោះទៅវិញទៅមក ក្នុងគ្រាដែលពិបាកម្ដងៗ ។

ត្រង់ចំណុចនេះ បងប្អូនខ្លះឆ្ងល់ថា ម្ដេចក៏អំពាវនាវឲ្យយកស្រូវដាក់ជង្រុករួម ថាដាក់រួមម្ដេចកើត បើខ្លះខំធ្វើផលបានច្រើន ខ្លះបានមធ្យម ខ្លះបានតិច ខ្លះគ្មានទាំងធ្វើផលផង ។

ចំពោះចំណុចនេះ ខ្ញុំសុំជំរាបបញ្ជាក់ថា រដ្ឋាភិបាលស្រោចស្រង់ជាតិ ដែលមានឯកឧត្ដម ឧត្ដមសេនីឯក លន់ នល់ ជាប្រធាន មានគោលបំណងដូចតទៅនេះ :

១ — ចង់ឲ្យបងប្អូនក្នុងភូមិនីមួយៗ បើអាចធ្វើទៅបាន រួមគ្នាជាមួយគណៈកម្មាធិការប្រជាធិយមភូមិ ជ្រើសរើសរកដីព្រៃណាមួយ កន្លែង ដែល នៅ ទំនេរ ជិតភូមិ ហើយនាំគ្នារួមកំឡាំងគ្នាកាប់គាស់រៀបចំ ធ្វើដីមួយកន្លែងនោះឲ្យទៅជាទីដីស្រែមួយ ហៅថាស្រែរួមរបស់ភូមិ ។

២ — បើអាចរៀបចំបានជាស្រែហើយ អ្នកភូមិនាំគ្នាធ្វើផលរួមគ្នាលើស្រែ

នោះ ដូចបងប្អូនយើងធ្លាប់បានជីកអណ្ដូង ជីកស្រះរួមគ្នា ធ្វើសាលារួមគ្នា លើកផ្លូវរួមគ្នា សាងវត្តរួមគ្នា ។ល។

៣ — ស្រូវដែលបានពីស្រែរួមរបស់ភូមិនេះ អាចយកទៅទុកក្នុងជង្រុកមួយ ទុកសម្រាប់ដោះស្រាយជាសហសង្គ្រោះក្នុងគ្រាដែលពិបាកផ្សេងៗ។ ម្ល៉េះក៏មិនមែន ប្រមូលផល ពីស្រែ រួមទៀត មកដាក់ជង្រុករួមនោះទេ ។

សេចក្ដីអំពាវនាវនេះ គឺធ្វើឡើង ដោយមានការព្រមព្រៀងជាក់ ហើយមានចិត្តពិតបរិសុទ្ធ ដែលខ្មែរយើងធ្លាប់តែមានក្នុងការរួបរួមគ្នា ជួយជុំគ្នា លើកដៃគ្នា ធ្វើសហប្រតិបត្តិការ ។ ក្នុងរឿងនេះមានកន្លែងខ្លះអាចធ្វើទៅបាន ដោយមានដីទំនេរ កន្លែងខ្លះមិនអាចធ្វើទៅបាន ព្រោះគ្មានដីទំនេរនៅជិតភូមិ ។

រដ្ឋលេខាធិការក្រសួងអប់រំជាតិ និងវិចិត្រសិល្បៈ ប្រធានគណៈកម្មាធិការរៀបចំបុណ្យភ្ជុំបេណ្ឌថ្មី ។

NOTE FOR READING PASSAGE 2

Line 56. The reason that Cambodian says លើកផ្លូវ rather than សង់ផ្លូវ is that country roads are built up on a raised bed of dirt to keep them open during the flood season.

VOCABULARY

គ	to build, add, to form
ករុណា (= ខ្ញុំករុណា)	I, me, yes (like បាទ, ចាស) (used in talking to a monk)
កាប់គាស់	to clear (land)
គាស់	to dig up
កាលណា ... ក្ដី	whenever
កុដិ /kot/	monk's quarters
កុសល	merit, fortune
* កុរណា (= ករុណា)	yes (like បាទ, ចាស) (to a monk)
កំសាន្ត	to enjoy, for fun, amusement, relaxing; to entertain
ក្នុងនាម	in the name of
ក្មេងវត្ត (L)	a boy who lives at a wat and serves the monks in exchange for room and board
គ្រហេងគ្រហូង	uneven, rough, full of holes (land)
ខក (L)	to miss out on, be too late for
ខានស្អែក	the day after tomorrow
ខ្ញុំករុណា	I, me (used in talking to a monk or royalty; formerly used by a servant to his employer or master)
ខ្នុរ /khnol, khnao/ (L)	jackfruit
ខ្សាច់	sand
គង់	to stay, wait (clerical, royal)
គ្រូសូត្រឆ្វេង	one of two elected assistants to the abbot of a wat (ranks slightly lower than គ្រូសូត្រស្ដាំ)

គ្រូសូត្រស្តាំ	one of two elected assistants to the abbot of the wat (ranks slightly higher than គ្រូសូត្រឆ្វេង)
ងុយ(គេង,ដេក)	(L)sleepy
*ចាប់កូនខ្លែង	name of a traditional game
* ខ្លែង	hawk
ចាប់អារម្មណ៍	to be interested, to be of interest
ចូលឆ្នាំ	New Year
ចែកចាយ	to distribute, give out
ចំណី	snack, food
ចំរើនពរ (or ពរ)	yes (like ចាស)(used by a monk)
ចំរើនពរលា	goodbye (used by a monk)
*ឆ្លងជីវិត	a fresh start of one's life, a new lease on life
ឆ្លងបុណ្យ	to gain merit, to pass merit to
ជង្រុក	granary, reserve, store
ជាអតិបរិមា	/cia aʔteʔpaʔrəmaa/ to the maximum extent (literary)
ជើងវត្ត (L)	near the wat
ជឿជាក់	to really believe
*ឈូង	a traditional game
ញាតិកា	family and close friends
ញោម	you, he, she (used by monk to adult layman older than he)
ដង	to dig up, draw up (liquid)
*ដណ្ដាំ (< ដាំ)	to cook (rice)
ដរាប + noun	all during, throughout
ដារ	name of a minor Buddhist ceremony for the dead involving offering food to monks, who chant

ដឹងខ្លួន (L)	to be aware, to realize, to feel
តាក់តែង(តាក់AC)	to arrange, decorate, set up
តេជគុណ	you (used to a monk); he, him
តាំងចិត្ត + verb	to decide to + verb
ថ្វាយបង្គំ	to say hello (to royalty or clergy)
ថ្វាយបង្គំលា	goodbye (to clergy)
ទង់	a long white cloth displayed on a pole outside the house of a person who has recently died until he is cremated; flag
**ទាញព្រ័ត្រ	tug-of-war
* ព្រ័ត្រ/prót/	rope, line (made of animal skin)
ទីវត្ត:វត្ត	pagoda, wat
ទូលបង្គំ	I, me (used by layman to high-ranking monk or to royalty)
ទៅវិញទៅមក	back and forth, reciprocal
ទំនំទំនៀម(ទំនំAC)	custom, habit
នាទី	a delineated section of land
ធុំក្លិន (L)	to smell (trans., and intrans.)
បង្សុកូល /baŋskoul/	to chant for the dead as part of a ceremony including the offering of food to the monks who do the chanting
បង្ហើយ (<ហើយ)	to complete, finish
បង្អង់	to stop and wait, to take a rest, halt, hesitate, slow down
បច្ច័យ	things used by a monk; money (monk)
បុណ្យចំរើនអាយុ	birthday
បលែងកូនមាន់	a traditional game
* បលែង	to play

បរិសុទ្ធ		pure, faithful
ពោសព្រាស(ព្រាសAC)		to sweep out, clean up
ប្រការ		kind, type
ប៉ះ		to touch, come into contact with; affect (usually adversely)
ប្រចាំ(<ចាំ)		for the ..., stationed at; regular
ប្រជានិយម		popular (of the people)
* ប្របន៉ក		a traditional song
ប្រើប្រាស់(ប្រាស AC)		to use
ផ្អាក		to postpone, put off, call a truce
* ពាន		to walk against, to bump into
ពិតប្រាកដ		for sure; certain
ពុទ្ធសាសននិយម		Buddhism
ពូន		to build up, pile up (pyramid)
ពោលគឺ		that is to say
ព្រះរតនត្រ័យ, ព្រះត្រៃរតន៍		the three precious gems (Buddha, dharma, and sangha)
* រតន	/rótənaʔ/	gem, precious metal; precious thing or person
* ព្រះរាជវ័តិ		an enclosure where a major holiday is celebrated
* វ័តិ		fence (literary)
ជយ(=ជយ្យ)		victory, success well-being; victorious, well, successful
ភេសជ្ជ	/pheesacéʔ/	drinks, beverages
មន្ត	/mún/	a spell blessing
មហាជន	/məhacún/	the people
* មហាសង្ក្រាន្ត		name of the first day of 3-day new year holiday
មានពុទ្ធដីកា		to say, speak (used of monk)
រដ្ឋលេខាធិការ		secretary of state (a high government official below cabinet rank)
* រដ្ឋាភិបាលស្រោចស្រង់ជាតិ		Government of National Salvation (name of the government that was in power before , during , and after the overthrow of Norodom Sihanouk in 1970)
ស្រោចស្រង់		to save, to rescue
ស្រង់		to pick out, extract, especially from water
រាប់អាន		to be friendly to, to seek out
រីករាយ		happy
លិទ្ធ	(L)	to lick
លើកដៃគ្នា		to help each other
លើកផ្លូវ		to build a road
លោកគ្រូសង្ក្រាជ(=សង្ក្រាជ)		superior of a wat
លោកនិយម		secular
ល្បែង (<លេង)		game
* វណ្ណបត, វ័នបត, វណាបត	/vanəbot/	name of 2nd day of 3-day new year holiday
* វាលុកចេតិយ, ពាលុកចេតិយ		a stupa made of sand
* វាលុកា, ពាលុកា		sand (literary)
ចេតិយ		stupa
វិចិត្រសិល្ប	/viʔcət seləpaʔ/	fine arts
* វិចិត្រ		mixed, colorful
សិល្ប		art
* វេរភត្តាហារ	/veephótaahaa/	food for monks
វេរភត្ត	/veephót/	to offer or give to clergy (formal)
សង្ក្រាន្ត		departure; arrival (formal), completion of a solar year; new year holiday

សង្ឃទាន		a ceremony in which monks are invited to the house so that a person who cannot get to the wat can offer food
សន្តាន	/sɔndaan/	family, breed, state, state of mind
សន្តានចិត្ត		state of mind, attitude
សហការណ៍		to work together, cooperate
សហប្រតិបត្តិការ	/saʔhaʔprɔtibatkaa/	cooperation (formal)
សហសង្គ្រោះ		Joint welfare
សង្គ្រោះ		help, saving; to help, save
ស័ក		time, era, the progression of years
សឹង		to sleep (clerical)
សុគត		to die (clerical)
* សោត៌ស្ស		clothing (literary)
* ស្តេចចង់		a traditional game
* ស្តេចថ្ងៃ		the main day (of the New Year)
ស្និទ្ធស្នាល(ស្នាលAC)		sincere, on close terms
ស្និទ្ធ	/snət/	to be on intimate term with
ស្រង់(ទឹក)		to wash (a Buddha statue, divinity, clergy)
ស្រះ		pond
ស្លា		areca (tree)
ហោរ		astrologer
អង្គុញ		a kind of fruit, name of a game played with this fruit
អត្ថន័យ	/attanɛy/	meaning, definition
* អន្ទាក់កាប់		a traditional game
អាត្មា		self, I, me (used by a monk)
អាត្មាភាព		I, me (used by a monk)
អាពាធ		to be ill (clerical)
ឧទ្ទិស		to wish, to send (by wish) (literary)
ឯកឧត្តម		(his) excellency, your excellency
អំណរ(<អរ)		happiness
អំណោយ(ឲ្យ)		gift
អំពាវនាវ(នាវAC)		to appeal, to ask
អំពាវ		to appeal

APPLICATIONS

1. Define the following words or phrases.

តាំងចិត្តឲ្យល្អ	ញាតិកាតាំងពីសន្តាន	ភត្តាសនា	ចាស់ទុំ
ល្បែងកំសាន្ត	ប្រកបរបរ	ប្រពៃណីលោកនិយម	បំផ្លាញ
សំដែងឲ្យឃើញ	បង្អង់	ដីក្រហើងក្រហូង	ជញ្ជូន
បញ្ជូន	ប្រពៃណី	ទំនំទំនៀម	សក្ការបូជា
មហាសង្ក្រាន	បន្តុល ផល	បង្ហើយ	ចំណី
ពូន	ឆ្លងបុណ្យ	ទឹកសន្ទួន	ចង់

2. Find the synonym of the following word.

ប្រគេន	ពាន	បន្តុល	សំនៅ	ក្យោ
ចង្ហាន់	សន្តាន	ម៉ាស	ប៉ិស	ស្រង់ទឹក

ស្បង់ចីពរ	សង្គ្រោះ	សំពាក	ស្និទ្ធស្នាល	មធ្យម
ស្លាក	ប្រការ	បុរាណ	សំណាង	ឆាន់
សឹក	និមន្ត	សាស្នា	គង់	បច្ច័យ

3. Find a word that fits the following definition.

១ គ្រឿងទឹកសម្រាប់ទទួលទាន
២ ធ្វើឲ្យខ្លួនល្អដោយប្រើវត្ថុផ្សេងៗឬសំលៀកបំពាក់
៣ ឈប់មួយភ្លែតហើយចាប់ផ្តើមម្តងទៀត
៤ ខ្សែមួយដែលមានមនុស្សពីរទាញខ្សែទល់គ្នា
៥ អ្នកដែលអាចទាយភាសាមនុស្សឬពិភពលោក
៦ កន្លែងសម្រាប់ដាក់ស្រូវ
៧ លោកសង្ឃដែលមានអំណាចជាងលោកឯទៀតក្នុងវត្ត
៨ អ្នករៀបចាត់ចែងធ្វើបុណ្យទានទៅក្នុងវត្ត (ជាស្ត្រីធម្មតា)
៩ ការធ្វើឲ្យសប្បាយ
១០ អ្វីដែលយើងបរិភោគទាំងពេលបាយ
១១ ដើរកាត់កន្លែងមួយ
១២ អ្វីដែលយើងលេងធ្វើឲ្យសប្បាយ
១៣ យកពីកន្លែងទៅដាក់កន្លែងទៀត ច្រើនដង

4. You have been asked to interview a prominent monk for a brief news article. Find out his biography and what he is concerned with now. When you have finished write down or narrate back what you have learned, using the appropriate words. (The teacher plays the part of the monk.)

5. Have the student discuss the following situations.

១ នៅពេលចូលឆ្នាំបារាំង គេធ្វើអ្វីខ្លះ? នៅផ្ទះធ្វើអី? នៅវិហារគេធ្វើអី?
២ ជំនឿ និងសាសនា ខុសគ្នាទេ?
៣ ការទាក់ទងរវាងប្រពៃណី និងសាសនា
៤ តាមសាសនាគ្រិស្ត គេដែលធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសកុសលដល់អ្នកដែលចែកឋានទៅ ហើយទេ? ហេតុអី?

6. Find out from your teacher how the following games are played. Get enough detail so that you can write a description in English for people who wish to play these games. បោះឈូង ទាញព្រ័ត្រ អង្គុញ សន្ទាក់កាច់ ស្តេចចង់ ចាប់កូនខ្លែងបន្លែងកូនមាន់ លេងប៊ី

7. Describe in Cambodian some American games that you have played (e.g., Mother-May-I, Red Rover, Murder).

8. Questions for the teacher to ask.

    ១ នៅស្រុកខ្មែរ តើគេអាចដូរសាសនាទេ?
    ២ នៅពេលណាខ្លះ អាមេរិកាំងអាចដូរសាសនា?
    ៣ តើមនុស្សពីរនាក់ (ស្រីនិងប្រុស) ដែលកាន់សាសនាផ្សេងគ្នា អាចយកគ្នាជាប្ដីប្រពន្ធបានទេ?
    ៤ ទាក់ទងទៅសំនួរទី៣ បើគេត្រូវដូរ គេរើសយកសាសនាណា? ហេតុអ្វី?
    ៥ នៅស្រុកខ្មែរ មនុស្សម្នាក់ៗអាចកាន់ អាចជឿទៅលើសាសនាណាមួយបានទេ? ហេតុអ្វីបានជាគេដូរសាសនាដើម្បីការជាប្ដីប្រពន្ធ?
    ៦ តើអ្នកកាន់សាសនាគាត់គិតចង់ឲ្យកូនគេការជាមួយអ្នកកាន់សាសនាឯទៀតទេ? បើមិនឲ្យ ហេតុអ្វី?
    ៧ មានសាសនាមួយដែលមិនអនុញ្ញាតឲ្យប្ដីប្រពន្ធលែងលះគ្នា។ ហេតុអ្វី? បើគេនៅតែលែងគ្នា តើមានហេតុអ្វីទេ?
    ៨ តើអ្វីទៀតដែលសាសនានេះហាមមិនឲ្យធ្វើ?
    ៩ តាមពុទ្ធសាសនា លោកសង្ឃមិនត្រឹមតែមិនមានប្រពន្ធទេ លោកមិនអាចចាប់កាន់ឬប៉ះ(to touch) ស្រីផង។ នៅស្រុកខ្មែរ តើអ្នកបួសអាចមានប្រពន្ធទេ?
    ១០ អ្នកបួសនៅស្រុកខ្មែរ អាចធ្វើអ្វីបានខ្លះ? ហាមអ្វីខ្លះ? សឹកតាមចិត្តបានទេ?

9. Questions for the student to ask.

    a. When a layman meets a monk, is there any special behavior that is expected of him?
    b. Since Heaven, Hell, and the transmittal of merit to the dead are not part of pure Buddhist theology, how do the more educated monks feel about ceremonies like បង្សុកូល and the like?
    c. Does every wat have an achar? Is he a monk? Can he have a family?
    d. How does one become an achar? Is there an apprenticeship?
    e. What are the duties and functions of an achar in the wat? Outside the wat?
    f. Are there achars who are not associated with a wat? (In private practise, so to speak.)
    g. Are there some ceremonies and holidays in which monks do not participate? What are they?
    h. Is there such a thing as a New Year's resolution in Cambodia?
    i. When the young people are playing games on New Year's Day, what do the older people do?
    j. Do individuals celebrate their birthdays(បុណ្យចំរើនអាយុ)? If so, how?

LESSON FOURTEEN

IN HONOR OF THE ANCESTORS

a. Is it believed that the living can curse others? Under what circumstances is such a curse effective?

b. Is Pchum Ben considered the most important holiday of the year? If not, what is, if any?

c. If one is reborn as a vicious ghost, is there any way to make merit in this form so that one can be reborn in a higher form? Or do ghosts die and achieve rebirth?

បុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌ

បុណ្យនេះប្រទេសខ្មែរបានប្រកាន់យក និងប្រតិបត្តិតាមអស់រយៈពេលដ៏យូរអង្វែងណាស់មកហើយ តែប្រសិនគេស្រាវជ្រាវរកក្នុងគម្ពីរខាងព្រះពុទ្ធសាសនានូវពិធីនេះ ទាំងក្នុងព្រះត្រៃបិដក ទាំងក្នុងអដ្ឋកថាដិកាយោជនា ក៏មិនឃើញមានសោះតែម្តង ។ ដូច្នេះបុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌតាមការស្មានរបស់យើង ជាបុណ្យកើតឡើងដោយសារអ្នកប្រាជ្ញជំនាន់ណាក៏មិនដឹង បានត្រិះរិះបង្កើតឲ្យមានឡើង ដើម្បីពុទ្ធសាសនិកខ្មែរគោរពប្រតិបត្តិយកផលានិសង្ស ព្រមទាំងដើម្បីឧទ្ទិសផលានិសង្សនេះ ជូនទៅបុព្វបុរសឬមាតាបិតានិងញាតិកា ដែលចែកឋានទៅហើយនោះ ។

ម្ល៉ោះហើយក្នុង ១ ឆ្នាំៗ ដែលដល់រដូវភ្ជុំបិណ្ឌម្តងៗ ជនជាតិខ្មែរគ្រប់អាត្មាមិនដែលហ៊ានខាននៅវត្តសោះទេ យ៉ាងហោចណាស់ក៏ទៅដាក់បិណ្ឌម្តងដែរ ដែលថាឲ្យខានសោះនោះឥតអ្នកមានឡើយ ។ តើការណ៍ដែលមិនហ៊ានខាននេះ បណ្តាលមកពីអ្វី ? គឺបណ្តាលមកពីខ្លាចពាក្យប្រទេចផ្តាសាពីសំណាក់នៃមាតាបិតា និងញាតិកាទាំង ៧ សន្តាន ដែលបានចែកឋានទៅហើយៗ ដល់រដូវភ្ជុំបិណ្ឌតែងតែនាំគ្នាមករកកូនចៅនិងបងប្អូន ដើម្បីទទួលមគ្គផលពីបុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌដែលកូននិងបងប្អូនបានទៅធ្វើនៅវត្ត រួចហើយមកដើររកគ្រប់ ៧ វត្តហើយនៅតែមិនឃើញកូន និងបងប្អូនទៅដាក់បិណ្ឌឧទ្ទិសផលានិសង្សទៅឲ្យទេ នោះអ្នកចែកឋានទាំងនេះគឹងយំខ្សឹកខ្សួល ព្រមទាំងអាក់អន់ចិត្ត ទើបប្រទេចផ្តាសាចំពោះកូន និងបងប្អូន ឲ្យបានជួបប្រទះតែនឹង

សេចក្ដីទុក្ខលំបាក តោកយ៉ាកគ្រប់ប្រការ រួចក៏នាំគ្នាវិលត្រឡប់ទៅកាន់ទីឋានរៀង ៗ ខ្លួនវិញ រីឯអ្នកដែលបានមកជួបកូនចៅនិងបងប្អូនដែលបានទៅវត្តដាក់បិណ្ឌនោះ រមែងមានទឹកមុខញញឹមញញែម ព្រោះបានទទួលផលានិសង្ស ហើយក៏ឲ្យពរសព្ទសាធុការ សូមឲ្យកូនចៅនិងបងប្អូនរកស៊ីកើតការ[illegible] បានសេចក្ដីសុខសេចក្ដីសប្បាយ ចូលក្នុងមូលចោ[illegible] ។

ដូច្នេះបុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌនេះ ឥឡូវប្រែក្លាយទៅជាពិធីទំនៀមទម្លាប់ តែជាទំនៀមទម្លាប់ដ៏ប្រសើរសម្រាប់ពុទ្ធសាសនិក និងសម្រាប់បុព្វបេតបុគ្គល ។ កាលណាព្រះសង្ឃចូលវស្សាបានពីរខែ ហើយនៅថ្ងៃចាប់ពី ១ រោចខែភទ្របទទៅទល់នឹងថ្ងៃខែដាច់ ក្នុងរយៈនេះគេចាត់ទុកជាថ្ងៃភ្ជុំបិណ្ឌ ហើយនៅសល់កន្លះខែទៀតទើបដល់ថ្ងៃចេញវស្សា ។

តើការណ៍ដែលពួកពុទ្ធសាសនិកទៅដាក់បិណ្ឌឲ្យទៅហ្នឹង ព្រោះតែខ្លាច ពាក្យប្រទេចផ្ដាសាពីសំណាក់នៃប្រេតទាំងឡាយជាមាតា បិតា និងពួកញាតិទាំងឡាយនោះ មានសភាពសមហេតុសមផលឬទេ ? ចំពោះរឿងនេះ យើងយល់ថាវាសមខ្លះវាមិនសមខ្លះ ។ ហេតុអ្វីក៏បានជាថាយ៉ាងនេះ ? ថាពីព្រោះអ្នកជាសាច់ញាតិទាំងឡាយ ដែលចែកឋានទៅនោះ មិនមែនសុទ្ធតែទៅកើតជាប្រេតទាំងអស់ទេ គឺមានខ្លះក៏ទៅកើតជាប្រេតអ៊ីចឹងដែរ មានខ្លះទៅកើតឋាននរក មានខ្លះទៅកើតជាតិរច្ឆាន មានខ្លះទៅកើតជាអសុរកាយ មានខ្លះទៀតទៅកើតនៅសុគតិភព គឺឋានសួគ៌និងឋានមនុស្សយើងនេះ ។

បើយកតាមព្រះពុទ្ធដីកាដែលថា : « ឋានំ ខោ អឋានំ ខោ » បានសេចក្ដីថា ការឧទ្ទិសផលពីមនុស្សនេះទៅ ដើម្បីបញ្ជូនទៅបុព្វបេតបុគ្គល មានបានដល់ខ្លះ មានមិនដល់ខ្លះ ។ ចុះហេតុអ្វីក៏យ៉ាងនេះទៅវិញ ? ថាត្បិតសត្វដែលទៅកើតនៅនរកក្ដី នៅតិរច្ឆានក្ដី សត្វទាំងនេះមិនបានដឹងនឹងមិនបានទទួលផល ដែលបងប្អូនកូនចៅបញ្ជូនទៅឲ្យនោះទេ ព្រោះសត្វនរករស់តែសោយទុក្ខវេទនាខ្លាំងពេក រកឱកាសនឹងទទួលផលមិនបាន ព្រោះសត្វតិរច្ឆានក៏រវល់ណាស់ដែរ ដើម្បីរកស៊ីចិញ្ចឹមជីវិត គ្មានពេលនឹងទទួលផលនោះទេ ។ រីឯទេវតានិងមនុស្សក៏គ្មានឱកាសនឹងទទួលផលដែរ ព្រោះទេវតារស់តែសប្បាយតែនឹងសម្បត្តិ រាំច្រៀងលេងសប្បាយជារាល់ថ្ងៃ ព្រោះមនុស្សជាអ្នកប្រកប

មុខរបរចិញ្ចឹមជីវិត ដូចយើងគ្រប់គ្នាឃើញស្រាប់ ព្រលឹមបាត់ ព្រលប់ចូល ហើយម្យ៉ាងទៀត ការឲ្យទានចំពោះព្រះសង្ឃ សម្រេចកើតជាផល គឺថាត្រូវកើតជាបាយ ជាសម្ល ជាសំពត់ស្លៀកពាក់ ជាផ្ទះ ជាវិមាន ។ល។ ដែលកើតឯង ៗ ជាសម្បត្តិទិព្វ ហើយនៅឋានមនុស្ស ផលរបស់នោះនឹងមកសម្រេចដូច្នេះទៅមិនកើត ព្រោះមនុស្សឥតបានអនុមោទនា ទទួលយកផលនោះឯណា ។ តាមព្រះពុទ្ធដីកា សត្វដែលអាចទទួលបាន គឺសំដៅយកប្រេតឬបិសាចជាញាតិដែលឋិតនៅក្បែរ ៗ នោះ ។ ត្រង់នេះហើយដែលយើងថាមិនសមនោះ ហើយដែលយើងថាសមនោះ គឺសំដៅយកតែប្រេតឬបិសាចតែប៉ុណ្ណោះ ។

ក៏ប៉ុន្តែ កុំចិណ្ណា ទោះបីព្រះសង្ឃបញ្ជូនផលទៅមិនដល់ក្តី គួរតែយើងជាពុទ្ធសាសនិកត្រូវតែធ្វើដែរ ព្រោះបើផលនោះទៅមិនដល់សាមីបុគ្គល ផលនោះនឹងត្រូវត្រឡប់មករកអ្នកធ្វើវិញតែដដែល ។ ហេតុអ្វីក៏ថាដូច្នេះ ? ជាព្រោះឧបមា ដូចយើងរៀបបាយទទួលភ្ញៀវ ប្រសិនបើភ្ញៀវមិនទទួលទានទេ បាយនោះមុខជាត្រូវបានមកអ្នកម្ចាស់ដើមតែដដែល ។

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Line 1. The word អាត្មា 'self' is used in this sentence as a classifier like រូប for people.

Line 12. The clause ដែលបរាជ័យខាងនេះនោះ គតសង្ឃឹមានឡើយ means 'as far as failure is concerned it never happens.' Ordinarily នោះ goes with a negative, but here it follows ខាន , which has a negative meaning.

Line 41. The Pali phrase ' ឋានំខោ អឋានំខោ ' is pronounced /thaanaŋ khao a?thaanaŋ khao/ and means 'some (of the merit) reaches and some (of it) doesn't'

Line 52. The phrase សម្រេចកើតជា is equivalent to ក្លាយទៅជា

DIALOGUE

ក្មេងវត្ត

(Two temple boys have a conversation)

ភ្ជុំ	Pchum Ben (holiday for the dead)
១ ប៉ុច ឆ្នាំនេះ ដល់ភ្ជុំកុំទៅផ្ទះអីអ្ហ ?	This year now about not going home at Pchum Ben time?
ទំបន្ត : ហេមន្ត	autumn
សន្តរដូវ : វសន្តរដូវ	rainy season
វរ	to be in trouble
វរ ៗ	if you don't watch out ...
ដូនតា	ancestors
ដាក់បណ្ដាសា	to put a curse on
បណ្ដាសា	a curse
ងាប់	a lot, really (familiar)
២ ហាយ ទេ មិនទៅទេ ទំបន្តសន្តរដូវ ផង វរ ៗ ដូនតាដាក់បណ្ដាសា ងាប់ ។	No, I'm not staying. It's the time for families to get together. I'm afraid my ancestors will really curse me.
៣ ប៉ុច ហ្អឹងមិនដឹងទេហ្អឹង ។ នៅនេះ ភ្ជុំម្ដងៗសប្បាយណាស់ ។	Don't you know? Pchum Ben here is a lot of fun.
បណ្ដែត	to float (trans.)
ទូកដូនតា	(see note)
ត្រពាំង	pond
៤ ហាយ សប្បាយអី ? បណ្ដែតទូកដូន តាក្នុងទឹកត្រពាំងអញ្ចឹងនោះ ។	What's fun about floating a boat with offerings for the ancestors on a pond like that?
អាណុង	that (colloquial)
គិត	think about
ក្រមុំ	young girl
ជើង	bottom, edge, near by
ជើងវត្ត	settlement around a wat
គី	form, shape, mark; brand, quality
៥ ប៉ុច ទេ អាណុងគេមិនគិតទេ អា	No, I'm not thinking of that stuff.

		ស្រីសប្បាយបរនោះគឺស្រីក្រុមជុំវិញវត្ត ពិសាគឺមានទាំងនោះទេ ។	What's fun is the girls in the village around the wat. There's every kind.
		មា	(indicates contempt)
		ភ្នាល់	to bet, wager
		ឥតភ្នាន	no comparison
៦	ចាយ	សប្បាយអី មាអាត្រាច់តែដើរ មើលគេ ។ នៅស្រុក ខ្ញុំគេភ្នាល់ទូក ភ្នាល់គោ សប្បាយឥតភ្នាន ។	What's so great about just wandering around and looking? Where I come from, there are boat and cattle races - there is nothing like it.
		ប្រគេន	to give (to monk)
		នំគម	(see note)
		នំអន្សម	(see note)
		នំងាល	(see note)
៧	ប៉ុន	មិនត្រាន់តែមើលគេសប្បាយនោះទេ គេប្រគេននំគម នំអន្សម និង ងាលលោកច្រើនណាស់ ។	You don't just watch people; they offer lots of sweets to the monks, too.
		ណ្ហើយ	that's enough
		បញ្ចុះបញ្ចូល	to persuade
៨	ចាយ	ណ្ហើយ, កុំបញ្ចុះបញ្ចូលអី ខ្ញុំ នឹកម៉ែឪបងប្អូនណាស់ ។	That's enough. Don't persuade me. I really miss my mother and my father and brothers and sisters.

NOTES FOR THE DIALOGUE

SENTENCE NO. 1 The final particle ម៉ិយ makes the sentence into a suggestion.

SENTENCE NO. 2 According to the lunar calendar there three seasons:

ហេមន្ត (or ហេមន្តរដូវ) autumn, the cool season, which begins in mid កត្តិក and ends in mid ផល្គុន (that is, roughly November through February)

គិម្ហ (or គិម្ហរដូវ) summer, the hot season, which begins in mid ផល្គុន and ends in mid អាសាឍ (that is, roughly March through June)

វស្សាន (or វស្សានរដូវ) the rainy season, which begins in mid អាសាឍ and ends in mid កត្តិក (that is, roughly July through October).

These names are literary and used in speech far less than រដូវច្រូតកាត់ , ប្រាំង , ភ្លៀង.

Traditionally, the early autumn is a time when families get together, in part at least because of the Pchum Ben holiday.

SENTENCE NO. 4 A ទូកក្ទូងចេក is a small boat made of banana growth ring. Offerings to the ancestors, usually of food, are placed in it in the evening, and then, the following morning, the boat is floated off.

SENTENCE NO. 5 Note that គេ , normally third-person form, can be used as first person form. When so used, it has a slightly impersonal and generalizing connotation, somewhat like the British usage of 'one' as a first person form, e.g., 'one doesn't like to complain, but ....' គេ would not be used as first-person pronoun in a formal conversation.

SENTENCE NO. 7 The three kinds of pastry mentioned in this sentence are:

នំគម is made of sticky rice flour surrounding a filling made of sweet bean paste, wrapped in a piece of banana leaf and steamed.

នំអន្សម is made of sticky rice and coconut milk around a filling made of pork or pieces of banana, wrapped in banana leaf and steamed.

នំគាល is a kind of unleavered pound cake made of sticky rice and plain rice flour.

DRILLS

DRILL ONE: Response

គំរូ

ក ភ្ជុំ គ្នាយើងនាំកូនទៅណាទេ ?
(ទៅលេងជីដូនជីតា)

ខ ដល់ភ្ជុំ គ្នាយើងនាំកូនទៅលេងជីដូនជីតា ។

MODEL:

T: At Pchum Ben, do you plan to take your children anywhere?
(to visit their grandparents)

S: At Pchum Ben, we'll take our children to visit their grandparents.

ក ចូលឆ្នាំបារាំង លោកនាំគ្នាទៅណាដែរ ?
(ទៅសមុទ្រ)
ដល់ចូលឆ្នាំបារាំង ខ្ញុំនាំគ្នាទៅសមុទ្រ ។

ខ ចូលឆ្នាំខ្មែរ យើងនាំគ្នាធ្វើអី ?
(ដងទឹកស្រង់ព្រះពុទ្ធរូប)
ដល់ចូលឆ្នាំខ្មែរ យើងនាំគ្នាដងទឹកស្រង់ព្រះពុទ្ធរូប ។

គ បុណ្យ ១០០ ថ្ងៃ ធ្វើអីដែរ ?
(ធ្វើបង្សុកូលឲ្យគាត់)
ដល់បុណ្យ ១០០ ថ្ងៃ ធ្វើបង្សុកូលឲ្យគាត់ ។

ឃ ថ្ងៃក្រោយ យើងនាំគ្នាធ្វើអីឲ្យខ្មោចដែរ ?
(សង្ឃទានឲ្យខ្មោចឪពុក)
ដល់ថ្ងៃក្រោយ យើងនាំគ្នាធ្វើសង្ឃទានឲ្យខ្មោចឪពុក ។

ង លោកនិមន្តមកដល់ ត្រូវធ្វើយ៉ាងម៉េច ?
(និមន្តលោកចូល)
ដល់លោកនិមន្តមកដល់ ត្រូវនិមន្តលោកចូល ។

ច លោកនិមន្តទៅវត្តវិញ យើងត្រូវប្រគេនអីខ្លះ ?
(បច្ច័យខ្លះ)
ដល់លោកនិមន្តទៅវត្តវិញ យើងត្រូវប្រគេនបច្ច័យខ្លះ ។

DRILL TWO: Equivalence

គំរូ
ក ភ្ជុំបិនទៅវត្ត ប្រយ័ត្នដូនតាដាក់បណ្ដាសាសាងាប់ ។
ខ ភ្ជុំបិនទៅវត្ត ក្រែងដូនតាដាក់បណ្ដាសាសាងាប់ ។

MODEL:

T: If you don't go to the wat at Pchum Ben, be careful ancestors don't really curse you.

S: If you don't go to the wat at Pchum Ben, watch out ancestors don't really curse you.

ក លួចស៊ីចង្ហាន់លោក ប្រយ័ត្នជាតិក្រោយធ្លាក់នរក ។
លួចស៊ីចង្ហាន់លោក ក្រែងជាតិក្រោយធ្លាក់នរក ។

ខ យកទាំងអស់អញ្ចឹង ប្រយ័ត្នគេដឹង ។
យកទាំងអស់អញ្ចឹង ក្រែងគេដឹង ។

គ ដល់ភ្ជុំ នាំគ្នាមិនទៅលេងវត្ត ប្រយ័ត្នវ៉េបទឹង ។
ដល់ភ្ជុំ នាំគ្នាមិនទៅលេងវត្ត ក្រែងវ៉េបទឹង ។

ឃ យកបិណ្ឌឲ្យគាត់ផង ប្រយ័ត្នគាត់ជេរ ។
យកបិណ្ឌឲ្យគាត់ផង ក្រែងគាត់ជេរ ។

ង បើទៅលេងអញ្ចឹង ប្រយ័ត្នដល់ភ្ជុំមិនបានទៅណា ។
បើទៅលេងអញ្ចឹង ក្រែងដល់ភ្ជុំមិនបានទៅណា ។

ច សប្បាយក្លូវ ប្រយ័ត្នគេសើចក្រោយ ។
សប្បាយក្លូវ ក្រែងគេសើចក្រោយ ។

DRILL THREE: Transformation

គំរូ
ក ភ្ជុំ នៅវត្តខ្ញុំ មានមនុស្សច្រើនណាស់ ។
ខ ភ្ជុំម្ដងៗ នៅវត្តខ្ញុំ មានមនុស្សច្រើនណាស់ ។

MODEL:

T: At Pchum Ben there are many people at my wat.

S: Whenever it's Pchum Ben, there are many people at my wat.

ក ខ្ញុំនិយាយជាមួយលោកសង្ឃច្រើនតែខុស ។
ខ្ញុំនិយាយជាមួយលោកសង្ឃម្ដងៗច្រើនតែខុស ។

ខ ធ្វើចង្ហាន់ទៅវត្ត មិនដែលទុកឲ្យខ្ញុំទេ ។
ធ្វើចង្ហាន់ទៅវត្តម្ដងៗមិនដែលទុកឲ្យខ្ញុំទេ ។

គ លោកនិយាយ គ្មានអ្នកណាយល់ទេ ។

លោកនិយាយម្តងៗ គ្មានអ្នកណាយល់ទេ ។

ខ បញ្ជាក់ ចំណាំរាល់តែលើ ។

បញ្ជាក់ម្តងៗ ចំណាំរាល់តែលើ ។

គ ការកូនចៅ ចំណាយតែរៀបការរលីងទេ ។

ការកូនចៅម្តងៗ ចំណាយតែរៀបការរលីងទេ ។

ឃ ឡើងបណ្ដូល ចំបិនតែលបាងទំនេរទេ ។

ឡើងបណ្ដូលម្តងៗ ចំបិនតែលបាងទំនេរទេ ។

DRILL FOUR: Transformation

Note: The students are to complete the second clause using the cus given.

គំរូ

ក ធ្វើចង្ហាន់ប្រគេនលោក មិនដែលទុកខ្លះ ។
(លើកក្រោយបទតែ)

ខ បើធ្វើចង្ហាន់ប្រគេនលោកម្តងៗមិនដែលទុកខ្លះ លើកក្រោយបទតែ(លួចសិនហើយ) ។

MODEL:

T: When they make food for the monks, they never keep some (for us). (next time surely)

S: Whenever they make food for monks, they never keep some (for us), next time surely (I'll steal some).

ក យកចង្ហាន់ទៅវត្ត លួចតែស៊ី ។
(ជាតិក្រោយ)
បើយកចង្ហាន់ទៅវត្តម្តងៗ លួចតែស៊ី ជាតិក្រោយ ... ។

ខ យកអីទៅ មិនយកមកវិញ ។
(ជាប់បណ្ដាសា)
បើយកអីទៅម្តងៗ មិនយកមកវិញ ជាប់បណ្ដាសា ... ។

គ ភ្ជុំ មិនដែលទៅដើរទៅវត្ត ។
(ខ្មោចដូនតា)
បើភ្ជុំម្តងៗ មិនដែលទៅដើរទៅវត្ត ខ្មោចដូនតា ... ។

ឃ និយាយពីលោកសង្ឃ គិតតែពីរឿង ។
(ស្លាប់ទៅ)
បើនិយាយពីលោកសង្ឃម្តងៗ គិតតែពីរឿង ស្លាប់ទៅ ... ។

ង ការកូន អស់តែលុយរង់ ។
(កូនស្រីក្រោយ)
បើការកូនម្តងៗ អស់តែលុយរង់ កូនស្រីក្រោយ ... ។

ច ពន្យល់គេ គេមិនស្តាប់ ។
(ប្រហែល)
បើពន្យល់គេម្តងៗ គេមិនស្តាប់ប្រហែល ... ។

DRILL FIVE: Transformation

គំរូ

ក សប្បាយណាស់ ភ្ជុំមានមនុស្សច្រើន ។
(មានស្រីក្រមុំៗ)

ខ សប្បាយនោះ មិនមែនមកពីមានមនុស្សច្រើនទេ គឺមានស្រីក្រមុំៗនោះទេ ។

MODEL:

T: It's a lot of fun at Pchum Ben; there are lot's of people. (there are (lots of) girls)

S: It's a lot of fun not because there are a lot of people but because there are (lots of) girls.

ក ត្រូវបណ្ដាសាហើយ បើភ្ជុំមិនធ្វើចង្ហាន់ប្រគេនលោក ។
(មិនទៅវត្ត)
ត្រូវបណ្ដាសានេះ មិនមែនមកពីមិនធ្វើចង្ហាន់ប្រគេនលោកទេ គឺមិនទៅវត្តនោះទេ ។

ខ ចុះនរកហើយ បើនៅតែសម្លាប់សត្វ ។
(មិនជឿព្រះធម៌)
ចុះនរកនោះ មិនមែនមកពីសម្លាប់សត្វទេ គឺមិនជឿព្រះធម៌នោះទេ ។

គ ត្រូវប្រទេចផ្តាសាហើយ បើយកចង្ហាន់ទៅវត្តក្រោយរៀងគ្រង់ ។
(លួចស៊ី)

ត្រូវប្រទេចផ្ដាសានោះ មិនមែនមកពីយកចង្ហាន់ទៅវត្តក្រោយថ្ងៃត្រង់ទេ គឺលួចស៊ីនោះទេ ។

ឃ ទឹកមុខញញឹមតែម្ដង បានត្រូវឆ្នោត ។
(បានជួបកូនចៅ)
ទឹកមុខញញឹមនោះ មិនមែនមកពីត្រូវឆ្នោតទេ គឺបានជួបកូនចៅនោះទេ ។

ង យំខ្សឹកខ្សួលយ៉ាងខ្លាំង ព្រោះមិនបានជួបកូនចៅ ។
(គ្មានលុយទិញម្ហូប)
យំខ្សឹកខ្សួលនោះ មិនមែនមកពីមិនបានជួបកូនចៅទេ គឺគ្មានលុយទិញម្ហូបនោះទេ ។

ច តាមិនបានទទួលកុសល ព្រោះកូនចៅមិនបានធ្វើបុណ្យឲ្យ ។
(លោកសង្ឃមិនបញ្ជូនឲ្យ)
តាមិនបានទទួលកុសលនោះ មិនមែនមកពីមិនបានធ្វើបុណ្យឲ្យទេ គឺលោកសង្ឃមិនបញ្ជូនឲ្យនោះទេ ។

DRILL SIX: Transformation

គំរូ
ក សប្បាយនោះ មិនមែនមកពីមានមនុស្សច្រើនទេ គឺមានស្រីៗនោះទេ ។
ខ មានស្រីៗនោះទេ ដែលធ្វើឲ្យសប្បាយនោះ ។

MODEL:
T: It's a lot of fun not because there are a lot of people but because there are (lots of) girls.
S: It's because there are (lots of) girls that makes it fun.

ក ត្រូវបណ្ដាសានោះ មិនមែនមកពីមិនធ្វើចង្ហាន់ប្រគេនលោកទេ គឺមិនទៅវត្តនោះទេ ។
មិនទៅវត្តនោះទេ ដែលធ្វើឲ្យត្រូវបណ្ដាសានោះ ។

ខ ចុះនរកនោះ មិនមែនមកពីសម្លាប់សត្វទេ គឺមិនជឿព្រះពុទ្ធនោះទេ ។
មិនជឿព្រះពុទ្ធនោះទេ ដែលធ្វើឲ្យចុះនរកនោះ ។

គ ត្រូវប្រទេចផ្ដាសានោះ មិនមែនមកពីយកចង្ហាន់ទៅវត្តក្រោយថ្ងៃត្រង់ទេ គឺលួចស៊ីនោះទេ ។
លួចស៊ីនោះទេ ដែលធ្វើឲ្យត្រូវប្រទេចផ្ដាសានោះ ។

ឃ ទឹកមុខញញឹមនោះ មិនមែនមកពីត្រូវឆ្នោតទេ គឺបានជួបកូនចៅនោះទេ ។
បានជួបកូនចៅនោះទេ ដែលធ្វើឲ្យទឹកមុខញញឹមនោះ ។

ង យំខ្សឹកខ្សួលនោះ មិនមែនមកពីមិនបានជួបកូនចៅទេ គឺគ្មានលុយទិញម្ហូបនោះទេ ។
គ្មានលុយទិញម្ហូបនោះទេ ដែលធ្វើឲ្យយំខ្សឹកខ្សួលនោះ ។

ច តាមិនបានទទួលកុសលនោះ មិនមែនមកពីមិនបានធ្វើបុណ្យឲ្យទេ គឺលោកសង្ឃមិនបញ្ជូនឲ្យនោះទេ ។
លោកសង្ឃមិនបញ្ជូនឲ្យនោះទេ ដែលធ្វើឲ្យតាមិនបានទទួលកុសលនោះ ។

DRILL SEVEN: Transformation

គំរូ
ក នៅស្រុកខ្ញុំ គេភ្នាល់ទូកភ្នាល់គោសប្បាយណាស់ ។
ខ នៅស្រុកខ្ញុំ គេភ្នាល់ទូកភ្នាល់គោសប្បាយគេគ្មាន ។

MODEL:
T: Where I come from, there are boat and cattle races - it's lots of fun.
S: Where I come from, there are boat and cattle races - there's nothing like it.

ក ក្រមុំស្រុកចំការមួយៗស្អាតណាស់ ។

ក្រមុំស្រុកចំការមួយៗស្អាតរកគ្មាន ។

ខ ពិធី[illegible]ណាស់ ។

ពិធី[illegible]រកគ្មាន ។

គ កើត[illegible]ណាស់ ។

កើត[illegible]រកគ្មាន ។

ឃ លោកគ្រូស្រុកខ្ញុំកាចណាស់ ។

លោកគ្រូស្រុកខ្ញុំកាចរកគ្មាន ។

ង លោកសង្ឃស្រុក[illegible]ណាស់ ។

លោកសង្ឃស្រុក[illegible]រកគ្មាន ។

ច ដូនតា[illegible]ណាស់ ។

ដូនតា[illegible]រកគ្មាន ។

BEST COPY AVAILABLE

READING PASSAGE 2

ម្យ៉ាងទៀត យើងសូមសរសើរចំពោះគំនិតអ្នកប្រាជ្ញដែលប្រតិស្ឋជាបុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌនេះឡើង ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាតិខ្មែរពុទ្ធសាសនិក ព្រោះថាពិធីនេះសព្វថ្ងៃក្លាយទៅជាពិធីទំនៀមទម្លាប់ខានពុំបានឡើយ ត្រង់ខានពុំបាននេះហើយដែលត្រូវចាត់ទុកជាការណ៍សំខាន់ ។ ជនជាតិខ្មែរទាំងមូលក្នុងសាធារណរដ្ឋ មិនមែនសុទ្ធតែអ្នកនៅទំនេរ ហើយគិតតែពីធ្វើបុណ្យទេ មានអ្នកខ្លះរវល់រកទទួលទាន ខ្លាចក្ដីក្រវាតាមទាន់ ម្ល៉ោះហើយមិនសូវគិតគូរពីរឿងធ្វើបុណ្យអ្វីទេ តែដល់ភ្ជុំបិណ្ឌហើយ ទោះបីអ្នកនោះមានកិច្ចរវល់យ៉ាងណាក៏ត្រូវតែឆ្លៀតធ្វើចង្ហាន់យកទៅប្រគេនព្រះសង្ឃ ដោយហោចណាស់ក៏បានម្ដងដែរ ។ ត្រង់នេះទុកជាការណ៍សំខាន់សម្រាប់ពញាក់ស្មារតីនៃពុទ្ធបរិស័ទ ដែលជាប់រវល់ក្នុងកិច្ចការរកទទួលទាន ឲ្យភ្ញាក់រលឹកថាជារដូវបុណ្យហើយ។

តាមធម្មតាបុណ្យត្រូវតែធ្វើ កាលណាសទ្ធាចិត្តកើតឡើងហើយ មធ្យោបាយក៏មានព្រមផង នេះចំពោះតែអ្នកដែលពុំសូវមានជាប់រវល់ ព្រោះការធ្វើបុណ្យ ថ្ងៃណាក៏ចេះតែធ្វើបាន ហើយពេលណាក៏ចេះតែបញ្ជូនមគ្គផលឲ្យទៅបុព្វបេតបុគ្គលបានដូចគ្នា មិនចាំតែភ្ជុំបិណ្ឌទេ ។

ពាក្យថាភ្ជុំបិណ្ឌនេះបើគិតឲ្យម៉ត់ចត់ គួរហៅថាបុណ្យបិណ្ឌភ្ជុំវិញ ហេតុអ្វីក៏និយាយដូច្នេះ? ព្រោះថារាប់ពីថ្ងៃ ១ រោច ខែភទ្របទ ទៅទល់នឹងថ្ងៃ១៤រោច គេមិនទាន់ធ្វើបុណ្យភ្ជុំទេ គឺគេធ្វើបុណ្យដាក់បិណ្ឌ ក្នុង១ថ្ងៃគេពូតបាយដំណើប ១ ដុំដាក់ជាចំណាំ ២ ថ្ងៃដាក់ ២ ពំនូត រហូតដល់ថ្ងៃ ១៤ រោច គេត្រូវដាក់ ១៤ ពំនូត រួចនៅថ្ងៃ ១៥ រោចដែលជាថ្ងៃភ្ជុំនោះគេត្រូវដាក់ ១៥ ពំនូត ដូច្នេះហើយទើបនៅថ្ងៃ ១៥ រោច គេហៅថាថ្ងៃភ្ជុំបិណ្ឌ គឺជាថ្ងៃភ្ជុំដុំបាយដាក់រួម ១៥ ដុំនេះឯង ។ ដោយថ្ងៃនេះជាថ្ងៃបញ្ចប់ការដាក់បិណ្ឌ ទើបមនុស្សទាំងឡាយជាពុទ្ធបរិស័ទ ឥតហ៊ានខាន ត្រូវតែធ្វើចង្ហាន់ទៅវត្ត ព្រោះអស់ថ្ងៃដាក់បិណ្ឌទៀតហើយ ។ ដល់យូរៗមក ពាក្យថាថ្ងៃភ្ជុំនេះប្រែទៅជាថាថ្ងៃភ្ជុំមនុស្សទៅវិញ តែតាមការណ៍ពិត គឺជាថ្ងៃភ្ជុំបាយបិណ្ឌ ដែលគេបានដាក់មកអស់រយៈ ១៤ ថ្ងៃ ហើយនោះឯណោះទេ ។ ដូច្នេះហើយ ទើបយើងយល់គួរហៅថ្ងៃ ១៥ រោចខែភទ្របទនេះ ថាជាថ្ងៃបិណ្ឌភ្ជុំទៅវិញទើបសម ព្រោះថាគេ

ដាក់បិណ្ឌហើយ ទើបគេភ្ជុំបាយបិណ្ឌទាំងអស់នោះបញ្ចប់តែម្តង ។

ពីសម័យបុរាណ គេធ្វើបិណ្ឌមិនមែនធ្វើជាវេនដូចសព្វថ្ងៃនេះទេ គឺច្រើនតែយាយៗ តាៗ ដែលធ្វើការងារមិនសូវមាំមួន ក៏បបួលគ្នាទៅនៅឯសាលាវត្តដើម្បីដាក់បិណ្ឌ ឯគ្រឿងស្បៀងអាហារផងទាំងពួង គឺកូនចៅរៀបចំដឹកជញ្ជូនយកទៅទុកឲ្យសាលាជាស្រេច ហើយកូនចៅទាំងនោះគិតតែពីធ្វើការងាររៀងខ្លួនទៅ ខ្លះមានធនធានច្រើនក៏ទៅដាក់បិណ្ឌតាំងពីបិណ្ឌ១ ខ្លះមិនមានភោគទ្រព្យក៏ទៅដាក់បិណ្ឌ ចាប់ពីថ្ងៃ ៥ រោចក៏បាន ១០ រោចក៏មាន តាមកម្លាំងសទ្ធានិងធនធានដែលខ្លួនមាន ។ តែកាលណាដល់ថ្ងៃ ១៥ រោច នោះគ្រប់មនុស្សទាំងអស់ត្រូវតែឈប់ធ្វើការ ហើយនាំគ្នាធ្វើបាយសម្ល ធ្វើនំក្រៀម នំដាល នំអន្សម នំគម ។ល។ យកទៅប្រគេនព្រះសង្ឃ ព្រោះរដូវបិណ្ឌត្រូវបញ្ចប់នៅថ្ងៃនោះហើយ។ ដល់មកឥឡូវរឿងបុណ្យដាក់បិណ្ឌនេះ បានប្រែក្លាយមកជាដាក់វេនទៅវិញ គឺថាពុទ្ធបរិស័ទជើងវត្តត្រូវចែកគ្នាជា១៤ក្រុម រួចចាប់ឆ្នោតក្រុមណាត្រូវថ្ងៃណា ក៏នាំគ្នាធ្វើចង្ហាន់ប្រគេនព្រះសង្ឃនៅថ្ងៃនោះទៅ ចំណែកថ្ងៃ ១៥ រោច ឥតមានក្រុមទេ ព្រោះជាថ្ងៃភ្ជុំហើយ ។ នៅថ្ងៃភ្ជុំនេះ អ្នកណាក៏ត្រូវតែទៅវត្តខានពុំបានឡើយ ម្ល៉ោះហើយបានជាមិនចាំបាច់ឲ្យមានក្រុម ហើយនៅថ្ងៃភ្ជុំនេះបាយនិងម្ហូបមានច្រើនពន់ពេកណាស់ គឺថាបាយសល់ទាំងកញ្ជើៗ ។ កាលពីដើមថ្ងៃភ្ជុំហ្នឹង សុទ្ធតែឲ្យលោកនិមន្តបិណ្ឌបាតផង ម្ល៉ោះហើយដោយលោកសង្ឃមានចំនួនតិចជាងឧបាសកឧបាសិកា តោងតែចាត់រកកញ្ចេសម្រាប់យកបាយពីបាត្រលោកសង្ឃមកចាក់ ព្រោះមនុស្សរាប់ម៉ឺននាក់ ហើយព្រះសង្ឃមានចំនួនយ៉ាងច្រើនតែត្រឹម ៣០-៥០ អង្គប៉ុណ្ណោះ ។

បុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌឬបុណ្យបិណ្ឌភ្ជុំនេះ ដែលអ្នកប្រាជ្ញពីបុរាណបានប្រតិស្ឋបង្កើតឡើងនេះ មានប្រយោជន៍ច្រើនយ៉ាងណាស់ដែរ ព្រោះទី១ នាំឲ្យពុទ្ធបរិស័ទដែលរវល់ជាប់កិច្ចការ មានសតិសម្បជញ្ញៈនឹករលឹកដល់ឪពុកម្តាយ ជីដូនជីតា ញាតិកាទាំង ៧ សន្តាន ដែលចែកឋានទៅហើយ ពុំហ៊ានខានក៏នាំគ្នាធ្វើនំចំណីនិងចង្ហាន់យកទៅប្រគេនព្រះសង្ឃ ទី២នាំឲ្យពុទ្ធបរិស័ទដែលអាល័យតែជាប់ដៃក្នុងមុខរបរ បានមកជួបជុំគ្នាម្តងដើម្បីសួរសុខទុក្ខគ្នា ទី៣ នាំឲ្យពុទ្ធបរិស័ទដែលរវល់តែជាប់ដៃក្នុងមុខរបរ បានទទួលទានឆ្ងាញ់ បានស្លៀកពាក់ស្អាតបាត បាននំចំណីប្លែកៗទទួលទាន ទី៤ បើនៅតាមដងស្ទឹងទន្លេ នាំឲ្យពួកពុទ្ធបរិស័ទបាន

សប្បាយ និងអុំទូកងប្រណាំងគ្នា គឺជាកាលលោកឆាន់រួចស្រេចហើយ នៅពេលរសៀលប្រហែលជាម៉ោង ២ គេរមែងតែបង្កើតពិធីប្រណាំងទូកងជានិច្ចពុំសូវដែលខានឡើយ ដែលជាហេតុនាំឲ្យមានមនុស្សអ៊ូអរដ៏យ៉ាងអ៊ឹកធឹកក្រៃលែង ទាំងនាំឲ្យបានជួបក្រុមញាតិសន្តានដែលបែកទៅនៅរកស៊ីនៅភូមិឆ្ងាយៗ ពីគ្នា បានជួបជុំគ្នាជាថ្មី ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យចំណងមិត្តភាពកាន់តែមាំឡើងជាភិយ្យោភាព ។

បុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌ ឬបុណ្យបិណ្ឌភ្ជុំនេះ មានសភាពប្លែកពីបុណ្យចូលឆ្នាំ គឺជាបុណ្យបិណ្ឌភ្ជុំ គឺជាបុណ្យដែលកូនចៅត្រូវធ្វើដើម្បីឧទ្ទិសផលានិសង្ស ជូនចំពោះបុគ្គលទាំងឡាយ មានមាតាបិតាជាដើម ដែលចែកឋានទៅហើយនោះ ក្រែងលោមានញាតិណាភ្លាត់ខ្លួនទៅកើតជាប្រេត ឬអសុរកាយ កាលណាបានទទួលផលកុសលនេះហើយ នឹងត្រូវរំដោះចេញពីទីដ៏ទំនាបឡើងទៅកាន់ទីដ៏ខ្ពស់បាន ។ ដូច្នេះបុណ្យបិណ្ឌភ្ជុំជាបុណ្យដ៏ឧត្តមណាស់ ។ ព្រោះជាបុណ្យប្រកបដោយសីលធម៌ ប្រកបដោយមនុស្សធម៌ រកប្រទេសណាធ្វើដូចគ្មាន ។ ចំណែកបុណ្យចូលឆ្នាំ គឺជាបុណ្យសម្រាប់ចំរើនអាយុរបស់ខ្លួន គឺជាបុណ្យផ្ទាល់ខ្លួន ហើយនរណាចង់ធ្វើក៏ធ្វើទៅ នរណាមិនចង់ធ្វើក៏ហើទៅ ឥតមានសតិសម្បជញ្ញៈបន្ទោស ដូចជាបុណ្យបិណ្ឌភ្ជុំឡើយ ។

NOTES FOR READING PASSAGE 2

Line 22. At the end of the sentence, the word នេះឯង (or នោះឯង) indicates that what precedes it has already been introduced into the discourse. That is, នេះឯង in this case is something like English 'mentioned above,'

e.g., ...គឺថ្ងៃភ្ជុំដុំបាយជាគំរប់ ១៥ ដុំនេះឯង ។

...that is, it's the day of gathering the full 15 balls of rice (that we have already described).

Line 4[illegible]. You will find this passage easier to read if you insert a ។ (end-of-sentence marker)at the end of this line after ទៅ .

Line 75 In this line you learn the patterns:

verb + ក៏ + verb + ទៅ 'if yes, it's all right'

and មិន + verb + ក៏ហើទៅ 'if no, it's all right'

Both indicate some degree of dismissal or washing one's hands of the matter. The expression verb + ក៏ + verb + ទៅ is ordinarily used when

dismissing a positive action, e.g.,

បើគេធ្វើក៏ធ្វើទៅ។

If they do it, it's all right.

verb + is used when the action being dismissed is negated, e.g.,

បើគេមិនធ្វើក៏ហីទៅ។

If they don't do it, it's all right.

VOCABULARY

clause + ក៏ហីទៅ	too bad, to heck with it
* កញ្ជើ	a kind of basket
កញ្ជេរ	a large basket (sometimes used for collecting garbage)
កើតកាលសាលក្ដុម្ភ	prosperity, success
ក្រីក្រ	poverty
ខែដាច់	last day of the month (cf. ដាច់ខែ)
ខ្សឹកខ្សួល	to sob
គិតគូរ	to ponder
* គិម្ហ, គិម្ហរដូវ	summer, hot season (lunar calendar)
គួរតែ	should, it is right to
គំរប់ (< គ្រប់)	to complete
ដាប់	a lot, really
ចាប់ឆ្នោត	to draw lots
ឆ្នោត	a lot (in a lottery)
ចិញ្ចឹមជីវិត	to make a living
ចូលឆ្នាំបារាំង	European New Year (January 1)
ចូលវស្សា /coul vənsaa/	to enter the rainy season retreat (monk)
ចេញវស្សា	to leave the rainy season retreat (monk)
ចែកឋាន	to die (may include the period until rebirth)
ឋាន (= ស្ថាន)	place
ចំណាំ (< ចាំ)	to remember (after thinking about); reminder
* ជាភិយ្យោភាព	exceedingly, greatly
* ភិយ្យោភាព /phiʔyoophiap/	muchness
* ភិយ្យោ (H)	much, large quantity
ជាវេន	in turns
ជាស្រេច	to be completed; as completed
ជាប់ដៃ	to be busy with, concerned with (to the exclusion of other things)
* ញញឹមញញែម (ញញែម AC)	to smile
ជើង	near by
ដល់យូរៗមក	In the course of time (to the present)
ដាក់បណ្ដាសា	to put a curse on
ដាក់បិណ្ឌ	to take food to the wat as part of the observance of the ភ្ជុំបិណ្ឌ holiday
ដូនតា	ancestors
ដំណើប	refers to glutinous grain

ត្បិត		because
ឋាននរក	/thaan nərúʔ/	Hell
ឋានសួគ៌	/thaan suo/	Heaven
ល្ហើយ		stop there!, that's enough
តាមទាន់		to catch up with
តោកយ៉ាក		to be poverty-stricken
ត្រិះរិះ	(ត្រិះ RC)	to think up
ទិព្វ	/tɨp/	magic
*ទូកង		a long dragon-shaped boat
*ទូកដូនតា		a boat made of banana growth ring with offerings to one's ancestors put in in the evening and floated off the following morning
ទោះបី...ក៏		even though, although
ធនធាន	/thúnthian/ (ធាន AC)	property
ធី		form, shape, mark, brand, type, quality
នំក្រៀប		hard cakes
នំគម		a kind of sweet
នំធាល		a kind of sweet
បណ្តាសា	/pədahsaa/	curse
បណ្តែត		to cause to float, to permit to float, to float
បបួលគ្នា	+ verb	to ask each other to do together, to do as a group
បបួល		to invite, ask
បានស៊ីបានចុក	(L)	to get to eat
បិសាច		a kind of ghost, some forms of which suck blood, others make people ill, others live off corpses

*បុព្វបេតបុគ្គល	/boppəbeetəboʔkúl/	the dead
*បុព្វប្រេត	/boppəpraɛt/	the dead
ប្រកាន់យក		to establish, maintain
ប្រឌិត	/prɔdɨt/	to originate, think up, invent
ប្រទេច	/bantɨc/	to curse
ប្រសិន		if
ប្រេត	/praɛt/	a ghost, one who has died, slimy form of life that lives in muddy, dirty places; a creep
ប្រែក្លាយ		to change
ផលានិសង្ស		merit, benefit of merit that one has made, merit that comes from good deeds
ផ្តាសា	/phdahsaa/ (= បណ្តាសា)	curse
*ពញ្ញាក់ (< ភ្ញាក់)		to rouse, cause to wake up
*ពន់ពេក		exceedingly, a great deal, much
ពរ		good wishes, blessing; yes (like បាទ , used by a monk)
ពុទ្ធបរិស័ទ		Buddhist (including clergy)
* បរិស័ទ		crowd, meeting, people
ពូត		to form into balls in the hand; to squeeze out (water)
បំនូត (< ពូត)		a ball (of food, etc.) made in the hand
ព្រលប់		dusk
ព្រលឹម		early morning; early in the morning
ព្រះពុទ្ធដីកា		Buddha's utterance
ភោគទ្រព្យ	/phook trɔ́p/	property, resources
ភ្ជុំបិណ្ឌ	/phcum ben/	annual holiday in honor of one's ancestors

ភ្ជុំ (< ជុំ)		to gather, bring together; short for ភ្ជុំបិណ្ឌ Phcum Ben holiday
ជុំ		to gather (intrans (intrans.); a round (classifier for movement around something)
ភ្ញៀវ		guest
ភ្នាល់		to bet, wage
ភ្លាន់ខ្លួន		to be mistaken (intrans.); by accident
មគ្គផល	/meʔkaphɔl/	merit, benefit of good deeds; a way of referring to the fourfold path (leading to Nirvana)
* មគ្គ	/meʔkéʔ/	way, road, gate
ម៉ា		indicates contempt
មុខរបរ		occupation
មូលកូនមូលចៅ		the assembled descendants, family
ម៉ាំមួន (មួន AC)		firm
ម៉ាំ		definite, strong, firm
រកគ្មាន		there's no comparison, there's nothing like it
រកទទួលទាន		to earn a living (polite form of រកស៊ី)
រលឹក (= រឭក)		to miss, remember, feel nostalgic
រឭក	/rəlɨk/	to feel nostalgic, miss
រៀងៗខ្លួន		each one
វរៗ		if you don't watch out...
វសន្ត, វសន្តរដូវ	/vənsɔn/	rainy season (lunar calendar)
វិមាន		edifice, state building, monument
* សតិសម្បជញ្ញៈ	/səteʔsampaññəñéʔ/	awareness, mind
* សម្បជញ្ញៈ		awareness, mind
សទ្ធាចិត្ត		believing in merit, sin, and karma; generosity
សទ្ធា		belief, especially in merit, sin, and karma
សមហេតុសមផល		appropriate
សរសើរ		to praise, to congratulate
សាច់ញាតិ		relatives
សាមី		the very ..., the one concerned, onself
សុគតិភព	/sokəteʔphúp/	Heaven (literary)
* សុគតិ		good actions, just behavior (lit.)
* ភព		world; birth; progress (lit.)
សោយទុក្ខ		to have trouble, grief (ordinary style)
ស្មារតី, ស្មាត្តី	/smaarədɛy/	imagination, memory, conciousness
ស្អាតបាត (បាតAC)		clean, attractive, smart, well (dressed)
ហត់ (L)		tired, fatigued
*ហេមន្ត, ហេមន្តរដូវ	/heemɔn, heemɔntaʔ/	autumn, cool season (lunar calendar)
(ខ្សោយ)ហោចណាស់		at least
(យ៉ាង)ហោចណាស់		at least
*អដ្ឋកថាដីកាយោជនា	/attaʔkəthaadɛykaayoocənia/	name of a Buddhist scripture
* យោជនា		name of a Pali grammar (in Pali)
អនុមោទនា	/aʔnumootənia/	to be happy; happiness, to be happy for, to share happiness; happiness for, sharing of happiness (lit.)
អនុ (H)		under, lesser; along with; constant

* សោមនា	happiness (lit., rare)
អសុរកាយ	a ghost which walks at night, lives on unclean things, and haunts people
អសុរ	bad thoughts, evil person, enemy of the gods
អាក់អន់ចិត្ត	to feel bad, humiliated, have hurt feelings
* អាក់	to miss out, give up on
អាក់ចិត្ត	to feel bad and not want to meet someone
អន់ចិត្ត	to feel bad, have hurt feelings
អាណុង	that one (colloquial)
ឥតរង្គើ	emphatic negative: not ... in any way
រង្គើ	to shake, tremble
អ៊ីចឹង	thus, like that
* អ៊ឹកធឹក /ɨkəthɨk/	impressive and well attended (used of religious ceremonies)
ឧត្តម /udom/	high, exalted, good
ឧបាសក	layman
ឧបាសិកា	laywoman
អ៊ូអរ	crowded, filled with people
ឯងៗ	automatically, by one's self
ឲ្យ(សព្ទ)សាធុការ	to say សាធុ
សាធុការ	act of saying សាធុ
សាធុ	good, well-done!, bravo

APPLICATIONS

1. Fill in the blanks with the proper words provided.

១ យើងត្រូវតែទៅភ្ជុំនៅវត្ត, ... ខ្មោចនឹងតាមប្រទេចផ្តាសា។
(ប្រហែល ទទៗ ទំ)

២ នៅភូមិខ្ញុំ កាលណាមានបុណ្យទាន..., អ្នកភូមិនាំគ្នាដាក់ទានលើកចង្ហាន់ទៅវត្ត។
(ម្តងៗ ទទៗ ជានិច្ច)

៣ ...ថ្ងៃបញ្ចប់ភ្ជុំបិណ្ឌ ត្រូវរៀបចំខ្លួនឱ្យស្អាតបាតទៅវត្តហើយ។
(ឯ បើ ដល់)

៤ អារឿងហ្នឹងត្រូវកុំយកមកនិយាយ គេចង់ដឹងរឿងស្រីស្អី...ទេ។
(សោះ នោះ ម្តង)

៥ ទំប្រើអ្នកណាឱ្យយកចង្ហាន់ទៅ...លោកតាសង្ឃរាជ។
(និមន្ត ប្រគេន ជូន)

៦ ខ្ញុំថាឆ្នាំនេះមិនសូវមានមនុស្សមកភ្ជុំច្រើនទេ តែខ្ញុំមិន...ទេ។
(ថា ស្គាល់ ស្មាន)

៧ តើអ្នក...ហើយឬទេ? ចូរនាំគ្នាទៅដាក់បិណ្ឌម្តង។
(ចាប់ ចំណេរ ដល់)

៨ ត្រូវជូនទៅវត្តផង មិនមែនចាំតែទៅយកពីវត្តវិញ...ទេ។
(សោះ នោះ ហើយ)

៩ មួយឆ្នាំទៅទៀត ... ដូចជាក្នុងរឿងកសិណោះ នៅតែដដែល។
(ម្ដងៗ ម្ដង ទេ)

2. Define the following words, and use them in a sentence.

បុណ្យចំរើនអាយុ ដាក់បណ្ដាសា សមហេតុសមផល បញ្ចុះបញ្ចូល
ដាប់ទង ទីកបាន ស្គាល់ ប្រតិដ្ឋ ស្រាវជ្រាវ អាក់អន់ចិត្ត

3. Find the opposite of the following word.

យំ បន្ទោស ថ្មី ចំណេញ ឋានសួគ៌
បញ្ចូល ប្រទេចផ្ដាសា ឧបាសក បញ្ចប់ បុរាណ

4. Describe as well as you can the American and European traditions of belief in ghosts. If you are familiar with them, describe the ghosts that are believed in by the people in the ethnic group your family originally came from (e.g., Irish, Spanish, West African, Japanese, etc.)

5. What practises does your family (or its original ethnic group) have to honor the dead?

6. Questions for the teacher to ask.

១ ខ្ញុំតែងតែនឹកឆ្ងល់ឃើញថាថ្ងៃបុណ្យអាមេរិកាំងច្រើនធ្លាក់ទៅលើថ្ងៃច័ន្ទ ហេតុអ្វី?
២ នៅ ស.រ.អ មានបុណ្យជាតិនិងបុណ្យទំនៀមទម្លាប់ច្រើនទេ? អ្វីខ្លះ?
៣ នៅរដ្ឋនីមួយៗ តើអាមេរិកាំងនាំគ្នាគោរពបុណ្យជាតិឬបុណ្យទំនៀមទម្លាប់នៅថ្ងៃជាមួយគ្នាទេ?
៤ អាមេរិកាំងធ្វើបុណ្យថ្ងៃកំណើតប្រធានាធិបតីខ្លះ ដូចជាលោកវ៉ាស៊ីនតោន។ ចុះប្រធានាធិបតីឯទៀត គេធ្វើដែរទេ? ហេតុអ្វី?
៥ អាមេរិកាំងមានទំនៀមទម្លាប់ច្រើនទេ? អ្វីខ្លះ? ហេតុអ្វីបានជាគេធ្វើបុណ្យនោះ?
៦ បុណ្យណាខ្លះដែលគ្រួសារអាមេរិកាំងអញ្ជើញភ្ញៀវមកផ្ទះរបស់គេ?
៧ ការរៀបការ អាមេរិកាំងច្រើនធ្វើនៅថ្ងៃសៅរ៍ឬថ្ងៃអាទិត្យ នេះជាទំនៀមទម្លាប់មួយដែរឬ?
៨ បុណ្យណាខ្លះគេចងទង់ជាតិនៅតាមផ្ទះ?

ខាងក្រោមជាឈ្មោះបុណ្យខ្លះនៅ ស.រ.អ ៖ (សូមនិយាយពីប្រវត្តិ)

Christmas	Dec.	Labor Day	Sept.
Columbus Day	Oct.	Lincoln's Birthday	Feb.
Father's Day	Nov.	Memorial Day	May
Halloween day	Oct.	Mother's Day	May
Independence Day	July	New Year's Day	Jan.

Saint Patrick's Day	Mar.	Veteran's Day	Oct.
Thanskgiving Day	Nov.	Washington's Birthday	Feb.
Valentine's Day	Feb.		

7. Questions for the student to ask.
   - a. What is meant by ចូលវស្សា ? How is the life of a monk different during the rainy season from the rest of the year?
   - b. Is ចូលវស្សា marked by a special holiday? What about ចេញវស្សា?
   - c. Why are ghosts like អសុរកាយ and បិសាច billeved to be vicious? Is a បិសាច vicious?
   - d. Is it possible to be possessed by a ghost or other evil spirit? If so, what is normally done to end the possession?
   - e. Is it considered worse to be born as a lowly type of animal or as a ប្រេត, បិសាច, etc.?
   - f. If one is reborn as a vicious ghost, is there any way to make merit in this form so that one can be reborn in a nigher form? Or do ghosts die and achieve rebirth?
   - g. Is it believed that the living can curse others? Under what circumstances is such a curse effective?
   - h. Has your teacher ever seen a ghost? Does he or she know someone who has?
   - i. Is Pchum Ben celebrated the same way in the city and in the country?
   - j. Are there some portions of the Pchum Ben festival that are being given up?
   - k. Is Pchum Ben considered the most important holiday of the year? If not, what is?

BEST COPY AVAILABLE

LESSON FIFTEEN

RITES AND HOLIDAYS, ANCIENT AND MODERN

a. Is there any holiday on which people give each other gifts (like Christmas)?
b. Can one make offerings to the spirits in the presence of monks?
c. Do most Cambodians try to observe the five precepts? Do they usually succeed?

ពុទ្ធសាសនា និង សង្គមខ្មែរ

ឥទ្ធិពល ពុទ្ធសាសនា បានចាក់គ្រឹះយ៉ាងមាំ ក្នុងចិត្ត គំនិតខ្មែរ សង្គមខ្មែរ ទំនោរខ្មែរ មនោគមខ្មែរ តាំងពីយូរអង្វែងណាស់មកហើយ ។ មានវត្តអារាម ជាច្រើន ប្រកបទៅដោយវិហារ កុដិ សាលា ដ៏ល្អៗ ជាច្រើន ដែលពុទ្ធបរិស័ទ មានសទ្ធាជ្រះថ្លា បានកសាង ធ្វើជាសេនាសនៈ សំរាប់ព្រះសង្ឃគង់នៅ ដែលនិមន្តមកអំពីទិសទាំង ៤ និងជាទីសំរាប់ធ្វើបុណ្យឲ្យទាន សមាទាន រក្សាសីល ជាដើម ។ ប្រជាជនខ្មែរ ទាំងប្រុស ទាំងស្រី ភាគច្រើន តែងតែជាឧបាសក ឧបាសិកា អ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនា ធ្វើបុណ្យឲ្យទាន រក្សាសីល ៥ សីល ៨ សីល ១០ ធ្វើសមាធិកម្មដ្ឋាន ជាដើម ។ កាលសម័យមុនណា ក្មេងៗ កូនចៅ អ្នកស្រុក តែងបានចូលទៅសិក្សារៀនសូត្រ អក្សរសាស្ត្រ នព្វន្តសាស្ត្រ សិល្បៈ គុណធម៌ គុណជាតិ ជាដើម នៅក្នុងទីវត្តអារាម ដែលមានព្រះសង្ឃជាគ្រូបាធ្យាយ ។ អ្នកខ្លះ ក៏បានសុំផ្នួសបួសជាសាមណេរ ឬ ជាភិក្ខុ សិក្សា រៀនសូត្រ ធម៌អាថ៌ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ជាពិសេស ឥទ្ធិពលពុទ្ធសាសនា បានចូលស៊ុបសួន

ចាក់ឫសយ៉ាងមាំ ក្នុងសង្គមខ្មែរ ទំនោរខ្មែរ ព្រលឹងខ្មែរ មនោគមខ្មែរ តាំងតែពីព្រេងសតវត្សណាស់មកហើយ ដែលមានជាអាទិ៍ ក្នុង:

- ជំនឿ **Croyance**
- ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់ **Coutume · Mœurs**
- សិល្បៈ **Art**
- អក្សរសិល្ប៍ **Littérature**

ក – ជំនឿ Croyance

ឥទ្ធិពល ពុទ្ធសាសនា បានបណ្ដាល បង្កើតឲ្យមាន

- ជំនឿ បុណ្យ បាប ។
- ជំនឿ កម្ម ផល ។
- ជំនឿ សច្ចៈ សុចរិត យុត្តិធម៌ ។
- ជំនឿ ឋានសួគ៌ ឋាននរក ។ល។

ដែលបានជាកត្តាដ៏ធំមួយ ជួយរុញច្រានសង្គមខ្មែរ មនុស្សខ្មែរ ឲ្យមាន សីលធម៌ មនុស្សធម៌ ស្គាល់បុណ្យបាប ហើយខំប្រឹងធ្វើ ខំប្រឹងកសាងអំពើល្អ គ្រប់ៗគ្នា ។

Continued at Reading Passage 2

NOTES FOR READING PASSAGE 1

Line 1. The សាលា in a wat is a large meeting hall, often with open or latticed sides. In the country it often serves as the main meeting place for the village or town for secular as well as religious matters.

Line 10. A pious Buddhist may observe a number of prohibitions. Religious laymen observe five in particular (សីល៥):

1. refrain from killing

2. refrain from stealing
3. refrain from lying
4. refrain from adultery
5. refrain from consuming intoxicants

A person who wishes to live more religiously, especially on a ថ្ងៃសីល or other day of religious observance, may observe eight (សីល៨) adding to the above:

6. refrain from eating after noon
7. refrain from entertainments like plays or dancing
8. refrain from adorning oneself and using perfumed things

An even more pious person or a សាមណេរ(novice monk) will observe ten precepts(សីល១០), adding:

9. refrain from sleeping or sitting on a cushion, mattress, or raised place
10. refrain from dealing in any business transaction

A monk is expected to observe these ten plus another 217 precepts for a total of 227 precepts.

BEST COPY AVAILABLE

DIALOGUE

បុណ្យទាន

	អន្តិច + V. + អន្តិច + verb	to do often
១. សុខ	ស្រុកយើងចូលចិត្តធើបុណ្យណាស់ អន្តិចធើអន្តិចធើ។	In our country we like to have holidays often.
	មិនចេះអស់មិនចេះហើយ	endlessly
២. ស្រី	ហ៊ឹងហើយ ធើមិនចេះអស់ មិនចេះហើយទេ។ តែបុណ្យម្តងៗ សប្បាយណាស់។	That's right. We have them endlessly. But every holiday is quite a lot of fun.
	លុប	to eliminate
	ទំនៀម	custom
៣. សុខ	និយាយពីសប្បាយអញ្ចឹង កុំតែលុបបុណ្យទំនៀមខ្លះចោល កុំអីរឹតតែសប្បាយណាស់ទៅទៀត។	Speaking of fun, if they hadn't eliminated some of the traditional festivals, it would be even more fun.
	តាំងតុ	(see vocabulary)
	អុំទូក	(see vocabulary)
	ច្រត់	to lean on, to support oneself
	នង្គ័ល	plow
	ច្រត់នង្គ័ល	(see vocabulary)
៤. ស្រី	និយាយអញ្ចឹង ឥឡូវគេឈប់ធើបុណ្យតាំងតុ អុំទូក ច្រត់នង្គ័លអស់ហើយ។	Talking of that, they've stopped celebrating Tang Tok, Om Tuuk, and Chrot Nongkol.
	តាមត្រូវ	in fact, actually
	អ៊ូអរ	crowded
	មាត់ទន្លេ	edge of the river
	កកកុញ	many, crowded
៥. សុខ	ហ្នឹងហើយ ប៉ុន្តែតាមត្រូវ ត្រូវទុកបុណ្យអុំទូក ព្រោះអុំទូកម្តងៗ ភ្នំពេញមនុស្សអ៊ូអរកកកុញមាត់ទន្លេ សប្បាយណាស់។	Yes, but actually they should have kept Om Tuuk, because during the boat races in Phnom Penh the people crowd onto the edge of the river and have a great time.

		និយាយៗទៅ	in fact
		បុណ្យជាតិ	national holiday
៦	ស្រី	និយាយៗទៅ យើងធ្វើបុណ្យច្រើនមែន គឺតាំងពីបុណ្យជាតិរហូតដល់បុណ្យប្រចាំគ្រួសារ។	In fact, we really do have a lot of holidays, ranging from national holidays to family holidays.
		ម្លឹងៗ	thus, like that
		ជៀស	to avoid
		ថាឲ្យ	to scold, criticize
៧	សុខ	មែន ខ្លួនថែមខ្មែរក្រទៀត ហើយធ្វើទៅដល់ម្លឹងៗ ជៀសពីគេថាឲ្យមិនរួចទេ។	True, in addition, the Khmer are poor but still celebrate all those holidays. There's no way to avoid criticism for that.
៨	ស្រី	ថាអី? ថាក្រមកពីធ្វើនោះ? ទេ បើខ្មែរក្រ ក៏មិនមែនមកពីធ្វើបុណ្យច្រើនដូចពាក្យគេនិយាយថានោះទេ។	What criticism? Do they say we're poor because of that? No, if the Khmer are poor, it's not because of the many holidays the way they say.

DRILLS

DRILL ONE: Response

គំរូ

ក. ស្រុកយើងចូលចិត្តធ្វើបុណ្យណាស់។
(ហ្នឹងហើយ)

ខ. ហ្នឹងហើយ អត្តិចធ្វើអត្តិចធ្វើ។

MODEL:

T: In our country we like to have holidays very much.
(right)

S: Right. We have them often.

ក. យាយខ្ញុំនិមន្តលោកសឹងតែរាល់អាទិត្យ។
(មែន)
មែន អត្តិចនិមន្តអត្តិចនិមន្ត។

ខ. នៅស្រុកយើង យើងឧស្សាហ៍ឈប់បុណ្យណាស់។
(អញ្ចឹងមែនហើយ)
អញ្ចឹងមែនហើយ អត្តិចឈប់អត្តិចឈប់។

គ. លោកឧស្សាហ៍និមន្តទៅវត្តណាស់។
(សឹងរាល់ថ្ងៃ)
សឹងរាល់ថ្ងៃ អត្តិចនិមន្តអត្តិចនិមន្ត។

ឃ. ក្មេងភូមិហ្នឹងចូលចិត្តសូត្រធម៌ណាស់។
(ឯងក៏ឃើញដែរ)
ឯងក៏ឃើញដែរ អត្តិចសូត្រអត្តិចសូត្រ។

ង. តាទៅរាំវង់ចាស់ទៅហើយ។
(តាចូលចិត្តសប្បាយណាស់)
តាចូលចិត្តសប្បាយណាស់ អត្តិចរាំវង់អត្តិចរាំវង់។

ច ផ្ទះហ្នឹងឧស្សាហ៍និមន្តលោកឆាន់ណាស់ ។
(គេទៅវត្តមិនរួច   បានជា)
គេទៅវត្តមិនរួច   បានជាបន្តិចនិមន្ត
បន្តិចនិមន្ត ។

DRILL TWO: Response

គំរូ
ក. ស្រុកយើងចូលចិត្តធ្វើបុណ្យណាស់ ។
(ហ្នឹងហើយ - ទេ)
ខ. ហ្នឹងហើយ   ធ្វើមិនចេះអស់មិនចេះ
ហើយទេ ។

MODEL:

T: In our country we like to have holidays very much.
(right)

S: Right. We have them endlessly.

ក ផ្ទះនោះមានភ្ញៀវចេញចូលសឹងរាល់
ថ្ងៃ ។
(គេចូលចិត្តធ្វើបុណ្យ   បានជា - នោះ)
គេចូលចិត្តធ្វើបុណ្យ   បានជាមាន
មិនចេះអស់មិនចេះហើយនោះ ។

ខ ស្រុកយើងឈប់បុណ្យច្រើនណាស់ ។
(ខាតពេលណាស់ - អញ្ចឹង)
ខាតពេលណាស់   ឈប់មិនចេះអស់
មិនចេះហើយអញ្ចឹង ។

គ ជីដូនខ្ញុំចូលចិត្តទៅបុណ្យណាស់ ។
(ធម្មតាទេចាស់ៗ - ទេ)
ធម្មតាទេចាស់ៗទៅមិនចេះអស់មិន
ចេះហើយទេ ។

ឃ ជីតាខ្ញុំសូត្រធម៌រាល់ព្រឹកមុនគាត់
ធ្វើអ្វីៗឯទៀត ។
(ចាស់ណាដូចចាស់ណាទេ - អញ្ចឹង)
ចាស់ណាដូចចាស់ណាទេ   សូត្រមិន
ចេះអស់មិនចេះហើយអញ្ចឹង ។

ង គាត់ចូលចិត្តដាក់ទានណាស់ ។
(គាត់ - អញ្ចឹងបានជាគាត់មាន)
គាត់ដាក់មិនចេះអស់មិនចេះហើយ
អញ្ចឹងបានជាគាត់មាន ។

ច លោកសំអាតវត្តសឹងរាល់ថ្ងៃ ។
(លោក - អញ្ចឹងបានជាគេចូលចិត្ត)
លោកសំអាតមិនចេះអស់មិនចេះ
ហើយអញ្ចឹងបានជាគេចូលចិត្ត ។

DRILL THREE: Response

គំរូ
ក. បុណ្យម្តងៗសប្បាយណាស់ ។
(លុបបុណ្យទំនៀមខ្លះចោល)
ខ. កុំតែលុបបុណ្យទំនៀមខ្លះចោល   កុំអី
រឹតតែសប្បាយណាស់ទៅទៀត ។

MODEL:

T: Every celebration is a lot of fun.
(eliminate some traditional holidays)

S: If we hadn't eliminated some traditional holidays, it would be even more fun.

ក. ស្រុកយើង   គេធ្វើបុណ្យច្រើនណាស់ ។
(បានឯករាជ្យ)
កុំតែបានឯករាជ្យ   កុំអីរឹតតែច្រើន
ណាស់ទៅទៀត ។

ខ. លោកនិមន្តមកតិចណាស់ ។
(បានយាយទៅនិមន្ត)
កុំតែបានយាយទៅនិមន្ត   កុំអីរឹត
តែតិចណាស់ទៅទៀត ។

គ. បុណ្យនោះធំណាស់ ។
(បាសកជើងវត្តចាស់)
កុំតែបាសកជើងវត្តចាស់   កុំអីរឹតតែ
ធំណាស់ទៅទៀត ។

ឃ. មនុស្សចូលបុណ្យតិចណាស់ ។
(លោកគ្រូធំចូលមុនគេ)
កុំតែលោកគ្រូធំចូលមុនគេ   កុំអី
រឹតតែតិចណាស់ទៅទៀត ។

ង បុណ្យនោះមានមនុស្សកកកុញសម្បើម។
(មិនចំទូឈប់)
កុំតែមិនចំទូឈប់ កុំអីតែគេកកកុញសម្បើមទៅទៀត។

ច បង្ហាន់លោកមិនគ្រប់គ្រាន់ទេ។
(លោកតាជួយ)
កុំតែលោកតាជួយ កុំអីតែតែមិនគ្រប់គ្រាន់ទៅទៀត។

DRILL FOUR: Equivalence

គំរូ

ក គេលែងធ្វើបុណ្យអុំទូក ច្រត់នង្គ័លទៀតហើយ។

ខ គេឈប់ធ្វើបុណ្យអុំទូក ច្រត់នង្គ័លអស់ហើយ។

MODEL:

T: They've given up celebrating Om Tuuk and Chrot Nongkol.

S: They've stopped celebrating Om Tuuk and Chrot Nangkol.

ក ក្មេងភាគច្រើនលែងទៅនៅវត្តដូចមុនទៀតហើយ។
ក្មេងភាគច្រើនឈប់ទៅនៅវត្តដូចមុនអស់ហើយ។

ខ មនុស្សទូទៅលែងជឿថាមានស្ថានសួគ៌ទៀតហើយ។
មនុស្សទូទៅឈប់ជឿថាមានស្ថានសួគ៌អស់ហើយ។

គ ខ្មែរខ្លះលែងគោរពប្រពៃណីនិងទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរទៀតហើយ។
ខ្មែរខ្លះឈប់គោរពប្រពៃណីនិងទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរអស់ហើយ។

ឃ គេលែងបូជាសពដូចមុនទៀតហើយ។
គេឈប់បូជាសពដូចមុនអស់ហើយ។

ង គេលែងជឿកម្មផលដូចជំនាន់ដើមទៀតហើយ។
គេឈប់ជឿកម្មផលដូចជំនាន់ដើមអស់ហើយ។

ច យើងលែងមានសុចរិតយុត្តិធម៌ទៀតហើយ។
យើងឈប់មានសុចរិតយុត្តិធម៌អស់ហើយ។

DRILL FIVE: Response

គំរូ

ក ឥឡូវគេឈប់ធ្វើបុណ្យតាំងតុ អុំទូក ច្រត់នង្គ័លអស់ហើយ។
(ត្រូវ - ទុកបុណ្យអុំទូក)

ខ ហ្នឹងហើយ ប៉ុន្តែតាមត្រូវ ត្រូវទុកបុណ្យអុំទូក។

MODEL:

T: Now they've stopped celebrating Tang Tok, Om Tuuk and Chrot Nangkol. ((in) fact - keep Om Tuuk)

S: Right, but in fact they should keep Om Tuuk.

ក ឧបាសកឧបាសិកាមិនសូវទៅរក្សាសីលនៅវត្តទៀតទេ។
(យល់ - ទៅរក្សាសីលនៅវត្តយូរៗម្ដង)
ហ្នឹងហើយ ប៉ុន្តែតាមយល់ ត្រូវទៅរក្សាសីលនៅវត្តយូរៗម្ដង។

ខ លោកឱ្យច្បាប់គាត់ឈប់មួយខែឬ?
(ថា - ឱ្យឈប់តែមួយអាទិត្យបានត្រូវ)
ហ្នឹងហើយ ប៉ុន្តែតាមថា ត្រូវឱ្យឈប់តែមួយអាទិត្យបានត្រូវ។

គ គាត់ចង់បួសប៉ុន្មានឆ្នាំ?
(ឪពុកម្ដាយគាត់ចង់ - បួសរហូត)
ហ្នឹងហើយ ប៉ុន្តែតាមឪពុកម្ដាយគាត់ចង់ ត្រូវបួសរហូត។

ឃ នៅវត្តឈប់បង្រៀនកូនដំបង កូនចៅអស់ហើយ ។
(ក្រុងការ - ភុករបស់អស់ហ្នឹងខ្លះ)
ហ្នឹងហើយ ប៉ុន្តែតាមក្រុងការ ត្រូវភុករបស់អស់ហ្នឹងខ្លះ ។

ង បុណ្យហ្នឹង យើងបានឈប់ពីរថ្ងៃ មែនទេ ?
(ច្បាប់ - ឈប់តែមួយថ្ងៃទេ)
ហ្នឹងហើយ ប៉ុន្តែតាមច្បាប់ ត្រូវឈប់តែមួយថ្ងៃទេ ។

ច គេថាលោកនិមន្តទៅ ១០អង្គ មែនទេ ?
(ពិត - និមន្តទៅតែ៥អង្គទេ)
ហ្នឹងហើយ ប៉ុន្តែតាមពិត ត្រូវនិមន្តទៅតែ៥អង្គទេ ។

DRILL SIX: Transformation

គំរូ
ក យើងធ្វើបុណ្យច្រើនណាស់ ។
(បុណ្យជាតិ - បុណ្យប្រចាំគ្រួសារ)
ខ យើងធ្វើបុណ្យច្រើនមែន គឺតាំងពីបុណ្យជាតិរហូតដល់បុណ្យប្រចាំគ្រួសារ ។

MODEL:

T: We have a lot of holidays.
(national holidays - family holidays)

S: We do indeed have a lot of holidays, ranging from national holidays to family holidays.

ក ពុទ្ធសាសនាបានចាក់គ្រឹះមាំណាស់ ។
(សម័យអង្គរវត្ត - សព្វថ្ងៃនេះ)
ពុទ្ធសាសនាបានចាក់គ្រឹះមាំមែន គឺតាំងពីសម័យអង្គរវត្តរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។

ខ ឥទ្ធិពលនេះមានយូរអង្វែងមកហើយ ។
(កើតស្រុកខ្មែរ - ឥឡូវ)
ឥទ្ធិពលនេះមានយូរអង្វែងមកមែន គឺតាំងពីកើតស្រុកខ្មែររហូតដល់ឥឡូវ ។

គ គាត់កាន់បុណ្យបានយូរអង្វែងមកហើយ ។
(ម្ដាយគាត់ស្លាប់ - គាត់ស្លាប់)
គាត់កាន់បុណ្យបានយូរអង្វែងមកមែន គឺតាំងពីម្ដាយគាត់ស្លាប់រហូតដល់គាត់ស្លាប់ ។

ឃ លោកគង់នៅវត្តហ្នឹងច្រើនឆ្នាំហើយ ។
(បួស - សឹក)
លោកគង់នៅវត្តហ្នឹងច្រើនឆ្នាំមែន គឺតាំងពីលោកបួសរហូតដល់លោកសឹក ។

ង មនោគមនេះចូលស៊ីបហើយ ។
(សតវត្សទី១ - ទី១៥)
មនោគមនេះចូលស៊ីបមែន គឺតាំងពីសតវត្សទី១រហូតដល់ទី១៥ ។

ច គាត់រក្សាសីលជាប់ច្រើនឆ្នាំហើយ ។
(គាត់ឈឺខ្លាំងនោះ - ថ្ងៃនេះ)
គាត់រក្សាសីលជាប់ច្រើនឆ្នាំមែន គឺតាំងពីគាត់ឈឺខ្លាំងនោះរហូតដល់ថ្ងៃនេះ ។

READING PASSAGE 2

ប្រពៃណី ទំនៀមទម្លាប់

មានប្រពៃណី និងទំនៀមទម្លាប់ ជាច្រើន ស្ទើរតែគ្រប់តែកកើតពីនៃ វប្បធម៌ អរិយធម៌ សុទ្ធតែមានទំនាក់ទំនង នឹងពុទ្ធសាសនា ដូចជា :

- ពិធីចំរើនជន្មាយុ (ចំរើនអាយុ)
- ពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍
- ពិធីបូជាសព ហែសព
- ពិធីកោរជុក ។
- ពិធី អភិសេក ព្រះពុទ្ធរូប ។

និងមានប្រពៃណីខ្លះទៀត ជាបែបពុទ្ធសាសនាសុទ្ធៗ ដូចជា :

- ពិធីចូលវស្សា
- ពិធីចេញវស្សា
- ពិធីបុណ្យកឋិន
- ពិធីបុណ្យផ្កា
- ពិធីភ្ជុំបិណ្ឌ .
- ពិធីបុណ្យបច្ច័យ ៤
- ពិធីបុណ្យនាគ មហាបង្សុកូល
- ពិធីបុណ្យ ទេសនាមហាជាតក ។ល។

ប៉ុន្តែ ដោយហេតុថា ខ្មែរបានទទួលឥទ្ធិពលសាសនាព្រាហ្មណ៍ផង ពុទ្ធសាសនាផង ទើបហើយក្នុងប្រពៃណី

ទំនៀមទម្លាប់ខ្មែរ ក៏មានលាយចម្រុះ ដោយធាតុទាំងពីរ ព្រាហ្មណ៍និយម ពុទ្ធនិយម ជាមួយនឹងខ្មែរនិយម ។

ហេតុនេះ ពិធីបុណ្យទានផ្សេងៗ ដែលជាប្រពៃណី ច្រើនតែមានធាតុទាំង ៣ លាយគ្នាដូចជា:

- ពិធីបុណ្យចំរើនបរិត្ត : គេនិមន្តព្រះសង្ឃចំរើនបរិត្ត ផង ធ្វើស្វាធ៌ បាយសី ឬ ស្វាធ៌ជូន ផង តាមបែបបុរាណ ។

VOCABULARY

កត្តា	/kattaa/	factor
កឋិន		an annual festival to donate to the wat toward the end of the three month rainy season retreat of the monks
កោរជុក		to shave the tuft of hair that a male child wears until about age seven
ជុក		a long tuft of hair that a male child wears until age seven
ខាតពេល		to waste time
* គិលានភេសជ្ជ		medicine, drugs (liquid)
គុណដាវ		the art of sword-fighting
ដាវ		sword
គុណដំបង		the art of fighting with staves or cudgels
ដំបង		a stick, staff (weapon), cudgel
គ្រោះ		danger
ចម្រុះ		to mix, to be mixed
តាំងគ្រឹះ		to become established, to form firm foundation
គ្រឹះ		house, foundation, pillar
តាំងឫស		to put down roots, to root
ឫស		root
ចំរើនបរិត្ត		to chant a blessing to avert danger
ច្រត់នង្គ័ល		a ceremony formerly performed by the king on the 4th day of the waning moon of Pisak (early May) to assure fertility of crops
ច្រត់		to lean on, support oneself, a walking stick
នង្គ័ល	/núŋkol/	a plow
ឆាក		to recite a blessing over the remains of the dead, which are tied up with raw cotton or cloth
ជៀស		to avoid
ជ្រះ		clean, scoured
ឈប់បុណ្យ		to get off work for a holiday

តាំងតុ	to exhibit, set up; name of a holiday celebrated on the king's birthday for which each province set up an exhibition in the palace
ថាឲ្យ	to blame, pick on, scold, criticize
ទំនោរ	tendency, inclination
ទោរ	to bend, soft, flexible
ធាតុ /thiat/	element, temperament
បច្ច័យ៤(=ចតុបច្ច័យ)	the four necessities for a monk (ចីវរ clothing, បិណ្ឌបាត food, សេនាសនៈ housing, គិលានភេសជ្ជៈ medicine
បច្ច័យ	money (monk)
បន្តិច + verb + បន្តិច + verb	to do often
បាយសី	a tiered ceremonial ornament made of banana tree components
បាសក(=ឧបាសក)	layman (spoken)
បុណ្យជាតិ	national holiday
បុណ្យទាន(=បុណ្យ)	alms-giving, merit making
បុណ្យផ្កា	a ceremony of giving gifts to monks
បូជាសព	to cremate a corpse
ប្រហែលៗគ្នា	alike, similar
ព្រលឹង	soul
មនោគម	ideology
* មនោ	mind, spirit, feelings (lit.)
មហាជាតក៍ /məhaaciadɔʔ/	name of a Buddhist scripture telling the story of Preh Vehsandor, a favorate story of Khmer Buddhists
មិនចេះអស់មិនចេះហើយ	endlessly
ម្លឹងៗ	thus, like that
វ៉ាកង់	to take a vacation (French: vacances)
សន្និដ្ឋាន	to guess
សមាទាន /saʔmaatian/	to express submission, to accept
សមាធិកម្មដ្ឋាន	worship
សមាធិ	devotion, self possession
កម្មដ្ឋាន /kammathaan/	prayer
សីលធម៌ /sələthóa/	manners and behavior that lead one to do good and avoid doing bad, precepts of rightousness, holiness and virtue (of people)
* សុន្ទរទាន /sontian/	a good, welcome gift
* សុន្ទរ /sontéʔréʔ, sontoó/	good, melodic, lovable, attractive, pleasing
ស៊ីបស្សន (ស្សន AC)	to infiltrate, be saturated
* សេនាសនៈ	a place to sleep and sit (often clerical)
សែនព្រេន	to sacrifice to spirits
សែន	to sacrifice to spirits, to give a bribe (to spirits)
* ព្រេន (H)	to make small offerings to spirits
* ស្មាទាន	see សមាទាន
ស្រោចទឹកសំរោះគ្រោះ	a ceremony in which monks sprinkle with water and chant to avert foreseen danger or bad luck
គ្រោះ	danger
ស្លាធ៌	a ceremonial ornament made with a banana tree trunk base
ស្លាធ៌ដូង	a ceremonial ornament made with a coconut base

ហែសព	/haɛ sɔp/ to have a funeral procession	ឯករាជ្យ	independent
ហែ	to accompany in a procession	ឱ្យច្បាប់	to give permission
អភិសេក	/aʔphiseek/ a ceremony honoring a new Buddha image	អុំទូក	to row boats, name of a holiday in honor of the beginning of the flood season

APPLICATIONS

1. Find the word(s) that fit(s) each of the following definitions.

example: ការធ្វើស្រែចំការ

answer : កសិកម្ម

១. កម្លាំងនៃអំណាចអ្វីមួយឬមនុស្ស ។
២. ពួកឬក្រុមមួយនៃជាតិមួយដែលប្រកបការរស់នៅដូចគ្នា ។
៣. ដុះជាប់នៅនឹងអ្វីមួយ ។
៤. អ្នកកាន់សាសនាព្រះពុទ្ធទាំងព្រះសង្ឃទាំងគ្រហស្ថ ។
៥. ផលល្អដែលយើងបានទទួលក្រោយពេលយើងបានធ្វើអ្វីមួយ ។
៦. ផលអាក្រក់ដែលផ្តល់ក្រោយធ្វើអំពើអ្វីមួយ ។
៧. ចាស់ពីដើមយូរណាស់មកហើយ ។
៨. ការផ្សាយឬធ្វើឱ្យមានធម៌ ។
៩. លោកសង្ឃមានពុទ្ធដីកា ពន្យល់ពុទ្ធសាសនាពុទ្ធាសិការនៅពេលបុណ្យមួយ ។
១០. សិល្បៈម្យ៉ាងដែលប្រើដំបង ។

2. Correct the following sentences by adding the porper words.

១. គាត់ចូលចិត្តទៅកន្លែងហ្នឹងណាស់ អត្ថិចទៅទៅ ។
២. គាត់រក្សាសីលមិនចេះអស់[illegible]ចេះទេ ។
៣. កុំតែមិនដាក់បាត្រលោក បានឡើងស្ថានសួគ៌ហើយ ។
៤. យើងពិតតែមានកម្មណាស់ទៅ ។
៥. ស្រុកយើងឥឡូវនេះសប្បាយទៀត ។
៦. ខ្មែរយើងចូលធ្វើបុណ្យច្រើនណាស់ បុណ្យប្រចាំគ្រួសារ បុណ្យតាមទំនៀមទម្លាប់
និងបុណ្យច្រើនទៀត ។
៧. យាយខ្ញុំសុំសីលតាំងពីខ្ញុំកើត គាត់ស្លាប់ ។
៨. ប្រជាជនខ្មែរទាំងប្រុសស្រីចូលចិត្តធ្វើបុណ្យណាស់ ។
៩. អ្នកពុទ្ធសាសនាជឿបុណ្យជឿបាបណាស់ ។
១០. ហេតុនេះរឿងផ្សេងៗដែលកើតរឿងយើង យើងត្រូវតែដឹង ។

3. Find the synonyms of the following words.

ឥទ្ធិពល ចាក់គ្រឹះ ពុទ្ធបរិស័ទ សក្ការៈបូជា គង់
និមន្ត ស្ថាន សព និយម ម្ល៉ោះហើយ
ដោយហេតុថា

4. Have the student discuss the following situations.

១ បុណ្យជាតិរបស់គេ (សិស្ស) ។
២ បុណ្យទំនៀមទម្លាប់របស់គេ (សិស្ស) ។
៣ បុណ្យសាសនារបស់គេ (សិស្ស) ។

5. Questions for the teacher to ask.

១. ពេលបុណ្យធំៗ លោកធ្វើអី? មនុស្សទូទៅចូលចិត្តធ្វើអី?
២ ជាតិលោកប៉ុន្មានភាគរយជឿថាមានស្ថានសួគ៌និងស្ថាននរក? ហេតុអី?
៣ ហេតុអីបានជាមានបុណ្យ? ដើមកំណើតនៃបុណ្យ?
៤ តើលោកជឿថាមានស្ថានសួគ៌ទេ? ហេតុអី?
៥. សព្វថ្ងៃគេធ្វើបុណ្យនៅឯណា?
៦ កាលណាមានបុណ្យសព គេធ្វើយ៉ាងម៉េចខ្លះ?
៧ មានពេលណាដែលគេធ្វើបុណ្យនៅផ្ទះទេ?
៨ ដើម្បីឲ្យបានបុណ្យកុសលដល់ពុកម្ដាយដែលស្លាប់ តើគេធ្វើបុណ្យអីខ្លះ?
៩ ដើម្បីឡើងស្ថានសួគ៌ ក្នុងសាសនាលោក គេធ្វើអីខ្លះ?
១០ គេសប្បាយនៅពេលបុណ្យ តើស្រុកលោក គេសប្បាយយ៉ាងម៉េចខ្លះ?

6. Questions for the student to ask.

a. Are there any holidays that the past several lessons have neglected to describe or mention? What are they?
b. Why are អុំទូក, ច្រត់នង្គ័ល, etc. no longer celebrated?
c. Is there any holiday on which people give each other gifts (like Christmas)?
d. On what occasions are the បាយសី, ស្លាធម៌, and ស្លាធម៌ខ្ទង់, used? What is their significance?
e. Can one make offerings to the spirits in the presence of monks?
f. Does religion enter into family celebrations like births, deaths, weddings etc.? How?
g. Are there coming-of-age rites? What are they like?
h. Do most Cambodians try to observe the five precepts (សីល៥)? Do they usually succeed?
i. Under what circumstances would one observe eight or ten precepts?
j. What are some of the additional 217 precepts that monks must follow?
k. Does following the five precepts make merit for one?

ANSWERS TO THE APPLICATION EXERCISES

LESSON ONE

2. ១ កុមារដ្ឋាន ២ បួន ៣ មធ្យមសិក្សា ៤ យក
៥ ឡើង ៦ មធ្យមសិក្សា ៧ ជាប់បាក់ទី២ ៨ ចុងឆ្នាំថ្នាក់ទី៣
៩ ទើប ១០ បាន

6. ១ ដែរ ២ យក ៣ ម្ដង ៤ ឲ្យ - ហើយ
៥ (ទើប) - ឡើយ ៦ តទេ ៧ ដិល - ទៅ ៨ ម្យ៉ាង
៩ ឲ្យ ១០ ឲ្យ

LESSON TWO

3. ១ ក៏ដោយ ២ ក៏ ៣ សោះ - ដែរ ៤ ឲ្យ - កុំឲ្យ
៥ ឲ្យ ៦ ឲ្យ ៧ ឲ្យ ៨ ស្រាប់
៩ ក៏ ១០ ជា

7. ១ ឲ្យ ២ នៅ ៣ ឲ្យ ៤ ដែរ
៥ ឲ្យ ៦ ហើយ ៧ ឯ ៨ តាម
៩ ទើប ១០ ក៏ដោយ

LESSON THREE

2. ១ ផលិតផល ២ ប្រភេទ ៣ ផ្លូវជាតិ ៤ ផែ - កំពង់ផែ
៥ អាកាសយាន ៦ អាជីវកម្ម ៧ សិក្ខណា ៨ ក្លាសាន
៩ ទំនិញ ១០ ចលនា

3. ១ ដើម្បី ២ ប្រភេទ ៣ បានជា ៤ ទៅ
៥ ផង - ផង ៦ មក ៧ មក ៨ ក៏
៩ ម្ដង ១០ ផង ម្ដងដែរ

LESSON FOUR

2. ១ អំពិល ២ រសេះរសោះ; អន្ទះអន្ទែង ៣ សាច់ដុំ ៤ វេទនា
៥ អាសន្នរោគ ៦ ត្រាបាសរោគ ៧ ដេកពេទ្យ ៨ គ្រូ
៩ ខ្មោចកាច ១០ ទៀបអន្សា

5. ១ ថា ២ ឲ្យ ៣ ឲ្យ - ផង ៤ ជាតិ
៥ ថា ៦ ទើប ៧ ទៀត ៨ ទៀត
៩ ប៉ុណ្ណឹង ១០ ផង

LESSON FIVE

1. ១ ផ្ដល់កំណើត ២ រយៈពេល ៣ សម្រាលកូន ៤ ការពិបាក
៥ ផ្ចិតតាំ, ផ្ចិតក្បាល ៦ ជំនាញ ៧ ជីកជ័រស្មើម ៨ ផុតក្បាល
៩ ហ៊ាន, ក្លាហាន ១០ ទិះកក ១១ ស្លាប់, ងាប់ ១២ មានផ្ទៃពោះ

3. ១ ទឹក ២ ឱ្យ ៣ ទឹក ៤ តាំង
៥ មាន ៦ អស់ ៧ ឱ្យ ៨ ឱ្យ
៩ ឱ្យ ១០ នាំ

LESSON SIX

1. ១ កំសត់ ២ ហ៊ុតចក់ ៣ ជំពាក់ ៤ មេបា
៥ អកតញ្ញូ ៦ ដាច់ចិត្ត ៧ កម្មករ ៨ អង្វរ
៩ អភ័យទោស ១០ ទំនួក

2. ១ ទេ ២ មិនបាន ៣ មី ៤ ទេច
៥ ឱ្យ ៦ ឱ្យ ៧ ការ ៨ ក៏
៩ នាក់ ១០ ទើ ១១ បើក

LESSON SEVEN

1. ១ សន្ទុក(រលឹង) ២ ស្ដាប់ ៣ បំពេញចិត្ត ៤ ពេញចិត្ត
៥ ហើយ ៦ ញូញើក ៧ ស្អាប ៨ ស្ទាក
៩ អន្តាយ ១០ សុភាព

2. ១ ឱ្យ ២ នឹង ៣ ឱ្យ ៤ ឱ្យ
៥ ថា ៦. នឹង ៧ ថា ៨. ណាយ
៩ តាម ១០ ឱ្យ

LESSON EIGHT

1. ១ ក៏ ២ សម្បូរទឹក ៣ សុទ្ធទឹក ៤ ទាំងអស់
៥ ទើប ៦ ក៏ដូច ៧ ក៏មាន ៨. កុំថាតែ
៩ ប៉ុន ១០ ពោះជា

LESSON NINE

1. ១ ទន្ទឹងថ្មី ២. មុខថាជា ៣ សារ ៤ ទេសភ
៥ បង់ពែក - ក៏ ៦ ស្លៀក ៧ ពោះ - ក៏ ៨ តាំង
៩ ក៏ ១០ ក៏

4. ១ ណា - ទឹក ២. កុំ ៣ គ្នា ៤ គ្នា
៥. តាំង ៦. បាន - ក៏ ៧. អស់ ៨ មន្ទុល

៩ សន្ត ១០ ដល់

LESSON TEN

1. ១ សំបូរ ២ ការសើបឡើយ ៣ ក្រោយមក ៤ សំដៅទៅ
៥ ទស្សកាល ៦ ក្រុមក្រា ៧ សាសនាព្រាហ្មណ៍ ៨ ទំដោះ, ដោះ
៩ និម ១០ ករស(ស៊ីប) ១១ (ចុះ) ចំណោះ

2. ១ តើ ២ ដោយ - ទៅ ៣ ក្នុង ៤ នៅ
៥ ក៏ - ជា ៦ ឲ្យ, មក, ទៅ ៧ ជាមួយ, និង ៨ ជា
៩ ជា ១០ មក

LESSON ELEVEN

1. ១ ស្ទូក ២ ពុទ្ធដីកា ៣ ចានស្រាក់ ៤ ចង្ហាន់
៥ សួគ ៦ នរក ៧ ស្បង់ចីវរ ៨ ចាប់ជាតិ

2. ១ ឲ្យ ២ ជា ៣ នេះ ៤ ហ្នឹង - ជា
៥ សន្ត ៦ ម្ល៉េះ ៧ នូវ ៨ ចា

LESSON TWELVE

1. ១ ភស្តុតាង ២ កម្ម, ចាប, ទៀង ៣ មរណា ៤ មគ្គទេស, ក្បួន
៥ សោមនស្សឬទោមនស្ស ៦ យថាកម្ម, តាមតា ៧ បួស
៨ ឆាន់ ៩ សឹក

2. ១ ចាប់, ក្រប់ ២ ទទ ៣ ឲ្យ ៤ ដែល
៥ ដោយ ៦ ឲ្យ ៧ មួយៗ ៨ ឲ្យ
៩ ឲ្យ ១០ វិញ

LESSON THIRTEEN

3. ១ ភេសជ្ជៈ ២. តាក់តែង ៣ ស្លាក ៤ [illegible] ៥. ហោរ
៦ ដង្រិក ៧ លោកព្រះសង្ឃរាជ ៨ អាចារ្យ ៩. កំសាន្ត
១០ ចំណី ១១ ស្លូង ១២ ទស្សង ១៣ ជញ្ជូន

LESSON FOURTEEN

1. ១. ទទៗ ២ ម្ដងៗ ៣ ដល់ ៤ នោះ
៥ ប្រគេន ៦ ផ្លាស់ ៧ ជាប់ ៨ នោះ
៩. ម្ដង

LESSON FIFTEEN

1. ១ ឥទ្ធិពល ២ សង្គម ៣ ចាក់គ្រឹះ ៤ ពុទ្ធបរិស័ទ
៥ បុណ្យ ៦ កម្ម, បាប ៧ បុរាណ ៨ វប្បធម៌
៩ ទេសនា ១០ កុនសំបង

2. ១ សាទិប ២ ហើយ ៣ កុំអី ៤ ទៀត
៥ ហើយ ៦ បិត្ត - គឺ ៧ ដល់, ទៀតដល់ ៨ ទាំង
៩ កាន់ ១០ ជា

BEST COPY AVAILABLE

សទ្ទានុក្រម

ខ្មែរ-អង់គ្លេស

CAMBODIAN-ENGLISH GLOSSARY

INTRODUCTION

This glossary contains approximately 3500 entries introduced in the 60 lessons of *Contemporary Cambodian: Introduction*, and in the fifteen lessons of the *Social Institutions* module.

Entries for words whose pronunciation is not predictable from the Cambodian orthography include romanization.

Abbreviations and Signs Used in This Glossary

v.	verb
n.	noun
adj.	adjective
adv.	adverb
esp.	especially
fig.	figuratively
intrans.	intransitive
lit.	literary
mil.	military
trans.	transitive
B.	Introduction
S	Social Institutions
R	reading passage
L	listening passage
AC	alliterating compound (of compound)
CC	component of compound with no independent meaning
RC	rhyming component (of compound)
(H)	bound form occurring only as part of a word
(= ...)	can also be written as ..., equivalent to ...
(< ...)	is a derivation of ...
... (...)	the word in the parentheses is optional
1, 2, 3, ...	the number found after B or S refers to the lesson number in that module, e.g., S4 is lesson 4 in the *Social Institutions*; B33R is lesson 33 in the *Introduction* (reading passage)

ក

ក	S13	to build, add; to form
កសាង	S8	to build
ក	B23L	collar
ក	B19	the neck
កក	B19	neck
ក៏	B17	so, then
ក៏ ដែរ	B28L	any ...
ក៏ដោយ ក៏ដោយ	B47R	whether ... or...
ក៏បាន	B20	is O.K., will do
ក៏មាន	B55R	even, it (sometimes) happens that ...
ក៏ម្យ៉ាងដែរ		that's one way
ក៏ហើយទៅ		too bad
កកកុញ	S4	many, a lot
កក់ក្ដៅ	S12	fervent
កក្កដា	/kaˀkədaa/ B30	July
កង	B49	unit (military)
កងទ័ព	B49	troops, armed forces
កងទ័ពពិសេស	B49	special forces
កងទ័ពព្រៃ	B49	guerrilla forces
កងពលតូច	B49	brigade
កងពលធំ	B49	division (mil.)
កងយកការសម្ងាត់	B49	reconnaissance platoon, intelligence company
កងវរសេនាតូច	B49	battalion
កងវរសេនាធំ	B49	regiment
កងវិស្វករ	B49	engineer corps
កងអនុសេនាតូច	B49	platoon
កងអនុសេនាធំ	B49	company
កង់	B13	bicycle
កង់	B13	wheel
កង់(ឡាន)	B14	tire, wheel
កង់តុង	S10	Canton
កញ្ចប់	B34	pack, bag (grocery)
កញ្ចែ	B60	a whistle
កញ្ឆា	B36L	marijuana
កញ្ជេរ	S14	a large basket (sometimes used for collecting garbage)
កញ្ជើ	S14	a kind of basket
កញ្ជ្រិល	B20	a kind of rash that does not suppurate
កញ្ញា	B10	Miss (title)
កញ្ញា	B30	September
កណ្ដាល	B15	middle
កណ្ដាប់	S10	classifier for measuring of quantities of things held in the hand, a handful
កណ្ដាប់ដៃ	S10	grip
កណ្ដាប់ចក្រវាល	S9	enclosing the world (refers to a mythical mountain range believed to encircle the world)
កត	/kaˀtaˀ/ S5	repayment
កតវេទិតា	S5	act of having repaid (literary)
កត់	S1	to make a note, note
កត់ត្រា	S9	to note, make a note
កត់សំគាល់	S8	to notice, to single out
កត្តា	S15	factor
កត្តិក	/kaˀdɨk/ S11	name of twelfth lunar month (mid-October to mid-November)
កឋិន	S15	an annual festival

		to donate to the wat toward the end of the three month rainy season retreat of monks
កន្ត្រក	B55R	a (marketing) basket
កន្ទេល	B23	a (sleeping) mat
កន្លង	S7	to pass (usually used for time), exceed
កន្លែង	B7	place
កន្លែងធ្វើការ	B7	office, place of work
កន្លះ	B7	half
កន្សែង	B22	a towel
កន្សែងដៃ		handkerchief
កន្សែងចាយ		napkin
កន្សែងយ័ន្ត	B57R	a scarf over which spells have been said which protects the wearer from harm
កប់	B53	to bury, to be buried or hidden
កប់មីន	B53	to set a mine
កប៉ាល់	B11	boat
កប៉ាល់ហោះ	B10	airplane
កប៉ាល់ហោះប្រតិកម្ម	B55	jet plane
កម្ពុជរាជ	S8	the kingdom of Cambodia
កម្ពុជា	S5	Cambodia
កម្ពុជាក្រោម	S10	Lower Cambodia (portion of S. Vietnam that was formely) Cambodian territory
កម្ម		action, consequence, result
កម្មករ	S6	laborer, coolie
កម្មការ	S2	result of work
កម្មវត្ថុ	S2	objective, subject
កម្មវិធី	S1	program
កម្មដ្ឋាន	S15	prayer
កម្រិត (<ក្រិត)	S4	limit
កម្លាំង (<ខ្លាំង)	B33	strength, power
កម្លោះ	S6	young man, bachelor
ករ (H)	S6	agentive suffix with certain bases
ករណីយ	S2	duty, something required, matter, act, cause, reason
ករណីយកិច្ច	S2	duty, function, role
ករុណា (ខ្ញុំករុណា)	S13	I, me; yes (like)(used in talking to a monk)
កល	S6	trick
កលល្បិច	S10	trick
កល់	S8	to make even, level
កសិ (H)	S6	pertaining to land and farming
កសិកម្ម	S3	agriculture
កសិករ	S6	farmer, peasant (formal)
កាច	B55	fierce, mean
កាច	S4	to kill, to break (a stick); to snap off
កាចពោត (បេះពោត)		to pick corn
កាណាដា	B4	Canada
កាណុង	B47	cannon
កាណូត	B35L	motorboat
កាត	B6	card; ID card
កាត់	B28	to cut; briefly
កាត់ចិត្ត	S7	to make a definite decision
កាត ដាច់	S7	to be able to decide
កាត់តំរាក	S11	to take after, to inherit someone's characteristics

កាត់សក់	B28	to cut hair, get a hair cut
កាត់សេចក្តី	B55L	to render a judgment, give a verdict, to sentence
កាន់	B56	to grasp, carry in the hand, to hold
កាន់	S3	towards, to
កាន់កាប់	B56	to be in charge of, to run (e.g., a business)
កាន់ការ	S2	to be in charge
កាន់តែ	B38	increasingly
កាន់តែ ឡើងៗ	B38	increasingly
កាន់សាសនា	S8	to have a religion, to believe in a religion
កាន់សីល	S11	to observe religious precepts (including abstinence)
កាប់	B33L	to cut, hack (with an ax or cleaver)
កាប់គាស់	S13	to clear (land)
កាប៉ូរ៉ាល់	S6	corporal, foreman, strawboss ([illegible]n official [illegible]le)
កាមតណ្ហា	S9	passion, sexual desire, love
កាយ	S4	body (formal)
ការ	B30	to marry, wedding, affair
ការ	B9	work, matter; nominalizes verbs
ការខូចខាត	B52	damage, casualty
ការងារ	B38L	labor, work, job
ការជប់លៀង	B38R	a party
ការបាត់បង់ជីវិត		casualty (life)
ការផ្សាយពាណិជ្ជកម្ម	S3	advertisement, commercial
ការពិសោធន៍	B48L	experience, experiment
ការសិក្សាជាន់ខ្ពស់	S1	higher education
ការហាត់	B3	a drill
ការណ៍	B9L	business
ការពារ	B41L	to defend, to protect, to protect from
ការពារកុំឲ្យ	B52L	to prevent ... from + verb
កាល	B12	when (past); time
កាល + clause + កាលណា	S7	when
កាលដើមឡើយ	S10	originally
កាលណា	B20	when, whenever
កាលណា ម្តងៗ	S13	whenever
កាលណោះ	S8	at that time, then
កាលបើ	S4	if, when, whenever
កាលពីប៉ុន្មាន នេះ	B50	in the past few
កាសែត	B6	newspaper
កាហ្វេ	B4	coffee
កិច្ចការ	B49	job, work, matter
កិត្តិយស	B57R	honor; of honor, honored
កិន	S6	to grind, mill
កិរិយា	S1	actions, behavior, personal characteristics
កិរិយាមារយាទ	S1	behavior, character
កីឡា	B43	sports
កុដិ	/kot/ S13	monk's quarters
កុន	B5	moving picture
កុមារ	S1	child (literary)
កុម្ភៈ	/kompéʔ/ B39	February
កុម្មុយនិស្ត	B57	communist
កុរ (ជ្រូក)	/kao/ S11	pig (name of the 12th year of 12-year cycle)
កុសល	S12	merit, good fortune (formal); lucky, fortunate

កុហក	S6	to lie; a lie
កូន	B8	child, small
កូនក្មេង		children
កូនខ្ចី	S5	infant, new born, baby
កូនចៅ	S10	descendants
កូនទាហាន	B47	enlisted man
កូនប្រសា	B18	son or daughter-in-law
កូនភូមិ	B25	villagers
កូនសិស្ស	B3	student, pupil
កូនសោ	B42	key
កូរណា (= ករុណា)	S13	yes (like ចាស,បាទ) (to a monk)
កូសាំងស៊ីនក្រោម	S10	Lower Cochin China (the Mekong delta area)
កុលាប	B45	rose (flower)
កើត	B13	can, to be able, possible (resultative verb)
កើត	B51	east
កើត	S11	refer to the waxing moon in lunar dates, e.g., ថ្ងៃសុក្រ១៥កើតខែវិសាខ Friday the 15th day of the first half (waxing moon) of the month of Visakh
កើត	B8	to be born
កើតកាលទាលក្ក	S14	to prosper, success, prosperity, success
កើតរោគ	S4	to have a disease
កើតឡើង	B50R	to arise, to come about
កើតអី	B19	what's the matter
កើន	S10	to increase, to become more
កៀក	B60F	to be close, adjacent
កៀកដៃ	B60F	to put an arm over another's shoulder, link arms, hold hands
កេណ្ឌ	B38	to draft, mobilize
កេរ្តិ៍	/kee/ S7	heritage, inheritance, personal secret
កេរ្តិ៍ឈ្មោះ	S7	reputation
កេរ្តិ៍មរតក	/kee moradə?/ S10	inheritance, heritage
កែងដៃ	B57	elbow
កែន	B38	to draft, mobilize
កែប	S6	seat of a bicycle
កែវ	B7	glass
កែវយឺត	B60	binoculars, spy-glass
កោដិ	/kaot/ S5	ten million
កោត	S1	to be in awe of
កោតតែ	S6	I can't believe that..., how can ... (happen)?
កោរ	B22	to shave, to cheat (colloquial)
កោរជុក	S14	to shave the tuft of hair that a male child wears until age 7
កោលាហល	S10	tense and angry
កោស	S10	to scrape off
កោសល្យ	S2	skill, profession
គរុកោសល្យ		profession of pedagogy
កៅសិប	B6	ninety
កៅស៊ូ	B44	rubber
កៅអី	B18	chair
កុំ	B6	don't
កុំ+ clause	S6	indicates warning or concern
កុំតែ កុំអី	S9	if it were not for...
កុំថាតែ A សូម្បីតែ B	S3	even (B) let alone (A); (even) (B)..., to say nothing of (A)

កុំបាន កុំអី	S10	if it were not for ...
កុំអាលទាន់	B27	don't ... yet
កំហែង	B53	to intimidate, threaten
កំដរ	S6	to be together, to follow along, to keep company
កំដៅ (< ក្តៅ)	B32R	to heat something; heat
កំណត់ (< កត់)	S1	schedule, prerequisite, requirement
កំណើត (< កើត)	S5	birth, to originate, origin
កំណែ (<កែ)	S2	correction
កំប៉ុង	S5	a can
កំបុកកំបុយ	S6	to speak rudely, brusquely
កំពង់	S3	port
កំពង់ផែ	S3	(water) port
កំពង់សោម	S3	Kompong Som (formely Sihanoukville, a port city in Cambodia)
កំពង់ស្ពឺ	S3	Kompong Speu (Cambodian province)
កំពត	S3	Kompot (Cambodian province)
កំពឹស	B34	fresh water shrimp
កំពុង	B8	to be in the process of
កំពុងតែ	B8	to be in the process of
កំពូល	S9	summit, high point
កំភួន	B52	piece of muscle
កំភួនជើង	B52	claf (leg)
កំភួនដៃ	S7	forearm
កំភ្លៅ	B52	thigh
កំរិត	S9	limit, to limit
កំសត់	S6	sad, troubled
កំសាកញា	B49R	a coward
កំសាន្ត	S13	to enjoy, to entertain; for fun, amusement, relaxing
កំហឹង (< ខឹង)	S7	anger
កំហុស (< ខុស)	S7	error, fault, mistake
កំឡុង	S8	interval of time
កំលោះ (= កម្លោះ)	B43	young man, bachelor
កំលាំង (< ខ្លាំង)	B33	strenght, energy
កំអែល (< ក្អែល)	S6	dead skin that flakes off, frequently used figuratively for something useless and disgusting
កាំជ្រួច	S15	missile, rocket, fireworks
កាំបិត	B52	knife
កាំបិតបត់	B60F	pen knife, folding knife
កាំភ្លើង	B44	gun, firearm
កាំភ្លើងការប៊ីន	B48	carbine
កាំភ្លើងដៃ	B44	handgun, pistol
កាំភ្លើងវែង		rifle
កាំភ្លើងបាញ់គ្រាប់បែក	B48	grenade launcher
កាំភ្លើងបាហ្សូកា	B48	bazooka
កាំភ្លើងយន្ត	B47	machine gun
កាំភ្លើងស្វ័យប្រវត្តិ	B47	automatic gun
កាំយ៉ុង (កាមីយ៉ុង)	B42	truck
កោះ	B53	island
ក្តាម	B34	crab
ក្តារ	B27	board, plank
ក្តារខៀន	B7	black board
...ក្តី ...ក្តី	S6	whether ... or...
ក្តុក	S7	sound of the impact of a falling object
ក្តៅ	B19	hot, warm; to have a fever
ក្តៅក្រហាយ	S7	angry
ក្តៅចិត្ត	S7	angry

ក្នុង	B6	in, during +(time word)e.g., at the time
ក្នុងចំណោម	B54	among
ក្នុងនាម	S13	in the name of
ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ	B37	recently, lately
ក្នុងរយៈ	B54	during
ក្បត់ (<បត់)	B37L	to betray
ក្បត់ជាតិ	B52	betray one's country
ក្បាល	B19	a head
ក្បាលជង្គង់	B52	knee
ក្បាលម៉ាស៊ីន	B39L	faucet
ក្បាលល្ងាច	B19	early in the evening
ក្បួន	S6	procession, line, train, rule, book used by soothsayers, formula, generality
ក្បែរ	B28	near by, next to
ក្មួយ	B18	nephew or niece
ក្មួយប្រុស		nephew
ក្មួយស្រី		niece
ក្មេក	B18	designating an in-law of an ascending generation
ម្ដាយក្មេក		mother-in-law
ឪពុកក្មេក		father-in-law
ក្មេង	B20L	to be young, child, young person
ក្មេងៗ	B20L	children (in general), young people, the young generation
ក្មេងបំរើ		servant
ក្មេងវត្ត	S13L	a boy who lives at a wat and serves the monks in exchange for room and board
ក្រ	B18R	poor
ក្រ + verb	B4R	seldom, take a long time
ក្ដីក្រ	S14	poverty
ក្រីក្រ (ក្រ AC)	S6	poor
ក្រខ្វក់	B18	dirty
ក្រង	S1	to plait, braid, twist together
ក្រចក	B28	nail, claw, talon, hoof
ក្រចកជើង		toenail
ក្រចកដៃ	B28	fingernail
ក្រចេះ	S9	Kratié (Cambodian province)
ក្រញូវ dn មុខក្រញូវ)	S6	frowning, angry expression
ក្រដាស	B6	paper
ក្រដាសកាត	B27	a form for applying for an ID card
ក្រណាត់	S11	cloth
ក្រប	S10	frame
ក្របខ័ណ្ឌ	S10	framework
ក្របី	B29L	water buffalo
ក្របូប	S7	purse, billfold, wallet, briefcase
ក្រពឹក	B42L	dented
ក្រពើ	S4	crocodile
ក្រពះ	S5	stomach
ក្រម	S1	article, section, code of law
ក្រមការ	S7	a civil servant of officer level
ក្រមុំ	B43	mature girl (unmarried), virgin
ក្រសួង	B54	ministry
ក្រសួងការបរទេស	B45	foreing ministry
ក្រសួងគយ	B47R	custom bureau
ក្រសួងឃោសនាការ	B45	information ministry
ក្រសួងអប់រំជាតិ	S2	ministry of education
ក្រហម	B10	red
ក្រហាយ	S10	to be extremely painful (burning sensation)
ក្ដៅក្រហាយ		to be angry

ក្រហេងក្រហូង	S13	uneven, rough, full of holes (land)
ក្រឡេក	B45C	to glance
ក្រអូប	B34	pleasant, smelling fragrant
ក្រាប	B60R	to prostrate oneself, to lie, prone, to brood (bird)
ក្រាប'		hit the dirt! (military)
ក្រាល	S3	to cover, to be paved, to be floored
ក្រាវ៉ាត់	S6	necktie (French: cravate)
ក្រាស់	B31	thick
ក្រាស់ក្រែល	S2	many, a lot
ក្រិច	S2	Greck
ក្រិត	S4	to mark
ក្រុម	B48	group
ក្រុមកាំភ្លើងធំ	B56L	artillery platoon
ក្រុមទាហាន	B47	troops, a military group
ក្រុមហ៊ុន	S3	company (commercial)
ក្រូច	B31	citrus fruit, orange
ក្រូចឃ្វិច	B31	tangerine
ក្រូចឆ្មារ	B31	lemon, lime
ក្រូចថ្លុង		grapefruit
ក្រូចពោធិសាត់		orange
ក្រួស	B50L	gravel
ក្រៀក	S10	tied to something
ក្រែង	S7	to fear, to be afraid
ក្រែង(លោ)	B23	probably, lest, in care, maybe; I'm concerned that...
ក្រៃល	S2	many, quite, a few
ក្រៃលែង	S10	extremely, very much

ក្រោក	B42R	to stand up, get up
ក្រោម	B25R	under, below
ក្រោយ	B3	after; back
ក្រោយទៀត	B3	later (future)
ក្រោយបង្អស់	B55	last of all
ក្រោយពី កាលណា	S10	after
ក្រោយមក	B3	later on (past)
ក្រៅ	B47	outside
ក្រៅផ្លូវការ	B57	unofficial
ក្រៅពី	B46	besides, in addition
ក្លាយ	S6	to change, change into
ក្លាហាន	S5	brave, courageous
ក្លិន	B34	ador, smell
ក្លិង	S2	India; Indian
ក្លែង	S6	to counterfeit, fake
ក្លែងក្លាយ	S28	to forge (a signature), to counterfeit, to fake; something false
ក្សត្រ	S1	king
ក្អក	B20	to cough
ក្អួត	B34	to vomit
ក្អែក	S11	crow
ក្អែល	S6	dead skin that flakes off

ខ

ខក	S13L	to miss out on, be too late for
ខណៈ	/khənaʔ/ S6	time
ខណ្ឌ	S10	limit, period; partition

ខម	S9	name for the ancient Khmer
ខាង	B8	side
ខាងក្រោម	B29	underneath, below
ខាងក្រោយ	B29	behind, in the back, in the rear
ខាងឆ្វេង	B29	left side
ខាងមុខ	B29	in the front
ខាងលើ	B29	on the top, above
ខាងស្តាំ	B29	right side
ខាតពេល	S15	to waste time
ខាន	B25	to fail, to miss
ខានស្អែក	S13	the day after tomorrow
ខាល	S11	tiger (name of the 3rd year of 12-year cycle)
ខិត	S10	to move close to
ខឹង	B36L	angry
ខឹងសម្បា	S11	to be angry, mad
ខុស	B3	wrong, incorrect, different
ខុសគ្នា	B43	different from each other
ខុសច្បាប់	S10	against the law
ខុសពី	B31L	different from
ខូច	B14	broken, not operating; mad; naughty
ខូចខាត	B37L	to damage; to be damaged
ខួរក្បាល	B43R	brains
ខេមរ	S1	Khmer (literary)
ខេមរយានកម្ម	S1	Khermization
ខៀវ	B23	blue
ខេត្ត	B8	province
ខែ	B30	month
ខែក្រោយ	B3	next month
ខែដាច់	S14	last day of the month (cf. ដាច់ខែ)
ខែមុន	B16	last month
ខែវិច្ឆិកា	B30	November
ខេត្ត	B8	province
ខេត្តក្រៅ	B45R	the provinces, the countryside, the hinterland
ខោ	B22	pants, lower garment
ខោអាវ	B53	clothing
ខំ	B8	to try, make an effort
ខិតខំ	S10	to strive
ខាំ	S5	to bite
ខ្ចី	B45	green, young, fresh
ខ្ចី	B28	to borrow
ឲ្យខ្ចី		To loan, lend
ខ្ជាប់ (< ជាប់)	S9	durable, firm
ខ្ជិល	B36	lazy; to not feel like, e.g., ខ្ញុំខ្ជិលទៅ I don't feel like going
ខ្ជះខ្ជាយ		to destroy, lay waste to
ខ្ញុំ	B1	I, me, mine (ordinary or formal style)
ខ្ញុំបាទ	S6	I (male, deferent)
ខ្ញុំ	S6	servant, slave
ខ្ញុំព្រះករុណា	S13	I, me (used in talking to a monk or royalty; formely used by a servant to his employer or master)
ខ្ញុំកំដរ	S6	servant, slave
ខ្ទម	B59	hut
ខ្ទឹម	B34	a member of the onion family
ខ្ទឹមបារាំង	B34	onion (round)
ខ្ទឹមស	B34	garlic
ខ្នង	B52	back
ខ្នុរ	S13L	/khnol, khnao/ jackfruit

ខ្នើត (< កើត)	S11	period of waxing moon
ខ្នើយ	S7	pillow
ខ្នះខ្នែង	S7	to try very hard, to put oneself out
ខ្នោះឃ្នាង(ឃ្នាង AC)	S10	shackles, handcuff
ខ្ពស់	B59	tall, high
ខ្ពស់មុខ	S7	to have good social status, to occupy a respected position
ខ្ពង់ខ្ពស់	S7	high, exalted
ខ្មាស	B60F	to be ashamed
ខ្មាសអៀន	B60F	to be embarassed
ខ្មែរ	B2	Cambodian (Khmer)
ខ្មែរយើង	S4	we Khmer
ខ្មែរសេរី	B52	free Khmer (name of an anti-Sihanouk group that worked out of South Vietnam)
ខ្មោច	B60	corpse, ghost, spirit, the late..., e.g., ខ្មោចលោកសុខ the late Mr. Sok
ខ្មោចចូល	S4	to be possessed by a spirit
ខ្មៅ	B23	black
ខ្មៅដៃ	B6	pencil
ខ្មាំង	B48	enemy
ខ្យល់	B24	wind, breeze, air
ខ្យល់កួច	B51	tornado
ខ្យល់ចាប់		headache
ខ្យល់ព្យុះ	B51	typhoon, hurricane, storm
ខ្លា	B44	tiger
ខ្លាឃ្មុំ	B44	bear
ខ្លាច	B19	to fear, to be afraid
ខ្លាចក្រែង	B60	for fear that

ខ្លី	B23	short
ខ្លួន	B13L	body, oneself
ខ្លួនឯង	B14	by oneself
ខ្លែង	S13	hawk
ខ្លោង	S9	chief, most important one
ខ្លោងទ្វារ	S9	gate posts in a wall, a fence or wall with a gate
ខ្លៅ	S12	stupid, ignorant
ខ្លាំង	B14	strong
ខ្លាំងក្លា	S4	strong, powerful
ខ្លាំងដៃ	S7	to be hard on, to be disobedient, bad, naughty
ខ្លះ	B6	some
ខ្វែង	S3	to cross
ខ្វែងគំនិត		to have incompatible ideas
ខ្វាត់ខ្វែង	A3	reticular, like a network, intersecting
ខ្វៃ	B33	to roast (Chinese style on a spit)
ខ្វះ	B7	to miss, to lack
ខ្សាច់	B54	sand
ខ្សឹកខ្សួល	S14	to sob
ខ្សោយ	B6	weak

គ

គង់	S13	to stay, to wait (clerical, royal), to remain, to last long
គង់(តែ)+ verb	S7	can be expected to + verb
គង់វង្ស	S7	to remain, last long

គណៈ	S2	group, faction (formal)
គណៈកម្មការ	S2	committee
គណៈកម្មាធិការ	S2	committee (with administrative responsibility)
គណៈរដ្ឋមន្ត្រី	S9	cabinet (of ministers)
គត់	B23	exactly
គន្លឹះ	S2	hinge, bolt; pivotal or key component, key to a matter
គប់	S12	to associate with (obsolete
គភ៌	S4	fertilized ovum, embryo
មានគភ៌	S4	pregnant
គ.ម (=គីឡូម៉ែត្រ)	S3	kilometer
គមន៍ (H)	S3	act of going (literary)
គមនាគមន៍	S3	coming and going
គម្ពីរ	S8	scripture, bible
គម្រក់	S7	sleazy, dirty; figuratively: to be a weakling
គម្រោងការណ៍	B58	plan
គយ	B47R	customs
គរុ	S2	teacher
គរុកោសល្យ	S2	profession of pedagogy
គល់	S3	stump, base of a tree
គ.ស (=គ្រិស្តសករាជ)	S3	Christian era
គាត់	B4	he, him, she, her, them
គាប់	S7	to satisfy, to be good
គាប់ចិត្ត	S7	attracted
គាស់	S13	to dig up
គិត	B3	to intend, think
គិតគូរ	S14	to ponder, to achieve an end by bribery
គិតឃើញ	B3L	to realize, to see (mentally)
គិតទៅសិនហើយ	B15L	so long!
គិតទៅមើលទៅ	B35L	in fact, to really think
គិតវែងឆ្ងាយ	S7	to think ahead, to be foresighted
គិម្ហ, គិម្ហរដូវ	/kɨməheʔ/ S14	summer, hot season (lunar calendar)
គិលានភេសជ្ជ	S15	medecines, drugs (liquid)
គីឡូ	B46	kilogram; kilometer
គឺ	B18R	is; that is
គុក	B37L	prison, jail
គុណ	B1	gratitude, merit, obligation, good outcome
គុណបំណាច់	S6	favor, return on a favor
គុណ		to multiply (mathematics)
គុនដាវ	S15	the art of sword-fighting
គុនដំបង	S15	the art of fighting with staves or cudgels
គុយបា	B4	Cuba
គូ	B16	a pair, counterpart, mate
គូកន	B45C	friend
គូកំសត់	S6	companion in good and bad fortune
គូសង្សារ	S7	boy or girl who is one's steady date, fiancé(e)
គូស្រករថ្មីៗ	S7	newlyweds
គូថ (=គូទ)	B52	one's behind, bottoms, buttocks, back, rear
គូថឡាន		rear of a car
គូរ	S12	to draw, sketch
គួរ	B40	should, proper, correct

គួរណាស់តែ	S6	should (emphatic)
គួរតែ	S14	should, ought to, it is right to
គួរយកអ្វីទុកអ្វី		what should I take and what should I leave behind
គួរសម	B50	rather well, fair, quite, polite
គេ	B6	he, him, she, her, they, them
verb+គេ+ verb+ឯង	B38L	to (verb) people e.g., មើលគេមើលឯង to watch people
គេង	B8	to sleep, to be down
គេងមិនលក់	B24	can't sleep
គេច	S7	to dodge, avoid
គេចមុខ	S7	to avoid meeting someone
គោ	B3	cow, ox
គោព្រៃ	B44	wild bull
គោក	B24	ground, land
គោតម	/koodom/ S11	family name of the Buddha (Gautama)
គោប៊យ	B6	cowboy
គោរព	B47L	to respect, honor, to obey
គោល	B54R	purpose, goal; main
គោលការណ៍	S5	purpose, goal
គោលច្បាប់	S11	main law, rule
គោលដៅ	S12	purpose
គោលបំណង	B45R	intention
គំនាប់	B56	to salute
គំនិត	B60	idea, thought
គំនិតមារយាទ	B57	character
គំរប់ (< គ្រប់)	S14	to complete
គំរូ (< គ្រូ)	S2	model, example
គាំង	B55	to get stuck
គ្នា	S6	I, me (familiar)
គ្នា	S2	he, she, they (indicates compassion)
គ្នា	B13	together, each other; people
គ្នាគាត់		his group, his friends and relatives, his party
គ្នីគ្នា	S7	the member of one's circle of acquaintances and friends
មានគ្នា	B13	to be altogether, to have company
គ្មាន	B4	doesn't have; no; there isn't/aren't
គ្មានខានទេ	S1	without fail, certainly
គ្មានបាន សោះ	B15	to have not...at all
គ្រង	S11	to wear (clerical)
គ្រប	S9	to cover; a cover
គ្របដណ្តប់	S9	to take care of
គ្រប់	B27	all of, every
គ្រប់ៗគ្នា	S10	all (of people)
គ្រប់គ្រង	S8	to govern, rule
គ្រប់គ្រាន់	B54	enough, plentiful
គ្រវី	S6	to shake (the head), wave from side to side
គ្រវែង	S7	to throw to the side
គ្រា	B60	to support and help walk
គ្រា	S6	time
គ្រាបំផុត	S7	later
គ្រាន់	B15	just, only
គ្រាន់បើ	B20	better, pretty good, quite good
គ្រាប់	B20	grain, ammunition
គ្រាប់បែក	B45	a bomb
គ្រាប់បែកដៃ	B54	a hand grenade
គ្រាប់បែកផ្សែង	B55	a smoke bomb
គ្រាប់ព្រាយ	B42	buck-shot

គ្រិស្តសករាជ	S8	Christian era
គ្រឹះ	S15	house, foundation pillar
គ្រុន	B19	fever; to have a fever
គ្រុនចាញ់	B20	malaria
គ្រូ	S5	teacher, master (of an art); healer, practioner of folk medicine
គ្រូខ្មែរ	B57R	sorcerer, practitioner of traditional rituals
គ្រូទាយ	B40R	soothsayer
គ្រូបង្រៀន	B9	teacher
គ្រូឧបាធ្យាយ	S1	teachers
គ្រូពេទ្យ	B9	doctor
គ្រូពេទ្យសត្វ		veterinarian
គ្រូសូត្រឆ្វេង	S13	one of two elected assistants to the abbot of a wat (ranks slightly lower than a គ្រូសូត្រស្តាំ)
គ្រូសូត្រស្តាំ	S13	one of two elected assistants to the abbot of a wat (ranks slightly higher than a គ្រូសូត្រឆ្វេង)
គ្រួសារ	B21	family
គ្រឿង		ingredient, component, classifier for any mechanical equipments
គ្រឿងម៉ាស៊ីន	B59	machinery
គ្រឿងសាវុធ	B55	weapons
គ្រេច	B19	sprained
គ្រេចក	B19	to have a sprained neck
គ្រែ	B22	a bed, a stand
គ្រោះ	S15	danger
គ្រោះថ្នាក់	B36	danger, accident

មានគ្រោះថ្នាក់			to be dangerous, have an accident
ឃាត	(H)	B37	killing (lit.)
ឃាតកម្ម		B37	murder, assassination
ឃាតករ			murderer
ធ្វើឃាត			to murder
ឃើញ		B10	to see, catch sight of
ឃោរឃៅ		S10	savage
ឃោសនា		B45	to compaing, to make propaganda, to advertise
ឃោសនាការ		B45	information, propaganda, advertisement
ឃុំ		B25	town, township, county
ឃុំ		B36	custody; to detain (police)
ឃុំឃាំង			to put in custody, to detain (police)
ឃាំង		B51	to block, to obstruct
ឃ្នានខ្នាញ់		S6	to feel strongly in anger or in love
ឃ្លា		B6	sentence
ឃ្លាន		B33	to be hungry
ឃ្លុំ		S11	to cover; to wear (monk)
ឃ្លាំមើល		B53	to watch from a hidden place, to be on the watch for
ឃ្លាំង		S9	warehouse, caché, treasure

ង

ងងឹត	B5	dark
ងាក	B39R	to turn (the body or head), to change (direction)
ងាប់	B34R	to die (nonformal); really, a lot
ងាយ	S6	easy
ងុយ		to be sleepy
ងុយគេង		sleepy
ងុយដេក		sleepy (nonformal)
ងុយសឹង		sleepy (clerical)
ងើប	S4	to rise
ងើបស្កក ឱនដាក់គ្រាប់	S7	proverb: If the rice head stands up it's empty; if it bends down it's full of seed
ងឿង	S2	the mind goes blank, stop thinking
ងឿងឆ្ងល់	B55E	to wonder, to be puzzled

ច

ច	S11	dog (name of the 11th year of 12-year cycle)
ចក្រ	S6	wheel, engine, machine (lit.)
ចក្រវាឡ	S5	bounderies of the world (figuratively used to indicate an enormous number), orbit
ចង	B54L	to tie
ចងក្រង	S1	to compile
ចងដៃ	S10	a well-wishing ceremony usually found as part of a wedding
ចងភ្នែក	B54L	to blindfold
ចង	S10	about to, alomost
ចង់	B3	to want
ចង់ថា	S5	you mean ..., to mean
ចង្កឹះ	B32	chopsticks
ចង្កៀង	B14	lamp
ចង្កេះ	B52	waist, hips
ចង្ហាន់	S5	food (of a monk)
ចង្អុល	S7	to point
ចង្អៀត	S3	norrow, constricted, cramped, crowded
ចង្អោរ	S4	dry vomit
ចត់	S10	chalky-tasting, acrid
ចប់	B25	to finish, come to the end of
ចម្ងាយ	B17	distance; far
ចម្ងាយប៉ុន្មាន		how far?
ចម្ប៉ា	S9	Champa (name of ancient empire of the Cham)
ចម្ពាមកៅស៊ូ	B44	sling shot
ចម្រុះ	S15	to mix, to be mixed
ចម្លង (ឆ្លង)	B25	to copy, to help someone to cross an area
ចម្លើយ	B4	an answer
ចម្លែក	B56	strange, unfamiliar
ចរិយា		character, attitude (literary)
ចលនា	S3	traffic, movement

ចលាចល	B36	trouble, disturbance
ចា៎	B1	yes (said by a woman)
ចាក	S2	to leave, go out, to depart
ចាកប្រធាន	S2	to go off the subject
ចាក់	B14	to inject, insert, pour, deposit; to stab
ចាក់កៅស៊ូ	B59	to pave in asphalt
ចាក់ថ្នាំ	B19	to inject, to vaccinate
ចាក់ឫស	S15	to root, to put down roots
ចាក់សាំង	B17L	to fill up with gas
ចាញ់	S5	to be allergic to
ចាញ់	B36	to lose, be defeated, be less than
ចាញ់បោក	B49L	to be cheated
ចាញ់ផ្ទៃ	S4	to have morning sickness, to have nausea from pregnancy
មិនចាញ់		equal to
ចាត់	B56	to order, to assign
ចាត់ការ	S2	to take charge, to run an operation or an organization
ចាត់ចែង	S9	to arrange, to set up
ចាត់ទុក	S9	to consider that
ចាន	B20L	dish, plate, bowl
ចានឆ្នាំង		kitchen utensils
ចានស្រាក់	S11	a food carrier consisting of a set of nested containers stacked vertically and attached together by a carrying handle, a tiffin carrier (British)
ចាប់	S5	to be painful
ចាប់	B32	to catch, get, capture
ចាប់ + verb	B32	to begin (+ Verb)
ចាប់កូនខ្លែង	S13	name of a traditional game
ចាប់គ្រឹះ	S15	to become established, to form firm foundation
ចាប់ចង		to arrest (police)
ចាប់ឆ្នោត	S14	to draw lots
ចាប់ប៉ុស្តិ៍	S3	to receive a channel (radio, T.V.)
ចាប់អារម្មណ៍	S13	to be interested, to be of interest
ចាម	S8	Cham (ancient empire of S.E. Asia remnants of which are still found in Cambodia and Vietnam)
ចាយ	B37	to spend
ចារ	S8	to carve, inscribe
ចារិក	S8	carving (lit.), to write down
ចាស (= ចា៎)	S7	yes (used by female)
ចាស់	B8	old
ចាស់ៗ		the older generation, older people
ចាស់ទុំ	S10	old person, mature person
ចិញ្ចឹម	B41R	to raise, to care for, to adopt
ចិញ្ចឹមជីវិត	S14	to make a living
កូនចិញ្ចឹម		adopted child
ចិញ្ចើម	S6	eyebrow
ចិតសិប	B6	seventy
ចិត្ត		heart, spirit, mind, feeling
ចិត្តខ្មៅ	S7	evil, bad person,

		black hearted
ចិត្តត្រជាក់	S7	calm, not angry
ចិត្តថ្លើម		one's heart and mind
ចិន	B2	Chinese
ចិនឡា	S8	Chenla (name of the Khmer Kingdom that preceded the Angkor empire)
ចីវរ	S11	monk's outer garments
ចុក	S5	to stuff, stop up
ចុក	S4	to get the wind knocked out of (you)
ចុកចាប់	S4	to be painful
ចុង	B40	last, end
ចុងក្រោយ	B51	last of all
ចុងក្រោយបង្អស់	S9	last of all
ចុងខែ	B57	end of the month, last part of the month
ចុងអាទិត្យ	B40	week-end
ចុច	S4	to poke, to press a button
ចូរ	B35A	please, I urge you to..., I'd like you to...
ចូល	S4	to go into a trance (of a medium), to enter, to possess (e.g., spirit)
ចូល	B20	to go in, enter
ចូលគេងយប់ជ្រៅ	B20	to go to bed late
ចូលចិត្ត	B5	to like (appreciate
ចូលឆ្នាំ	S13	new year
ចូលឆ្នាំបារាំង	S14	European new year (Jan. 1)
ចូលដៃ(នឹង)	B52	to collaborate (with)
ចូលដៃ(ជាមួយ)		to collaborate (with)
ចូលទីវង្គត	S9	to die (royal)
ចូលលេង	B30	to pay a visit, to drop by
ចូលវស្សា	S14	to enter the rainy season retreat (monks)
ចៀន(=ឆៀន)	B33	to fry (fish, meat or vegetable alone in shollow fat), to sauté
ចៀម	B34	sheep
ចេក	B31	banana
ចេញ	B4L	to pay for
ចេញថ្លៃ	B4L	to pay for
ចេញថ្លៃបាយ		to pay for a meal
ចេញលុយ	B32	to pay
ចេញ	B9	to leave, go out
ចេញចូល	B9	to shutle, go in and out
ចេញដំណើរ	B9	to leave on a trip
ចេញទៅ	B9	to leave
ចេញវស្សា	S14	to leave the rainy season retreat (monks)
ចេតិយ	/cətdɛy/ S13	a stupa
ចេត្រ	S11	name of the 5th lunar month
ចេនឡាដីគោក	S8	dry land Chenla (the inland portion of Chenla, see ចេនឡាទឹកលិច)
ចេនឡាដើម	S8	original Chenla
ចេនឡាទឹកលិច	S8	water Chenla (the coastal portion of Chenla, see ចេនឡាដីគោក)
ចែក	B51	to divide
ចែកស្ថាន(-ឋាន)	S14	to die (may include the period until rebirth)
ចែកមុខគ្នា	S2	to go in different directions (figuratively)
ចែង	S9	to state, say, declare, express (formal)

ចែវ	B44	to row (standing), to limp
ចោទ	B37L	to accuse, to put on the defensive verbally
ចោរ	B41	thief
ចោល	B47	to throw, to discard, throw away, abandon
ចៅ	B18	grandchild
ចៅទួត	B18	great grandchild
ចៅព្រះគុ		a bully who relies on the power of another
ចៅលា	B18	great great great grandchild
ចៅលួត	B18	great great grandchild
ចៅក្រម	B60F	judge
ចៅហ្វាយ	B26	boss, chief, head
ចៅហ្វាយក្រុង	B28	city governor, mayor
ចៅហ្វាយខេត្ត	B26	provincial governor
ចៅហ្វាយស្រុក	B26	chief executive of a district
ចំ	S3	right at
ចំការ	B24	farm (excluding rice field)
ចំណង	S8	knot, a tie, bond
ចំណូន (< ជូន)	S10	gift (usually for a wedding)
ចំណាយ (< ចាយ)	S15	to spend, expenditure (money, things, time, strenght)
ចំណី	S13	snack, food
ចំណុច	S4	a point
ចំណុះ (< ចុះ)	S10	something dominated, to be caused to submit; capacity (volume)
ចំណូល (< ចូល)	S10	entry, act of entering
ចំណេញ (< ចេញ)	S2	profit, gain; to profit from
ចំណោរតមក (-ទៅ)	S10	later, next
ចំណែក	B39	section, part, portion, share
ចំណែក		as for
ចំណែក(ឯ) វិញ	B39	as for, on the other hand
ចំណោទ (< ចោទ)	B25	problem, exercise (arithmetics)
ចំណាំ (< ចាំ)	S14	to remember (after thinking about), reminder
ចំណេះ (< ចេះ)	B41	education, knowledge
ចំណេះវិជ្ជា	S1	knowledge
ចំនួន	B58	amount, quantity
ចំបាំង (< ច្បាំង)	B44	fighting, war
ចំបាំងលោក		world war
ចំពោះ	B41	about, for, towards
ចំរើន (< ច្រើន)	B36L	to prosper, increase, advance, progress
ចំរើនបរិត្ត	S15	to chant a blessing to avoid danger
ចំរើនពរ	S13	yes (like បាទ, ចាំ) (used by a monk)
ចំរើនពរលា	S13	goodbye (used by a monk)
ការចំរើន		progress, success
ចំហុយ	B33	to steam
ចំហៀង	B29	a half; side, portion, piece
ចំហៀងភ្នំ	B58	flank of a mountain
ចំលង (= ចម្លង)(< ឆ្លង)	B25	to copy, to help someone to cross an area
ចំអក	S2	sarcastic
ចំអិន (< ឆ្អិន)	B33R	to cook
ចាំ (= ចាំបាច់)	S3	necessary; to need to
ចាំបាច់	B39	necessary
ចាំ	B9	to wait, remember

ចាំតែ	B54	wait and...
ចុះ	S4	to have diarrhea
ចុះ	B1	and, how about, as for
ចុះក្រែង	B44	it seems to me (introducing a contradiction)
ចុះ	S6	to be able (resultative verb)
ចុះ	S6	go ahead and..., I urge you to..., feel like to... (final particle)
ចុះណាស់	B41	a lot (resultative verb, connoting waste)
ចុះ	B51	to go down
ចុះឈ្មោះ	B25	to register one's name
ចុះថ្លៃ	B6	to discount, to lower the price
ចុះផ្សាយ	S2	to publish, to be published
ចេះ	B15	know how to, to do without being told
ចេះដឹង	S9	to be knowledgeable
ចេះតែ	S4	always, only; know how to
ច្បាប់	S1	moral precepts
ច្បាប់	B9	law, custom, permission, copy (of a newspaper, letter)
ច្បាប់ទម្លាប់	B47	regulations
ច្បាស់	B50L	clear, sure, certain
ច្បាស់លាស់	S2	clear
ច្រក	B54	passage, pass; to force-feed
ច្រកភ្នំ	B60	mountain pass
ច្រត់	S15	to lean on, support oneself, a walking stick
ច្រត់នង្គ័ល	S15	a ceremony formely perfomed by the king on the 4th day of the waning moon of the month Pisakh (early May) to assure fertility of crops
ច្របល់	S10	to mix
ច្រមុះ	B52	nose
ច្រាន	S1	to push something (so that it falls)
ច្រាស	S6	to move from above to below
ច្រើន	B6	much, many
ច្រើនតែ	B58	usually, mostly
ច្រោកៗ	S7	to flow (heavily), to be profused (a flow of liquid)
ច្រាំង		bank (river)
ច្រាំង	B59	cliff

ឆ

ឆ័ត្រ	B16	umbrella, parachute
ឆន្ទ	S12	will, desire
ឆប់ស៊ុយ	B32	chop suey
ឆា	B33	to fry (usually meat mixed with vegetable)
ឆាក	S7	scene, stage, set
ឆាក	S15	to recite blessing over the remains of the dead, which are tied up with raw cotton or cloth
ឆាន់	S5	to eat (clerical)
ឆាប់	B41	to be quiet, fast

ឆាទេមង	B32	chow mein
ឆើតឆាយ	S7	flamboyant, richly colored
ឆែក	B35	to check
ឆោត	B40B	naive, gullible
ឆោតល្ងង់	B40B	stupid
ឆោឡោ	S2	to be in a panic
ឆៅ	B45	raw (not cooked)
ឆ្ការ	B55	to clear (forest)
ឆ្កែ	B44	dog
ឆ្ងល់	B42L	to wonder
ឆ្ងាញ់	B32	to be testy, delicious
ឆ្ងាយ	B4	far, distant
ឆ្ងាយពី		away from
ឆ្នេរ	S11	edge (of a body of water), shore
ឆ្នៃ	S3	to improve, to polish, to cut (precious stone)
ឆ្នោត	S14	a lot (in a lottery); a vote
ឆ្នាំ	B8	year
ឆ្នាំក្រោយ	B3	next year
ឆ្នាំមុន	B3	last year
ឆ្នាំទៅ	S3	last year
ឆ្នាំង	B32	pot, kettle, pan
ឆ្ពោះទៅ	S11	to, towards
ឆ្មប	S5	midwife
ឆ្មា	B44	cat
ឆ្លង	B20	to cross, to ford, to contaminate, to be contaminated, to be contagious
ឆ្លងជីវិត	S13	a fresh start of one's life; a new lease on life
ឆ្លងទន្លេ	B50	to give birth
ឆ្លងបុណ្យ	S13	to gain merit; to pass merit to
ឆ្លាត	B51L	smart, clever
ឆ្លូវ	S11	cow, ox (name of the 2nd year of 12-year cycle)
ឆ្លើយ	B3	to answer, reply
ឆ្លៀត	S10	to seize an opportunity, to take advantage of a chance
ឆ្លៀតឱកាស	B41	to profit, gain, take advantage of (chance), to go out of one's way
ឆ្វេង	B10	left (side)
ឆ្អាប	B34	fishy (smell)
ឆ្អិន	B45	cooked, done
ឆ្អែត	B33	full (of food said of people), to be satiated

ជ

ជក់	S5	to suck; to smoke (tobacco)
ជង្គង់	B52	knee
ជង្រុក	S13	granery, reserve, store
ជជែក	B58R	to argue, discuss
ជញ្ជូន	B48	to transport, move (transitive)
ជន	S1	person (formal), people
ជនជាតិ	S3	the population of a country
ជនបទ	S5	urban erea, town, especially a remote one
ជន់	S3	to flood
ជន្ម	/cún/ S11	age (royal)
ជប់លៀង	B38R	to hold a feast

ជប៉ុន	B14R	Japan
ជំងឺ	B20	illness, disease, sickness
ជំងឺឆ្លង	B20	contagious disease
អ្នកជំងឺ		patient, sick person
ជម្រក	S9	shelter, refuge
ជម្រាប	B1	to inform
ជម្រាបលា	B1	goodbye, to say goodbye
ជម្រាបសួរ	B1	hello, to say hello
ជម្លោះ	S10	quarreling, fighting
ជ័យវរ្ម័ន	S8	Jayavarman (name of several important Khmer kings)
ជា	B1	to be
ជា	B1	well, healthy
ជា	B4	in, into, as
ជាជាង	S7	more than
ជាខ្មែរ	B4	in Cambodian
ជាចាំបាច់	B34	necessary, necessarily
ជាច្រើន	B51	many
ជាដាច់ខាត	B38	definitely, at any cost
ជាដើម	B26L	for example
ជាទីបំផុត	S1	in the extreme case
ជានិច្ច	B31	always
ជានិច្ចកាល	S4	always, constantly
ជានិរន្តរ៍	S12	for ever, in the future
ជាពិសេស	B37L	especially
ជាតិរេយ្យភាព	S14	exceedingly, greatly
ជាមិនខាន	S7	without doubt, certainly
ជាមួយ	B4	with, together
ជារឿយ		continuously
ជាលំដាប់	S3	consecutively, respectively
ជាវេន	S14	in turns
ជាស្ថាពរ	S10	definite, permanently (formal)
ជាស្រេច	S14	already
ជាអតិបរមា	/cia S13	aʔteʔpaʔrəmaa/ to the maximun exten (literary)
ជាអនេក	S4	very much, extremely
ជាក់	S2	clear
ជាង	B14	skilled worker, artisan
ជាងកាត់ដេរខោអាវ		a tailor
ជាងកាត់សក់		a barber
ជាងម៉ាស៊ីន		a mechanic
ជាង	B1	than
ជាងគេ	B11	the most, the ...est (superlative marker)
ជាងគេបង្អស់	B33	the most...of all
ជាតិ		incarnation, lifetime
ជាតិ	B4	nation, nationality, national
ជាតិអឺរ៉ុប		European
ជាតិនិយម	S2	nationalist
ជាតិទឹក	S4	a water substance
ជាតិពុល	S4	a poisonous substance
ជាតិអំបិល	S4	a salt substance
ជាន់	B42	to step on
ជាន់	B13	floor, story, level, stage
ជាន់ខ្ពស់	S1	high, advanced
ជាប់	B57	firm, durable; to be stuck, be adjacent
ជាប់ + verb		to be busy
ជាប់គុក	B37L	to be in prison
ជាប់គ្នា	B36	consecutive
ជាប់ឃុំ	B36	to be in custody

ជាប់រវល់	S14	to be busy with, concerned with (to the exclusion of other things)
ជិត	B4	to be close, near
ជិតដិត	B21	close (friendship), intimate
ជិះ	B13	to ride
ជិះជាន់	S6	to oppress
ជិះទាន	B14L	to hold (vehicle)
ជីជាតិ	S15	fertilizer
ជីដូន	B18	grandmother
ជីដូនមួយ	B16	designating a first cousin
បងជីដូនមួយ		a first cousin who is older than one
ប្អូនជីដូនមួយ		a first cousin who is younger than one
ជីតា	B18	grandfather
ជីវ	S2	life
ជីវភាព	S9	way of life, standard of living
ជីវភាសា	S2	modern language
ជីវិត	B43R	life
ជុក	S15	a long tuft of hair that a male child weras until age 7
ជូត	B22	to dry off, to wipe
ជូត	S11	rat (name of the first year of 12-year cycle)
ជូន	B13	to accompany, to give, offer (formal)
ជូរ	B31	sour
ជួនកាល	B7	sometimes
ជួនថ្ងៃណា(មួយ)	B35R	somedays, sometimes
ជួប	B7	to meet
ជួបជុំ	B38R	to meet, to hold a meeting
ជួរ	S4	row, column, line; family line
ជួរភ្នំ	S9	mountain range
ជួល	B11	to rent, hire
ជួស	B50R	to replace; instead of
ជួសជុល	B56	to repair
ជើង	B48	classifier for trips
ជើង	B13	foot, leg, edge, bottom
ជើងក្រា[illegible]ង្ក្រាន)	B34R	stove, oven
ចង្ក្រានដុតហ្គាស		gas stove
ជើងភ្នំ	B58	foot of the mountain
ជើងវត្ត	S13	near the wat
ជើងសក់	B29	side burns
ខាងជើង	B57	north
ជឿ	B39R	to believe
ជឿជាក់	S13	to really believe
ជៀន (= ចៀន)	B33	to fry (fish, meat or vegetable alone in shallow fat)
ជៀស	S15	to avoid
ជៀសវាង	S12	to avoid
ជេរ	S6	to curse, to insult
ជេរម្ដាយកាយឪពុក	S	to insult someone by insulting his parents
ជេស្ឋ	S11	name of the 7th lunar month)
ជោគជ័យ	B51R	success, victory
ជុំ	S14	to gather (intransitive), a round (classifier for movement around something)
ជុំវិញ	B18	around, surrounding
ជំនន់	S3	flood
ជំនាញការ	S5	expert; skilled
ជំនាន់	B47L	stage, level; generation

ជំនួស (< ជួស	B50R	to replace, instead of
ជំពាក់ (= ចំពាក់)	B28	to owe, to be in debt
ជំពូក	S4	type, category
ជំរាប	B1	to tell (formal), inform
ជំរាបលា	B1	goodbye; to say goodbye
ជំរាបសួរ	B1	hello; to say hello
ជំរំ	B48	camp
ជាំ	S7	to be bruised, saturated
ខ្ញុំជាំដៃ		I bruised my arm
ដីជាំទឹក		the ground is saturated
ជ្រក	S9	to take shelter
ជ្រាប	B1	to know, to be aware (formal)
ជ្រាប	S9	permeable; to permeate; to be saturated, absorbed
ជ្រួតជ្រាប	S9	to permeate, to be saturated, ~~absorbed~~, to be aware of
ជ្រុល	S6	too much, overdone, out of line
ជ្រូក	B33	pig
ជ្រួញ	S6	to frown
ជ្រួល	S10	to be panicked
ជ្រួលច្របល់	S10	to be panicked, be mixed up
ជ្រើស	S9	to choose, select
ជ្រើសរើស	S9	to choose, elect, select
ជ្រៀត	S5	to insert
ជ្រៀតជ្រែក	S5	to disturb, to cause problems, to interfere
ជ្រេ	B59	to lean
ជ្រែក	S5	to push aside, to insert, to put in, to intervene
ជ្រែករាជ	S8	to usurp, to seize the throne
ជ្រោមជ្រែង	S6	to help out
ជ្រោយ	S8	peninsula
ជ្រៅ	B53R	deep, profound
ជ្រៅជ្រះ	S2	plenty, a lot, deep
ជ្រះ	S15	clean, scoured

ឈ

ឈប់!	B14L	wait just a minute! hold on!
ឈប់	B9	to stop
ឈប់បុណ្យ	S15	to get off work for a holiday
ឈរ	B29	standing up; to stand
ឈាន	S11	step; stage of enlightment
ឈានជើង	S7	to walk (literary)
ឈាម	B50	blood
ឈឺ	B13	to be sick, sore, to get hurt, painful
ឈឺចាប់	S11	to hurt, to feel acute pain
ឈូង	S13	name of a traditional game
ឈូង	S9	gulf (geographic)
ឈូងសមុទ្រ	S9	gulf (in an ocean)
ឈើ	B44	wood, tree
ឈៀង	B51	used to form compound direction, e.g., ខាងត្បូងឈៀងខាងកើត Southeast

ឈ្ងុយ	B32	to smell delicious (food)
ឈ្ងោកមុខ	S7	to look down
ឈ្នួល	B41	something rented, someone hired, servan, maid, the rent (money)
ឈ្នះ	B36	to win, to overcome (as a resultative verb: to be successful)
ឈ្មោះ	B9	name, named
ឈ្លានពាន	B53	to violate, to be aggressive
ឈ្លូស	B44R	antelope
ឈ្លើយ	B53	to be odd, out of time, awkward
ឈ្លើយសង្គ្រាម	B53	prisoner of war
ឈ្លោះ	B43L	to quarrel

ញ

ញ័រ	S6	to tremble
ញញឹម	B47L	to smile
ញញឹមញញែម (ញញែម AC)	S14	to smile
ញញើក	S7	afraid, fearful
ញញើកញញើម (= ញញើម AC)	S7	to be afraid, fearful, to not dare
ញាណ	S11	consciousness, mind, knowledge, intelligence
ញាតិ	S9	relative, family
ញាតិកា	S13	family and close friends
ញាប់	B8	fast, rapid, rapidly
ញូវយ៉ក	P17	New York
ញឹក	B56	close to each other; narrow, often
ញឹកញាប់	B56	often
ញុះញង់	B57	to instigate, incite
ញោម	S13	you, he, she (used by a monk to adult layman older than he)
ញ៉ាំ	B4	to eat, to smoke, drink
ញ៉ាំបាយហាង	B5	to eat out
ញ៉ាំងឲ្យ	S12	to cause to

ដ

ដក	B54	to pull, withdraw, to extract
ដកដង្ហើម	S5	to breath
ដកថយ	B54	to retreat, to pull back
ដកធ្មេញ	B28	to extract teeth
ដក់	S6	to put in a bag or pocket, to be at
ដង	S13	to dig up, draw up (liquid)
ដង	B5	time, instance
ដងទន្លេ	S10	the body of the river, the length of the river
ដងប៉ាកកា	B7	a pen
ដងរែក (= ដង្រែក)	S10	carrying pole; Dangrek (name of a mountain range along Northwest of Cambodian border)
ដង្ហើម	S5	breath

ដដែល	B9	the same (identical) one
ដណ្ដប់	S9	to cover with a blanket or clothing
ដណ្ដើម	B60F	to quarrel over, to compete for
ដណ្ដាំ (< ដាំ)	S13	to cook (rice)
ដទៃ	S2	other
អ្នកដទៃ		other people, another person
ដប	B7	bottle
ដម្កល់ (< កល់)	S8	to store, to put a wedge under
ដម្រង	S4	a strainer
ដម្រងនោម	S4	kidney
ដំឡើង (< ឡើង)	B52	to assemble, to set, to mount; to raise
ដរាប	S12	always
ដរាប + noun	S13	all during, throughout
ដរាបណា ដរាបហ្នឹង	B38	whenever ...then, as long as..., then
ដរាបណាដរាបហ្នឹងទៅ (= កាលណាកាលហ្នឹងទៅ)	B38	when the time comes
ដល់	B4	to arrive, at, up to, when
ដល់ណាដល់ណី	S6	quite a lot
ដល់ថ្នាក់ហ្នឹងហើយ	B42	at this stage
ដល់ទៅ	B30R	up to, as many as
ដល់វេនលោក	B29	it's your turn
ដល់អាយុ	B46	of age, to become mature, to come of age
ដល់យូរៗទៅ	S14	in the course of time (to the present)
ដាក់	B20	to put, to place, to eat, drink (slang)
ដាក់ខ្លួន	S7	to act in an egalitarian manner, to condescend, to be humble
ដាក់គុក	B37L	to put in jail, to imprison
ដាក់ទោស	B36	to punish
ដាក់បណ្ដាសា	S14	to put a curse on
ដាក់បាត្រ	S11	to give food to a monk
ដាក់បិណ្ឌ	S14	to take food to the wat as part of the observance of the ភ្ជុំបិណ្ឌ holiday
ដាក់ធ្មេញ	B28	to bridge teeth
ដាក់របោយ		to run very fast
ដាច់		to be disconnected, be broken (of cord)
ដាច់ខែ	B57	last 2 or 3 days of the month
ដាច់ចិត្ត	S7	to bite the bullet, to decide to do something painfully
ដាញ	S3	to interweave
ដារ	S13	name of a minor Buddhist ceremony for the dead involving offering food to monks who chant
ដាវ	S15	sword
ដាស	B13	to wake (someone)
ដី	B7	soil, ground, earth, land
ដីស	B7	chalk
ដីកា	S11	exegesis
ដឹក	B48	to transport; to lead
ដឹកនាំ	B35L	to lead; to transport
ដឹង	B3	know something, be aware of
ដឹងខ្លួន	S13	to be aware of, realize, feel

ដឹងគុណ	S1	to be grateful (to)
ដឹងថា	B11	not to know that
ដុត	B36	to burn, set on fire
ដុល្លារ	B13	dollar
ដុស		to scrub, to rub, to brush
ដុសធ្មេញ	B22	to brush teeth
ដុះ	B40L	to grow, to be able to grow
ដាំដុះ		can grow (something)
ដូង	B31	coconut
ដើមដូង		coconut tree
ដូច	B16	to be alike, be similar
ដូចគេដូចឯង	S10	like the others
ដូចគ្នា	B16	alike, same, the same kind of thing; to be like each other
ដូចថា	B16	to look like, to seem; such as
ដូចតទៅ	S2	as follows
ដូចតែ	B21	just like
ដូចនេះ	B19C	to be like this
ដូចនោះ	B49	to be like that
ដូច្នេះ	B19L	therefore, thus, like that
ដូច្នេះហើយបានជា	B17	that's why
ដូច្នោះ	B60F	thus, like that
ដូន	B18	grandmother, respecful term for an old lady
ដូនតា	S14	ancestor
ដូរ	B14	to change; to barter
ដួល	B45	to fail (business, to go bankrupt, to fall down (person)
ចន់ដួល	B45	to stumble
ដួស	B33R	to serve food, to scoop up
ដើម	B47	classifier for long thin object-like sticks, guns, tree, etc.
ដើម	S1	beginning origin; original, first; stalk
ដើមខែ	B57	beginning of the month
ដើមផ្កា	B45	flower plant
ដើមហេតុ	B60F	basic reason
ដើម្បី	B22	in order to, for
ដើរ	B5	to walk
ដើរកំសាន្ត		to stroll
ដើរលេង	B5	to stroll, to go out
ដៀល	S6	to insult by comparing to something bad
ដេក	B7	to sleep
ដេកពួន	S3	to go to sleep
ដេកពេទ្យ	B18L	to stay in the hospital (non-formal)
ដេកមិនលក់		to be unable to to sleep
ដេញ	B44L	to chase to pursue, to kick out
ដេរ	B56R	to sew
ដែក	S3	metal esp. iron
ដែន	S9	territory, country
ដែរ	B4	also, too
ដែល	B17L	that who, which (relative pronoun)
ដែល	B12	to have ever, to have done at least one
ដែលតែឮ	B24L	(I've) only heard (about it)
ដែលជាមិន+ verb	S10	certainly + verb
ដៃ	B13	hand, arm
ដោយ		by
ដោយងាយ	B50D	easily
ដោយឡែក	B33L	separately

ដៅ	S3	to mark, a marked place, target
ដុំ	B56	lump; wholesale
លក់ដុំ		whole sale
ដំកល់	S9	see ដម្កល់
ដំកើង	S6	to raise
ដំណើប	S14	refers to glutinous grain
ដំណាំ (< ដាំ)	B40L	plants, crops, vegetables
ដំបង	S15	a stick, staff (weapon), cudgel
ដំបូង	S6	original, first
ដំបូន្មាន	S5	teachings, moral instruction, advice
ដំរី	B54	elephant
ដំរៀបជួរ	B56	to form ranks
ដំរះ	S1	knowledge of a subject
ដំរះវិជ្ជា	S1	knowledge
ដំឡូង	B31	tuber, potato
ដំឡូងបារាំង		potato
ដំឡើង	B52	to assemble, mount, to raise
ដាំ	B34R	to grow, to plant (something)
ដាំបាយ	B60	to cook rice
ដោះ	S5	breast, udder
ដោះ	B54	to take off, to release
ដោះខោអាវ	-	to take off clothing
ដោះចេញ	B54	to release
ដោះលែង	B54	to release, to free
ដោះសា	S6	an excuse, to make an excuse
ដោះស្រាយ	S12	to solve a problem
ដ្ឋាន	S3	place
ដ្បិត	S14	because

ឋ

ឋាន (= ស្ថាន)	S14	place
ឋាននរក	S14	Hell
ឋានសួគ៌	S14	Heaven
ឋាន	S1	level, grade
ឋិតនៅ (= ស្ថិតនៅ)	S3	to be located (formal)

ណ

ណ៎ា	B32	...you hear (attention calling particle) (non-formal)
ណា	B2	where, which, any
ណាក៏ដូច ណាក៏ដែរ	S8	all... are alike
ណាខ្លះ		which ones
ណាមួយ	B20L	which one, some, any one
ណាមួយ ណាមួយ	B40	on one hand...and on the other...
ណាស់	B5	very
ណឹង (= ហ្នឹង)	B2	that/this, the
ណុង (= ហ្នុង)	S4	that (spoken)
ណេន (= នេន)	S12	novice monk
ណែ៎	S7	well! (calls listener's attention)
ណែ	S1	to show (rare)
ណែនាំ	S1	to lead, to guide
ណែន	S7	close, tight, crowded
ណែ៎ះ	S1	really! my goodness

នោះ	S8	that, there
ណ្ហើយ	S14	stop there! that is enough!

ត

ត	B51	to argue, reply
ត	B60	to connect, continue, continuous, further
តទល់	B51	to resist, to go against
តទៅទៀត	S1	further, in the future
តទឹង	S10	to oppose, to fight against
តបត	S10	next
តស៊ូ	S11	to struggle
តង់	B48	tank (vehicle)
តប	/ta?pa?/ S11	asceticism, the following of religious precepts
តប	B45C	to answer, to respond, in return
តប់	B60F	to pound with the fist
តម	B20	to abstain from, to be on a diet
តម្កល់ (<តល់)	S9	to raise up, to prop up
ត្រង់	B58	directly, aimed at
តម្លើង (<ឡើង)	B52	to elevate, to raise
តម្លើងសក្តិ	B52	to promote, to raise rank
តម្លៃ (<ថ្លៃ)	S2	price, value
តា	B18	grandfather, respectful term for an old man
តាក់	B18L	tax
តាក់តែង (តាក់ AC)	S13	to arrange, to decorate, set up
តាក់ស៊ី	B10	taxi
តាបស	/taabɔh/ S11	a Hindu ascetic, hermit
តាម	S10	by, according to, to follow, to go after (someone or something)
តាមខ្ញុំ		after me, according to me
តាមខ្ញុំស្មាន	B16	I guess, I think
តាមចិត្ត	B55E	as one wishes, according to desire
តាមត្រូវ	S10	in fact
តាមទាន់	S14	to catch up with
តាមផ្លូវការ	B57	official, officially
តាមពិត	B34R	in fact, in truth, actually
តាមយោបល់(ខ្ញុំ)	B60	according to (my opinion)
តាមឡាន	B10	by car, to go after a car
តារាង	S9	list, table (on paper)
តិច	B18	little, few, a little
តិច+ clause	S6	indicates warning or concern
តិចៗ + verb	S3	frequently
តិរច្ឆាន	S10	beast
តឹង	B47L	tight, firm, strict, tense, full
តឹងតែង(តែង AC)	S11	critical, strict
តឹងរ៉ឹង(រ៉ឹង AC)	S6	strict, tight, firm
តុ	B29	table
តុទូកៅអី	B53	furniture

តុងកឹង	S8	Tonkin (North Vietnam)
តុលា	B30	October
តុលាការសឹក	B60	military court
តូច	B7	small
តូចចិត្ត	S6	to feel bad, to feel small, to be humiliated
តូចទ្រើម	S6	to feel bad, small, humiliated
តួឯក	B6	leading actor or actress
តើ	B28	if, question particle
តេជគុណ	S13	you (used to a monk); he, him
តេឡេក្រាម	S3	telegram
តេឡេហ្វូន	B42L	telephone
តែ		tea
តែ	B9	if, but, only
តែ + n. + ហ្នឹង	S4	even that + n.
តែថា	S6	however
តែម្តង	B35	directly, at once, without stopping, and that's all, period
តែរាល់ (= រាល់តែ)	S1	each and every, every single
តែងតែ	S2	always
តែង (= តែងតែ)	B31	always
តែង	S2	to decorate, to arrange, to compose
តែងតាំង	S7	to appoint
តែន្នីស	B43	tennis
តែមប្រិ៍	/taem/ B26	postage stamp, (French: timbre)
តោកយ៉ាក	S14	to be poverty-stricken
តោងតែ	S8	must
តោន-គីឡូម៉ែត្រ	S3	ton-kilometer (like man-hour)
តំណ (< ត)	S10	something continued; continuation; a knot
តំណតមក	S10	next, late
តំណាង (< តាំង)	B50	to represent
អ្នកតំណាង	B50	representative
អ្នកតំណាងរាស្ត្រ		representative, congressman
តំណាងរាស្ត្រ	S6	representative, congressman
តំបន់	B51	region, zone
តំបន់ហាមមិនឲ្យដាក់កងទ័ព	B51	demilitarized zone (DMZ)
តំរូវ (= តម្រូវ)	S3	to require, to enforce
តាំង	S2	to establish, to be established, to set up, to start to do
តាំងចិត្ត	S13	to decide to + verb, to be determined to + verb
តាំងតុ	S15	to exhibit
តាំងពី	B19	since
ត្នោត	S8	sugar palm
ត្បូង	B51	South
ត្មាត	S11	vulture
ត្រកូល	S6	lineage, family
ត្រង់	S3	place; right at, at; straight
ត្រង់ណា	B29	where, which, place
ត្រង់សេ	B50	trench
ត្រចៀក	B52	ear; hatch
ត្រជាក់	B24	cool, cold
ត្រពាំង	B44L	pond
ត្រឡប់	B9	to return, to be back, to turn up side down, to reverse direction
ត្រឡប់ជា + v.	S2	to verb + instead, to become... instead

ត្រា	S9	to make note
ត្រាក់	B51	tract, leaflet
ត្រាស់	S11	to be enlightened, achieve enlightment
ត្រិះរិះ	S14	to think up
ត្រី	B34	fish
ត្រីងៀត	B51R	dried fish
ត្រីឆ្អើរ	B51	smoked fish
ត្រីឆ្ដោ	S5	a kind of fresh water fish
ត្រី	S2	three (lit.)
ត្រីមាស	S2	three months, trimester
ត្រីចក្រយាន	S6	cyclo (formal)
ត្រឹម		exact, even
ត្រឹមនេះ	S6	at this point
ត្រឹមតែ	S6	only, just at
ត្រឹមត្រូវ	B45R	proper, true, honest
ត្រូវ	S4	must, to have to, to be affected, to have + verb, right
ត្រូវ + clause	B36	to undergo an experience
ត្រូវគ្រាប់	B52	to be shot
ត្រូវចិត្ត	S7	to be pleasing to, to be satisfactory to
ត្រូវជា និង	B37	to be related as ...to
ត្រូវជាអ្វី	B37	what relation (in the family)
ត្រូវតែ	B3	to have to, must
ត្រូវនឹង	B29R	to get along with
ត្រូវមាត់	S11	to be scolded, told off
ត្រូវមិនត្រូវ	S4	easily (indicates warning)
ត្រូវរបួស	B51	to be wounded
ត្រូវការ	B3	need
ត្រួត	B59	to supervise, govern, control
ត្រួតត្រា	S10	to govern, to supervise, to run
ត្រើយ	B60	bank, edge
ត្រេក	S6	to want (poetic)
ត្រេកអរ	S6	delighted, very happy
ត្រែ	B60	a horn (music)
ត្រៃ	S11	three (literary)
ត្រៃបិដក	S8	The Three Baskets (name of the basic Theravada Buddhist scriptures), the Tripitaka
ត្រៃវេទ	S11	an important Hindu scripture

ថ

ថង់	B50D	small sack, small bag
ថត	B27	to take pictures, to record, to photograph
ថយ	S3	to withdraw, to go backward, to get out of the way, to reverse, to pull back
ថវិកា	S3	budget
ថា	B16	that (introduces a quotation or indirect discourse)
ថា	B1	to say
ថាតាម(ខ្ញុំ)	B1	repeat after (me)
ថាឲ្យ	S15	to blame, to pick on, scold, criticize
ថាឲ្យខ្លាំង(-ៗ)	B8	to say aloud
ថានន្តរសាម	S8	name of rank (high)

ទោះបី... ក៏ដោយ	B55	even though, although
ទីមិន + verb	B10	of course + verb
ថើប	S7	to sniff, to kiss
ថេរ		/theeraʔ/
	S11	an elder, a senior Buddhist monk of at least 10 years standing
ថេរវាទ	S11	theravada (name of the type of Buddhism practised in Cambodia)
ថែ		to take care of
ថែទាំ (ទាំ AC)	S5	to take care of
ថែរក្សា	S3	to take care of
ថែម	B18	to add, increase; again, more; in addition
ថែមទៀត	B18	in addition
ថៃ	S3	Thai
ថោក	B15	cheap
ថោកទាប	S6	trivial, cheap, unimportant, contemptible
ថ្កល់	S9	to prop up; firmly in place
ថ្កើង	S6	ideal, excellent
ថ្ងៃ	B56R	the sun
ថ្ងៃ	B7	day, daytime
ថ្ងៃខួប	S11	anniversary
ថ្ងៃចន្ទ	B35	Monday
ថ្ងៃត្រង់	B56R	noon
ថ្ងៃនេះ	B3	today
ថ្ងៃពុធ	B30	Wednesday
ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍	B30	Thursday
ថ្ងៃលិច	B56R	the sun sets
ថ្ងៃសីល	S11	day of abstinence and religious observance
ថ្ងៃសុក្រ	B30	Friday
ថ្ងៃសៅរ៍	B30	Saturday

ថ្ងៃស្ដេច	S13	the main day
ថ្ងៃអង្គារ	B30	Tuesday
ថ្ងៃអន្ក្យ	S4	(according to the belief,) the day on which death usually occurs (that day is one's birthday)
ថ្ងៃអាទិត្យ	B30	Sunday
ថ្នល់	S3	road, street
ថ្នាក់	B6	class
ថ្នាក់ទីបញ្ចប់	S1	last class of secondary education,
ថ្នាំ	B15	medicine, drugs, substance
ហាងថ្នាំ(=ផ្ទះលក់ថ្នាំ)		drugstore, pharmacy
ថ្ពាល់	S7	cheek
ថ្មី	B21	new, recent
ថ្លា	B39L	clear (substance)
ថ្លាង	B45C	a large deep pot
ថ្លឹង	B31	to weigh
ថ្លើម	S5	liver, fig. mind, heart, soul, spirit
ថ្លើមសំ	S5	fresh, disrespectful
ថ្លៃ	B6	to be expensive; price, the cost of
ថ្លៃថ្នូរ (ថ្នូរ AC)	S7	valuable, important
ថ្លៃ	B18	designating an in-law of the same generation
ប្អូនថ្លៃប្រុស		younger brother-in-law
ថ្វាយ	S4	to give to royalty, clergy, divinity or spirit to, for (royal, divine)
ថ្វាយបង្គំ	S13	to say hello, hello (to royalty or clergy)
ថ្វាយបង្គំលា	S13	goodbye (to monk)

ថ្វីបើ	B55	although
ថោះ	S11	rabbit (name of the 4th year of the 12-year cycle)

ទ

ទក្សិណ	/téʔsən/ S3	South (literary)
ទង់	S13	banner, flag, a long white cloth displayed on a pole outside the house of a person who has recently died until he is cremated
ទង់ជាតិ	S1	national flag
ទង្គិច	B55E	to collide (both parties moving), to knock
ទត	S11	to look (royal)
ទទឹង	S3	width
ទទួល	B11	to receive, to meet, to pick up, accept, when
ទទួលខុសត្រូវ	B48R	take responsibility
ទទួលទាន	B51L	to eat (formal, impersonal)
ទទួលទោស	B36L	to be punished
ទទួលបន្ទុក	B54	to be in charge, take responsibility
ទទួលស្គាល់	S9	to recognize, accept
ទទេ	B44R	free of charge, as is, unadorned, alone
ទន់	S4	soft
ទន្លេ	B35L	river
ទន្លេសាប	S3	Tonlé Sap (name of the great lake in the middle of Cambodia and of the short river that leads to it from Phnom Penh)
ទន្ទ្រាំជើង	S7	to stamp the foot
ទន្ទ្រាន	S10	to enter by other than established paths, to do illegally
ទន្សាយ	B44	rabbit
ទប់	S7	to barricade, to stop
ទប់ចិត្ត	S7	to restain, desire
ទប់ទល់	S9	to bear, to defend, to support, to withstand
ទម្ងន់ (<ធ្ងន់)	B34R	weight
ទល់	S9	facing, face to face, to confront; adjacent
ទល់ដៃនឹងដៃ	B57	hand to hand
ទល់នឹង	S5	right up against, facing
ទ័ព	B48	army, armed forces, troops
ទស្សន	/tuohsənaʔ/ s9	vision, opinion (literary)
ទស្សនកិច្ច	S11	tour, trip
ទស្សនា	S3	to look at, to tour, to visit
ទស្សនាវដ្តី	/tuohsəniavədɛy/ S3	magazine, periodical
ទា	B33	duck
ទាខ្វៃ	B33	roask duck
ទាព្រៃ	B44	wild duck
ទាក់ទង	B48R	to relate to, to connect with, to have relations with
ទាញ	S2	to pull

ទាញព្រ័ត្រ	S13	tug-of-war
ទាត់	B43	to kick; to play soccer
ទាន	S6	charity, alms; very deferent particle
ទានប្រោស	S6	very deferent article
ទាន់	B3	to be on time, to catch up with, resultative verb: do on time, to be able to do (on time)
ធ្វើមិនទាន់		to not have time to do
ទាន់នៅ	S1	as long as, while
ទាន់ពេល	B17	on time
ទាប	B59	low
ទាបថោក	S7	trivial, cheap unimportant, contemptible
ទាមទារ	S10	to demand repeatedly, to claim
ទាយ	B40R	to forecast, soothsay, cast a horoscope
ទារ	B49L	to demand, ask
ទារអាករ	B53	to collect taxes
ទារពន្ធ	B53	to collext taxes
ទារក	/tiarúʔ/ S5	infant, baby
ទាល់		to be speechless, to be lost; connoting: dead end
ទាល់គំនិត	B45	cannot think of anything, to be stuck
ទាល់តែ	B38	until
ទាល់តែសោះ	S6	in no way, etc., at all, whatsoever
ទាស់	S5	to have a reaction to, to become sick from, to be allergic to
ទាស់អី	B39	what's wrong?
ទាស់តែ ... កុំអី	B39	...if it weren't for the fact that ..., otherwise
ទាហាន	B35	soldier, military
ទាហានឆ័ត្រយោង	B49	paratrooper
ទាហានជើងគោក	B46	army
ទាហានជើងទឹក	B46	marine soldier
ទាហានថ្មើរជើង	B46	infantry
ទាហាននាវា	B46	navy
ទាហានពិសេស	B49	specicl forces
ទាហាន[illegible]	S10	soldiers with police powers
ទាហានសេះ	B46	cavalry
ទាហានអាកាស	B46	airforce
ទិញ	B4	to buy
ទិញមុក	B11	to buy in advance
ទិព្វ	S14	magic
ទិស	S3	direction
ទី	B13	a place
ទីក្រុង	B26L	city, town
ទីចាត់ការ	S2	headquarters
ទីដៅ	S3	goal, destination
ទីប្រជុំជន	S3	population center
ទីរួមខេត្ត	S3	province capital
ទីវត្ត (= វត្ត)	S13	pagoda, wat
ទី	B13	ordinalizing prefix
ទីបី		third
ទីទាក់ចិត្ត	S7	something attractive
ទីបំផុត	S6	especially
ទីមួយ	B13	first
ទីបេ	S11	Tibet
ទីប្រឹក្សា	S9	advisor
ទឹក	B4	liquid, water, juice
ទឹកកក	B24	ice, snow
ទឹកចិត្ត	B54	morale
ទឹកដី	B51	territory, land

ទឹកដោះ	S5	milk
ទឹកដោះគោ	B32	milk
ទឹកប្រាក់	S6	money
ទឹកភ្នែក	S7	tears
ទឹកម៉ាស៊ីន	B29	fountain water, faucet water
ទឹកមុខ	S6	facial expression
ទឹកលិច	S3	to flood
ទឹកលុយ	S5	money
ទឹកអប់	S7	perfume
ទឹម	S10	to yoke
ទុក	B20	to keep, to put
ទុកចិត្ត(លើ)	B47	to trust
ទុក ជា	S1	to consider...to be...
ទុកជា ក៏ដោយ	S3	eventhough, although
ទុកជាយ៉ាងណាក៏ដោយ	S7	nevertheless, anyway
ទុកដាក់ ជា	S1	to consider...to be...
ទុកឲ្យ វិញ	B39	to leave it to... instead, to put it back
ទុក្ករ	/tukkəraʔ/ S11	that which is difficult to achieve, rarely achieved
ទុក្ករកិរិយា	/tukkəraʔkeʔriyaa/ S11	doing what few others can do, struggling for enlightment, esp. by asceticism
ទក្ខិណនិកាយ	S11	Southern sect
ទុន		capital, principal
ទូ	B32R	carbinet
ទូទឹកកក	B32R	refrigerator
ទូក	B44	a boat
ទូកង	S14	a long dragon-shaped boat
ទូកដូនតា	S14	a boat made of banana growth rings with offerings to one's ancestors put in in the evening and floated in the following morning
ទូត	S8	diplomat, diplomatic
ទូទៅ (=ទួទៅ)	S1	general
ទូទាំង	S5	all over
ទូន្មាន	S11	to remind
ទូរទស្សន៍	B43L	television
ទូរលេខ		telegram
ទូរស័ព្ទ	B55	a telephone
ទូលបង្គំ	S13	I, me (used by layman to high ranking monk or to royalty)
ទូលាយ	S2	wide, spacious
ទូលំទូលាយ	S5	wide, spacious
ទួទៅ	S1	general
ទើប	B55	not...until, only then, ...is why, and so...
ទើប(នឹង)	B56	just
ទៀង	B48	sure, certain, accurate
ទៀងទាត់	B45C	accurate
ទៀត	B7	again, more
ទៀន	S11	candle
ទេ	B1	no, question marker
ទេ	B1	final negative particle, final emphatic particle, final question paricle, contradictive particle
ទេតើ	S6	it's (noun) that ... + clause
ទេវរាជ	S9	god king
ទេសចរ	B45	tourist
ទេសនា	S11	a sermon, to preach
ទែមីណាល់	S1	terminal (French)

ទោ	S6	two (literary)
ទោចក្រយាន	S6	bicycle
ទោរ	S15	to bend, soft, flexible
ទោស	B36L	guilt, blame, punishment
មានទោស	B36L	guilty
ទោះជា ក៏ដោយ	S8	eventhough, whether...or not
ទោះបើ	S2	even (if), although
ទោះជា ក៏ដោយ	B38	even though
ទោះបើ ក៏ដោយ		
ទោះ ក៏ដោយ		
ទោះបើ ក្ដី	S14	even though, although
ទោះបើយ៉ាងណាក៏ដោយ	S8	nevertheless, in spite of that
ទៅ	B2	to go, go ahead and, to, towards, imperative particle
ទៅកាន់ (=ទៅ)	B40B	to, towards
ទៅជា	B59	to become, to come about that
ទៅដល់	B7	until, to arrive
ទៅណាមកណា	B13L	to come and go, to go places
ទៅតាម	S4	to send for
ទៅទៀត	B30L	even more
ទៅមកទៅមក	S7	to go to a great deal of trouble and get little or no result, finally
ទៅលេង	B5	to go, to visit, go for a walk
ទៅវិញទៅមក	S13	back and forth
ទុំ	S15	ripe, mature
ទំងន់ (=ទម្ងន់)(<ធ្ងន់)	S3	weight
ទំនប់(ទឹក)	B60	a dam
ទំនាក់ទំនង	S8	relations (rare)
ទំនាប (<ទាប)	S3	low and flat, a low, flat place
ទំនាបកណ្ដាល	S3	central lowlands
ទំនិញ	S3	goods, merchandise
ទំនៀមទម្លាប់	B40R	custom, habit
ទំនេរ	B35L	vacant, free, not busy
ទំនោរ	S15	tendency, inclination
ទំនំទំនៀម (ទំនំ AC)	S13	custom, habit
ទំព័រ	S2	page
ទំពាំងបាយជូរ	B31	grape
ទំរាំ	B25	by that time, as soon as, by the time that, until
ទំរាំបើ	S1	still more (so)
ទំលាក់ (= ទម្លាក់)	B52	to drop, to cause to fall
ទំលាក់សក្ដិ	B52	to demote
ទំលាប់	B45C	custom; to become accustomed to
ទំហំ (<ធំ)	S9	size
ទាំង	B41	even (adv.), all (as in all three), including, as many as
ទាំង ទាំង	B49	both...and..., including...and
ទាំងគ្រប់ទាំងសព្វ	S5	of every kind, all
ទាំងនេះ	S2	all of these
ទាំងនោះ	S2	all of those
ទាំងប៉ុន្មាន	B30R	all
ទាំងបួន	B50D	all four
ទាំងស្រុង	S12	all
ទាំងមូល	S9	all
ទាំងសងខាង	S7	on both sides
ទាំងស្រស់	S4	in cold blood, in plain view
ទាំងឡាយ	S1	pluralizer for preceding noun
ទាំងអស់	B19R	all
ទាំងអស់គ្នា		all of you
ទ្រ	S10	to support, to carry from the bottom

ទ្រង់	S5	third person pronoun for royalty, preverval honorific for royalty
ទ្រព្យ	S7	property, asset
ទ្រឹស្តី	S11	theory
ទ្រុង	B35A	cage
ទ្រុឌ	S3	shabby, dented
ទ្រុឌទ្រោម	S3	shabby and old
ទ្រូង	B52	chest (body)
ទ្រោម	S3	fallen like a cake, collapsed
ទ្រាំ	B55E	to bear, to put up with, to stand
ទ្វារ	B42L	door
ទ្វីប	B43	continent
ឧបទ្វីប		peninsula

ធ

ធន		/thŭn/
	S12	property, capital (money)
ធនធាន	S14	property
ធម៌	S1	righteousness, virtue, generosity, Buddhist teachings, scriptures, dharma
ធម៌ក្ដៅ	B58	toughness, rigor
ធម្ម		/thómmé'/
	S11	dharma, spiritual qualities, scriptures
ធម្មក្ខន្ធ		/thómməkhan/
	S11	items of Buddhist teaching in the ត្រៃបិដក (there are 84,000 of them)
ធម្មចក្ក(=ធម្មចក្រ)		/thómməca'/
	S11	wheel of dharma (name of Buddha's first sermon)
ធម្មចក្កប្បវត្តន-សូត្រ		/thómmé'cakkappa' rottəna'sout/
	S11	name of Buddha's first sermon
ធម្មតា	B14	usual, ordinary, usually, normally
ធាក់	B35L	to kick, to pedal a bike
ធាង	S10	branch (of a palm tree)
ធាត់	B14L	fat
ធាតុ	S15	element, temperament
ធាតុអាកាស	B5	wether, climate
ធីងធោង	S5	light-headed, to feel light
ធី	S14	form, shape, mark, brand, type, quality
ធុន	B55	type, kind, caliber
ធុរ	S6	trouble, problem
ធូប	S11	incense
ធូរ	S11	relaxed, easy, loose
ធុំ	B34	to smell (intrans.)
ធុំក្លិន	S13	to smell (trans.)
ធំ	B18R	designating an aunt or uncle older that one's parent, e.g., (older) aunt
ធំ	B7	big, large
ធំធេង	S2	big, large
ធំបំផុត	S5	especially
ធ្ងន់	B36L	to be heavy, serious
ធ្ងន់ធ្ងរ (ធ្ងរ AC)		heavy
ធ្នូ	B44	bow (for hunting)
ធ្នូ	B30	December
ធ្មេញ	B20	tooth

ធ្លាក់	B24	to fall
ធ្លាក់ខ្លួន	S6	to fall in status or wealth
ធ្លាក់ថ្លើមក្តក	S7	to be shocked
ធ្លាក់ទឹកកក		it snows
ធ្លាក់ព្រិល		hail is falling
ធ្លាក់សក្តិ	B52	to be demoted
ធ្លាប់	B13	used to, be accustomed to, have ever (done)
ធ្វើ	S7	to pretend
ធ្វើមិនដឹង		to pretend not to know
ធ្វើជា	B42	to pretend to..., to do the of a...
ធ្វើដឹង	S7	to take notice (of an insult for example)
ធ្វើ	B2	to do, to make
ធ្វើការ	B7	to do, to make
ធ្វើឃាត	B37	to murder, to assassinate
ធ្វើដំណើរ	B32R	to take a trip
ធ្វើទុក្ខ	S10	to cause trouble for
ធ្វើធំ	S6	to be important, have high status
ធ្វើបាប	B53	to mistreat, to give a hard time to
ធ្វើបុណ្យ	S11	to celebrate, to make merit, do good deeds
ធ្វើម៉េចនឹងរួច	B40	what can (I) do?, (he) can't help it
ធ្វើឫក	S6	to be snob, put on air
ធ្វើសក់	B28	to do someone's hair, to get a hair do
ធ្វើឲ្យ	B12R	to cause, to make

ន

នគរ	S9	realm, domain; city, country, state;
នគរភ្នំ	S8	earliest kingdom in Khmer history, also known as Funan
នង្គ័ល	S15	a plow
នយោបាយ	B30R	policy, politics, political science
នយោបាយទឹក	S9	water development policy
ន័យ	B5	meaning
មានន័យយ៉ាងម៉េច?	B5	what does it mean?
នរ	S1	person
នរណា(=អ្នកណា)	S2	who?, anyone who
នរនោះ	S1	that person
នរក	S11	Hell
នា	S10	at, in
នាង	B1	Miss, 2nd and 3rd personal pronoun for a woman whos is younger than the speaker
នាងខ្ញុំ	S6	I (female)(deferent)
នាទី	S5	scope, domain, time of power, a delineated section of land
នានា	S2	each, various
នាម	S8	name (formal), noun
នាម៉ឺន	S9	civil servant
នាយ	S10	far, apart from; strange
នាយ	B46	chief, head
នាយទាហាន	B46R	officer
នាយទាហានបម្រុង	B46L	reserve officer
នាយទុន	S6	capitalist, tycoon

នាយទោ	B57	corporal
នាយឯក	B57	chief corporal
នាយក	S2	chief, head, director
នារី	S7	young woman, girl (formal)
នាឡិកា	B25	watch, clock
នាវា	B46	ship
នាវាផ្ទុកកប៉ាល់ហោះ	B55	aircraft carrier
និកាយ	S11	sect
និគម	S6	commune, colony
នឹង		to be still, stagnant
និង	B24	and
និងមាល	B25	then
និន្ទា	S7	to make trouble for someone out of envy or jealousy
និពន្ធ	S1	to write (formal)
និព្វាន	/ni?plan/ S11	Nirvana
និមន្ត	S4	to invite a buddhist monk, preverbal honorific (clergy)
និមិត្ត	S9	because (rare)
និមិត្តរូប	S9	symbol
និយម	S6	-ism
និយម	B44	accustomed to, normally
និយាយ	B2	to talk, speak
និយាយរួចទៅ	S6	in fact, really
និយាយរក	B48R	to talk to, seek out, to be friendly with, to
និយាយឡើង	S2	to speak up
និរតី	/ni?radɛy/ S3	Southwest (lit.)
និវត្ត	S5	to return (lit.)
និស្ស័យ		desire, understanding; something in common
នីមួយៗ	B20L	each, each one, various
នឹក	S6	to think of, to imagine, to recall, to visualize; to miss
[illegible]	B46	by, by mean of
នឹង	B15	with, will
នឹងថា	B35R	if it were, to be said
នឹម	S10	yoke
នុះ	S7	that, there (often not translatable)
នូវ	B47R	a particle that can preced the object of a verb
នឿយហត់	B55	to be tired; hard (life)
នេន	S11	a novice monk
នេប៉ាល់	S11	Nepal
នែ៎	S7	well! (call listener's attention)
នែ (= នែណ៎)	B34	attention getting particle, hesitation particle
នែ៎ (= ណ៎	S6	...you hear! (nonformal attention getting particle)
នៃ	S2	of
នោម	S4	urine; to urinate
នៅ	B2	at; to stay, to live, still
នៅ នៅឡើយ	B45	not yet
នៅតែ	B17L	still
នៅត្រង់	S5	just, specifically
នៅពេលដែល	B53	at the time when, when
នៅសល់	B23	there remains, to be left out
នៅឡើយ	B57	not yet

នំ	B34	pastry, cake, cookie
នំក្រៀប	S14	hard cake
នំគម	S14	a kind of sweet made of sweet paste in sticky rice flour and wrapped in a banana leaf
នំដាល	S14	a kind of sweet like pound cake (but unleavenled) made of sticky rice flour or mixed with rice flour
នំបុ័ង	B34	bread
នំបុ័ងដាក់សាច់	B45	sandwich
នំអន្សម	S14	a kind of snack food made of sticky rice surrounding pork or banana and steamed in a banana leaf
នាំ	B50	to bring, to take
នាំគ្នា	S12	to do together, to do as a group
នាំអាទិ៍	S6	to cause, to act as ringleader, to instigate
នាំឱ្យស្គាល់	B49L	to introduce to
នេះ	B4	this, here
verb + នេះ + verb	S11	too much, e.g., ធ្វើនេះធ្វើ he does too much
noun + នេះ + noun	S11	too much, e.g., សីលនេះសីល there is too much piety
នោះ	B4	over there, there, that

ប

បក	S8	to peel, to reverse, to translate
បកប្រែ	S8	to interpret, translate
អ្នកបកប្រែ	B41	interpretor
បក្ស	/paʔ/ S6	block (politic)
បក្សពួក	S6	party, clique, block
បង	B8	older sibling, older
បងគេបង្អស់	B18	oldest sibling
បងថ្លៃ	B18	older sibling-in-law
បងប្អូន	B8	relative, brothers and sisters, siblings
បងប្អូនជីដូនមួយ	B18	first cousin
បង់	B26	to pay out, to pay a tax or fee; to throw in, to put in
បង់	B4	bank (French)
បង្កង	B33	lobster, prawn
បង្កើត (< កើត)	B57R	to give birth to, to originate, to found, to set up
បង្ខំ (< ខំ)	B40	to force
បង្គន់	B10	toilet, toilet bowl
បង្គា	B34	salt water shrimp
បង្គាប់	B34R	order, command, to give an order
បង្គោល	S9	main post, post, support
បង្រួបបង្រួម	S6	to cause to unite
បង្រៀន (< រៀន)	B2	to teach
គ្រូបង្រៀន	B9	teacher
បង្វិល	S10	to cause to turn

បង្សុកូល		/baŋskoul/ S13	ceremony including the offering of food to the monks who chant
បង្ហាញ		B42	to show, exhibit
បង្ហាត់ (ហាត់)		B48	to train, to cause to practise
បង្ហូត		B35	through, non-stop
បង្ហូរ (< ហូរ)		B39L	to cause to flow
បង្ហើយ (< ហើយ)		S13	to complete, to finish
បង្អង់		S13	to stop and wait, to take a rest, halt, hesitate, slow down
បង្អត់		S10	to deprive of, to cause to lack
បង្អួច		B20	window
បង្អែក (< ផ្អែក)		B42L	chair back, support
បង្អែម (< ផ្អែម)		S11	dessert, sweet
បច្ចុប្បន្ន		S1	present (time)
បច្ច័យ		/pa?cay/ S13	things used by monk, necessities (literary); money (monk)
បញ្ច		/pañca?/ S11	five (literary)
បញ្ចវគ្គីយ		/pañaca?vəkii/ S11	the first five disciples of Buddha
បញ្ចប់ (< ចប់)		S1	to finish
បញ្ចូល		B40L	to put into, combine; to cause to enter, to charge (electricity), to consult a medium
បញ្ចុះបញ្ចូល		B54	to persuade
បញ្ច្រាស		B42	backwards, in opposite direction
បញ្ចេញ		B52	to send out, to emit, take out; show off
បញ្ចេញកំដៅ			to heat, to warm
បញ្ចេញបញ្ចូល			to exagerate
បញ្ឆោត		S6	to lure
បញ្ជល់		B43	to cause to fight
បញ្ជល់មាន់			cock fighting
បញ្ជា		S9	a command, to command
បញ្ជាក់		B26R	to clarify, attest, promise, certify, verify, prove, show
បញ្ជី		B32	list, document, record
បញ្ជីជាតិ		B25	birth certificate
បញ្ជីម្ហូប		B32	menu
បញ្ជូន		B47	to transfer (of persons, property), to send
បញ្ញា	(H)	S2	intelligence
បញ្ញវ័ន		S2	intelligentsia, intellectual
បញ្ញត្តិ		/paññat/ S9	law, an order
បញ្ឈប់		B42	to stop someone or something, to arrest
បញ្ហា		B32L	problem, difficulty
បដិ		S5	to receive
បដិការ		S5	repayment, expression of gratitude
បដិសេធ		S6	to annul, to eliminate, to cancel, to refuse
បឋម		S1	first, elementary (literary)
បឋមសិក្សា		S1	elementary education
បណ្ដា	(H)	S10	all the..., the group of...
បណ្ដាជន		S10	populace, the people; population

បណ្ដារាស្ត្រ	S10	the people
បណ្ដាញ (< ត្បាញ)	S3	something interwoven, a mesh, a network
បណ្ដាលមកពី	B59	caused by
បណ្ដាលឲ្យ	B59	to cause
បណ្ដាសា	S14	curse
បណ្ដើរ	B52	to walk, to escort
verb + បណ្ដើរ + verb + បណ្ដើរ	B60	to both verb 1 and verb 2 at the same time
បណ្ដែត	S14	to cause to float; to permit
បណ្ដោយឲ្យ	B56	to let, allow
បណ្ដោះអាសន្ន		temporary, for the time being; as an emergency measure
បត់	B10	to turn, to fold
បត់ក្ងាក់ក្ងែង	B59	to wind (road)
បត់ឆ្វេង	B10	to turn left
បត់ស្ដាំ	B10	to turn right
បទ	S9	matter, work, act; song, musical piece, classifier for musical piece
បន្ត (< ត)	S1	to continue
បន្តបន្ទាប់គ្នា	S8	one after another,
បន្តវិជ្ជា	S1	to continue one's education
បន្តិច	B44	a little, a little bit, slightly
verb + បន្តិចមិន + verb + បន្តិច	S10	more or less
បន្តិច + verb + បន្តិច + verb	S15	to do often,
បន្តិចបន្តួច	B14	a little bit
បន្តិចម្ដងៗ	B57	a little at a time, little by little
បន្ថែម (< ថែម)	B51	to add, increase
បន្ទប់	B13	room
បន្ទប់ក្មេងឈ្នួល	B13	servant's room
បន្ទប់ដាក់អីវ៉ាន់	B13	storeroom
បន្ទប់គេង	B13	bedroom
បន្ទប់ទទួលភ្ញៀវ	B13	living room
បន្ទប់ទឹក	B9	bathroom
បន្ទប់បាយ	B13	dining room
បន្ទប់សំរាប់ភ្ញៀវ	B13	guest room, living room
បន្ទាប់	B14	next
បន្ទាប់ពី	B14R	next to, after
បន្ទាយ	B47	fortress, post, barracks
បន្ទោស (< ទោស)	S12	to blame
បន្លា	B55	thorn
បន្លាស់ (< ផ្លាស់)	S6	a change of clothing, classifier for clothing
បន្លែ	B34	vegetable
បន្លែង	S13	to play, entertain
បន្លែងកូនមាន់ (ចាប់កូនខ្លែង –)	S13	name of a traditional game
បន្លំ	B41	to cheat, confuse, trick
បបរ	B32	rice gruel, rice grits
បបួល	S14	to invite
បបួលគ្នា	S14	to do together, to do as a group
បម្រើ (= បំរើ) (< ប្រើ)	B41	to serve
បម្រះ	S10	to get out of, escape from the grasp of
ប័រណេអូ	S8	Borneo
បរទេស	B42	foreign
បរម	S10	high, noble
បរាជ័យ	S10	defeat
បរិត្ត	/paʔrət/ S5	Sutra or prayer to protect one from danger
បរិនិព្វាន	/Paʔreʔnipian/ S11	to achieve Nirvana

បរិបូណ៌	S5	enough, plenty
បរិភោគ	B18R	to eat, consume (general, neutral word)
បរិស័ទ	S14	crowd, meeting, people
បរិសុទ្ធ	S13	pure, faithful
	S6	man, male (formal)
បុរោហិត	S9	executive, performer of rites, arranger
បល្ល័ង្ក	S8	throne
បវេសនកាល	S1	time of going back to work (after a recess)
បស់	S7	(mispell =បោះ)
បស់	S7	represents spoken pronunciation of របស់
បស្ចិម	S6	West (literary)
ប៉ា	S3	father (urban)
បាក់	B19	to be broken
បាក់ទី១	S1	first baccalaureate (first secondary certificate)
បាក់ទី២	S8	second baccalaureate (final secondary certificate)
បាងកក	S3	Bangkok
បាច	S15	to scatter, sow
បាច់	B50D	bundle
បាញ់	B37	to shoot (firearms)
បាញ់សត្វ	B44	to hunt
បាត់	B42R	to lose, disappear
បាត់បង់	S10	to lose, to be lost
បាត់បង់ជីវិត	S4	to lose one's life, to die
បាត់ស្រមោល	S7	to disappear
ដើរបាត់	B60F	to walk away, to be gone
បាត់ដំបង	S3	Battambang (Cambodian province)
បាតុ	S10	to be manifested, apparent
បាតុកម្ម	B37L	demonstration, march
បាតុករ	S10	demonstrator
បាត (=បាត្រ)	S5	a monk's begging bowl
ដាក់បាត	S5	to give food to a monk
បាទ	B1	polite response particle used by men, yes
បាធ្យាយ	S5	a teacher of moral, scripture and laws
បាន	S2	is why
បាន	B10	O.K., all right
បាន	B21	past time indicator when placed before verb
បាន	B18L	to have, to get
		to be of use
បានការ	S2	to get result, have effect, to be productive
បានចិត្ត	B40R	to get a swollen head, to get spoiled
បានស៊ីបានចុក	S14L	to get to eat
បាប	B48	sin (opposite of បុណ្យ)
បាយ	S7	to eat (non-formal)
បាយ	B4	cooked rice, a meal, food
បាយទឹក	B16L	a meal
បាយឆា	B32	fried rice
បាយសី	S15	a tierced ceremonial ornament made of banana tree components
ដាំបាយ		to cook rice
ប៉ាយ	S6	a Chinese gesture of respect, to kowtow

បារម្ភ	S2	to worry
បារាយណ៍	S9	name of large lakes built near Angkor
បារី	B4	cigarette, tobacco
បារាំង	B2	French; France
បារាំងសែស	S10	France, French (français)
បាល់	B43	ball
បាល់ទាត់	B43	soccer
បាល់ទះ	B43	volleyball
បាល់បោះ	B43	basketball
បាលី	S2	Pali
បាវ	B51	bale, bag, a large sack
បាវ	S7	servant (old word)
បាវព្រាវ(ព្រាវ AC)	S7	servant (old word)
បាសក(=ឧបាសក)	S15	layman (spoken)
បិណ្ឌ	S5	to beg food (clerical), the food a Buddhist monk receives when he begs)
បិណ្ឌបាត្រ		to beg for food; food offered to monks
បិតា	S5	father (formal)
បិទ	B22	to close, to block (a road)
បិទ	S3	to attach, to fasten on, glue
ប៉ិន	S9	skillful, clever
បី	B6	three
ប៊ីយេរ	B26	beer
បិសាច	S14	a kind of ghost some forms of which suck blood, others make poeple sick, others live off corpses
បឹង	B44	lake

ប៉ឹង	S8	to wear very little clothing, to go half naked
បុក		to pound, to hit, to bump, to collide
បុកគ្នា		to collide
បុកស្រូវ	B42	to pound (rice)
ឡានបុក		to run over
បុកម្ទេញ	S10	to stir up trouble
បុគ្គល	S12	individual (formal)
បុគ្គលិក	S2	employee, personnel (formal)
បុណ្យ	S7	feast, ceremony; power, influence; merit, good deed
បុណ្យចំរើនអាយុ	S13	birthday
បុណ្យជាតិ	S15	national day
បុណ្យទាន(=បុណ្យ)	S15	alms givings, merit making
បុណ្យផ្កា	S15	a ceremony of giving gifts to monks
បុណ្យ១០០ថ្ងៃ	S11	a ceremony performed 100 days after a person's death
បុណ្យសក្តិ	S5	rank, status
ធ្វើបុណ្យ	S7	to celebrate, to make merit, do good deeds
ប៉ុណ្ណាប៉ុណ្ណី	S6	ever so much
ប៉ុណ្ណឹង	B18	that much...and that's all, only, to that extend, this much
ប៉ុណ្ណេះ	B45C	this much, this big
ប៉ុណ្ណោះ	S6	that much
បុត្រ	S1	child (formal) (literary)
បុត្រា	S8	son (literary)
បុត្រី	S8	daughter (lit.)
ប៉ុន	B45C	like, equivalent
ប៉ុន្តែ	B41	but, however

ប៉ុន្មាន	B7	how much?, how many?, several
ប៉ុន្មាន + time word + មកហើយ	S8	the past several, e.g., ប៉ុន្មានថ្ងៃមក ហើយ the past several days
ប៉ុន្មានថ្ងៃហ្នឹង	B20	the past few days
បុព្វ	S6	first, original
បុព្វបុរស	S6	forebears, ancestors
បុព្វបេតបុគ្គល	/boppəbeetəkuʔkúl/ S11	the dead (of បុព្វប្រេត) (lit.)
បុព្វប្រេត	S14	the dead
ប៊ុយរ៉ូ	B48L	office, desk
បុរស	B35A	man, male (lit.)
បុរាណកាល	S9	ancient time
ប៉ុស្តិ៍	S3	channel, station (TV, radio)
ប៉ុស្តិ៍	B27	post office
បុស្ស	S11	name of second lunar month
បូជា	S9	to offer to a superior or divinity, to cremate, burn, act of offering, act of taking advice of a superior
បូជាសព	S15	to cremate a corpse
បូព៌ា	S3	East (lit.)
បូរាណ	S12	ancient, old, classical, old fashioned
បូរាណាចារ្យ	S7	traditionally used, classical
បូរបូធួ	S8	Borobodur (ancient Buddhist city in Java)
ប៉ូលិស	B28	police
បួងសួង	S5	to wish for, pray for
បួន	B6	four
បួនដប់	B60	a few
បួស	S1	to become a monk
បើ	B5	if
បើតិចណាស់ក៏	S6	at least...
បើសិនជា	S7	if
បើក	B6	to open
បើកឆាក	S7	to open a play, begin a play
បើកលុយ	B6	to cash, to draw money, to get paid
បើកឡាន	B13	to drive a car
បើកឲ្យ	S7	to allow
បៀ	B5	playing cards
លេងបៀ	B5	to play cards, gamble
បេនឡាន	B17	bus station
បេសកកម្ម	B58	mission
ប៉េងប៉ោះ	B33	tomato
បេះ	B31R	to pick, pluck
បេះដូង	B35A	heart
បែក	B36	to be broken, to divide
បែកខ្ញែក	S8	to break up (intrans.)
បែង	S8	to divide
បែងចែក	S1	to divide
ប៉ែតសិប	B6	eighty
បែប	B43	a kind; way; to seem
បែប	S1	probably, it seems
បែបប្រហែល		perhaps
បៃតង	B31	green
បោក	B49L	to cheat, to fool (colloquial)
បោក	B47L	to beat, slam down; to launder
បោកខោអាវ	B47L	to do the laundry
ប៉ោត	B58R	a metal container the size and shape of a gasoline can

ប៉ោម	B31	apple
បោយដៃ	S6	to wave the hand
បោស	S9	to sweep
បោសសម្អាត	S13	to sweep out, clean up
បោះ	B26	to throw, to drive (a nail), to pitch (ball)
បោះចោល	B45	to throw away
បោះឆ្នោត	S12	to vote, to hold an election
បោះជំរំ	B54	to pitch camp
បោះត្រា	B26	to stamp, seal
បោះស្លឿ	S7	to insinuate, to be ironic
បៅ	S5	to nurse, to suckle (child)
បំណង	B51	to intend, intention
បំណាច់នឹង (= សំណាច់នឹង)	B40	since
បំបាត់ (< បាត់)	S2	to cause to be lost, to illiminate
បំបែក (< បែក)	B58	to break (trans.)
បំបែកជួរ	B56	to break ranks
បំបៅ	S5	to breastfeed, to suckle, nurse (mother)
បំបាំង	B60	to hide
បំបាំងបន្លំ	B60	to camouflage
បំបះ	B52	to lift one side, to incite
បំបះបំបោរ	B52	to incite, to rabblerouse
បំផុត	B36	the ...est of all (superlative marker)
បំផុត(នៅទីបំផុត)	B35A	most of all, especially, particularly
បំផ្លាញ	B51	to destroy, to lay waste to, to squander, waste
បំផ្លាស់	B52	to change,tto transfer (trans.)
បំភ្លើស	B45C	to exagerate
បំពង	B33	to deep fry
បំពង់	B19	a tube
បំពង់ក	B19	throat
បំពាក់	B56	to put a garment on someone else, to cause to wear, to decorate (with a medal)
បំពាក់សក្តិ	B56	to award a promotion (mil.)
បំពេញ	B27	to fill, to fulfill, to complete
បំពេញវិជ្ជា		to study (higher education)
បំពេញចិត្ត	S7	to satisfy, to please
បំភ្លេច	B55R	to forget (deliberately)
បំរាមគោចរ	B36	curfew
បំរាស	S8	to move out, to move out from under
បំរុង	B58L	to intend, to plan
បំរើ	B30R	to serve, to wait on
អ្នកបំរើ		waiter or waitress,servant
បាំង		to hide, to veil, obstruct, block off, cover
ប៉ាំង	S7	represents sound of impact
ប៉ះ	S13	to touch, to come into contact with, to affect (usually adversely)
បះ	S10	to strike, revolt
បះបោរ	S10	to riot, to have an uprising, to strike
ប្តិត	S7	to pat dry, blot ink
ប្តី	B8	husband

ប្ដីប្រពន្ធ	B9	husband and wife
ប្ដូរ	B50R	to change
ប្ដូរជីវិត	S7	to give one's life
ប្រកន្ទក	S13	a traditional song
ប្រកប(ដោយ)	B51R	to have, to be possessed of
ប្រកបរបរ	S9	to earn a living, to have a profession
ប្រកាន់	S4	to be hard to please, to be prejudiced, to mind, to be offended
ប្រកាន់យក	S14	to establish, maintain
ប្រការ	S13	kind, type
ប្រកាស	S7	to announce, announcement
ប្រកួតប្រជែង	B43	to compete
ប្រកែក	B58R	to refuse, to argue, deny, disagree
ប្រគល់	B60F	to hand over, give
ប្រគេន	S5	to give (to a Buddhist monk)
ប្រចាំ	S13	for the..., every (+ time word), e.g., ប្រចាំខែ monthly; stationed at; regular
ប្រឆាំង(នឹង)	B37L	against, opposed to
ប្រជា	S1	the people; popular
ប្រជាជន	S1	the people
ប្រជាជាតិ	S2	the people
ប្រជានិយម	S13	popular (of the people)
ប្រជាពលរដ្ឋ	S6	the people, populace
ប្រជារាស្ត្រ	S9	the people
ប្រជុំ	B36L	to meet; meeting

ប្រញាប់	B30	to hurry, to be in a hurry
ប្រញាប់ប្រញាល់	S6	hasty, in a hurry, urgent
ប្រដាប់	B44	tool, utensil, instrument ; to be equipped
ប្រដាប់ដោយ	B59	equipped with
ប្រដាប់ប្រដា	B44	instruments
ប្រដូច(<ដូច)	B35L	to compare
ប្រដៅ	B36L	to teach manners to, to give advice
ប្រណិបត្ត	S1	to show respect
ប្រណាំង	B44	to race, compete,
ប្រណាំងសេះ	B44	to race horses
ប្រតប់(<តប់)	B60F	to pound repeatedly, back and forth
ប្រតិកម្ម	B50	response, reaction
ប្រឌិត	/prodɨt/ S14	to originate, think up, invent
ប្រតិបត្តិ	B48R	to execute, to put into effect
ប្រតិបត្តិការ	B58	an operation
ប្រថុជ្ជន	/prəthuccún/ S12	ordinary people (who are still far from enlightenment and Nirvana)
ប្រថុយ	B51	to take a chance, to risk
ប្រទល់	S9	to cause to face each other, facing, bordering
ប្រទេច	S14	to curse
ប្រទេស	B43	country
ប្រទេសជិតខាង		neighbor country
ប្រទះ	B41	to meet, to run across
ប្រធាន		suject (of a conversation or of a sentence)
ប្រធាន	B37	chairman, president (organization)

ប្រធានាធិបតី	B37	president (of a country)
ប្រពន្ធ	B8	wife
ប្រពៃ		good, excellent
ប្រពៃណី	S5	tradition
ប្រព្រឹត្ត	S12	to do, to perform
ប្រព្រឹត្តទៅ	S12	to take place
ប្រភព	S8	source
ប្រភេទ	S9	type, kind, class
ប្រមុខ	B55	chief, head
ប្រមុខរដ្ឋ	B55	chief of state
ប្រមូល	S8	to gather
ប្រយ័ត្ន	B20	to be careful
ប្រយុទ្ធ	S10	to fight each other, to fight
ប្រយោជន៍	B48R	useful; purpose, usefulness, importance
ប្រយោជន៍ឲ្យ	S10	for the purpose of
ប្រវត្តិ	S8	history
ប្រវត្តិវិទូ	S9	historian
ប្រវត្តិវិទ្យា	S8	the study of history
ប្រវត្តិសាស្ត្រ	S8	history
ប្រវាយ (< វាយ)	B60F	to hit each other
ប្រវែង (< វែង)	S3	length, long, e.g., ប្រវែងប៉ុន្មាន? how long?
ប្រសប់	S9	skillful, capable, smart
ប្រសា	B18	designating an in-law of a descending generation
កូនប្រសា	B18	son- or daughter-in-law
ប្រសិន	S14	if
ប្រសិន	S11	if
ប្រសូត្រ	S11	to be born (royal, divine)
ប្រសើរ	S7	very good, excellent
ប្រស្រ័យ	S8	to deal with, to have relations with
ប្រហារ	S12	to attack, to beat, to kill (formal)
ប្រហុក	B33	prohok (a Cambodian fish paste)
ប្រហែល	B39	perhaps, maybe, about the same
ប្រហែល... គ្នា		approximately
ប្រហែលៗគ្នា	S15	alike, similar
ប្រហែលគ្នា	S9	similar
ប្រហែស	B35	to neglect
ប្រឡង	B7	to take an exam
ប្រឡងជាប់	B37	to pass (exam)
ប្រឡងធ្លាក់		to fail (exam)
ប្រាក់	B45	sliver, money
ប្រាក់កក់	S6	security deposit
ប្រាក់ខែ	B41R	salary
ប្រាក់ពន្ធដារ	S10	tax money
ប្រាកដ	B56	exact, true, sure
ប្រាជ្ញា	B60	intellignet, clever
ប្រាជ្ញាបារមីតា	/pracñaabaarəmɛytaa/ s11	name of a Mahayana Buddhist scripture
ប្រាណ	B55E	body (formal)
ប្រាថ្នា	S7	to wish, to desire
ប្រាប់	B8	to tell
ប្រាប់ឲ្យ	B10L	to tell (someone) to do (something),
ខ្ញុំប្រាប់គេឲ្យធ្វើហើយ		I told him to do it already
ប្រារព្ធ	S9	to create, formulate, to be created
ប្រាស	S8	to fling one's limits about
ប្រាសាទ	S8	castle, ancient temple, ruins
ប្រឹក្សា	S9	advisor

ប្រឹង	B44	to strive
ប្រុង	B59	to be ready
ប្រុងប្រៀប	B57	to be ready
ប្រុងប្រយ័ត្ន	S2	careful
ប្រើ	B32	to use
ប្រើប្រាស់(ប្រាស់RC)	S13	to use
ប្រើស	B44	deer
ប្រៀនប្រដៅ	S11	to teach manners to, to give advice
ប្រៀប	B60	to compare
ប្រេង	B14	oil, petroleum product
ប្រែ	B4	to translate, to change, turn
ប្រែក្លាយ	S14	to change
ប្រែបដា	B45C	to change into. to change one's way
ប្រេត	S14	a ghost, one who has died, slimy form of life that lives in muddy dirty places, a creep
ប្រោស	S11	to inspire, to revive (from the dead)
ប្រាំ	B6	five
ប្រាំបី	B6	eight
ប្រាំបួន	B6	nine
ប្រាំពីរ	B6	seven
ប្រាំមួយ	B6	six
ប្លន់	B53	to rob, plunder
ប្លាយ	S10	more than, - odd (used with numbers),e.g., សាមសិបប្លាយ30 odd
ប្លែក	B21	different, odd, interesting, new, strange
ប្អូន	B8	younger sibling
ប្អូនជីដូនមួយ	B18	(younger) first cousin
ប្អូនថ្លៃ	B18	younger sibling-in-law
ប្អូនស្រី	B18	younger sister

ផ

ផង	B6	also, too; along
· ផង...ផង	B40	both...and...
ផល	B40	product, result, fruit, profit, benefit, consequences of Karma (good and bad)
ផលវិបាក	S3	event, occurrence, incident
ផលានិសង្ស	S14	merit, benefit of merit that one has made, merit that comes from good deeds
ផល្គុន	S11	name of the fourth lunar month
ផលិតផល	S3	products
ផាក	B42	to fine
ផឹក	B39	to drink (familiar)
ផុត	S7	to get free of, to get clean of
ផែ	S3	dock
ផែកប៉ាល់	B17	dock (port)
ផែន	S9	circular layer, disk
ផែនដី	S9	the world
ផែនការ	B58	a plan
ផែនទី	B49	map
ផ្កា	B45	flower
ផ្កាប់	S7	face down
ផ្កាយ	B58	star
ផ្គាប់ចិត្ត	S7	to cause to like
ផ្ចាញ់ផ្ចាល	B45C	to rub it in
ផ្ញើ	B21	to send,e.g., ខ្ញុំយកមកផ្ញើលោកI brought it for you

ផ្គត់ (<ផត់)	B39	to provide, supply
ផ្តាសា	S14	to curse
ផ្តាសាយ	B19	respiratory illness, to have a cold, to have the flu
ផ្តិត (<ផិត)	B27	to imprint, print
ផ្តិតមេដៃ, -ស្រាមដៃ	B27	to fingerprint
ផ្តើម	S10	to begin
ផ្តេសផ្តាស	S11	silly, useless, pernicious
ផ្តុំ (<ផុំ)	B55	to gather
ផ្តាំ	S6	to leave a message or an order; to give last words words of advices
ផ្តែផ្តាំ (ផ្តែ AC)	S6	see ផ្តាំ
ផ្ទាល់	S9	personal, relating to, in person
ផ្ទាល់ខ្លួន	B35L	personal, selfish
ផ្ទាល់មាត់	S3	orally
ផ្ទុក (<ទុក)	B50	to load
ផ្ទុយ	B36	opposite
ផ្ទុយទៅវិញ	B32R	on the contrary
ផ្ទៀង	B58	to synchronize; to make something certain
ផ្ទៃ(ពោះ)	S4	pregnant
មានផ្ទៃ	S2	to be pregnant
ផ្ទៃ	S2	surface, area
ផ្ទៃក្នុង	S10	internal
ផ្ទាំង	S8	slab, sheet, flat piece
ផ្ទះ	B5	house, home
ផ្ទុះ	B45	to explode
ផ្នូរ	B60	grave, tomb
ផ្នួស	S11	act of giving up the world, one who gives up the world
ផ្នែក	B34R	section, part
ផ្លាស់	B47	to change, transfer
ផ្លាស់ផ្ទះ	B47	to move (house)
ផ្លូវ	B10	road, street, route, passage, path
ផ្លូវរលុងសរស្តើក	S3	rutted, pot holed roads
ផ្លូវខ្វែង	B48	crossroad, intersection
ផ្លូវដីលើក	S3	dirt road
ផ្លូវដែក	S3	railroad
ផ្លូវបញ្ច្រាស់	S6	the wrong way (against the traffic) on a road
ផ្លូវលំ	S3	trail
ផ្លូវស្រប	S6	the right way (with the traffic) on a road
ផ្លែ	B31	fruit, outcome
ផ្លែឈើ	B31	fruit
ផ្លែទំពាំងបាយជូរ	B3	grape
ផ្លែសន្ទូច	B44	fish hook
ផ្លែក - ត្រូវសរសេរប្លែក	S4	strange, odd
ផ្លោះ	S1	to skip over
ផ្លុំ	B60	to blow
ផ្សងព្រេង	S10	to have adventures
ផ្សាយ	S2	to spread, broadcast, dissiminate
ផ្សព្វផ្សាយ (ផ្សព្វ AC)	S8	to spread everywhere
ផ្សារ	B15	market
ផ្សារចាស់	B45	old market
ផ្សារថ្មី		new market
ផ្សេង	B26	different, separate
ផ្សេងៗ	B26	various
ផ្សែង	B55	smoke
ផ្សំ	B58	to assemble, to gather
ផ្សំគំនិត	S10	to collaborate, to conspire
ផ្សាំង (<សាំង)	B44	to tame

ផ្អាក	S13	to postpone, put off, suspend, call a truce
ផ្អើល	S10	to be startled, scared
ផ្អែក	S9	to lean on, recline
ផ្អែម	B31	sweet

ព

ពង	B33	an egg; egg like object
ពង្រីក (<រីក)	S10	to expand (trans.)
ពង្រឹង (<រឹង)	B51	to harden, to stiffen, to strengthen
ពណ៌	B23	color
ពណ៌ក្រហម		red
ពណ៌ខៀវ		blue, green
ពណ៌ខ្មៅ		black
ពណ៌ត្នោត		brown
ពណ៌បៃតង		green
ពណ៌ប្រផេះ		grey
ពណ៌មេឃ		sky-blue
ពណ៌លឿង		yellow
ពណ៌ស		white
ពណ៌ស្វាយ		purple
ពត៌មាន	S8	information, news
ព័ទ្ធ	S9	to surround
ព័ទ្ធជុំវិញ	S9	surrounding, encircling
ពន្ធ	B53	tax
ពន្ធដារ	S10	tax
ពន់ពេក	S14	exceedingly, a great deal, much

ពន្យល់ (<យល់)	B15	to explain
ពន្លក	S7	bud
ពន្លឺ (<ភ្លឺ)	S1	light (n.)
ភ្លឺ	S1	bright, light
ពពក	B51	cloud
ពម	B60F	to carry something large in the mouth
ពរ	S14	good wishes, blessing; yes (like បាទ used by a monk)
ព័រទុយហ្គ	S10	Portugal; Portuguese
ពល	S9	subgroup of the laborer caste, determined by the nature of the group's occupation
ពល	B57	strength, force, troops
ពលទោ	B57	private (soldier)
ពលបាលត្រី	B57	sergeant
ពលបាលទោ	B57	chief sergeant
ពលបាលឯក	B57	sergeant major
ពលពុកៈ	S9	hereditary laborers attached to wat (during ancient time)
ពលឯក	B57	pfc (military)
ពស់	B4	snake
ពាក់	B19L	to put on any garment other than pants or shirts, to hang up; to wear
ពាក់ស័ក្តិ	B47	rank
ពាក់ស័ក្តិប៉ុន្មាន		what rank?
ពាក់កណ្ដាល	B25	center, half-way, half
ពាក្យ	B6	word, utterance
ពាក្យចចាមអារាម	B54	rumor
ពាក្យសំៗ	B36L	rude words, back-talk
ពាណិជ្ជ	S3	commercial (formal)

ពាណិជ្ជកម្ម	S3	commerce, to do commerce
ពាន	S13	to walk against, to bump into
ពាន់	B6	thousand
ពាយ	B44	to be extinct
ពាយ័ព្យ	/piayóp/ S3	Northwest (lit.)
ពាលកា, វាលុកា	/pialəkaa/ S13	sand (lit.)
ពាស	B44R	to spread over, cover all over, completely covering
ពិគ្រោះ	S5	to discuss a subject
ពិចារណា	S2	to ponder
ពិត	B54	true
ពិតប្រាកដ	S13	for sure, certain
ពិតមែនតែ	B46	while it is true that
ពិធី	S5	ceremony, occasion
ពិនិត្យ	B42	to examine, to observe, to suspect, censor
ពិន័យ	S6	to fine (formal)
ពិបាក	B5	difficult, hard
ពិភពលោក	S9	world
ពិសា	B16L	to eat (formal)
ពិសាបាយ		to have a meal
ពិសាខ	S11	name of the 6th lunar month
ពី	B4	from, indicating past (restricted usage), about (concerning)
ពីខែណា		what month?
ពីដើម	S1	originally
ពីមុន	B18	previously, before
ពីថ្ងៃនោះ	B41	the other day
ពីសង្ក្រាស	B9	when, since
ពីងប៉ុង	B43	ping pong

ពីព្រោះ	B3	because
ពីរ	B6	two
ពីរបី	B13	two or three
ពឹង	B38	to depend on, to ask a favor
ពឹងផ្អែកលើ	S9	to depend on
ពឹងពាក់លើ	S6	to depend on
ពុក	B59	decayed, soft, dry rotted
ពុកមាត់	B22	moustache
ពុទ្ធ	S5	Buddha
ពុទ្ធបរិស័ទ	S14	Buddhist (including clergy)
ពុទ្ធវចន	S11	utterance of the Buddha
ពុទ្ធសាសននិយម	S13	Buddhism
ពុទ្ធសាសនា	S5	Buddhism
ពុទ្ធសាសនិក	S11	Buddhist (excluding clergy)
ពុទ្ធសាសនិកជន	S10	Buddhist (including clergy)
ពុល	S4	poison, to be poisonous
ពុះ	B60F	to cut in half
ពុះពារ	S5	to counter, to protect against
ពូ (= មា)	B18	= but less formal than មា
ពូឯង	B18	you
ពូកែ	B43	skillful, clever, strong, good at, smart
ថ្នាំពូកែ		effective medicine
ពូជ	S5	lineage, descent, seed, breed
ពូន	S13	to build up, pile up (pyramid)
ពូត	S14	to form into balls in the hand, to squeeze out (water)
ពួក	B52	group, gang
ពួកវៀតកុង	B52	the Vietcong
ពួកម៉ាក	B5	friend

ពួន	B53	to hide (oneself)
ពេក	B11	so, too, too much
ពេញ		full
ពេញចិត្ត	B32L	to be pleased, to be satisfied
ពេញទី	S2	completely, in every respect, fully
ពេញទីក្រុង	B38L	all over the city
ពេញផ្ទះ	S7	all over the house
ពេញមុខ	S7	ligitimate, fully qualified
ពេញមុខពេញមាត់	S7	in fully appropriate style, normal wish respect to social status
ពេញលក្ខណាជា	S10	in full status as
ពេទ្យ	B8	hospital, doctor; medical
ពេល	B7	time, when
ពេលណា	B14	when
ពេលមិនរវល់	B14L	spare-time
ពែង	B45	cup
ពែរមីរបើកឡាន	B42	driver's licence
ពោង	B41	buoy
ពោធិ	S11	enlightenment, Bo tree
ពោធិចិនតុង	S3	Pochentong (name of P. Penh's airport)
ពោធិព្រឹក្ស	/poothiʔprɨk/ S11	Bo tree (a kind of tree under which Buddha achieved enlightenment)
ពោធិសត្វ	/poothiʔsat/ S11	Bodhisattra (a future Buddha, a Buddhist divinity considered to be a saving spiritual power
ពោល		to say (formal)
ពោលគឺ	S13	that is to say
ពោះ	B52	stomach
ពៅ	S7	youngest child of a family; dear, darling
ពៅពន្លក	S7	dearest, darling
ពុំ	S2	not (literary)
ពុំសែន	B31	a kind of fragrant tree, a kind of mango
ពំនូត(<ពូត)	S14	a ball (of food etc.) made in the hand
ព្យាបាល	B55R	to take care of
ព្យាម	S15	length from fingertip to fingertip when both arms are extended to to sides
ព្យាយាម	S11	to strive, to struggle, to persevere
ព្រ័ត្រ	/prót/ S13	rope, line (made of animal skin)
ព្រម	B35	together, to agree
ព្រមគ្នា	S1	together with; and
ព្រមព្រៀងគ្នា	B60F	to come to an agreement
ព្រលប់	S14	dusk
ព្រលឹង	A15	soul
ព្រលឹម	S14	early morning, early in the morning
ព្រហ្ម	S9	Brahma
ព្រហ្មញ្ញសាសនា	S9	Brahmanism, Hinduism
ព្រាប	B60L	pigeon
ព្រាហ្មណ៍	S8	Brahman
ព្រឹកមិញ	B10	this morning (past)

ព្រឹក្សា	S11	vegetation
ព្រឹត្តិការណ៍	B50R	event
ព្រឹត្តិបត្រ	S2	bulletin (formal)
ព្រូន	S5	tapeworm
ព្រួញ	B44	arrow
ព្រួយ	B31	to be sad, unhappy, to worry
ព្រើត (in ភ្ញាក់ព្រើត)	S6	shocked, stunned
ព្រេន (in សែនព្រេន)	S15	to make small offerings to spirits
ព្រែ	S6	a kind of satin
ព្រែក	B58	canal, stream
ព្រែកជីក	B50	canal
ព្រៃ	B34R	forest, jungle
ព្រៃនគរ	S10	Saigon
ព្រំ	B48	line of seperation
ព្រំដែន	B48	border, frontier
ព្រំប្រទល់	S9	border, frontier
ព្រះ	S1	holy, sacred, royal (precedes nominals refering to royalty or divinities)
ព្រះចន្ទ	S9	moon
ព្រះចៅ	S8	for a king title or a divinity
ព្រះចៅអធិរាជ	S8	emperor
ព្រះជន្មាយុ	/- cunəmiayuʔ/ S11	age (royal)
ព្រះតេជគុណ	S6	you, he (very deferent, used to or of males)
ព្រះធរណី	S2	earth (lit.)
ព្រះនាង	S8	she (royal)
ព្រះនាម	S8	name (royal)
ព្រះបាទ	S8	title (preceding the name of a king)
ព្រះប្រមុខរដ្ឋ	S6	royal chief of state
ព្រះពុទ្ធ	S5	Buddha
ព្រះពុទ្ធដីកា	S14	Buddha's utterance
ព្រះពុទ្ធរូប	S10	image of Buddha
ព្រះពុទ្ធសាសនា	S5	Buddhism
ព្រះមហាករុណាធិគុណ	S6	he, him (royalty, clergy, divinities)
ព្រះមហាក្សត្រ	S1	king
ព្រះមហាស្វេតច្ឆត្រ	S5	seven-tierced white umbrella over the royal throne
ព្រះរតនត្រ័យ-ត្រៃ	S13	'the 3 precious gems' (Buddha, dharma, and Sangha)
ព្រះ[illegible]	S5	bright, outstanding
ព្រះអាចារ្យ	S9	noble teacher
ព្រះរាជនី	S9	queen
ព្រះរាជបុត្រ	S1	child (royal)
ព្រះរាជវង្សានុវង្ស	S9	the royal family
ព្រះរាជទី	S13	an enclose where major holiday is celebrated
ព្រះរោគ	S5	disease or illness of royalty
ព្រះវិស្ណុ	S9	Vishnu
ព្រះសង្ឃ	S1	Buddhist monk
ព្រះសមណគោតម	/- samanaʔkoodɔɔm/ S11	the Buddha Siddhartha
ព្រះសិវៈ	S9	Siva
ព្រះហស្ត	S8	hand (royal)
ព្រះអង្គ	S2	he, she,(used for royalty, high ranking clergy, and divinities)
ព្រះអាទិត្យ	S9	the sun
ព្រះឥសូរ	S8	Siva
ព្រោះ	S6	to sow
ព្រោះ	B3	because

ភ

ភ[illegible]	B59	mud
ភទ្របទ	S11	name of the tenth lunar month
ភទ្រេស្វ	/pé'treeso/ S8	noble Siva
ភព	S14	world, birth, progress (lit.)
ភ័ព្វ	S2	good luck
ភ័ព្វវាសនា	S2	luck in the future
ភ័យ	B42R	to be scared, afraid
ភរិយា	S7	wife (formal)
ភស្តុតាង	/phɔhtaaŋ/ S12	proof, evidence
ភាគ (= ភាគ្យ)	S13	victory, success, well-being: well, victorious, successful
ភាគ	B6	part (used between the numerator and denominator of a fraction, e.g., មួយភាគបី one third
ភាគច្រើន	B6	majority
	B6	percent, e.g., មួយភាគរយ 1%
ភាព	S1	state of..., -ness
ភារ	S2	duty
ភាសា	B58	language
ភិក្ខុ	/phi'khú'/ S6	a Buddhist monk
ភិក្ខុនី	S11	female ភិក្ខុ (nun)
ភិយ្យោ (H)	S14	much, large quantity, exceedingly
ភិយ្យោភាព	S14	muchness
ភូមិ (H)	S5	earth, land (lit.)
ភូមិទេវតា	S5	god of the earth
ភុលុយ	B26	deputy
ភុលុយខេត្ត	B26	lieutenant governor, deputy provincial governor
ភូត	B54	to lie
ភូមិ	B39	village
ភូមិភាគ	S8	region
ភេទ		gender (sex)
ភូមា	B57	Burmese
ភេសជ្ជ	/pheesacé'/ S13	drinks, beverages
ភោគ	S9	property, goods
ភោគផល	S9	property, good
ភោគទ្រព្យ	S14	property, resources
ភ្ជង់	B51L	to point a weapon closely at
ភ្ជាប់	S3	to put together, to bring together
ភ្ជួរ	B40L	to plow
ភ្ជុំ (< ជុំ)	S14	to gather, bring together, short for ភ្ជុំបិណ្ឌ Pchum Ben holiday
ភ្ជុំបិណ្ឌ	S14	annual holiday in honor of one's ancestors
ភ្ញាក់	B22	to wake up, to be surprised
ភ្ញី	S15	a kind of ornamentation
ភ្ញៀវ	S14	guest
ភ្នាក់ងារ	S6	agent, employee
ភ្នាល់	S9	to bet, wager
ភ្នែក	B15	eye
ភ្នំ	B48	hill, mountain
ភ្នំបូកគោ	B45	Bokor Mountain
ភ្នំពេញ	B2	Phnom Penh
ភ្លាត់ខ្លួន	S14	to be mistaken (intrans.)
ភ្លាម	B38R	immediately, right away, at once

ភ្លើ	B56L	stupid
ភ្លើង	B10	fire, light, electricity
ភ្លើងក្រហម	B10	red light, traffic light
ភ្លើងអគ្គិសនី	B10	electricity
ភ្លៀង	B16	the rain; to rain
ភ្លេង	B12	music
ភ្លេច	B6	to forget
ភ្លេចគុណ	S1	to be ungrateful
ភ្លេចឈឹងទៅហើយ	B16	to completely forget
ភ្លៅ	S7	thigh, lap

ម

ម (=ម៉ែត្រ)	S3	meter (unit of measurement)
មក	B4	to come; to (to the speaker)
មករា	B30	January
មគ្គ	/méˀ/ S14	way, road, gate
មគ្គផល	/méˀphɔl/ S14	merit, benefit of good deeds; a way of refering to the four fold path (leading to Nirvana)
ម៉ង់ដា	B27	money order
មង្ឃុត	B60F	mangosteen
មជ្ឈដ្ឋាន	S2	medium (of communication), place, center, area
មណ្ឌល	S5	region, area, center (formal)
មតិ	S2	opinion, idea (formal)
មធ្យម	B55	middle, average, intermediate
មធ្យមសិក្សា	S1	secondary education
មធ្យមសិក្សាប័ត្រ	S1	Baccalaureate (secondary certificate)
មធ្យមសិក្សាប័ត្រថ្នាក់ទី១		see បាក់ទី១
មធ្យមសិក្សាប័ត្រថ្នាក់ទី២		see បាក់ទី២
មធ្យោបាយ	B59	measure, solution, means, tactic, way, strategy, technique
មន	S8	Mon (name of a people culturally and linguistically related to the Khmer)
មនុស្ស	B18L	people, person, human being
មនុស្សធម៌	S10	humanity; humane
មនោ	S15	mind, spirit, feelings (lit.)
មនោគម	S15	ideology
មន្ត	S13	spell, blessing
មន្ត្រី	S8	civil servant, official (lit.)
មន្ទីរ	B55	an (official) building
មន្ទីរចាត់ការ	B47R	headquarters
មន្ទីរពេទ្យ	B58	hospital
មមី	S11	horse (name of the 7th year of the 12-year cycle)
មមែ	S11	goat (name of the 8th year of the 12-year cycle)
មរតក	S10	inheritance
ម៉ូទីរេ	B55	mortar (gun)
មហា	S1	great, large
មហាជន	S13	the people
មហាជាតក៍	S15	name of Buddhist scripture telling the story of Preh Vesondor, a favor-

		ite story of Khmer Buddhists
មហានគរ	S9	Angkor, the great realm
មហាវិទ្យាល័យ	B40	university
មហាសង្ក្រាន្ត	S13	name of the 1st day of 3-day New Year holiday
មហាសន្និបាត	S2	general assembly
មហាសាគរ	S9	ocean (formal)
មហាយាន	S11	Mahayana (branch of Buddhism)
មហេសី	S11	queen
ម៉ា	S14	indicates contempt, e.g., សប្បាយអីម៉ាសា គ្រាន់តែដើរមើលទេ? what's so great about just wandering around and looking?
មា	B18	uncle (younger than one's parents)
មាគ៌ា	/miakia/	route, way, road (lit.), approach, policy
មាឃ	S11	name of the 3rd lunar month
មាត់	B2	mouth, edge
មាត់ទន្លេ	B48	edge of a river, bank
មាតា	S5	mother (formal)
មាតុ (H)	S9	mother
មាតុភូមិ	S9	motherland
មាន	B18	there is, are etc., to have, to possess, to own
មាន + verb	S1	indicates that the act has actually occurred
មានការអី?	B9	can I help you?, what can I do for you?
មានដល់	S3	even to the point of...
មានតែ	S5	the only way is, the only choice is...
មានឋាន ជា	S10	to have the status of
មានទោស	B36L	to be guilty, to be punished
មានទៅមានមក	S7	to work two ways, to be a two-edged sword
មានធុរ	S6	to have troubles, to have business
មានបាន + verb	B15	past time indicator; to happen to, to have occasion to
មានប្រសាសន៍	B29	to say (formal)
មានផ្ទៃ	S7	to be pregnant
មានផ្ទៃពោះ	S4	pregnant
មានពុទ្ធដីកា	S13	to say, speak (used to monks)
មានព្រះតម្រាស់		to speak (royal, divine)
មានរឿង	B15	to have a fight
មានស៊ីមានចុក	S5	to eat (familiar)
មានអី	B9	why not?, of course, O.K.
មានឱកាស	B46	to have an opportunity, to have a chance
មាន់	B34	chicken
មាន់ទា	B53	poultry
មារយាទ	S1	manner
ម៉ាស៊ីន	B14	engine, motor, machine
ម៉ាស៊ីនថតសម្លេង	B58R	tape recorder
ម៉ាស៊ីនទឹក	B39	water fountain
មាស	S2	month (lit.)
ម៉ាឡាយស៊ី	S8	Malaysia
មិគសិរ	S11	name of first lunar month
មិត្ត	B21	friend
មិត្តភាព	S8	friendship

មិត្តសំឡាញ់	B21	friend
មិថុនា	B30	June
មិន	B3	no, not
មិនខ្ចី + verb	S2	wouldn't + verb under any circumstances
មិនខ្វះទេ	B45	plenty, a lot of, no lack
មិនគ្រាន់តែ	B6	not only ...but
មិនចេះអស់មិនចេះហើយ	S15	endlessly
មិនជា...ប៉ុន្មានទេ	B10	not very, not so
មិនជាជាង	S3	no more than
...មិនដល់...	B24	not as...as
មិន(ដែល)ទាំង+verb	S1	not even + verb
មិនតែប៉ុណ្ណោះ	B9	not only this, that etc.
មិនតែប៉ុណ្ណោះ...ទៀត	B37	not only that, but...
មិនត្រឹមត្រូវ	S2	incorrect
មិនថាតែ...ដែរ	B45	not only ...but
មិនជ្វីទេ(=មិនអីទេ)	S7	it's nothing, no problem
មិនទាន់	B3	not yet; not on time
មិនទៀងទេ	B48	it depends, it's not certain
មិនបាច់	B9	to not have to, to not need to; not necessary
មិន...ប៉ុន្មាន	B20	not so..., not very...
មិនយូរមិនឆាប់	B59	sooner or later
មិន...សោះ	B5	not at all
មិនអ្វីទេ	B6	you're welcome, it's nothing
មី	S6	derogatory or intimate addressing term for a female corresponding to អា for a male
មី	B30	egg noodles
មីង	B18	aunt (younger than one's parents)
មីន	B53	mine (explosive)
មីនា	B30	March
មីនុត	B9	minute
មឺន	B6	ten thousand
មុខ	B33	face, front, in front
មុខ	B33	kind, variety, dish, field
មុខងារ	B54	job, work, position
មុខរបរ	S14	occupation
មុខ(ជា)	B30	probably, undoubtedly, will, shall
ម៉ុងហ្គោល	S10	Mongol
ម៉ុងហ្គោលី	S11	Mongolia
មុជ	B19	to immerse, to dive, to shower
មុជទឹក	B19	to take a shower, to go swimming
មុន	B22	before, first
មុនដំបូង	B42	first
មុនដំបូងបង្អស់	B42	first of all
មុនម៉ោង	B9	ahead of time
ម៉ូតូ	B11	motorbike, motorcycle
មូល	S8	round
មូលកូនមូលចៅ	S14	the assembled descendents, family
មូល(គ្នា)	S10	to get together, to assemble
មូលដ្ឋាន	B59	base (military, philosophical and physical)
មូស	S5	mosquito
មួក	B20	hat, cap
មួយ	B47	one, a
មួយៗ		each, slowly
មួយភ្លែត	B25	(one) moment, a minute
មួយវិញទៀត	B38	and another thing
មើល	B6	so I can find out

មើល	B2	to look at, watch; to read
មើលកុន	B31	to watch a movie
	S6	to look down on, to despise
មើលដាច់	B12	to be able to read
មើលមិនដាច់	B12	to be unable to read
មើល(ទៅ)	S2	it seems that, like
មើលថោក	S6	to look down on, to despise
មើលទៅ	B13	perhaps, maybe
មេ	B25	leader, chief, head; mother
មេឃុំ	B25	town mayor, village chief
មេឃ្លាំង	S9	treasurer
មេដឹកនាំ	B47	leader
មេដៃ	B27	medal; thumb
មេទ័ព	S9	leader of troops
មេបញ្ជាការ	B47	commander
មេផ្ទះ	B22R	housewife
មេភូមិ	B25	hamlet chief
មេភ្លើង	S9	tinder, source of fire; electrical relay station
មេសង្កាត់	B28	quarter chief
មេគង្គ	S9	Mekong (river)
មេឃ	B17R	sky
មេឃងងឹត(ស្រឹក)	B24	cloudy sky
មេឃបើកថ្ងៃ	B24	clear sky
ម៉េច	B9	how, why
ម៉េចក៏...	S2	how come?
ម៉េចបានជា/ក៏...	B40	how come?
មេណាម	S9	Menam (river) (European name for the Chao Phray, a river in Thailand)
មេត្តា	S6	to pity, forgive; please (carries a strong pleading connotation)
មេម៉ាយ	B40R	widow, widower, divorcé, divorcée
មេរៀន	B32	lesson
មេសា	B30	April
ម៉ែ	B25L	mother (address form for ម្ដាយ)
មែក	S10	branch
មែកធាង	S10	branches
មែន	B16	true, real, really; really?
មែន(ទេ)	B11	isn't it, is it, will I, are we (question marker)
មែនទែន(ទៅ)	S2	really, in fact
មែនឬអី ?	B30	really?! is that so?
ម៉ែត្រ	S6	meter (unit of measurement)
មោក្ខ	/mookhaʔ/ S11	elimination of suffering, Nirvana
មោក្ខធម៌	/mookhaʔthóa/ S11	the truth that leads to the elimination of suffering
ម៉ោង	B4	O'clock, hour, time of day,
មោទនា	S14	happiness (lit., rare)
មាំ	S14	definite, strong, firm
មាំមួន (មួន AC)	S14	firm
ម្ខាង	B60	one side
ម្ខាងទៀត	B60	the other side
ម្ចាស់	B42	owner, master, boss
ម្ចាស់ឡាន	B42	car owner
ម្ជុល	B20	needle, syringe
ម្ជូរ	B33	a sour ingredient
ម្ដង	B5	once, for a change

ម្តងៗ	B15	once in a while
ម្តងម្កាល(ម្កាលAC)	S3	once in a while
ម្តាយ	B8	mother
ម្តាយក្មេក	B18	mother-in-law
ម្តាយចុង	B29R	stepmother
ម្តាយធំ	B18	aunt (older than one's parents)
ម្តាយមីង	B18	aunt (younger than one's parents)
ម្តេច(=ម៉េច)	S4	how
ម្តុំ	S8	region, area, vicinity
ម្នាក់	B47	a person
ម្នាក់ៗ	B30R	each, every one of them
ម្នាស់	B31	pineapple
ម្នឹស(=មនុស្ស)	S5	human being
ម្ភៃ	B6	twenty
ម្ភៃប្រាំ	B6	twenty-five
ម្យ៉ាង	B49	one kind, one way, one method
ម្យ៉ាងទៀត	B40	futhermore, another thing; on the other hand, in other words
ម្រាម	B52	digit (finger, toe)
ម្រាមដៃ	B52	finger
ម្លឹង	S15	like that, thus
ម្លេះ	B18	so, such
ម្លោះហើយ	S11	therefore
ម្សាញ់	S11	snake (name of the 6th year of the 12-year cycle)
ម្សិលមិញ	B11	yesterday
ម្សៅ	S7	powder, flour
ម្ហូប	B15	food

យ

យក	B6	to take
យកការណ៍	B54	to spy
យកខ្យល់អាកាស	B45	to take the fresh air
យកចិត្ត	S7	to please, to try to please (often used with a sense of servility on self-seeking). to apple polish, to flatter
យកចិត្តទុកដាក់	B54	to do with care, pay attention
យកពន្ធ	B53	to collect tax
យកមិនអស់	S7	more than can be taken
យន្ត	S3	machine, engine
យន្តហោះ	S3	airplane
យប់	B5	night time
យប់មិញ	B10	last night
យល់	B2	to understand
យល់ព្រម	S2	to agree
យល់ស្រប	S2	to agree
យស	S1	honor
យសសក្តិ	S1	honors and rank
យាង	S9	preverbal honorific used before verb of motion (royal)
យ៉ាង	B13	kind, type; very
យ៉ាងច្រើនណាស់	B17	at the most
យ៉ាងណា	B13L	how, which way
យ៉ាងណាក៏ដោយ	B58	anyway, nevertheless
យ៉ាងណាមិញ	B48R	likewise (lit.), for example
យ៉ាងម៉េច	B13L	how?, why?
យ៉ាងហោចណាស់	S14	at least
យាន	S1	vehicle (formal)

យានកម្ម (H)	S1	-ization
យាម	B49	to guard
យាយ	B18	grand mother, old woman
យី	B24	Gee!
យឺត	B24	elastic
យុត្តិ	S9	that which is right and just
យុត្តិធម៌	S9	justice
យុនណាន់	S8	Yunnan (in South China)
យុនណាន់	S9	Yunnan
យុវ	S12	young
យុវជន	S12	youth, young people
យូរ	B15L	long (time)
យូរណាស់មកហើយ	B41	very long time now
យូរៗម្ដង	B21	once in a while, seldom, intermittent
យូរអង្វែង	S5	for a long long time
យួន	B2	Vietnamese
យើង	B3	we, us, our
យើងខ្ញុំ	S10	we
យោជន៍	S11	distance the eye can see
យោជនា	S14	name of a Pali grammar (in Pali)
យោបល់	B58	opinion, suggestion
យំ	B44L	to cry, weep
យំសសឹក	S7	to sob

រ

រក	B18R	to seek, search for
រកការធ្វើ		to look for a job
រកខុសត្រូវ	B26R	to seek out the truth, to find out the truth
រកគ្មាន	S14	there's nothing like it, there's no comparison
រកឃើញ	B12	to find
រករឿង	S11	to make trouble, start a fight
រកស៊ី	S10	to earn a living
រកទទួលទាន	S14	to earn a living (polite form of រកស៊ី)
រក្សា	S2	to take care of
រកា	S11	cock, chicken (name of the 10th year of the 12-year cycle)
រងទុក្ខ	B56	to suffer, to undergo suffering
រង់	S12	to wait (royalty, clergy)
រង់ចាំ	S12	to wait
រងា	B24	cold, chilly (with wind)
រងាករងល់	S10	lethargic
រចនា	S12	decoration, pattern, to make a pattern, to think in an organized way
រជ្ជកាល	S8	period of reign
រដូវ	B24	season
រដូវទឹកជំនន់	S3	flood season
រដូវទឹកឡើង	B59	flood season
រដូវប្រាំង	B24	dry season
រដូវវស្សា	B24	wet season
រដ្ឋ		state
រដ្ឋការ	B28	government, civil service
រដ្ឋធានី	B57	capital city
រដ្ឋបាល (រដ្ឋាភិបាល)	S9	government
រដ្ឋមន្ត្រី	S9	a cabinet minister

រដ្ឋប្រហារ	B53	coup d'état
រដ្ឋលេខាធិការ	S13	secretary, cabinet minister; secretary of state (a high government official below cabinet rank)
រដ្ឋសភា	S5	congress parliament, national assembly
រដ្ឋាភិបាល	B38	government, administration, régime
រដ្ឋាភិបាលស្រោចស្រង់ជាតិ	S13	Government of National Salvation (name of the government that was in power before, during and after the overthrow of Norodom Sihanouk in 1970)
រត់	B35	to run
រត់គយ	B54	to smuggle
រត់ចេញ	B52	to desert
រត់ចោល	S7	to abandon
រតន	/rotənaʔ/ S13	gem, precious metal, precious things of a person
រថក្រោះ	B49	tank (weapon)
រទេះ	B42	cart, vehicle
រទេះគោ	B42	ox-cart
រទេះភ្លើង	B60	train
រទេះសេះ	S3	horse-drawn cart
រនោច (<នោច)	S11	period of waning moon
រន្ទះ	B51	thunder
របង	B55	fence
របស់	B16	of, belong to; thing
របួស	B50	a wound; to be wounded

របៀប	B29	style, way, order, method
របេង	B20	tuberculosis
រ៉ឺម៉ក	S3	motorcycle or bicycle-drawn trailer (French: remorque)
រមួល	S4	twisted, intertwined, the stomach churns
រមួលក្រពើ	S4	cramp, esp. on the calf (leg)
រមែង(តែ)	S1	always
រម្ទម	/rumtum/ S11	to be restained in movement
រយ	B6	hundred
ពីររយ		two hundred
រយ	S5	interval
រលត់	B15	to be extinguished
រលាយ	S7	to melt
រលីង	S10	completely gone, barren (resticted distribution)
រលឹក (= នឹក)	S14	to miss, remember, fell nostalgic
នឹក (សរលឹក)	S14	to miss, feel nostalgic
រវាង	B54	during, between, duration, interval
រស	S6	essence, flavor
រស់	B8	to live, to be alive
រសាប់រសល់	S4	restless, uncomfortable
រសៀល	B51L	afternoon
រសេះរសោះ	S4	lethargic and uncomfortable
រហ័ស	S10	fast, rapid
រហូត	B60	without intermission, through, all the way
រហូតដល់	B60	all the way to
រហែក(ហែក spoken)	B41	to be torn

រអិល	B59	slippery
រអេរអុះ	S7	to groan and act restless
រា	S12	to obstruct, to hinder
រាក	S4	to have diarrhea
រាក់	B59	shollow
រាង	S7	shape, form
រាជ	B38	royal
រាជការ	B38	civil service government
រាជធានី	B57	(royal) capital
រាជបញ្ជា	S9	royal command
រាជរដ្ឋាភិបាល	S5	royal government
រាជសម្បត្តិ	S11	kingdom, throne
រាជា	S8	king
រាជាណាចក្រ	S8	realm, royal domain, kingdom
រាជាភិសេក	S8	coronation usually includes a marriage (royal)
រាជ្យ	S8	period of reign
រាឌីយោ	B22	radio
រាក់កាយ (រាក់ AC)	S7	messy, unorganized
រាត្រី	S11	evening (formal)
រាន	S15	a stand
រាប់	B33L	to count
រាប់ + number	B43L	by the (+number), (number) + S, e.g., by the thousands
រាប់ពាន់		
រាប់មិនអស់	S5	countless, many
រាប់រៀប	S15	to recount, tell in detail
រាប់អាន	S13	to be friendly to, to seek out
រាយ	B56	scattered, in particles; retail; messy
លក់រាយ		to sell in retail
លុយរាយ		change, cash

រាយការណ៍	B42	to report
រារាំង	S12	to obstruct, to hinder
រាល់	B14	every, each
រាល់គ្នា	B50D	all (together)
រាល់រក	S1	each and every
រាល់ថ្ងៃ	B14	every day
រាវ	S11	to grope
រាវរក	S11	to reseach, search
រាស្ត្រ	S8	the people
រាស់	B40L	to rake, horrow
រីករាយ	S13	happy
រើក	S4	to relapse
ឫកពារ	S1	attitude
រឹតរឹត	B32L	increasingly
រឹតរឹត... ឡើង	B34	increasingly
ឫទ្ធានុភាព	B55E	/rɨthianuʔphiap/ physical power (literary)
ឫស	S15	root
រិះ	S5	to think; stingy (slang)
មនុស្សរិះ		miser
រី(ង)	S1	as far
រីក	S3	to expand, to burgeon, bloom, swell
រីកចំរើន	S3	to expand, to prosper
រឹង	B58R	hard, stubborn
រឹងក្បាល	B58R	hard-headed, stubborn
រឹត	B20	to rub, to tighten
រឹប	B49	to squeeze, to contrict
រឹបយក	B49	to confiscate
រ៉ុក្កែត	B50	rocket
រុករាន	S10	to invade
រុក្ខបាល	S3	forester
រុងរឿង	S7	prosperous, happy
រុញ	B35	to push

រុយ	B45	fly (noun)
រុស្ស៊ី	B18	Russia, Russian
រូង(រឹ)	B53	tunnel, hole
រូប	B27	body, shape, figure, form, classifier for person
រូបថត	B27	picture
រូបកាយ	S4	body
រូបភាព	S6	image, figure, picture
រូបរាង	S7	body, form, shape
រូបសោភកក័ប្ហាន		you're handsome
រួច	B22	to finish, to be free, then, already
រួចខ្លួន	B26	to get even, to resolve things, to settle accounts, to be free from an obligation
រួចពីមាត់	B49L	to say for the heck of it, to make up a story
រួចស្រេច	S7	already, complete
រួចហើយ	B5	then, already, just after that
រួប	S5	to join, unite
រួបរួម	S5	to unite
រួម	S3	to unite, join
រើ	S7	to move, remove
រើរ្យកក	B60	to retire; retired
រើស	B23	to chose, to find, to pick up
រឿង	B6	story, matter, trouble
រករឿង		to cause trouble
រឿងបុរាណ		fable
រឿងសម័យ		modern story, novel
រឿងរ៉ាវ(រ៉ាវ AC)	S7	a fight, fuss, quarrel
រៀង	S2	consecutively, in order
រៀងរាល់	S2	each and every
រៀងៗខ្លួន	S14	each one
រៀងៗមក	S7	regularly, continuously
រៀន	B2	to learn, study
រៀនសូត្រ	S3	to study
រៀប	S4	to prepare (in accordance with spirit's orders), to meet a spirit's demands
រៀបខ្លួន	B13L	to get ready, get dressed
រៀបនឹង	S3	about to
រៀបរាជាភិសេក	S8	to crown (ceremony usually includes marriage) (royal)
រៀបរាប់	S1	to narrate, describe
រៀល	B18	riel (Cambodian monetary unit)
រេស៊ីដង់		Résident (French provincial governor)
រេស៊ីដង់ស៊ុបេរីយើរ	S10	Résident Supérieur (French governor of Cambodia during the protectorate)
រៃលុយ	B53	to take up a collection, to collect money
រោគ	S4	disease, illness
រោង	S11	goat (name of the 8th year of the 12-year cycle)
រោង	B6	a shelter, a roofed structure, a factory
រោងកុន	B6	movie theater
រោច	S11	refers to the waning moon in lunar dates

រំខាន	B60	to disturb, to annoy
រំដោះ	S10	to liberate
រំពាត់	S7	whip
រំពឹង (លើ)	B55	to depend on
រំភើប	S10	to be moved emotionally
រំលត់	S11	to extinguish, put out
រំលាយ	S11	to melt (trans.), to liquidate, to do away with
រំលោភ (លើ)	B59	to violate
រំលោភលើច្បាប់	B59	to violate the law
រំហើយ (=សំរហើយ)	S11	to cool (off), relax
រាំ	B5	to dance
រាំងរា	S7	to interfere with, to get in the way

ល

។ល។	B43	etc.
លក់	B6	to sell
លក់ (in ដេកលក់)	B24	to fall asleep
លក្ខណ	S3	character, aspect of, character
លង្កា	S11	Ceylon (Sri Lanka)
លង្កាវតារសូត្រ	/laŋkaavəttasout/ S11	name of a Mahayana Buddhist scripture
លង្វែក	S10	Lovek (ancient Cambodian capital city)
លទ្ធ	S12	decision, result
លទ្ធផល	/lattəphɔl/ S12	result, product, outcome
លទ្ធិ	/lattiʔ/ S11	philosophy, ideology, régime
លប	S7	to do something secretly
លប់ = លុប	B22	to erase, to wash, to cover up (trace, hole)
លុបមុខ		to wash face
លលក	B44L	cuckoo
លា	B1	to leave, to say goodbye
លាង	B5	to wash
លាន	B6	million
លាយ	B33L	to mix
លាវ	B13	Laos, Lao
លាស់	S3	to expand (leaf), to progress, expand, prosper
លិខិត	B49	message, letter, document, ticket (in some case)
លិង្គ	S8	linga, lingam (Hindu phallic), symbol symbolizing the Khmer god king
លិច	B51	West
លិច	S8	to sink, to set, to submerge
ថ្ងៃលិច		the sun sets
លិត	S13	to lick
លី	S6	to carry propped up against the shoulder, e.g., a rifle
លីង	B33	to fry (rice, nut)
លីត្រ	B18	liter
លីវ	B8	single, bachelor (male or female)
ឮ	B11	to hear
ឮៗមក	S5	to be heard, rumored

លុក	S9	to cross a forest, to invade
លុកលុយ	B53	to invade
លុប	S2	to erase, to wipe off, to iliminate
លុយ	B4	money
លុយកាក់	S2	money
លុះ	B40B	when
លុះត្រាតែ	B56	provided that, providing that, until
លូ	B39L	sewer, large pipe
		to put (hand) in
លូក	S6	to reach in, fig. to enter
លូកចូល	S10	to reach out
លូតខ្ពស់	S3	to grow bigger and taller
លូតលាស់	S3	to burgeon, to bloom, swell, spring up, grow, progress
លូន	B60R	to crawl on one's belly
លួងប្រាបាង	S9	Luang Prabang (seat of the Kings of Laos)
លួងព្រះបាង	S9	see លួងប្រាបាង
លួច	B37	to steal, to sneak
លួច + verb	B37	to do something without letting people know, to do on the sly,
លួចចូល		to sneak in
លួស	B55	wire
លួសបន្លា	B55	barbed wire
លើ	B29	on
លើកំពូល		on the top
លើក	B30R	time, instance
លើក	B30R	to raise, lift
លើកដៃគ្នា	S13	to help each other
លើកទ័ព	S10	to raise an army, muster an army
លើកទឹកចិត្ត	B54	to encourage
លើកផ្លូវ	S13	to build a road
លើកលែងតែ	B31	except
លើកឱយ	S7	to offer
លើស	B45C	to exceed, pass, surpass
លឿង	B23	yellow
លឿន	B24	fast, speedy
លៀង	B38R	to give a party for, to treat
លៀន	B19	to stick out, protude
លេខ	B23	a number
លេខមួយ		number one
លេខសម្គាល់ខ្លួន	B54	serial number (people)
លេង	B5	to play, do something for fun
លេងចិត្តក្ដៅ	B58L	to get tough, strict
លេច	B56R	to emerge, rise, appear
លេចមុខលេចក្រោយ	S6	ragged and full of holes front and back
លេប	B20	to swallow, to drink
លេស	S10	pretext, excuse
លែង	B34	to quit, give up, to divorce
លែងលះ		to abandon; to divorce
លែងផុតនឹង	S3	to be bound to
លោក	S9	world, planet
លោក	B1	you, mister
លោកគ្រូ	B1	(male) teacher
លោកគ្រូសូត្រស្ដាំ	S13	superior of a wat
លោកតា	S11	way of refering to elderly monk
លោកនិយម	S13	secular
លោកម្ចាស់	B30L	a gentleman

លោកស្រី	B1	you (to woman of high social status), madam
លោកអ្នកធំ		important, wealthy people
លោកអ្នកអាន	S10	readers
លំ	S3	cleared just enough to permit passage
លំដាប់	S3	order, sequence
លំនៅ	S9	place one lives, dwelling
លំបាក	S4	hard, difficult
លំហើយ (= រំហើយ)		to cool (off), relax
លំអ (< ល្អ)	S15	to improve, to decorate
លំឱន	S1	to cause to bend over
លំឱកលំឱន (លំឱក AC)	S1	to pay respect to
លះ	S7	to cut limbs from tree, to go all the way in speaking, to say without restraint
លះបង់	S7	to abandon, to throw away
ល្ខោន	B45	play, drama
ល្ងង់	S6	ignorant, stupid
ល្ងាច	B19	evening
ល្បង	B25	= លោកបង
ល្បង	B40B	to try, attempt
ល្បាត	B56	patrol, squad
ល្បិច	S10	trick
ល្បី	S9	famous, well-known
ល្បីល្បាញ (ល្បាញ AC)	S9	well-known, famous
ល្បឿន	B51	speed
ល្បែង	S13	game
ល្បែងស៊ីសង	S12	gambling
ល្ពៅ	B45C	pumpkin
ល្មម	B18	enough
ល្មមៗ	B56R	small, trivial
ល្មមនឹង	B50	by the time that
ល្វីង		bitter
ល្អ	B6	good, pretty, nice
ល្អល្ហាក	S7	young and beautiful
ល្អិត	S9	fine, tiny
ល្អិតល្អន់	S9	tiny, in tiny fragments

វ

វក	S11	monkey (name of the 9th year of the 12-year cycle)
វក្កើយ	S11	an advanced disciple
វង្វេង	S7	to be lost, to lose the way
វង្ស	S7	circle, family, clique, arena
វចន	S11	/véʔcanaʔ/ utterance (lit.)
វិល	S3	to return, to do again
វណ្ណ	S6	color, color of complexion, lineage, caste
វណ្ណអភិជន	S9	high-caste person
វណ្ណបត, វ័នបត, វនបត	S13	name of the 2nd day of 3-day New Year holiday
វតី	S13	fence (lit.)
វត្ត	B45	pagoda, temple
វត្តភ្នំ	B45	Wat Phnom (name of a place in Phnom Penh)
វត្តអារាម	S9	= វត្ត

វត្ថុ	S5	thing (formal)
វត្ថុបំណង	B48R	objective, goal
វន្ត (= វ័ន្ត) (H)	S2	to have (a quality) (used at the end of Pali loan words)
វប្បធម៌	S8	culture
វ័យ	S6	intelligence; age
វរ	S8	trouble, difficulties
វរៗ	S14	if you don't watch out ...
វរ		/vooréʔ/ high, good
វរសេនីយ៍ត្រី	B57	Major (mil.)
វរសេនីយ៍ទោ	B57	lieutenant colonel
វរសេនីយ៍ឯក	B57	colonel
វស្សាន, វស្សានរដូវ	S14	rainy season (lunar calendar)
វស្សា	B24	rainy season
វា	B12	it, he, she, they (familiar)
វ៉ា	B57	to pass (a car)
វ៉ាកង់	S15	to take a vacation (French: vacnaces)
វាចា	S11	speech, utterance
វាទ	S11	philosophy
វាយ	B36	to hit
វាយគ្នា	B53	to fight each other
វាយសម្រុក	B58	to assault
វាល	B17	plain, clearing filed (land)
វាលស្មូរខ្មោច	B60	cemetery
វាលយន្តហោះ	B17	airfield
វាលុកចេតិយ, ពាលុកចេតិយ	S13	a stupa made of sand, sand made into the shape of a stupa
វាលុកា, ពាលុកា	S13	sand (literary)
វ៉ាលីស	B13	suitcase (French: valise)
វាស់	B58	to measure (le (length)
វាសនា	S2	fate
វ៉ាស៊ីនតោន	B2	Washington
វិចិត្រ	S13	/vicət/ mixed, colorful
វិចិត្រសិល្ប	S13	/vicətselɔpaʔ/ fine arts
វិច្ឆិកា	B30	November
វិជ្ជា	B47R	subject, study, field of study
វិញ	B[illegible]	instead, again, back
វិញ្ញាណ	S10	consciousness, soul, spirit
វិទូ (H)	S9	-ologer, member of the intelligentsia; expert (agent suffix replacing វិជ្ជា in a noun indicating a specialist in a field of sutdy)
វិទ្យា (= វិជ្ជា)	S2	knowledge
វិទ្យាសាស្ត្រ	S2	science
វិទ្យាល័យ	B60R	secondary school, lycée
វិទ្យុ	B43L	radio
វិទ្យុទូរទស្សន៍	B43L	/vithúʔ tuorətuon/ television
វិថី	S6	street, road
វិធាន	S2	a plan, program, act
វិធានការ	S2	measure, steps, actions taken to solve a problem
វិធី	S1	method
វិធីសាស្ត្រ	S2	methodology
វិន័យ	B48R	discipline
វិនាស	S12	to be destroyed
វិបត្តិ	B50L	/viʔbat/ crisis, destructive event

វិបាក	S3	incident (with negative consequences)
វិមាន	S14	edifice, state building, monument
វិល	S4	to turn, spin, return
វិលមុខ	S4	to be dizzy
វិសាខ (= ពិសាខ)	/visakh/ S11	name of the 6th lunar month
វិះ	B52	almost
វិះតែ	B52	almost
វិស័យ	S2	field of, scope, range
វិស្វកម្ម	B49	engineering,
វិស្វករ	B49	engineer
វិហារ	S12	church, sanctuary
វឹក	S8	to stir
វឹកវរ	S8	to be in trouble, difficulties
វូបនិយកម្ម = ឩបនីយកម្ម	/voopəniyəkam/ S9	-ization, -ation
វើយ	S7	indicates warning or urging (familiar)
វេ	S10	Hué (ancient Vietnamese capital)
វេទ	S11	knowledge, Veda
វេទនា	B49	misery, suffering
វេទិកា	S5	gratitude
វេន	B29	turn (in line),
ដល់វេនលោក	B29	it's your turn
ដាក់វេនគ្នា យកវេនគ្នា		to take turns
វេរភត្ត	S13	to offer or give to clergy (formal)
វេរភត្តាហារ	/veephóttaahaa/ S13	food for monks
វែកចំរៀង	B29	to part the hair
វែង	B28	long (of things)
វ៉ែនតា	B40B	glasses, spectacles
វាំង	B45	palace

ស

ស	B23	white
ស័ក	S13	time, era, the progression of years
សករាជ	S8	era (e.g., Bud Buddhist era, Christian era)
សក់	B5	hair (of the head)
សកម្ម	B51R	active
សកម្មភាព	B51R	activity
សក្ការ	S9	respect, gift to a superior, offering
សក្ការបូជា	S9	offering
សក្តិ	B47	to tattoo, a tattoo, rank
សក្តិសិទ្ធិ	S5	holy, sacred
សង់	B60	to build
សង់ខ្យា	B33	pudding, custard
សង	B28	to return (something), to repay, to substract
សងគុណ	S11	to repay a moral debt
សងសឹក	S10	to take revenge
សង្កត់	S6	to press, to put (weight) on
សង្កត់សង្កិន	S6	to oppress, to sit on and push down
សង្កាត់	B28	a political division of a town or a district

សង្កិន (<កិន)	S6	to run over, flatten, to cause to grind
សង្កេត	S6	to observe
សង្ក្រាន្ត	S13	departure, arrival (formal); completion of a solar year, new year holiday
សង្ខេប	S1	to summarize
សង្គម	S7	society
សង្គ្រាម	B40	war
សង្គ្រោះ	S13	help, saving; to help, save
សង្ឃ	S1	Sangha, member of the Sangha
សង្ឃទាន	S13	a ceremony in which monks are invited to the house so that a person who can not get to the wat can offer food
សង្ឃឹម	B17R	to hope, hope
សង្វេង	S7	to be sad, unhappy
សង្វេគ	S11	to feel pity
សង្វេគយល់	S11	to feel empathy
សង្សារ	S7	girl or boy who is on steady date
សង្ស័យ	B50	to suspect, to be supicious, be fishy, be skeptical
សង្អារ	S11	a large, black ant
សច្ច		/sac, saccaʔ/
	S11	truth, certainty
សច្ចធម៌		/saccaʔthóa/
	s11	the truth
សញ្ញា	B31L	sign, symbol, signal
សញ្ញាភ្លើង	B60	flare; lignt signal
សញ្ញាប័ត្រ	S1	certificate (diploma)(formal)
សណ្ដាប់ធ្នាប់	B59	manner
សណ្ដូក	S7	to lie, to be extended
សណ្ដែក	B33	bean, pea
សណ្ដែកបណ្ដុះ	B33	bean sprout
សត	S8	100
សតវត្ស	S8	century
សតិសម្បជញ្ញៈ		/səteʔsampaññəñéʔ/
	S14	awareness; mind
សត្វ	B40L	animal, being (human or animal)
សត្វតិរច្ឆាន		beast
សត្វស្លាប	B44	bird
សត្រូវ	B38L	enemy
សទ្ធម្មបុណ្ឌរិក		/sonthəmaʔbondaʔriikaʔ/
	S11	name of a Mahayana Buddhist scripture
សទ្ធា	S14	belief, esp. in merit, sin and karma
សទ្ធាចិត្ត	S14	believing in merit, sin, and karma, generosity
សន្តាន	S13	family, breed
សន្តានចិត្ត	S13	state of mind, attitude
សន្តិការបនីយកម្ម	S9	pacification
សន្តិសុខ	B50	security, safety
សន្តិសុខជាតិ	B50	national security
សន្ទុះ	S6	moment
សន្និដ្ឋាន	S15	to guess, assume
សន្និបាត	S2	debate
សន្មត	B52	to assume
សន្លប់	B45	to have fainted, to be unconscious
សន្លឹក	B26L	sheet (of paper, leaf)
សន្យា	S6	to promise
សន្សំ	S12	to save (up)
សប្បាយ	B1	happy, pleasant, agreable
សប្បាយចិត្ត	B30L	content

សព	/sɔp/ S6	corpse (formal), the late..., e.g., សពលោកសុខ the late Mr. Śok
សព៌ាង្គកាយ		body (literary)
សព្វ	S1	all, every, full
សព្វគ្រប់	S5	completely
សព្វថ្ងៃនេះ	B55E	nowadays, presently
សព្វមុខ	S5	of every sort
សភា	S5	house of parliament or congress
សភាព	B59	aspect, state of being; appearance
សម	B32	fork
សម	B29	to be becoming, appropriate, proper, fitting
សមមុខ	S7	appropriate, to be deserved
សមរម្យ	S10	good, logical (somewhat formal)
សមល្មមនឹង	S7	appropriate to, fitting for
សមហេតុសមផល	S14	appropriate
សមណ	/sammənaʔ/ S11	one who follows the dharma, who strives to live according to the the Buddhist principles, a monk
សមត្ថ	S1	capable
សមត្ថភាព	S1	capacity, ability, competence
សម្បជញ្ញ	S14	awareness, alertness
សមាជិក	S2	member
សមាទាន	S14	to express submission, to accept
សមាធិ	S14	devotion; self-possession, to purify
សមាធិកម្មដ្ឋាន	S15	worship
សមុច្ឆេទ	/samuʔcheet/ S12	to cut off, give up, throw out
សម័យ	B59	time, era; modern
សមុទ្រ	B55	sea
សម្ងាត់	B48	secret (adj.)
ការសម្ងាត់	B48	secret (n.)
សម្ដេច (<ស្ដេច)	S5	prince, nobleman (a title that can be given to people of non-royal birth or high-ranking monks)
សម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ	S2	a patriarch of one of the two Cambodian Buddhist orders)
សម្ដេចឪ	S5	'Papa Prince' (affectionate title for Prince Sihanouk)
សម្បត្តិ	S4	property, asset
សម្បូរណ៍	S10	plentiful, abundant
សម្បើម	B24	extremely, terrible; terribly
សម្ពោធិ	S11	enlightenment
សម្ភារៈ	/sɔmphiaréʔ/ B56	supplies, material
សម្មា	S11	true, correct, good
សម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ	/sɔmmaasɔmphootheɲian/ S11	enlightenment
សម្រស់ (<ស្រស់)	S5	charm, prettiness
សម្រាក	B35	to relax, to rest
សម្រាន្ត	B7	to sleep (formal)
សម្រាប់ (= សំរាប់)	B48	for; a set
សម្រាម	B56	garbage
សម្រាល (<ស្រាល)	S4	to give birth
សម្រុក	B58	to force one's in without thinking of consequences

ស្រមុក		to snore
ស្រុះស្រួល		to ease, to reconciliate, to smooth the way
សម្រេច(ចិត្ត)	B30R	to decide, to make a decision
សម្ល	B33	stew-like dish
សម្លាប់ (< ស្លាប់)	B37	to kill
សម្លាប់ខ្លួនឯង	B44	to commit suicide
សម្លឹង	S2	to stare at, look at
សម្លេង	S6	a vote, esp. in a voice vote
សម្លេង	B33	voice, sound
សម្លេងសហរដ្ឋអាមេរិក	B33	Voice of America
សមាគម	/saʔmaakum/ S6	association, club
សសរ	S9	column
សសរស្តម្ភ	/- sdɔm/ S9	a kind of column found in temples
សរសើរ	S14	to praise, to congratulate, e.g., សុំសរសើរ congratulation
សរសេរ	B2	to write
សរុប	B45R	to summarize (résumé)
សរុបទៅ	B45R	in short, in brief
សល់	B33R	to remain, be left over, remain
ស.វ	S8	= សកវិទ្យា
សហករណ៍	S13	to work together, to cooperate
សហការី	S11	colleague, co-worker
សហជីវិន	S3	comrade
សហប្រជាជាតិ	S2	united-nations
សហប្រតិបត្តិការ	S13	cooperation
សហរដ្ឋ	B33	united states
សហរដ្ឋអាមេរិក	B33	U.S.A.
សហសង្គ្រោះ	S13	joint welfare
សឲ្យឃើញ	S4	to show, demonstrate, prove
សា	S9	to do again, repeat
សាក	B17	to try, to test
សាកលលោក	S10	the whole world, universe
សាគរ	S9	ocean (formal)
សាង	S9	to build (formal)
សាងផ្នួស	S11	to become a monk, to give up worldly life
សាច់	B15	meat, flesh; muscle
សាច់គោ	B34	beef
សាច់ចៀម	B34	lamb (mutton)
សាច់ជ្រូក	B34	pork
សាច់ញាតិ	S14	relatives
សាច់ដុំ	B43R	muscle
សាច់មាន់	B34	chicken
សាជាថ្មី	S10	again, another time
សាធារណ	S2	public
សាធារណរដ្ឋ	B35L	republic
សាធុ	S14	good, well done! bravo, amen
សាធុការ	S14	act of saying សាធុ
សាន្ត (H)	S9	calm
សាន្តក្រាណ	S12	peaceful, calm
សាប	S6	to sow (for eventual transplanting)
សាប	B33L	bland, flat (taste)
សាបមាត់	S4	mouth tastes like cotton
សាប៊ូ	B22	soap
សាមញ្ញ	S6	ordinary, general
សាមណេរ	S12	a novice monk
សាមសិប	B6	thirty
សាមី	S14	the very..., the concerned, oneself

សាយ	S7	to spread about
សារ, សារៈ	S2	core, importance, usefulness; letter
សារសំខាន់	B48R	essence, importance
សារពត៌មាន	S2	newspaper, the press
សារុង	B23	sarong
សាលព្រឹក្ស	/salprɨk/ S11	banyan tree (under which Buddha was born and died)
សាលា	B2	hall, school
សាលាឃុំ	B25	district hall
សាលីសសាឡាត	B20	silicylate (from silicylic acid)
សាសនា	S5	religion
សាសនាព្រាហ្មណ៍	S8	Brahmanism, Hinduism
សាស្គីន	S6	a kind of cloth that keeps a crease well (shark skin cloth)
សាស្ត្រ	S1	study, science
សាស្ត្រាចារ្យ	S1	professor
សាហាយ	S9	lover
សាឡាត់	B33	lettuce, salad (vegetable)
សាឡាត់បូរគោ		lettuce
សិក្សា	S1	to study
សិត	B22	to comb (hair)
សិតទឹក	S7	= សង្ឃទឹក
សិទ្ធត្ថ (= សិទ្ធាថ៌)	/sɨthót/ S11	Siddhartha (given name of the Buddha)
សិន (សឹន)	B1	first, for a while, for the time being
សីលធម៌	S15	manners and behavior that lead one to do good and avoid doing bad, precepts of righteousness, holiness and virtue of people
សិលា	S8	stone (literary)
សិលាចារឹក	S8	inscriptions in stone
សិល្ប	/sələpaʔ/ S13	art
សិស្ស	B3	student, pupil
សិស្សានុសិស្ស	S1	students (collectively)
សីល	/səl/ S11	religious rule, precept, piety, grace, holiness
សីហា	B30	August
ស៊ី	B14L	to eat (intimate style in the city, ordinary in the country), to have a meal
ស៊ីឈ្នួល	B41R	to go into domestic service, to take a job, usually manual
ស៊ីសាំង	B31	to consume gas
ស៊ីក្លូ	B13	cyclopousse, pedicab
ស៊ីញ៉េ	B25	to sign
ស៊ីវិល	B49	civilian
ស៊ីផ្លេ	B42	horn, whistle
ស៊ីមីស ឬ សាមី	S6	shirt (French: chemise)
សឹក	B60	pertaining to war
សឹក	B60	military
សឹក	S1	to leave the monkhood
សឹង	S13	to sleep (monk)
សឹង	B40	almost
សឹងស្លាប់	S10	really, extremely (colloquial)
សឹងតែ	B40	almost
សឹម	B27	then, e.g., ញ៉ាំបាយសិនសឹមរៀន eat first, then study

សឺទីហ្វីកា	S1	certificate of elementary school completion (French)
សឺរី	B31	cherry
សឺមីស	S6	shirt (French: chemise)
សូកូឡា	B23	chocolate
សុខ	B1	to be healthy, to be safe, peaceful, to be secure; fine
សុខចិត្ត	B42	to be willing, to agree, to be satisfied
សុខសប្បាយជាទេ?	B1	How are you?
សុខសាន្ត	S9	peaceful, calm
សុខភាព	S5	health
សុខោទ័យ	S9	Sukhothai (name of the first Thai Kingdom)
សុគត	S13	to die (clerical)
សុគតិ	S14	good actions, just behavior (literary)
សុគតិភាព	S14	/sokəteʔphia/ Heaven (lit.)
សុចរិត	S1	honest (formal)
សុចរិយា	S1	good character
សុទ្ធ	B31	pure
សុទ្ធតែ	B31	all, exclusively
សុទ្ធសាធ	S10	true, real, pure
សុន្ទរ	S15	good, melodie, lovable, pleasing, attractive
សុន្ទរទាន	S15	a good welcome gift
ស៊ុប	B33	soup
ស៊ុបសួន	S15	to infiltrate, be saturated
សុភាព	S7	polite, modest
សុរិយ	S8	sun (literary)
សុរិយវង្ស	S8	Sun dynasty (one of the Funanese dynasties, concurrent with សោមវង្ស)
សុះ	S7	thoroughly
សុះសាយ	S7	all over
ស៊ូ	B40	courageous, tough, persistant
ស៊ូ...ជាជាង	B40	rather...than
សូត្រ	S3	to recite, chant, study
សូន្យ	B6	zero, nothing
សូម	B1	please, would like
សូម្បី(តែ)	B30R	including; even; inspite of
ស៊ូម៉ាត្រា	S8	Sumatra
សូរ្យវរ្ម័ន	S9	Suryavarman (name of famous Khmer kings)
ស៊ូ + verb	S3	would rather + verb + instead
សួត	S5	lungs
សួនច្បារ	B45	guarden; flower-guarden
សួរ	B1	to ask
សួរចម្លើយ	B54	to interrogate
សួរសុខទុក្ខ	B25L	to ask after, to say hello
សើច	B40B	to laugh
សើចទន់ខ្លួន	B55E	to laugh uncontrollably
សៀង	S5	black beans, bean sauce
សៀម	B2	Thai
សៀមរាប	S3	Siem Reap (Cambodian province)
សៀវភៅ	B5	book
សៀវភៅស៊ីក្លូ	S6	registration book for a cyclo (unofficial usage)
សេចក្តី	S2	matter, affair; nominalizes adj.
សេចក្ដី	B40B	matter, story, contents; makes nouns from verbs

សេន	B31	penny, cent
សេនាសនៈ	/seenaasəna?/ S15	a place to sleep and sit (often clerical)
សេព	S12	to eat, to live off
សេពគប់	S12	to associate with, to be members of the same crowd
សេរ៉ូម	S4	serum
សេវន	S4	association, intimacy
សេវនកិច្ច	S4	association, act of making love (formal)
សេះ	B46	horse
សែង	S6	to carry (two or more people)
សែន	B6	hundred thousand
សែន	S15	to sacrifice to spirits, to give a bribe (to spirits)
សែនព្រេន	S15	to sacrifice to spirits
សែសិប	B6	forty
សៃលេន្ទ្រ	S8	Sailendra (name of a Javanese dynasty)
សោក	S7	to be sad, unhappy
សោកសង្រេង	S7	unhappy, sad
សោត	S2	furthermore, as for..., thus
សោម	S8	moon (literary)
សោមវង្ស	S8	Moon Dynasty (one of the Funanese dynasties, concurrent with សុរិយាវង្ស)
សោមនស្ស	S12	to like, to be interested (formal), happy (formal)
សោយ	S8	to eat (royal)
សោយទិវង្គត	S8	to die (royal)
សោយទុក្ខ	S14	to have trouble, grief (ordinary style)
សោយរាជ្យ	S8	to reign (of a king)
សុំ	B9	to beg, ask for
សុំច្បាប់	B9	to ask for permission
សុំទោស	B6	excuse me, I beg your pardon
សុំសីល	S11	to go to the wat on a day of abstinence to take food to the monks and participate in prayers
សំខាន់	B21	important
សំគាល់ (< ស្គាល់)	S8	to recognize, to know
សំដី	B35A	speech, utterance
សំដែង	S6	to express (an idea), to state
សំដៅ	S6	towards, to
សំណាក់ (< ស្នាក់)	S5	place where one lives occasionally, to live at a place
សំណាង	B42	luck; lucky
សំណើច (< សើច)	S7	laughter
សំនួរ	B4	question
សំបក	B60F	shell, husk, rind, skin
សំបកកាត	B27	ID card form
សំបុត្រ	B11	letter, ticket
សំបុត្រកំណើត	B25	birth certificate
សំបុត្រឆ្លងដែន	B42	passport
សំបុត្រពេទ្យ		health certificate
សំបុត្រម្ចាស់ឡាន	B42	car owner certificate
សំបុត្រឡាន	B42	car registration
សំបុត្រអាសឺរ៉ង់	B42	insurance certificate

សំបូរព្រៃគុក	S8	Sambaur Prey Kuk (place with famous pre-Angkor ruins)
សំពត់	B23	cloth, dry goods; a kind of shirt
សំពះ	S6	to greet with hands pressed together and raised to the face, a gesture of respect
សំរាក	B35	to rest
សំរាប		a set
សំរាប់	B13	for, in order to
សំរាម	B56	garbage, trash
សំរាលកូន	S4	to deliver a child, to give birth
សំរេច (< ស្រេច)	S9	to decide; to succeed
សំលៀកបំពាក់	S7	dress, clothing (formal)
សំស្ក្រឹត	S8	Sanskit
សំឡាញ់	B21	something loved, a friend,
សំឡឹង	S7	to look at
សំអាត (< ស្អាត)	B45L	to clean up
សាំង	B14	gasoline
សះ	S4	healed
សះស្បើយ	S4	to be healed, well, healthy
សោះ (មិន. សោះ)	B5	not ... at all
ស្កក	S7	to be empty of contents, to be only a shell
ស្ករ	B32	sugar
ស្គម	S5	thin, skinny (used only for humans and animals)
ស្គរ	B52L	a kind of drum
ស្គាល់	B32	to be acquainted with
ស្ងៀម	B38R	to be quiet, silent
ស្ងោរ	B33	to boil, to make into a soup; soup
ស្ដម្ភ	S12	column, firm
ស្ដាត	B28	stadium
ស្ដាប់	B11	to listen
ស្ដាប់បាន	B12	to understand
ស្ដាប់ឮ	B12	to hear
ស្ដាយ	B35	to regret; too bad
ស្ដី	B45R	to speak, talk, scold
ស្ដីបន្ទោស	B59	to reprimand
ស្ដីឱ្យ	B45R	to scold, blame
ស្ដូក	S7	extended and motionless
ស្ដួច	S4	small, pointed
ស្ដួចស្ដើង	S4	scanty, few
ស្ដើង	B31	thin
ស្ដេច	S8	king, member of the royal family
ស្ដេចចង់	S13	name of a tradition traditional game
ស្ដាំ	B10	right (side)
ស្ត្រី	B32	woman, women
ស្ត្រីបុត្រ	S4	women (in general), female child (literary)
ស្ថាន (= ឋាន)	S2	place
ស្ថានការណ៍	B58	situation
ស្ថានភាព	S2	situation, state of affairs
ស្ថាបនា	S2	to build (formal)
ស្ថាពរ	S10	definite, permanent (formal)
ស្ថិតនៅ	S10	to be located at (formal)
ស្ទាក់ស្ទើរ (ស្ទាក់ AC)	S2	to be uncertain
ស្ទាក់វាយ	B57	to ambush
ស្ទឹង	B59	small river
ស្ទូច	B44	to lift (something) by pole and string, to fish

ស្ទូចត្រី	B44	to fish
ស្ទើរ	S2	insufficient
ស្ទើរតែ	B36	almost, barely
ស្នង	S8	to represent, to be in the image of, something returned
ស្នា	B44	crossbow
ស្នាព្រះហស្ត	S8	handwork (royal)
ស្នាក់	S5	to live at, to dwell, to stay for a short time
ស្នាម	S7	scar, print, footprint, mark
ស្និទ្ធ	S13	to be on intimate terms with; as resultative verbs to do well and conscientiously
ញ៉ាំស្និទ្ធ		to consume with enjoyment
ស្និទ្ធស្នាល (ស្នាល AC)	S13	sincere, on close terms
ស្នើ	S2	to adv'se, to suggest
ស្នេហា	S7	to love (poetic), love
ស្បង់	S11	monk's sarong-like garment
ស្បើយ	S4	no longer ill; said when someone sneezes
ស្បៀងអាហារ	B51	provisions, food
ស្បែក		skin, leather
ស្បែកជើង	B16	shoe
ស្ពក	B33R	tray
ស្ព័រ្ត	B43	sports
ស្ពាន	B53	bridge
ស្ពាយ	B59	to carry (suspended from the shoulder)
ស្ពៃ	B32	cabbage
ស្ពៃក្តោប		round cabbage
ស្ពៃស		Chinese cabbage

ស្ម័គ្រ	B50	to volunteer
ស្ម័គ្រចិត្ត	B50	to volunteer
ស្មា	B52	shoulder
ស្មាតន	S15	see សមាតន
ស្មាន	B16	to think, believe, to guess
ស្មារតី, ស្មាតិ	S14	imagination, memory, consciousness
ស្មើ	B43	to be equal, even
ស្មើគ្នា		even, equal, alike, equivalent
ស្មៀន	B26	secretary, clerk
ស្មោះ	S7	honest, straight forward
ស្មោះត្រង់	B54	honest, straight forward
ស្មោះស្ម័គ្រ	S7	frank, straight forward
ស្មៅ	B41L	grass, weeds
ស្រក	S5	to recede, to diminish
ស្រកសាច់		to lose weight
ស្រគត់ស្រគំ	S11	to be silent, quiet (speech)
ស្រង់	S13	to wash (a Buddha statue, divinity, clergy)
ស្រង់	S13	to pick out, to extract esp. from water
ស្រងាកចិត្ត	S6	to be disappointed
ស្រប	S2	parallel
ស្រមោច	S11	ant
ស្រវឹង	B34	drunk
ស្រស់	B31	fresh, charming, handsome, pretty
ស្រឡាង	B50	ferryboat
ស្រឡាញ់	S5	to love
ស្រា	B4	liquor
ស្រាប់	B41	already
ស្រាប់តែ	B40	suddenly
ស្រាពណ៍	S11	name of the 9th lunar month

ស្រាយ	S12	to untie
ស្រាល	B52	light
ស្រាវជ្រាវ	S8	to do research
ស្រី	B8	lady, woman, girl, female
ស្រុក	B3	district, country
ស្រុកខ្មែរ	B3	Cambodia
ស្រុកទេស		country, nation
ស្រុត	S2	to sink, cave in
ស្រុះ	S6	altogether
ស្រូវ	B34	uncooked, unmilled rice, rice
ស្រួល	B5	easy, comfortable
ស្រួលខ្លួន	B19	to be well, healthy
ស្រួលបួល	B25L	right, well, comfortable, orderly
ស្រៀវស្រាញ	B19	to shiver
ស្រេកទឹក	S4	thirsty
ស្រេច	S7	already, complete
ស្រេចតែលើ	B32	depends on, up to, e.g., ស្រេចតែលើលោក it's up to you
ស្រេចទៅលើ	S13	depends on, is up to
ស្រែ	B24	rice field
ស្រែក	B42L	to shout
ស្រោច	B57R	to sprinkle
ស្រោចទឹករំដោះគ្រោះ	S15	a ceremony in which monks sprinkle water and chant to avert foreseen danger or bad luck
ស្រោចស្រង់	S13	to save, to rescue
ស្រោមជើង	B22	stocking, sock
ស្រោមដៃ		glove
ស្រះ	S13	pond
ស្ល	B33	to stew
ស្លន់	S2	to panic

ស្លន់ស្លោ	S2	to panic
ស្លា	S13	betel nut (tree)
ស្លា	S13	areca (tree) (fruit in part of betel that is chewed by old people)
ស្លាធម៌	S15	a ceremonial ornament made with a banana tree trunk base
ស្លាធម៌ដូង	S15	a ceremonial ornament made with a coconut base
ស្លាប	B59	wing, feather
ស្លាបព្រា	B20	spoon
ស្លាប់	B8	to die
ស្លឹក(ឈើ)	B60	a leaf
ស្លូត	S12	docile, tame
ស្លូតត្រង់	S12	decent, of good character
ស្លៀក	B22	to put on a lower garment
ស្លៀកពាក់	B22	to get dressed
ស្លោ	S2	to be palefaced with fear or illness
ស្វ័យប្រវត្តិ	B47	automatic
ស្វាយ	B31	mango
ស្វេតច្ឆត្រ	S5	a white umbrella (literary)
ស្វែង	S6	to look hard for
ស្វះ	S6	to look hard for
ស្វះស្វែង	S6	to look hard for
ស្អប់	B47	to hate
ស្អាត	B13	nice, beautiful, clean
ស្អាតបាត	S14	clean, attractive, well dressed
ស្អី	B18	what?, what sort of thing?
ស្អុយ	B34	stinking, bad smelling
ស្អែក	B3	tomorrow

ហ

ហត់	S14	tired, fatigued
ហស្ត	S8	hand (royal)
ហាក់ដូចជា	S2	it seems
ហាង	B4	store, shop
ហាងក្លឹង	B4	Indian store
ហាងថ្នាំ	B50	drug store
ហាងបាយ	B4	restaurant
ហាត់	B43R	practice, drill, exercise
ហ៊ាន	B28	to dare
ហាន់	B33L	to slice, to cut into strips
ហាម	B44	to forbid, warn
ហាមមិនឲ្យ+verb	B44	to forbid + verb
ហាសិប	B6	fifty
ហិត	B34	to sniff, to smell
ហិប	B58	suitcase, trunk
ហឺ (=ហើយ)	S7	(represents a spoken ponunciation of ហើយ)
ហីន	S11	small, cheap, lessen (lit.)
ហីនយាន	S11	Hinayana (branch of Buddhism)
ហុកសិប	B6	sixty
ហុច	S2	to hand over, pass to
ហ៊ុន	S3	share (e.g., of stock)
ហូត	B35	to pull out
ហូរ	B39L	to flow
ហូរកាត់	B39L	to flow through
ហួស	B57	to surpass, exceed
ហួសពេលហើយ	B42	it's too late
ហើម	B19	to be swollen, to swell
ហើយ!	B16L	well!, O.K.
ហើយ	B1	already, then, and
ហើយឬនៅ	B8	yet?
ហើរ	B44	to fly (flapping wings)
ហៀបនឹង	B60F	to be about to, almost
ហេតុ	B3	reason, matter
ហេតុតែ	B41	just because
ហេតុនេះបានជា	B41	this is why
ហេតុផល	S2	reason for a result, result
ហេតុអីបានជា	B3	why?
ហេតុអីខ្លះបានជា	B7L	why? (expect answer with several reasons)
ហេមន្ត, ហេមន្តរដូវ	/heemon/ S14	autumn, cool season (lunar calendar)
ហែ	S15	to accompny in a procession
ហែសព	S15	to have a funeral procession
ហែក	B37	to tear
ហែល	B41	to swim to struggle
ហៃ	B50D	attention calling particle (familiar)
ហោង	S1	indicates an end of a list or of an issue
(ខោយ)ហោចណាស់	S14	at least
(យ៉ាង)ហោចណាស់	S14	at least
ហោប៉ៅ	B60F	pocket
ហោរ	S13	astrologer
ហោះ	B50	to fly (airplane)
ហៅ	B32	to call, invite, to order (food)
ហ៎ះ	S7	indicates an angry question (intimate style)
ហ្នឹង	B2	that, this

ហ្នឹងហើយ	B16	that's right, yes
ហ្នឹងឯង	S1	so, thus
ហ្ន៎ះ (= ណ៎ា)	S7	...you hear! (wages action) (non-formal)
ហ្មត់ចត់ (= ម៉ត់ចត់)	S2	careful, close, with attention paid, meticulous
	S2	careful, with attention paid, pecise, meticulous
ហ្មឹង	S7	firm
ហ្មឹងហ្មាត់ = ម៉ឺងម៉ាត់	S7	serious, severe
ហ្វឹកហាត់	S10	to train, to practise
ហ្វឹកហ្វឺន		to train, to practise, drill
ហ្វូណន	S9	Funan
ហ្យាវ៉ា	S8	Java

ឡ

ឡាតាំង	S2	Latin
ឡាន	B7	car, automobile
ឡានឈ្នួល	B9	bus
ឡានទឹក	B50	fire truck
ឡានពេទ្យ	B50	ambulance
ឡូ	B31	a dozen
ឡើង	B44	to go up, rise
ឡើងឈាម	S5	to have good color (not pale), have hogh blood pressure
ឡើងថ្នាក់	S3	to be promoted
number + ឡើងទៅ	S10	from (number) up, (number) or more
number+ ឡើងវិញ	S9	again; to repeat, to do again
ឡើងប្រាក់ខែ	B60	to raise a salary
ឡើងសក្តិ	B52	to get a promotion
ឡើងផ្ទះ	S7	to enter a house
ឡោមព័ទ្ធ	B52	to ambush

អ

អ	/aʔ/ S12	not (like English un-, in-, a-, ana-)
អកុសល	S12	unfortunate unlucky
អក្សរ	B26	letter, consonant
អគ្គ	/aʔkéʔ/ S2	high, exalted
អគ្គមហេសី	S8	queen
អគ្គលេខាធិការ	S2	secretary general
អគ្គលេខាធិការដ្ឋាន	S2	secretariat general
អង់គ្លេស = អង្លេស	B2	English
អង់អាច		brave, fearless
អង្ករ	B34	rice (polished uncooked)
អង្កាម	S15	chaff
អង្កាល់	B3	when
អង្គ	B54	corps, group
អង្គ	S6	classifier for royalty, clergy and deities
អង្គការ		organization
អង្គការសហប្រជាជាតិ	S2	United Nations Organization
អង្គទូត	B54	diplomat
អង្គប្រជុំ	S2	the assembled participants in a conference (formal)

អង្គរ	B2	Angkor (name of the old capital)
អង្គរ	S9	Angkor Wat
អង្គី	S14	to shake, tremble
អង្គុញ	S13	a kind of fruit, name of a traditional game played with this fruit
អង្គប់	B58	trap
អង្គុយ	B29	to sit down
អង្វរ	S6	to plead, beg
អង្វរករ	S6	to plead, beg
អចិន្ត្រៃយ៍	S2	permanent
អញ	B18L	I, me (non-formal)
អញ្ចឹង	B19	well, so, then, in that case
អញ្ជើញ	B29	to invite, please
អឌ្ឍៈ	/atthéˀ/ S9	half
អឌ្ឍភាគ	/atthéˀphiap/ S9	half portion
អណ្ដាត	B19	tongue
អណ្ដូង	B39	well, mineshaft
អណ្ដើក	S3	turtle
អត់	S6	to be patient, to bear, to put up with
អត់	B35	no, not
អត់ប្រយោជន៍	B40	futile, useless
អត់មាន	B35	not to have, to be out of
អតិបរមា	/aˀteˀpaˀrəmaa/ S2	maximun (lit.)
អតីត	S6	past, former
អត្ថៈ	/atthaˀ/ S2	first, primary; to explain
អត្ថ	/at/ S12	matter, business; explanation, translation, result, thing

អត្ថកថាដីកា-យោជនា	/attaˀkəthaadiikaa-yoocənia/ S14	name of a Buddhist scripture
អត្ថន័យ	S13	meaning, definition
អត្ថប្រយោជន៍	S2	primary interest, benfit
អន់ចិត្ត	S14	to feel bad, have hurt feelings
អធិការ	S2	chief, director, head, inspector, administrator; to administrate inspect (formal)
អធិបតេយ្យ	S10	sovereign
អធិប្បាយ	S2	to explain, to discuss (as in an article
អធិរាជ	S9	emperor
អធ្យាស្រ័យ	S12	neutral understanding, to be understanding
អនាគត	S12	future
អនាម័យ	S5	hygiene
អនិច្ចា	/aˀniˀcaa/ S7	alas!
អនុ	/aˀnuˀ/ S14	under, lesser; along with, constant
អនុញ្ញាត(ឱ្យ)	B35L	to give permission, permission
អនុវត្ត	S1	to execute, etc., to follow, to apply
អនុស្សាវរីយ៍	S10	souvenir, moments
អន្តរ (H)	S7	inter, between
អន្តរជាតិ	B55R	international
អន្តរាគមន៍	S10	intervention
អន្តរាយ	S7	disaster, disorder
អន្តិច (= បន្តិច)	B44	little
អន្ទាក់កាច់	S13	name of a traditional game
អន្ទះអន្ទែង	S6	to show signs of severe pain or discomfort; to

		the point of discomfort
អន្លង់	S12	hole, ditch
អន្លើ	S10	region, part, level
អន្យា	S4	see វៀចអន្យា
អប់	S7	to cause to swell
អប់រំ	B49R	to educate, discipline, bring up
អ័ព្ទ , អ័ព្ភ	/ap/ B51	fog
អភ័ព្វ	S6	unlucky, luckless
អភ័យ	S6	to forgive
អភ័យទោស	S6	to pardon, to forgive
អភិ	/aʔphiʔ/ S9	exteme, high, very
អភិជន	S9	a high ranking person, nation, family, lineage
អភិសេក	S15	coronation, a ceremony (royal) honoring a new Buddha image
អមនុស្សធម៌	S10	inhumane
អរ	B1	to be happy, glad
អរគុណ	B1	thank you
អរិយធម៌	/ariyéʔthóa/ S9	civilization
អរិយធម្មរដ្ឋ	S9	civilized country (lit.)
អារ្យប្រទេស	S5	civilized country
អស់	B8	finished, run out, be out of, run down, be used up, all of, entirely
អស់កម្លាំង	B14	tired
អស់ចិត្ត	S11	to give up (stop hoping), to be satisfied
អស់រលីង	S10	completely gone
អស់លោក	S2	all you gentlemen, all the gentlemen
អស់សំណើច	B40B	to find something ridiculous
អាសុ	S6	bad, unpleasant
អាសុរ	S14	bad thoughts, evil person, enemy of the gods
អាសុរកាយ	S14	a ghost which walks at night, lives on unclean things, and haunts people
អាសុរស	S6	quarrelsome, unpleasant, bad
អស្ចារ្យ	S2	great, magnificent
អស្សុជ	S11	name of the 11th lunar month
អា	B12	intimate or derogatory prefix
អាមួយនេះ	B6	this one
អាឯង	S6	you (intimate or contemptuous)
អាក់	S15	to miss out, give up on
អាក់ចិត្ត	S14	to feel bad and not want to meet someone
អាក់អន់ចិត្ត	S14	to feel bad, humiliated, have hurt feelings
អាការ	S6	characteristic, distinctive mean
អាកាស	B46	air
អាកាសចរណ៍	S3	airline (formal)
អាកាសទេវតា	S5	god of the air
អាកាសយាន	S3	airplane (formal)
អាកាសយានដ្ឋាន	S3	airport (formal)
អាក្រក់	B17	unattractive, bad
អាគុយ	B35	a battery
អាគ្នេយ៍	B57	Southeast (lit.)
អាង	S6	to be dependent on, to rely on

អាច		B17	to be able
អាចរិយ	(H)	/aacəreʔyéʔ/ S11	teacher
អាចរិយវាទ		/aacəreʔyəviət/ S11	philosophy of the teacher
អាចារ្យ		S1	teach, professor, offical in a wat; performer of certain traditional rituals
អាជីវកម្ម		S3	a living, subsistance
អាថ៌		S12	variant of អត្ថ 'matter, explanation, translation, result'
អាណា	(H)	S6	law, power
អាណាខេត្ត		S10	subject territory
អាណាចក្រ		S8	realm, domain, territory of a state
អាណានិគម		S6	colony
អាណានិគមនិយម		S6	colonialism
អាណាព្យាបាល		S10	protectorate
អាណាព្យាបាលភាព		S10	protection
អាណិក	(H)	S10	foreign, alien
អាណិកជន		S10	resident, alien
អាណិត		S7	to pity, to feel sorry for
អាណុង		S14	that one (colloquial)
អាត្មា		S13	self, I, me (used by monks)
អាត្មាភាព		S12	I, me (used by monks)
អាទិត្យ		B17	week; sun
អាទិត្យក្រោយ		B3	next week
អាទិត្យមុន		B13	last week
អាទិទេព		S9	god
អាន		B7	to read
អាពាធ		S13	to be ill (clerical)
អាពាហ៍ពិពាហ៍		S7	marriage (formal)
អាម៉េច		S4	how, what's it like
អាមេរិក		B6	America
អាយ	(H)	S7	to come
អាយុ		B8	age, years, time, from birth
អាយុប៉ុន្មាន		B8	how old are you?
អាយុជីវិត		S9	lifetime, life span
អារក្ខ	(H)	S5	kind of guardian, spirit
អារម្មណ៍		S12	impression; thought, contemplation
អារម្មណ៍		S2	impression
អារុក្ខ	(H)	S5	vegetation, plants, (literary)
អារុក្ខអារក្ខទេវតា		S5	god that cares for the forests (literary)
អាល័យ		S5	a place (literary)
អាល័យនឹក		B42	to be busy with, busy at
អាវ		B16	coat, upper garment, shirt
អាវភ្លៀង		B16	raincoat
អាវយឺត		B23	undershirt, T-shirt
អាវុធ		B51	weapon
អាវុកាត់		B36L	lawyer
អាសន្ន		S12	emergency (adj. or n.), urgent
អាសន្នរោគ		B20	cholera
អាសាឍ		S11	name of the 8th lunar month
អាស៊ី		B41	Asia
អាស្ពីរីន		B20	aspirin
អាស្រ័យ		S5	to depend on; to eat
អាស្រ័យហេតុនេះ			for that reason
អាហារ		B32R	food
អាហារូបករណ៍		S1	scholarship, fellowship (formal)
អាហ្វារឬសហ្វារ		S11	food (literary)

អាឡារតាបស	/aalaara?taabɔh/	S11	a stage of asceticism involving deprivation of food
ឥណ្ឌា		S11	India
ឥណ្ឌូចិន		B57	Indochina
ឥត		B35	not
ឥតមាន		B35	not to have, to lack
ឥតអស្ដី		S14	emphatic negative: not...in any way
ឫទ្ធិ	(H)	S8	power, progress, success, very good
ឫទ្ធិពល		S8	influence
ឥស្សរជន		S9	dignitary
អឺម		S4	Umm (indicates indecision)
អី (= អ្វី)		B2	what?, what ones?
អីក៏មិន...		S2	of course
អ៊ីចឹង		S14	thus, like that
អីចឹង		S7	like that, thus
អ៊ីចុះ (= អញ្ចោះ)		S12	like that, thus
អ៊ីចេះ (= អញ្ចេះ)		S12	like this, thus
អីទាំងអស់		S2	at all
អីវ៉ាន់		B11	things, goods, merchandise, object
ឦសាន		S3	Northeast (lit.)
ឥសី		S9	a teacher of sacred matters
អីសោះ		S2	at all
ឥឡូវ		B3	now
ឥឡូវនេះ		B3	now, nowadays
ឥឡូវហ្នឹង		B3	now, right now
អឹកធឹក	/ɨkəthɨk/	S14	impressive and well attended (used of religious ceremonies)
អឺរ៉ុប		S3	Europe
ឧក្រិដ្ឋ		S12	serious (formal), criminal
ឧដុង្គ		S10	Oudong (former Cambodian capital)
អ៊ុត		B28	to press (clothes)
អ៊ុតសក		B28	to set or curl hair
ឧត្តម		S14	high, exalted, good
ឧត្តមសេនីយ៍			general (mil.)
ឧត្តរ		S3	North (literary)
ឧត្តរនិកាយ	/udɔɔni?kay/	S11	the Northern sect
ឧត្តុង្គឧត្តម		S7	well-to do, important, wealthy
ឧទក		S11	water (literary)
ឧទកតាបស	/u?te?ka?taabɔh/	S11	a stage of asceticism involving deprivation of water
ឧទាហរណ៍		B44	example
ឧទ្ទិស		S13	to dedicate (literary)
ឧបករណ៍	/u?pa?koo/	S1	help, aid
ឧបមា		S4	suppose that...
ឧបសគ្គ		B35L	obstacle, challenge
ឧបជ្ឈាយ (= បជ្ឈាយ)		S11	a teacher of morals scripture and laws
ឧបាយ		S6	trick
ឧបាសក		S14	layman
ឧបាសិកា		S14	laywoman
ឧស (= អុស)		B56R	firewood
ឱសថ		S5	drug, medicine (literary)
ឱសថាល័យ		S5	dispensary
ឧសភា		B30	May
ឧស្សាហ៍		B35	industrious, hard working

ឧស្សាហ៍ + verb (or adj.)
often + verb, frequently + verb

ឧស្សាហ៍ឈឺ	S5	to be sick frequently
អូតែល	B10	hotel
អូន	S6	intimate or familiar address form for younger sibling or for one's wife or girl-friend
អូស	B42L	to pull, tow, drag, repossess, to put a lien on, to take collateral in payment of debt
អ៊ូអរ	S14	crowded, filled with people
អួត	S6	to brag, boast
អួតខ្លួន	S6	to brag, boast
អួល	S7	food or air gets caught in the esophagus. sluggish (machine)
អើ	S6	yes (very familiar)
អើពើ	S12	to be concerned, to pay attention, to be interested in
អៀន	S12	to be shy
អេលីកុបទ័រ	B55	helicopter
អេស្ប៉ាញ៉ុល	S10	Spanish
អេះ (= ទេ)	S7	question marker (represents fast speech pronunciation)
ឯ	B2	at, as for, regarding
ឯណា	B2	where?
ឯណា?	B54	what do you mean ...?
ឯណោះ	B45C	there (spoken usage)
ឯទៀត	B11	other, various others
ឯឆ្ងាយ	S10	far
ឯ...វិញ	B14R	as for ...
ឯក	S2	one (Sanskrit number)
ឯកភាព	S2	unity
ឯករាជ្យ	S15	independent
ឯកសណ្ឋាន	B49	uniform
ឯកអគ្គរដ្ឋទូត	B54	ambassador plenipotentiary
ឯកឧត្តម	S13	his excellency, your excellency
ឯងៗ	S14	automatically, by oneself
ឯង	S1	you (familiar, intimate)
ឯង	S1	you (familiar)
ឯង	S5	I, me (familiar)
អែប	S6	to approach
ឱកាស	B46	opportunity, occasion
ឱន	S7	to bend down, bow, bend over
ឱប	S7	to embrace
ឲ្យ	B6	to allow; give; for
ឲ្យ	B7	so that, e.g., ថាឲ្យខ្លាំងបន្តិច say it a little louder
ឲ្យការ	B51	to tip off
ឲ្យខ្ចី	B28	to lend
ឲ្យច្បាប់	S15	to give permission
ឲ្យតែ	B29	as long as, provided that
ឲ្យ(សព្ទ)សាធុការ	S14	to say សាធុ
ឲ្យហើយ	B27	so that it will be finished
ឲ្យអស់សេស	S9	completely
ឱត	S7	body (poetic)
ឧទ្យាន	/oatyian/ S11	garden, park (royal)
ឪ	B27L	father (short for ឪពុក)
ឪពុក	B8	father
ឪពុកក្មេក	B18	father-in-law

ឪពុកធំ	B18	uncle (older than one's parents)
ឪពុកមា	B18	uncle (younger than one's parents)
ឪពុកម្តាយ	B8	parents
អុំ	B44	to row (a boat)
អុំទូក	B44	to row
អុំទូក	S15	to row boats, name of a holiday in honor of the beginning of the flood season
អ៊ំ	B18	address and intimate reference form for aunt or uncle older than one's parents
អំណរ (<អរ)	S13	gladness
អំណាច	B25	power
អំណោយ (<ឲ្យ)	S13	gift
អំបាញ់មិញ	B45C	a moment ago, just then
អំបូរ	S9	family, lineage, class
អំពាវ	S13	to appeal
អំពាវនាវ (នាវ RC)	S13	to appeal, ask
អំពី	B58	about, from, concerning
អំពើ	S8	act, deed
អាំង	B33	to bake, broil, roast
អ្នក	B8	you the one who ..., -er
អ្នកកាន់លុយ	B56	treasurer, cashier
អ្នកគ្រូ	B1	(woman) teacher
អ្នកចំការ	B34R	farmer (not rice)
អ្នកជាតិនិយម	S2	nationalist, name of a magazine before the overthrow of Sihanouk
អ្នកជិតខាង	B14L	neighbor
អ្នកណា	B2	who?
អ្នកតា	S4	patriarch
អ្នកទូត	B54	diplomat
អ្នកទោស	B37L	convict, prisoner, criminal, guilty person
អ្នកធំ	B14L	big shot, VIP
អ្នកនិពន្ធ	S1	author, writor (formal)
អ្នកនេសាទ	B44	fisherman
អ្នកនាំសារ	B55	messenger
អ្នកបម្រើ	B30R	servant, waiter, waitress
អ្នកប្រាជ្ញ	/né? prac/ S11	thinker, scholar
អ្នកផ្សងព្រេង	S10	adventurer
អ្នកផ្សាយសាសនា	S10	missionary
អ្នករត់ភៀសខ្លួន	B47	refuge
អ្នកមាន	B26L	rich person, the rich
អ្នកមានគុណ	S1	someone to who a debt of gratitude is owed
អ្នកម្តាយ	S7	mother (respectful address form)
អ្នកស្រុក	S8	the people, the villager
អ្នកស្រុកស្រែ	B24	farmer, peasant, country person
អ្នកឯង	B27L	you (impersonal, non-formal)
អ្វី	B2	what?
អ្វីៗ	S5	and the like, etc.
អ្វីៗក៏ដោយ	S4	what not; watchamacallik
អ្វី... ក៏ម្ល៉េះ	B18	why so...? how...?

U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE: 1974— 552-989:6049

BEST COPY AVAILABLE

FSI Language Publications Available from
Superintendent of Documents
Washington, D.C. 20402

BASIC COURSES

*Amharic	(Units 1-50)	$4.75
*Amharic	(Units 51-60)	$4.60
*Cambodian	(Units 1-45)	$3.85
*Cambodian	(Units 46-90)	$3.25
*Cantonese	(Units 1-15)	$3.50
*Cantonese	(Units 16-30)	$3.50
*Chinyanja	(Units 1-63)	$3.75
*French	(Units 1-12)	$3.00
*French	(Units 13-24)	$3.45
*Fula	(Units 1-40)	$4.20
*German	(Units 1-12)	$3.45
*German	(Units 13-24)	$3.35
*Greek	(Vol. I)	$3.25
*Greek	(Vol. II)	$2.10
*Greek	(Vol. III)	$2.55
*Hebrew	(Units 1-40)	$5.05
*Hungarian	(Units 1-12)	$2.60
*Hungarian	(Units 13-24)	$3.05
*Kirundi	(Units 1-30)	$4.80
*Kituba	(Units 1-35)	$4.15
*Korean	(Vol. I)	$5.45
*Korean	(Vol. II)	$4.65
Lao	(Vol. I)	$4.00
Lao	(Vol. II)	$3.35
*Lingala	(Units 1-24)	$3.35
*Luganda	(Lessons 1-94)	$3.95
*More	(Units 1-48)	$3.30
*Serbo-Croatian	(Units 1-25)	$6.10
*Serbo-Croatian	(Units 26-50)	$5.90
*Shona	(Units 1-49)	$4.40
*Spanish	(Units 1-15)	$5.90
*Spanish	(Units 16-30)	$5.90
*Spanish	(Units 31-45)	$5.85
*Spanish	(Units 46-55)	$4.20
*Swahili	(Units 1-150)	$5.05
*Thai	(Units 1-20)	$4.30
*Thai	(Units 21-40)	$4.25
*Turkish	(Units 1-30)	$5.75
Turkish	(Units 31-50)	$3.85
*Twi	(Units 1-20)	$2.30

*Vietnamese	(Vol. I)	$3.40
*Vietnamese	(Vol. II)	$2.95
*Yoruba	(Units 1-49)	$3.70

Adapting and Writing Language Lessons	$3.95
Contemporary Cambodian: Grammatical Sketch	$1.50
Contemporary Cambodian: Introduction	$5.40
Contemporary Cambodian: The Land and the Economy	$3.70
Contemporary Cambodian: Political Institutions (forthcoming)	
*Finnish Graded Reader	$7.00
French Supplementary Exercises	$6.15
*From Spanish to Portuguese	$1.35
*German: A Programmed Introduction	$5.30
Hindi - An Active Introduction	$1.50
*Hungarian Reader	$5.80
Indonesian Newspaper Reader	$3.10
*Levantine Arabic: Introduction to Pronunciation	$1.40
Luganda Pretraining Program	$2.95
Modern Written Arabic	$4.40
Russian: An Active Introduction	$2.10
*Spanish Programmatic Course (Instructor's Manual-Vol. I)	$1.60
*Spanish Programmatic Course (Student Workbook-Vol. I)	$3.90
*Spanish Programmatic Course (Instructor's Manual-Vol. II)	$1.20
*Spanish Programmatic Course (Student Workbook-Vol. II)	$5.95
*Swahili General Conversation	$1.80
*Swahili Geography	$1.55
Turkish Graded Reader	$3.10
Vietnamese Familiarization Course	$2.35
*Yoruba Intermediate Texts	$2.50

Supplies of all publications listed are limited, and prices are subject to change without advance notice. Rules require remittance in advance of shipment. Check or money order should be made payable to the Superintendent of Documents. Postage stamps and foreign money are not acceptable.

*Tape recordings to accompany these courses are available for purchase from the Sales Branch, National Audiovisual Center (GSA), Washington, D.C. 20409.